ལོ་རྒྱུས་ཐོག་བོད་དེ་རྒྱ་ནག་གི་ཆ་ཤས་ནམ་ཡང་མིན།

འོན་ཀྱང་དབུ་མའི་ལམ་གྱི་སྲིད་བྱུས་ནི་བོད་རྒྱའི་དཀའ་ རྙོག་སེལ་བར་ འོས་ཤིང་འཚམས་པའི་ཐབས་ལམ་ཞིག་ཡིན།

བོད་མིའི་སྒྲིག་འཛུགས་ཕྱི་དྲིལ་ལས་ཁུངས་ནས་པར་འགྲེམས་ཞུས།

བོད་མིའི་སྒྲིག་འཛུགས་ཕྱི་དྲིལ་ལས་ཁུངས་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༩ ལོར་པར་འགྲེམས་ཞུས།
དེབ་འདིའི་ནང་དོན་གྱི་བདག་དབང་ཕྱི་དྲིལ་ལས་ཁུངས་ལ་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་	༢༠༡༩
དེབ་གྲངས།	༥༠༠
ཕྱི་ལོ་	༢༠༢༠
དེབ་གྲངས།	༥༠༠
ཕྱི་ལོ་	༢༠༢༢
དེབ་གྲངས།	༩༠༠

Published by
Department of Information & International Relations
Central Tibetan Administration,
Gangchen Kyishong
Dharamshala-176215
Distt. Kangra
(H.P) INDIA
Email : diir@tibet.net
Website : www.tibet.net/www.bod.asia

Copyright © DIIR 2019

Third Edition March 2022
900 copies

ISBN -978-93-82205-14-2

Design & Layout : Transpub, DIIR
Printed at New Delhi : Norbu Graphics

སློང་བརྗོད།

༄༅། །ལོ་རྒྱུས་ཐོག་བོད་དེ་ནམ་ཡང་རྒྱ་ནག་གི་ཆ་ཤས་མིན་པ་ནི་བོད་མིས་བཤད་པ་ཙམ་མིན་པར། རྒྱ་ནག་གི་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཚགས་ལས་ཀྱང་གསལ་རྟོགས་ཐུབ། རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་ཚོགས་པས་བོད་ས་ཁྲིམས་འགལ་བཙན་བཟུང་བྱེད་བཞིན་པ་དེར་རྒྱལ་སྤྱིའི་སྙིང་རྒྱབ་སྐྱོར་དང་ཁྲིམས་མཐུན་གྱི་བདག་དབང་ཐོབ་ཆེད་ ༡༩༥༡ ལོར་བོད་མིའི་ཐོག་གྲོས་མཐུན་དོན་ཚན་བཅུ་བདུན་ཟེར་བ་བཙན་འགེལ་བྱས་ཡོད། ད་བར་རྒྱ་ནག་དམར་པོའི་སྲིད་གཞུང་གིས་བོད་ནང་དམངས་ཀྱི་བདེ་སྡུག་ཡར་རྒྱས་དང་འཛུགས་སྐྲུན་ལས་གཞི་ཁ་ཅང་སྤེལ་དང་སྤེལ་མུས་ཀྱིས་བོད་མི་རྣམས་སྔར་མ་གྲགས་པའི་བདེ་སྐྱིད་ཀྱི་འཚོ་བར་ལོངས་སུ་སྤྱོད་བཞིན་ཡོད་ཚུལ་འཁྲབ་བཤད་ཀྱི་དྲིལ་བསྒྲགས་སྣ་ཚོགས་སྤེལ་བ་མ་ཟད། བོད་ཐོག་ད་བར་རྒྱབ་ཤ་དཀར་པོ་ཟེར་བའི་འཁྲབ་བཤད་ཀྱི་ཡིག་ཆ་བཅུ་ལྷག་བཏོན་ཟིན།

འདིར་རྒྱ་ནག་གི་འཁྲབ་བཤད་ལ་དྲང་བདེན་གྱི་ལམ་ནས་གསལ་བཤད་ཀྱི་ཡིག་ཆའི་ནང་ལེ་ཚན་དགུ་ཏུ་ཕྱེ་ཡོད། ལེ་ཚན་དེ་དག་ནི་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གི་ཞི་རྒོལ་དང་། ལོ་རྒྱུས་ཐོག་བོད་ཀྱི་གནས་བབ། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་། བོད་ཀྱི་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་རྩ་གཏོར། ཁོར་ཡུག དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས། གྲོང་ཁྱེར་འཛུགས་སྐྲུན་གྱི་ལས་གཞི། བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་བླ་སྤྲུལ་ཡང་སྲིད་རྩད་གཅོད་ཀྱི་ལམ་ལུགས། དབུ་མའི་ལམ་བཅས་ཡིན། ད་ལྟ་གཞིས་ལུས་བོད་མི་རྣམས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་གདུག་རྩུབ་ཅན་གྱི་སྲིད་བྱུས་འོག་ཉེན་མཚན་དཀའ་སྡུག་འོག་མནར་བཞིན་ཡོད། རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་བོད་དབང་སྒྱུར་འོག་དཔལ་འབྱོར་དབྱེ་འབྱེད། བོད་ཀྱི་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་རྩ་མེད་བཏང་བ། སྐད་ཡིག་ཉམས་ཆག་དང་། དེ་བཞིན་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ནག་བསུབ་གཏོང་བ་དང་། བོད་མིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་རྡོག་རོལ་བཏང་བ་སོགས་དཀའ་སྡུག་ཁ་ཅང་མྱངས་པའི་འོག་བོད་མིའི་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་དཔལ་ཡོན་ཉམས་སྨད་བཏང་བའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་

གྱོང་གུན་དེ་དག་ཁ་གསབ་ནམ་ཡང་བྱེད་མི་ཐུབ་པ་ཞིག་ཡིན། བོད་ནང་ལག་བསྟར་བྱེད་བཞིན་པའི་ཁྲིམས་འགལ་གྱི་བྱ་སྤྱོད་དེ་དག་ཕྱོགས་བསྡོམས་ཤིག་བྱས་ན། རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོར་བོད་ས་ཡོངས་རྫོགས་བཙན་བཟུང་བྱས་པའི་ཁྲིམས་འགལ་གྱི་གནས་སྟངས་དེ་ད་བར་མུ་མཐུད་གནས་ཡོད། བོད་མིའི་སྒྲིག་འཛུགས་ཀྱི་ལས་འགན་ནི་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ནང་ལག་བསྟར་བྱེད་བཞིན་པའི་ནོར་འཁྲུལ་ཅན་གྱི་སྲིད་བྱུས་ལ་སྐྱོན་བརྗོད་བྱ་རྒྱུ་ཁོ་ན་ཙམ་མིན་པར་བོད་རྒྱའི་དཀའ་རྙོག་སེལ་བའི་ཐབས་ལམ་འཚོལ་ཐབས་བྱ་རྒྱུ་དེའང་བོད་མིའི་སྒྲིག་འཛུགས་ཀྱི་འགན་ཡིན། ལས་འགན་དེའི་ཕྱོགས་སུ་དམིགས་ནས་ཐེངས་འདིར་ཕྱི་དྲིལ་ལས་ཁུངས་ནས་(ལོ་རྒྱུས་ཐོག་བོད་དེ་རྒྱ་ནག་གི་ཆ་ཤས་ནམ་ཡང་མིན། འོན་ཀྱང་དབུ་མའི་ལམ་གྱི་སྲིད་བྱུས་ནི་བོད་རྒྱའི་དཀའ་རྙོག་སེལ་བར་འོས་ཤིང་འཚམས་པའི་ཐབས་ལམ་ཞིག་ཡིན་)ཞེས་པ་འདི་ཉིད་བསྒྱུར་ཞིབ་དང་སྒྲིགས་སླར་ཡང་དེབ་གྲངས་ ༥༠༠ དཔར་སྐྲུན་ཞུ་རྒྱུ་ལགས་པས་མུ་མཐུད་དོ་སྣང་གནང་རྒྱུའི་རེ་བ་ཞུ་བཞིན་ཡོད།

ཕྱི་དྲིལ་བཀའ་བློན་ནོར་འཛིན་སྒྲོལ་མ། ༢༠༢༢ ཟླ་ ༦

དཀར་ཆག

སློང་བརྗོད། iii

འབར་བཞིན་པའི་བོད། ༡

ལོ་རྒྱུས་ཐོག་བོད་ཀྱི་གནས་བབས། ༤༢

བོད་ནང་གི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་གནས་སྟངས། ༦༡

བོད་ནང་དུ་བོད་མིའི་རིག་གཞུང་རྩ་མེད་བཟོས་པ། ༡༣༣

བོད་མཐོ་སྒང་གི་ཁོར་ཡུག་ཉམས་རྒུད་དུ་འགྲོ་བཞིན་པའི་གནས་སྟངས། ༡༧༣

བོད་ནང་དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས་ཟེར་བ་དང་དོན་དངོས་གནས་སྟངས། ༢༠༧

རྒྱ་གཞུང་གི་བོད་ནང་གྲོང་ཁྱེར་འཛུགས་སྐྲུན་གྱི་ལས་གཞི། ༢༣༩

བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་གྱི་བླ་སྤྲུལ་ཡང་སྲིད་རྩད་འཚོལ་གྱི་ལམ་ལུགས། ༢༥༥

དབུ་མའི་ལམ་གྱི་སྲིད་བྱུས། ༢༩༡

མཆན། ༣༠༩

འབར་བཞིན་པའི་བོད།

བོད་ནང་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གིས་ཞི་གྲོལ་བྱས་པ།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ཟླ་ ༡༢ ཚེས་ ༢༣ ཉིན་ཏེ་འཛམ་གླིང་ཡེ་ཤུའི་འཁྲུངས་སྐར་དུས་ཆེན་ལ་བྲེལ་བཞིན་པའི་སྐབས་སུ། བོད་མདོ་སྨད་གི་བྱང་ཤར་རྒྱུད་དུ་རང་ལོ་ ༣༠ ནང་ཡིན་པའི་གྲྭ་ཟུར་དཀོན་པེ་ཡིས་“གོང་ས་”སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་བོད་དུ་གདན་འདྲེན་ཞུ་དགོས། བོད་ལ་རང་དབང་དགོས་ཞེས་འབོད་ཚིག་སྒྲོག་བཞིན་པར་རང་ལུས་མེར་སྲེག་བཏང་རྗེས་ཡེ་ཤུའི་འཁྲུངས་སྐར་ཉིན་ཁོང་འདས་གྲོངས་སོང་ཡོད། རྒྱལ་གཅེས་པ་དཀོན་པེ་ནི་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་དབང་སྒྱུར་བྱེད་པའི་སྲིད་བྱུས་ལ་ཞི་གྲོལ་ཆེད་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གཏོང་མཁན་ ༡༥༢ ཆགས་ཡོད། ཕྱོགས་མཚུངས་ ༢༠༢༢ ཟླ་ ༢ ཚེས་ ༢༥ ཉིན་དེང་རབས་བོད་ཀྱི་གཞས་པ་གྲགས་ཅན་ཚེ་དབང་ནོར་བུ་ལགས་ཀྱིས་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་ས་ལྷ་སའི་པོ་ཏ་ལའི་མདུན་ཐང་དུ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་དམ་བསྒྲགས་ཅན་གྱི་སྲིད་བྱུས་ལ་ཞི་གྲོལ་རྣམ་སྟོན་ཆེད་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གནང་རྗེས་འདས་གྲོངས་སུ་གྱུར་ཡོད་པ་རེད།

དེ་ཡང་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༩ ལོར་རྒྱལ་གཅེས་པ་བཀྲ་ཧྥེད་ལགས་ཀྱིས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་བཏང་ནས་ད་བར་བོད་མི་ ༡༥༨ རང་ལུས་མེར་སྲེག་བཏང་བ་རེད། བོད་མི་དེ་དག་ནི་དགེ་བཙུན་དང་སློབ་ཕྲུག ཞིང་པ། འབྲོག་པ། ཚོང་པ། ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་པ། ཤེས་ཡོན་མི་སྣ། བླ་སྤྲུལ། གཞས་པ་གཞས་མ། རྩོམ་པ་པོ་སོགས་མདོར་ན་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་འཚོ་བ་འདྲ་མིན་སྐྱོད་བཞིན་པའི་བོད་མི་རྒན་དར་གཞོན་གསུམ་ཚུད་ཡོད།

བོད་མིས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་བཏང་དགོས་དོན་གང་ཡིན་ནམ།

ལོ་རྒྱུས་ཁྲོད་ཝི་ཏི་ནམ་དང་དབྱིལ་ཤར་ཡུལ་གྲུའི་ནང་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་གཉའ་གནོན་ལ་གདོང་ལེན་བྱེད་ཆེད་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གི་ལམ་ནས་ཞི་གྲོལ་རྣམ་སྟོན་བྱས་པ་བྱུང་ཡོད།

བོད་མིས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གི་ལས་འགུལ་སྤེལ་བ་དེ་ནི་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་ཆབ་སྲིད་དབང་སྒྱུར་ལ་ངོ་རྒོལ་བྱེད་པའི་ཞི་རྒོལ་ཚད་མཐོ་ཤོས་དེ་རེད། དེ་ལྟར་བོད་མི་རྣམས་ཀྱིས་དམིགས་ཡུལ་ངེས་ཅན་ཞིག་བཟུང་ནས་སེམས་ཐག་གཙང་བཅད་ཐོག་རང་ལུས་མེར་སྲེག་བཏང་ཡོད། ཁོང་ཚོས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་བཏང་རྒྱུར་སེམས་ཐག་གཙང་མ་བཅད་པ་ནི་རང་ལུས་མེར་སྲེག་བཏང་བ་དོན་མེད་དུ་མི་འགྲོ་བའི་ཡིད་ཆེས་བྱས་ཡོད་པར་མ་ཟད། བོད་མིའི་མངོན་འདོད་གསལ་པོ་སྟོན་ཐབས་སུ་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གི་ལས་འགུལ་སྤེལ་བ་རེད། ཁོང་ཚོས་རྒྱ་གཞུང་ལ་བོད་ནང་གི་ཆབ་སྲིད་གནས་སྟངས་ལ་འགྱུར་བ་བཏང་སྟེ་"གོང་ས་"སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་བོད་དུ་གདན་འདྲེན་ཞུ་དགོས་པ་དང་། བོད་ནང་གི་བོད་མིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་གནས་སྟངས་ཡར་རྒྱས་གཏོང་དགོས་ཞེས་འབོད་ཚིག་གསལ་པོར་སྒྲོག་ཡོད་པ་རེད།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ལ་དབང་བསྒྱུར་བྱས་པ་དེ་ཁྲིམས་འགལ་ཡིན་པ་གསལ་འདོན་གནང་ཆེད་བོད་མིས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་བཏང་བ་ཞིག་ཡིན་སྟབས་བོད་མིའི་རྣམ་འགྱུར་དེ་ལ་བལྟས་ཚེ་ལོ་རྒྱུས་ཁྲོད་བོད་འདི་རང་བཙན་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ཡིན་པ་གསལ་པོ་རེད།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་གྲོང་ཁྱེར་འཛུགས་སྐྲུན་དང་། དཔལ་འབྱོར་འཕེལ་རྒྱས། ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་སོགས་ཡར་རྒྱས་ཀྱི་ལས་གཞིར་སྙད་ནས་དོན་དམ་བོད་མིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལ་བརྩི་མེད་རྫིག་རོལ་བཏང་བ་དང་། བོད་ཀྱི་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་རྩ་མེད་བཏང་བ་མ་ཟད། བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་གྱི་བླ་སྤྲུལ་ཡང་སྲིད་ངོས་འཛིན་གྱི་ལམ་སྲོལ་དེ་ཡང་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ངོ་བོར་བསྒྱུར་ནས་བོད་ནང་གི་གནས་སྟངས་ཇེ་ཞན་ཇེ་སྡུག་ཏུ་བཏང་བར་བརྟེན། བོད་མི་རྣམས་ཙ་ཐུག་ནས་སྲོག་བསྡོས་ཀྱིས་ཞི་རྒོལ་གནང་དགོས་བྱུང་བ་རེད། བོད་མི་ཁོང་རྣམ་པས་མི་མང་འདུ་འཛོམས་ཡོད་སར་རང་ལུས་མེར་སྲེག་བཏང་བ་དང་། ཁོང་ཚོའི་འབོད་ཚིག་གཙོ་བོ་གཉིས་ཏེ། "ང་ཚོར་རང་དབང་

དགོས་" ཞེས་དང་། "༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་བོད་དུ་གདན་འདྲེན་ཞུ་དགོས།" ཞེས་པའི་འབོད་ཚིག་མི་འདྲ་བ་དེ་གཉིས་ཀྱི་ནང་དོན་ལ་དབྱེ་ཞིབ་བྱས་ན། རང་དབང་གི་འབོད་ཚིག་ནི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གནས་སྟངས་ཡར་རྒྱས་གཏོང་དགོས་པའི་དོན་དང་། "༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་བོད་ལ་གདན་འདྲེན་ཞུ་དགོས་" ཞེས་པའི་འབོད་ཚིག་ནི་ད་ལྟའི་ཆབ་སྲིད་གནས་སྟངས་ལ་འགྱུར་བ་གཏོང་དགོས་པའི་འབོད་ཚིག་གལ་གནད་ཆེན་པོ་ཞིག་རེད། "༧གོང་ས་མཆོག་བོད་དུ་གདན་འདྲེན་ཞུ་དགོས་" ཞེས་པའི་འབོད་ཚིག་དེས་༧རྒྱལ་དབང་སྐུ་ཕྲེང་རིམ་བྱོན་སྤྱི་དང་། བྱེ་བྲག་ཏུ་༧རྒྱལ་མཆོག་སྐུ་ཕྲེང་ལྔ་པ་ཆེན་པོ་མཆོག་ནས་༧རྒྱལ་མཆོག་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་བཞི་པ་ཆེན་པོ་མཆོག་གི་བར་འདས་པའི་མི་ལོ་ ༣༧༦ (༡༦༤༢ ནས་ ༢༠༡༡) རིང་ཏུ་ལའི་བླ་མ་སྐུ་ཕྲེང་རིམ་བྱོན་གྱིས་བོད་ཀྱི་ཆོས་སྲིད་གཉིས་ཀའི་དབུ་ཁྲིད་ཀྱི་ཐུགས་འགན་བཞེས་ཡོད་ཅིང་། བོད་མིའི་ཆབ་སྲིད་བཙོས་སྐྱུར་དང་འཕེལ་རིམ་ཐོག་ལའང་ཏཱ་ལའི་བླ་མ་མཆོག་ནི་གལ་འགངས་ཏ་ཅང་ཆེ་བའི་མཚོན་རྟགས་ཤིག་ཡིན་པ་གསལ་པོར་མཚོན་ཐུབ།

རང་ལུས་མེར་སྲེག་གི་ལས་འགུལ།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༩ ནས་བཟུང་བོད་ནང་དུ་བོད་མི་རྒྱལ་གཅེས་པ་པོ་མོ་ ༡༥༧ ཀྱིས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་བཏང་བ་དང་། དེའི་ཁོངས་ནས་བོད་མི་ ༡༣༡[1] སྐྱེས་པ་ཡིན་ཞིང་། ༢༦ བུད་མེད་ཡིན་འདུག ཤེས་རྟོགས་བྱུང་བ་ལྟར་ན་ད་བར་བོད་མི་ ༡༣༦ འདས་གྲོངས་སུ་གྱུར་འདུག དེ་ཡང་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༨ ལོར་བོད་ས་ཡོངས་སུ་ས་བྱི་ཞི་རྒོལ་ཆེན་མོ་བྱུང་བ་དང་། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༩ ལོ་ནས་བཟུང་བོད་ནང་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གཏོང་འགོ་ཚུགས།

བོད་མི་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གཏོང་མཁན་བཞི་ཆའི་གསུམ་གྲྭ་བཙུན་ཡིན་པ་དང་།[2] དེའི་འཕྲོས་རྣམས་ཕྲུ་གུའི་ཨ་མ་དང་། ཕ་མ་རྒན་རྒོན། དགེ་རྒན། སོ་ནམ་པ། སློབ་ཕྲུག་དང་གཞས་པ། གཞས་མ་སོགས་རེད།

ཁོང་རྣམས་ཀྱིས་མི་མང་འདུ་འཛོམས་བྱེད་སའི་ས་གནས་སུ་ལུས་ལ་ས་སྣུམ་དང་རྡོ་སྣུམ་བཀོས་ནས་མེ་སྤར་བ་རེད། བོད་ནས་འབྱོར་བའི་པར་དང་བརྙན་ཐུང་ནང་ཁོང་རྣམས་ཀྱིས་རང་ཚུགས་བརྟན་པོའི་སྒོ་ནས་ལག་གཉིས་ཐལ་མོ་སྦྱོར་བའམ་ཡང་ན་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་དར་འཕྱར་བ་མ་གཏོགས་ཉེ་འཁྲམ་མི་མང་དང་བཅའ་དངོས་སོགས་གང་ལའང་གནོད་འཚེ་རྩ་བ་ནས་མ་བྱེད་པ་གསལ་པོ་རེད་འདུག

ཁོང་རྣམས་ཀྱིས་མེར་སྲེག་རྗེས་རང་ཉིད་མ་ཤི་བར་གསོན་པོར་རྒྱ་མིའི་ཉེན་རྟོག་པས་འཛིན་བཟུང་མི་ཡོང་ཆེད་ཐོག་མ་ནས་ས་སྣུམ་འཐུང་བ་དང་ལུས་པོར་ལྕགས་སྐུད་ཀྱིས་དམ་པོར་བཅིངས་པ་སོགས་བྱས་ཡོད།[3] གསོན་པོར་གནས་པ་རྣམས་ལ་རྒྱ་གཞུང་གིས་མི་སྤྱོད་ལས་འདས་པའི་གདུག་རྩུབ་དང་མནར་གཅོད། བཙོན་འཇུག་བྱས་པ་སོགས་ལ་བརྟེན་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གི་དཀའ་སྡུག་ལས་ལྷག་པའི་སྡུག་སྦྱོང་མནར་གཅོད་མྱོང་རྒྱུ་ཡིན་པ་གསལ་པོ་རེད།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ལོར་ཨ་རིའི་རང་དབང་ཁང་པས་དམིགས་བསལ་སྙན་ཐོ་བཏོན་པའི་ནང་ "རྒྱ་མིའི་བདེ་འཇགས་ཉེན་རྟོག་མི་སྣས་ལག་ཏུ་མཚོན་ཆ་མེད་པའི་བོད་མིའི་ཐོག་བག་ཚོ་སྐྱུ་ཙོམ་མེད་པར་འཕྲུལ་མར་མེ་མདའ་བརྒྱབ་པ་སོགས་གོ་མཚོན་བསྣུན་ཀྱང་བྱེད་བཞིན་འདུག"[4] ཅེས་སྙན་ཐོར་འཁོད། རང་སྲེག་ལས་འགུལ་གང་དུ་བྱུང་བའི་ས་གནས་དེར་འཕྲུལ་མར་ཉེན་རྟོག་དམག་མིས་མཐའ་བསྐོར་ནས་ས་ཁུལ་དེ་སྤྱི་བདེ་དྲག་ཆས་དམག་གི་དྲག་གནོན་འོག་ཏུ་བཅུག་ཅིང་། གནས་ཚུལ་ཕྱིར་གྲུར་མི་ཡོང་ཆེད་དམ་བསྒྲགས་བཀག་སྡོམ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

བོད་མིའི་རང་ལུས་མེར་སྲེག་དང་འབྲེལ་བའི་གལ་ཆེའི་གནད་དོན།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༢ ལོར་ས་གནས་གང་ས་ནས་བོད་མི་ ༡༥ ཡིས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གནང་བར་བརྟེན་ལོ་དེར་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གཏོང་མཁན་མང་ཤོས་བྱུང་བ་མ་ཟད། ཨ་རིའི་གྲོས་ཚོགས་ཀྱི་རྒྱ་ནག་ལས་དོན་ཚོགས་ཆུང་གི་གསལ་བཤད་གནང་བའི་ནང་དུའང་ "ལོ་དེར་བོད་མི་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གཏོང་མཁན་གྱི་གྲངས་ཚད་མང་དུ་ཕྱིན་ཡོད། ས་གནས་གཅིག་ནང་ལ་རང་སྲེག་ལས་འགུལ་སྤེལ་མཁན་ཇེ་མང་དུ་ཕྱིན་པ་མ་ཟད། ས་གནས་གཞན་དང་གཞན་དུའང་བྱུང་ཡོད་སྐབས་ས་གནས་ཁྱབ་ཚད་ཀྱང་ཆེ་རུ་ཕྱིན་པ་དང་། དེ་བཞིན་ལས་རིགས་འདྲ་མིན་ནས་ལས་འགུལ་དེ་ལྟར་སྤེལ་མཁན་ཇེ་མང་དུ་ཕྱིན་ཡོད། ཕྱོགས་མཚུངས་མི་སྐྱ་རང་སྲེག་ལས་འགུལ་སྤེལ་མཁན་ཡང་ཇེ་མང་དུ་ཕྱིན་འདུག" ཅེས་སྙན་ཐོའི་ནང་གསལ་འདོན་གནང་ཡོད།

བོད་མི་རང་སྲེག་ལས་འགུལ་སྤེལ་མཁན་སུ་མཐུད་ཇེ་མང་དུ་སོང་བ་དེ་ནི་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་མིའི་ཐོག་མི་རིགས་དབྱེ་འབྱེད་ཀྱི་སྲིད་ཇུས་སུ་མཐུད་ལག་བསྟར་བྱེད་པ་དེར་བོད་མི་རྣམས་ཀྱི་མི་བཟོད་པའི་གདུང་བ་དང་འཁོན་འཛིན་ཇེ་ཆེར་འགྲོ་བཞིན་པ་མཚོན།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ལོར་ཕ་ཡུལ་རྫ་བ་ནས་ཡིན་པའི་རང་ལོ་ ༩༩ སོན་པ་ཚེ་ཁོ་ཡིས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་བཏང་བ་དེ་ནི་ལོ་དེའི་ནང་བོད་ནང་དུ་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གནང་བ་ཐེངས་དང་པོ་དང་བོད་ནང་དུ་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གཏོང་མཁན་ ༡༥༢ དེ་ཚགས་ཡོད་ལ། སྙན་ཐོ་འདིའི་ནང་བོད་ནང་དུ་ཁྲོན་བོད་མི་ ༡༥༢ ཀྱིས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་བཏང་བ་འཁོད་ཡོད།[5]

ལོ་ཁམས།	རང་ལུས་མེར་སྲེག་གི་གྲངས་ཀ	འདས་གྲོངས་ཞེས་རྟོགས།	ད་ལྟའི་གནས་སྟངས་མི་ཤེས་པ།	གཞན། ༼ད་ལྟའི་གནས་སྟངས་མི་ཤེས་པ། ༽
༢༠༠༩	༡	༠	༠	མེས་རྨས་སྐྱོན་ཐོག་པ། ད་ལྟའི་གནས་སྟངས་ཤེས་རྟོགས་ཐུབ་མེད།
༢༠༡༡	༡༢	༨	༠	བོད་མི་གཉིས་ཀྱི་རྐང་ལག་གཅོད་འབྲེག ༼དེའི་ནང་ནས་བོད་མི་གཅིག་ལ་མི་ལོ་ ༦ གི་དུས་བཀག་གཙང་ནས་སློད་གྲོལ་བཏང་ཡང་། ད་ལྟའི་གནས་སྟངས་ཤེས་རྟོགས་ཐུབ་མེད། ༽ དང་གཅིག་དབང་པོ་སྐྱོན་ཅན་ཆགས། ༼ད་ལྟའི་གནས་སྟངས་ཤེས་རྟོགས་ཐུབ་མེད། ༽ གཅིག་རང་ཡུལ་དུ་དྲག་སྐྱེད་བྱུང་།
༢༠༡༢	༨༥	༧༤	༩	བོད་མི་གཅིག་ལ་མེས་རྨས་སྐྱོན་ཐོག་པ་དང་གཅིག་ལ་མི་ལོ་ ༥ དུས་བཀག་ཉེས་ཆད་ཐོག ༼ཁོང་གཉིས་ཀྱི་ད་ལྟའི་གནས་སྟངས་ཤེས་རྟོགས་མ་ཐུབ། ༽
༢༠༡༣	༢༦	༢༥	༡	
༢༠༡༨	༡༡	༩	༡	བོད་མི་གཅིག་ལ་མེས་རྨས་སྐྱོན་ཚབས་ཆེ་ཐོག་སྨེ་སྨན་ཁང་དུ་བསྐྱལ་ཡང་། ༼ད་ལྟའི་གནས་སྟངས་ཤེས་རྟོགས་ཐུབ་མེད། ༽
༢༠༡༥	༨	༨	༠	
༢༠༡༦	༣	༣	༠	
༢༠༡༧	༦	༣	༣	
༢༠༡༨	༢	༢	༠	
༢༠༡༩	༡	༡	༠	
༢༠༢༢	༢	༢	༠	
སྡོམ་གྲངས།	༡༥༧	༡༣༦	༡༤	

རེའུ་མིག་ ༡ ནང་དུ་བོད་མིའི་སྒྲིག་འཛུགས་ཀྱི་ཡིག་ཆ་གཞིར་བཟུང་འདས་པའི་ལོ་ངོ་དེ་དག་རིང་བོད་ནང་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གི་གྲངས་འབོར་འཁོད་ཡོད།[6]

རང་ལུས་མེར་སྲེག་གཏོང་མཁན་དེ་དག་རང་ལོ་ ༡༥ ནས་ ༤༡ བར་ཡིན་ཞིང་། རང་ལུས་མེར་སྲེག་གཏོང་མཁན་ལོ་ན་མཐོ་ཤོས་པ་ཡུལ་ཛ་བའི་འབྲོག་སྡེ་རྨེའུ་རུ་མའི་རུ་ཆེན་གསུམ་པའི་ཕུར་རྒྱ་ཚང་གི་བཀྲ་ཕུན་ཡིན་པ་དང་། རང་ལོ་ཆུང་ཤོས་ནི་ཛ་སྟོད་སྒོ་མང་ཞང་ཚོ་དྲུག་སྡེ་པའི་རང་ལོ་ ༡༥ སོན་པའི་རྡོ་རྗེ་ཡིན་ཞིང་། བཀྲ་ཕུན་དང་རྡོ་རྗེ་གཉིས་ཀྱིས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གིས་ཞི་གྲོལ་བྱས་ཏེ་རྡོ་རྗེ་ལགས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༢ ཟླ་ ༡༡ ཚེས་ ༨ དང་། བཀྲ་ཕུན་ལགས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༢༢ ཟླ་ ༣ ཚེས་ ༢༨ ཉིན་སོ་སོར་འདས་གྲོངས་སོང་ཡོད།

རང་ལུས་མེར་སྲེག་གིས་ཞི་གྲོལ་བྱེད་མཁན་མང་ཆེ་བ་རང་ལོ་ ༣༠ ནང་ཡིན་པ་དང་ཆ་སྙོམས་རང་ལོ་ ༢༨ ཡས་མས་ཡིན། གནས་ཚུལ་དེ་དག་གིས་འདས་པའི་མི་ལོ་ ༦༠ རེད་རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་ནང་དབང་བསྒྱུར་བྱེད་པ་དེར་ཕམ་ཁ་ཆེན་པོ་ཞིག་ཡིན་པ་ར་སྤྲོད་བྱས་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོར་རྒྱལ་ས་ལྷ་སར་ཛམ་སྟོན་བྱུང་རྗེས་༸གོང་ས་༸སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་གིས་དབུ་ཁྲིད་པའི་བོད་མི་སྟོང་ཕྲག་མང་པོ་རྒྱ་གར་དུ་བཙན་བྱོལ་ལ་ཕེབས་ཡོད། དེ་ནས་བཟུང་རྒྱ་གར་བྱང་ཕྱོགས་ཧྨ་རམ་ས་ལ་ནི་སྤྱི་ནོར་༸གོང་ས་༸སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་དང་བོད་མིའི་སྒྲིག་འཛུགས་ཀྱི་གནས་གཞི་གཙོ་བོ་ཆགས་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ རྗེས་སུ་བོད་ནང་སྐྱེས་པའི་བོད་མི་ཚོས་༸གོང་ས་མཆོག་༸ཞལ་མཇལ་རྒྱུའི་གོ་སྐབས་ནམ་ཡང་ཐོབ་མེད་ཀྱང་མགོན་པོ་གང་ཉིད་ཀྱི་གསེར་ཞལ་མཇལ་རྒྱུར་སྨོན་པ་ཆུ་འདོད་བྱེད་བཞིན་ཡོད།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་མིའི་ཐོག་དྲག་གནོན་གྱི་སྲིད་བྱུས་ལག་བསྟར་གྱིས་༸གོང་ས་༸སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་ལ་མཚན་སྨད་དང་སྒྲོ་སྐུར་ཧེ་ཅམ་བྱས་ཀྱང་བོད་མིའི་

སེམས་ཁམས་སུ་མགོན་པོ་གང་ཉིད་ལ་མི་ཕྱེད་པའི་དད་དམ་གཡོ་མེད་དང་གནས་རྒྱུ་ཡིན་ངེས་པ་ནི་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གནང་མཁན་ཚོའི་འབོད་སྒྲ་ལས་གསལ་རྟོགས་ཐུབ།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོ་ཙམ་ནས་བོད་རྒྱ་ཕྱོགས་གཉིས་འབྲེལ་མཐུད་བྱུང་སྟེ་༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་གི་སྐུ་ཚབ་སྤྱི་རྗེས་རྒྱ་ནག་དང་བོད་ལ་ཕེབས་པར་མ་ཟད། བོད་གཞིས་བྱེས་གཉེན་འཕྲད་ཀྱི་གོ་སྐབས་གསར་པ་ཞིག་འཆར་ཏེ་གཞིས་ལུས་བོད་མི་ཁག་གཅིག་ལ་༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་གི་མཇལ་ཁ་དང་བཀའ་སློབ་གསུང་གི་བདུད་རྩི་ལོངས་སྤྱོད་ཐུབ་པ་བྱུང་ཡོད།

འོན་ཀྱང་བོད་མདོ་དབུས་ཁམས་གསུམ་ལ་གནས་པའི་བོད་རྒྱ་ཆེའི་མི་མང་ཚང་མས་༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་མཇལ་ཐུབ་པ་དང་༧གོང་ས་མཆོག་རང་གི་སྐྱིད་ཡུལ་བོད་དུ་༧ཞབས་སོར་འཁོད་ཐུབ་རྒྱུར་ཐབས་ལམ་གཞན་མེད་པ་གསལ་པོར་ཤེས་ཏེ་རང་ཉིད་ཀྱི་དམིགས་ཡུལ་དེ་འགྲུབ་ཆེད་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གི་ལས་འགུལ་སྤེལ་རྒྱུར་སེམས་ཐག་བཅད་པ་ཞིག་རེད།

བོད་མིའི་རང་སྲེག་ལས་འགུལ་གྱི་འབྱུང་ཁུངས།

བོད་མིའི་རང་ལུས་མེར་སྲེག་ཐེངས་དང་པོ་ནི་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༨ ལོར་བྱུང་ཡོད། སྐབས་དེར་རྒྱ་གར་རྒྱལ་ས་ལྡི་ལི་གསར་པའི་ནང་ཉེན་རྟོག་པས་བོད་མིའི་ <<མ་ཤི་བར་ཟས་བཅད་ངོ་རྒོལ་>> མཆམས་འཛུགས་བྱེད་དུ་བཙུགས་པའི་རྗེས་སུ་རྒྱལ་གཅེས་པ་ཐུབ་བསྟན་དངོས་གྲུབ་ཀྱིས་ཕྱི་ཟླ་ ༤ ཚེས་ ༢༧ ཉིན་རྒྱ་གར་རྒྱལ་ས་ལྡི་ལི་གསར་པར་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གིས་ཞི་རྒོལ་བྱས་ཡོད་པ་རེད། ཟས་བཅད་ངོ་རྒོལ་ལས་འགུལ་དེ་ནི་བོད་ཀྱི་གཞོན་ནུ་ལྷན་ཚོགས་ཀྱི་གོ་སྒྲིག་འོག རྒྱ་ནག་གི་མཐོ་རིམ་དཔོན་རིགས་ཤིག་རྒྱ་གར་ནང་ལྷ་སྐོར་དུ་ཡོང་བ་དང་བསྟུན་ངོ་རྒོལ་བྱས་པ་ཞིག་རེད། རྒྱལ་གཅེས་པ་ཐུབ་བསྟན་དངོས་གྲུབ་སྐབས་དེའི་དང་བླངས་ལས་འགུལ་བའི་གྲས་ཤིག་ཡིན་ཞིང་

རང་ལུས་མེར་སྲེག་གིས་ཞི་རྒོལ་བྱས་པ་དང་དེ་ནས་ཉིན་གཉིས་ཀྱི་རྗེས་ཁོང་འདས་གྲོངས་སོང་བ་རེད། བོད་ནང་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༩ ཟླ་ ༣ པའི་ནང་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གི་ཞི་རྒོལ་ཐོག་མ་དེ་བྱུང་ཡོད། དེ་ནི་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་མདོ་སྨད་རྔ་བ་ཀིརྟི་དགོན་གྱི་སློན་ལམ་ཆེན་མོ་ཕྱིར་འགྱངས་བྱེད་དུ་བཅུག་པར་བརྟེན། རང་ལོ་ ༢༠ ཡིན་པའི་དགེ་འདུན་བཀྲ་རྙེ་[7] ཡིས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གིས་ཞི་རྒོལ་བྱས་པ་རེད།

བོད་ཀྱི་རྩོམ་པ་པོ་ཚེ་རིང་འོད་ཟེར་གྱིས་དགེ་འདུན་པ་བཀྲ་རྙེ་ཡི་གནས་ཚུལ་བྲིས་པའི་ནང་། <<ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༩ ཟླ་ ༣ ཚེས་ ༢༧ ཉིན་ལོ་གསར་གྱི་ཚེས་པ་གསུམ་འཁེལ་གྱི་ཡོད་པ་མ་ཟད། བོད་ནང་དུ་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གིས་ཞི་རྒོལ་ཐོག་མར་བྱུང་བའི་ཉིན་མོ་ཞིག་ཀྱང་རེད།

དེ་སྔ་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༨ ལོར་བོད་མིའི་ངོ་རྒོལ་ལ་སྲིད་གཞུང་གིས་དྲག་གནོན་བྱེད་སྐབས་སྲོག་སྐྱོན་བྱུང་བ་རྣམས་ལ་རྗེས་དྲན་ཆེད་བསྐོང་ཚོགས་གནང་བའི་སློན་ལམ་ཆེན་མོ་རྒྱ་ནག་གི་དབང་འཛིན་པ་ཚོས་ཚོགས་མ་བཅུག་པར་བརྟེན། དགེ་འདུན་པ་བཀྲ་རྙེ་ལགས་ཀིརྟི་དགོན་ནས་ཕྱིར་ཐོན་ཏེ་སྲང་ལམ་ཞིག་ཐོག་རང་ལུས་མེར་སྲེག་བཏང་ཞིང་། (དུས་དེ་ནས་བཟུང་སྲང་ལམ་དེར་དཔའ་བོའི་སྲང་ལམ་ཞེས་མིང་ཐོགས་པ་རེད།) མདོ་སྨད་རྔ་ཡུལ་ནི་ཆོས་དར་ཁྱབ་ཆེ་བའི་ཡུལ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། དེང་སྐབས་རྒྱ་གཞུང་གིས་ཟེ་ཁྲོན་ཞིང་ཆེན་གྱི་ཁོངས་སུ་བཅུག་ཡོད།>> ཅེས་འཁོད་འདུག

རྒྱལ་གཅེས་པ་བཀྲ་རྙེ་ཡིས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གིས་ཞི་རྒོལ་བྱས་པ་དེ་ནས་བཟུང་། བོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་གང་སར་རང་སྲེག་ཞི་རྒོལ་གྱི་ལས་འགུལ་མུ་མཐུད་བྱུང་བར་མ་ཟད། བཙན་བྱོལ་བོད་མི་གནས་ཡུལ་ཁྲིམ་མཆེས་རྒྱལ་ཁབ་བལ་ཡུལ་དང་རྒྱ་གར་གཉིས་ཀྱི་ནང་དུའང་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གི་ཞི་རྒོལ་ལས་འགུལ་བྱུང་ཡོད། ང་ཚོས་ཤེས་པ་ལྟར་ན་ད་ལྟའི་བར་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གི་ཞི་རྒོལ་ལས་འགུལ་ཁྲིད་དུ་ཝུང་མཐར་བོད་མི་ ༡༣༦ ཡི་སྲོག་ཤོར་ཡོད།

བོད་མི་མང་པོ་ཞིག་གིས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་བཏང་རྗེས། ཁོང་ཚོའི་གནས་སྟངས་དང་ས་གནས་གང་དུ་ཡོད་མེད་སོགས་ཞིབ་ཏོགས་ཐུབ་ཀྱི་མེད། བློ་བཟང་སྐལ་བཟང་དང་བློ་བཟང་དཀོན་མཆོག བསོད་ནམས་རབ་ཡངས་སོགས་ཀྱིས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་བཏང་རྗེས་རྐང་ལག་གཅོད་འབྲེག་བྱེད་དགོས་བྱུང་བ་མ་ཟད། སྐལ་བཟང་དབང་ཕྱུག་གི་ཕྲད་ཙར་རྨས་སྐྱོན་ཚབས་ཆེ་ཕོག་སྟེ་རིག་འཚོ་མ་ཐེན་པར་གྱུར། ཟླ་བ་ཚེ་རིང་རྨས་སྐྱོན་ནས་དྲག་སྐྱེད་བྱུང་ཡོད་པ་དང་། དཀོན་མཆོག་ལ་རྨས་སྐྱོན་ཚབས་ཆེ་ཕོག་སྟེ་སྨན་ཁང་དུ་བསྐྱལ་ཡོད་འདུག རང་ལུས་མེར་སྲེག་གནང་མཁན་དེ་དག་གི་གནས་སྟངས་ཅི་འདྲ་ཡིན་པ་དང་ས་གནས་གང་དུ་ཡོད་ཞིབ་གསལ་ཞིབ་ཏོགས་ཐུབ་མེད།

རང་ལུས་མེར་སྲེག་གིས་ཞི་རྒོལ་བྱེད་མཁན་ཕལ་མོ་ཆེ་ ༡༩༥༩ ལོའི་རྗེས་སུ་སྐྱེས་འཚར་བྱུང་བའི་གཞོན་སྐྱེས་ཡིན་པ་དེར་དོ་སྣང་བྱེད་དགོས་པའི་གལ་གནད་ཆེན་པོ་ཞིག་ཆགས་ཡོད།

གཞོན་སྐྱེས་དེ་དག་༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་མཇལ་འདོད་ཡོད་མཁན་ཀ་སྟག་ཡིན་སྟབས། ཁོང་ཚོའི་མཐའ་མའི་འབོད་ཚིག་གཙོ་བོ་༧གོང་ས་མཆོག་བོད་དུ་གདན་འདྲེན་ཞུ་དགོས་པའི་སྨོན་འདུན་གནང་བ་དེ་རེད། དོན་དངོས་ནི་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གཏོང་མཁན་ཁྲིད་མི་གྲངས་གསུམ་ཆ་གཅིག་ལོ་ན་གཞོན་པ་ཆགས་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༢ ལོར་ཨ་རིའི་གྲོས་ཚོགས་ཀྱི་རྒྱ་ནག་ལས་དོན་ཚན་པས་བཏོན་པའི་སྙན་ཐོའི་ནང་དུ་འཁོད་དོན་ལྟར་ན། བོད་དུ་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གི་ཞི་རྒོལ་ལས་འགུལ་སྤེལ་བའི་གྲང་ཚད་མང་དུ་ཕྱིན་པ་དང་། ས་ཁུལ་གང་སར་ཁྱབ་པ་བཅས་ལ་བརྟེན་ང་ཚོར་སེམས་འཚབ་ཏ་ཅང་འདུག ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༩ ཟླ་ ༣ པ་ནས་བཟུང་བོད་མིའི་ཞི་རྒོལ་ལས་འགུལ་ལ་རྒྱ་ཕྱོགས་ནས་དྲག་གནོན་ཇེ་ཆེར་བཏང་བར་བརྟེན་བོད་མི་ཚོས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གིས་ཞི་རྒོལ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་སྲིད་པར་ང་ཚོས་དོ་སྣང་བྱུང་། ཞེས་གསལ་ཡོད།[8]

གཞིས་ལུས་བོད་མི་ཚོར་རང་གི་མངོན་འདོད་ཕྱིར་བཏོན་པའི་ཐབས་གཞན་མེད་སྟབས་ཁ་ཐུག་ནས་རང་སྲེག་གི་ལམ་ནས་བོད་མིའི་ཐུན་མིན་སྐད་ཡིག་དང་། རིག་གཞུང་སྲུང་སྐྱོབ། བོད་ལ་རང་དབང་དགོས་པ། ༸གོང་ས་མཆོག་བོད་དུ་གདན་འདྲེན་ཞུ་དགོས་པའི་དགོས་འདུན་བཏོན་བཞིན་ཡོད།

འབར་བཞིན་པའི་བོད།

རྒྱ་དམར་གཞུང་གིས་བོད་ས་དབང་སྒྱུར་བྱས་ཀྱང་བོད་ཀྱི་གཞི་རྩའི་དཀའ་རྙོག་སེལ་མི་ཐུབ་པར་མ་ཟད་དཀའ་ངལ་ཆེ་རུ་བཏང་བ་དེ་བོད་མི་ཏང་ཡོན་མཐོ་གྲས་ཚོས་སྔོན་ཚུད་ནས་ཤེས་རྟོགས་ཐུབ་ཡོད། དེར་བརྟེན་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༨༠ ལོ་ཙམ་ནས་བོད་མི་ཏང་ཡོན་ལས་བྱེད་ཚོས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་དུ་ལག་བསྟར་བྱེད་བཞིན་པའི་སྲིད་ཇུས་ལ་སྐྱོན་བརྗོད་བྱས་ཡོད། ཀུན་གཟིགས་པཎ་ཆེན་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་པ་ཞིང་གཤེགས་ཁོང་གིས་དཔལ་མཛངས་སྙིང་སྟོབས་ལྡན་པའི་ཐོག་ནས་རྒྱ་ནག་དཔོན་པོ་ཚོར་ཡིག་འབྲུ་ཁྲི་བདུན་གྱི་ལམ་ནས་བོད་དུ་ལག་བསྟར་བྱེད་པའི་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་སྲིད་བྱུས་ལ་སྐྱོན་བརྗོད་ཤུགས་ཆེ་གནང་ཡོད། དེ་ཡང་སྤྱིར་ཞུ་སྐན་དེའི་ངོ་གདོང་ཙམ་ལ་བལྟས་པ་ཡིན་ན་ཐབས་མཁས་པོ་གནང་ཡོད་ཀྱང་། དོན་དངོས་རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་མིའི་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་རྩ་མེད་བཏང་བར་སྐྱོན་བརྗོད་གནང་ཡོད་པར་མ་ཟད་བོད་ཐོག་འཛིན་པའི་སྲིད་ཇུས་ལ་བརྟེན་ནས་ནོར་འཁྲུལ་གང་བྱུང་བ་རྣམས་ཐེར་འདོན་གནང་ཡོད།

དེར་བརྟེན་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་པཎ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེ་གོ་གནས་ནས་ཕབ་སྟེ་བཙོན་འཇུག་བྱས། མའོ་ཙེ་ཏུང་ཤི་རྗེས་ཁོང་བཙོན་ཁང་ནས་གློད་བཀྲོལ་ཐོབ་པ་མ་ཟད། སྔར་གྱི་གོ་གནས་བསྐྱར་གསོ་བྱས་ཡོད། ཀུན་གཟིགས་པཎ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེ་མཆོག་དུས་མིན་དགོངས་པ་གཞན་དོན་དུ་མ་གཤེགས་པའི་སྔོན་ཙམ་སྟེ་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༨༩ ལོར་གསུང་པ་ལྟར་ན། རྒྱ་དམར་གཞུང་གི་དབང་བསྒྱུར་འོག་བོད་ལ་ཐོབ་པའི་ཁེ་ཕན་ལས་ཤོར་བའི་གྱོང་གུན་ཆེ་བ་བྱུང་ཡོད་ཅེས་གསུངས་ཡོད།

བོད་ནང་དམར་ཤོག་ཚོགས་པའི་ཁོངས་སུ་ཕྲུག་ལས་གནང་མཁན་བོད་མི་ཏང་ཡོན་ལས་བྱེད་པ་དང་ཤེས་ལྡན་མི་སྣས་རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་ཐོག་འཛིན་པའི་དབང་སྒྱུར་སྲིད་ཇུས་སྐོར་ལ་ལྟ་ཚུལ་དོན་ཚན་བཞི་བཏོན་ཡོད་པ་ག་ཤམ་གསལ།

"ཐོག་མའི་མི་ལོ་བཅུའི་ནང་ ༼ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༠ ནས་ ༡༩༦༠ བར་ཏེ། དཔེར་ན་རྒྱ་དམར་གཞུང་གིས་བོད་བཙན་བཟུང་བྱེད་འགོ་བཙུགས་ཏེ།༽ ང་ཚོའི་རང་ཡུལ་ཤོར་བ་དང་། དེའི་རྗེས་ཀྱི་མི་ལོ་བཅུའི་ནང་ ༼ཕྱི་ལོ་ ༡༩༦༠ ནས་ ༡༩༧༠ བར་ཏེ། བོད་གཞུང་དགའ་ལྡན་ཕོ་བྲང་གཞུང་གི་ཆབ་ཏུ་དམར་ཤོག་སྲིད་གཞུང་གིས་བྱས་ཏེ།༽ ང་ཚོའི་སྲིད་དབང་ཤོར་བ། དེའི་རྗེས་ཀྱི་མི་ལོ་བཅུའི་ནང་ ༼ཕྱི་ལོ་ ༡༩༧༠ ནས་ ༡༩༨༠ བར་ཏེ། རིག་གནས་གསར་བརྗེ་ཆེན་པོས་བོད་མིའི་ཆོས་དད་རང་དབང་བཙན་འཕྲོག་དང་གཏོར་བཤིག་བཏང་།༽ བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་རིག་གཞུང་གཏོར་བཤིགས། དེའི་རྗེས་ཀྱི་མི་ལོ་བཅུའི་ནང་ ༼ཕྱི་ལོ་ ༡༩༨༠ ནས་ ༡༩༩༠ བར་ཏེ། རྒྱ་རིགས་གྲོན་ཆེ་བོད་དུ་གནས་སྤོས་ཀྱིས་བོད་ཀྱི་ཁྲིམ་ར་བཟུང་བ།༽ ང་ཚོའི་དཔལ་འབྱོར་ཁེ་ཕན་ཤོར་བ་རེད།" ཅེས་གསལ།[9]

གོང་གི་ཛ་དྲག་གནས་སྟངས་དེ་དག་ལ་ལྟ་སྐབས་བོད་མི་གཞོན་སྐྱེས་ཚོས་ཅིའི་ཕྱིར་རང་སྲེག་གི་ལས་འགུལ་སྤེལ་བཞིན་ཡོད་པ་གསལ་པོར་རྟོགས་ཐུབ། རྒྱ་གཞུང་གིས་མུ་མཐུད་བོད་ཀྱི་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་། སྐད་ཡིག་སོགས་མི་རིགས་ཀྱི་ངོ་བོ་རྩ་བརླག་བཏང་དང་གཏོང་བཞིན་པར་བོད་མི་ཚོས་མི་འདོད་པ་ཆེན་པོ་བྱེད་བཞིན་པ་མ་ཟད། བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་གྱི་བླ་སྤྲུལ་ཡང་སྲིད་རྩད་གཅོད་ལམ་སྲོལ་ལ་ཟེ་བྱུས་བྱས་པ་དང་། བོད་མི་ཚོར་བཙན་དབང་འོག་སྤྱི་ནོར་༸གོང་ས་༸སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་ལ་གཞི་མེད་སྐྱོན་བརྗོད་དང་སྒྲོ་སྐུར་སོགས་བྱེད་བཙུག་པའི་བྱ་སྤྱོད་དེ་དག་ལ་བོད་མི་ཚོས་མི་འདོད་པའི་རྣམ་འགྱུར་ཤུགས་ཆེ་བསྟན་ཡོད།

ཕྱོགས་མཚུངས་བོད་ནང་དུ་རྒྱ་རིགས་མི་འབོར་ཤོན་ཆེ་སྤོ་ཞུགས་བྱས་ཏེ་བོད་ཡུལ་རྒྱ་ཡུལ་དུ་བསྒྱུར་བཞིན་པར་བརྟེན་ས་གནས་བོད་མི་ཚོའི་ས་ཞིང་དང་ལས་ཀའི་གོ་སྐབས་སོགས་རྒྱ་མིའི་ལག་ཏུ་ཤོར་བཞིན་ཡོད། དེར་བརྟེན་བོད་མིའི་བསམ་བློའི་ནང་འཇིགས་སྣང་སྐྱེ་གཞི་ཞིག་ཏུ་གྱུར་ཡོད་པ་རེད།

ལྷག་པར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་མི་འབྲོག་པ་རྣམས་འབྲོག་པའི་རྩྭ་ཐང་ནས་བཙན་དབང་ཤོག་གཏན་འཇགས་གྲོང་ཚོ་ཟེར་བར་གནས་སྤོ་བྱེད་བཙུག་པ་དེར་བོད་མི་ཚོས་མི་འདོད་པ་ཆེན་པོ་བྱེད་བཞིན་ཡོད་ཅིང་། སྔར་འབྲོག་པ་རྣམས་ཀྱི་འཚོ་རྟེན་གཙོ་བོ་ཕྱུགས་ལས་ཐོན་ཁུངས་ཡིན་སྟབས་རང་ཁ་རང་གསོའི་འཚོ་བ་བསྐྱལ་ཐུབ་བཞིན་ཡོད། འོན་ཀྱང་གཏན་འཇགས་གྲོང་ཚོ་ཟེར་བར་གནས་སྤོ་བྱས་རྗེས་འབྲོག་པ་དེ་དག་ལ་ལག་ཤེས་སོགས་གང་ཡང་མེད་སྟབས་འཚོ་བའི་རྟེན་གཞི་མེད་པར་དབུལ་ཕོངས་ཀྱི་གནས་སུ་གྱུར། བོད་མིའི་འཚོ་བའི་གནས་སྟངས་ཉམས་རྒུད་དུ་འགྲོ་བཞིན་པ་དང་དུས་མཚུངས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་མིར་ཁེ་ཕན་ཕྲན་བུ་ལས་མེད་པའི་འཛུགས་སྐྲུན་ལས་གཞི་རྒྱ་ཆེ་སྤེལ་བ་མ་ཟད། བོད་ནང་གི་རང་བྱུང་ཐོན་སྐྱེད་རྣམས་རྒྱ་ནག་ནང་དབོར་འདྲེན་བྱེད་བཞིན་ཡོད། འདས་པའི་ལོ་མང་རིང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ཡུལ་རྒྱ་ཡུལ་དུ་བསྒྱུར་རྒྱུའི་སྲིད་བྱུས་འོག་བོད་མི་རྣམས་རང་ཡུལ་དུ་མི་སེར་གཉིས་པའི་གྲལ་རིམ་ལྟ་བུར་གནས་ཡོད།

བོད་རིག་པ་བ་ཊ་བེ་ཊ་སི་ནེལ་གྷྲེ་ནྡོ་ཝྷི་ David Snellgrove དང་ཧུ་ཧྲ་རི་ཆར་ཊེ་སོན་ Hugh Richardson གཉིས་ཀྱིས་བརྩམས་པའི་ <<བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་ལོ་རྒྱུས་>>(10) ཞེས་པའི་དཔེ་དེབ་ནང་རྒྱ་གཞུང་གིས་མུ་མཐུད་བོད་མིར་བཙན་གནོན་བྱེད་པ་དང་། འཛམ་གླིང་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་གིས་དེ་དག་སྣང་མེད་དུ་བཏང་བའི་སྐོར་ལ་འགྲེལ་བརྗོད་བྱས་ཡོད། ཁོང་གཉིས་ཀྱིས་ཐུན་མོང་ཐོག་ནས་བརྩོན་པའི་དཔེ་དེབ་དེ་འབྲི་དགོས་པའི་རྒྱུ་མཚན་བརྗོད་དོན། "དུས་སྐབས་འདིར་ངེད་གཉིས་ཀྱིས་རང་

འགྱུལ་ཐོག་ནས་དེབ་འདི་འདྲ་ཞིག་འབྲི་དགོས་དོན་གཙོ་བོ་ནི། འཛམ་གླིང་སྐྱེ་འགྲོ་ཀུན་གྱི་མིག་ལམ་དུ་བོད་མིའི་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་དཔལ་ཡོན་རྫ་བརླག་ཏུ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད་ཀྱང་། མཚོན་དོན་ཙམ་གྱིས་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་ངོ་རྒོལ་ཚུང་ཙག་རིགས་འགའ་ཤས་སྤྱེལ་བ་མ་གཏོགས་དོན་དམ་གྱི་ཕངས་སེམས་དང་འགྱོད་སེམས་ཀྱི་ཚོར་སྣང་གང་ཡང་མེད་པ་ལྟ་བུའི་རྣམ་འགྱུར་མངོན་བཞིན་པར་བརྟེན་ངས་དེབ་འདི་འབྲི་འདོད་བྱུང་། མིའི་ལོ་རྒྱུས་ཁྲོད་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་དཔལ་ཡོན་མང་པོ་ཞིག་དུས་འགྱུར་དབང་གིས་ད་ཆ་མིང་ཙམ་ལས་མེད་པ་དེར་ང་ཚོ་བྱ་ཐབས་བྲལ། འོན་ཀྱང་རིག་གཞུང་གསོན་པོ་ཞིག་རྫ་མེད་དུ་འགྲོ་བཞིན་པའི་གནས་སྟངས་ཤེས་རྟོགས་ཐུབ་པའི་གོ་སྐབས་འདི་ལྟ་བུ་ནི་ཆེས་དཀོན་པོ་ཞིག་ཡིན།" ཞེས་བརྗོད་ཡོད།

སྐད་འབོད། མཐའ་མཇུག་གི་སྐད་ཆ། ཞལ་ཆེམས།

བོད་མི་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གཏོང་མཁན་ཕལ་མོ་ཆེས་ "བོད་ནང་རང་དབང་དགོས། ༧གོང་ས་མཆོག་བོད་དུ་གདན་འདྲེན་ཞུ་དགོས།" ཞེས་སྐད་འབོད་བྱས་ཡོད། བོད་མི་རེ་ཟུང་གིས་ཁ་ཆེམས་བྲིས་པ་དང་བརྙན་ཐུང་སོགས་བཞག་པ་དེ་དག་ནང་ཁོང་ཚོས་རང་སྲེག་བྱེད་དོན་ནི། རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་ཀྱི་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་། སྐད་ཡིག་ངོ་བོ་དང་བཅས་པ་རྫ་མེད་བཟོ་བཞིན་པའི་དྲག་གནོན་ཅན་གྱི་སྲིད་ཇུས་ལ་ཞི་རྒོལ་དང་། ༧གོང་ས་མཆོག་བོད་དུ་གདན་འདྲེན་ཞུ་རྒྱུ་དེ་རེད། རྒྱ་གཞུང་གིས་དམ་བསྒྲགས་བྱེད་མིན་ལ་མ་ལྟོས་པར་གནས་ཚུལ་ཕྱིར་གྲགས་བྱུང་བ་དེ་དག་ལ་ལྟ་སྐབས་རང་སྲེག་ཞི་རྒོལ་བྱེད་མཁན་ཚོས་རང་ཉིད་མ་གཏོགས་ཉེ་འཁོར་གྱི་མི་སུ་གཅིག་ལའང་གནོད་འཚེ་སྤུ་ཙམ་ཡང་བྱས་མེད་པ་གསལ་རྟོགས་ཐུབ། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༡ ཟླ་ ༣ ཚེས་ ༡༦ ཉིན་མཚོ་སྔོན་ཡུལ་ཤུལ་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ཁུལ་ཁྲི་འདུ་རྫོང་དུ་ཀིརྟི་དགོན་གྱི་དགེ་འདུན་པ་རང་ལོ་ ༢༡ སོན་པའི་ཕུན་ཚོགས་ཀྱིས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་བཏང་རྗེས་འཚེ་ཁར་ཁོང་གིས་དགེ་འདུན་པ་ཚོར། "ངའི་མཐའ་མཇུག་གི་རེ་བ་ནི་ཕྲེང་ཐག་གཅིག་ནང་གི་

ཐེང་བ་ལྟར་བོད་མི་ས་ཡ་དྲུག་ཇོག་ཙ་གཅིག་སྐྱིལ་ཡོང་བ་དང་། བོད་མི་ཚོས་རང་ཉུས་གང་ཡོད་ཀྱིས་བོད་དོན་ཐོག་ཕྱུར་བ་གྲུ་འདེགས་བྱེད་དགོས།" ཞེས་བརྗོད་འདུག[11]

རང་ལོ་ ༢༢ ཡིན་པའི་ངག་དབང་ནོར་འཕེལ་གྱིས་བསྟན་འཛིན་མཁས་གྲུབ་དང་མཉམ་དུ་རང་ལུས་མེར་སྲེག་བཏང་རྗེས། བརྙན་ཐུང་ཞིག་གི་ནང་དུ་ཁོང་གིས་བོད་དང་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ལ་རང་དབང་སྐོར་བརྗོད་དོན། "ངའི་མང་ཚོགས་ལ་སྐད་ཡིག་གི་རང་དབང་མི་འདུག མི་མང་གིས་བོད་སྐད་དང་རྒྱ་སྐད་གཉིས་བསྲེས་ནས་སྐད་ཆ་བཤད་དགོས་ཐུག་ཡོད། ངའི་རྒྱུ་འབྲོར་འཕྲོག་ཚོག་ང་ལ་དགོས་དོན་མེད། ཡིན་ནའང་ངའི་སྐད་ཡིག་གི་རང་དབང་འཕྲོག་མི་ཚོག བོད་གངས་ཅན་ལྗོངས་སུ་ག་རེ་བྱུང་འདུག བོད་གངས་ཅན་ལྗོངས་སུ་ག་རེ་བྱུང་འདུག ངས་རང་སྲེག་བྱེད་དོན་བོད་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཆེད་དུ་ཡིན། གལ་ཏེ་ང་ཚོར་ཚོས་དང་སྐད་ཡིག་རིག་གཞུང་གི་རང་དབང་མེད་ན། དེ་ང་ཚོའི་ངོ་ཚ་རེད། དེར་བརྟེན་ང་ཚོས་ངེས་པར་དུ་སོ་སོའི་རིག་གཞུང་སྲུང་དགོས། མི་རིགས་ཚང་མར་སྐད་ཡིག་རིག་གཞུང་དང་རང་དབང་དགོས་པ་རེད། སྐད་ཡིག་མེད་པ་ཡིན་ན། ང་ཚོའི་མི་རིགས་འདི་གང་ཞིག་ལ་འགྱུར་སྲིད་དམ། ང་ཚོས་དེ་ལ་བོད་རིགས་ཟེར་རམ་ཡང་ན་རྒྱ་རིགས་ཟེར་དགོས་པ་རེད་"[12] ཅེས་སོགས་བཤད་འདུག

རང་སྲེག་གཏོང་སའི་ས་ཆའི་གལ་གནད།

རང་སྲེག་གཏོང་སའམ་ཡང་ན་ཉེ་འགྲམ་ས་གནས་གང་དུ་རང་སྲེག་ལས་འགུལ་སྤེལ་བ་དེ་ཆབ་སྲིད་ཐོག་ནས་གནད་འགག་ཆེན་པོ་ཞིག་མཚོན་ཐུབ། བོད་མི་ཁ་ཤས་ཀྱིས་རྒྱའི་དམག་སྒར་དང་། ཉེན་རྟོག་ཁང་། སྲིད་གཞུང་གནས་ཡུལ་བཅས་ཀྱི་སྒོ་འགྲམ་དུ་རང་སྲེག་ཞི་རྒོལ་བྱས་པ་དང་། ཁ་ཤས་ཀྱིས་གནད་ཆེའི་སྲང་ལམ་དང་། མི་ཚོགས་ཆེན་པོ་འདུ་སར་རང་སྲེག་བྱས་ཡོད། བོད་མི་གཉིས་ཀྱིས་གཏེར་ཁ་སྦྱོག་འདོན་བྱེད་ཡུལ་དུ་མེར་སྲེག་བཏང་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༢ ཟླ་ ༡༡ ཚེས་ ༢༠ ཉིན་བོད་བྱང་ཤར་ཀན་ལྷོ་བསང་ཆུ་རྫོང་ཨ་མཆོག་ནས་རང་ལོ་ ༣༩ སོན་པ་ཚེ་རིང་དོན་གྲུབ་ཀྱིས་

ཨ་མཆོག་རྒྱ་གར་ཐང་གི་གཉེར་ཁ་སྒོག་འདོན་བྱེད་སའི་སློ་འགྲམ་དུ་རང་སྲེག་ཞི་གྲོལ་བྱས་ནས་རང་སྲོག་བློས་གཏོང་གནང་ཡོད།[13] དེ་ནས་གཟའ་འཁོར་གཅིག་གི་རྗེས་ཏེ་ཕྱི་ཚེས་ ༢༦ ཉིན་རང་ལོ་ ༡༨ ཡིན་པའི་དཀོན་མཆོག་ཚེ་རིང་གིས་གཉེར་ཁ་སྒོག་ཡུལ་འགྲམ་དེ་རང་དུ་རང་སྲེག་ཞི་གྲོལ་བྱས་ཡོད།[14] ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༢ ཟླ་ ༡༠ ཚེས་ ༢༦ ཉིན་རང་ལོ་ ༢༤ ཡིན་པའི་ལྷ་མོ་ཚེ་རིང་གིས་ཀན་ལྷོ་བསང་ཆུ་རྫོང་ཨ་མཆོག་ཡུལ་ཚོའི་སྲིད་གཞུང་དང་དམག་སྒར་གནས་ཡུལ་གྱི་སློ་ཆེན་མདུན་དུ་རང་སྲེག་ཞི་གྲོལ་བྱས་ཡོད།[15]

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༢ ཟླ་ ༣ ཚེས་ ༤ ཉིན་པ་ཡུལ་ཛ་བ་ནས་ཡིན་པའི་ཨ་མ་རིན་ཆེན་གྱིས་ཛ་བ་ཀིརྟི་དགོན་པའི་ཉེ་འཁྲིས་ཀྱི་ཉེན་རྟོག་ཁང་གི་མདུན་དུ་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གི་ཞི་གྲོལ་བྱས་ཏེ་རང་སྲོག་བློས་གཏོང་གནང་ཡོད། ཕྱི་ཟླ་ ༦ ཚེས་ ༡༥ ཉིན་མདོ་སྨད་གཅན་ཚ་ནས་ཡིན་པ་རང་ལོ་ ༦༤ སོན་པའི་རྟ་མགྲིན་ཐར་གྱིས་རྨ་ལྷོ་གཅན་ཚའི་ས་གནས་ཉེན་རྟོག་ཁང་གི་སློ་འགྲམ་དུ་རང་སྲེག་ཞི་གྲོལ་བྱས་པ་དང་། དེ་མཚུངས་རང་ལོ་ ༥༧ ཡིན་པའི་རྡོ་རྗེ་རིན་ཆེན་གྱིས་ཀན་ལྷོ་བསང་ཆུ་རྫོང་ཉེན་རྟོག་ཁང་གི་མདུན་དུ་རང་སྲེག་བྱས་ཏེ་རང་སྲོག་བློས་གཏོང་གནང་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༣ ཟླ་ ༢ ཚེས་ ༡༧ ཉིན་རང་ལོ་ ༤༨ ཡིན་པའི་གནམ་ལྷ་ཚེ་རིང་གིས་ཀན་ལྷོ་བསང་ཆུ་རྫོང་དྲག་ཆས་ཉེན་རྟོག་ཁང་གི་སློ་ཆེན་མདུན་དུ་རང་སྲེག་ཞི་གྲོལ་བྱས་ཏེ་རང་སྲོག་བློས་གཏོང་གནང་ཡོད། མགོ་ལོག་ཁུལ་དགའ་བདེ་རྫོང་དམེ་སྐོར་སྡེ་པའི་རང་ལོ་ ༤༢ ཡིན་པའི་དཀོན་མཆོག་གིས་གཙང་སྐོར་སྡེ་པའི་ས་གནས་ཉེན་རྟོག་ཁང་གི་སློ་མདུན་དུ་རང་ལུས་མེར་སྲེག་བྱས་རྗེས་སྨན་ཁང་དུ་བསྐྱལ་ཡོད་འདུག དེ་དང་གཅིག་མཚུངས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༤ ཟླ་ ༡༢ ཚེས་ ༡༦ ཉིན་རང་ལོ་ ༣༣ ཡིན་པའི་སངས་རྒྱས་མཁར་གྱིས་ཀན་ལྷོ་བསང་ཆུ་རྫོང་ཨ་མཆོག་ཡུལ་ཚོའི་ཉེན་རྟོག་ཁང་གི་མདུན་དུ་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གི་ལམ་ནས་རང་སྲོག་བློས་གཏོང་གནང་བ་དང་། དེ་ནས་ཉིན་ཁ་ཤས་རྗེས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༤ ཟླ་ ༡༢ ཚེས་༢༣ ཉིན་རྟའུ་ཉི་མཚོ་དགོན་གྱི་དགེ་འདུན་པ་སྐལ་བཟང་ཡེ་ཤེས་ཀྱིས་

དགོན་པའི་ཉེ་འགྲམ་དཀར་མཛེས་ཧྲའུ་རྫོང་ཉེན་རྟོག་ཁང་གི་འཁྲིས་སུ་རང་ལུས་མེར་བསྲེགས་ཀྱིས་རང་སྲོག་བློས་གཏོང་གནང་ཡོད། ༢༠༢༢ ཟླ་ ༢ ཚེས་ ༢༥ ཉིན་དེར་རབས་བོད་ཀྱི་གཞས་པ་གྲགས་ཅན་ཚེ་དབང་ནོར་བུ་ལགས་ཀྱིས་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་ས་ལྷ་སའི་པོ་ཏ་ལའི་མདུན་ཐང་དུ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་དམ་བསྒྲགས་ཅན་གྱི་སྲིད་བྱུས་ལ་ཞི་གཏོལ་རྣམ་སྟོན་ཆེད་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གནང་རྗེས་འདས་གྲོངས་སུ་གྱུར་ཡོད་པ་རེད།

རང་ལུས་མེར་སྲེག་ལས་འགུལ་ལ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་ཡ་ལན།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་མིའི་ཆོས་དང་སྐད་ཡིག་སོགས་ལ་བཙེ་མེད་རྡོག་རོལ་བཏང་བ་མ་ཟད། བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་གྱི་བླ་སྤྲུལ་ཡང་སྲིད་ཐག་གཅོད་བྱ་རྒྱུའི་བདག་དབང་ཐོབ་ཐབས་བྱས་པ་སོགས་བོད་མིའི་བསམ་ཡུལ་ལས་འདས་པའི་བྱ་སྤྱོད་སྣ་ཚོགས་སྤེལ་སྟབས་བོད་མི་གཞོན་སྐྱེས་ཚོས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གི་ལམ་ནས་ཞི་གཏོལ་བྱེད་དགོས་བྱུང་བ་རེད།[16] རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་མིའི་དཀའ་ངལ་སེལ་རྒྱུའི་ཚབ་ཏུ་རང་སྲེག་ལས་འགུལ་སྤེལ་མཁན་རྣམས་ལ་དམ་དྲག་ཇེ་ཆེར་བཏང་སྟེ་ཁྲིམས་འགལ་དུ་བརྩི་རྒྱུ་ཡིན་པའི་ཁྱབ་བསྒྲགས་བྱས་པ་མ་ཟད། རང་ལུས་མེར་སྲེག་གཏོང་མཁན་གྱི་ནང་མི་སྤུན་མཆེད་རྣམས་ལ་རྟུང་བརྡེགས་བཏང་བ། དེ་བཞིན་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གང་དུ་བྱུང་བའི་འབྲེལ་ཡོད་དགོན་སྡེ་དང་གྲོང་སྡེ་སོགས་ལ་མ་ཉེས་ཁ་གཡོག་སྣ་ཚོགས་ཀྱིས་སུན་གཙེར་བཟོས་པ་དང་། བོད་མིའི་རང་སྲེག་ཞི་གཏོལ་ནི་ཁྲིམས་ཚང་གི་དཀའ་ངལ་ཡིན་རབས་དང་།[17] ཡང་ན་བཙན་བྱོལ་བོད་མིའི་སྒྲིག་འཛུགས་དང་ཨ་གོང་ས་མཆོག་གི་ངན་སྐུལ་གྱིས་ཤུགས་རྐྱེན་ཐེབས་པའི་རིག་འཚོ་མ་ཟིན་པའི་ཐ་ཤལ་བ་དང་། ཉེས་ཅན་པ་དང་། གཡམ་རྒྱུག་བྱེད་མཁན། རྐུན་ཇག་དང་།[18] རང་གིས་རང་ལ་གཙུན་མི་ཐུབ་པའི་མི་རེད་ཟེར་བའི་འཕྱུག་བཤད་སྣ་ཚོགས་བྱས་པ་དང་།[19] མདོར་ན་རྒྱ་ནག་དཔོན་རིགས་ཚོས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་ནི་འཇིགས་སྐུལ་དྲག་སྤྱོད་པའི་ལས་ཀ་ཡིན་ལུགས་ཀྱི་སྐྱོན་འཛུགས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།[20]

རང་ལུས་མེར་སྲེག་གི་ཞི་རྒོལ་ལ་ཁྲིམས་འགལ་ཉེས་འཛུགས་དང་གདུག་རྩུབ་ཀྱི་དྲག་གནོན་བྱས་པ།

རང་ལུས་མེར་སྲེག་གིས་ཞི་རྒོལ་བྱེད་མཁན་ཚོས་རང་ལུས་ལ་མེ་སྤར་ཏེ་ཚ་ཟུག་བཟོད་གླགས་མེད་པ་སྲོང་བཞིན་པའི་ངང་ནས་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་བོད་མིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལ་བརྩི་བཀུར་བྱེད་དགོས་པའི་ཛ་དྲག་གི་འབོད་སྐུལ་བྱས་ཡོད། འོན་ཀྱང་རྒྱ་དམར་གཞུང་གིས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་བྱེད་མཁན་ཚོའི་རེ་འབོད་ལས་ལྡོག་སྟེ་བོད་མི་ཚོར་བསམ་ཡུལ་ལས་འདས་པའི་གདུག་རྩུབ་མནར་གཅོད་གཏོང་གི་ཡོད། རང་སྲེག་ཞི་རྒོལ་བྱུང་ཐེངས་རེར་རྒྱ་གཞུང་གིས་ས་གནས་དེར་དྲག་གནོན་དང་དམ་དྲག་ཆེ་རུ་བཏང་བ་དང་། རང་ལུས་མེར་སྲེག་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པར་བསྙད་དེ། ཁོང་ཚོའི་ནང་མི་དང་གྲོགས་པོ་གྲོགས་མོ། ཐ་ན་རང་སྲེག་བྱེད་མཁན་གྱི་གྲོང་ཚོ་ཚུན་ལ་སྲུན་གཅེར་བཟོ་བཞིན་ཡོད།(21) རང་སྲེག་གནང་མཁན་གསོན་པོ་རྣམས་ལ་མནར་གཅོད་ཚབས་ཆེ་གཏོང་གི་ཡོད། དེ་ཡང་གཞིས་སུ་རང་སྲེག་ལས་འགྲུལ་ཆེས་ཐོག་མ་སྤེལ་མཁན་བཀྲ་ཤིས་ཡི་ལུས་ལ་མེ་འབར་བཞིན་དུ་རྒྱ་མིའི་དྲག་ཆས་ཉེན་རྟོག་དམག་མིས་ཁོང་ལ་མེ་མདའ་བརྒྱབ་ཡོད།(22) གནས་ཚུལ་དངོས་སུ་མཐོང་མཁན་ཚོས་བརྗོད་པ་ལྟར་ན། སྐབས་དེར་བཀྲ་ཤིས་རང་ཉིད་ཀྱིས་བཟོས་པའི་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་དར་དཀྱིལ་དུ་༧གོང་ས་མཆོག་གི་སྐུ་པར་ཡོད་པ་ཞིག་འཁྱེར་བཞིན་དུ་ས་ལ་འགྱེལ་རྗེས་ཉེན་རྟོག་པས་ཁོང་གི་སྐུ་ལུས་བཅན་འཁྱེར་བྱས་རྐྱེན་གར་སོང་མེད་པར་གྱུར་སྐོར་བརྗོད་ཡོད།

དཔེ་མཚོན་གཞན་ཞིག་ནི། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ཟླ་ ༡༢ ཚེས་ ༢༣ ཉིན་གྲྭ་སྐལ་བཟང་ཡེ་ཤེས་ཀྱིས་རང་སྲེག་ཞི་རྒོལ་གནང་རྗེས། ཉེན་རྟོག་པས་ཁོང་གི་སྐུ་ཕུང་ཁྱེར་རྩིས་བྱེད་སྐབས་མང་ཚོགས་ཀྱིས་འགོག་ཐབས་བྱས་རྐྱེན་མི་ཚོགས་ཁྲོད་གང་བྱུང་མེ་མདའ་བརྒྱབ་ནས་བོད་མི་གཉིས་དམར་བསད་བཏང་བ་དང་གཞན་མང་པོར་རྨས་སྐྱོན་བཟོས་ཡོད། བརྒྱུད་ལམ་ཐོག་ཐོན་པའི་ས་གནས་དེའི་གནས་ཚུལ་ལྟར་ན། སྤྱི་བདེ་

ཉེན་རྟོག་པས་གྲྭ་སྐལ་བཟང་ཡེ་ཤེས་ཀྱི་ནང་མི་གཉིས་ལ་མེ་མདའ་བསྣུན་ནས་ཁོང་གི་སྐུ་ཕུང་ཆུ་ལ་བསྐྱུར་དུ་བཅུག་ཡོད་པ་རེད། སྐབས་དེར་རྨས་སྐྱོན་ཐོག་པའི་བོད་མི་ཚོ་འཛིན་བཟུང་བྱ་རྒྱུར་འཛིགས་སྣང་འོག་སྨན་ཁང་དུའང་འགྲོ་མ་ཐུབ་པར་གནས་དགོས་པ་བྱུང་འདུག[23]

རྒྱ་དམར་གཞུང་གིས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་ནི་དྲག་སྤྱོད་ཀྱི་ལས་འགུལ་ཡིན་པར་བསྙད་དེ། རང་སྲེག་བྱེད་མཁན་གྱི་ཉེ་འབྲེལ་ཚང་མ་ཉེས་ཅན་ཡིན་ལུགས་ཀྱི་བསྙོན་འཛུགས་བྱས་ཡོད། དེ་བཞིན་ཕྱིའི་རྒྱུད་སྐུལ་ལ་བརྟེན་ནས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་བྱས་ཚུལ་གཟུགས་མེད་གྲིབ་བཟོ་བྱས་ཡོད། རྒྱ་ནག་གཞུང་འབྲེལ་ཤིན་ཧྭ་གསར་ཁང་དང་ཀྲུང་དབྱང་བརྙན་འཕྲིན་ཁང་ཟེར་བས་བོད་མིའི་རང་སྲེག་ལས་འགུལ་སློལ་མཁན་རྣམས་ལ་མིང་ཆད་ངན་པ་བཟོས་ཡོད་པ་བོད་ཀྱི་བུད་མེད་རྩོམ་པ་པོ་གྲགས་ཅན་ཚེ་རིང་འོད་ཟེར་གྱིས་<<འབར་བཞིན་པའི་བོད། རྒྱ་ནག་གི་དབང་སྒྱུར་ལ་རང་སྲེག་ཞི་རྒོལ་གནང་བ་>>ཞེས་པའི་དཔེ་དེབ་ནང་དུ་གསལ་འདོན་བྱས་ཡོད། འོད་ཟེར་གྱིས། བརྒྱུད་ལམ་ཁག་ཏུ་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གནང་མཁན་ཁག་ཅིག་ནི་གཟའ་ནད་དང་སེམས་ཁམས་ཐང་པོ་མེད་པ། རྐུན་ཇག་དང་ཆང་རག་བག་མེད་འཐུང་མཁན། གཞན་ལ་འཁྲུག་འཛིང་བྱེད་མཁན། རྐྱེན་པོ་འཛུགས་མཁན་སོགས་ཡིན་པ་དང་། གཞན་རྣམས་ནི་འཚལ་སྤྱོད་ལ་རོལ་མཁན་དང་འཚལ་སྤྱོད་ཀྱི་ནད་ཡམས་ཐོག་མཁན། བཟའ་འཁོན་དང་དགའ་རོགས་ཀྱི་དཀའ་རྙོག ཡིག་རྒྱུགས་མ་འཕྲོད་པ་བཅས་ཀྱིས་རྐྱེན་པས་རང་སྲེག་གཏོང་བཞིན་ཡོད་རབས་ཀྱི་འགྲེལ་བཤད་ཡ་མཚན་བྱས་འདུག་ཅེས་བྲིས་ཡོད་པ་མ་ཟད། དེ་དག་ཁྲུངས་སྐྱེལ་ཆེད་དུ་ཀྲུང་དབྱང་བརྙན་འཕྲིན་ཁང་གིས་(དངོས་བྱུང་གློག་བརྙན་)ཡིན་ཁུལ་གྱི་དམིགས་བསལ་གློག་བརྙན་ལེ་ཚན་ཁག་ལྔ་བཟོས་ཡོད།[24] གློག་བརྙན་དེ་དག་གི་ནང་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གཏོང་མཁན་བདུན་བསྟན་ཡོད། དོན་དངོས་ཁོང་རྣམས་གར་ཡོད་ཀྱི་གནས་ཚུལ་ནང་མི་ཉེ་འབྲེལ་ཚོས་ཀྱང་ཤེས་རྟོགས་ཐུབ་ཀྱི་མེད།[25]

བོད་ནི་ནང་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ཡིན་པས་མི་འདས་གྲོངས་སྐབས་འདས་མཆོད་བྱེད་སྲོལ་ཡོད་ཀྱང་། རྒྱ་དམར་ས་གནས་གཞུང་གིས་རང་སྲེག་གནང་མཁན་གྱི་སྐུ་ཕུང་ནང་མིར་རྩིས་སྤྲོད་མ་བྱས་པ་དང་། འདས་པོའི་སྐུ་ཕུང་བཙན་འཕྲོག་གིས་ནང་མི་ཚོར་འདས་མཆོད་སྒྲུ་དྲན་ཞུ་མི་བཅུག་པ། དགེ་འདུན་པ་ཚོས་རང་སྲེག་གིས་ལུས་སྲོག་བློས་གཏོང་གནང་མཁན་ཚོར་བསྔོ་བ་སྨོན་ལམ་གནང་རྒྱུར་དམ་དྲག་བྱས་པ་སོགས་གདུག་རྩུབ་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ལག་བསྟར་བྱས་ཤིང་། སྒྲུ་དྲན་འདས་མཆོད་བྱེད་པ་ཞེས་རྟོགས་བྱུང་རྗེས་སྨོན་ལམ་འདོན་མཁན་དགེ་འདུན་པ་ཚོར་དམ་དྲག་སྲུན་གཅེར་བྱས་ཡོད། སྐབས་རེ་ཕུར་ཐལ་ཡིན་ཟེར་བའི་ཐལ་བ་ཙམ་འདས་པོའི་ནང་མིར་སྤྲད་པ་བྱུང་ཡོད། རྨ་ལྷོ་དང་ཀན་ལྷོ་སོགས་སྲིད་གཞུང་གི་ཁུལ་རིམ་པས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གི་ཞི་རྒོལ་འགོག་ཐབས་ཆེད་ཛ་དྲག་གི་བཀོད་ཁྲབ་འགྲེམ་སྤེལ་བྱས་ཏེ། རང་སྲེག་གཏོང་མཁན་ལ་རྒྱབ་སྐྱོར་དང་གདུང་སེམས་མཉམ་སྐྱེད། ཡང་ན་ནང་མིར་ཞལ་འདེབས་སྤྲོད་པ་བཅས་ལ་ཉེས་ཆད་ལྕི་པོ་འགེལ་རྒྱུ་ཡིན་པའི་ཁྲབ་བསྒྲགས་བྱས་པ་དང་།[26]རྨ་ལྷོ་ཁུལ་འབྲིང་རིམ་མི་དམངས་ཁྲིམས་ཁང་དང་སྲི་བདེ་ལས་ཁུངས་གཉིས་ནས་མི་ཚོག་པ་བདུན་ཟེར་བའི་རང་སྲེག་ཞི་རྒོལ་འགོག་ཐབས་ཀྱི་བརྡ་ཐོ་ཁྲབ་བསྒྲགས་བྱས་པ་ག་ཤམ་གསལ།[27]

༡༽ རང་ཁྱིམ་དུ་ཏཱ་ལའི་བླ་མའི་པར་རིས་བཞག་མི་ཆོག

༢༽ ཏཱ་ལའི་རུ་ཚོགས་ཀྱི་ལྟ་ཚུལ་དང་སྐད་ཆ་ཁྱབ་སྤེལ་བྱས་མི་ཆོག

༣༽ ཏང་དང་རྒྱལ་ཁབ་ལ་སྐྱོན་བརྗོད་དང་དཀྲོག་གཏམ་རིགས་ཁྱབ་སྤེལ་བྱས་མི་ཆོག

༤༽ རང་སྲེག་ལ་རྒྱུད་སྐུལ་དང་བསླུ་བྲིད། བཙན་སྐུལ། ངན་སྐུལ། འཆར་འགོད། གོ་སྒྲིག་བཅས་བྱས་མི་ཆོག རང་སྲེག་གཏོང་མཁན་གཞན་ལའང་རམ་འདེགས་བྱས་མི་ཆོག

༥༽ རང་སྲེག་གི་ལྟད་མོ་དང་དེ་ལ་སྨྲ་དན་འདས་མཆོད། འབྲེལ་ཡོད་ལ་ཞལ་འདེབས་སྤྲོད་པ་སོགས་མི་ཆོག

༦༽ ཁྲིམས་འགལ་གྱི་གོམ་བགྲོད་དང་གཞན་འདུ་འཛོམས་རིགས་ཀྱི་ནང་ཞུགས་མི་ཆོག

༧༽ སྲི་ཚོགས་བརྟན་ལྷིང་ལ་ཉེན་ཁ་དང་མི་ཚོགས་འདུས་གནས་སུ་དཀྲོག་རྐྱེན། ཡང་ན་འཁྲིམ་འགྲུལ་བཀག་འགོག་སོགས་བྱས་མི་ཆོག

བཀོད་ཁྲབ་དེ་སྤེལ་ནས་ལོ་ཕྱེད་ཀྱི་རྗེས་སུ་རང་ལུས་མེར་སྲེག་སྔ་མཐུད་བྱུང་ཡོད་པས། བཀོད་ཁྲབ་དེས་བོད་མིའི་རང་སྲེག་ཞི་གྲོལ་བཀག་འགོག་བྱེད་ཐུབ་མེད་པར་མ་ཟད། དེ་ལས་ལྡོག་སྟེ་བཀོད་ཁྲབ་དེ་སྤེལ་བའི་རྗེས་རང་སྲེག་ཞི་གྲོལ་གྱི་ལས་འགུལ་ཇེ་མང་དུ་ཕྱིན་ཡོད། དཔེར་ན། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༢ ཟླ་ ༡༠ ཚེས་ ༢༡ ཉིན་ཀན་ལྷོ་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ཁུལ་གྱི་དཔོན་རིགས་ཚོས། རང་ལུས་མེར་སྲེག་རྒྱབ་ལོགས་ཀྱི་ཉེས་ཅན་པའི་གནས་ཚུལ་ཡར་ཞུ་བྱས་ན་རྒྱ་སྒོར་ཁྲི་ ༥ ནས་འབུམ་ ༢ དངུལ་གྱི་བྱ་དགའ་སྤྲོད་རྒྱུ་ཡིན་རབས་ཀྱི་བརྡ་ཐོ་སྤེལ་བའི་ཁར། བོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་ཁག་ཏུ་བལྟ་སྐྱོང་བར་ལེན་འཕྲུལ་ཆས་ཇེ་མང་དུ་བཏང་ཡོད་པ་རེད།[28] རྩོམ་པ་པོ་འོད་ཟེར་གྱིས། བརྡ་ཐོ་དེ་མ་བཀྲམ་སྔོན་གྱི་ཟླ་དྲུག་རིང་ཀན་ལྷོ་ཁུལ་དུ་བོད་མི་དྲུག་གིས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་བཏང་བ་དང་། རང་ལུས་མེར་སྲེག་འགོག་ཐབས་ཀྱི་བཀོད་ཁྲབ་དེ་ལག་བསྟར་བྱས་རྗེས་ཀྱི་ཟླ་གཅིག་ནང་ཀན་ལྷོ་རུ་ཁྲོན་བོད་མི་ ༡༩ ཡིས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་བཏང་ཡོད། ཅེས་གསལ་འདོན་བྱས་ཡོད།[29]

ཉེས་ཆད་སྡེབས་འགེལ།

རང་སྲེག་གི་ཞི་གྲོལ་བྱུང་བར་རྒྱ་དམར་གཞུང་གིས་རང་སྲེག་བྱེད་མཁན་གྱི་ནང་མི་འཛིན་བཟུང་བཀག་ཉར་དང་བཙོན་འཇུག་མནར་གཅོད་གཏོང་འགོ་བཙུགས་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༧ ཟླ་ ༡༢ ཚེས་ ༢༩ ཉིན་རང་སྲེག་ཞི་གྲོལ་བ་གཅིག་རང་སྲོག་ཤོར་ཡོད།

དེ་ཡང་ཟ་བ་ཁྲུལ་དུ་དཀོན་པེ་ཡིས་རྒྱ་དམར་གཞུང་གིས་བོད་ཐོག་འཛིན་པའི་དབང་སྒྱུར་སྲིད་ཇུས་ལ་བཟོད་སྒོམ་མ་ཐུབ་པར་ཞི་གྲོལ་གྱིས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་བཏང་ཡོད་ཅིང་། འདི་སྐོར་ཕྱིའི་བརྒྱུད་ལམ་ཁག་ཏུ་ཐོན་པའི་ས་ཁྲུལ་དེའི་གནས་ཚུལ་ལྟར་ན། རྒྱལ་གཅེས་པ་དཀོན་པེ་རང་ལོ་ ༣༠ ཡས་མས་ཤིག་ཡིན་ཞིང་ཁོང་གཉེན་སྒྲིག་བྱས་ནས་ལོ་གཅིག་ཙམ་ལས་སོང་མེད་པ་དང་། ཁོང་གིས་ཞི་གྲོལ་རང་སྲེག་བྱེད་སྐབས་ཉེན་རྟོག་པས་ཁོང་བཙན་ཁྲིད་བྱས་པ་དང་། ཆུ་ཚོད་ ༡༢ ནང་ཚུན་ལ་ཁོང་སྨན་ཁང་དུ་འདས་གྲོངས་སུ་གྱུར། ཁོང་གི་ཕ་རྒྱ་སྐྱབས་ལགས་བཀག་ཉར་བྱས་རྗེས་ད་བར་གང་དུ་ཡོད་པ་དང་གནས་སྟངས་གང་ཡིན་ཤེས་རྟོགས་ཐུབ་མེད།

རྒྱ་དམར་གཞུང་གིས་རང་སྲེག་ཞི་གྲོལ་བ་ཚོའི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་དགོས་འདུན་བཏོན་པ་དེ་དག་ཁས་ལེན་བྱ་རྒྱུ་ལྟ་ཅི་དེ་ལས་ལྡོག་སྟེ། རང་སྲེག་ལས་འགྱུར་དེ་ནི་ ༼ཧྭ་ལའི་ཉ་ཚོགས་དང་། བོད་མིའི་སྒྲིག་འཛུགས། ༽ ཀྱིས་ངན་བསླུལ་བྱས་པ་ཞིག་རེད་ཅེས་འཁྱོག་བཤད་བྱས་པ་དང་ཆབས་ཅིག་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གཏོང་སའི་གྲོང་སྡེ་དང་དགོན་པར་ཉེས་ཆད་འགེལ་བ་མ་ཟད། ས་གནས་ཀྱི་ལས་བྱེད་པ་ཚོར་ཡང་ཉེས་ཆད་གཏོང་གི་ཡོད།(30) ད་དུང་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གཏོང་མཁན་གྱི་ནང་མི་ཉེ་འབྲེལ་ཚོར་ཡ་ང་སྙིང་རྗེ་སྤུ་ཙམ་མེད་པའི་ཐོག་ནས་རྡུང་རྡེག་དང་ཉེས་ཆད་གཏོང་རྒྱུ་ཡིན་པའི་བཀོད་ཁྱབ་ལམ་སྟོན་ཟེར་བ་ཁྱབ་བསྒྲགས་བྱས་པ་དེའི་ནང་། རང་ལུས་མེར་སྲེག་གཏོང་མཁན་གྱི་ནང་མི་དང་ཉེ་འབྲེལ་ལ་དམིགས་ནས་ཁོང་ཚོ་ལོ་གསུམ་རིང་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཟེར་བའི་ས་ཁུལ་དང་ཕྱིའི་རྒྱལ་ཁབ་ལ་འགྲོ་སྐྱོད་མི་ཆོག་པ་དང་། ཁོང་ཚོ་གཞུང་གི་ལས་གནས་དང་དམག་ཁོངས་ནང་འཛུལ་ཞུགས་མི་ཆོག་པ། ལོ་གསུམ་རིང་གཞུང་དངུལ་བུན་གཡར་ལེན་པ་དང་ཉོ་འཚོང་གི་ལག་འཁྱེར་རྩིས་མེད་གཏོང་རྒྱུ། རང་ལུས་མེར་སྲེག་གཏོང་མཁན་གྱི་ས་ཞིང་གཞུང་བཞེས་གཏོང་རྒྱུ། རང་སྲེག་ཞི་གྲོལ་གཏང་འཆར་ཡོད་པའི་གནས་ཚུལ་སྲིད་གཞུང་ལ་སྙོན་ཚུད་ནས་བཟ་ལན་སྤྲོད་པ་ཡིན་ན་དངུལ་གྱི་བྱ་དགའ་སྤྲོད་རྒྱུ་སོགས་འཁོད་ཡོད་པ་རེད།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༣ ཟླ་ ༩ ནང་ཧ་བ་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ཁུལ་མཛོད་དགེ་རྫོང་གི་དབང་འཛིན་པ་ཚོས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གཏོང་མཁན་དེ་དག་གི་དགོན་པ་དང་གྲོང་སྡེ། ནང་མི་བཅས་ལ་ཁྲིམས་འགལ་ཉེས་ཆད་གཏོང་ཐབས་ཀྱི་ཁྲིམས་གཞི་དོན་ཚན་བཅུ་དྲུག་ཡོད་པ་ཞིག་གཏན་འབེབས་བྱས་པ་དང་། དོན་ཚན་ ༡༦ པའི་ཡིག་ཆ་དེའི་ནང་། ༡༦༽ རང་ལུས་མེར་སྲེག་གཏོང་མཁན་གྱི་ནང་མི་རྣམས་ཉེས་ཅན་པའི་ཐོ་གཞུང་ནང་འགོད་རྒྱུ། ༢༽ ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ཁེ་དབང་འཕྲོག་རྒྱུ། ༡༽ གཞུང་ཞབས་ཀྱི་ལས་གནས་འཕྲོག་རྒྱུ། ༩༽ ལོ་གསུམ་རིང་གཞུང་གི་རོགས་རམ་མ་ཐོབ་པ། ༡༠༽ སྟོད་ཁང་དང་ས་ཞིང་གི་ཐོབ་ཐང་མེད་པ། ༡༠༽ ཚོང་ལས་གཉེར་མི་ཆོག་པ། ༡༡༽ ཕྱི་རྒྱལ་དང་ལྷ་སར་འགྲོ་སྐྱོད་མི་ཆོག་པ། ༥༽ དཔལ་འབྱོར་རོགས་སྐྱོར་གྱི་ཐོབ་ཐང་མེད་པ་བཟོ་རྒྱུ། ༡༣༽ རང་ལུས་མེར་སྲེག་གང་དུ་བྱུང་བའི་གྲོང་སྡེའི་ནང་གི་མང་ཚོགས་དང་གྲྭ་བཙུན་ཚོ་སློབ་གསོའི་ལས་འགུལ་ནང་ཞུགས་དགོས་པ་སོགས་འཁོད།[31]

དེར་མ་ཟད། ཁྲིམས་གཞི་གསར་པ་དེའི་དོན་ཚན་ ༤ ནང་དུ་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གཏོང་མཁན་ཚོའི་དགོན་སྡེ་དང་། གྲོང་སྡེ་ཁག་གིས་རང་རང་སོ་སོའི་ས་གནས་སུ་སྔད་ཕྱིན་རང་སྲེག་གི་ལས་འགུལ་རིགས་མི་ཡོང་བའི་ཁག་ཐེག་ཏུ་རྒྱ་སྒོར་ཁྲི་ ༡ ནས་འབུམ་ ༥[32] ས་གནས་ཉེན་རྟོག་ལས་ཁུངས་སུ་གཏའ་མར་འཇོག་དགོས་པ་དང་། གལ་ཏེ་རང་སྲེག་ལས་འགུལ་སྤེལ་བ་བྱུང་ཚེ་དངུལ་དེ་དག་གཞུང་བཞེས་གཏོང་རྒྱུ་མ་ཟད། སྐར་ཡང་དངུལ་གཏའ་མར་འཇོག་དགོས་ལུགས་འཁོད་ཡོད། ད་དུང་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གཏོང་མཁན་གྱི་གྲོང་སྡེ་དེར་ལོ་གཅིག་རིང་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་མ་འཛུགས་ལས་གཞི་མཚམས་འཇོག་བྱ་རྒྱུ་དང་། མང་ཚོགས་ལ་ཁེ་ཕན་ཡོད་པའི་སྲིད་ཇུས་ཡོངས་རྫོགས་མེད་པ་བཟོ་རྒྱུའི་བཀོད་ཁྲབ་བཏང་ཡོད།

མཛོད་དགེ་རྫོང་སྲིད་གཞུང་གིས་སྤེལ་བའི་ཚོད་དོན།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༢ ཟླ་ ༡༢ ཚེས་ ༥ ཉིན་མཛོད་དགེ་རྫོང་མི་དམངས་སྲིད་གཞུང་ནས་ཚོད་དོན་འགྲེམ་སྤེལ་དང་རང་སྐྱོང་ཁྱོན་ཡོངས་ཀྱི་ཚོད་དོན་ཐད་ཀྱི་བཟོ་ཁྲབ། དོན་འགྲེམ་སྤེལ་དང་རང་སྐྱིད་ལ་བརྟག་ཞིབ་ཀྱི་ཚོད་ཁུལ་ཡོད་མཁན་ལ་རྒྱང་བཙུགས་ནས་མི་བསད་པའི་ཉེས་ཆད་གཅོད་རྒྱུ་ཡིན་པ་བཤད་ཡོད།[33] མཛོད་དགེ་རྫོང་མི་དམངས་སྲིད་གཞུང་གིས་རང་སྲེག་ལ་རྒོལ་བའི་ལས་དོན་གྱི་གནས་སྐབས་ཚོད་དོན་ཐད་ཀྱི་བཟོ་ཁྲབ།

རྫོང་ཡོངས་ཀྱི་རྒྱ་ཆེའི་ལས་བྱེད་མང་ཚོགས།

རྫོང་ཡོངས་ཀྱིས་ནུས་ཤུགས་ཡོད་དགུས་ཐོད་བཀྲལ་ཅན་གྱི་དཔལ་འབྱོར་སྤྱི་ཚོགས་འཕེལ་རྒྱས་ལ་སྐྱུལ་འདེད་དང་ཡུན་རིང་བདེ་འཇགས་ཀྱི་འགག་རྩའི་དུས་འདིར། མང་ཚོགས་མང་ཤོས་དང་དགོན་པ་མང་ཤོས། བཙུན་པ་མང་ཤོས་ཀྱིས་ཀྱང་གོ་གྱང་ཁྲིན་ཏང་དང་སྤྱི་ཚོགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་ལ་བརྩི་བཀུར་བྱ་ལ། ཏང་གི་མི་རིགས་མངའ་ཁོངས་རང་སྐྱོང་ལམ་ལུགས་ལ་བརྩི་བཀུར་དང་རྫོང་ཡོངས་ཀྱི་མི་རིགས་མཐུན་སྒྲིལ། སྤྱི་ཚོགས་འཆམ་མཐུན་ཁྲིད་ནུས་པ་ཆེན་པོ་ཐོན་ཡོད། འོན་ཀྱང་མི་རེ་འགའ་དང་ཁྲིམས་འགལ་ཉེས་ཅན་སྐོར་གཅིག་གིས་དམིགས་ཡུལ་ངན་པ་ཞིག་གི་ཆེད་དུ། བསམ་གཟས་ནས་མཐུན་སྒྲིལ་དང་བདེ་འཇགས་ཀྱི་རྣམ་པ་བཟང་པོར་གནོད་སྐྱོན་བཟོས་ལ། ཤུགས་རྐྱེན་ངན་པའི་རང་སྲེག་ཁྱོད་དོན་འཕྲོ་མཐུད་ནས་བྱུང་བྱུང་། དེས་རང་རྫོང་གི་རྒྱ་ཆེའི་མི་དམངས་མང་ཚོགས་ཀྱི་རྒྱུན་ལྡན་གྱི་ཐོན་སྐྱེད་འཚོ་བའི་གོ་རིམ་ལ་གནོད་པ་བཏང་ཞིང་། རང་རྫོང་གི་དཔལ་འབྱོར་སྤྱི་ཚོགས་བདེ་ཐང་དང་འཕེལ་རྒྱས་འགྲོ་བར་གནོད་པ་བཟོས། དེ་བས་ཁྲིམས་འགལ་ལ་ཧྲུང་རྟེག་བྱས་ཏེ་འཆམ་མཐུན་བརྟན་བརྟན་གྱི་སྤྱི་ཚོགས་ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོང་བྱེད་པ་དང་། རྒྱ་ཆེའི་མི་དམངས་མང་ཚོགས་ཀྱི་གཞི་རྩའི་ཁེ་ཕན་འགན་སྲུང་བྱེད་ཆེད། བརྟག་དཔྱད་ཞིབ་འཇུག་བྱས་པ་བརྒྱུད་གཤམ་གྱི་ཚོད་དོན་འདི་བཟོས་པ་ཡིན།

དོན་ཚན་དང་པོ། རང་སྲེག་མཁན་གྱི་ཐད་ཀའི་མཉེན་ཉེ་(ཕ་མ་དང་། བཟའ་ཟླ། ཕྲུ་གུ། སྤུན་མཆེད་) རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་གཞུང་ཞབས་པ་དང་། ལས་དོན་སྡེ་ཁག་གི་མི་སྣ། ལས་བཟོ་བའི་བསྡུ་ལེན་དང་དམག་ལ་ཞུགས་པའི་ཐོབ་ཐང་མེད་པར་བཟོ་རྒྱུ།

དོན་ཚན་གཉིས་པ། རང་སྲེག་མཁན་གྱི་ཐད་ཀའི་མཉེན་ཉེ་ཡིན་ན་རིམ་པ་སོ་སོའི་དམངས་ཆེན་འཐུས་མི་དང་སྲིད་གྲོས་ཨུ་ཡོན། སྡེ་བའི་(ཧྲེ་ཁྲུལ་)ལས་བྱེད་པར་བདམས་ཐོན་དང་འགན་བཞེས་པའི་ཐོབ་ཐང་མེད་པར་བཟོ་རྒྱུ།

དོན་ཚན་གསུམ་པ། རྒྱལ་ཁབ་ལས་ཁུངས་ཀྱི་གཞུང་ཞབས་པ་དང་། ལས་དོན་སྡེ་ཁག་གི་མི་སྣ། ལས་བཟོ་བ་སོགས་ཀྱིས་རང་གི་གཉེན་ཉེར་སློབ་གསོ་གཏོང་བར་ཤུགས་སྐྱོན་བྱ་རྒྱུ། ཐད་ཀའི་མཉེན་ཉེའི་ནང་དུ་རང་སྲེག་མཁན་ཡོད་ན་འབྲེལ་ཡོད་གཏན་འཁེལ་ལྟར་ཐག་གཅོད་ནན་མོ་བྱ་རྒྱུ།

དོན་ཚན་བཞི་པ། རང་སྲེག་མཁན་དང་གྲོད་དོན་ལ་རང་འགུལ་གྱིས་ཞུགས་མཁན་གྱི་ཁྱིམ་ཚང་ལ་ལོ་གསུམ་རིང་དང་། ཚོ་བར་ལོ་གཅིག་གི་རིང་དམངས་ཕན་གྱི་སྲིད་ཇུས་ཚང་མ་མེད་པར་བཟོ་རྒྱུ།

དོན་ཚན་ལྔ་པ། རང་སྲེག་མཁན་ཡོད་སའི་སྡེ་བ་(ཧྲེ་ཁྲུལ་)དང་། དགོན་པར་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས་མ་དངུལ་བཏང་བའི་རྣམ་གྲངས་མེད་པར་བཟོ་བའམ་ཕྱི་སྣུར་རྒྱུ་ཡིན། སྡེ་བ་(ཧྲེ་ཁྲུལ་)གྱི་ཚོང་འདྲེན་རྒྱུ་འགྲུག་རྣམ་གྲངས་དང་སྤྱི་ཚོགས་དམངས་ཁྲིད་མ་དངུལ་རྣམ་གྲངས་ཚང་མ་མཚམས་འཇོག་རྒྱུ་ཡིན།

དོན་ཚན་དྲུག་པ། རང་སྲེག་མཁན་དང་གྲོད་དོན་ལ་རང་འགུལ་གྱིས་ཞུགས་མཁན་གྱི་ཁྱིམ་ཚང་བློ་གཏད་མེད་པའི་ཁྱིམ་ཚང་གྲས་སུ་འཛུག་ལ། དེའི་སྡེ་བ་(ཧྲེ་ཁྲུལ་)དང་དགོན་པའང་བློ་གཏད་མེད་པའི་སྡེ་བ་(ཧྲེ་ཁྲུལ་) དགོན་པའི་གྲས་སུ་འཛུག ལོ་གསུམ་རིང་ལ་དངུལ་བུན་མི་གཏོང་། དངུལ་རྩའི་ལས་ཁུངས་ཀྱིས་བཏང་ཟིན་པའི་དངུལ་བུན་ལ་ཕྱིར་ལེན་པ་ལས་ཡར་མི་བསྐྱི།

དོན་ཚན་བདུན་པ། རང་སྲེག་གྲོད་དོན་བྱུང་བའི་སྡེ་བ་(ཧྲེ་ཁུལ་)དང་། དགོན་པས་ངེས་པར་དུ་སྒོར་ཁྲི་ ༧ ནས་འབུམ་ ༥ ཡི་རང་སྲེག་རྒོལ་བའི་ཁག་ཐེག་དངུལ་སྤྲོད་དགོས། གལ་ཏེ་ལོ་གཉིས་ཀྱི་རིང་ལ་རང་སྲེག་གྲོད་དོན་མ་བྱུང་ན་ཁག་ཐེག་དངུལ་ཕྱིར་སློག་གོ། གལ་ཏེ་ཡང་བསྐྱར་རང་སྲེག་གྲོད་དོན་བྱུང་ན་སྔར་གྱི་ཁག་ཐེག་དངུལ་རྒྱལ་མཛོད་དུ་སྤྲོད་ལ་མུ་མཐུད་དུ་ཁག་ཐེག་དངུལ་སྤྲོད་དགོས།

དོན་ཚན་བརྒྱད་པ། རང་སྲེག་གྲོད་དོན་དེ་སྡེ་བ་(ཧྲེ་ཁུལ་)ལས་བྱེད་དང་། དགོན་པའི་དམངས་གཙོའི་དོ་དམ་ཨུ་ཡོན་ལྷན་ཁང་གི་མི་སྣ་དང་། དགེ་རྒན་འགན་ཁུར་བའི་འཚོ་བའི་རོགས་དངུལ་ཐོབ་ཐང་དང་འབྲེལ་རྒྱུ། དེའི་མ་ཟད། ལོ་དེའི་ལེགས་དཔྱད་ཙེར་བསྐུར་གྱི་ཐོབ་ཐང་མེད་པར་བཟོ་རྒྱུ།

དོན་ཚན་དགུ་པ། རང་སྲེག་བྱེད་པའི་མི་དེའི་ས་ཞིང་དང་རྩྭ་ས་ལ་བེད་སྤྱོད་བྱེད་པའི་དབང་ཆ་ཕྱིར་ལེན་པ། རང་སྲེག་བྱེད་པའི་སྡེ་བ་(ཧྲེ་ཁུལ་)གྱི་ས་ཞིང་དང་རྩྭ་ས་གཉེར་སྐྱོང་བྱེད་པའི་དབང་ཆར་བཀག་བསྡོམས་ནན་མོ་བྱ་རྒྱུ།

དོན་ཚན་བཅུ་པ། རང་སྲེག་བྱེད་མཁན་དང་དེའི་ཐད་ཀའི་གཉེན་ཉེ། དེ་མིན་གྲོད་དོན་ལ་རང་འགུལ་གྱིས་ཞུགས་མཁན་གྱི་ཁྱིམ་ཚང་གི་ཁང་ས་དང་ཁང་ཁྱིམ་ལ་མཐར་ཐུག་གི་དབང་ཆ་ཁས་ལེན་ཡང་གནས་སྐབས་ལ་དབང་རྟགས་སྤེར་རྒྱུ་མིན། ཚོང་ལས་གཉེར་སྐྱོང་གི་བྱེད་སྒོར་ལོ་གསུམ་ནང་ཞིབ་མཆན་འགོད་རྒྱུ་མིན།

དོན་ཚན་བཅུ་གཅིག་པ། རང་སྲེག་བྱེད་པའི་ཐད་ཀའི་གཉེན་ཉེ་ཕྱི་རྒྱལ་(རྒྱལ་མཚམས།)ལྷ་ས་སོགས་སུ་འགྲོ་བར་སྔན་ཞུ་བྱས་ན། ལོ་གསུམ་ནང་ཞིབ་མཆན་འགོད་རྒྱུ་མིན།

དོན་ཚན་བཅུ་གཉིས་པ། གང་ན་རང་སྲེག་གྲོད་དོན་བྱུང་ན་དེ་ལ་ཏུང་ཏེག་འཆུན་འདོམས་དྲག་པོ་བྱས་ནས། ཆེས་ནན་པོའི་ཕྱོགས་བསྡུས་སྲིད་འཛིན་ཁྲིམས་ལྟར་འཆུན་འདོམས་བྱ་རྒྱུ།

དོན་ཚན་བཅུ་གསུམ་པ། རང་སྐྱེག་སྐྱོད་དོན་བྱུང་བའི་སྐྱེ་བ(ཉེ་ཁུལ་) དང་དགོན་པར། ཞང་གྲིན་དང་དགོན་པ་ནས་སྐྱེ་དམངས(སྦྱོད་དམངས།) གྲྭ་བཙུན། དགེ་རྒན་འགན་ཁུར་བའི་ཁྲིམས་ལུགས་འཛིན་གྲྭ་འཛུགས་པ་དང་། གནས་ཚུལ་ཚབས་ཆེན་མིན་པ། ཉེས་དོན་བྱུས་ཉེས་མ་བསགས་པའམ་བདེ་སྐྱོང་ཆད་པ་མ་བཅད་པའི་རང་སྐྱེག་མཁན་གྱི་ཐད་ཀའི་གཉེན་ཉེ་དང་སྐྱོད་དོན་ཞུགས་མཁན་ཡིན་ན་ངེས་པར་དུ་ས་གནས་གཞན་ནས་ཉིན་བཅོ་ལྔ་ཡན་གྱི་ཁྲིམས་ལུགས་སློབ་གསོའི་འཛིན་གྲྭར་ཞུགས་དགོས།

དོན་ཚན་བཅུ་བཞི་པ། རང་སྐྱེག་སྐྱོད་དོན་བྱུང་བའི་དགོན་པའི་བཙུན་པ་རྣམས་ཀྱི་གནས་སྐབས་རང་བཞིན་གྱི་ཆོས་ལུགས་བྱེད་སྒོ་དང་ས་གནས་བརྒྱལ་བའི་ཆོས་ལུགས་བྱེད་སྒོ་ཆེ་རིགས་སྤེལ་བར་བཀག་སྡོམ་ནན་མོ་བྱ་རྒྱུ།

དོན་ཚན་བཅོ་ལྔ་བ། རང་སྐྱེག་སྐྱོད་དོན་བྱུང་བའི་དགོན་པའི་རྒྱུ་ནོར་ལ་ཁྲིམས་ལྟར་ལྟ་ཞིབ་དག་ཐེར་དང་དེ་མིན་དགོན་པའི་གཉེར་སྐྱོང་བྱ་འགུལ་མཚམས་འཛོག་དག་ཐེར་བྱ་རྒྱུ། དགོན་པའི་རྒྱུ་ནོར་འགྲོ་སོང་གནས་ཚུལ། ཞལ་འདེབས་བསྡུས་པ་དང་བེད་སྤྱོད་བྱས་ཚུལ་དགོན་པའི་དོ་དམ་ཨུ་ཡོན་ལྷན་ཁང་ལ་སྙན་ཞུ་བྱ་རྒྱུ་དང་། དུས་ལྟར་གྲྭ་བཙུན་དང་ཆོས་དད་མང་ཚོགས་ལ་སྤྱི་བསྒྲགས་བྱ་དགོས།

དོན་ཚན་བཅུ་དྲུག་པ། རང་སྐྱེག་སྐྱོད་དོན་གྱི་གནས་ཚུལ་དང་སྐད་འཕྲིན་ཡར་ཞུ་བྱེད་མཁན་རྣམས་བརྟག་དཔྱད་བརྒྱུད་དོན་དངོས་ཡིན་ན། དེའི་རིན་ཐང་ལ་གཞིགས་ནས་དམངས་སྒོར་ ༢༠༠༠ ནས་ཁྲི་ ༥༠ ཡི་བྱ་དགའ་སྤྲེར་བ་མ་ཟད། ཞུ་གཏུག་མཁན་གྱི་གནས་ཚུལ་གསང་རྒྱ་བྱེད་ངེས་ཡིན།

ཆོད་དོན་འདི་ཁྱབ་བསྒྲགས་བྱས་པ་ནས་བཟུང་ལག་བསྟར་བྱེད་དགོས། ཆོད་དོན་འདིར་མི་བསྟུན་པ་ཡོད་ན་ཆོད་དོན་འདི་ཆད་གཞིར་འཛིན་དགོས། ཞེས། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༣ ཟླ་ ༨ ཆེས་ ༦ ཉིན་མཛོད་དགེ་རྫོང་མི་དམངས་སྲིད་གཞུང་གི་ཐམ་ཀ་བརྒྱབ་ཡོད།

རང་ལུས་མེར་སྲེག་ལ་བརྒྱུད་སྐུལ་བྱས་པའི་བསྙོན་འཛུགས་འོག་བོད་མིར་ཁྲིམས་ཆད་བཏང་བ།

རང་སྲེག་ཞི་རྙོལ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་ལུགས་བཤད་ནས་རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་མི་བརྒྱ་ཙམ་གང་བྱུང་བཀག་ཉར་དང་བཙོན་འཛུག་ཉེས་ཆད་བཅད་པ་དང་། རང་སྲེག་ཞི་རྙོལ་འགོག་ཐབས་སུ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་མིའི་ཐོག་དམ་དྲག་ཤུགས་ཆེ་བྱས་པ་དེ་ལ་བརྟེན་ནས་ལས་འགྱུལ་དེ་རིགས་ཤུགས་ཆེ་རུ་གཏོང་བཞིན་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༩ ཟླ་ ༣ ཚེས་ ༢༡ ཉིན་རྔ་བ་འབར་ཁམས་མི་དམངས་ཁྲིམས་ཁང་ནས་གསང་བའི་ཁྲིམས་བཤེར་བརྒྱུད་དེ་རང་ལོ་ ༣༦ ཡིན་པའི་བློ་བཟང་སངས་རྒྱས་ལ་རང་ལུས་མེར་སྲེག་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་ལུགས་བཤད་ནས་ཁོང་ལ་ལོ་ ༥ དུས་བཀག་བཙོན་འཛུག་གི་ཉེས་ཆད་བཅད་ཡོད།[34] སྤྱིར་རྒྱ་གཞུང་གི་དོགས་ཟོན་སྐྱུལ་ཞིབ་དང་དྲ་ལམ་དམ་དྲག་འོག་བོད་ནང་གི་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གི་གནས་ཚུལ་ཐོབ་རྒྱུ་ཁག་པོ་ཆགས་ཡོད། བློ་བཟང་སངས་རྒྱས་ནི་ཀིརྟི་དགོན་པའི་གྲྭ་པ་ཡིན་ཞིང་། རྒྱ་གཞུང་གིས་སྔོན་བརྡ་གང་ཡང་མེད་པར་ ༢༠༡༣ ཟླ་ ༡ ཙམ་ནང་ཁོང་བཀག་ཉར་བྱས་རྗེས། ཁོང་གི་ནང་མི་དང་འབྲེལ་ཡོད་ཚོས་ཁོང་ལ་ཁྲིམས་བཤེར་དང་དུས་བཀག་ཉེས་ཆད་བཅད་པའི་སྐོར་ཤེས་རྟོགས་ཐུབ་མེད།

རང་ལོ་ ༣༩ ཡིན་པའི་དབང་ཕྱུག་ཚེ་བརྟན་གྱིས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་བཏང་བ་དང་འབྲེལ་ཏེ་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༡༥ ཉིན་ཉག་རོང་རྫོང་གི་བོད་མི་ ༣ འཛིན་བཟུང་བྱས་པ་དང་། ཁོ་ཚོའི་ལག་ཏུ་དབང་ཕྱུག་ཚེ་བརྟན་གྱི་ལག་འཁྱེར་ཁ་པར་ཡོད་ལུགས་བཤད་ནས་ཁོང་ཚོར་གཅར་རྡུང་གིས་མནར་གཅོད་བཏང་བ་དང་། གཞན་བོད་མི་ ༥ ལ་རང་སྲེག་སྐོར་བརྙན་ཐུང་བླངས་རབས་བཤད་ནས་འཛིན་བཟུང་བྱས་པ་དང་། རང་ལོ་ ༣༩ ཡིན་པའི་དཀོན་མཆོག་ཚེ་རིང་གིས་རང་སྲེག་སྐོར་བརྙན་ཐུང་ནང་བླངས་པའི་ཉེས་འཛུགས་འོག་བཀག་ཉར་གྱིས། ཉེས་རྡུང་བཏང་རྗེས་ཆེ་སྲོག་ཤོར་ཡོད་པའི་དོགས་གཞི་ཡོད།[35]

ད་དུང་བོད་མི་མང་པོ་ཞིག་ལ་རང་ལུས་མེར་སྲེག་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་བསྙོན་འཛུགས་འོག་སྲོག་ཐོག་དང་ཡང་ན་དུས་བཀག་ཉེས་ཆད་བཏང་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༣ ཟླ་ ༤ ཚེས་ ༡༥ ཉིན་རང་སྲེག་མཁན་དགོན་མཆོག་དབང་མོའི་བཟའ་ཟླ་རང་ལོ་ ༣༢ ཡིན་པའི་སྒྲོལ་མ་སྐྱབས་ལ་བཟའ་ཟླ་བསད་པའི་ཉེས་འཛུགས་འོག་སྲོག་ཐོག་བཏང་བ་དང་། རང་ལོ་ ༢༩ ཡིན་པའི་དགོན་མཆོག་དབང་མོས་ལོ་དེའི་ཕྱི་ཟླ་ ༣ ཚེས་ ༡༣ ཉིན་རང་ལུས་མེར་སྲེག་བཏང་བ་དང་། དེ་རྗེས་མཛོད་དགེ་རྫོང་གི་ཉེན་རྟོག་པས་ཐོག་མར་སྒྲོལ་མ་སྐྱབས་འཛིན་བཟུང་བྱས་ཏེ། ཁོང་ལ་བཟའ་ཟླར་འཁོན་འཛིན་གྱིས་བཟའ་ཟླ་བསད་པའི་ཉེས་འཛུགས་བྱས་པ་ཁོང་གིས་ངོས་ལེན་བྱས་མེད་སྟབས། ཁོང་གང་བྱུང་བཀག་ཉར་བྱས་པ་རེད།(36) གནས་ཚུལ་དེ་དང་གཅིག་མཚུངས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༣ ཟླ་ ༡ ཚེས་ ༣༡ ཉིན་ཪ་བ་ཆུང་རིགས་རང་སྐྱོང་ཁུལ་འབྲིང་རིམ་མི་དམངས་ཁྲིམས་ཁང་གིས་རང་ལོ་ ༩༠ ཡིན་པའི་བློ་བཟང་དགོན་མཆོག་ལ་ལོ་གཉིས་དུས་འགྱངས་ཀྱི་སྲོག་ཐོག་ཉེས་ཆད་བཅས་པ་དང་ཁོང་གི་ཚ་བོ་རང་ལོ་ ༣༡ ཡིན་པའི་བློ་བཟང་ཚེ་རིང་ལ་དུས་བཀག་ཉེས་ཆད་ལོ་ ༡༠ དང་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ཐོབ་ཐང་ལོ་གསུམ་འཕྲོག་སྐོར་གཞུང་འབྲེལ་ཤིན་ཧྭ་གསར་ཁང་ནས་གནས་ཚུལ་སྤེལ་ཡོད།(37) ཁོང་གཉིས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༢ ཟླ་ ༤ ནང་བཙོན་འཇུག་ཉེས་ཆད་བཏང་ཡང་གནས་ཚུལ་དེ་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༢ ཟླ་ ༡༢ པར་གཞི་ནས་ཁྱབ་བསྒྲགས་བྱས་ཡོད་པ་རེད། རང་སྲེག་ཞི་རྒོལ་གྱི་དངོས་ཡོད་གནས་ཚུལ་ཁྱབ་སྤེལ་བྱས་པར་བཙོད་པར་དཀའ་བའི་ཉེས་ཆད་གཅིག་མཚུངས་གཏོང་གི་ཡོད། ན་ནིང་ཡུལ་ཤུལ་ཁྲི་འདུ་རྫོང་སྲིད་གཞུང་གིས་བོད་མི་བདུན་བཀག་ཉར་བྱས་ཏེ་ཁོ་ཚོས་ལོ་གཉིས་ཀྱི་གོང་ལ་རང་ལུས་མེར་སྲེག་སྐོར་གྱི་བརྙན་ཐུང་བཟོས་ནས་བརྒྱུད་གཏོང་བྱས་པའི་ནག་ཉེས་བཙུགས་ཡོད། ཨེ་ཤེ་ཡ་རང་དབང་རླུང་འཕྲིན་ཁང་གིས་གནས་ཚུལ་སྤེལ་བ་ལྟར་ན། རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་མི་དེ་ཚོར་ཕྱི་སྡོད་བོད་མིར་འབྲེལ་བ་དང་ཁྲིམས་འགལ་གྱི་ནག་ཉེས་ལ་འབྲེལ་བ་ཡོད་ལུགས་ཀྱི་ཉེས་བཙུགས་བྱས་ཡོད་འདུག(38)

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ཟླ་ ༡༡ ཚེས་ ༣ ཉིན་ཧ་བ་ཁྲུལ་འབྲིང་རིམ་མི་དམངས་ཁྲིམས་ཁང་གིས་སྒྲོལ་མ་མཚོ་ལ་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གཏོང་མཁན་དགོན་མཆོག་ཚེ་བརྟན་གྱི་སྐུ་ཕུང་འཁྱེར་རྩིས་བྱས་པའི་ཉེས་འཛུགས་འོག་དུས་བཀག་བཙོན་འཇུག་གི་ཉེས་ཆད་ལོ་ ༣ བཏང་ཡོད། དེ་མཚུངས་གཞན་བོད་མི་ ༢ ལ་དགོན་མཆོག་ཚེ་བརྟན་གྱི་རང་ལུས་མེར་སྲེག་སྐབས་རོགས་པ་བྱས་པའི་ནག་ཉེས་བཙུགས་ཏེ་དུས་བཀག་ལོ་ ༥ ཡན་གྱི་ཉེས་ཆད་གཅོད་ཀྱུའི་བཀོད་ཁྲབ་བཏང་སྟེ་དགོན་མེ་ལ་ལོ་གསུམ་དང་། དགེ་འཕེལ་ལ་ལོ་གཉིས། གཞན་ལྔ་ལ་ལོ་ ༥ ཡི་དུས་བཀག་ཉེས་ཆད་བཏང་ཡོད་པ་རེད། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༡ ཟླ་ ༡ ཚེས་ ༢༩ ཉིན་ཧ་བའི་ཁྲིམས་ཁང་གིས་རང་ལོ་ ༩༦ ཡིན་པའི་བློ་བཟང་བརྩོན་འགྲུས་ལ་དུས་བཀག་ཉེས་ཆད་ལོ་ ༡༡ བཏང་བ། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༡ ཟླ་ ༡ ཚེས་ ༢༩ རྒྱ་ནག་གི་གཞུང་འབྲེལ་ཤིན་ཧྭ་གསར་ཁང་ནས་གནས་ཚུལ་སྤེལ་བ་ལྟར་ན། ཕུན་ཚོགས་ཀྱིས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་བཏང་རྗེས། བློ་བཟང་བརྩོན་འགྲུས་ཀྱིས་ཕུན་ཚོགས་སྦས་ཏེ་སྨན་བཅོས་བྱེད་མ་བཅུག་པར་ཏང་བཙུགས་ནས་མི་བསད་པའི་ཉེས་འཛུགས་བྱས་འདུག བློ་བཟང་བརྩོན་འགྲུས་ནི་ཕུན་ཚོགས་ཀྱི་ཨ་ཞང་དང་དགེ་རྒན་ཡིན་ཞིང་། ཀིརྟི་དགོན་པའི་གྲྭ་ཕུན་ཚོགས་ཀྱིས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༡ ཟླ་ ༣ ཚེས་ ༡༦ ཉིན་རང་ལུས་མེར་སྲེག་བཏང་ཡོད།(39) ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༡ ཟླ་ ༡ ཚེས་ ༣༠ ཉིན་ཧ་བའི་ཁྲིམས་ཁང་གིས་བློ་བཟང་བསྟན་འཛིན་ལ་ལོ་ ༡༣ དང་། བློ་བཟང་བསྟན་འཛིན་(ནག་བསྟན།) ལ་ལོ་ ༡༠ ཡི་དུས་བཀག་ཉེས་ཆད་བཏང་བ་དང་། ཁོང་གཉིས་ལ་ཕུན་ཚོགས་ཀྱི་རང་ལུས་མེར་སྲེག་ལ་བརྒྱུད་སྐུལ་ངན་གཡོམས་དང་། རོགས་པ་བྱས་པའི་ནག་ཉེས་བཙུགས་ཡོད་པ་རེད།(40) དེ་བཞིན་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༡ ཕྱི་ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༥ ཉིན་རང་ལོ་ ༢༢ ཡིན་པའི་བློ་བཟང་དར་རྒྱས་ ༼རང་སྲེག་བྱེད་མཁན་ཕུན་ཚོགས་ཀྱི་ཕུ་བོ།༽ དང་། རང་ལོ་ ༣༠ ཡིན་པའི་ཚེ་ཁོ་གཉིས་དེ་སྔོན་ཕྱི་ཟླ་ ༨ ནང་འཛིན་བཟུང་བྱས་ཏེ་ཕུན་ཚོགས་ཀྱི་རང་ལུས་མེར་སྲེག་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་ལུགས་བཤད་ནས་དུས་བཀག་ཉེས་ཆད་ལོ་ ༣ རེ་བཏང་ཡོད། དེ་སྔོན་ཕྱི་ཟླ་ ༡ ནང་ཁོང་གི་གཙེན་པོ་བློ་

བཟང་དར་རྒྱས་དང་ཨ་ཞང་བློ་བཟང་བརྩོན་འགྲུས་གཉིས་འཛིན་བཟུང་བཙོན་འཇུག་བྱས་པའི་རྗེས་ཏེ། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༡ ཟླ་ ༤ ཚེས་ ༢༨ ཉིན་རང་སྲེག་གནང་མཁན་ཕུན་ཚོགས་ཀྱི་གཅུང་པོ་བློ་བཟང་སྐལ་བཟང་གིས་རང་སྲེག་ཞི་རྒོལ་བྱས་ཡོད། ཁྲིམ་ཚང་དེའི་བུ་གཉིས་ཀྱིས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་བཏང་བ་དང་། བུ་ཆེ་བར་དུས་བཀག་ཉེས་ཆད་ལོ་ ༣ དང་། ཨ་ཞང་བརྩོན་འགྲུས་ལ་དུས་བཀག་ཉེས་ཆད་ལོ་ ༡༡ བཏང་ཡོད་པར་མ་ཟད། གནས་ཚུལ་ལྟར་ན་ད་དུང་རང་སྲེག་ཞི་རྒོལ་བའི་ཨ་ཕ་ ༼ཁོང་དབང་པོ་སྐྱོན་ཅན་ཡིན་འདུག༽ མཐོང་ཐོས་མེད་པར་གྱུར་ཡོད་འདུག ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༣ ཟླ་ ༡ ཚེས་ ༣༡ ཉིན་ཀན་སུའུ་ཞིང་ཆེན་ཀན་ལྷོ་ཁུལ་བསང་ཆུ་རྫོང་མི་དམངས་ཁྲིམས་ཁང་གིས་བོད་མི་དྲུག་ལ་ལོ་ ༣ ནས་ ༡༢ བར་གྱི་དུས་བཀག་ཉེས་ཆད་བཏང་ཡོད་པ་དང་། ཁོང་ཚོར་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༢ ཟླ་ ༡༠ ཚེས་ ༢༣ ཉིན་རང་ལོ་ ༥༨ ཡིན་པའི་རྡོ་རྗེ་རིན་ཆེན་གྱིས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་བ་དེ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་ལུགས་ཀྱི་ཉེས་འཛུགས་བྱས་འདུག(41) བོད་མི་དྲུག་གི་ནང་ནས་པདྨ་དོན་གྲུབ་ལ་ལོ་བཅུ་གཉིས་དང་། སྐལ་བཟང་རྒྱ་མཚོ་ལ་ལོ་བཅུ་གཅིག པདྨ་མཚོ་ལ་ལོ་བརྒྱད། ལྷ་མོ་དོན་གྲུབ་ལ་ལོ་བདུན། གདུགས་དཀར་རྒྱལ་ལ་ལོ་བཞི། གཡང་མོ་སྐྱིད་ལ་ལོ་གསུམ་བཅས་ཀྱི་དུས་བཀག་བཙོན་འཇུག་གི་ཉེས་ཆད་བཏང་ཡོད་པ་རེད།(42)

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༣ ཟླ་ ༢ ཚེས་ ༢༨ ཉིན་བོད་མི་དགུ་ལ་རྒྱ་ནག་གི་དབང་སྒྱུར་ལ་ངོ་རྒོལ་གྱི་རང་སྲེག་ཞི་རྒོལ་བརྒྱུད་སྐུལ་བྱས་པའི་ཉེས་འཛུགས་འོག་ཉེས་ཆད་འགེལ་ཐབས་བྱས་ཡོད་པ་དང་། དེ་ཡང་ཀན་སུའུ་ཞིང་ཆེན་ཀན་ལྷོ་ཁུལ་གླུ་ཆུ་རྫོང་མི་དམངས་ཁྲིམས་ཁང་ནས་ཁྲིམས་ཁང་གི་ཉེ་འཁོར་དུ། སྐོར་སྲུང་མི་སྣ་འགྲེམས་འཛོག་བྱས་ནས་དམ་དྲག་ཏུ་ཅང་ཆེན་པོའི་འོག་ཉེས་ཆད་ཐོག་པའི་བོད་མི་དེ་དག་གི་ནང་མི་ཉེ་འབྲེལ་རྣམས་ཁྲིམས་ཁང་དུ་འགྲོ་རྒྱུ་མ་བཅུག་པར་ཁྲིམས་བཤེར་བྱས་ཡོད་པ་རེད། ཉེས་འཛུགས་པ་དེ་ཚོའི་གྲས་སུ་ཟམ་ཚ་གདོང་ཟུག་དགོན་གྱི་དགེ་འདུན་པ་སྐལ་བཟང་བསམ་འགྲུབ་དང་། སྐལ་བཟང་སྐྱབས། སྐལ་བཟང་བསོད་ནམས། ཚེ་

གཟུངས། རྡོ་རྗེ་དོན་གྲུབ། སྐལ་བཟང་རྣམ་འདྲེན། བསོད་ནམས་སྐྱིད། ལྷ་མོ་རྡོ་རྗེ། ཉི་མ་བཅས་ཡོད་པ་དང་། ཁོང་ཚོ་ཚང་མ་གླུ་ཆུ་རྫོང་ལོ་ཚོ་སྡེ་པ་ནས་ཡིན་པ་རེད།(43)

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༣ ཟླ་ ༣ ཚེས་ ༢ ཉིན་བོད་ཁར་ཕྱོགས་ཀྱི་རྒྱ་ནག་ས་གནས་ཁྲིམས་ཁང་ཞིག་གིས་བོད་མི་གསུམ་ལ་བོད་ནང་དུ་འབྱུང་བཞིན་པའི་རང་ལུས་མེར་སྲེག་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་ལུགས་བཤད་ནས་ཁོ་ཚོར་ལོ་ ༡༥ མན་གྱི་དུས་བཀག་ཉེས་ཆད་བཅད་ཡོད་པ། ཀན་ལྷོ་ཁུལ་གཞུང་འབྲེལ་ཚགས་པར་ཞིག་གི་ཐོག་གླུ་ཆུ་རྫོང་མི་དམངས་ཁྲིམས་ཁང་གིས་ཉེས་ཆད་ལག་བསྟར་བྱས་ལུགས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་སྤེལ་བ་ལྟར་ན། ཁྲིམས་ཁང་དེས་ལྷ་མོ་རྡོ་རྗེ་ལ་ལོ་བཅོ་ལྔ་དང་། སྐལ་བཟང་བསོད་ནམས་ལ་ལོ་བཅུ་གཅིག ཚེ་གཟུངས་སྐྱབས་ལ་ལོ་བཅུ་བཅས་ཀྱི་དུས་བཀག་ཉེས་ཆད་བཅད་ཡོད་པ་དང་། ཁོང་ཚོར་རྐང་བཙུགས་ནས་མི་བསད་པའི་ནག་ཉེས་བཙུགས་འདུག(44) ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༣ ཟླ་ ༣ ཚེས་ ༢ ཉིན་རེབ་གོང་གཡེར་གཤོང་དགོན་གྱི་རང་ལོ་ ༩༢ ཡིན་པའི་གྲྭ་ཡར་འཕེལ་ལ་ལོ་ ༡ དང་ཟླ་ ༣ གྱི་དུས་བཀག་ཉེས་ཆད་བཅད་པ་དང་། གྲྭ་ཡར་འཕེལ་ནི་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གཏོང་མཁན་ཞིག་གི་ཨ་ཞང་ཡིན་པ་དང་། རྒྱ་གཞུང་གིས་ཁོང་ལ་ ༢༠༡༢ ལོར་མཚོ་སྔོན་ཞིང་ཆེན་རྨ་ལྷོ་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ཁུལ་རེབ་གོང་རྫོང་རོང་བོ་དགོན་གྱི་ཁོང་གི་ཚ་བོའི་གདུང་ཐལ་ཕ་ཡུལ་དུ་འཁྱེར་མཁན་ཡིན་པའི་ཉེས་འཛུགས་བྱས་ཡོད་པ་རེད། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༣ ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༡༨ ཉིན་མཚོ་སྔོན་ཞིང་ཆེན་མཚོ་ཤར་ཁུལ་ཡ་རྫི་རྫོང་མི་དམངས་ཁྲིམས་ཁང་གིས་མདོ་སྨད་བིས་མདོ་ཞང་བིས་མདོ་དགོན་གྱི་རང་ལོ་ ༢༧ ཡས་མས་ཡིན་པའི་བརྩོན་འགྲུས་དང་། རང་ལོ་ ༣༠ ཡས་མས་ཡིན་པའི་གྲྭ་ཚུལ་ཁྲིམས་གཉིས་ལ་དུས་བཀག་ཉེས་ཆད་ལོ་ ༣ རེ་བཅད་ཡོད། ཁོང་གཉིས་ལ་ཉེས་ཆད་བཏང་དོན་ནི། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༢ ཟླ་ ༡༡ ཚེས་ ༡༨ ཉིན་མཚོ་སྔོན་མཚོ་ཤར་ས་ཁུལ་ཡ་རྫི་རྫོང་རྐང་ཚ་ཞང་དུ་དབང་ཆེན་ནོར་བུས་རང་སྲེག་ཞི་རྒོལ་བྱས་ཏེ་རང་སྲོག་བཏང་བའི་འདས་པོ་ཁོང་གི་ཆེད་མཆོད་འབུལ་སྨོན་ལམ་འདོན་པའི་ཉེས་འཛུགས་བྱས་ཡོད།(45) གྲྭ་བརྩོན་འགྲུས་དང་དགེ་འདུན་ཚུལ་

ཁྲིམས་གཉིས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༢ ཟླ་ ༡༡ ཚེས་ ༢༢ ཉིན་འདས་པོའི་ཁྲིམ་ཚང་ལ་སྐྱ་དན་མཆོད་འབུལ་ཞུ་ཆེད་ཡོང་སྐབས་ལམ་བར་ནས་འཛིན་བཟུང་བཀག་ཉར་བྱས་ཡོད་པ་རེད།[46] ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༣ ཟླ་ ༥ ཚེས་ ༡༩ ཉིན་མཚོ་སྔོན་ཞིང་ཆེན་རྨ་ལྷོ་ཁུལ་རྩེ་ཁོག་རྫོང་མི་དམངས་ཁྲིམས་ཁང་གིས་རང་ལོ་ ༣༦ ཡིན་པའི་རྩོམ་པ་པོ་གྲྭ་འགར་རྩེ་འཛིགས་མེད་ལ་རང་ལུས་མེར་སྲེག་ཚུད་པའི་བོད་ཀྱི་དཀའ་རྙོག་སྐོར་གྱི་དེབ་བྲིས་པའི་ཉེས་འཛུགས་འོག་དུས་བཀག་ཉེས་ཆད་ལོ་ ༥ བཅད་ཡོད།[47]

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༣ ཟླ་ ༡༠ ནང་མཚོ་སྔོན་ཞིང་ཆེན་མཚོ་ཤར་ཁུལ་ཧུའུ་གྲུའུ་རྫོང་མི་དམངས་ཁྲིམས་ཁང་ནས་མགོ་ལོག་ཁུལ་པདྨ་རྫོང་ (Dungda) ནས་ཡིན་པའི་ལྷ་ཤུལ་རྡོར་ཕྲུག་ལ་ལོ་ ༡༠ ཡི་དུས་བཀག་ཉེས་ཆད་བཅད་པ་དང་། ཁོང་འཛིན་བཟུང་གི་དུས་ཚེས་གསལ་ཁ་མེད་པ་རེད། ཡང་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༢ ཟླ་ ༡༢ ཚེས་ ༣ ཉིན་བློ་བཟང་དགེ་འདུན་གྱིས་རང་སྲེག་ཞི་རྒོལ་བྱེད་སྐབས། ཁོང་འཛིན་བཟུང་བཙན་འཁྲིད་བྱས་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།[48] ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༢ ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༡༢ ཉིན་བསང་ཆུ་རྫོང་ཁྲིམས་ཁང་གིས་མདོ་སྨད་བླ་བྲང་དགོན་གྱི་རང་ལོ་ ༣༩ ལས་མས་ཡིན་པའི་གྲྭ་སྦྱིན་པ་རྒྱ་མཚོ་དང་། རང་ལོ་ ༣༨ ཡིན་པའི་སྐལ་བཟང་སྨོན་ལམ་གཉིས་ལ་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༥ ཟླ་ ༥ ཚེས་ ༢༨ ཉིན་སངས་རྒྱས་མཚོའི་རང་སྲེག་ཞི་རྒོལ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་ཉེས་འཛུགས་ཀྱིས་ཁོང་གཉིས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༥ ཟླ་ ༦ ནང་བཀག་ཉར་བྱས་ཡོད། རྒྱའི་དབང་འཛིན་པ་ཚོས་ཁོང་ཚོའི་ཕ་མ་གཉེན་ཉེ་ཚོར་བཀག་ཉར་གྱི་དུས་ཚོད་སོགས་བཤད་མེད་པ་རེད། སྦྱིན་པ་དང་སྐལ་བཟང་གཉིས་ལ་སངས་རྒྱས་མཚོའི་རང་སྲེག་ཞི་རྒོལ་སྐོར་གྱི་གནས་ཚུལ་དང་འདྲ་པར་བརྒྱུད་གཏོང་བྱས་པའི་ནག་ཉེས་བཙུགས་ཡོད་པ་རེད།[49]

རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་ཁུལ་གྱི་འབྲེལ་ལམ་དམ་དྲག་ཉེས་འཛུགས་ཤུགས་ཆེ་རུ་བཏང་སྟེ། རང་ལུས་མེར་སྲེག་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་ཉེས་འཛུགས་འོག་ཏུ་བོད་མི་འཛིན་བཟུང་

བཀག་ཉར་དང་མནར་གཅོད་ཇི་ལྟར་གཏོང་གི་ཡོད་པ་ཤེས་རྟོགས་ཐུབ་ཀྱི་མེད་ཅིང་། བོད་མི་མང་པོ་འཛིན་བཟུང་བཙོན་འཇུག་བྱེད་བཞིན་ཡོད་པ་དེ་ནི་ཆེས་རྒྱུན་ལྡན་གྱི་གནས་ཚུལ་ཞིག་ཆགས་ཡོད། རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་ནང་གི་དངོས་ཡོད་གནས་ཚུལ་ཕྱི་སྟོད་བོད་མིར་སྦྲོད་མཁན་ཚོ་འཛིན་བཟུང་བཙོན་འཇུག་གི་འཇིགས་སྐུལ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད། རྒྱལ་སྤྱིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཚོགས་སྡེ་ཁག་གིས་རྒྱ་དམར་གཞུང་ནས་བོད་མི་ཚོར་རང་ལུས་མེར་སྲེག་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་ཉེས་འཛུགས་ཀྱི་བཙོན་འཇུག་བྱས་པར་སྐྱོན་བརྗོད་བྱས་ཡོད། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྟ་ཞིབ་ཚོགས་པའི་རྒྱ་ནག་དང་འབྲེལ་བའི་ལས་དོན་ཚན་པའི་འགན་འཛིན་ལྷམ་སྐྱ་སོ་ཕྱི་ཡ་རེ་ཆར་ཊི་སོན་གྱིས། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་མི་དེ་དག་ཐོག་ཁྲིམས་འགལ་ཉེས་འཛུགས་བྱས་པ་དེ་དག་ཁུངས་ལྡན་གྱི་གཞི་རྩ་གང་ཡང་མེད་སྐོར་གསུང་དོན། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གི་ལས་འགུལ་འགོག་ཐབས་སུ་རང་སྲེག་སྐོར་གླེང་སློང་ཙམ་ཡང་བྱེད་མ་བཅུག་པ་སོགས་དམ་བསྒྲགས་བྱེད་སྟངས་དེ་ལ་བརྟེན་ནས་གནས་སྟངས་དེ་བས་མགོ་རྙོག་ཆེ་རུ་གཏོང་བཞིན་ཡོད། ཅེས་བརྗོད།[50]

རང་ལུས་མེར་སྲེག་ཐོག་ལ་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཡ་ལན།

བོད་མིའི་སྒྲིག་འཛུགས་དང་། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཚོགས་པ། ཞུ་གཏུགས་ཚོགས་པ་ཁག་སོགས་ཀྱིས་བོད་ནང་གི་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གི་གནས་ཚུལ་དང་། ལས་འགུལ་བ་དེ་དག་གི་འདོད་སྒྲ་གང་ཡིན་པ་རྣམས་འཛམ་གླིང་སྲིད་གཞུང་ཁག་ལ་ཞུ་གཏུག་གནང་བ་བརྒྱུད་གསལ་བཤད་གནང་ཐོག་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་གནོན་ཤུགས་སྤྲད་དེ་བོད་ཀྱི་དཀའ་རྙོག་སེལ་ཐབས་གནང་དགོས་པའི་འབོད་སྐུལ་བྱེད་བཞིན་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༢ ལོར་ཨ་རིའི་ཕྱི་སྲིད་ལྷན་ཁང་ནས་བོད་དང་། མ་ཁམས། ཧོང་ཀོང་ཚུད་པའི་རྒྱ་ནག་སྐོར་ལ་ལོ་འཁོར་སྙན་ཐོ་ཞིག་བཏོན་ཏེ། རྒྱ་གཞུང་གི་མི་རིགས་དབྱེ་འབྱེད་སྲིད་ཇུས་དང་། དྲག་གནོན་གྱི་སྲིད་ཇུས། བོད་མིའི་ཞི་རྒོལ་ལས་འགུལ་ལ་

བཙན་གནོན་གྱིས་མེ་མདའ་རྒྱག་པ། མི་མང་འདུ་འཛོམས་ལ་དམ་དྲག ༧གོང་ས་རྣ་ལའི་བླ་མ་མཆོག་ལ་དད་གུས་ཞུ་མཁན་བོད་མི་གང་བྱུང་འཛིན་བཟུང་བྱེད་པ་སོགས་བོད་ནང་གི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་གནས་སྟངས་ཇེ་སྡུག་ཏུ་བཏང་ཡོད་པ་འཁོད་ཡོད།(51)

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༡ ལོར་མཉམ་སྦྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་མནར་གཅོད་འགོག་པའི་ཚན་པས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་སྲིད་ཇུས་ཁག་ལ་བརྟེན་ནས་བོད་མིའི་སྐད་ཡིག་རྩ་མེད་དུ་འགྲོ་རྒྱུའི་ཉེན་ཁ་བཟོ་བཞིན་པ་དང་། ཆོས་དད་རང་དབང་ལ་དམ་དྲག་བྱེད་བཞིན་པ་དེར་སྐྱོན་བརྗོད་གནང་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༨ ལོར་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་བུད་མེད་ཐོབ་ཐང་ཐད་ཀྱི་དམིགས་བསལ་སྐུ་ཚབ་ནས་ཀྱང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ནང་བཙན་དབང་ཐོག་ནས་བོད་པའི་བུད་མེད་ཚོར་སྐྱེ་སྒོ་བཀག་པ་དང་མངལ་ནས་ཕྲུ་གུ་ལྷུང་བཅུག་པ་སོགས་སྙན་སེང་ཞུས་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༠ ལོར་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་བཟའ་འབྲུའི་ཐོབ་ཐང་གི་དམིགས་བསལ་སྐུ་ཚབ་ནས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ནང་རང་བྱུང་གཏེར་ཁ་སྔོག་འདོན་དང་། ཆུ་རགས་ཚོད་མེད་འཛུགས་བསྐྲུན་བྱེད་ཆེད་བོད་མིའི་ས་ཞིང་བཙན་འཕྲོག་དང་འབྲོག་པ་མང་པོ་རྩྭ་ཐང་ནས་ཕྱིར་འབུད་བཏང་ཡོད་པའི་གནས་ཚུལ་སྙན་སེང་ཞུས་ཡོད།(52)

ཕྱོགས་མཚུངས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༢ ཟླ་ ༡༡ ཚེས་ ༣ ཉིན་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཚོགས་ཚུང་གི་ཚོགས་གཙོ་སྐུ་ཞབས་ན་ཝི་པིལ་ལེ་ Navi Pillay མཆོག་གིས་བོད་མིའི་རང་ལུས་མེར་སྲེག་སྐོར་བསྒྲགས་གཏམ་ཆེས་ཐོག་མ་སྤེལ་བའི་ནང་དུ། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་མིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལ་བརྩི་བཀུར་དང་། རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་སྐུ་ཚབ་དང་རྒྱལ་སྤྱིའི་གསར་འགོད་པ་བོད་ཁུལ་དུ་དམ་དྲག་མེད་པར་འགྲོ་བསྐྱོད་ཆོག་པའི་འབོད་སྐུལ་གནང་ཡོད།(53) ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༣ ཟླ་ ༦ ཚེས་ ༧ ཉིན་ཛེ་ཛེ་སི་གསར་ཁང་གི་གླེང་མོལ་ལེ་ཚན་ཞིག་ནང་། རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱིས་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་བོད་

མིའི་དཀའ་སྡུག་སྐྱོར་གླེང་སློང་མ་ཐུབ་པ་གང་ཡིན་ནམ། ཞེས་དྲི་བ་བཏོན་པ་མ་ཟད། ལྷག་པར་བོད་ནང་དེ་སྤྱི་མ་གྲགས་པའི་བོད་མིས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གི་ལས་འགུལ་སྤེལ་བཞིན་པའི་གནས་སྟངས་སྐོར་གླེང་སློང་བྱེད་མ་ཐུབ་པའི་རྒྱུ་མཚན་གང་ཡིན་སྐོར་འདྲི་སྐབས། རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ཚེས་མཐོའི་སྐུ་ཚབ་ནས། བོད་ནང་གི་ཆབ་སྲིད་དཀའ་ངལ་དེ་དག་སེལ་དགོས་པ་དང་། དཀའ་སྡུག་མྱོང་བཞིན་པའི་བོད་མི་དང་། བོད་མིའི་མངོན་འདོད་དེ་དག་ལ་བདག་སྐྱོད་མ་བྱས་པར་བརྩི་མེད་རྡོག་རོལ་དུ་གཏོང་ཐབས་མེད། ཅེས་བརྗོད་ཡོད།[54]

རྒྱལ་ཁབ་ ༢༨ ཀྱི་སྲིད་གཞུང་ནས་བོད་མིའི་རང་ལུས་མེར་སྲེག་སྐོར་གླེང་སློང་བྱས་ཡོད་ལ། སྲིད་གཞུང་གཞན་དང་བསྡུར་བ་ཡིན་ན་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༩ ནས་བཟུང་བོད་མིའི་རང་ལུས་མེར་སྲེག་སྐོར་གླེང་སློང་ཤུགས་ཆེ་ཤོས་བྱེད་མཁན་དང་བསྒྲགས་གཏམ་མང་ཤོས་སྤེལ་མཁན་ཨ་རི་ཆགས་ཡོད།

༢༠༡༢ ཟླ་ ༨ ཚེས་ ༡༢ ཉིན་ཨ་རིའི་གྲོས་ཚོགས་ཀྱི་གཞུང་འབྲེལ་དྲ་རྒྱའི་ཐོག་གྲོས་ཚོགས་འཐུས་མི་སྐུ་ཞབས་ཛིམ་མེག་སྒོ་ཕན་ Jim McGovern མཆོག་དང་ཧྥེ་རེནྐ་ཝུལཕ་ Frank R.Wolf རྣམ་གཉིས་ཀྱིས་བསྒྲགས་གཏམ་སྤེལ་བ་དེའི་ནང་། ཨ་རིའི་གཞུང་གིས་བོད་ནང་དུ་བོད་མིར་འཕྲད་བཞིན་པའི་དཀའ་སྡུག་སྐོར་བགྲོ་གླེང་ཡོང་སྐད་རྒྱལ་སྤྱིའི་རང་བཞིན་ལྡན་པའི་ལྷན་ཚོགས་ཤིག་གོ་སྒྲིག་གནང་དགོས་པ་དང་། བོད་ཀྱི་གནད་དོན་གསལ་ཆེད་ཨ་རིའི་གཞུང་གིས་ཐབས་ལམ་འདྲ་མིན་ལག་བསྟར་བྱེད་དགོས་པ་འཁོད་ཡོད་པ་དང་།[55] ཕྱོགས་མཚུངས་ཁོང་རྣམ་གཉིས་ཀྱིས་ཨ་རིའི་ཕྱི་སྲིད་ལས་ཁུངས་ལ་རྒྱལ་སྤྱིའི་འབྲེལ་ལམ་ཐོག་ནས་བོད་ནང་གི་དཀའ་རྙོག་སེལ་ཐབས་སུ་དེ་སྔ་ལས་རྒྱབ་སྐྱོར་དང་འབད་བརྩོན་ཤུགས་ཆེ་རུ་གཏོང་དགོས་པའི་འབོད་སྐུལ་ཡང་ཞུས་འདུག[56]

རྒྱ་ནག་གཞུང་འབྲེལ་ཤིན་ཧྭ་གསར་ཁང་གི་དྲ་རྒྱའི་སྟེང་གནས་ཚུལ་སྤེལ་དོན་ལྟར་ན། ཨ་རིའི་གཞུང་གིས་བོད་མིའི་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གི་གནས་སྟངས་ལ་སེམས་ཁུར་དང་གདུང་སེམས་མཉམ་སྐྱེད་བྱེད་པ་དེ་ནི། རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ནང་གི་ལས་དོན་ལ་ཐེ་བྱུས་བྱས་པ་ཞིག་རེད།(57) བྱེད་བབ་དེས་ཨར་རྒྱ་ཡུལ་གཉིས་དབར་གྱི་འབྲེལ་ལམ་ལ་ཤུགས་རྐྱེན་ངན་པ་འབྱུང་སྲིད་པ་ཞིག་རེད། ཅེས་ཉེན་བརྡ་བཏང་ཡོད།

མཇུག་སྡོམ།

བོད་མི་རྒན་གཞོན་དབྱེ་བ་མེད་པས་རང་གི་གཅེས་པའི་ལུས་པོ་མེར་སྲེག་ནས་རང་ཉིད་ཙམ་མ་ཟད། ནང་མི་སྤུན་མཆེད་དང་གཉེན་ཉེ་ཚུན་ཉེན་ཁའི་འོག་འཛུལ་དགོས་དོན་གང་ཡིན་ནམ།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ཏཱ་ལའི་བླ་མ་དང་བོད་མིའི་སྒྲིག་འཛུགས་ཀྱིས་རྒྱུད་སྐུལ་བྱས་ལུགས་སྐྱོན་འཛུགས་བྱེད་བཞིན་ཡོད་ཀྱང་། བོད་མིའི་སྒྲིག་འཛུགས་ཀྱི་སྲིད་སྐྱོང་བློ་བཟང་སེངྒེ་མཆོག་གིས། བོད་མིའི་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གི་འབྱུང་རྐྱེན་གཙོ་བོ་རྒྱ་གཞུང་གི་དྲག་གནོན་སྲིད་ཇུས་དེར་ཐུག་ཡོད། ཅེས་བརྗོད། རང་ལུས་མེར་སྲེག་ལས་འགུལ་བ་ཚོའི་འབོད་ཚིག་དེ་དག་ལ་དཔྱད་པ་ཡིན་ན། བོད་ནང་གི་ཆབ་སྲིད་གནས་སྟངས་ལ་བཟང་ཕྱོགས་ཀྱི་འགྱུར་བ་ཞིག་ངེས་པར་དུ་གཏོང་དགོས་པ་དང་། དེའི་ཐོག་ནས་བོད་མིའི་དཀའ་ངལ་སེལ་དགོས་པའི་བརྡ་ལན་ཤུགས་ཆེ་གཏོང་བཞིན་པ་མ་ཟད། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ས་བཙན་བཟུང་བྱས་པ་དེར་བོད་མི་ཚོས་ངོས་ལེན་མེད་པའི་རྣམ་འགྱུར་ཞིག་ཀྱང་གསལ་པོར་བསྟན་ཡོད།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་མིའི་ཆོས་དད་རང་དབང་ཐོག་དམ་དྲག་དང་། དེ་བཞིན་མི་རིགས་དབྱེ་འབྱེད་ཀྱི་སྲིད་ཇུས་འོག་བོད་མི་རྣམས་རང་ཡུལ་དུ་གྲལ་རིམ་གཉིས་པའི་མི་སེར་གྱི་གནས་འབབ་ཐོག་གནས་པ་དང་། དབུལ་ཕོངས་ལ་བཤུ་གཞོག་བཏང་བ། བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ལ་མཐོང་ཆུང་དང་དབྱེ་འབྱེད་ཀྱི་སྲིད་ཇུས་ལག་བསྟར་བྱས་པ་

བཅས་ནི་འདས་པའི་མི་ལོ་ ༦༠ རིང་རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་ཐོག་འཛིན་པའི་མི་སེར་སྤྱེལ་བའི་སྲིད་ཇུས་ཀྱི་གདོང་རིས་ངོ་མ་དེ་ཡིན། རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་མིའི་ཁྲིམས་མཐུན་གྱི་མངོན་འདོད་རྣམས་ལ་རྩིས་མེད་བཏང་བ་དང་། བོད་ཐོག་བཙན་དབང་དང་། མི་སེར་སྤྱེལ་བའི་རིང་ལུགས་ཀྱི་སྲིད་དབང་སྒྲ་བརྙན་དུ་གཏོང་བ་སོགས་ཀྱིས་རྒྱ་གཞུང་གི་ནོར་འཁྲུལ་ཅན་གྱི་སྲིད་ཇུས་ཁག་ཡང་བསྐྱར་གསལ་སྟོན་བྱས་ཡོད།

རྒྱ་དམར་གཞུང་གིས་བོད་ལ་བཙན་འཛུལ་མ་བྱས་གོང་མི་ལོ་ ༢༠༠༠ བརྒལ་བའི་རིང་བོད་ནི་རང་བཙན་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ཡིན་ཞིང་། བོད་ལ་རང་ཉིད་ཀྱི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་སྐད་ཡིག་དང་རིག་གཞུང་གི་ཤུལ་བཞག་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པོ་ཡོད། འོན་ཀྱང་རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་འདི་ཁོ་པ་ཚོའི་མངའ་ཁོངས་ཡིན་པའི་ལྟ་སྣང་བཟུང་ནས་དབང་ཆ་སྒྲ་བརྙན་རྒྱུན་སྐྱོང་ཆེད་བོད་མིའི་ཐོག་སྲིད་ཇུས་འཛམ་རྩུབ་སྣ་ཚོགས་ལག་བསྟར་བྱེད་པ་དང་། བོད་མི་རྣམས་ལ་རྒྱལ་ཞེན་གྱི་གོ་སྐོན་སློབ་གསོ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། དེ་ལྟར་རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་མི་རྣམས་ལ་དཔལ་འབྱོར་གྱི་བསླུ་བྲིད་དང་དྲག་པོའི་བཙན་གནོན་ཇི་ལྟར་བྱེད་ཀྱང་། བོད་མི་ཚོས་དེ་དག་ལ་འགོག་རྒོལ་དང་།

༧གོང་ས་ཏཱ་ལའི་བླ་མ་མཆོག་ལ་དད་ཞེན་གཡོ་བ་མེད་པ་མ་ཟད། བོད་མིའི་སྒྲིག་འཛུགས་ལ་དགའ་ཞེན་གྱི་རྣམ་འགྱུར་བསྟན་ཡོད། ༧གོང་ས་མཆོག་དང་བོད་མིའི་སྒྲིག་འཛུགས་ནི་བོད་ཕྱི་ནང་གཉིས་ཀའི་བོད་མིའི་ཁྲིམས་མཐུན་གྱི་ངོ་ཚབ་མཚོན་པ་བྱེད་མཁན་དེ་ཡིན། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་མིའི་སེམས་ཁམས་སུ་སྤྱི་ནོར་༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་ལ་བཅངས་པའི་དད་ཞེན་མེད་པ་བཟོ་ཐབས་སུ། ལས་འགུལ་སྣ་ཚོགས་སྤྱེལ་ནས་བཙན་ཤེད་ཀྱིས་བོད་མི་ཚོར་༧གོང་ས་མཆོག་ལ་མཚན་སྨད་ཞུ་རུ་བཅུག་སྐབས་༧གོང་ས་མཆོག་བོད་དུ་གདན་ཞུ་དགོས་པའི་ཚོར་བ་ཤུགས་ཆེན་པོ་བྱུང་ཡོད་པ་དང་། རང་སྲེག་ཞི་རྒོལ་བ་ཚོའི་འབོད་ཚིག "བོད་ལ་རང་དབང་དགོས་པ་དང་། ༧གོང་ས་མཆོག་བོད་དུ་གདན་འདྲེན་ཞུ་དགོས།" ཞེས་པ་དེ་

ལས་གསལ་པོར་མཚོན་ཐུབ། བོད་མི་རྣམས་ལ་མཚོན་ན། ༧གོང་ས་མཆོག་ནི་བོད་རང་དབང་དང་བོད་མི་རིགས་རིག་གཞུང་བཅས་ཀྱི་ངོ་བོ་མཚོན། རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་ཡུལ་རྒྱ་ཡུལ་དུ་བསྒྱུར་བ་དང་། བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་རིག་གཞུང་དང་བཅས་པར་མཐོང་ཚུང་བྱས་པར་བརྟེན་བོད་མི་ཚོར་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་མི་དགའ་བ་ཆེན་པོ་བཟོས་པ་མ་ཟད། རྒྱ་རིགས་ཡོན་ཆེ་བོད་ནང་གནས་སྤོས་ཀྱིས་བོད་མི་རྣམས་རང་ཡུལ་དུ་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་སུ་འགྱུར་བ་དང་། བོད་ནང་རྒྱ་རིགས་གནས་སྤོས་ཀྱི་གྲངས་འབོར་ནི་བོད་མི་ས་ཡ་དྲུག་ལས་ལྷག་པ་མ་ཟད་རྒྱ་རིགས་དེ་དག་ལ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོ་དང་དེ་མིན་གྱི་ལས་གནས། སྒེར་གཉེར་ཁེ་ལས་སོགས་ཀྱི་ཐད་མཐུན་འགྱུར་སྤྲོད་པ་དང་། བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་བེད་མེད་བཟོས་ཏེ་བོད་མིའི་འཚོ་རྟེན་ཐོབ་ཐང་བཙན་འཕྲོག་བྱས་པ་དང་བོད་མི་རྣམས་ཆབ་སྲིད་དང་། དཔལ་འབྱོར། རིག་གནས་གསུམ་གྱི་ལས་རིགས་སྟེ་ཁག་ནས་ཟུར་འཕུད་བྱས་ཡོད། ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོའི་ཐད་ཀྱང་། བོད་རིགས་སློབ་ཕྲུག་ཚོའི་སློབ་ཡོན་ཐད་དབྱེ་འབྱེད་དང་དམ་བསྒྲགས་བཀག་སྡོམ་བརྒྱུད་དཀའ་ངལ་བཟོས་པར་བརྟེན་གྲོང་གསེབ་ཁག་ཏུ་ཤེས་ཡོན་མཐུན་འགྱུར་ཧ་ཅང་ཞན་པོ་ཡོད་པ་རེད།

སྲིད་ཇུས་དེ་དག་གིས་རྐྱེན་པས། བོད་མི་རིགས་རིག་གཞུང་དང་བཅས་པ་འཇིག་རྒྱུར་ཉེན་ཁ་ཆབས་ཆེ་བཟོས་པར་བརྟེན་བོད་མི་རྣམས་འུ་ཐུག་ཐབས་ཟད་ཀྱིས་རང་སྲེག་ཞི་རྒོལ་བྱེད་དགོས་བྱུང་བ་རེད། བླ་སྤྲུལ་དགེ་བའི་བཤེས་གཉེན་སོགས་སྲོལ་རྒྱུན་བོད་མིའི་བསམ་བློའི་དབུ་ཁྲིད་རྣམ་པས། ལྷ་བ་རྟེན་འབྱུང་དང་སྦྱོད་པ་འཚེ་བ་མེད་པའི་ལྟ་གྲུབ་གཞིར་བཟུང་ནས་མི་ཙམ་མ་ཟད། སྲོག་ཆགས་གྲོག་སྦྲུར་ཚུན་གྱི་ཚེ་སྲོག་ལའང་གནོད་འཚེ་སྤྱོང་དགོས་པ་དང་། མདོར་ན་སྙིང་བརྩེ་བ་ཀུན་གྱི་འབྲེལ་ལ་བརྩི་བཀུར་དགོས་པའི་ལམ་སྟོན་གྱི་བག་ཆགས་ལ་བརྟེན་ནས་བོད་མི་རྣམས་ནི་རྒྱུན་ལྡན་འཚོ་བ་སྐབས་བདེའི་ངང་སྐྱེལ་མཁན་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། ཆོས་དད་ཀྱི་བག་ཆགས་དེ་ལ་བརྟེན་ནས་བོད་མི་རྣམས་ད་ལྟའི་དུས་སྐབས་ཧ་ཅང་ཉག་ཕྲ་ཞིང་ཟང་ཟིང་ཆེ་བའི་

སྐབས་འདིར་ཡང་བོད་མིའི་ཆིག་སྒྲིལ་གྱི་འདུ་ཤེས་མ་ཉམས་པར་གསོན་པོར་གནས་རྒྱུར་ཕན་རླབས་ཧ་ཅང་བྱུང་བར་བརྟེན་རྒྱ་ནག་གཞུང་ཅི་བྱ་གཏོད་བྲལ་དུ་འགྱུར་བཞིན་ཡོད།

རྒྱ་དམར་གཞུང་གིས་བོད་མིའི་ལུས་པོར་དབང་བསྒྱུར་བྱས་ཀྱང་བོད་མིའི་བསམ་བློ་འགུག་ཐུབ་མེད་ལ། བོད་དབང་སྒྱུར་བྱེད་པའི་སྲིད་ཇུས་ཀྱིས་བོད་མི་རྣམས་རྒྱ་གཞུང་ལ་དེ་བས་ཡིད་ཆེས་བརླགས་བཅུག་ཡོད།

རྒྱ་གཞུང་གིས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་འགོག་ཐབས་སུ། དྲ་ལམ་བཀག་སྡོམ་དང་། རང་ལུས་མེར་སྲེག་གཏོང་མཁན་ལ་ཁྲིམས་འགལ་གྱི་ནག་ཉེས་འཛུགས་པ་དེ་དག་གིས་རྒྱ་གཞུང་ལ་སེམས་འཚབ་ཧི་ཅམ་ཡོད་པ་མཚོན་བཞིན་པར་མ་ཟད། ངོ་ཚ་ཁ་སྐྱེངས་ཡོང་གི་ཡོད་པ་ནི་སྨོས་མེད་རེད། རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་ནང་གི་གནས་སྟངས་ཧི་སྟག་ཏུ་བཏང་བའི་རྐྱེན་གྱིས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་ཟམ་མ་ཆད་པར་བྱུང་ཡོད།

དབུས་བོད་མིའི་སྒྲིག་འཛུགས་ཀྱི་ངོས་ནས། རྒྱ་གཞུང་ལ་དོན་དམ་གྱིས་རང་སྲེག་ལས་འགྱུལ་འགོག་འདོད་ཀྱི་ཀུན་སློང་ཡོད་ཚེ། འདས་པའི་མི་ལོ་ ༦༠ རིང་བོད་དུ་ལག་བསྟར་བྱས་པའི་ནོར་འཁྲུལ་གྱི་སྲིད་ཇུས་ལ་བསྐྱར་ཞིབ་དང་། བོད་རྒྱ་ཆེའི་མི་མང་གི་མངོན་འདོད། རང་ལུས་མེར་སྲེག་གཏོང་མཁན་རྣམས་ཀྱི་མངོན་འདོད་ལྟར། ༧གོང་ས་མཆོག་བོད་ལ་གདན་འདྲེན་ཞུ་དགོས་པ་དང་། བོད་ནང་རང་དབང་བསྐྱར་གསོ་དགོས་པའི་དགོས་འདུན་བཏོན་པ་རྣམས་ལག་བསྟར་བྱེད་དགོས། དེ་ནི་རང་སྲེག་ལས་འགྱུལ་བ་ཚོའི་ཚེ་མཇུག་གི་འབོད་སྒྲའང་ཡིན།

ལོ་རྒྱུས་ཐོག་བོད་ཀྱི་གནས་བབས།

ངོ་སྤྲོད།

སྤྱི་ལོ་ ༡༩༤༩/༡༩༥༠ ལོར་རྒྱ་དམག་གིས་བོད་དུ་བཙན་འཛུལ་བྱེད་སྐབས་བོད་ནི་རང་དབང་རང་བཙན་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ཡིན་སྟབས་རང་བཙན་གཙང་མའི་རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་གི་བདག་དབང་ལ་བརྡལ་བཤིག་བཏང་བར་བརྟེན་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲིམས་སྲོལ་དང་ཡོངས་སུ་འགལ་བ་ཞིག་རེད། ད་ལྟའང་རྒྱ་དམག་ཁྲི་ཕྲག་མང་པོས་བོད་བཙན་དབང་འོག་བཅུག་སྟེ་ཡོད་པ་དེ་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲིམས་དང་འགལ་བ་དང་། བོད་མི་མང་གི་གཞི་རྩའི་རང་བཙན་གྱི་ཐོབ་ཐང་ཇོག་རོལ་བཏང་བ་རེད།

རྒྱ་ནག་དམར་པོའི་གཞུང་ནས་བོད་ཀྱི་བདག་དབང་དེ་ཁོང་ཚོར་ཡོད་བརྗོད་པ་དེ་ཡང་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༤༩ ལོར་རྒྱལ་ཁབ་བཙུགས་རྗེས་བོད་ལ་བཙན་འཛུལ་བྱས་པ་དང་། སྤྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོར་བོད་ས་ཁྲོན་ཡོངས་བཙན་བཟུང་བྱས་པ། སྤྱི་ལོ་ ༡༩༥༡ ལོར་ཁོ་པ་ཚོའི་བཙན་དབང་འོག་བཞག་ཏུ་བཅུག་པའི་གྲོས་མཐུན་དོན་ཚན་ ༡༧ བཅས་ལ་བརྟེན་ནས་བརྗོད་ཀྱི་ཡོད་པ་མ་རེད། བདག་དབང་གི་གཞི་རྩ་གཙོ་བོ་ནི་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་འབྲེལ་བ་དང་། ལྷག་པར་སོག་པོ་དང་མན་ཇུའི་རྒྱལ་པོ་ཚོ་དང་བོད་ཀྱི་བླ་ཆེན་ཚོའི་བར་འབྲེལ་བ་བྱུང་བ་དང་། དེ་བཞིན་རྒྱ་ནག་གི་གོང་མ་དང་བོད་ཀྱི་བླ་ཆེན་ཚོའི་དབར་བྱུང་བའི་འབྲེལ་བ་བཅས་ལ་གཞི་བཅོལ་ཏེ་ཤོད་ཀྱི་ཡོད། དེ་ཡང་ལོ་བརྒྱ་ཕྲག་ཁ་ཤས་སྔོན་སོག་པོའི་སྟོབས་ཤུགས་རྒྱས་པའི་སྐབས་ཏེ་ཨེ་ཤེ་ཡའི་ཡུལ་ཁག་མང་ཆེ་བ་དང་། ཤར་ཡུ་རོབ་ཀྱི་རྒྱལ་ཁབ་མང་པོ་ཞིག་བཅས་སོག་པོའི་མངའ་འོག་ཏུ་བཅུག་པའི་དུས་སྐབས་དེ་དང་། དུས་རབས་བཅོ་བརྒྱད་པར་མན་ཇུས་རྒྱ་ནག་ལ་དབང་སྒྱུར་བྱས་རྗེས་བོད་ཚུད་པའི་ཤར་དང་དབུས་ཨེ་ཤེ་ཡའི་ལུང་པ་ཁག་ལ་དབང་ཤུགས་སློབས་པའི་དུས་སྐབས་དེ་དག་གཞི་འཛིན་སར་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།

བོད་ཀྱི་རྒྱལ་རབས་ནང་ཕྱིའི་རྒྱལ་ཁབ་སོག་པོ་དང་། གོར་ཁ། མན་ཇུ། རྒྱ་གར་ཨིན་
གཞུང་བཅས་ཀྱི་ཤུགས་རྐྱེན་ཆེ་ཆུང་སྣ་ཚོགས་བོད་ནང་སླེབས་མྱོང་ཡོད་པར་སུ་ཞིག
གིས་རྩོད་པ་རྒྱག་གི་མེད། ཡང་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་དུས་སྐབས་གཞན་ནང་རྒྱ་ནག་གིས་
གཙོས་པའི་ཁྲིམ་མཚེས་རྒྱལ་ཁབ་འགའ་ཞིག་བོད་ཀྱི་དབང་ཤུགས་འོག་བཙུག་པའང་
བྱུང་ཡོད། འཛམ་གླིང་ནང་རྒྱལ་ཁབ་གང་འདྲ་ཞིག་ཡིན་རུང་དེ་ཚོའི་ལོ་རྒྱུས་ནང་རྒྱལ་
ཁབ་གཞན་གྱི་དབང་ཤུགས་དང་ཟེ་བྱུས་རྩ་བ་ནས་སླེབས་མ་མྱོང་བ་ནི་ཧ་ཅང་དཀོན་
པོ་ཡིན། བོད་ནང་ཕྱིའི་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་གྱི་ཤུགས་རྐྱེན་དང་ཟེ་བྱུས་སླེབས་པ་དེ་དག
ནི་ནུས་ཤུགས་ཆུང་ལ་དུས་ཚོད་ཀྱང་ཧ་ཅང་ཐུང་ཐུང་ཡིན། ལྷག་པར་བོད་དང་། སོག
པོ། མན་ཇུ། རྒྱ་ནག་བཅས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ཚོ་ཕན་ཚུན་འབྲེལ་བ་བྱུང་བ་དེར་ཆབ་སྲིད་
ཀྱི་གོ་དོན་ཞིག་ཡོད་པའི་དབང་དུ་བཏང་ནའང་། དེ་ནི་མི་སྒེར་དང་སྒེར་གྱི་འབྲེལ་བ་
ཡིན་པ་ལས་བོད་རྒྱལ་ཁབ་རྒྱ་ནག་དང་ཟླ་སྒྲིལ་ལམ་ཡང་ན་མཉམ་འབྲེལ་བྱེད་པའི་གོ་
དོན་གཏན་ནས་མེད།

བོད་ཀྱི་གནའ་བོའི་རྒྱལ་རབས་དེ་ཡིད་དབང་འཕྲོག་པ་ཅི་འདྲ་ཞིག་ཡོད་རུང་། རྒྱ་ནག
གཞུང་གིས་བོད་ལ་བཙན་འཛུལ་བྱེད་སྐབས་ཀྱི་བོད་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་གནས་བབས་ནི་དེང་
དུས་ཀྱི་རྒྱལ་རབས་ཐོག་དང་། ལྷག་པར་དུའང་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༡ ལོར་རྒྱ་མིས་ཕྱིའི་རྒྱལ
པོ་མན་ཇུ་མཐར་སྐྲོད་བཏང་སྟེ་རང་ཉིད་ལ་རང་གི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་བདག་དབང་ཐོབ་རྗེས་
ཀྱི་བོད་དང་རྒྱ་ནག་གི་འབྲེལ་བ་བཅས་ལ་ལྟ་དགོས་པ་ཡིན། རྒྱལ་ཁབ་གང་ཞིག་གི་
ལོ་རྒྱུས་ལ་བལྟས་ཀྱང་ཁྲིམ་མཚེས་རྒྱལ་ཁབ་ཐོག་བདག་དབང་ཡོད་ཅེས་བརྗོད་རྒྱུའི་
གཞི་རྩ་ཞིག་ཚང་མར་མཐོང་རྒྱུ་ཡོད། ཡིན་ནའང་རྒྱུ་མཚན་དེ་འདྲ་བཤད་པ་ཡིན་
ན་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲིམས་ལུགས་ཐོག་ནས་ཁས་ལེན་བྱེད་མི་ཐུབ་པ་ཞིག་རེད། བོད་རང་
བཙན་དུ་གནས་པའི་ཁུངས་སྐྱེལ་ཤིན་ཏུ་མང་པོ་ཡོད་པ་དེ་དག་འཛམ་གླིང་ཁྲིམས་དོན་
མཁས་པ་དང་། བོད་རྒྱའི་སྐོར་ཞིབ་འཇུག་གནང་མཁན་མཁས་པ་ཁག་གིས་ཁས་
ལེན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད། རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲིམས་དོན་མཁས་པའི་ལྷན་ཚོགས་ཀྱི་ཁྲིམས་

དོན་ཞིབ་འཇུག་ཚོགས་ཆུང་གི་སྙན་ཐོའི་ནང་། "ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༣ ནས་ ༡༩༥༠ བར་བོད་དེ་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲིམས་ཐོག་ནས་རང་བཙན་གཙང་མའི་རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་གི་ངོ་བོར་གནས་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༠ ལོར་བོད་ལ་མཚོན་ན་མི་འབོར་དང་ས་ཆ། སྲིད་གཞུང་བཅས་ཡོད་ཅིང་། གཞུང་དེའང་ཕྱིའི་དབང་ཤུགས་སུ་ལའང་ལྟོས་མི་དགོས་པར་རང་ཐག་རང་གཅོད་ཐོག་ནས་སྲིད་གཞུང་བསྐྱངས་པ་གསལ་པོ་རེད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༣ ནས་ ༡༩༥༠ བར་བོད་ཀྱི་ཕྱི་འབྲེལ་ལས་དོན་རྣམས་བོད་གཞུང་རང་ནས་ཐག་གཅོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་དང་། འབྲེལ་བ་བྱེད་ཡུལ་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་ནས་ཀྱང་ལག་ལེན་དངོས་ཀྱི་ཐོག་ནས་བོད་དེ་རང་དབང་རང་བཙན་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་ལ་བརྩིས་ཡོད་པ་གཞུང་འབྲེལ་ཡིག་ཆ་ཁག་ནས་རྟོགས་ཐུབ།" ཅེས་གསལ་ཡོད།[58]

ལོ་བཞི་བཅུའི་རིང་རང་བཙན་གཙང་མར་གནས་པ་དེས་རྒྱལ་སྤྱིའི་སྤྱི་ཚོགས་ནས་རང་བཙན་གཙང་མར་བརྩི་འོས་པ་རེད། དེང་རྒྱལ་ཚོགས་ནང་གི་ཚོགས་མིའི་རྒྱལ་ཁབ་མང་པོ་ཞིག་ནི་དུས་ཡུན་དེ་དང་འདྲ་བའམ་དེ་ལས་ཐུང་བའི་ནང་རང་དབང་རང་བཙན་དུ་གནས་པ་དེ་འདྲ་རེད། བོད་ལ་མཚོན་ན་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ཀྱི་བདག་དབང་ཁོང་ཚོར་ཡོད་པའི་ཁུངས་སྐྱེལ་བྱེད་ཆེད་བོད་ཀྱི་གནའ་བོའི་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་ནང་ནས་ཚིག་དུམ་ཁ་ཤས་ཆ་བསྡུ་ཡ་བསྡུ་བྱས་ཏེ་འཁྱོག་བཤད་དང་ལོ་རྒྱུས་རྫུན་བཟོ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།

གནའ་བོའི་རྒྱལ་རབས།

བོད་རྗེའི་ཐོག་མ་གཉའ་ཁྲི་བཙན་པོ་ཕྱི་ལོའི་གོང་གི་ལོ་ ༡༢༧ ལོར་རྒྱལ་པོའི་ཁྲིར་འཁོད་ཡོད། ཕྱི་ལོའི་དུས་རབས་བདུན་པའི་ནང་རྒྱལ་པོ་སྲོང་བཙན་སྒམ་པོའི་སྐུ་དུས་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་ཕྲན་ཚེ་བ་ཁག་གཅིག་གྱུར་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་བཙུགས། སྲོང་བཙན་སྒམ་པོའི་དུས་རབས་ནས་འགོ་ཚུགས་ཏེ་ལོ་བརྒྱ་ཕྲག་གསུམ་རིང་བོད་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་དང་དྲག་པོའི་སྟོབས་ཤུགས་འཕེལ་རྒྱས་དང་། མངའ་ཐང་རྒྱ་སྐྱེད་བྱུང་བ་རེད། བལ་ཡུལ་

རྒྱལ་པོ་དང་། རྒྱ་ནག་གོང་མ་སོགས་ཉེ་འཁོར་གྱི་རྒྱལ་པོ་ཚོས་རང་གི་བུ་མོ་སྲོང་བཙན་སྒམ་པོའི་བཙུན་མོར་ཕུལ་ཡོད། བལ་ཡུལ་དང་རྒྱ་ནག་གི་སྲས་མོ་བཙུན་མོར་བཞེས་པ་དེས་ནང་ཆོས་བོད་ལ་དར་ཁྱབ་ཡོང་རྒྱུར་ཕན་ཐོགས་ཡོད་པར་བརྟེན་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་རབས་ནང་དམིགས་བསལ་གྱི་གལ་ཆེན་པོ་ཞིག་ཆགས་པ་རེད། རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་དྲིལ་བསྒྲགས་ནང་། སྲོང་བཙན་སྒམ་པོས་རྒྱ་བཟའ་ཀོང་ཇོ་བཙུན་མོར་བཞེས་པ་དེ་ཆབ་སྲིད་ཐོག་བེད་སྤྱོད་བྱས་ཏེ་བལ་བཟས་གཙོས་པའི་བཙུན་མོ་གཞན་རྣམས་ཀྱི་སྐོར་གཡོལ་ཏེ་གླེང་གི་མེད་པ་རེད། འོན་ཀྱང་བལ་བཟའི་དབང་ཤུགས་ནི་རྒྱ་བཟའ་ལས་ཆེ་བ་མ་གཏོགས་ཆུང་བ་མེད།

བོད་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ཁྲི་སྲོང་ལྡེའུ་བཙན་གྱིས་རྒྱ་ནག་གི་ས་ཁུལ་ཁ་ཤས་བཙན་བཟུང་བྱས་ཏེ་བོད་ཀྱི་མངའ་ཁུལ་གཞི་རྒྱ་ཆེ་རུ་བཏང་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༧༦༣ ལོར་རྒྱ་ནག་གི་རྒྱལ་ས་ཤི་ཧྲན་ལ་བོད་དམག་གིས་བཙན་འཛུལ་བྱས་པ་དང་། རྒྱ་ནག་ནས་ལོ་ལྟར་བོད་ལ་དཔྱ་ཁྲལ་འབུལ་རྒྱུའི་ཆོད་གན་བླངས་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༧༨༣ ལོར་བོད་རྒྱའི་དབར་ཆིངས་ཡིག་བཞག་སྟེ་ཕྱོགས་གཉིས་ཀྱི་ས་མཚམས་དབྱེ་འབྱེད་བྱས་ཡོད་པ་དང་། རྒྱ་སྐྱིད་ཇི་ལྟར་བྱས་པའི་ལོ་རྒྱུས་ཁ་ཤས་པོ་ཏ་ལའི་ཞོལ་གྱི་རྡོ་རིང་ཐོག་གསལ་ཡོད། བོད་རྒྱའི་དབར་ཕྱི་ལོ་ ༨༢༡ ལོར་ཞི་བའི་ཆིངས་ཡིག་བཞག་ཡོད་པ་ལྟར་ཨེ་ཤེ་ཡའི་སྟོབས་ཆེན་རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་དབར་འབྲེལ་བ་ཇི་ལྟར་བྱུང་མིན་ཤེས་རྟོགས་བྱ་རྒྱུ་གལ་ཆེན་པོ་ཡིན། ཆིངས་ཡིག་གི་བརྗོད་དོན་རྣམས་བོད་རྒྱའི་ཡིག་རིགས་གཉིས་ཐོག་བཀོས་པའི་རྡོ་རིང་གསུམ་བཙུགས་ཡོད། རྡོ་རིང་གཅིག་བོད་རྒྱའི་ས་མཚམས་གུང་གུ་རི་དང་། གཅིག་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་ས་ལྷ་སར་ཡོད་པ་ད་ལྟའང་མཇལ་རྒྱུ་ཡོད། གཅིག་སྐབས་དེའི་རྒྱ་ནག་གི་རྒྱལ་ས་ཁྲང་ཨན་ལ་བཙུགས་པ་རེད། ཆིངས་ཡིག་གི་འབྲུ་དོན་ནང་། "བོད་རྒྱ་གཉིས་ད་ལྟར་དུ་མངའ་བའི་ཡུལ་དང་མཚམས་སྲུང་ཞིང་། དེའི་ཤར་ཕྱོགས་ཐམས་ཅད་ནི་རྒྱ་ཆེན་པོའི་ཡུལ། ནུབ་ཕྱོགས་ནི་ཡང་དག་པར་བོད་ཆེན་པོའི་ཡུལ་ཏེ། དེ་ལས་པན་ཚུན་དགྲར་མི་འཐབ། དམག་མི་དྲང་།" ཞེས་གསལ།

རྒྱ་ནག་གཞུང་ནས། "བོད་རྒྱ་ཕྱོགས་གཉིས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ཚང་གིས་གཉེན་སྒྲིག་དང་མནའ་འབྲེལ་བྱེད་པའི་ཐབས་ལ་བརྟེན་ནས་ཆབ་སྲིད་ཐོག་མཐུན་སྒྲིལ་དང་མཛའ་གཅུགས་ལྡན་པའི་འབྲེལ་བ་བཙུགས་ཡོད་པ་དང་། དཔལ་འབྱོར་དང་རིག་གནས་ཐད་འབྲེལ་བ་དམ་པོ་བཙུགས་ནས་མཐར་གཅིག་གྱུར་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་འཛུགས་སྐྱུར་རྨང་གཞི་གཏིང་ཟབ་པོ་བཏིང་ཡོད།" ཅེས་བརྗོད།

དོན་དངོས་ཐོག་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་གོང་གསལ་འགྲེལ་བཤད་དེ་དག་ནི་བོད་རྒྱ་གཉིས་ཀའི་རྒྱལ་རབས་ནང་རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་ཐ་དད་དང་སྟོབས་ཆེན་རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་ཡིན་པར་བཤད་པའི་བརྗོད་དོན་དང་ཡོངས་སུ་ལྡོག་པ་ཞིག་རེད། རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་ཚོགས་པའི་ཚོགས་མི་ཏན་གྲུས། མི་དམངས་འཐུས་མི་ཚོགས་ཆེན་གྱི་ཚོགས་གཙོ་གཞོན་པ་སྐུ་གཤེགས་ང་ཕོད་ངག་དབང་འཇིགས་མེད་ཀྱིས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོར་གཏམ་བཤད་ཅིག་ནང་ "ལོ་རྒྱུས་མཁས་པ་ཁ་ཤས་ཀྱིས་བོད་ནི་གནའ་སྔ་མོ་ནས་ཀྲུང་གོའི་ཆ་ཤས་གཅིག་རེད་ཟེར་བ་དང་། ཡང་ཁ་ཤས་ཀྱིས་སྲོང་བཙན་སྒམ་པོས་རྒྱ་བཟའ་ཀོང་ཇོ་བཙུན་མོར་བཞེས་པ་ནས་བཟུང་བོད་ཀྲུང་གོའི་ཆ་ཤས་ཤིག་རེད་ཅེས་ཤོད་ཀྱི་ཡོད། ཤོད་ཚུལ་དེ་གཉིས་ཀར་ངས་སྤྱི་བར་གསུམ་དུ་མོས་མཐུན་བྱེད་ཀྱི་མེད།།གང་ཡིན་ཟེར་ན། གནའ་སྔ་མོ་ནས་ཞེས་པ་དེ་ནི་དུས་ཚོད་ངེས་གཏན་མེད་པའི་ཚིག་ཅིག་ཡིན་པས་ཡང་སྙིང་དུས་ཚོད་ག་དུས་ནས་ཡིན་པ་གསལ་པོ་མེད། སྲོང་བཙན་སྒམ་པོས་ཐང་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་རྒྱ་བཟའ་ཀོང་ཇོ་བཙུན་མོར་བཞེས་རྗེས་བོད་ཀྲུང་གོའི་ཆ་ཤས་སུ་གྱུར་པ་རེད་ཟེར་བ་དེའི་ཐད་ཚང་མས་མཁྱེན་གསལ་ལྟར་སྐབས་དེར་སྲོང་བཙན་སྒམ་པོའི་བཙུན་མོ་དང་པོ་དེ་ནི་བལ་པོའི་བལ་བཟའ་ཁྲི་བཙུན་རེད། གལ་ཏེ་གོང་གི་ཤོད་ཚུལ་ལྟར་ཡིན་ན་བོད་འདི་བལ་པོའི་ཁོངས་སུ་གཏོགས་པ་ཡིན་པས་འདི་ལ་འགྲེལ་བཤད་གང་འདྲ་རྒྱག་དགོས་སམ་” ཞེས་གསུངས་ཡོད།

རྒྱ་ནག་ཧྲང་ཧེ་གྲོང་ཁྱེར་ཧྥུ་ཏན་སློབ་གྲྭ་ཆེན་མོའི་ (Fudan University) དགེ་རྒན་ཆེ་མོ་གེ་ཅན་ཞུང་ (Prof. Ge Jianxiong) གིས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༧ ལོར་རྒྱ་ནག་བསྒྱུར་ཞིབ་དུས་དེབ་ཐོག་རྩོམ་ཡིག་ཅིག་སྤེལ་ཡོད་པའི་ནང་། དེ་དང་དེ་འདྲའི་བརྗོད་བབས་ནི་ "ལོ་རྒྱུས་ལ་ཁྱད་གསོད་" བྱས་པ་ཞིག་རེད། གང་ཡིན་ཞེ་ན། "ཐུ་རྡོད/ཐུ་ཕན (བོད་རྒྱལ་ཁམས་) ནི་རྒྱ་ནག་ཐང་རྒྱལ་རྒྱུད་ལས་ལོགས་སུ་རང་བཙན་རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་རེད་" ཅེས་གསལ་ཡོད།

དུས་རབས་དགུ་པར་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་ཁམས་དེ་རྒྱལ་ཕྲན་སིལ་བུར་གྱོར་ཞིང་། སྐབས་དེར་བོད་ཀྱི་དོ་སྣང་བྱ་ཡུལ་རྒྱ་གར་དང་བལ་ཡུལ་ཆགས་ནས་བོད་ཀྱི་ནང་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་ཉམས་པ་སླར་གསོ་བྱུང་བ་རེད།

བོད་དང་སོག་པོའི་དབར་གྱི་འབྲེལ་བ། (༡༢༩༠ - ༡༣༥༠)

སོག་པོའི་རྒྱལ་པོ་ཐོག་ཏ་ཆིང་གེ་སེ་ཁན་དང་ཁོང་གི་རྒྱལ་བརྒྱུད་ཚོས་ཨེ་ཤེ་ཡ་དང་། ཡུ་རོབ་ཀྱི་ས་ཆ་མང་པོ་བཙན་བཟུང་བྱས་ཏེ་འཛམ་གླིང་ནང་དུ་ལྔའི་བར་མངའ་དབང་ཆེ་ཤོས་ཀྱི་གོང་མ་གཅིག་བྱུང་བ་རེད། དེའི་སྐབས་ཀྱི་སོག་པོ་གོང་མའི་མངའ་དབང་ནི་ཞི་བདེ་རྒྱ་མཚོ་ནས་ཤར་ཡུ་རོབ་བར་ཁྱབ་ཡོད་པ་དང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༢༠༧ ལོར་བོད་ཀྱི་བྱང་ཕྱོགས་སུ་ཡོད་པའི་མི་ཉག་གི་མངའ་ཁུལ་རྣམས་སོག་པོར་ཤོར། ཕྱི་ལོ་ ༡༢༧༡ ལོར་སོག་པོ་ཚོས་ཤར་ཕྱོགས་ཀྱི་མངའ་ཁུལ་རྣམས་དབང་འཛིན་བྱེད་ཆེད་ཡོན་རྒྱལ་རབས་བཙུགས་པའི་གསལ་བསྒྲགས་བྱས། ཕྱི་ལོ་ ༡༢༧༩ ལོར་སོག་པོས་རྒྱ་ནག་སུང་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་ལྷོ་ཕྱོགས་ཀྱི་མངའ་ཁུལ་རྣམས་དབང་དུ་བསྡུས་ཏེ་རྒྱ་ནག་ཡོངས་རྫོགས་ལ་སོག་པོས་དབང་སྒྱུར་བྱས་པ་རེད། དེང་སྐབས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ཡོན་རྒྱལ་རབས་དེ་རྒྱ་ནག་རང་གི་རྒྱལ་རབས་ཡིན་པར་བཤད་ནས་སོག་པོས་དབང་སྒྱུར་བྱེད་སྟོང་བའི་ས་ཁུལ་རྣམས་ཁོང་ཚོའི་བདག་དབང་ཡིན་ཞེས་ཤོད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༢༤༠ ལོར་སོག་པོའི་རྒྱལ་པོ་ཆིང་གེ་སེ་ཁང་གི་ཚ་བོ་གོ་དན་ཁང་གིས་བོད་ལ་དམག་དཔུང་དྲངས་ཏེ་སྐབས་དེའི་བོད་ཀྱི་བླ་ཆེན་གྲགས་ནས་མཚན་སྙན་ཆེ་བ་ས་པཎ་ཀུན་དགའ་རྒྱལ་མཚན་གདན་འདྲེན་ཞུས། དེ་ནས་བོད་དང་སོག་པོའི་དབར་མཆོད་ཡོན་གྱི་འབྲེལ་བ་འགོ་ཚུགས། གོ་དན་ཁང་གི་རྗེས་སུ་སོག་པོའི་རྒྱལ་པོ་ཀུབ་ལའི་ཁང་གིས་ནང་ཆོས་ལ་དད་ནས་ས་པཎ་གྱི་སྐུ་ཚ་འགྲོ་མགོན་ཆོས་རྒྱལ་འཕགས་པ་བླ་མར་བསྟེན་ཏེ་ནང་པའི་ཆོས་དེ་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཆོས་སུ་ཁས་བླངས། འགྲོ་མགོན་ཆོས་རྒྱལ་འཕགས་པ་སོག་པོའི་དབང་ཕྱུགས་ཁྱབ་ཁྱུལ་གྱི་བླ་མ་ཆེ་ཤོས་སུ་བཀུར། ཕྱི་ལོ་ ༡༢༥༩ ལོར་ཀུབ་ལའི་ཁང་གིས་འགྲོ་མགོན་ཆོས་རྒྱལ་འཕགས་པ་ལ་བཀའ་དྲིན་གསོབ་ཕྱིར་དབང་ཡོན་དུ་བོད་ཆོལ་ཁ་གསུམ་གྱི་ཆོས་སྲིད་ཀྱི་བདག་དབང་ཆ་ཚང་ཕུལ་ཏེ་མཚན་བསྟོད་ཆེན་པོ་ཞུས་ཡོད། དེ་བཞིན་སོག་པོའི་རྒྱལ་པོ་དང་། བོད་ཀྱི་བླ་ཆེན་དང་སྡེ་དཔོན་ཆེ་ཁག་དབར་མཆོད་ཡོན་གྱི་འབྲེལ་བ་དེ་རིགས་མང་པོ་བྱུང་ཡོད། དབུས་ཨེ་ཤེ་ཡའི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་འབྲེལ་བ་དེ་དག་རྗེས་སུ་༧རྒྱལ་བ་སྐུ་ཕྲེང་རིམ་བྱོན་དང་མན་ཇུ་གོང་མ་དབར་གྱི་འབྲེལ་ལམ་གྱི་གཞི་རྩ་ཞིག་ཆགས་པ་དང་། མཆོད་ཡོན་གྱི་འབྲེལ་བ་ནི་སྒེར་གྱི་འབྲེལ་བ་སྟེ་སྦྱིན་བདག་གིས་བླ་མར་ཆོས་ཀྱི་ཐོག་ནས་དད་པ་ཞུ་བ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། སྦྱིན་བདག་གི་སྲིད་དབང་ལ་འཕོ་འགྱུར་བྱུང་ནའང་དད་པ་དེ་རྒྱུན་མཐུད་ནས་གནས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད། བོད་དང་སོག་པོ་དབར་གྱི་མཆོད་ཡོན་གྱི་འབྲེལ་བ་དེ་ཡོན་རྒྱལ་རབས་མཇུག་འགྲིལ་ནའང་མུ་མཐུད་གནས་ཡོད།

མཆོད་ཡོན་འབྲེལ་བར་མེད་དུ་མི་རུང་བའི་ཆ་རྐྱེན་ནི་ཡོན་བདག་གིས་རང་གི་བླ་མ་ལ་དད་འདུན་དང་ཕྱག་མཆོད་ཞུ་དགོས་པ་དེ་ཡིན། དེ་ཙམ་མ་ཟད་ཡོན་བདག་གིས་བླ་མར་སྲུང་སྐྱོབ་ཞུ་བ་དེ་བླ་མས་ཡོན་བདག་ལ་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ལ་ཞེན་གནང་བས་མ་ཡིན་པར་ཆོས་ཀྱི་སློབ་སྟོན་དང་ཐུགས་སྨོན་གནང་བ་ལ་བརྟེན་ནས་ཞུས་པ་ཞིག་རེད། མཆོད་ཡོན་གྱི་འབྲེལ་བ་རིགས་ཁ་ཤས་ལ་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ཤུགས་རྐྱེན་ཡང་ཡོད། དེ་ནི་བླ་མའི་སྐུ་ཕྱྭ་དང་ཆོས་ལུགས་གཉིས་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་ཆེད་དུ་སྦྱིན་བདག་གིས་དམག་

མི་གཏོང་དགོས་པའི་གནས་ཚུལ་ཡོང་གི་ཡོད་པ་རེད། ཡིན་ནའང་རྒྱ་ནག་གིས་དྲིལ་བསྒྲགས་བྱས་པ་ལྟར་སྲུང་སྐྱོབ་ཞུ་མཁན་དེ་བླ་མ་ལས་གནས་བབས་མཐོ་བ་དེ་འདྲ་མ་རེད། སྲུང་སྐྱོབ་ཞུ་མཁན་དེ་ནི་བླ་མའི་སློབ་མ་ཞིག་དང་བླ་མར་དད་གུས་ཞུ་མཁན་ཞིག་རེད།

ཤར་ཕྱོགས་ཀྱི་སོག་པོའི་མངའ་ཁོངས་ཡོངས་སུ་ནང་ཆོས་འདི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་སུ་གྱུར་ཏེ་ས་སྐྱའི་བླ་མ་ཆོས་ཕྱོགས་ཀྱི་དབང་ཆ་མཐོ་ཤོས་སུ་གྱུར་པའི་སྐབས་དེའི་བོད་སོག་གཉིས་ཀྱི་འབྲེལ་བའི་སྐོར་འགྲེལ་བཤད་བྱས་པ་ཡིན་ན་ཏ་ཙང་གསལ་པོ་མཐོང་ཐུབ། འཇིག་རྟེན་མི་ཆོས་ཀྱི་གོང་མ་དང་ཆོས་ཕྱོགས་ཀྱི་བླ་མ་གཉིས་སོ་སོར་ཆོས་སྲིད་གཉིས་ཀྱི་གོ་གནས་མཐོ་ཤོས་ཡོད་ཀྱང་དེ་ནི་འདྲ་མཉམ་དང་། ཕན་ཚུན་གཅིག་ལ་གཅིག་ལྟོས། བརྩེ་བཀུར། དད་གུས་བཅས་གཞི་རྩར་བཟུང་བ་ཞིག་ཡིན། བླ་མས་བོད་ཀྱི་སྲིད་དབང་སྐྱོང་བ་དེ་ཡོན་བདག་གི་རྒྱབ་སྐྱོར་ལ་བརྟེན་པ་དང་། སོག་པོ་གོང་མས་སྲིད་དབང་སྐྱོང་བ་ཁྲིམས་མཐུན་ཆགས་པ་དེ་ནི་བླ་མའི་བཀའ་དྲིན་ལ་བརྟེན་ནས་ཡིན། སོག་པོའི་གོང་མ་ཚོའི་དབང་ཤུགས་བོད་ནང་སླེབས་པ་ནི་དངོས་ཡོད་གནས་ཚུལ་རེད། ཡིན་ནའང་སོག་པོའི་གོང་མ་གཅིག་གིས་ཀྱང་བོད་ནང་ཐད་ཀར་སྲིད་དབང་འཛིན་པ་བྱུང་མེད་ལ། སོག་པོའི་རྒྱལ་ཁབ་ལ་བོད་ཀྱིས་ཁྲལ་འཇལ་དགོས་པའང་བྱུང་མེད། སོག་པོའི་གོང་མ་སུ་ཞིག་གིས་ཀྱང་བོད་དེ་སོག་པོའི་མངའ་ཁོངས་སུ་བརྩི་སྲོང་མེད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༣༥༠ ལོར་ཕག་གྲུ་བྱང་ཆུབ་རྒྱལ་མཚན་གྱིས་ས་སྐྱའི་སྲིད་དབང་འཕྲོག་སྟེ་བོད་དང་སོག་པོའི་དབར་གྱི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་འབྲེལ་བ་བཅད་པ་རེད། བྱང་ཆུབ་རྒྱལ་མཚན་གྱིས་བོད་ཀྱི་འཛིན་སྐྱོང་ལམ་སྲོལ་ལ་སོག་ལུགས་ཀྱི་ཤན་ཞུགས་པ་རྣམས་མེད་པ་བཟོས་ཏེ་བོད་མི་རང་ཉིད་ཀྱི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་འཛིན་སྐྱོང་གི་ལམ་ལུགས་གསར་གཏོད་བྱས་པ་དང་། དེ་མཚུངས་ཁྲིམས་ཡིག་ཞལ་ལྕེ་བཅོ་ལྔ་ཞེས་པའི་

ཁྲིམས་ལུགས་གསར་བཟོ་བྱས་ཡོད། དེ་ནས་ལོ་བཅོ་བརྒྱད་སོང་རྗེས་རྒྱ་ནག་སོག་པོའི་འོག་ནས་རང་བཙན་ཐོབ་སྟེ་རྒྱ་ནག་མིང་རྒྱལ་རབས་འགོ་ཚུགས་པ་རེད།

བོད་དང་མིང་རྒྱལ་རབས་དབར་གྱི་འབྲེལ་ལམ། (༡༣༦༨-༡༦༤༤)

བོད་སོག་གཉིས་ཀྱི་འབྲེལ་བ་དེ་སོག་པོས་རྒྱ་ནག་དབང་སྒྱུར་མ་བྱས་གོང་བྱུང་བ་ཞིག་དང་། རྒྱ་ནག་སོག་པོའི་འོག་ནས་རང་བཙན་མ་བྱུང་གོང་བོད་སོག་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་འབྲེལ་བ་ཆད་ཚར་བ་རེད། དེར་བརྟེན་མིང་གོང་མས་བོད་ནང་སོག་པོའི་ཤུལ་འཛིན་བྱེད་རྒྱུ་གང་ཡང་ལྷག་མེད། སོག་པོས་བོད་དང་མཆོད་ཡོན་གྱི་འབྲེལ་བ་དེ་ལོ་བརྒྱ་ཕྲག་རིང་མཇུག་སྐྱོང་བྱས་ཡོད།

བོད་དང་མིང་རྒྱལ་རབས་དབར་འབྲེལ་བ་ཏ་ཙང་ཙུང་ཙུང་ཡིན་ཞིང་། འབྲེལ་བ་ཐུན་བུ་བྱུང་བ་དེ་ཆོ་དུས་རབས་བཅོ་ལྔ་ནས་བཅུ་བདུན་བར་གྱི་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་རབས་ནང་གསལ་ཡོད། རྒྱལ་རབས་དེ་དག་ནང་བོད་འདི་མིང་གོང་མའི་ཆབ་སྲིད་མངའ་ཁོངས་སུ་ཡོད་པའི་ལོ་རྒྱུས་གང་ཡང་འཁོད་མེད། དུས་རབས་དེའི་སྐབས་མིང་གོང་མ་དང་བོད་ཀྱི་བླ་མ་སྒེར་དང་འབྲེལ་བ་བྱུང་བ་ཡོད། མིང་གོང་མ་དང་འབྲེལ་བ་བྱུང་བའི་བླ་མ་དེ་ཚོ་སུ་ཞིག་གིས་ཀྱང་བོད་ཀྱི་སྲིད་དབང་བཟུང་མེད་སྟབས་ཁོང་རྣམ་པ་དང་འབྲེལ་བ་བྱུང་ཚུལ་གླེང་བ་དེས་བོད་རང་བཙན་གྱི་གནས་བབས་ལ་གནོད་འགལ་གང་ཡང་འགྲོ་མི་ཐུབ།

དེ་ཡང་ཨིན་ཌི་ཡ་ན་གཙུག་ལག་སློབ་གྲྭ་ཆེན་མོའི་དབུས་ཡུ་རོ་ཤི་ཡ་ཞིབ་འཇུག་ཁང་གི་དགེ་རྒན་ཆེ་མོ་ཨི་ལི་ཡོ་ཊེ་སི་པླར་ལིང་ (Prof. Elliot Sperling) གིས་ "རྒྱ་ནག་གོང་མས་བོད་ཀྱི་སྐྱེས་ཆེན་ཚོར་མཚན་བསྟོད་དེ་ཚོ་སྤྲད་པའི་སྔ་རྗེས་ཀྱི་གལ་ཆེའི་བྱུང་བ་ཁག་གཅིག་ལ་ཞིབ་འཇུག་བྱས་ན་རྒྱ་ནག་གོང་མའི་མཚན་བསྟོད་མ་ཐོབ་གོང་ནས་བོད་ཀྱི་སྐྱེས་ཆེན་ཚོར་བོད་ནང་དབང་ཆད་དང་ཤུགས་རྐྱེན་ཡོད་པ་གསལ་པོ་རེད། དེར་བརྟེན། མཚན་བསྟོད་དེ་ཚོས་བོད་ཀྱི་སྐྱེས་ཆེན་ཚོར་དབང་ཆ་སྤྲད་པ་

ཞིག་མ་ཡིན་པར། དེ་ལས་ལྡོག་སྟེ་ཁོ་ཚོའི་དབང་ཆར་ངོས་འཛིན་བྱས་པ་ཞིག་རེད། རྒྱ་ནག་གོང་མས་བོད་ཀྱི་སྐྱེས་ཆེན་ཚོར་མཚན་བསྟོད་སྤྲད་པ་ནི་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཐོག་ཡང་ཡང་མཐོང་རྒྱུ་ཡོད་པའི་རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་གིས་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་ཞིག་གི་མི་ལ་ཆེ་བསྟོད་དམ། ཡང་ན་མཚན་བསྟོད། ཡང་ན་བྱ་དགའ་སྤྲོད་པ་ལྟ་བུར་ངོས་འཛིན་བྱེད་དགོས་”[59] ཞེས་འགྲེལ་བཤད་བྱས་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༡༣༥༠ ལོ་ནས་བཟུང་བོད་ཀྱི་སྲིད་དབང་དེ་ཕག་གྲུ་དང་། དེ་རྗེས་ཕྱི་ལོ་ ༡༤༧༡ ལོ་ནས་རིན་སྤུངས་པས་བཟུང་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༤༠༦ ལོར་ཕག་གྲུ་གྲགས་པ་རྒྱལ་མཚན་ལ་རྒྱ་ནག་མིང་གོང་མས་རྒྱ་ནག་ཏུ་གདན་ཞུ་ཞུས་ཡང་ཞལ་བཞེས་མ་གནང་བ་དེས་བོད་རྒྱ་ནག་གི་སྲིད་དབང་འོག་ཏུ་མེད་པ་གསལ་པོ་བསྟན་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༡༥༦༥ ནས་ ༡༦༤༢ ལོ་བར་༧རྒྱལ་བ་ལྔ་པ་ཆེན་པོས་སྲིད་དབང་མ་བཞེས་པའི་བར་དེར་སྡེ་སྲིད་གཙང་པས་བོད་ཀྱི་སྲིད་དབང་བསྐྱངས་རིང་མིང་རྒྱལ་རབས་དང་སྐབས་རེ་འབྲེལ་བ་ཕྲན་བུ་རེ་བྱུང་ཡོད་ཀྱང་དེ་སྐབས་བོད་ནང་རྒྱ་ནག་གི་དབང་ཤུགས་སླེབས་པའི་རིགས་ཙ་བ་ནས་བྱུང་མེད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༦༤༤ ལོར་ཕྱི་རྒྱལ་བཙན་འཛུལ་པས་ (མན་ཇུ) ཡང་བསྐྱར་རྒྱ་ནག་གོང་མའི་སྲིད་དབང་འཕྲོག་པ་རེད། སྐབས་དེར་མན་ཇུས་དབང་སྒྱུར་བྱས་པའི་ནང་ནས་ས་ཆ་གལ་ཆེ་ཤོས་དེ་རྒྱ་ནག་ཆགས་ཡོད། རྒྱལ་རབས་དེར་ཆིང་རྒྱལ་རབས་ཞེས་མིང་བཏགས།

བོད་དང་མན་ཇུ་དབར་གྱི་འབྲེལ་བ། (༡༦༣༩-༡༩༡༡)

ཕྱི་ལོ་ ༡༦༤༢ ལོར་༧རྒྱལ་མཆོག་སྐུ་ཕྲེང་ལྔ་པ་ཆེན་པོར་ཡོན་བདག་སོག་པོ་གུ་ཤྲི་ཁང་གིས་ཕྱག་རོགས་ཞུས་ཏེ་ཁོང་བོད་གཅིག་གྱུར་གྱི་ཆོས་སྲིད་ཀྱི་མངའ་བདག་ཆགས་པ་རེད། དེ་ནས་བཟུང་བོད་མི་ཚོས་ཁོང་ལ་༧གོང་ས་ཆེན་པོ་ཞེས་བླ་ན་མེད་པའི་དབུ་ཁྲིད་ཀྱི་མཚན་བསྟོད་ཞུ་གི་ཡོད། ༧གོང་ས་ལྔ་པ་ཆེན་པོའི་མཚན་སྙན་ནི་བོད་ནང་ཙམ་མིན་པར་ཕྱི་རོལ་དུའང་ཡོངས་སུ་གྲགས།

༧གོང་ས་ལྔ་པ་ཆེན་པོས་སོག་པོ་ཙམ་མ་ཟད་མན་ཇུ་དང་ཡང་འབྲེལ་བ་དམ་ཟབ་གནང་ཞིང་། བོད་དང་མན་ཇུ་དབར་གྱི་གཞུང་འབྲེལ་གྱི་འབྲེལ་ལམ་ཐོག་མ་དེ་མན་ཇུ་གོང་མ་ཐེ་ཙུང་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༡༦༣༩ ལོར་རང་ཉིད་ཀྱི་རྒྱལ་ས་སྨུག་དྲན་ (ཧྲེན་ཡང་) དུ་༧གོང་ས་མཆོག་གདན་ཞུའི་མགྲོན་བརྡ་ཕུལ་བ་ནས་བཟུང་འགོ་ཚུགས་པ་རེད། ༧གོང་ས་མཆོག་ངོ་ཐེབས་མ་གནང་ཡང་མན་ཇུ་གོང་མའི་རྒྱལ་སར་སྐུ་ཚབ་གཏོང་གནང་གིས་གོང་མ་ཐེ་ཙུང་ནས་ཏཱ་ལའི་བླ་མ་དང་ཁོང་གི་ཆོས་བརྒྱུད་ཀྱི་ཡོན་བདག་དང་ལེན་ཞུ་རྒྱུའི་ཞལ་བཞེས་གནང་།

སྐབས་དེ་ནས་བཟུང་ཏཱ་ལའི་བླ་མ་དང་མན་ཇུའི་དབར་མཆོད་ཡོན་གྱི་འབྲེལ་བ་འགོ་ཚུགས། མན་ཇུ་དང་བོད་ཀྱི་འབྲེལ་བ་དེ་ཡང་སོག་པོ་དང་བོད་ཀྱི་འབྲེལ་བ་ལྟར་ལས་དེར་རྒྱ་ནག་འདྲེས་བསླད་གང་ཡང་མེད། ཆིང་རྒྱལ་རབས་སྐོར་ཕྱི་རྒྱལ་རྒྱལ་རབས་མཁས་དབང་ཨོ་ཝེན་ལ་ཀྲི་མོར་ Owen Lattimore ནས། "ཆིང་ནི་མན་ཇུའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ཡིན་པ་དང་རྒྱ་ནག་ནི་དེའི་ཆ་ཤས་གཅིག་རེད།"[60] ཅེས་གསུངས་ཡོད།

རྒྱ་ནག་དབང་བསྒྱུར་རྗེས་ཕྱི་ལོ་ ༡༦༥༣ ལོར་མན་ཇུ་གོང་མ་ཤུན་ཅིས་༧གོང་ས་ལྔ་པ་ཆེན་པོ་མཆོག་པེ་ཅིང་དུ་གདན་འདྲེན་ཞུས་ཤིང་། ༧གོང་ས་མཆོག་དངོས་གཞིའི་ཆིབས་སྒྱུར་སྐབས་གོང་མ་རང་ཉིད་རྒྱལ་ས་ནས་ཉིན་བཞིའི་སར་ཐེབས་ནས་ཐེབས་བསུ་ཞུས་ཡོད། དེ་སྐོར་རྒྱ་ནག་ནང་བཅའ་བཞུགས་ཨ་མེ་རི་ཀའི་ཕྱི་འབྲེལ་མི་སྣ་མཁས་དབང་ཌབ་ལིའུ་ཌབ་ལིའུ་རོག་ཧིལ་ནས་ཕྱོགས་བསྒོམས་གནང་དོན། "ཏཱ་ལའི་བླ་མར་ཆེ་བསྟོད་ཀྱི་མཛད་སྒོ་ཞུ་སྟངས་ནི་རང་དབང་རང་བཙན་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་གི་རྒྱལ་པོ་ཞིག་ལ་ཇི་ལྟར་ཞུ་དགོས་པའི་ཆེ་བསྟོད་ཆ་ཚང་ཞུས་ཡོད་པ་རེད། རྒྱ་ནག་གི་ལོ་རྒྱུས་ཡིག་ཆ་ཁག་གི་ནང་དུའང་དེ་ལས་སྤྱོས་པའི་ཁོང་ལ་ལྟ་སྟངས་མི་འདྲ་བ་གཞན་གང་ཡང་ཡོད་ལུགས་གསལ་མེད་ཅིང་། རྒྱ་བོད་དབར་གྱི་འབྲེལ་ལམ་ནི་དེའི་

དུས་སུ་ཏཱ་ལའི་བླ་མའི་སྲིད་ཕྱོགས་ཀྱི་དབང་ཤུགས་ལ་གུ་ཤྲི་ཁང་གི་དྲག་པོའི་རྒྱབ་གཉེར་ཡོད་པ་དང་། སོག་ཡུལ་ཡོངས་ཀྱིས་ཁོང་ལ་དད་གུས་ཞུ་བཞིན་པ་བཅས་ལ་བརྟེན་དེ་ལ་མན་ཇུ་གོང་མས་འགྲན་ཟོད་བྱེད་ཐབས་བྲལ་བའི་གནད་དོན་ཞིག་ཆགས་ཡོད།"(61) ཅེས་གསུངས་ཡོད།

སྐབས་དེར་མན་ཇུ་གོང་མ་དང་། ༧གོང་ས་ལྔ་པ་ཆེན་པོ་གཉིས་ཕན་ཚུན་ཕུར་ན་མ་གྲགས་པའི་ཆེས་མཐོའི་མཚན་བསྟོད་འབུལ་རེས་གནང་བ་དེས་མི་ལོ་བཅུ་ཕྲག་གོང་དུ་བཙུགས་པའི་མཆོད་ཡོན་གྱི་འབྲེལ་བ་དེ་སྔར་ཡང་སྲ་བརྟན་དུ་གྱུར་བ་རེད།

ཆིང་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་དུས་བོད་དང་མན་ཇུ་དབར་གྱི་འབྲེལ་བ་ནི་མཆོད་ཡོན་གྱི་འབྲེལ་བ་རྨང་གཞིར་བྱས་པའི་འབྲེལ་བ་ཞིག་རེད། བོད་པས་མན་ཇུ་གོང་མར་རོགས་རམ་འབོད་བསྐུལ་བྱས་པ་ལྟར་སོག་པོ་ཇུན་གར་བོད་ནས་མཐར་སྐྲོད་གཏོང་རྒྱུ་དང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༧༢༠ ལོར་ཏཱ་ལའི་བླ་མ་སྐུ་ཕྲེང་བདུན་པ་མཆོག་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་ས་ལྷ་སར་གདན་འདྲེན་ཞུ་རྒྱུའི་རོགས་རམ་བྱས་ཡོད། དུས་རབས་བཅོ་བརྒྱད་པའི་ནང་མན་ཇུའི་དཔུང་དམག་བོད་དུ་ཡང་བསྐྱར་ཐེངས་གསུམ་སླེབས་ཤིང་། དང་པོ་ནི་ཕྱི་ལོ་ ༡༧༩༢ ལོར་གོར་ཁའི་བཙན་འཛུལ་འགོག་ཆེད་དང་། དེ་མིན་ཕྱི་ལོ་ ༡༧༢༨ དང་ ༡༧༥༡ ལོ་སོར་ནང་འཁྲུག་གི་དུས་སྐབས་གཉིས་སུ་ཞི་འཇགས་ཡོང་ཆེད་རོགས་རམ་བྱེད་པར་ཡོང་བ་ཞིག་རེད། དེ་ཡང་བོད་ཀྱི་འགོ་ཁྲིད་ཚོས་རེ་སྐུལ་བྱས་པ་ལྟར་ཡོང་བ་ཞིག་དང་མཆོད་ཡོན་གྱི་འབྲེལ་བར་བརྟེན་ནས་ཡོང་བ་ཞིག་རེད།

བོད་ནང་དཀའ་རྙོག་ཡོད་པའི་དུས་སྐབས་ལ་མན་ཇུའི་ཤུགས་རྐྱེན་ཡང་གང་འཚམས་བྱུང་ཡོད། འོན་ཀྱང་དུས་ཡུན་རིང་པོར་གནས་ཐུབ་མེད། བོད་ནང་འཛམ་མུ་ (༡༨༤༡-༡༨༤༢) དང་། བལ་ཡུལ། (༡༨༥༥-༡༨༥༦) རྒྱ་གར་ཨིན་གྲུང་ (༡༩༠༣-༡༩༠༤) བཅས་ཀྱིས་བཙན་འཛུལ་བྱེད་སྐབས་མན་ཇུས་འགན་ཁུར་གང་ཡང་བླངས་མེད།

དུས་རབས་བཅུ་དགུ་པའི་དཀྱིལ་ཙམ་ནས་མན་ཇུ་གོང་མ་དང་། ཨམ་བན་གྱི་བོད་ནང་གི་འགན་དབང་ནི་མིང་ཙམ་དུ་གྱུར་བ་རེད།

རྒྱ་ནག་གཞུང་ནས་མན་ཇུའི་གོང་མ་མཆན་ལུང་གིས་ཕྱི་ལོ་ ༡༧༩༣ ལོར་བོད་ཀྱི་ལས་དོན་བྱེད་ཕྱོགས་ཀྱི་སྒྲིག་སྲོལ་དོན་ཚན་ ༢༩ ཟེར་བ་དང་། བོད་ནང་ཨམ་བན་བཙུགས་པ་བཅས་ཀྱི་སྐོར་འགྲེལ་བཤད་མང་པོ་ཞིག་བརྒྱབ་ཀྱི་ཡོད་པ་མ་ཟད། ཛ་ཆིག་དེ་མན་ཇུ་གོང་མས་དབང་ཚད་ཀྱི་ཐོག་ནས་བོད་ལ་བཀའ་ཕབ་པ་ལྟ་བུ་བྲིས་ཡོད། དོན་དངོས་ནི་བོད་དང་གོར་ཁའི་དམག་འཁྲུག་ཐག་ཆོད་རྗེས་མན་ཇུ་གོང་མས་བོད་གཞུང་ལ་ལེགས་བཅོས་ཀྱི་བསམ་འཆར་བཏོན་པ་ཙམ་ཞིག་ལས། ཨམ་བན་ནི་བོད་ཀྱི་འཛིན་སྐྱོང་བྱེད་པོ་མིན་པར། མན་ཇུའི་ཁེ་ཕན་ལ་ལྟ་རྟོག་དང་གོང་མའི་ཚབ་བྱས་ཏེ་༸གོང་ས་༸སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོའི་༸སྐུའི་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་ལས་ཀ་བྱེད་མཁན་ཞིག་རེད། ཕྱི་ལོ་ ༡༧༩༢ ལོར་གོར་ཁས་བོད་ལ་བཙན་འཛུལ་བྱེད་སྐབས་༸གོང་ས་མཆོག་ནས་མན་ཇུ་གོང་མར་རོགས་རམ་འབོད་སྐུལ་གནང་ཞིང་། མན་ཇུས་ཀྱང་དཔུང་དམག་ཁྲིན་ཆེ་བཏང་སྟེ་གོར་ཁ་མཐར་སྐྲོད་གཏོང་རྒྱུར་རོགས་རམ་བྱས་ཡོད། དེ་རྗེས་གོར་བོད་ཆིངས་ཡིག་འཛོག་སྐབས་བར་མི་ཡང་བྱས་ཡོད་པ་རེད། དེ་ནི་བོད་པས་མན་ཇུར་དམག་རོགས་འབོད་སྐུལ་བྱས་པ་ཐེངས་བཞི་པ་ཡིན་ཞིང་། ད་དུང་ཡང་བོད་པས་ཁོང་ཚོར་དམག་རོགས་རེ་སྐུལ་བྱས་ཡོང་བསམ་ནས་སྐད་དེ་རིགས་མི་ཡོང་བའི་ཆེད་དུ་བོད་ཀྱི་ལས་དོན་ལ་ཐེ་བྱུས་ཐབ་བུ་ཆེ་རུ་བཏང་ཡོད།

ཛ་ཆིག་དེ་ནི་ཡོན་བདག་མན་ཇུ་གོང་མས་རང་གི་བླ་མར་བསམ་འཆར་ཕུལ་བ་ཞིག་ལས། རྒྱལ་པོས་ཆབ་འབངས་ལ་བཀའ་རྒྱ་ཁྱབ་བསྒྲགས་བྱས་པ་ལྟ་བུ་ཞིག་མ་རེད། སྐབས་དེའི་མན་ཇུའི་དམག་དཔོན་ཕུ་ཁང་ཨན་ནས་༸གོང་ས་སྐུ་ཕྲེང་བརྒྱད་པ་མཆོག་ལ་ཛ་ཆིག་སྐོར་ཞུས་པ། ཡ་རྟན་ཀྲང་གིས་བྲིས་པའི་ཏཱ་ལའི་བླ་མའི་རྣམ་ཐར་ཞེས་པའི་ནང་གསལ་དོན། "དམག་དཔོན་ཆེན་པོ་དེད་ལ་གོང་མ་ཆེན་པོས་བཀའ་སློབ་ཞིབ་ཕྲ་གནང་ནས་དོན་ཚན་རེ་རེ་བཞིན་མཛུབ་སྟོན་མཛད་དེ་གྲོས་མོལ་ཞིབ་ཕྲ་བྱེད་རྒྱུར་

གནང་ནས་དུས་གཏན་དུ་སྐྱོན་མི་ཡོང་བ་དང་། བོད་པ་རྣམས་ལ་དུས་ཡུན་དུ་ཕན་པའི་ཐུགས་རེ་མཛད་ཀྱི་ཡོད། ཏཱ་ལའི་བླ་མ་གང་ཉིད་ཀྱིས་གོང་མ་ཆེན་པོར་བཀའ་དྲིན་གསོ་དགོས་པ་མཁྱེན་གསལ་ཡིན་པས་འབྱུང་འགྱུར་གྲོས་མོལ་བྱས་ནས་ཐག་ཆོད་རྗེས་གུས་པ་ཆེན་པོས་བརྩི་སྲུང་བྱས་ཏེ་བྱ་བ་སྒྲུབ་ངེས་ཡིན་པ་སྨོས་ཅི་དགོས། གལ་སྲིད་ཡུན་རིང་དུ་ཆགས་པའི་གོམས་གཤིས་མཁྲེགས་བཟུང་བྱས་ན་དམག་ཕྱིར་འཐེན་མཛད་རྒྱུ་ཡིན་པས། ཕྱིན་ཆད་དོན་དག་བྱུང་ནའང་གོང་མའི་སྲིད་གཞུང་གིས་དེའི་ཐོག་གང་ཡང་གནང་རྒྱུ་མིན། གང་ཞིག་ཕན་པ་ཡིན་དང་གང་ཞིག་གནོད་པ་ཡིན། གང་ཞིག་ལྕི་བ་ཡིན་དང་གང་ཞིག་ཡང་བ་ཡིན་དེ་རང་ཉིད་ཀྱིས་གདམ་ག་གནང་ཆོག"[62] ཅེས་གསལ་བ་དེ་ནས་རྩོགས་རམ་གྱི་ངོ་བོ་ཡིན་པ་མཐོང་ཐུབ།

རྩ་ཚིག་ནང་གི་བསམ་འཆར་ཁག་ནས་བོད་ལ་དགོས་མཁོ་ཡོད་པ་རྣམས་བླངས་པ་དང་། དགོས་མཁོ་མེད་པ་རྣམས་ངོས་ལེན་བྱས་མེད། དེའི་སྐོར་པཎ་ཆེན་སྐུ་ཕྲེང་དགུ་པ་ཆོས་ཀྱི་ཉི་མས། "རྒྱ་མིའི་སྲིད་བྱུས་གང་ཞིག་བོད་རང་ཉིད་ཀྱི་ལྟ་ཚུལ་དང་མཐུན་ན་ཨམ་བན་གྱི་སློབ་སྟོན་ལ་ཉན་རྒྱུ་ཨང་གསར་ཡོད་ཀྱང་། གལ་ཏེ་སློབ་སྟོན་དེ་ཉིད་བོད་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཁེ་ཕན་དང་འགལ་ཟླར་གྱུར་ཚེ་རྒྱ་ནག་གོང་མ་སྐུ་ངོ་མས་ཀྱང་ཁོང་ཚོར་ཤུགས་རྐྱེན་སྤྲོལ་བའི་ནུས་མཐུ་བྲལ་བ་ཡིན།"[63] ཞེས་གསུངས་ཡོད། ལྷག་པར་དེའི་ནང་གི་དོན་གནད་གལ་ཆེ་ཤོས་གཅིག་ནི་༧གོང་ས་མཆོག་དང་། པཎ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེས་དབུས་པའི་བོད་ཀྱི་བླ་ཆེན་ཁག་གི་ཡང་སྲིད་གསེར་བུམ་དཀྲུགས་ཏེ་ངོས་འཛིན་ཞུ་དགོས་བཤད་པ་དེ་རེད། འོན་ཀྱང་དེ་ནི་བོད་གཞུང་དང་བོད་ཀྱི་བླ་ཆེན་ཁག་གི་རང་འགྲིའི་ལས་འགན་ཞིག་ཡིན། ཡང་སྲིད་རྣམས་སྔར་བཞིན་ཆོས་ཕྱོགས་ཀྱི་ལམ་སྲོལ་གཞིར་བཟུང་ནས་ངོས་འཛིན་ཞུས་པ་ལས་མཐའ་གཅིག་ཏུ་གསེར་བུམ་དཀྲུག་དགོས་པའི་ངེས་པ་མེད། དཔེར་ན། བསམ་འཆར་དེ་བཏོན་ནས་རིང་པོར་མ་སོང་བར་༧གོང་ས་སྐུ་ཕྲེང་དགུ་པ་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༠༩ ལོར་གསེར་བུམ་མ་དཀྲུགས་པར་ངོས་འཛིན་ཞུས་པ་ལྟ་བུ་རེད།

རྩ་ཚིག་ནང་གི་དོན་གནད་གལ་ཆེ་གཞན་ཞིག་ནི་ཨམ་བན་གྱི་ལས་འགན་སྐོར་རེད། ཨམ་བན་གྱི་ངོ་བོ་ནི་སྐབས་དེར་དེང་གི་གཞུང་ཚབ་ལྟ་བུ་དང་། ཕྱོགས་གཞན་ནས་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་མཆོད་ཡོན་གྱི་འབྲེལ་བའི་ཆ་ནས་བཅའ་སྡོད་བྱས་པ་ཞིག་རེད། ཨམ་བན་གྱི་གནས་སྟངས་ནི་ཨམ་བན་ཡུ་ཏའི་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༠༣ ལོར་རྒྱ་གར་ཨིན་ཇི་ཕྱི་སྲིད་དབུང་ཆེ་མོར་གྱི་མར་ཏའི་ཊ་རན་ཊེ་ལ་གསུངས་པའི་ཚིག་ཐོའི་ནང་གསལ་པོ་ཡོད་པ་སྟེ། "ཁོང་ནི་ལྷ་སར་སྐུ་མགྲོན་ཞིག་ཡིན་པ་ལས་སྲིན་བདག་མིན། སྲིན་བདག་ངོ་མ་ཟུར་དུ་བཞག་ནས་ཁོ་ལ་ནུས་པ་གང་ཡང་མེད།"[64] ཅེས་བརྗོད་གནས་འཁོད་ཡོད། དེ་མཚུངས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༤༨ ལོ་ལྷ་སར་ཡོད་པའི་ཡི་ཤུའི་ཆོས་སྤེལ་མཁན་ཏག་དང་། སྣཱ་བེཀྲ་གཉིས་ཀྱིས། "བོད་གཞུང་གི་གནས་སྟངས་དེ་ཡེ་ཤུའི་བླ་ཆེན་པོབ་ལྟ་བུ་དང་། རྒྱ་མིའི་གཞུང་ཚབ་དེ་རོམ་དུ་ཡོད་པའི་ཨོ་སེ་ཀྲི་རི་ཡའི་གཞུང་ཚབ་ལྟ་བུ་ཞིག་རེད།"[65] ཅེས་བཤད་ཡོད། རྒྱ་མིའི་གཞུང་ཚབ་ཅེས་པ་འདི་མི་མང་ཆེ་བའི་ངོས་འཛིན་ནོར་འཁྲུལ་ཤོར་ས་ཞིག་རེད། དོན་དུ་མན་ཇུ་གོང་མས་བོད་ནང་ཨམ་བན་བསྐོ་སྐབས་དོ་སྣང་ཆེན་པོས་སོག་པོ་དང་མན་ཇུ་མི་རིགས་ལས་རྒྱ་མི་བསྐོ་བཞག་མི་བྱེད་ཅིང་། དེའི་རྒྱུ་མཚན་ནི། ཨམ་བན་བསྐོ་གཏོང་བྱེད་པ་ནི་མཆོད་ཡོན་གྱི་འབྲེལ་བའི་ཐོག་ནས་བྱུང་བ་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། དེ་ནི་བོད་དང་སོག་པོ་མན་ཇུ་བཅས་བར་གྱི་འབྲེལ་བ་ཞིག་ཡིན་པ་ལས་རྒྱ་མི་དང་འབྲེལ་བསྡད་མེད་པས་རེད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༠༤ ལོར་མན་ཇུས་བོད་ལ་བཙན་འཛུལ་བྱས་པ་དེ་བོད་དང་མན་ཇུ་གོང་མ་གཉིས་དབར་གྱི་འབྲེལ་ལམ་ལ་འཛོ་འགྱུར་འགྲོ་བའི་དུས་མཚམས་ཤིག་ཡིན། དེའི་གོང་དུ་མན་ཇུ་བོད་ལ་ཡོང་བ་དེ་དག་ནི་སྤྱི་ནོར་༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་དང་བོད་གཞུང་གིས་རེ་སྐུལ་གནང་བ་ལྟར་རོགས་བྱེད་པར་ཡོང་བ་ཞིག་རེད། བོད་ནང་ཨིན་ཇིའི་ཤུགས་རྐྱེན་འགོག་ཆེད་མན་ཇུས་བོད་བཙན་བཟུང་བྱས་ཀྱང་དུས་ཚོད་ཐུང་ཐུང་ལས་བཟུང་ཐུབ་མེད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༠ ལོར་མན་ཇུས་༧གོང་ས་མཆོག་སྲིད་ཁྲི་ལས་ཕབ་རྩིས་ཀྱི་སྒྲོད་དང་བརྩམས་པ་དང་། སྐབས་དེར་སྤྱི་ནོར་༧གོང་ས་

༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་ནས་མན་ཇུ་དང་མཆོད་ཡོན་གྱི་འབྲེལ་བ་བཅད་པ་ཡིན་ཞེས་གསལ་བསྒྲགས་གནང་ཡོད།

ཡོན་བདག་གིས་བླ་མར་སྲུན་གཅེར་བྱས་སྟབས་མཆོད་ཡོན་གྱི་འབྲེལ་བའི་གཞི་རྩ་དེ་ཡང་མེད་པར་གྱུར་ནས། བོད་པས་མན་ཇུའི་བཙན་འཛུལ་ལ་གདོང་ལེན་བྱས་པ་དང་། མཐར་མན་ཇུའི་དམག་མི་བོད་ལ་མགོ་བཏགས་ཞུ་དགོས་བྱུང་བ་རེད། ཕྱི་ལོ་༡༩༡༢ ལོའི་དབྱར་དུས་གོར་ཁས་བར་འདུམ་བྱས་ཏེ་བོད་རྒྱ་དབར་དོན་ཚན་གསུམ་ཡོད་པའི་གན་ཡིག་ཅིག་བཞག་སྟེ་མན་ཇུའི་དཔུང་དམག་གཞུང་འབྲེལ་གྱི་ཐོག་ནས་མགོ་བཏགས་ཞུས་པ་དངས། དེ་རྗེས་ཁོང་ཚོ་ཕྱིར་འབུད་བཏང་བ་རེད། སྐྱེ་ནོར་༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་གསུམ་པ་ཆེན་པོ་མཆོག་རང་གི་རྒྱལ་ཁབ་ཏུ་ཕྱིར་༧ཞབས་སོར་འཁོད་རྗེས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༣ ཟླ་ ༢ ཚེས་ ༡༨ ཉིན་བོད་འདི་བཞིན་རང་བཙན་གཙང་མའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ཡིན་པ་སླར་ཡང་དག་སྐྱེལ་གསལ་བསྒྲགས་གནང་ཡོད།

རྒྱ་ནག་མི་སེར་རྒྱལ་ཁབ་དང་འབྲེལ་བ།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༢ ནས་ ༡༩༤༩ བར་རྒྱ་ནག་མི་སེར་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས་རྒྱ་ནག་ལ་དབང་སྒྱུར་བྱེད་སྐབས་ཁོང་ཚོའི་གཞུང་གིས་བོད་ལ་འཛིན་པའི་ལངས་ཕྱོགས་དེ་གསལ་པོ་ཡོད་པ་མ་རེད། ཕྱོགས་གཅིག་ནས་རྒྱ་ནག་གི་རྩ་ཁྲིམས་ནང་དང་ཕྱི་རྒྱལ་དང་ཡིག་འབྲེལ་བྱས་པའི་ནང་བོད་དེ་རྒྱ་ནག་མི་སེར་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཞིང་ཆེན་གཅིག་དང་རྒྱ་ནག་གི་མི་རིགས་ལྔའི་ནང་གི་གཅིག་ཡིན་ཚུལ་བཤད་ཡོད་པ་དང་། ཕྱོགས་གཞན་ཞིག་ནས་གོ་མིན་ཏང་གཞུང་གིས་བོད་གཞུང་དང་འབྲེལ་བ་བྱེད་སྐབས་བོད་དེ་རྒྱ་ནག་མི་སེར་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཁོངས་གཏོགས་ཤིག་མིན་པ་ཁས་ལེན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད། དེ་ནི་རྒྱ་ནག་གི་སྲིད་འཛིན་གྱིས་༧གོང་ས་མཆོག་དང་བོད་གཞུང་ལ་ཡིག་ཐོག་དང་སྐུ་ཚབ་ཀྱི་གདོང་བཅས་སུ་བོད་དེ་རྒྱ་ནག་གི་མཐུན་ཕྱོགས་རྒྱལ་ཁབ་ནང་འཛུལ་ཞུགས་ཡོང་

བའི་འབོད་སྐུལ་ཞུས་ཡོད་པ་ནས་ཤེས་ཐུབ་ཅིང་། དེ་མཚུངས་བལ་ཡུལ་ལའང་འབོད་སྐུལ་བྱས་ཡོད་པ་རེད། འོན་ཀྱང་བོད་དང་བལ་ཡུལ་གཉིས་ཀས་མཐུན་ཕྱོགས་རྒྱལ་ཁབ་ནང་འཛུལ་ཞུགས་བྱ་རྒྱུ་ཁས་ལེན་བྱས་མེད།

རྒྱ་ནག་གི་སྲིད་འཛིན་ཡོན་ཧྲེ་ཁད་ཀྱིས་༧གོང་ས་མཆོག་ལ་བོད་རྒྱ་ནག་གི་མཐུན་ཕྱོགས་རྒྱལ་ཁབ་ནང་འཛུལ་ཞུགས་ཡོང་བའི་ཡི་གེ་དང་པོ་ཕུལ་བ་དེ་ལ་སྤྱི་ནོར་༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་གིས་མཁས་མཛངས་ཀྱི་ཐོག་ནས་ལན་གསལ་བཀའ་ཡིག་གནང་བའི་ནང་འཁོད་དོན། "མི་སེར་རྒྱལ་ཁབ་ད་ལྟ་ཚུགས་ཙམ་ཡིན་པ་དང་། རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རྨང་གཞི་བརྟན་པོ་ཚུགས་ཐུབ་མེད་པར་བརྟེན། སྲིད་འཛིན་གྱི་ཉུས་ཤུགས་རྣམས་རྒྱལ་ཁབ་བདེ་འཛུགས་ཡོང་ཐབས་སུ་བེད་སྤྱོད་གནང་དགོས་ཤིང་། ང་ཚོ་བོད་ཀྱི་ཐད་བོད་མི་ཚོས་རང་ཉིད་སྲུང་སྐྱོབ་ཐུབ་ངེས་ཡིན་པར་བརྟེན། སྲིད་འཛིན་གྱིས་ཐག་རིང་ནས་འདི་ཕྱོགས་ལ་བློ་གཡེང་སེམས་འཚབ་ནམ་ཡང་གནང་མི་དགོས།"(66) ཞེས་གསལ་ཡོད། བོད་རང་བཙན་དང་ས་མཚམས་ས་ཁུལ་ཕྱིར་སློག་དགོས་པའི་སྐོར་གསུངས་དོན། "ད་ཕྱིན་རྒྱ་བོད་མཆོད་ཡོན་དམ་གཙང་དང་འབྲེལ་བས་བོད་རང་དབང་རང་བཙན་བདེ་ཐབས་ཀྱི་དབང་བྱུས་རྒྱ་ཆེ་ད་ཐུས་ཐོག་བོད་ཁོངས་བསྐྱོན་མེད་ཡས་མས་ས་མཚམས་བར་ལམ་ཕྱི་ཤོར་རྣམས་སྔར་རྒྱུན་རང་ས་རང་བདག་བྱུང་ན་ཕུགས་ཕན་བཟང་བ་ཡོང་རྒྱུ།"(67)

དེ་རྗེས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༩ ལོར་རྒྱ་ནག་གི་སྐུ་ཚབ་དམག་དཔོན་ཧྲོང་ཐུའུ་སུང་དང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༤༠ ལོར་ཝུའུ་ཀྲུང་ཞིན་བོད་དུ་ཡོང་སྐབས་ཁོང་ཚོར་བོད་གཞུང་ནས་བོད་རང་དབང་རང་བཙན་ཡིན་པ་དང་། ཐུ་མཐུད་རང་དབང་རང་བཙན་དུ་གནས་རྒྱུའི་ཐུགས་འདོད་ཡོད་པ་གསལ་པོར་གསུངས་ཡོད། འདིར་བརྗོད་དགོས་པ་ཞིག་ལ། རྒྱ་ནག་གཞུང་ངམ་རྒྱ་ནག་གི་ "དམིགས་བསལ་སྐུ་ཚབ་"ཧྲོང་ཐུའུ་སུང་སོགས་སུ་ལའང་ནྲ་སྤྲིང་རིན་པོ་ཆེ་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་ཚབ་ཏུ་བསྐོ་རྒྱུའི་འགན་དབང་གང་ཡང་མེད་པ་རེད།

ཧོང་སྲུའུ་སྲུང་ནི་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༡ ལོའི་རྗེས་བོད་གཞུང་ནས་རྒྱ་མི་ཞིག་གཞུང་འབྲེལ་སྐུ་ཚབ་ཏུ་ཡོང་ཆོག་པའི་བཀའ་འཁྲོལ་གནང་བ་ཐོག་མ་དེ་རེད། དེ་ཡང་༧གོང་ས་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་གསུམ་པའི་དགོངས་རྫོགས་མཆོད་འབུལ་ཆེད་བཅར་བར་བརྟེན་ཆོག་མཆན་གནང་བ་ཞིག་རེད། དེ་ཡང་ར་སྒྲེང་རིན་པོ་ཆེས་རྒྱལ་ཚབ་ཀྱི་འགན་དབང་བཞེས་ཏེ་ཟླ་བ་གསུམ་སོང་རྗེས་ཀྱི་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༤ ཟླ་ ༤ པར་ཧོང་སྲུའུ་སྲུང་ལྷ་སར་འབྱོར་བ་རེད།

རྒྱ་ནག་གཞུང་ནས། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༡ དང་ ༡༩༤༦ ལོ་སོ་སོར་ནན་ཅིང་དུ་རྒྱ་ནག་མི་སེར་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རྒྱལ་ཡོངས་ཚོགས་ཆེན་ལ་བོད་གཞུང་ནས་སྐུ་ཚབ་བཏང་གནས་བརྗོད་ཀྱང་། དེ་སྐོར་དངོས་ཡོད་གནས་ཚུལ་ནི། སྤྱི་ནོར་༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་ནས་མཁན་པོ་དཀོན་མཆོག་འབྱུང་གནས་ནན་ཅིང་དུ་འཕྲལ་སེལ་སྐུ་ཚབ་ལས་ཁུངས་ཤིག་འཛུགས་ཆེད་དང་། རྒྱ་ནག་གཞུང་དང་འབྲེལ་གཏུགས་བྱེད་པར་བཏང་གནང་བ་རེད། དེ་མཚུངས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༤༦ ལོར་བོད་གཞུང་ནས་རྒྱ་གར་དང་རྒྱ་ནག་གཉིས་ལ་གཡུལ་རྒྱལ་བཀྲ་ཤིས་བདེ་ལེགས་ཞུ་བར་སྐུ་ཚབ་ཚོགས་པ་ཆེད་གཏོང་གནང་ཞིང་། ཁོང་ཚོར་རྒྱ་ནག་གི་རྒྱལ་ཡོངས་ཚོགས་ཆེན་ཟེར་བ་དེར་ཞུགས་དགོས་པའི་བཀའ་མངགས་མེད་ལ་ཞུགས་རྒྱུའི་འགན་དབང་ཡང་སྤྲད་ཡོད་པ་མ་རེད།

རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲིམས་དོན་ཚོགས་པས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ཟླ་ ༨ ཚེས་ ༢༩ ཉིན་དེ་སྐོར་༧གོང་ས་མཆོག་ལ་བཀའ་འདྲི་ཞུས་པའི་བཀའ་ལན་དུ། "ཁོང་ཚོ་གཞུང་འབྲེལ་གྱི་ངོ་བོ་ཐོག་ནས་ཚོགས་ཞུགས་བྱས་པ་མེད། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་དྲིལ་བསྒྲགས་བྱས་པ་དེ་ང་ཚོའི་གཞུང་གིས་ཤེས་རྟོགས་བྱུང་འཕྲལ་ཏར་འཕྲིན་ཐོག་ཁོང་ཚོར་ཚོགས་འདུར་ཞུགས་མི་ཆོག་པའི་བཀའ་བཏང་བ་རེད" ཅེས་གསུངས་ཡོད། དེ་སྔ་རྒྱ་ནག་གི་བོད་སྡོད་སྐུ་ཚབ་མཐའ་མ་ཤན་ཙུང་ལན་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༤༨ ལོར་བོད་ནས་ཐོན་རྗེས་ཁོང་གིས། "ཕྱི་ལོ་

༡༩༡༡ ནས་བཟུང་ལྷ་སས་ (བོད་གཞུང་གིས་) དོན་དམ་གྱི་རང་བཙན་གཙང་མའི་ཁེ་དབང་ལ་ལོངས་སྤྱོད་ཡོད་པ་རེད། "[68] ཅེས་བྲིས་ཡོད།

བོད་དང་རྒྱ་གར་ཨིན་གཞུང་གཉིས་ཀྱི་འབྲེལ་ལམ། (༡༥༥༧-༡༩༥༧)

དུས་རབས་བཅུ་དགུ་པའི་དུས་མཇུག་ནས་ཨིན་ཇིས་བོད་ནང་ཚོང་འབྲེལ་བྱེད་རྒྱུའི་ཐད་དོ་སྣང་ཆེན་པོ་བྱས་པ་དང་། ཨིན་ཇི་དེ་སྔ་བོད་གཞུང་དང་འབྲེལ་བ་དམ་ཟབ་ཡོད་པའི་ཧི་མ་ལ་ཡའི་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་དང་རིམ་བཞིན་ཆིངས་ཡིག་དང་གྲོས་མཐུན་བཞག་པ་བརྒྱུད་བོད་དུ་ཡོང་རྩིས་བྱས་པ་དེར་གདོང་ལེན་མ་བྱས་ན་བོད་རང་བཙན་ཤོར་ཉེན་གྱི་འཇིགས་སྣང་བྱུང་བ་རེད། ༧གོང་ས་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་གསུམ་པ་ཆེན་པོས་བོད་ཀྱི་རང་བཙན་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་ཐབས་ཤེས་གནང་བ་དེས་ཨིན་ཇི་འུ་ཐུག་པ་དང་། ཡང་ཨུ་རུ་སུས་བོད་ནང་འཇུལ་ཏེ་དབུས་ཨེ་ཤེ་ཡའི་དབང་ཚད་ཆ་སྙོམས་ཡོད་པ་དེར་ཡོ་འཁྱོམས་ཡོང་རྒྱུར་ཨིན་ཇིར་སེམས་འཚབ་ཡོད་པ་རེད། དེར་བརྟེན་ཨིན་ཇིས་བོད་གཞུང་དང་མཉམ་དུ་ཐབས་ཤེས་རིམ་པ་བྱས་ཀྱང་གྲོས་མོལ་བྱེད་མ་ཐུབ་སྐབས། ཁོང་ཚོས་མན་ཇུ་ལ་བརྟེན་ནས་བོད་ཀྱིས་ཁོང་ཚོར་མཉམ་རོགས་ཡོང་ཐབས་བྱས་པ་རེད། དེའི་འབྲས་བུ་ནི་ཕྱི་ལོ་ ༡༨༩༠ དང་ ༡༨༩༣ ལོ་སོ་སོར་ཨིན་ཇི་དང་མན་ཇུ་དབར་ཆིངས་ཡིག་ཁག་གཉིས་བཞག་ཐུབ་པ་བྱུང་ཡོད། ཆིངས་ཡིག་དེའི་ནང་བོད་ནང་ལས་དོན་བྱེད་ཕྱོགས་ཀྱི་ཐོབ་ཐང་འཁོད་ཡོད་ཀྱང་། ཆིངས་ཡིག་འཇོག་སྐབས་བོད་ཀྱིས་མཉམ་ཞུགས་བྱས་མེད་སྐབས། བོད་གཞུང་གིས་ཆིངས་ཡིག་དེར་ངོས་ལེན་གནང་མེད། དེས་རྐྱེན་པས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༠༣ ལོར་ཨིན་ཇིས་བོད་ལ་བཙན་འཛུལ་བྱས་ཤིང་། དེ་སྐབས་མན་ཇུས་བོད་ལ་རོགས་པ་བྱས་མེད་པ་མ་ཟད། ཨམ་བན་ཡུ་ཏའི་ཡིས་སྔོན་དུ་བཤད་པ་བཞིན་བོད་པའི་སྤྱོད་ཚུལ་དེའི་འགན་ང་ཚོར་མེད་ཅེས་བཤད་པ་རེད། ཨིན་ཇིའི་དམག་གིས་བོད་གཞུང་དང་མཉམ་དུ་ཆིངས་ཡིག་བཞག་སྟེ་ལོ་གཅིག་ནང་ལྷ་ས་ནས་ཕྱིར་ལོག་བྱས་པ་རེད།

ཚིངས་ཡིག་གི་ནང་དོན་ནས་བོད་དེ་ཕྱི་སྲིད་དང་ནང་སྲིད་གཉིས་ཐད་ནས་རང་བཙན་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ཡིན་པ་མཚོན་ཞིང་། གལ་ཏེ་དེ་ལྟར་མིན་ན་ཚིངས་ཡིག་ནང་གསལ་ཨིན་ཇིར་ཐོབ་ཐང་ཁག་སྤྱོད་ཐུབ་ཐབས་ཡོད་པ་མ་རེད། ལྷ་སའི་ཚིངས་ཡིག་ཏུ་གྲགས་པ་དེའི་ནང་བོད་དང་མན་ཇུའི་དབར་དམིགས་བསལ་གྱི་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཁས་ལེན་བྱས་མེད་ཅིང་། ཨིན་ཇིས་བོད་དང་མཉམ་དུ་ཚིངས་ཡིག་བཞག་པ་དེས་ཁོང་ཚོས་བོད་ལ་ཕྱིའི་སྟོབས་ཤུགས་གང་ལའང་ལྟོས་མ་དགོས་པར་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་དང་ལྡན་ཚིངས་ཡིག་རིགས་འཛོག་པའི་དབང་ཚད་ཡོད་པར་ཤུགས་ཀྱིས་ངོས་འཛིན་བྱས་པ་མཚོན་གྱི་ཡོད།

ལྷ་སའི་ཚིངས་ཡིག་ལག་བསྟར་བྱ་རྒྱུར་མན་ཇུའི་མཉམ་རུབ་ཡོང་ཐབས་སུ་ཨིན་ཇིས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༠༨ ལོར་བོད་མིའི་མཉམ་ཞུགས་དང་ཤེས་རྟོགས་གང་ཡང་མེད་པར་ཁོང་ཚོའི་མཉམ་རྩ་འཛིན་གྲོས་མཐུན་ཞིག་བཞག་པ་དེ་དང་། དེ་བཞིན་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༠༧ ལོར་རུ་སུ་མཉམ་གྲོས་མཐུན་ཞིག་བཞག་པ་བཅས་ཀྱིས་བོད་དེ་ཨིན་ཇིའི་ཤུགས་རྐྱེན་ཁྱབ་ཡུལ་ཞིག་ཏུ་ངོས་འཛིན་བྱས་པ་དང་འབྲེལ་བོད་ཐོག་མན་ཇུའི་"མིང་ཙམ་གྱི་དབང་སྒྱུར" ཟེར་བ་དེ་ཡང་གཞི་ནས་གསར་གཏོད་བྱས་པ་ཞིག་རེད། ཡིན་ནའང་བོད་གཞུང་དང་མན་ཇུ་གོང་མ་གཉིས་ཀས་དེར་ཁས་ལེན་བྱས་མེད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༠༩ ལོར་མན་ཇུས་བོད་ནང་དུས་ཡུན་ཁྱུག་ཙམ་རིང་བཙན་འཛུལ་བྱེད་སྐབས་ཨིན་ཇིས་སླར་ཡང་བོད་ནང་ཚོང་འབྲེལ་ཐད་མན་ཇུ་དང་མཉམ་དུ་ཚིངས་ཡིག་ཅིག་བཞག་པ་རེད། དེ་སྐོར་རྒྱ་གར་དུ་ཡོད་པའི་ཨིན་ཇིའི་རྒྱལ་ཚབ་ལོར་ཌ་ཀར་ཛོན་ནས་འགྲེལ་བརྗོད་གནང་དོན། "བོད་ཐོག་རྒྱ་ནག་གི་མིང་ཙམ་གྱི་དབང་སྒྱུར་ཟེར་བ་དེ་རྩ་ཁྲིམས་ཀྱི་རྟོགས་འཆར་ཞིག་དང་། སྲིད་དོན་གྱི་རྫུན་བག་ཅིག་ཡིན་ཞིང་། དེ་ཡང་ཕན་ཚུན་གཉིས་ཀས་སྐབས་བདེའི་རྒྱུ་མཚན་ཁོ་ན་རྒྱུན་འཛིན་བྱས་པ་ཞིག་རེད། དངོས་ཡོད་གནས་སྟངས་ཀྱི་ཆ་ནས་ལྷ་སྡོད་རྒྱ་མིའི་ (མན་ཇུ) ཨམ་བན་ནི་རྒྱལ་ཚབ་ལྟ་བུ་མ་ཡིན་པར་གཞུང་ཚབ་ཀྱི་ཚུལ་དུ་གནས་ཡོད་པ་རེད།"[69] ཅེས་གསུངས་ཡོད།

ཕྱི་འབྲེལ་སྲིད་བྱུས་དང་དམག་དཔུང་གི་ཕྱོགས་ར།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༨ ལོར་རྒྱ་གར་ལ་རང་བཙན་ཐོབ་རྗེས་ལྷ་སར་ཡོད་པའི་ཨིན་ཇིའི་གཞུང་ཚབ་དང་། བོད་ཨིན་དབར་བཞག་པའི་ཚིངས་ཡིག་གི་བདག་དབང་བཅས་རྒྱ་གར་གྱིས་རྒྱུན་འཛིན་བྱས་པ་རེད། སྐབས་དེར་རྒྱ་གར་གཞུང་གིས་བོད་གཞུང་ཕྱི་སྲིད་ལས་ཁུངས་ལ་བཏང་བའི་ཡི་གེའི་བརྗོད་ཚིག་ལས་བོད་འདི་རང་བཙན་གཙང་མའི་རྒྱལ་ཁབ་གཅིག་ལ་ངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད་པ་ཧ་ཅང་གསལ་པོ་རེད།

ཡི་གེ་དེའི་ནང་ "ཕྱོགས་གཉིས་ཀར་ཁེ་ཕན་ཡོད་པའི་གནད་དོན་གསར་པའི་ཐོག་གཉིས་མོས་ཀྱི་ཆོད་གན་མ་གཞག་པ་དེ་སྲིད་དུ། ད་ལྟའི་འབྲེལ་ལམ་སྔ་མཐུད་མཇུག་སྐྱོང་གནང་རྒྱུར་བོད་གཞུང་གིས་འགན་ལེན་གནང་ཐུབ་ཚེ་རྒྱ་གར་གཞུང་གིས་དགའ་བསུ་ཞུ་རྒྱུ་ཡིན། ལམ་ལུགས་འདི་ནི་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་གྱིས་ལག་བསྟར་བྱེད་བཞིན་ཡོད། རྒྱ་གར་ལ་མཚོན་ན་དེ་སྔ་ཨིན་ཇི་གོང་མ་ཆེན་པོའི་གཞུང་གི་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་དང་ལྷན་ཚིངས་ཡིག་གི་འབྲེལ་ལམ་དེ་དག་ད་ཆ་རྒྱ་གར་གཞུང་གིས་རྒྱུན་འཛིན་བྱེད་བཞིན་ཡོད།"[70] ཅེས་གསལ་ཡོད་པས་ཡིན།

རྒྱ་ནག་ནང་དམར་ཤོག་གིས་གོ་མིན་ཏང་གི་དབང་ཆ་འཕྲོག་ཟིན་མ་ཐག་དང་། རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་བཙུགས་པའི་ཉིན་ཏེ་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༤༩ ཟླ་ ༡༠ ཚེས་ ༡ ཉིན་པེ་ཅིང་རླུང་འཕྲིན་ཁང་ནས། "མི་དམངས་བཅིངས་བཀྲོལ་དམག་གིས་བོད་དང་། ནང་སོག ཧེ་ནན། ཐེ་ཝན་བཅས་ཚུད་པའི་རྒྱ་ནག་གི་ས་ཁུལ་བཅིངས་བཀྲོལ་གཏོང་དགོས།"ཞེས་ཁྱབ་བསྒྲགས་བྱེད་འགོ་བཙུགས་པ་རེད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༤༩ ཟླ་ ༡༡ ཚེས་ ༢ ཉིན་བོད་གཞུང་ཕྱི་སྲིད་ལས་ཁུངས་ནས་དེའི་ལན་དུ་རྒྱ་ནག་གི་གཙོ་འཛིན་མའོ་ཙེ་ཏུང་ལ་རྒྱ་ནག་གིས་བོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་མང་པོ་ཞིག་རྒྱ་ཁོངས་སུ་བཙུག་ཡོད་པ་དེ་དག་ཐག་གཅོད་བྱེད་སྐབས་གྲོས་བསྡུར་བྱེད་འགོ་འཛུགས་འདོད་ཡོད་སྐོར་གྱི་ཡི་གེ་ཞིག་གནང་བ་དང་། དེའི་ངོ་བཤུས་རྒྱ་གར་དང་། ཨིན་ཇི། ཨ་རི་བཅས་ཀྱི་གཞུང་ལ་ཕུལ་

ཡོད། རྒྱལ་ཁབ་དེ་གསུམ་ནས་དམར་ཤོག་འཕེལ་རྒྱས་འགྲོ་བཞིན་པ་དེས་ལྷོ་ཨེ་ཤེ་ཡའི་བདེ་འཇགས་ལ་ཉེན་ཁ་ཡོད་པ་མཐོང་གི་ཡོད་ཀྱང་། རྒྱ་ནག་དང་གྲོས་མོལ་མ་བྱས་ཚེ་དྲག་པོས་དགྲ་ཤ་ལེན་རྒྱུར་བརྟེན་ལམ་འཕྲུལ་གྲོས་མོལ་གནང་དགོས་པའི་སློབ་སྟོན་གནང་བ་རེད།

དེ་རྗེས་བོད་གཞུང་ནས་ཨུ་རུ་སུ་དང་། སིང་ག་ཕུར། ཧོང་ཀོང་ལྷ་བུའི་རྒྱལ་ཁབ་གསུམ་པ་ཞིག་ནང་རྒྱ་ནག་དང་མཉམ་དུ་གྲོས་མོལ་གནང་སླད་རྩིས་དཔོན་ཞྭ་སྒྲབ་པ་དང་། ཅེ་ཕྲུག་མཁན་ཚུང་ཐུབ་བསྟན་རྒྱལ་པོ་གཉིས་སྐུ་ཚབ་ཏུ་གཏོང་རྒྱུ་གནང་ཞིང་། ཁོང་གཉིས་ཀྱི་བཀའ་མོལ་གནང་རྒྱུའི་གཞི་ནི་བོད་གཞུང་ཕྱི་སྲིད་ལས་ཁུངས་ནས་གཙོ་འཛིན་མའོ་ལ་བཏང་བའི་ཡི་གེའི་སྐོར་དང་། ཟི་ལིང་དང་པེ་ཅིང་ལྷུང་འཕྲིན་ཐོག་བོད་བཅིངས་བཀྲོལ་གཏོང་རྒྱུ་ཡིན་གནས་གསལ་བསྒྲགས་བྱས་པའི་སྐོར། བོད་ཕྱིན་ཡོངས་ས་གནས་གོང་བུ་གཅིག་གྱུར་གྱི་ངོ་བོར་བརྡལ་བཤིག་མི་བྱེད་པའི་ཁས་ལེན་ཡོང་ཐབས་གནང་རྒྱུ། གལ་ཏེ་རྒྱ་ནག་གིས་བོད་ནང་ཐེ་བྱུས་འགལ་འཛོལ་རིགས་བྱས་ན་དེ་ལ་ནམ་ཡང་བཟོད་སྒོམ་བྱེད་ཐབས་མེད་སྐོར་བཅས་རེད།

ཁོང་རྣམས་ལྡི་ལི་ནས་ཧོང་ཀོང་དུ་འགྲོ་སྐྱོད་ཀྱི་ཚོག་མཚན་ཞུ་སྐབས་རྒྱ་ནག་གི་གཞུང་ཚབ་པ་ལྡི་ལིར་འབྱོར་གྲབས་ཡོད་པས་ཁོང་བརྒྱུད་གྲོས་མོལ་འགོ་འཛུགས་གནང་དགོས་ཞེས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བཤད་ཡོད། གཞུང་ཚབ་གསར་པ་ཡོན་ཀྱང་ཤན་འབྱོར་རྗེས་རྒྱ་ནག་སྐུ་ཚབ་ཀྱིས་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་སྲུང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བྱ་རྒྱུ་དང་། བོད་རྒྱ་ཁོངས་སུ་ཁས་ལེན་དགོས་པ། དེ་དག་ཁས་ལེན་གནང་རྗེས་སྐུ་ཚབ་རྣམས་པེ་ཅིང་དུ་ཐག་གཅོད་གནང་ཆེད་ཕེབས་དགོས་ཞེས་བཤད་པ་རེད།

སྐུ་ཚབ་རྣམས་ནས་རྒྱ་ནག་གིས་བཏོན་པའི་ཆ་རྐྱེན་རྣམས་བོད་གཞུང་ལ་སྙན་སེང་ཞུ་སྐབས་བོད་གཞུང་ནས་ཁས་ལེན་གནང་ཐབས་མེད་ཅེས་བཀའ་གནང་སྟེ་ཞི་མོལ་མུ་མཐུད་གནང་ཐུབ་མེད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༠ ཟླ་ ༡༠ ཚེས་ ༧ ཉིན་དམག་དཔོན་ལྷང་ཆེ་མའི་ཡིས་འགོ་འཁྲིད་པའི་བཅིངས་བགྲོལ་དམག་མི་ ༤༠༠༠༠ སྐོར་ནས་བོད་ཤར་ཕྱོགས་ཀྱི་མདོ་སྨྱིའི་བསྡི་གནས་ཆབ་མདོར་ཕྱོགས་བརྒྱུད་ནས་རྒོལ་འཛིངས་བྱས་ཏེ་བོད་དམག་ ༦༠༠༠ ཙམ་ལས་མེད་པ་རྣམས་དེ་མ་ཉིད་དུ་ཕམ་ཉེས་བཏང་བ་དང་ཉིན་གཉིས་སོང་རྗེས་ཆབ་མདོ་བཙན་བཟུང་བྱས་ཏེ་མདོ་སྨད་སྤྱི་ཁྱབ་བཀའ་བློན་ང་ཕོད་ངག་དབང་འཇིགས་མེད་ངོ་ལས་རྣམས་འཛིན་བཟུང་དང་། བོད་དམག་༤༠༠༠ བཀྲལ་བ་བསད་པ་རེད།

རྒྱ་ནག་གིས་བོད་ལ་དྲག་པོའི་བཙན་འཛུལ་བྱས་པ་དེར་རྒྱ་གར་གཞུང་ཏ་ལས་ཏེ་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༠ ཟླ་ ༡༠ ཚེས་ ༢༨ ཉིན་རྒྱ་གར་གྱི་ཕྱི་འབྲེལ་ལས་ཁུངས་ནས་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་ཚིག་སྒྲོར་རྩེ་བའི་ཡི་གེ་ནན་པོ་ཞིག་བཏང་བ་དེའི་ནང་འཁོད་དོན། "ད་ཆ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ལ་བཙན་འཛུལ་བྱ་རྒྱུའི་བཀའ་ཁྱབ་བཏང་ཟིན་པར་བརྟེན། དེ་དང་དུས་གཅིག་ཏུ་ཞི་བའི་གྲོས་མོལ་ཡོང་ཐབས་དཀའ་བ་དང་། དེ་བཞིན་ཞི་མོལ་དེ་དག་ཀྱང་བཙན་བསྐུལ་སྟེགས་རའི་འོག་བྱ་དགོས་པ་ཞིག་ཡོང་རྒྱུར་བོད་མི་ཚོར་རང་བཞིན་གྱིས་ཞེད་སྣང་ཡོང་ངེས་རེད། ད་ལྟ་འཛམ་གླིང་གི་གནས་སྟངས་ནང་རྒྱ་མིའི་དཔུང་དམག་གིས་བོད་ལ་བཙན་འཛུལ་བྱས་པ་དེ་བློ་ཕམ་གྱི་རང་བཞིན་འབའ་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། དེ་ཡང་རྒྱ་གར་གཞུང་གིས་བསམ་ཞིབ་བྱས་པའི་ལྟ་ཚུལ་དུ་བྱ་སྤྱོད་དེ་དག་རྒྱ་ནག་གམ་ཞི་བདེར་ཕན་ཐོགས་ཡོད་པ་ཞིག་མིན།" ཞེས་གསལ་ཡོད། ཨ་མེ་རི་ཀ་དང་། ཨིན་ཇིས་གཙོས་པའི་རྒྱལ་ཁབ་མང་པོ་ཞིག་ནས་རྒྱ་གར་གྱི་ལངས་ཕྱོགས་དེར་རྒྱབ་སྐྱོར་གྱི་གཏམ་བཤད་སྤེལ་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༠ ཟླ་ ༡༡ པའི་ནང་བོད་ལྗོངས་ཚོགས་འདུ་ཆེན་མོའི་ཛ་དྲག་ལྷན་འཛོམས་ཐོག་ནས་༧གོང་ས་མཆོག་ལ་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ཐུགས་འགན་བསྐྱེད་བཞེས་ཡོང་བ་ཞུས་ཤིང་། སྐབས་དེར་༧གོང་ས་མཆོག་དགུང་གྲངས་བཅུ་དྲུག་ལས་ཕེབས་མེད་ཀྱང་། ལུགས་གཉིས་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ཐུགས་འགན་བདག་གིར་བཞེས་ཤིང་། དེ་ནས་སྐྱ་ཕྱུར་ཉེན་གཡོལ་ཆེད་༧གོང་ས་མཆོག་གྲོ་མོར་ཆིབས་ཞལ་བསྒྱུར་གནང་ཡོང་བ་ཞུས་པ་རེད།

དེ་དང་ཕྱོགས་མཚུངས་བོད་གཞུང་ཕྱི་སྲིད་ལས་ཁུངས་ནས་ཡོངས་ཁྱབ་གསལ་བསྒྲགས་གནང་བའི་ནང་། “སྤྱི་ནོར་༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་གིས་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ཐུགས་འགན་ཆ་ཚང་བཞེས་པའི་རྒྱབ་ཏུ་བོད་མི་རྣམས་མི་གཅིག་སེམས་གཅིག་ལྷར་གོང་བུ་གཅིག་ཏུ་བསྒྲིལ་ཏེ་གང་གི་ཕྱོགས་སུ་ཡོད། ང་ཚོས་འཛམ་གླིང་མི་མང་ལ་བོད་ནང་བཙན་འཛུལ་གྱི་དྲང་མིན་བྱ་སྤྱོད་མངོན་གསལ་དོད་པོ་འདི་ཐད་ཞི་བའི་བར་ཞུགས་གནང་ཐབས་ཡོང་བའི་རེ་སྐུལ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།"ཅེས་འཁོད་ཡོད།

དེ་མཚུངས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༠ ཟླ་ ༡༡ ཚེས་ ༧ ཉིན་བོད་གཞུང་ནས་མཉམ་སྡེབ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་དྲུང་ཆེར་ཕུལ་བའི་སྙན་ཞུའི་ནང་། "བོད་མིས་རྒྱ་མིའི་མདུན་སྐྱོད་འགོག་མི་ཐུབ་པ་གསལ་པོར་སོང་། རྒྱ་ནག་གཞུང་དང་ཞི་མོལ་བྱ་རྒྱུར་མོས་མཐུན་བྱས་པ་ཡིན། དུས་རྟག་ཏུ་ཞི་བདེར་དགའ་བའི་བོད་མི་ཚོས་དགྲ་འཐབ་ཁོ་ནར་བྱུང་བའི་རྒྱ་ནག་གི་འཐབ་རྒོལ་ལ་གདོང་ལེན་བྱ་རྒྱུའི་རེ་བ་ཆེན་པོ་མེད། འོན་ཀྱང་འཛམ་གླིང་གི་ས་ཕྱོགས་གང་དུ་བཙན་འཛུལ་བྱུང་ཡང་མཉམ་སྡེབ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱིས་འགོག་ཐབས་རོགས་རམ་གནང་རྒྱུ་ཡིན་པར་ང་ཚོས་ཆ་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།" ཅེས་འཁོད་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༠ ཟླ་ ༡༡ ཚེས་ ༡༧ ཉིན་ལྷོ་ཨམེ་རི་ཀའི་རྒྱལ་ཁབ་ཨེལ་སལ་སྦ་ཌོར་གྱིས་དེང་བོད་ནང་བཙན་འཛུལ་བྱུང་བ་དེ་མཉམ་སྡེབ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་གྲོས་གཞིའི་ཁོངས་སུ་འཛུག་དགོས་པའི་རེ་འདུན་བཏོན་ཡོད་ནའང་། རྒྱ་གར་སྐུ་ཚབ་ཀྱིས་བོད་དང་། རྒྱ་གར། རྒྱ་ནག་བཅས་ཀྱི་ཁེ་ཕན་ཆེད་ཞི་བའི་ཐབས་ལམ་འཚོལ་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད་ཚུལ་འགྲེལ་བརྗོད་གནང་བར་བརྟེན་མཉམ་སྡེབ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་ཆེན་ནང་བགྲོ་གླེང་གནང་ཐུབ་མེད། དེ་རྗེས་བོད་གཞུང་གི་སྐུ་ཚབ་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༠ ཟླ་ ༡༢ ཚེས་ ༨ ཉིན་རྒྱལ་ཚོགས་ལ་སྙན་ཞུ་ཐེངས་གཉིས་པ་ཕུལ་ཡང་གྲུབ་འབྲས་གང་ཡང་ཐོན་མེད།

བོད་ཀྱི་བྱང་ཤར་ས་ཁུལ་ནང་བོད་དམག་ིུང་ཤས་ལས་མེད་པ་དེ་དག་ཕམ་ཉེས་བཏང་སྟེ་རྒྱ་ནག་བཙིངས་བཀྲོལ་དམག་མི་ཁྲི་ཚོ་མང་པོ་བོད་དབུས་ཕྱོགས་སུ་མདུན་བསྐྱོད་བྱས་པ་དང་། དེ་བཞིན་ཕན་ནུས་ལྡན་པའི་རྒྱལ་སྤྱིའི་རྒྱབ་སྐྱོར་མེད་པ་བཅས་ལ་བརྟེན་ནས་ལྷ་སྒོང་ས་སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་དང་བོད་གཞུང་ནས་པེ་ཅིང་དུ་རྒྱ་ནག་དང་གྲོས་མོལ་གནང་མཁན་གྱི་སྐུ་ཚབ་ཆེད་གཏོང་གནང་དགོས་བྱུང་བ་རེད།

རྒྱ་ནག་དང་མཉམ་དུ་གྲོས་མཐུན་དོན་ཚན་བཅུ་བདུན་ཟེར་བ་བཞག་པ།

བོད་གཞུང་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༡ ཟླ་ ༤ པར་བཀའ་བློན་ང་ཕོད་ངག་དབང་འཇིགས་མེད་ཀྱིས་གཙོ་བོ་གནང་བའི་སྐུ་ཚབ་མི་ལྔ་པེ་ཅིང་དུ་བཏང་ཞིང་ཁོང་ཚོར་བོད་གཞུང་གི་ལངས་ཕྱོགས་ཇི་ཡིན་རྒྱ་ནག་ལ་གསལ་བཤད་གནང་རྒྱུ་དང་། རྒྱ་ནག་གིས་དེར་ལན་འདེབས་ཇི་བྱུང་གསན་རྒྱུའི་དབང་ཚད་ལས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་བཤད་ཚུལ་ལྟར་ཐག་གཅོད་བྱེད་ཆོག་པའི་དབང་ཚད་ཆ་ཚང་གནང་མེད་པ་མ་ཟད། ལྷག་པར་གྲོས་མཐུན་འཛོག་རྒྱུ་དབང་ཚད་རྩ་བ་ནས་གནང་མེད། སྐུ་ཚབ་ཚོར་གལ་གནད་ཅན་གྱི་དོན་གནད་ཡོངས་རྫོགས་གཞུང་ལ་དགོངས་སྙོར་ཞུ་དགོས་པའི་བཀའ་ཁྱབ་གནང་ཡོད།

ཕྱི་ཟླ་ ༤ ཚེས་ ༢༩ ཉིན་པེ་ཅིང་དུ་བོད་རྒྱའི་སྐུ་ཚབ་ལྷན་ཚོགས་གནང་བའི་ཐོག་རྒྱ་ནག་གི་ཞི་མོལ་སྐུ་ཚབ་ཀྱི་འགོ་གཙོས་གྲོས་མཐུན་གྱི་ཟིན་བྲིས་ཤིག་སྒྲིག་སྦྱོར་བྱས་ཤིང་། ཟིན་བྲིས་དེ་བོད་ཀྱི་སྐུ་ཚབ་ཚོས་ཁས་ལེན་རྩ་བ་ནས་གནང་མེད་ལ། དེ་རྗེས་སྒྱུར་བཅོས་བཏང་བའི་ཟིན་བྲིས་ཤིག་ཚོགས་འདུའི་ཐོག་བཏོན་པ་དེ་ཡང་བོད་གཞུང་གི་སྐུ་ཚབ་ཚོས་ཁས་ལེན་གནང་མེད། མཐའ་དོན་རྒྱ་ནག་གི་སྐུ་ཚབ་གཙོ་བོ་ལིས་ཝུས་ཧན་དང་གྲང་ཅིན་ཨུ་གཉིས་ནས་ཟིན་བྲིས་ནང་གསལ་བའི་ཆ་རྐྱེན་རྣམས་མཐའ་སྨོམ་ཡིན་ཞེས་སྐུ་ཚབ་ཚོར་ཚིག་རྩུབ་ཀྱིས་བརྗོད་པ་དང་། སྐབས་འགར་ཁོང་ཚོའི་ཚེ་སྲོག་ལ་སྡིགས་ར་བསྐུལ་བ་སོགས་བཙོན་པ་ནང་བཞིན་བཅན་ཉར་བྱས་ནས། སྐུ་

ཆབ་རྣམས་ལ་དེ་སྐོར་བོད་གཞུང་ལ་དགོངས་སྐོར་ཞུ་རྒྱུའི་གོ་སྐབས་ཙམ་མ་སྤྲད་པར་གྲོས་མཐུན་དེར་མིང་རྟགས་བཀོད་རྒྱུ་ཡིན་དང་། ཡང་ན་ལྷ་སའི་ནང་རྒྱ་དམག་ལམ་སེང་འཛུལ་ཞུགས་བྱེད་དུ་འཇུག་རྒྱུ་ཡིན། དེའི་འགན་ཁྱེད་ཚོས་ཁྱེར་ནས་དེ་གཉིས་འདེམ་ཁ་གཏོང་ཞེས་བཤད་དེ་སྡིགས་སྐུལ་བྱས་པ་རེད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༡ ཟླ་ ༥ ཚེས་ ༢༣ ཉིན་བོད་གཞུང་ལ་སྙན་སེང་ཞུ་མ་ཐུབ་པར་བོད་ཀྱི་སྐུ་ཚབ་ཚོས་དྲག་པོའི་བཙན་ཤུགས་འོག་བཞག་པའི"ཀྲུང་དབྱང་མི་དམངས་སྲིད་གཞུང་དང་། བོད་ཀྱི་ས་གནས་སྲིད་གཞུང་གཉིས་བོད་ཞི་བས་བཅིངས་བཀྲོལ་འབྱུང་ཐབས་སྐོར་གྱི་གྲོས་མཐུན" ཟེར་བ་དེ་བྱུང་བ་རེད། གྲོས་མཐུན་དེར་མིང་རྟགས་མ་བཀོད་གོང་སྐུ་ཚབ་ཚོས་ཁོང་ཚོ་སྔོར་གྱི་ངོས་ནས་མིང་རྟགས་འགོད་རྒྱུ་ལས་༸གོང་ས་མཆོག་གམ། བོད་གཞུང་དང་མི་མང་གི་སྐུ་ཚབ་ཞུ་རྒྱུའི་དབང་ཚད་མེད་ལུགས་ཀྱི་དྲན་སྐུལ་གསལ་པོ་བཏང་ཡོད། འོན་ཀྱང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་གྲོས་མཐུན་ལ་མིང་རྟགས་འགོད་པའི་མཛད་སྒོ་ཚུགས་པ་དང་། བོད་ཞི་བས་བཅིངས་བཀྲོལ་གཏོང་རྒྱུའི་གྲོས་མཐུན་བཞག་པའི་གསལ་བསྒྲགས་ཀྱང་བྱས་པ་རེད། གྲོས་མཐུན་དེར་པེ་ཅིང་དུ་རྒྱ་ནག་གི་དཔོན་རིགས་ཚོས་བོད་ཀྱི་སྐུ་ཚབ་ཚོའི་དམ་ཕྱག་རྫུན་མ་གསར་པ་བཟོས་ནས་ཐབ་ཏུ་བཙུག་པ་རེད།

གྲོས་མཐུན་དོན་ཚན་བཅུ་བདུན་ནང་རྒྱ་ནག་གི་དཔུང་དམག་བོད་དུ་འཛུལ་སྐྱོད་བྱེད་ཆོག་པ་དང་། བོད་ཀྱི་ཕྱི་འབྲེལ་རྒྱ་ནག་གིས་བྱེད་རྒྱུའི་དབང་ཚད་སྤྲད་ཡོད། དེ་བཞིན་རྒྱ་ནག་གིས་བོད་ཀྱི་ད་ཡོད་ཆབ་སྲིད་ལམ་ལུགས་ལ་འགྱུར་བ་མི་གཏོང་བ་དང་། ཏཱ་ལའི་བླ་མ་དང་། པཎ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེའི་སྔར་ཡོད་དབང་ཆ་དང་གོ་གནས་རང་འཇགས་འཇོག་རྒྱུའི་འགན་ལེན་དང་། བོད་མི་མང་ལ་ས་གནས་རང་སྐྱོང་གི་ཐོབ་ཐང་འཐོབ་རྒྱུ། བོད་མིའི་ཆོས་ལུགས་ལ་དད་པ་དང་། ཡུལ་གྱི་གོམས་པའི་གཤིས་ལུགས་ལ་བརྩི་འཇོག་བྱ་རྒྱུ། བོད་ནང་གི་བཅོས་སྒྱུར་ཁག་བཙན་ཤེད་ཀྱི་ལམ་ནས་མི་

བྱེད་པར་བོད་ཀྱི་འགོ་ཁྲིད་རྣམས་དང་གྲོས་བསྡུར་བྱས་རྗེས་དོན་འབྲེལ་ཡོང་བ་བྱ་རྒྱུ་སོགས་གསལ་ཡོད།

"བོད་ཞི་བས་བཅིངས་བཀྲོལ་འབྱུང་ཐབས་སྐོར་གྱི་གྲོས་མཐུན་དོན་ཚན་བཅུ་བདུན་" ཟེར་བའི་ཡིག་ཆའི་བརྗོད་དོན་ཆ་ཚང་པེ་ཅིང་རླུང་འཕྲིན་བརྒྱུད་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༡ ཟླ་ ༥ ཚེས་ ༢༣ ཉིན་རྒྱང་བསྒྲིངས་བྱས་པར། གནས་ཚུལ་དེ་༸གོང་ས་མཆོག་འབྲས་སེལ་བཞུགས་གནས་གྲོ་མོ་དང་། ལྷ་སའི་ནང་བོད་གཞུང་གིས་ཐོག་མར་གསན་ཐོས་བྱུང་སྐབས་བསམ་ཡུལ་ལས་འདས་པའི་ཧང་སངས་པའི་གནས་ཚུལ་བྱུང་ཡོད།

པེ་ཅིང་དུ་ཡོད་པའི་སྐུ་ཚབ་ཚོས་བོད་གཞུང་ལ་དགོངས་སྐོར་མ་ཞུས་པར་མིང་རྟགས་བཀོད་པ་དེར་གཞུང་ནས་ལམ་འཕྲལ་བཀའ་བསྐྱོན་གནང་བ་མ་ཟད། མིང་རྟགས་བཀོད་པའི་གྲོས་མཐུན་གྱི་ཡིག་ཆ་བོད་གཞུང་ལ་འབུལ་དགོས་པ་དང་། བཀའ་ལན་མ་འབྱོར་བར་པེ་ཅིང་དུ་སྡོད་དགོས་པ་བཅས་ཀྱི་བཀའ་གནང་བ་རེད། འོན་ཀྱང་བོད་ཀྱི་སྐུ་ཚབ་ཚོས་རྒྱ་ནག་གི་དམག་དཔོན་ཀྲང་ཅིན་ཨུ་རྒྱ་གར་བརྒྱུད་གྲོ་མོར་ཐོན་ཟིན་པ་དང་། བོད་ཀྱི་སྐུ་ཚབ་ཁག་གཅིག་ཀྱང་རྒྱ་གར་བརྒྱུད་ཕྱིར་ལོག་བྱ་རྒྱུ་དང་། སྐུ་ཚབ་ཀྱི་ཚོགས་གཙོ་ལྷ་སར་ཐད་ཀར་ཕྱིར་ལོག་གནང་རྒྱུ་བཅས་ཀྱི་ཧར་འཕྲིན་ཞུལ་འབྱོར་བྱུང་བར་བརྟེན། སྤྱི་ནོར་༸གོང་ས་༸སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་དང་བོད་གཞུང་ནས་གྲོས་མཐུན་ལ་ངོས་ལེན་མེད་པའི་ཡོངས་ཁྱབ་གསལ་བསྒྲགས་གནང་རྒྱུ་དང་འཛིན་གནང་སྟེ། གྲོས་མཐུན་སྐོར་བསྐྱར་དུ་གྲོས་མོལ་ཡོང་བའི་ཐུགས་རེ་དང་བཅས་༸གོང་ས་མཆོག་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༡ ཟླ་ ༨ ཚེས་ ༡༣ ཉིན་ལྷ་སར་ཕྱིར་ཕེབས་གནང་བ་རེད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༡ ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༩ ཉིན་རྒྱ་དམག་ ༣༠༠༠ སྐོར་ལྷ་སར་འཛུལ་ཞུགས་བྱས་པ་དང་། དེ་རྗེས་མི་རིང་བར་བོད་ཀྱི་ཤར་ཕྱོགས་དང་ཤར་ཧྲུ་ཀེ་སི་ཐན་བཅས་ནས་རྒྱ་དམག་ ༢༠༠༠༠ བརྒྱལ་བ་འཛུལ་ཞུགས་བྱས་པ་རྣམས་ཀྱིས་གྲོང་སྡེ་གཙོ་བོ་ཏུ་ཐོག

དང་། སྣར་ཐོག་སོགས་ས་གནས་གལ་ཆེ་ཁག་དང་། དེ་རྗེས་རྒྱལ་རྩེ་དང་། གཞིས་ཀ་རྩེ་བཅས་བཟུང་བ་རེད། དེ་ལྟར་ལྷ་ས་ཐེ་བའི་བོད་ཀྱི་གྲོང་ཁྱེར་ཆེ་ཁག་ཚང་མ་བཙན་བཟུང་བྱས་པ་དང་། བོད་ཤར་ནུབ་ཀྱི་ས་ཁུལ་ཁྱོན་ཡོངས་ལ་རྒྱ་དམག་ཆེས་མང་པོ་སྡེབ་གསོག་བྱས་པ་བཅས་བོད་དེ་དྲག་པོའི་དབང་སྒྱུར་འོག་ཏུ་འདུ་བའི་ལས་དོན་དངོས་སུ་བརྩམས་པ་རེད། རྒྱ་ནག་གི་དབང་ཤུགས་ཇེ་ཆེར་སོང་བའི་གནས་སྟངས་འོག་བོད་དང་མཉམ་དུ་གྲོས་མཐུན་དོན་ཚན་བཅུ་བདུན་སྐོར་ལ་སླར་ཡང་ཞི་མོལ་བྱེད་འདོད་མ་བྱས་པར་བརྟེན། ༧གོང་ས་ཏཱ་ལའི་བླ་མ་མཆོག་དང་བོད་གཞུང་ལ་རྒྱ་ནག་དང་གྲོས་མཐུན་གང་ཞིག་ཁས་ལེན་གནང་དང་མ་གནང་གི་རང་དབང་མེད་པ་གྱུར་བ་རེད། འོན་ཀྱང་བོད་ནས་བཙན་བྱོལ་དུ་ཕེབས་རྗེས་༧གོང་ས་མཆོག་ལ་རང་དབང་གི་གསུང་གླེང་གནང་རྒྱུའི་གོ་སྐབས་དང་པོ་བྱུང་འཕྲལ་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ཟླ་ ༦ ཚེས་ ༢༠ ཉིན་"གྲོས་མཐུན་དོན་ཚན་བཅུ་བདུན་"ཟེར་བ་ཁས་ལེན་མེད་པའི་གཞུང་འབྲེལ་གྱི་གསལ་བསྒྲགས་གནང་བ་དང་སྦྲགས་དོན་ཚན་བཅུ་བདུན་ཟེར་བ་དེ་བོད་གཞུང་དང་མི་མང་ལ་གོ་མཚོན་གྱི་སྡིགས་རའི་འོག་བཞག་ཏུ་བཙུག་པ་ཞིག་རེད་ཅེས་གསལ་བསྒྲགས་གནང་ཡོད།

"བོད་ཞི་བས་བཅིངས་བཀྲོལ་འབྱུང་ཐབས་སྐོར་གྱི་གྲོས་མཐུན་དོན་ཚན་བཅུ་བདུན་"ཟེར་བ་དང་། རྒྱ་ནག་གིས་བོད་བཙན་བཟུང་བྱས་པར་ཞིབ་འཇུག་བྱེད་སྐབས་དོན་གནད་གཉིས་གལ་ཆེན་པོ་ཆགས་ཡོད། དང་པོ་ནི་རྒྱ་ནག་གི་བཅིངས་བཀྲོལ་དམག་མིས་བོད་ནང་ཐོག་མར་འཛུལ་ཞུགས་བྱས་པ་དེ་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲིམས་ལུགས་དང་ཇི་ཙམ་འགལ་ཡོད་པ་དང་། གཉིས་པ་ནི་ "གྲོས་མཐུན་" བཞག་པ་དེས་མཇུག་འབྲས་གང་བྱུང་ཡོད་པ་བཅས་རེད།

ཆིངས་ཡིག་ཐད་ཀྱི་ཁྲིམས་ཡིག་ལྟར་ན་རྒྱལ་སྤྱིའི་གྲོས་མཐུན་ཁག་ལ་ཁྱབ་པའི་ཁྲིམས་ལུགས་ཏེ། ཆིངས་དོན་གྱི་འགན་འཁུར་ཁག་གི་རྨང་གཞི་ནི་ཆིངས་ཡིག་འཛོག་མཁན་

ཕྱོགས་ཕན་ཚུན་ཚང་མས་རང་དབང་དང་། མོས་མཐུན་ཡོད་པ་ཡོངས་ཁྱབ་ངོས་འཛིན་བྱེད་པའི་རྩ་འཛིན་དེ་ཉིད་གཞི་རྩར་འཛིན་དགོས། ཕྱོགས་གཞན་ནས་བཤད་ན། གྲོས་མཐུན་ཁག་ལ་ཁྲིམས་མཐུན་རྩིས་འགྲོ་ཡོད་མེད་ཀྱི་མེད་དུ་མི་རུང་བའི་ཆ་རྐྱེན་ཡང་། རང་དབང་གི་སྒོ་ནས་མོས་མཐུན་ཡོད་དགོས་པ་འདི་ཡིན། དཔུང་ཤུགས་སྡིགས་རའི་འོག་འཛོག་ཏུ་བཙུགས་པའི་ཆིངས་ཡིག་ལ་ཁྲིམས་མཐུན་གྱི་ནུས་པ་མེད།

ལྷག་པར་ཆིངས་ཡིག་འཛོག་མཁན་སྐུ་ཚབ་ཙམ་མ་ཡིན་པར་རྒྱལ་ཁབ་དེ་རང་ལ་སྡིགས་ར་དང་དཔུང་ཤུགས་བེད་སྤྱོད་བྱས་ནས་བཞག་པའི་ཆིངས་ཡིག་ལ་ཁྲིམས་མཐུན་གྱི་ནུས་པ་དེ་བས་ཀྱང་མེད། དེར་བརྟེན་རྒྱ་ནག་གིས་བོད་ཀྱི་མངའ་ཁུལ་གང་ཙམ་བཙན་བཟུང་བྱས་པ་དང་ད་དུང་ལྷ་སར་དྲག་པོའི་བཙན་འཛུལ་བྱ་རྒྱུའི་སྡིགས་རའི་འོག་གྲོས་མཐུན་འཛོག་ཏུ་བཙུགས་པ་ནི་དེ་བས་ཀྱང་ཁྲིམས་མཐུན་མིན་པ་མ་ཟད། རྗེས་སུ་བོད་གཞུང་གིས་ཁས་ལེན་བྱས་པ་ཡིན་ན་ཡང་དེ་ནི་ཁྲིམས་མཐུན་ཞིག་ཆགས་ཐབས་མེད།

རྒྱ་ནག་གཞུང་ནས་བོད་མི་མང་དང་ལྷག་པར་སྤྱི་ནོར་༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་དང་བོད་གཞུང་ནས་ "གྲོས་མཐུན་" དང་། རྒྱ་དམག་བོད་ནང་འཛུལ་ཞུགས་བྱ་རྒྱུར་དགའ་བསུ་ཞུས་པ་རེད་ཅེས་བཤད་ཀྱང་། ༧གོང་ས་མཆོག་དང་བོད་གཞུང་ནས་རང་མོས་ཀྱི་ངོས་ལེན་གནང་བ་གཏན་ནས་མིན། དེ་སྐོར་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༢ ཟླ་ ༤ ཚེས་ ༦ ཉིན་མའོ་ཙེ་ཏུང་གི་ཁ་ནས་གསལ་པོ་བཤད་དོན་དུ། "སྲིད་བློན་གཉིས་ཀྱི་མ་ཆད། ཏཱ་ལའི་དང་དེའི་ཚོགས་ཁག་གི་མི་མང་ཆེ་བས་ཀྱང་གྲོས་མཐུན་ཚོད་ཡིག་དེ་ཁས་མི་བླངས་ཀ་མེད་བྱུང་བ་ཞིག་རེད་བསམ་པར་བརྟེན་ལག་ལེན་བྱེད་འདོད་ཡོད་པ་མ་རེད། དེ་སྐབས་ང་ཚོར་གྲོས་མཐུན་ཚོད་ཡིག་གི་དོན་ཚན་ཚང་མ་ལག་ལེན་བྱེད་རྒྱུའི་དངོས་པོའི་རྨང་གཞི་མེད་པ་མ་ཟད། གྲོས་མཐུན་གྱི་ཚོད་ཡིག་ལག་ལེན་བྱེད་རྒྱུའི་མང་ཚོགས་ཀྱི་རྨང་གཞི་མེད་ལ། གྲོས་མཐུན་གྱི་ཚོད་ཡིག་གི་

དོན་ཆན་ཆང་མ་ལག་ལེན་བྱེད་རྒྱུའི་མཐོ་རིམ་མི་སྣའི་རྨང་གཞི་ཡང་མེད། "[71] ཅེས་བཤད་ཡོད།

གོང་གསལ་མདོའི་རྩོམ་ཡིག་དེའི་ནང་གྲོས་མཐུན་ལག་བསྟར་བྱེད་རྒྱུར་མི་མང་དང་མཐོ་རིམ་གཉིས་ཀའི་རྒྱབ་སྐྱོར་མེད་པ་གསལ་པོ་བཤད་ཡོད།།

བོད་རྒྱལ་ཡོངས་སྒྲེར་ལངས།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༠ གོང་དུ་བོད་ནང་མི་མང་སྒྲེར་ལངས་བྱས་པའི་གནས་ཚུལ་བྱུང་སྲོང་མེད། གང་དུ་མི་མང་ལ་བཙན་གནོན་ཡོད་ས་དེར་མི་མང་གི་ངོ་རྒོལ་སྒྲེར་ལངས་ཡོང་བ་ནི་ཆོས་ཉིད་ཡིན། བོད་མིས་རྒྱ་གཞུང་ལ་ངོ་རྒོལ་གྱི་ལས་འགུལ་སྤེལ་བ་དེ་རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་བཙན་བཟུང་བྱས་པ་ནས་འགོ་ཚུགས་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༦ ལོར་བོད་ཤར་ཕྱོགས་མདོ་སྟོད་སྨད་ཁུལ་ནས་རྒྱ་གཞུང་ལ་དངོས་སུ་རྒོལ་འཛིང་བྱས་པ་དང་། དེ་དག་ལོ་གསུམ་གྱི་རྗེས་སུ་བོད་རྒྱལ་ཡོངས་ལ་ཁྱབ་ནས། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོར་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་ས་ལྷ་སར་ཡོངས་གྲགས་ཀྱི་བོད་མིའི་སྒྲེར་ལངས་བྱུང་བར་བཅིངས་བཀྲོལ་དམག་མི་ཐེར་བས་དྲག་གནོན་བྱས་ཏེ་བོད་མི་སྟོང་ཚོ་མང་པོ་དམར་གསོད་བཏང་བ་དང་། སྤྱི་ནོར་༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་དང་བོད་མི་སྟོང་ཕྲག་བརྒྱད་ཙམ་སྐོར་ཁྱིམ་མཚེས་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་གི་ནང་བཙན་བྱོལ་དུ་ཕེབས་དགོས་བྱུང་བ་རེད། དུས་དེ་ནས་བཟུང་ཉེན་ཆབས་ཤིན་ཏུ་ཆེ་བའི་གནས་ཚུལ་འོག་བོད་མི་ཚོས་རྒྱ་ནག་བཙན་འཛུལ་པའི་འོག་ནས་སྒྲེར་ལངས་ཀྱི་ངོ་རྒོལ་ལས་འགུལ་གཅིག་མཇུག་གཉིས་མཐུད་དུ་སྤེལ་ཡོད།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་མིའི་སྒྲེར་ལངས་དེ་ནི་བོད་ཀྱི་མཐོ་རིམ་མི་སྣ་ཉུང་ཤས་ཀྱིས་ལམ་ལུགས་རྙིང་པ་བསྐྱར་གསོ་དང་མི་མང་ལ་སྡུག་པོ་གཏོང་རྒྱུ་དམིགས་ཡུལ་དུ་བཅངས་ནས་བརྒྱུད་བསྐུལ་བྱས་པ་ཞིག་ཡིན་ལུགས་དང་། བོད་མི་བརྒྱ་ཆ་ ༩༥

ཐྲན་གཡོག་ཡིན་པ་དེ་ཚོར་སྐུ་དྲག་དང་། བླ་མ་ཙུང་ཤས་ཀྱིས་སྡུག་པོ་གཏོང་གི་ཡོད་ལུགས་བཅས་འགྲེལ་བརྗོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། འོན་ཀྱང་རྒྱལ་རབས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་མང་ཆེ་བའི་ནང་སྐོར་སྐྱུང་ཉེན་རྟོག་པ་མེད་པའི་ལུང་པ་ཞིག་ནང་དེ་ལྟའི་སྡུག་པོ་ཡོད་ན་མི་མང་ཚོས་ཞིང་ཐྲན་བདག་པོའི་འོག་ནས་སྙིར་ལངས་མ་བྱས་པ་དེར་རྒྱ་ནག་གིས་འགྲེལ་བཤད་བྱེད་ཐུབ་ཀྱི་མེད་པ་རེད། མི་མང་ཚོས་དེ་ལས་ལྡོག་སྟེ་སོ་སོའི་ཚེ་སྲོག་ལ་ཉེན་ཁ་ཡོད་པ་ཤེས་བཞིན་དུ་རྒྱ་ནག་གི་སྲིད་དབང་འོག་ནས་མུ་མཐུད་སྙིར་ལངས་བྱས་དང་བྱེད་བཞིན་དུ་ཡོད། བོད་ནང་ལ་ངོ་རྒོལ་བྱེད་པོ་དེ་ཚོར་བལྟས་པ་ཡིན་ན་བརྒྱ་ཆ་ ༡༠ སྐུ་དྲག་དང་བླ་མ་ཆེ་ཁག་མིན་ཁར། ད་དུང་བཙན་བྱོལ་ནང་གི་བོད་མི་བརྒྱ་ཆ་ ༡༥ རྒྱ་གཞུང་གིས་བཤད་པའི་ཐྲན་གཡོག་ཟེར་བའི་གྲས་ཡིན།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོར་མི་མང་སྙིར་ལངས་འབྱུང་གཞི།

བོད་མི་མང་གིས་རྒྱ་གཞུང་ལ་ངོ་རྒོལ་སྙིར་ལངས་བྱེད་པའི་འབྱུང་རྐྱེན་གཙོ་གནད་སྙིང་བསྡུས་ན། རྒྱ་མིའི་དཔུང་དམག་ལྷ་སར་འཛུལ་མ་ཐག་ཏུ་བོད་གཞུང་གི་ཆབ་སྲིད་བདག་དབང་རྡོག་རོལ་དུ་གཏོང་རྒྱུའི་ཐབས་ཚུལ་གསུམ་ཐབས་ཤེས་ཡོད་རྒྱུ་རྩལ་སྤྱུགས་ཀྱི་སྒོ་ནས་ལག་ལེན་བསྟར་ཡོད། དང་པོ། ཁ་བྲལ་བཏང་སྟེ་དབང་སྒྱུར་བྱེད་པའི་སྲིད་བྱུས་འོག་བོད་མི་ནང་ཁུལ་སྲིད་དོན་དང་ལུང་ཚན་མི་མཐུན་པ་བཟོས་པ་དང་། གཉིས་པ། བོད་མིའི་འདོད་བློར་མེད་པའི་སྤྱི་ཚོགས་དང་དཔལ་འབྱོར་གྱི་བཅོས་སྒྱུར་མང་པོ་བཏང་སྟེ་བོད་པའི་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་རྨང་གཞི་གཏོར་བཤིག་བཏང་བ། གསུམ་པ། པེ་ཅིང་གཞུང་གི་སྒྲིག་འཛུགས་སྡེ་ཚན་སྣ་ཚོགས་དང་། དེའི་སྟངས་འཛིན་འོག་གི་སྡེ་ཚན་གསར་པ་ཁག་ལ་དོན་དམ་གྱི་དབང་ཆ་སྤྲད་དེ། བོད་ནང་ཡོད་བཞིན་པའི་བོད་གཞུང་གི་སྒྲིག་འཛུགས་སྡེ་ཚན་ཁག་དང་མཉམ་གནས་བྱེད་དུ་བཙུག་ནས་བོད་གཞུང་གི་དངོས་ཡོད་དབང་ཆ་རྣམས་ནུས་མེད་བཟོས་པ་དང་། བོད་མིའི་བཙན་རྒོལ་གྱི་ནུས་ཤུགས་གཅོག་ཐབས་སུ་བོད་ཡུལ་འཛིན་སྐྱོང་གི་ས་ཁུལ་ཟེར་བ་དབྱེ་བགོས་ཀྱིས་

བོད་ཡུལ་དུམ་བུར་བཏང་བ་རེད། དེ་ཡང་།

- ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༠ ཟླ་ ༡༡ ཚེས་ ༢༨ ནས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༣ ཟླ་ ༡༠ ཚེས་ ༡༩ བར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ཁམས་ཀྱི་ས་ཁྲོན་རྒྱ་ཆེ་ཞིག་རྒྱ་ནག་ཟི་ཁྲོན་ཞིང་ཆེན་གྱི་ཁོངས་སུ་ཟླ་བསྒྲིལ་བཏང་བ་དང་། དེ་དག་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ཁུལ་ཟེར་བ་དང་། བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་རྫོང་ཟེར་བ་གཉིས་སུ་དུམ་བུར་བཏང་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༢ ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༡༣ ཉིན་ཁམས་ཀྱི་ས་ཆ་གཞན་ཁག་གཅིག་རྒྱ་ནག་ཡུན་ནན་ཞིང་ཆེན་གྱི་ཁོངས་སུ་ཟླ་བསྒྲིལ་བཏང་སྟེ་བདེ་ཆེན་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ཁུལ་ཟེར་བའི་མིང་བཏགས་ཡོད།

- རྒྱ་ནག་གཞུང་ནས་མདོ་སྨད་ཨ་མདོའི་ས་ཁུལ་མང་ཆེ་བ་དང་ཁམས་ཀྱི་ས་ཁུལ་ཁག་གཅིག་བཅས་ཞིང་ཆེན་གྱི་གནས་བབས་ཡོད་པའི་མཚོ་སྔོན་ཞིང་ཆེན་ཟེར་བ་བཟོས་པ་དང་། ཨ་མདོའི་ཤར་ཕྱོགས་ཀྱི་ཆ་ཤས་ཁག་གཅིག་རྒྱ་ནག་གི་ཀན་སུའུ་ཞིང་ཆེན་ཁོངས་སུ་ཟླ་བསྒྲིལ་བཏང་བ་དང་། ས་ཁུལ་དེ་དག་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༠ ཟླ་ ༥ ཚེས་ ༦ ཉིན་ཐན་ཀྲུའུ་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་རྫོང་དང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༣ ཟླ་ ༡༠ ཚེས་ ༡ ཉིན་ཀན་ལྷོ་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ཁུལ་ཟེར་བ་བཅས་སྡེ་ཁག་གཉིས་སུ་དབྱེ་ཡོད་པ་རེད། ཨ་མདོའི་ལྷོ་ཕྱོགས་ས་ཁུལ་ཁག་གཅིག་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༣ ཟླ་ ༡༠ ཚེས་༡ ཉིན་ཟི་ཁྲོན་ཞིང་ཆེན་ནང་བཅུག་སྟེ་རྔ་པ་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ཁུལ་ཟེར་བ་བཟོས་ཡོད་པ་རེད།

- ཕྱི་ལོ་ ༡༩༦༥ ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༩ ཉིན་ "བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཟེར་བའི་སྲིད་གཞུང་" དངོས་སུ་བཙུགས་པ་དེའི་ནང་དབུས་གཙང་གི་ས་ཁུལ་ཡོངས་དང་ཁམས་ཀྱི་ས་ཁུལ་ཁག་གཅིག་ཡོད།

- དེ་བཞིན་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་ནང་ནས་ཁག་གཅིག་ཆེད་མངགས་ལོགས་སུ་དབྱེ་བ་ཕྱེ་སྟེ། ཤར་པ་དང་། མོན་པ། ལྷོ་པ། སྡེང་པ། བྱང་

པ་སོགས་ཡུལ་གྱི་ཐ་སྙད་མི་རིགས་དབྱེ་བའི་ཐ་སྙད་ལ་སྤྱད་ནས་ཁོང་ཚོ་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་ངོ་བོ་ལས་ལོགས་སུ་བཀར་ཏེ་རྒྱ་ནག་གི་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་ཁོངས་སུ་བཞག་ཡོད་པ་རེད།

བཙིངས་བཀྲོལ་དམག་མིར་བཟའ་འབྲུ་ཏོན་སྐྱོང་ཐུག་མང་པོ་སྤྲོད་དགོས་བྱུང་བ་དེས་རྐྱེན་པས་བོད་ནང་ལོ་རྒྱུས་ཐོག་གི་མུ་གེ་ཐེངས་དང་པོ་ཡོང་རྒྱུའི་ཉེན་ཁ་ལྷགས་སྐབས། ལྷ་སར་མི་མང་གིས་ངོ་རྒོལ་ཚོགས་འདུ་འཚོགས་ཏེ་མི་མང་ཚོགས་འདུའི་མིང་ཐོག་ནས་རྒྱའི་དམག་སྤྱི་ཁང་ལ་བཙིངས་བཀྲོལ་དམག་མི་བོད་ནས་ཕྱིར་འཐེན་བྱེད་དགོས་པ་དང་། བོད་ཀྱི་ལས་དོན་ཐོག་རྒྱ་མིས་ཐེ་བྱུས་བྱེད་མཚམས་འཇོག་དགོས་པའི་ཆིག་ཐོ་ཞིག་སྤྲད་ཡོད། རྒྱ་གཞུང་གིས་དེའི་ལན་དུ་ཁོ་པ་ཚོའི་དབང་སྒྱུར་ལ་ངོ་རྒོལ་གནང་མཁན་སྲིད་ཚབ་གླུ་ཁང་པ་དང་སྲིད་ཚབ་བློ་བཟང་བཀྲ་ཤིས་རྣམ་གཉིས་ལ་མི་མང་བརྒྱུད་སྐུལ་བྱེད་མཁན་རེད་ཅེས་སྐྱོན་འཛུགས་ཀྱིས་ཕྱག་ལས་ནས་དགོངས་ཞུ་གནང་བཅུག་པ་མ་ཟད། མི་མང་གི་ཚོགས་འདུའི་འགོ་འཛིན་ལྷ་པོའང་བཙོན་འཇུག་དོ་དམ་བྱེད་དུ་བཅུག་པ་དེ་ནས་བཟུང་ཚོགས་པ་དེ་དག་གསང་བའི་ངོ་བོར་མི་གནས་ཀ་མེད་བྱུང་བ་རེད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༤ ལོར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་གདན་ཞུས་ལྟར་“གོང་ས་”སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་པེ་ཅིང་དུ་ཞབས་སོར་འཁོད། སྐབས་དེར་འཚོགས་པའི་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཡོངས་མི་དམངས་འཐུས་མིའི་ཚོགས་ཆེན་གྱིས་རྒྱ་ནག་གི་རྩ་ཁྲིམས་གཏན་འབེབས་བྱས་པ་དེས་ "སྲོལ་མཐུན་དོན་ཚན་བཅུ་བདུན་" ཟེར་བའི་ནང་ཁས་ལེན་བྱས་པའི་བོད་ཀྱི་དམིགས་བསལ་ཅན་གྱི་རང་སྐྱོང་གི་གནས་བབས་དེ་རང་བཞིན་གྱིས་བརྩི་མེད་བཏང་བ་རེད། རྩ་ཁྲིམས་གསར་པའི་ནང་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༡ ལོའི་གྲོས་མཐུན་གྱི་འབྲུ་དོན་རྣམས་བརྩི་མེད་ཀྱི་བརྗོད་ཚིག་འཁོད་མེད་ཀྱང་། དེའི་བྱེད་ལས་ནི་བོད་ཀྱི་འཛིན་སྐྱོང་ལས་དོན་ཁག་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་འཛིན་སྐྱོང་དང་

ཟླ་བསྒྲིལ་གཏོང་ཐབས་སུ། རྒྱལ་སྲིད་སྤྱི་ཁྱབ་ཁང་གིས་གཏན་འབེབས་བྱས་པའི་"བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་" ཟེར་བའི་གྲ་སྒྲིག་འཐུས་མི་ལྷན་ཁང་འཛུགས་རྒྱུའི་གྲོས་ཆོད་བཞག་པ་དེ་རེད། སྤྱི་ནོར་༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་ལ་སྐུ་དབང་མེད་པའི་འཐུས་མིའི་ལྷན་ཁང་དེའི་ཚོགས་གཙོའི་མཚན་གནས་ཕུལ་ཞིང་། དེའི་སྐོར་༧གོང་ས་མཆོག་གི་མཛད་རྣམ་ནང་། "ལྷན་ཚོགས་དེར་དབང་ཚད་གང་ཡང་མེད། ལྷན་ཚོགས་དེར་བོད་མིའི་སྐུ་ཚབ་ཡིན་པའི་མཐོང་སྣང་ཙམ་ལས། དོན་དུ་དབང་ཆ་ཤུས་ཚང་མ་རྒྱ་མིས་བཟུང་ཡོད། གཞི་རྩའི་སྲིད་བྱུས་ཚང་མ་རྒྱ་དམར་བོད་ལས་དོན་ལྷན་ཚོགས་ཁང་དུ་གྲགས་པ་ནས་བཀོད་བྱུས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་ཅིང་། ཚོགས་པ་དེར་བོད་མི་ཡོད་པ་མ་རེད།"(72) ཅེས་གསལ་ཡོད།

བོད་གཞུང་གི་ཆབ་སྲིད་མངའ་ཐང་ཉམས་དམས་གཏོང་ཐབས་སུ་ཕྱི་ལོ་༡༩༥༨ལོར་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་གྲ་སྒྲིག་ལྷན་ཚོགས་ཟེར་བ་བཙུགས་རྗེས་བཀྲ་ཤིས་ལྷུན་པོ་བླ་བྲང་གི་ཁོངས་དང་། བོད་ཤར་ཕྱོགས་མདོ་སྨད་ཀྱི་ཁོངས་བཅས་བོད་གཞུང་གི་ཁྱབ་ཁོངས་ནས་ལོགས་སུ་ཕྱེ་སྟེ་བོད་གཞུང་དང་གནས་བབས་འདྲ་མཉམ་ཡོད་པའི་འཛིན་སྐྱོང་སྡེ་ཚན་གསར་དུ་བཙུགས་པ་རེད། ཁམས་དང་ཨ་མདོ་ཁུལ་དུ་སྤྱི་ཚོགས་དང་། སྲིད་དོན། ས་ཞིང་བཅས་དྲག་པོའི་བཅོས་སྒྱུར་བྱེད་པའི་ལས་འགུལ་ཁག་རྒྱ་མིས་བཙན་འགེལ་བྱས་པ་དང་ཆབས་ཅིག་ཆོས་བྱེད་བླ་མ་ལས་སྣེ་དང་། དགོན་སྡེ་ཁག་བཅས་ལ་ཡང་སྐྱོན་འཛུགས་བྱས་པར་བརྟེན་བོད་མིའི་ངོས་ནས་དྲག་པོའི་རྣམ་འགྱུར་གྱི་བརྡ་ལན་སྤྲོད་ཤུགས་ཆེ་ཆེར་སོང་ཞིང་། "གྲོས་མཐུན་དོན་ཚན་བཅུ་བདུན་" ཟེར་བའི་ནང་བོད་མིར་བཙན་དབང་གི་བཅོས་སྒྱུར་བྱེད་རྒྱུ་མིན་ལུགས་འཁོད་ཡོད། འོན་ཀྱང་བོད་ཤར་ཕྱོགས་ཁུལ་དུ་བཙན་ཤེད་ཀྱིས་དྲག་པོའི་བཅོས་སྒྱུར་བྱེད་འགོ་རྒྱ་དམག་ཚོས་གདུག་རྩུབ་ཀྱིས་བཙུགས་པར་བརྟེན་བོད་མི་རྣམས་བཟོད་ཐབས་བྲལ་ནས་དྲག་པོའི་རྒོལ་འཛིང་མི་བྱེད་ཐབས་མེད་དུ་གྱུར་ཏེ། ཤར་ཕྱོགས་ཁམས་དང་ཨ་མདོའི་ནང་བཙན་རྒོལ་གྱི་ལས་འགུལ་རྒྱ་ཆེ་ཁྱབ་གདལ་བྱུང་བ་རེད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༨ ལོའི་དབྱར་དུས་སུ་བོད་ཀྱི་ཤར་ཕྱོགས་ས་ཁུལ་གང་སར་འཐབ་དམག་ལངས་པ་དང་། བོད་ཤར་ཕྱོགས་དང་བྱང་ཤར་ཁུལ་ནས་ལྷ་སར་བཙན་བྲོལ་བ་མང་པོ་རིམ་འབྱོར་གྱིས་རྒྱལ་ས་ལྷ་སའི་གནས་སྟངས་ཛ་དྲག་ཇེ་ཆེར་གྱུར་པ་དང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོར་ལྷོ་ཁར་བསྟན་སྲུང་དྲང་བླངས་དམག་སྒར་བཙུགས་ཏེ་རྒྱ་དམག་ལ་རྒོལ་འཛིང་གི་ལས་འགུལ་བོད་དབུས་ཁུལ་དུ་ཁྱབ་གདལ་ཕྱིན་ཡོད། ལོ་དེའི་སྟོན་ཁ་ཙམ་ལ་དམག་ཤུགས་མི་འབོར་ཁྲོན་ཆེ་ཙམ་ཟིན་པ་དེ་དག་བོད་ཀྱི་ལྷོ་ཁའི་རྫོང་ཁག་ཕལ་ཆེ་བ་དང་། ཤར་ཕྱོགས་ཀྱི་ཆ་ཤས་ཁག་བཅས་མི་མང་དམག་དཔུང་གི་དབང་འཛིན་འོག་གནས་ཐུབ་ཡོད།

༧གོང་ས་མཆོག་ནས་བོད་ནང་མི་གསོད་ཁྲག་སྦྱོར་ཚབས་ཆེའི་རིགས་མི་འབྱུང་བའི་ཐུགས་ཁུར་ཆེ་བསྐྱེད་ཀྱིས་ལྷིང་འཇགས་ཡོང་བའི་འབད་བརྩོན་གནང་ཡོད། རྒྱ་གར་གྱི་སྲིད་བློན་ནེ་རུས་གདན་ཞུ་གནང་བ་ལྟར། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༨ ལོའི་དགུན་དུས་༧གོང་ས་མཆོག་རྒྱ་གར་དུ་སྟོན་པ་སངས་རྒྱས་སྐུ་མྱ་ངན་ལས་འདས་ནས་ལོ་ཉིས་སྟོང་ལྔ་བརྒྱ་འཁོར་བའི་དུས་དྲན་གྱི་མཛད་སྒོར་ཕེབས་ཏེ་ལྡི་ལིར་སྲིད་བློན་ནེ་རུ་དང་། རྒྱ་ནག་གི་སྲིད་བློན་ཀྲའུ་ཨེན་ལན་གཉིས་མཇལ་འཕྲད་ཐོག་གང་ཉིད་བོད་ནང་མ་བཞུགས་པའི་རིང་བོད་ནང་གི་གནས་སྟངས་ཇེ་ཞན་དུ་འགྲོ་བཞིན་པའི་གནས་ལུགས་དང་འབྲེལ་སྤྱི་ནོར་༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་རྒྱ་གར་ནང་སྲིད་དོན་གྱི་བཙན་བྲོལ་དུ་བཞུགས་རྒྱུའི་དགོངས་པ་ཡོད་ལུགས་གསུང་གནང་མཛད་པར། སྲིད་བློན་ནེ་རུས་ད་རེས་བོད་དུ་ཕྱིར་ཕེབས་གནང་གལ་ཆེ་བའི་སློབ་སྟོན་ནན་ཏན་ཕུལ་བ་དང་། ཀྲའུ་ཨེན་ལན་ནས་ཀྱང་བོད་ནང་གི་གནས་སྟངས་ལེགས་སུ་གཏོང་རྒྱུའི་ཁས་ལེན་ཞུས་པ་བཅས་ལ་བརྟེན་ནས་བོད་དུ་ཕྱིར་ཕེབས་གནང་བ་རེད། ད་དུང་སྤྱི་ནོར་༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་བོད་དུ་ཕྱིར་ཕེབས་ཡོང་སྐད་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ལམ་འཕྲུལ་བོད་ནང་བཅོས་སྒྱུར་བྱ་རྒྱུ་གནས་སྐབས་ཕྱིར་འགྱངས་དང་། རྒྱ་མི་ཞི་བའི་ལས་བྱེད་ཉུང་དུ་གཏོང་རྒྱུ། བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་གྲ་སྒྲིག་ལྷན་

ཚོགས་ཟེར་བའི་སྡེ་ཚན་ཁུང་དུ་གཏོང་རྒྱུ་ཡིན་ལུགས་བཅས་ཀྱི་གསལ་བསྒྲགས་བྱས་པ་རེད། དེའི་ལོ་རྗེས་མར་རྒྱ་ནག་གིས་བོད་མིའི་ཐོག་སྤྱི་ཚོགས་རིང་ལུགས་དང་། དམངས་གཙོའི་བཅོས་སྒྱུར་གྱི་ལས་འགུལ་ཁག་ཤུགས་ཆེ་རུ་བཏང་བ་མ་ཟད། བོད་ནང་རྒྱ་དམག་ཁ་སྣོན་འཕར་མ་བཏང་སྟེ། ཁོང་ཚོས་ཁས་ལེན་བྱས་པའི་ལས་བྱེད་ཁུང་དུ་གཏོང་རྒྱུ་དང་བཅོས་སྒྱུར་ཕྱིར་འགྱངས་བྱ་རྒྱུ་ཟེར་བ་དེ་དག་དོན་ལ་གནས་མེད།

མི་མང་སྒེར་ལངས་ཆེན་མོ་དང་སྤྱི་ནོར་༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་བཙན་བྱོལ་དུ་ཕེབས་པ།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ཟླ་ ༣ པར་བཟློག་ཏུ་མེད་པའི་མཐར་ཐུག་གི་དོན་རྐྱེན་དེ་བྱུང་ཞིང་། དེ་ཡང་བོད་ཤར་ཕྱོགས་ས་ཁུལ་ཁག་ཏུ་ཟླ་ཆེན་དང་། དཔོན་རིགས་རྣམས་རྒྱ་ཕྱོགས་ཀྱི་འཐབ་སྟོན་དང་། ཚོགས་འདུ། གསོལ་སྟོན་སོགས་ལ་མགྲོན་འབོད་བྱས་ཏེ་མཐར་གར་སོང་ཆ་མེད་དུ་གྱུར་པའི་གནས་ཚུལ་ཇི་སྙེད་བྱུང་ཡོད་པ་བོད་མི་རྣམས་ཀྱིས་གསལ་པོར་ཤེས་ཀྱི་ཡོད་སྐབས། སྤྱི་ནོར་༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་ཀྱང་རྒྱ་ནག་པེ་ཅིང་དུ་དེ་ལྟའི་བཙན་འཁྲིད་ཞུས་མི་ཡོང་ངམ་སྙམ་པའི་དོགས་གཞི་ཡོད་སྲུས་ཁར། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ཟླ་ ༣ ཚེས་ ༡༠ ཉིན་སྤྱི་ནོར་༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་རྒྱའི་དམག་སྒར་དུ་ཟློས་གར་གཟིགས་མོར་གདན་འདྲེན་ཞུས་ཏེ་རྣམ་ཀུན་གྱི་ཆིབས་བསྒྱུར་དང་མི་འདྲ་བར་ལྷན་དུ་གོ་མཚོན་ལྡན་པའི་སྐུ་སྲུང་དམག་མི་གཅིག་ཀྱང་ཁྲིད་མི་ཆོག་ཅེས་བཙན་བཀའ་བཏང་བར་བརྟེན་གཞུང་དམངས་གཉིས་དོགས་གཞི་དེ་བས་ཆེ་རུ་སོང་བ་རེད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ཟླ་ ༣ ཚེས་ ༡༠ ཉིན་མི་མང་སྟོང་ཕྲག་མང་པོས་ནོར་གླིང་པོ་བྲང་གི་མཐའ་བསྐོར་ཏེ་རྒྱའི་དམག་སྒར་དུ་ཆིབས་སྒྱུར་ཕེབས་བཀག་ཞུས་པ་དང་། དེ་ནས་ཉིན་བསྟུད་མར་ལྷ་སར་མི་མང་ཚོས་ཚོགས་འདུ་འཚོགས་པ་དང་རྔམ་སྟོན་ཁྲོམ་སྐོར་སོགས་བྱས་ཏེ་རྒྱ་མི་བོད་ནས་ཕྱིར་ལོག་འགྲོ་དགོས་པ་དང་། བོད་རང་བཙན་གཙང་མ་སླར་གསོ་དགོས་ལུགས་ཀྱི་སྐད་འབོད་བྱས་པ་རེད།

སྤྱི་ནོར་༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་ནས་ཕྱོགས་གཉིས་ཀའི་ཁོང་ཁྲོ་རིམ་ཞིར་འགྲོ་ཐབས་དང་མི་མང་རྣམས་ཞི་འཇམ་ཡོང་ཐབས་བཅས་སུ། ནོར་གླིང་ཕོ་བྲང་མཐའ་སྐོར་གྱི་མི་མང་འདུ་ཚོགས་ཕྱིར་ལོག་བྱེད་དགོས་པའི་འབོད་སྐུལ་གནང་ཁར། དམག་དཔོན་ཐན་ཀོན་སན་གྱི་གཏོང་ཡིག་ལ་ཡིག་ལན་ཐེངས་གསུམ་གཏོང་གནང་མཛད་ཡོད། སྐབས་དེར་གནས་སྟངས་ཇི་འདྲ་ཞིག་གི་འོག་བཀའ་ཡིག་དེ་རྣམས་གནང་ཡོད་མེད་༧གོང་ས་མཆོག་གི་མཛད་རྣམ་ནང་། "དུས་ཚོད་ནར་འགྱངས་ཤིག་ཐུབ་ན། དེས་ཕྱོགས་གཉིས་ཀའི་ཁོང་ཁྲོ་རིམ་ཞིར་འགྲོ་ཐབས་དང་། ལྷ་སའི་མི་མང་ཞི་འཇམ་དུ་གནས་པ་ཞིག་ཡོང་རེས་ཁོང་གི་ཡི་གེ་ཚང་མར་ཡིག་ལན་བཏང་བ་ཡིན། རྒྱ་མིའི་དྲག་དཔུང་འོག་ཁོང་ཚོ་གཏོར་བཅོམ་ཐབས་སྡུག་འགྲོ་རྒྱུ་འགོག་ཐབས་གང་ཡོང་བྱེད་ངེས་ཤིང་དགོས་པའི་རྒྱུ་མཚན་འདི་འདྲར་བརྟེན་ངས་ཁོང་ཚོར་ཞི་འཇམ་དགོས་པའི་སློབ་སྟོན་བྱས་པ་དང་། དམག་དཔོན་དེར་ཡི་གེའི་ལན་དུ་དེད་རང་གི་བསམ་ཚུལ་གནད་དོན་ངོ་མ་མ་བརྗོད་པ་དེ་འཐུས་འགྲིགས་བྱུང་ཡོད་པ་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།"(73) ཅེས་གསལ་ཡོད། དེ་ནས་མི་རིང་བར་ལྷ་སར་དམག་འཁྲུག་དངོས་སུ་ལངས་ནས་བོད་མི་སྟོང་ཕྲག་མང་པོ་བསད་པ་དང་། ཁྲི་ཕྲག་མང་པོ་བཙོན་བཅུག་བྱས་ཏེ་བོད་མི་རྣམས་ཤིན་ཏུ་ཐབས་སྐྱོ་བའི་གནས་ཚུལ་ནང་ལྷུང་བ་རེད། རྒྱ་ནག་གཞུང་དང་མཉམ་དུ་ཐད་ཀར་འབྲེལ་བ་གནང་སྐེ་མི་གསོད་ཁྲག་སྤྱོར་འགོག་ཐབས་དང་། བཙན་གནོན་ཆུང་དུ་འགྲོ་བའི་མཛད་ཐབས་རྣམས་དོན་ཕན་མ་བྱུང་སྐབས། བོད་མི་མང་རྣམས་ཇ་དྲག་གི་ཉེན་ཁའི་གནས་ལས་སྐྱོབ་ཐབས་དང་རྒྱལ་སྤྱིའི་རྒྱབ་སྐྱོར་ཐོབ་སླད། སྤྱི་ནོར་༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ཟླ་ ༣ ཚེས་ ༡༧ ཉིན་རྒྱ་གར་ལ་བཙན་བྱོལ་དུ་ཆིབས་ཞལ་བསྒྱུར་བ་རེད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ཟླ་ ༣ ཚེས་ ༣༡ ཉིན་རྒྱ་ནག་གི་སྲིད་བློན་ཀྲའུ་ཨེན་ལན་ནས་བོད་གཞུང་ཕྱིར་བསྡུ་བྱས་ལུགས་ཀྱི་རྒྱ་གཞུང་རྒྱལ་སྲིད་སྤྱི་ཁྱབ་ཁང་གི་བཀའ་རྒྱ་ཐེར་བ་དེ་སྤེལ་བ་རེད། ༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་དང་། བཀའ་ཤག་བཅས་

བཙན་བྲོལ་དུ་ཐེབས་བཞིན་པའི་སྐབས་དེར་ལྷ་སར་གསར་དུ་བཙུགས་པའི་སྲིད་གཞུང་ནི་རྒྱ་ནག་གིས་དབང་འཛིན་བྱས་པ་ཞིག་ཡིན་སྐབས་དེ་དག་བོད་མི་མང་གིས་ངོས་ལེན་རྩ་བ་ནས་བྱ་ཐབས་མེད་ཅེས་གསལ་བསྒྲགས་མཛད་པ་དེས། རྒྱ་ནག་གི་བཀའ་རྒྱ་ཟེར་བ་དེར་སྐབས་འཕྲལ་ལན་འདེབས་བྱུང་ཡོད། “ཡོང་ས་མཆོག་རྒྱ་གར་དུ་ཞབས་སོར་འཁོད་མ་ཐག་བཙན་བྲོལ་ནང་བོད་གཞུང་གི་སྲིག་འཛུགས་བསྐྱར་སྒྲིག་མཛད་དེ། "ངོས་གང་དུ་ཡོད་སའི་གཞུང་དེར་བོད་མི་མང་གིས་བོད་ཀྱི་གཞུང་ངོ་མར་ངོས་ལེན་བྱེད་ཀྱི་རེད།" ཅེས་ཡོངས་ཁྱབ་གསལ་བསྒྲགས་མཛད་ཡོད། དེ་རྗེས་ཟླ་བ་ཁ་ཤས་ནང་བོད་མི་ཁྲི་བརྒྱད་ཙམ་རྒྱ་གར་དང་། བལ་ཡུལ། འབྲུག བཅས་ནང་བཙན་བྲོལ་དུ་ཡོང་ཐུབ་པ་བྱུང་ཞིང་། འོན་ཀྱང་བཙན་བྲོལ་བ་དེ་ལས་མང་བ་ཞིག་ས་མཚམས་ནས་ཐར་ཐུབ་མེད་པ་རེད།

རྒྱ་ནག་གཞུང་ནས་གནས་ཚུལ་དེ་སྐོར་རྫུན་བཟོ་བྱས་ཏེ་བོད་མི་ལོག་སྤྱོད་པ་ཁྲུང་ཤས་ཀྱིས་ཨ་རིའི་གསང་བའི་ལས་ཁུངས་(སི་ཨའི་ཨེ)ནས་རོགས་རམ་བླངས་ཏེ་གོ་མཚོན་གྱི་"གྱེན་ལོག"བྱས་པར་མང་ཚོགས་ཀྱིས་ངོ་རྒོལ་བྱས་ལུགས་དང་། དེ་བཞིན་ཧུ་ལའི་ཟླ་མ་ "བཙན་ཤེད" འོག་རྒྱ་གར་དུ་གདན་ཞུ་བྱས་ལུགས་བཅས་བཤད་ཡོད། ཁོང་ཚོས་ "གྱེན་ལོག་པ་" མི་གྲངས་ ༧༠༠༠ ལས་མེད་སྐབས་དེ་དག་ཁོང་ཚོས་ཉིན་གཉིས་ནང་ལས་སླ་པོར་ཞི་འཇགས་བཏང་བ་ཡིན་ཞེས་སོགས་འཁྲིག་བཤད་བྱས་ཡོད་པ་རེད།

གནས་ཚུལ་འདིའི་ཐད་རྒྱ་ནག་འགོ་ཁྲིད་ཚོའི་བཤད་ཚུལ་གཅིག་གྱུར་མིན་པ་སྟེ། རྒྱ་ནག་གི་གསང་བའི་དམག་དཔུང་གི་སྙན་ཐོའི་ནང་། "ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ཟླ་ ༣ ནས་ ༡༩༦༠ ཟླ་ ༩ བར་བོད་མི་གྱེན་ལོག་པ་ ༨༧༠༠༠ རྩ་མེད་བཏང་ལུགས་"[74] འཁོད་ཡོད་པ་རེད། བོད་མི་རྒོལ་འཛིང་པ་ཚོར་ཨ་མེ་རི་ཀའི་གསང་བའི་ལས་ཁུངས་ནས་རོགས་རམ་ཕྲན་བུ་ཐོབ་པ་དེ་ནི་བོད་ནང་སྒྲེར་ལངས་བྱུང་བའི་རྗེས་སུ་ཡིན་པ་དང་།

དེས་ཕན་ནུས་དེ་ཙམ་བྱུང་མེད་ཀྱང་བོད་མི་ཚོས་དེར་དགའ་བསུ་ཞུས་ཡོད། བོད་ནང་བོད་མི་ཚོས་སྨྱེར་ལངས་བྱས་པ་དེ་ནི་གཞི་རྒྱ་ཆེ་བའི་སྨྱེར་ལངས་ལས་འགྱུལ་ཞིག་ཡིན་པའི་དཔང་རྟགས་དུ་མ་ཡོད། སྐབས་དེར་བོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་གང་སར་ཆེས་གདུག་རྩུབ་ཀྱི་མནར་གཅོད་བཏང་བ་དེས་ཀྱང་གོང་གསལ་གནས་ཚུལ་ར་སྤྲོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

བོད་ནང་གི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་གནས་སྟངས།

ངོ་སྤྲོད།

ལོ་ཚན་འདིས་རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་ནང་འཆར་གཞི་ལྡན་པའི་ཐོག་ནས་བོད་མིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལ་བརྩི་མེད་རྡོག་རོལ་གཏོང་བཞིན་ཡོད་པ་གསལ་སྟོན་བྱས་ཡོད། ཁུངས་ལྡན་དཔང་རྟགས་ལག་སོན་བྱུང་བ་ལྟར་ན། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲིམས་ལུགས་ལ་བག་ཚ་སྐྱུ་ཙམ་མེད་པར་བརྩི་མེད་རྡོག་རོལ་བཏང་ནས་བོད་ནང་གི་བོད་མིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལ་བརྡལ་བཤིག་གཏོང་གི་ཡོད།

རྒྱལ་སྤྱིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་ཡོངས་ཁྱབ་གསལ་བསྒྲགས་ནང་གཞི་རྩའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གསལ་ཡོད་ཀྱང་། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་མིའི་ཐོག་ཐོབ་ཐང་དེ་དག་མ་སྤྲད་པར་མ་ཟད། ཁོ་པ་ཚོའི་ལངས་ཕྱོགས་དང་མི་མཐུན་པའི་བསམ་ཚུལ་དང་བྱེད་ཕྱོགས་ཐུན་ཚེགས་ཤིག་ཡིན་ཡང་དེར་སྣད་ནས་བོད་མིའི་ཐོག་དྲག་གནོན་ཚབས་ཆེ་བྱེད་བཞིན་ཡོད།

འཛམ་གླིང་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་བཅའ་ཁྲིམས་གཙོས་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲིམས་ལུགས་ཆ་རྐྱེན་འོག་གསལ་བའི་རང་ཐག་རང་གཅོད་ཀྱི་ཐོབ་ཐང་ཡོད་པ་དེ་དག་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་མི་ཚོར་སྤྲད་མེད།[75] ཧ་སྲིད་བོད་མིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལ་བརྩི་མེད་རྡོག་རོལ་ཚབས་ཆེ་གཏོང་བཞིན་པ་དེ་དག་མཚམས་འཇོག་མ་བྱས་པར་དེ་སྲིད་དུ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ནང་བདག་དབང་ཡོད་ཚུལ་གྱིས་དབང་སྒྱུར་བྱེད་བཞིན་པ་དེ་ཁྲིམས་འགལ་ཆགས་རྒྱུ་ཡིན།

འཆི་མེད་ཞི་བ་གྲོས་མོལ་གྱི་ལམ་ནས་བོད་ལ་རང་སྐྱོང་གི་གནས་འབབ་ཚད་ལྡན་ཞིག་སྤྲད་པ་བརྒྱུད་བོད་ཀྱི་གནད་དོན་གསལ་རྒྱུའི་གོམ་པ་དང་པོ་ནི། རྒྱ་ནག་གཞུང་

གིས་ད་ལྟའི་བོད་ནང་དངོས་ཡོད་དཀའ་ངལ་ཡོད་པ་ཁས་ལེན་བྱེད་པའི་ཐོག་ནས་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་བརྡལ་བཤིག་གཏོང་བཞིན་པ་དེ་དག་མཚམས་འཇོག་བྱ་དགོས་རྒྱུ་རེད།

བོད་ནང་གཏོར་བཤིག (༡༩༤༩ ནས་ ༡༩༧༩)

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༣ ལོར་བོད་མིའི་སྒྲིག་འཛུགས་ནས་<<དངོས་ཡོད་ཀྱི་ལམ་ནས་བོད་ཀྱི་བདེན་པ་ར་སྤྲོད།>>[76] ཅེས་པའི་སྙན་ཐོ་བརྗོད་པའི་ནང་དུ་ཕྱི་ལོ་ (༡༩༤༩ ནས་ ༡༩༧༩) བར་དུ་རྒྱ་གཞུང་གི་གདུག་རྩུབ་བཙན་གནོན་གྱི་མནར་གཅོད་འོག་བོད་མི་ས་ཡ་ ༡.༢ རང་སྒྲིག་ཤོར་བ་གསལ་ཡོད་པ་དང་། ད་ལྟའི་ཆར་རྒྱ་གཞུང་གི་དམར་གསོད་དང་བཙོན་འཇུག་གི་གནོད་འཚེ་མ་ཐོབ་པའི་བོད་པའི་ཁྱིམ་ཚང་ཞིག་ཀྱང་ལམ་མེད་པ་ལྟ་བུ་ཆགས་ཡོད།

བོད་མིའི་སྒྲིག་འཛུགས་ཀྱིས་གནས་ཚུལ་མཁོ་སྒྲུབ་བྱས་པ་གཤམ་གསལ་རེའུ་མིག ༡.༡ ནང་དུ་བོད་ཆོལ་ཁ་གསུམ་ནང་བོད་མི་ས་ཡ་ ༡.༢ འདས་གྲོངས་སོང་བའི་རྒྱུ་རྐྱེན་གསལ་འདོན་བྱས་ཡོད།

རང་སྒྲིག་ཤོར་སྟངས།	དབུས་གཙང་།	མདོ་སྟོད།	མདོ་སྨད།	སྡོམ་གྲངས།
བཙོན་དུ་མནར་གཅོད་ཐོག་པ།	༩༣༥༦༠	༦༤༨༧༧	༡༤༧༨༤	༡༧༣༢༣༡
སྒྲིག་ཐོག་བཏང་བ།	༢༨༢༦༧	༣༢༢༦༦	༩༦༢༣༥	༡༥༦༧༥༨
གཡུལ་སར་བསད་པ།	༡༤༣༢༥༣	༢༤༠༤༡༠	༤༩༠༤༢	༤༣༢༧༠༥
ལྟོགས་ཤི་ཐེབས་པ།	༡༣༡༠༧༢	༨༩༩༡༦	༡༢༡༩༨༢	༣༤༢༩༧༠
རང་ཤི་བརྒྱབ་པ།	༣༣༧༥	༣༩༥༢	༡༦༧༥	༩༠༠༢
འཐབ་འཛིང་ཐོག་པ་	༢༧༩༥༡	༤༨༨༤༠	༡༥༩༤༠	༩༢༧༣༡
སྡོམ་གྲངས།	༤༢༧༤༧༨	༤༨༠༢༦༡	༢༩༩༦༤༨	༡༢༠༧༣༨༧

རེའུ་མིག་ ༡.༡།

བོད་མི་སྡེབ་གསོད་དང་མནར་གཅོད། དམར་གསོད། དགོན་སྡེ་ཁག་གཏོར་བརྟོལ། འབྲོག་པའི་ཁྱིམ་ཚང་རྒྱ་གཏོར་བཏང་བ་སོགས་ཁུངས་ལུང་ཡིག་ཆ་ཡོད་པ་མ་ཟད། རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲིམས་ལུགས་མཁས་པའི་ལྷན་ཚོགས་ནས་ཀྱང་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༦༠ ལོར་བོད་དོན་སྙོར་གྱི་སྙན་ཐོ་བཏོན་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༠ ཟླ་ ༡༠ ཚེས་ ༧ ནས་ ༢༤ བར་རྒྱ་གཞུང་གི་ཡིག་ཆ་ཞིག་གི་ནང་དུ་བོད་ཤར་ཕྱོགས་ཀྱི་ས་ཁུལ་ཁག་ཏུ་མི་དམངས་བཅིངས་འགྲོལ་དམག་གིས་བོད་དམག་ ༥༧༠༠ རྩ་མེད་བཏང་བ་དང་བོད་མི་ ༢༠༠༠ ཡས་མས་བཙོན་འཛུག་བྱས་པ་འཁོད་འདུག(77)

རྒྱ་ནག་གི་དམག་དོན་གསང་བའི་ཡིག་ཆ་ཞིག་གི་ནང་དུ་མི་དམངས་བཅིངས་འགྲོལ་དམག་གིས་མདོ་སྨད་ཀན་ལྷོ་ཁུལ་དུ་ངོ་རྒོལ་ཐེངས་གྲངས་ ༩༩༦ ལ་བཙན་གནོན་བྱས་པ་དང་། མི་གྲངས་ཆིག་ཁྲི་ལྷག་དམར་གསོད་བཏང་ཡོད།(78) དེ་དང་ཕྱོགས་མཚུངས་མདོ་སྨད་མགོ་ལོག་ཁུལ་དུ་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༦ ལོར་བོད་མི་ ༡༣༠༠༠༠ ཡོད་པ་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༦༣ ལོའི་བར་བོད་མི་ ༦༠༠༠༠ ལས་ལྷག་མེད་པའི་གནས་ཚུལ་ཐོན་ཡོད།(79)

ཀུན་གཟིགས་པཎ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེ་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་པ་མཆོག་གིས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༨༧ ཟླ་ ༣ ཚེས་ ༢༨ ཉིན་པེ་ཅིང་གྲོང་ཁྱེར་དུ་ཚོགས་པའི་རྒྱལ་ཡོངས་མི་དམངས་འཐུས་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་འདུ་ཞིག་གི་ཐོག་ཏུ་བོད་ཀྱི་དངོས་ཡོད་གནས་སྟངས་བདེན་དཔང་གནང་སྐབས་ཁོང་ཉིད་ཀྱིས་གསུངས་དོན།

གལ་ཏེ་མཚོ་སྔོན་ཕྱོགས་སུ་བཙན་གནོན་ལག་བསྟར་བྱས་པའི་དངོས་ཡོད་གནས་སྟངས་དེ་དག་གློག་བརྙན་གྱི་པར་ལེན་ཐུབ་ཡོད་ཚེ། རྒྱ་ཆེའི་ལྟད་མོ་བ་ཚོ་ཏ་ལས་ངེས་རེད། བཅིངས་འགྲོལ་དམག་མིས་རྐྱེན་འདས་བཏང་བ་དེ་དག་གི་ནང་མི་ཚོར། ངོ་ལོག་པ་རྩ་མེད་བཟོས་པར་རྟེན་འབྲེལ་དགའ་སྟོན་བྱེད་དགོས་ལུགས་བཤད་དེ། ཁོ་ཚོར་འདས་པོའི་སྐུ་ཕུང་ཐོག་བྲོ་འཁྲབ་ཏུ་བཅུག་བ་དང་། དེའི་རྗེས་མེ་མདའ་སྦག་སྦག་

བརྒྱབ་ནས་སྡེབ་གསོད་བཏང་ཡོད་པ་རེད།[80] ཅེས་དང་། ད་དུང་ཁོང་ཉིད་ཀྱིས། ཁམས་དང་ཨ་མདོའི་ས་ཆར་མི་མང་ལ་བསམ་བརྗོད་ལས་འདས་པའི་བཙན་གནོན་བྱས་ཏེ། མི་ཉི་ཤུའམ་བཅུ་གྲངས་བྱས་ནས་སྡེབ་གསོད་བཏང་བ་དང་བསམ་སྦྱོར་དེས་མི་མང་གི་སེམས་ལ་རྨ་ཁ་གཏིང་ཟབ་བཟོས་ཡོད།[81] ཅེས་ཀྱང་གསུངས་ཡོད་པ་རེད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ཟླ་ ༣ ཚེས་ ༡༠ ཉིན་མི་མང་སྒྲེར་ལངས་ལས་འགུལ་བ་ཚོར་དྲག་གནོན་བྱས་ཏེ་ཉིན་གསུམ་ནང་བོད་མི་ ༡༠༠༠༠ ནས་ ༡༥༠༠༠ བར་དམར་གསོད་བཏང་བ་དང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༦༠ ལོའི་བོད་སྟོད་མི་དམངས་བཅིངས་འགྲོལ་དམག་ཆབ་སྲིད་ལྷན་ཁང་གི་སྙན་ཐོ་ལྟར་ན། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ཟླ་ ༣ ནས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༦༠ ཟླ་ ༩ བར་བོད་དབུས་ཁུལ་གཅིག་པུར་བོད་མི་ ༨༧༠༠༠ དམར་གསོད་བཏང་བ་གསལ་ཞིང་།[82] ངལ་རྩོལ་བསྐྱར་བཀོད་དང་བཙོན་ཁང་ཁག་ནང་བཙོན་པ་ཚོར་མནར་གཅོད་དང་མི་སྤྱོད་ལས་འདས་པའི་གདུག་རྩུབ་གཞན་ལག་བསྟར་དང་དམར་གསོད་བཏང་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༦༢ ལོའི་ངལ་རྩོལ་བསྐྱར་བཀོད་དང་བཙོན་ཁང་ཁག་གི་གནས་སྟངས་སྐོར་ལ་༧ཀུན་གཟིགས་པཎ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེ་མཆོག་ནས། དམར་སྣུང་དམག་དང་ཧང་མི་ཚོས་བཙོན་པ་ཚོར་ཡ་ང་མེད་པའི་གདུག་རྩུབ་དང་། ངན་སེམས་ཚིག་རྩུབ་ཀྱིས་འཛིགས་སྐུལ་དང་། ངོ་ཚ་མེད་པའི་དྲག་རྡུང་བཏང་ཞིང་། བཙོན་པ་ཚོར་སོ་སོའི་ལུས་ཕྱུང་དྲོད་པའི་གྱོན་པ་དང་ཉལ་ཆས་མེད་པ། བཙོན་པ་ཚོར་གྲང་རླུང་འགོག་བྱེད་ཀྱི་སྡོད་ཁང་དང་སྡོད་གུར་མེད་པ། ལྟོ་བ་ཁེངས་པའི་ཟས་མེད་པ། ཁོ་ཚོའི་མི་ཚེའི་འཚོ་བ་ནི་བཙན་འཕྲོག་དང་ཡིད་རབ་ཏུ་སྡུག་པ་ཞིག་ཡིན་ཞིང་། ཁོ་ཚོ་ནངས་སྔ་མོར་ལངས་ནས་ངལ་རྩོལ་ལ་འགྲོ་དགོས་པ་དང་། ངལ་རྩོལ་ནས་དགོང་མོ་ཕྱི་པོ་ལོག་དགོས་པ། དེར་མ་ཟད། བཙོན་པ་ཚོར་དཀའ་སྡུག་ཆེ་ཤོས་ཀྱི་ལས་ཀ་བསྐྱལ་བ་དང་། ཁོ་ཚོར་ནད་ཡམས་དང་ནད་སྣ་ཚོགས་ཐོག་པ། གནས་སྟངས་དེ་འདྲའི་འོག་ཏུ་ཁོ་ཚོར་ངལ་གསོ་དང་སྨན་བཅོས་ཀྱང་ལྟ་སྐྱོང་ཞན་པ་སོགས་ཀྱིས་རྐྱེན་པས། བོད་རིགས་བཙོན་པ་མང་པོ་རྒྱུན་ལྡན་མ་ཡིན་པའི་གནད་དོན་འོག་ཏུ་རྐྱེན་

འདས་སུ་གྱུར་འདུག(83) ཅེས་ཕྱག་བྲིས་མཛད་ཡོད།

སྐབས་དེའི་ངལ་རྩོལ་བསྒྱུར་བཀོད་དང་བཙོན་ཁང་ཁག་ནས་གསོན་གནས་ཐུབ་པ་བྱུང་བ་ཚོའི་བདེན་དཔང་ཡིག་ཆགས་ཁག་གི་ནང་དུ་བོད་ས་ཡོངས་སུ་བཙོན་པ་བརྒྱ་ཆ་ ༢༠ དུས་མིན་རྐྱེན་ལམ་དུ་བཏང་བ་བསྟན་ཡོད། དཔེར་ན། བོད་བྱང་ཐང་གི་བྱང་ཚ་ལ་ཁ་ཁུལ་དུ་བཙོན་ཁང་ཁག་ ༥ ནང་བཙོན་པ་ ༡༠༠༠༠ བཙོན་འཇུག་བྱས་ཏེ། ཁོ་ཚོར་བཙན་གྱིས་གཏེར་ཁ་སློག་འདོན་དང་གཏེར་རྫས་ཚ་ལ་དཀར་པོ་དབོར་འདྲེན་བྱེད་དུ་བཅུག་ཡོད། སྐབས་དེའི་ངལ་རྩོལ་བསྒྱུར་བཀོད་ཁྲིད་ནས་གསོན་གནས་ཐུབ་པ་ཚོས་བརྗོད་དོན་ལྟར་ན། ཉིན་རེར་བཙོན་པ་མི་གྲངས་ ༡༠ ནས་ ༣༠ བར་ལས་ཀ་ལྷི་དྲགས་པ་དང་། གཅར་རྡུང་བཏང་བ། བཀྲེས་སྐོམ་འོག་ལྟོགས་ཞི་ཐེབས་པ་བཅས་ལོ་གཅིག་ནང་བཙོན་པ་གྲངས་ ༨༠༠༠ དུས་མིན་རྐྱེན་ལམ་དུ་སོང་ཡོད། ཁམས་ཉག་རོང་ནས་ཡིན་པའི་ཏྲ་དཔོན་ཚང་ཨ་བདེ་ཀྱིས་བརྗོད་དོན་ལྟར་ན། བོད་ཤར་ཕྱོགས་ཀྱི་དར་རྩེ་མདོའི་ཁོངས་ཀྱི་གཏེར་ཁ་འདོན་ས་ཞིག་ཏུ་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༦༠ ནས་ ༡༩༦༢ བར་བཙོན་པ་གྲངས་ ༡༢༠༡༩ དུས་མིན་རྐྱེན་འདས་སུ་གྱུར་འདུག(84)

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༨༠ ནས་ ༡༩༩༠ བར་མི་མང་སྒེར་ལངས།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༧༦ ཟླ་ ༩ ནང་མའོ་ཙེ་ཏུང་ཞི་རྗེས་རྒྱ་ནག་གིས་དཔལ་འབྱོར་ཕྱི་ཕྱོགས་སྒོ་དབྱེ་དང་གཡོན་ལྷུང་གི་སྲིད་ཇུས་བཅོས་བསྒྱུར་སོགས་བྱས་ཀྱང་བོད་ནང་གི་ཆབ་སྲིད་རང་དབང་ལ་འཕོ་འགྱུར་དེ་ཙམ་བྱུང་མེད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༨༢ ཟླ་ ༥ པར་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ལས་འགུལ་བ་བོད་མི་ ༡༡༥ འཛིན་བཟུང་གིས་ཁོ་ཚོ་ཉེས་དོན་ཉེས་གསོག་མཁན་དང་ནག་ཚོང་རྒྱག་མཁན་ཡིན་ལུགས་ཀྱི་སྐྱོན་འཛུགས་བྱས་ཏེ། མི་མང་པོ་འཛིན་བཟུང་བྱས་པ་དང་རྗེས་སུ་སྲོག་ཐོག་ཏུ་བཏང་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༨༣ ཟླ་ ༡༡ པར་ལྷ་ས་གཅིག་པུར་ཆབ་སྲིད་ལས་འགུལ་བ་མི་ ༢༥༠ བཙོན་འཇུག་བྱས་ཡོད་པ་རེད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༨༧ ལོའི་ངོ་རྒོལ།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༨༧ ལོའི་སྟོན་དུས་ལྷ་སར་གཞི་རྒྱ་ཆེ་བའི་རྣམ་སྟོན་ཁྲོམ་སྐོར་ཐེངས་གསུམ་བྱུང་བ་དང་། རྣམ་སྟོན་ཁྲོམ་སྐོར་སྤྱ་རྗེས་ལ་དྲག་ཆས་ཉེན་རྟོག་པས་ལག་ཏུ་མཚོན་ཆ་ཁབ་ཙམ་མེད་པའི་མི་མང་ཁྲོད་མེ་མདའ་བརྒྱབ་ནས་དམར་གསོད་བཏང་བ་དང་། མི་མང་པོ་རྨས་སྐྱོན་དང་མང་པོ་ཞིག་འཛིན་བཟུང་བཙོན་འཇུག་བྱས་ཡོད། རྣམ་སྟོན་ཁྲོམ་སྐོར་ཐེངས་དང་པོ་དེ་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༨༧ ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༢༧ ཉིན་བྱུང་བ་དང་། དེ་དང་དུས་མཚུངས་ཨ་རིའི་གྲོས་ཚོགས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཚོགས་ཆུང་ཐོག་སྤྱི་ནོར་༸གོང་ས་༸སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་ནས་བོད་ཀྱི་དཀའ་རྙོག་སེལ་ཐབས་ཀྱི་ཞི་བའི་གྲོས་འཆར་དོན་ཚན་ ༥ འདོན་གནང་མཛད་ཡོད། སྐབས་དེར་རྒྱ་གཞུང་གི་བརྙན་འཕྲིན་ནང་༸གོང་ས་མཆོག་ལ་མཚན་སྨད་སྐུར་འདེབས་ཞུས་པར་བརྟེན་བོད་མི་ ༢༠༠ བཀྲལ་བས་ངོ་རྒོལ་རྣམ་སྟོན་ཁྲོམ་སྐོར་བྱས་པ་དང་། ལྷ་སའི་བརྙན་འཕྲིན་གྱི་ལེ་ཚན་ཞིག་ནང་༸གོང་ས་མཆོག་ཨ་རི་ལ་ཕེབས་པར་སྐྱོན་བརྗོད་དང་། ༸གོང་ས་མཆོག་ལ་ངོ་རྒོལ་གྱི་ལས་འགུལ་སྤེལ་དགོས་པའི་ངན་སྐུལ་བྱས་ཡོད། འོན་ཀྱང་། སྐབས་དེར་དགེ་འདུན་པ་ ༢༡ གིས་ངོ་རྒོལ་རྣམ་སྟོན་ཁྲོམ་སྐོར་གནང་བར་མི་མང་བརྒྱ་སྐོར་ལྷག་མཉམ་ཞུགས་བྱས་པ་དང་། ཁོང་ཚོའི་ལག་ཏུ་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་དར་དང་། ༸གོང་ས་མཆོག་ལ་རྒྱབ་སྐྱོར་གྱི་འབོད་ཚིག་འཁོད་པའི་འཕྱེད་དར་འཁྱེར་ཏེ། བོད་རང་བཙན་ཡིན། ༸གོང་ས་མཆོག་སྐུ་ཚེ་ཁྲི་ལོར་བརྟན་པར་ཤོག ཅེས་འབོད་ཚིག་སྒྲོག་ཡོད། རྒྱའི་སྤྱི་བདེ་དྲག་ཆས་དམག་དཔུང་གིས་དེ་འཕྲལ་དྲག་གནོན་བྱས་ཏེ། གོང་གསལ་དགེ་འདུན་པ་རྣམས་དང་གཞན་མི་སྐྱ་ལྔ་བཅས་འཛིན་བཟུང་བྱས་ཡོད།

རྣམ་སྟོན་ཁྲོམ་སྐོར་ཐེངས་གཉིས་པ་དེ་ཕྱི་ཟླ་ ༡༠ ཚེས་ ༡ ཉིན་བྱུང་བ་དང་། དེ་ཉིན་ཀྲུང་ཧྭ་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་བཙུགས་པའི་དུས་དྲན་ཉིན་མོ་འཁེལ་ཡོད། སྐབས་དེར་སེ་ར་དགོན་གྱི་དགེ་འདུན་པ་ ༢༣[85] དང་གནས་ཆུང་དགོན་གྱི་དགེ་འདུན་པ་ ༣།[86] དེ་བཞིན་གཙུག་ལག་ཁང་གི་དགེ་འདུན་པ་ ༨ བཅས་དགེ་འདུན་

པ་ ༣༩ ཡིས་ལྷ་ས་གྲོང་ཁྱེར་གྱི་བར་སྐོར་ནང་ཛམ་སྟོན་ཁྲིམ་སྐོར་གནང་ཡོད། བར་སྐོར་ནི་ལྷ་ས་གཙུག་ལག་ཁང་གི་བསྐོར་ལམ་གཙོ་བོ་གཅིག་ཡིན་ཞིང་། དགེ་འདུན་པ་རྣམས་ཀྱིས་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་དར་སྒྲེང་བཞིན་བོད་རང་བཙན་ཡིན་ཞེས་སྐད་འབོད་གནང་ཡོད།

རྒྱའི་སྲི་བདེ་དམག་གིས་ཁོང་རྣམས་ལ་དྲག་གནོན་གྱིས་ཉེས་རྡུང་བཏང་བ་དང་། འཛིན་བཟུང་གིས་མངགས་གཏོང་ཁང་ནང་བཀག་སྡོམ་བྱས་ཡོད། དེའི་རྗེས་བོད་མི་ ༢༠༠༠ ནས་ ༣༠༠༠ ལས་མས་ཤིག་འདུ་འཛོམས་ཀྱིས་མངགས་གཏོང་ཁང་དུ་བསྐྱོད་དེ་དགེ་འདུན་པ་རྣམས་ལམ་སེང་ཕྱིར་གཏོང་དགོས་པའི་རེ་འདུན་བཏོན་ཡོད་པ་རེད། ཉེན་རྟོག་པས་མེ་མདའ་བརྒྱབ་སྟེ་བོད་མི་ ༨ བསད་པ་དང་། བོད་མི་མང་པོ་ཞིག་རྨས་སྐྱོན་བཏང་ཡོད། དེ་རྗེས་ཀྱི་བདུན་ཕྲག་ཁ་ཤས་ནང་བོད་མི་ ༨༠༠ ལས་མས་ཤིག་འཛིན་བཟུང་བྱས་ཡོད་པ་དང་། ཁོང་ཚོ་མང་ཆེ་བ་མཚན་མོའི་ཆུ་ཚོད་ ༡༡ ནས་ ༢ ལས་མས་སུ་འཛིན་བཟུང་བྱས་ཡོད། མི་མང་གི་ཛམ་སྟོན་ཁྲིམ་སྐོར་ལ་བར་རྒྱག་མཁན་ཨ་རིའི་ཡུལ་སྐོར་སྐྱོ་འཆམ་པ་ཞིག་ཀྱང་བཀག་ཉར་བྱས་ཡོད་ཅིང་། ཁོང་གིས་ཉེན་རྟོག་པས་དགེ་འདུན་པ་ཁག་གཅིག་ལ་སྦྲུག་མ་ཡིས་མགོ་ལ་གཞུས་ཏེ་ཉེས་རྡུང་བཏང་བ་དངོས་མཐོང་བྱུང་སྐོར་བརྗོད་ཡོད།[87]

ཕྱི་ཟླ་ ༡༠ ཚེས་ ༨ ཉིན། འབྲས་སྤུངས་དགོན་གྱི་དགེ་འདུན་པ་ ༥༠ སྔ་ཁྲིད་ནས་རྒྱ་དམར་གཞུང་ལ་སྟོན་དུ་ཕྱི་ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༢༦ ཉིན་ཛམ་སྟོན་ཁྲིམ་སྐོར་སྐབས་འཛིན་བཟུང་བྱས་པའི་འབྲས་སྤུངས་དགོན་གྱི་དགེ་འདུན་ ༢༡ འཕྲལ་དུ་གློད་དགོས་པའི་དགོས་འདུན་བཏོན་ཏེ་ཛམ་སྟོན་ཁྲིམ་སྐོར་བྱས་པ་དང་། བོད་རང་བཙན་ཡིན་པའི་འབོད་ཚིག་སྒྲོག་ཡོད། སྐར་མ་ཁ་ཤས་ནང་དྲག་ཆས་ཉེན་རྟོག་པ་ ༢༥༠ ལས་མས་ཤིག་ཡོང་ནས་དགེ་འདུན་པ་ཚང་མ་འཛིན་བཟུང་དང་། ཁོང་ཚོར་ཀོ་བའི་སྐེ་རག་ལྕགས་ཀྱི་འཛེར་ཅེ་ཅན་དང་། རྒྱུག་པ། ལྕགས་ཕྲེང་བཅས་ཀྱིས་ཉེས་རྡུང་བཏང་ཡོད་པ་རེད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༥ ལོའི་ཧམ་སྟོན་ཁྲིམ་སྐོར།

རྒྱ་གཞུང་གིས་དྲག་གནོན་བྱས་པར་མ་ལྟོས་པར། བོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་ཁག་ཏུ་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༨ ལོའི་རྗེས་སུ་འང་མུ་མཐུད་ཧམ་སྟོན་ཁྲིམ་སྐོར་བྱུང་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༥ ཟླ་ ༨ པར་རྒྱ་ནག་གི་སྲིད་ཁྲིམས་ལྷན་ཁང་གི་འགོ་ཁྲིད་ཚོ་ཡི་ (སྐབས་དེར་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ནང་སྐོར་སྐྱོད་དུ་ཡོང་ཡོད།) ཡིས་བོད་དུ་རྒྱ་ནག་གི་དབང་སྒྱུར་ལ་ངོ་རྒོལ་བྱེད་མཁན་རིགས་ཚང་མར་སྙིང་རྗེ་སྙུ་ཙམ་མེད་པའི་དྲག་གནོན་བྱེད་དགོས[88] ཞེས་བཀའ་དད་པ་ལྟར་ས་གནས་ཀྱི་དབང་འཛིན་པ་ཚོས་ལམ་སེང་ལག་བསྟར་བྱས་ཡོད།

ཕྱི་རྒྱལ་གསར་འགོད་པ་ཞིག་གིས་མཐོང་གསལ་ལྟར་ན། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༥ ཟླ་ ༡༢ ཚེས་ ༡༠ ཉིན་རྗེ་ཁང་གི་བར་སྐོར་དུ་ངོ་རྒོལ་ཁྲིམ་སྐོར་ལ་དྲག་གནོན་བྱེད་སྐབས། ཉེན་རྟོག་དཔོན་རིགས་ཤིག་གིས་ཁོའི་གཤམ་འོག་གི་ཉེན་རྟོག་དམག་མིར། "བོད་མི་ཚོ་གསོད་" ཅེས་བཀོད་ཁྲབ་བཏང་བ་མཐོང་འདུག དགེ་འདུན་པ་ཞིག་ནས་ཀྱང་སྐབས་དེའི་ངོ་རྒོལ་མིག་མཐོང་བྱུང་བའི་སྐོར་བརྗོད་དོན། "རྒྱ་དམག་གིས་གཙུག་ལག་ཁང་གི་མཐའ་བསྐོར་བར་བརྟེན་ཕྱིར་འགྲོ་ས་མི་འདུག གྲྭ་པ་མང་པོ་རྒྱ་རྐྱེའི་ནང་ཚུད་པ་དང་། ཉེན་རྟོག་པས་དུག་རླངས་བཏང་སྟེ་ཕྱི་ལ་ཐར་ཐབས་མི་འདུག དེ་ནས་ཉེན་རྟོག་དམག་མི་གཙུག་ལག་ཁང་ནང་འཛུལ་ནས་དགེ་འདུན་པ་ཚོར་གང་བྱུང་ཉེས་རྡུང་གཏོང་འགོ་ཚུགས་སོང་།"[89] ཞེས་ཟེར།

དེ་ཉིན་ཉུང་མཐར་བོད་མི་ ༡༥ བསད་པ་དང་། བོད་མི་ ༡༥༠ ལྷག་ལ་རྨས་སྐྱོན་ཚབས་ཆེན་བཟོས་པ། གཞན་བོད་མི་མང་པོ་འཛིན་བཟུང་བྱས་ཡོད། སེ་འབྲས་དགའ་གསུམ་གྱི་དགེ་འདུན་པ་ཚོས་ལོ་རེའི་ཚེ་འཕྲུལ་སྨོན་ལམ་ཆེན་མོ་འཚོག་རྒྱུ་མིན་པའི་ཐག་གཅོད་གནང་ཡོད། ཐག་གཅོད་དེ་ནི་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༨ ལོའི་ངོ་རྒོལ་ཧམ་སྟོན་ཁྲིམ་སྐོར་སྐབས་འཛིན་བཟུང་བྱས་པའི་དགེ་འདུན་པ་རྣམས་བཙོན་ཁང་ནང་མུ་མཐུད་བཀག་ཉར་བྱེད་བཞིན་དུ་ཚེ་འཕྲུལ་སྨོན་ལམ་ཆེན་མོ་འཚོག་རྒྱུ་ཟེར་བ་ཡོང་ཐབས་མེད་པར་དགོངས་པ་རེད།

འོན་ཀྱང་རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་ནང་ཆོས་ལུགས་རང་དབང་ཡོད་ཚུལ་གྱི་འཁྲབ་སྟོན་ཆེད་དགེ་འདུན་པ་རྣམས་ལ་བཙན་བཀའ་བཏང་ནས་ཚོ་འཕྲུལ་སློན་ལམ་ཚོགས་དགོས་པའི་བཀོད་ཁྲབ་བཏང་བ་མ་ཟད། མཉམ་ཞུགས་མི་བྱེད་མཁན་ཚོ་དགོན་པ་ནས་ཕྱིར་འབུད་གཏོང་རྒྱུ་སོགས་ཉེས་ཆད་ཚབས་ཆེ་འགེལ་རྒྱུའི་ཁྲབ་བསྒྲགས་བྱས་ཡོད་སྐབས་སློན་ལམ་ལ་མ་ཕེབས་ཀ་མེད་བྱུང་ཡོད། འོན་ཀྱང་དགེ་འདུན་པ་ཚོས་ཚོ་འཕྲུལ་སློན་ལམ་གྱི་ཉིན་མཐའ་མ་བྱམས་པ་གདན་འདྲེན་སྐབས་༼སློན་ལམ་ཉིན་མཐའ་མར་གཞུང་གི་དཔོན་རིགས་ཚོས་མཉམ་ཞུགས་བྱས་༽ དགའ་ལྡན་དགོན་གྱི་དགེ་འདུན་པས་སྟེ་ཁྲིད་དེ་བྱམས་པ་གདན་འདྲེན་གྲུབ་མཚམས་ངོ་རྒོལ་རྣམ་སྟོན་ཁྲིམ་སྐོར་གཞི་རྒྱ་ཆེ་ཙམ་ཞིག་གནང་སྟེ་གཡུ་ལོ་ཟླ་བ་ཚེ་རིང་རིན་པོ་ཆེས་དབུས་པའི་བཙོན་ཁང་དུ་ཡོད་པའི་དགེ་འདུན་པ་སོགས་ཆང་མ་འཕྲལ་དུ་གློད་འགྲོལ་དགོས་པའི་སྐད་འབོད་གནང་ཡོད། སྐབས་དེར་སྤྱི་བདེ་དྲག་ཆས་དམག་དཔུང་གིས་དགེ་འདུན་པ་༡༥ མི་མདའ་བརྒྱབ་ནས་བསད་པ་དང་། དགེ་འདུན་པ་གཞན་རྣམས་དམག་མིའི་ལྷངས་འཁོར་ནང་བཙན་ཁྲིད་བྱས་པ། མང་པོ་ཞིག་ཉེས་རྟུང་བཏང་ནས་དྲན་པ་འཐོར་བ། སྐབས་དེར་མཆན་མོ་འཛབ་རྒོལ་གྱིས་བོད་མི་ཚོ་གང་བྱུང་འཛིན་བཟུང་བྱས་པ་དང་། འདི་ཙད་མནར་གཅོད་བཏང་བ་ནི་རྒྱུན་ལྡན་གྱི་གནས་ཚུལ་ཆགས་པ་རེད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ནས་ ༡༩༩༠ བར།

ལྷ་ས་གྲོང་ཁྱེར་ནང་དང་མཐའ་འཁོར་གྱི་གྲོང་ཚོ་བཅས་སུ་བོད་མི་ཚོས་སུ་མཐུད་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་དབང་སྒྱུར་ལ་ངོ་རྒོལ་དང་བོད་རང་བཙན་ཡིན་པའི་སྒྲར་ཡིག་མང་པོ་སྦྱར་ཡོད་པ་དང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ སྤྱི་ཟླ་ ༣ ཚེས་ ༢ བོད་ཀྱི་ལོ་གསར་གྱི་ཞོགས་པ་གཙུག་ལག་ཁང་གི་མདུན་ངོས་རབ་གསལ་ཡོད་སར་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་དར་ཞིག་འཚེམ་སྦྱར་བྱས་པ་ཚུ་ཚོད་ཁ་ཤས་ལྷགས་རྗེས་ཉེན་རྟོག་དམག་མིས་ཕབ་ཡོད་པ་རེད། འོན་ཀྱང་བོད་མི་ཚོས་ཡང་བསྐྱར་བསྒྲགས་ཡིག་ཁག་བཀྲམ་ནས་བོད་མིའི་རང་དབང་

སྒྲེར་ལངས་ཀྱི་ཉིན་མོའི་ (༡༩༥༩།༣།༡༠) དུས་དྲན་སྲུང་བརྩི་ཞུས་ཡོད། ཕྱི་ཟླ་ ༣ ཚེས་ ༡༧ ཉིན་ལྷ་སར་དྲག་ཆས་ཉེན་རྟོག་དམག་ ༡༧༠༠ ཡས་མས་ཤིག་སླེབས་ནས་སྐོར་ལམ་དུ་ཞིབ་བཤེར་ས་ཚུགས་བཙུགས་ཏེ། དམག་མི་བཅུ་ཤོག་གིས་བར་སྐོར་དུ་འགྲོ་མཁན་བོད་མི་རྣམས་ལ་ཞིབ་བཤེར་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ཟླ་ ༣ ཚེས་ ༥ ནས་ཉིན་གསུམ་རིང་རྒྱ་དམག་ཇེ་མང་དུ་བཏང་བར་མ་ལྟོས་པར། ལྷ་སར་ཡང་བསྐྱར་མི་མང་ནས་ཊམ་སྟོན་ཁྲིམ་སྐོར་བྱས་ཏེ་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་དར་འཕྱར་ནས་བོད་རང་བཙན་ཡིན། ཞེས་སྐད་འབོད་ཤུགས་ཆེ་བྱས་ཡོད་པ་དང་། ཁྲིམ་སྐོར་བར་དྲག་ཆས་ཉེན་རྟོག་པས་དྲག་གནོན་བྱས་པར་མ་ཟད། བོད་མིའི་ཁྲིམ་ཚང་འགའ་ཤས་ལ་ཡང་མེ་མདའ་བརྒྱབ་ཡོད། ཚོད་དཔག་ལྟར་ན་བོད་མི་ ༦༠ ནས་ ༩༠༠ ཡས་མས་ཤིག་བསད་ཡོད་པ་རེད། འོན་ཀྱང་རྒྱ་གཞུང་གི་ཡིག་ཆའི་ནང་བོད་མི་ ༡༡ ལ་སྲོག་སྐྱོན་བྱུང་ཚུལ་ལས་བཀོད་མེད། སྐབས་དེར་ལྷ་སར་ཡོད་པའི་རྒྱ་རིགས་གསར་འགོད་པ་ཐང་ཏ་ཞིན་གྱིས་གནས་ཚུལ་སྤེལ་བ་ལྟར་ན། དུས་སྐབས་དེའི་རིང་ལྷ་སའི་གྲོང་མི་གྲངས་ ༣༦༧ འདས་གྲོངས་དང་། མི་གྲངས་ ༧༢༡ ལ་རྨས་སྐྱོན་ཐོག་པ། མི་གྲངས་ ༢༡༠༠ ལྷག་འཛིན་བཟུང་བྱས་ཡོད། དེ་མིན་གྲྭ་བཙུན་གྲངས་ ༦༢ འདས་གྲོངས་དང་། གྲྭ་བཙུན་ ༣༧ ལ་རྨས་སྐྱོན་ཐོག་པ། གྲྭ་བཙུན་གྲངས་ ༨༥༠ ལྷག་འཛིན་བཟུང་བྱས་སྐོར་འཁོད་ཡོད།(90)

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ཟླ་ ༣ ཚེས་ ༧ གྱི་མཚན་མོ་དྲག་པོའི་དམག་དཔུང་ལྷ་སར་ཆེད་གཏོང་བྱས་ནས་གྲོང་ཁྱེར་ཡོངས་རྫོགས་དྲག་པོའི་ཁྲིམས་གཞི་བསྟུམས་ཏེ་བོད་མི་གང་བྱུང་འཛིན་བཟུང་བཀག་ཉར་བྱས་ཡོད། དེ་ནས་ལོ་གཅིག་གི་རྗེས་ཏེ་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ཟླ་ ༥ ཚེས་ ༡ ཉིན་རྒྱ་གཞུང་ནས་དྲག་པོའི་ཁྲིམས་གཞི་ཕྱིར་འཐེན་བྱ་རྒྱུའི་ཁྱབ་བསྒྲགས་བྱས་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༡ ཟླ་ ༧ ནང་ཨོ་སི་ཊེ་ལེ་ཡའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་སྐུ་ཚབ་བོད་དང་རྒྱ་ནག་ནང་བསྐྱོད་དེ་རྟོགས་ཞིབ་གནང་དོན། “ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ཟླ་ ༥ ཚེས་

༡ ཉིན་དྲག་པོའི་ཁྲིམས་གཞི་ཕྱིར་འཐེན་གྱི་གསལ་བསྒྲགས་བྱས་ཡོད་ཀྱང་། དེ་ནི་ཚིག་ཙམ་ལས་དོན་དངོས་ལྷ་སར་དམག་དཔུང་སྔ་མཐུད་བཅའ་སྡོད་བྱས་ཡོད་” ཅེས་བརྗོད་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༡ ལོར་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཉེས་ཡང་ཚོགས་པས་སྙན་ཐོ་ཞིག་བཏོན་པའི་ནང་དུའང་ཉེན་རྟོག་པ་དང་སྤྱི་བདེ་དྲག་ཆས་དམག་དཔུང་ཚོར་བོད་མི་རྣམས་ཁྲིམས་བཤེར་མ་བྱེད་པར་གང་བྱུང་འཛིན་བཟུང་དང་བཀག་ཉར་དབང་ཚད་རྒྱ་ཆེན་པོ་ཡོད། ཅེས་གསལ།

གང་བྱུང་འཛིན་བཟུང་དང་ཁྲིམས་མཐུན་ཞུ་གཏུགས་བྱེད་ས་མེད་པར་བཀག་ཉར་བྱ་རྒྱུ་ཧེ་མང་དུ་སོང་ཡོད་པ་གསལ།(91)

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༡ ཟླ་ ༤ ཚེས་ ༡༠ ཉིན་རྒྱ་དམར་གཞུང་གིས་བོད་བཙན་བཟུང་བྱས་ནས་ལོ་ངོ་༤༠འཁོར་བའི་དུས་སྟོན་འཚོགས་ལ་ཉེ་བའི་སྐབས་སུ་ཁྲིམས་འགལ་གྱི་ཉེས་འཛུགས་འོག་བོད་མི་ ༡༤༦ འཛིན་བཟུང་བྱས་པ་མ་ཟད། མི་མང་འདུ་ཚོགས་སར་ཁྲིམས་གཙོད་འཕར་མ་བྱེད་རྒྱུའི་ཁྱབ་བསྒྲགས་བྱས་ཡོད། དུས་སྟོན་ཉིན་ལྷ་ས་གྲོང་ཁྱེར་ཡོངས་སུ་མི་མང་རྣམས་ཕྱི་ལ་ཐོན་མ་བཅུག་པར་དམ་དྲག་ཤུགས་ཆེ་བྱས་པ་དང་།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༢ ཟླ་ ༢ པ་ནས་ལྷ་སའི་གྲོང་མིའི་དུད་ཁྲིམ་ཚང་མར་སྟོག་བཤེར་བྱས་ནས་༧གོང་ས་མཆོག་གི་བཀའ་སློབ་དང་གསུང་ཆོས་ཀྱི་དཔེ་དེབ་དང་། བཀའ་སློབ་སྒྲ་ཐག སྐུ་པར་བཅས་ཡོད་རིགས་ཉར་མི་ཚོག་པའི་བཙན་ཁྱེར་ཐོག་བོད་མི་ཉིས་བརྒྱ་བཀྲལ་བ་འཛིན་བཟུང་བྱས་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༨༧ ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༢༧ ནས་ ༡༩༩༣ ལོ་མཇུག་བར་བྱུང་བའི་དངོས་ཡོད་གནས་ཚུལ་ལ་གཞིགས་ན། བོད་ས་ཡོངས་སུ་མི་མང་གི་ཞི་བའི་ངོ་རྒོལ་ལས་འགུལ་ཆེ་ཆུང་མི་འདྲ་བ་ ༢༠༠ སྐོར་བྱུང་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ཟླ་ ༣ པའི་ཉིན་མི་མང་ལ་ཁྲག་དྲི་བྲོ་བའི་དྲག་གནོན་བྱས་པར་དྲན་གསོ་ཞུ་ཆེད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༣ ཟླ་ ༥ ཚེས་ ༢༤ ཉིན་བོད་མི་མང་ནས་སླར་ཡང་སྒྲང་ལམ་

ཁག་ཏུ་ཞི་བའི་ངོ་རྒོལ་བྱས་ཡོད། ཡུལ་སྐོར་སྤྱི་འཆམ་པ་སོགས་སྐབས་དེའི་དངོས་ཡོད་གནས་ཚུལ་མཐོང་མཁན་ཚོས་བརྗོད་པ་ལྟར་ན། ལས་འགུལ་ནང་མཉམ་ཞུགས་བྱེད་མཁན་མི་མང་ ༡༠༠༠༠ བརྒལ་བའི་ཚོད་དཔག་བྱས་ཡོད། དུས་དེའི་སྔ་རྗེས་སུ་མཚན་མོ་ས་ཧྲུབ་སྐབས་བོད་མི་རང་ཁྱིམ་དུ་ལོག་མཁན་ཚོར་དྲག་ཆས་ཉེན་རྟོག་པས་གང་བྱུང་ཉེས་རྡུང་བཏང་བ་སོགས་བྱུང་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ২༠༠༨ ལོར་བོད་རང་དབང་སྒྲེར་ལངས་ཀྱི་དུས་དྲན་དང་པེ་ཅིང་ཨོ་རྒྱལ་འགྲན་ཚོགས་སྐབས་སུ་གཞི་རྒྱ་ཆེ་བའི་སྒྲེར་ལངས་ལས་འགུལ་སྤེལ་བ།

ཕྱི་ལོ་ ২༠༠༨ ནི་བོད་དོན་ལས་འགུལ་ཁྲིད་ལོ་རྒྱུས་རང་བཞིན་ལྡན་པ་ཞིག་ཡིན་ལ། ལོ་དེའི་དབྱར་དུས་རྒྱ་ནག་ཏུ་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཨོ་རྒྱལ་འགྲན་བསྡུར་འཚོགས་གྲབས་ཡོད་སྐབས་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲོན་ནས་རྒྱ་ནག་ལ་དོ་སྣང་ཧ་ཅང་བྱེད་བཞིན་པའི་དུས་སྐབས་ཤིག་ཡིན། དེར་བརྟེན་ཕྱི་ལོ་ ২༠༠༨ ཟླ་ ༣ ཚེས་ ༡༠ ཉིན་ལྷ་སར་གསུམ་བཅུའི་དུས་དྲན་ཐེངས་ ༤༩ སྐབས་ནས་འགོ་བཙུགས་ཏེ་བོད་ས་ཁྲོན་ཡོངས་སུ་གཞི་རྒྱ་ཆེ་བའི་རྣམ་སྟོན་ལས་འགུལ་སྤེལ་བ་དེས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ནང་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་རྡོག་རྫིལ་གཏོང་བཞིན་པ་དང་། བོད་མིའི་དྲང་བདེན་གྱི་འཐབ་རྩོད་ལ་རྒྱལ་སྤྱིའི་དོ་སྣང་ཤུགས་ཆེ་སློབས་ཐུབ་པ་བྱུང་ཡོད།

২༠༠༨ ལོར་གཞི་རྒྱ་ཆེ་བའི་ངོ་རྒོལ་རྣམ་སྟོན་གྱི་ལས་འགུལ་དེ་ལྷ་ས་ཙམ་མ་ཡིན་པར་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཟེར་བའི་མངའ་ཁུལ་ལས་བརྒལ་ཏེ་བོད་ས་ཡོངས་སུ་ཁྱབ་གདལ་ཕྱིན་ཡོད། སྐབས་དེ་དུས་ཞི་རྒོལ་ཆེ་ཆུང་གྲངས་ ༣༠༠ ལྷག་བྱུང་ཡོད། ཞི་རྒོལ་རྣམ་སྟོན་གནང་མཁན་ཁོངས་བོད་མི་ཞིང་འབྲོག་མང་ཚོགས་དང་། གྲྭ་བཙུན། སློབ་གྲྭའི་དགེ་རྒན་དང་སློབ་ཕྲུག་སོགས་ཡིན།

དེ་ཡང་ ২༠༠༨ ལོའི་ལས་འགུལ་དེ་ཐོག་མར་འབྲས་སྤུངས་དགོན་གྱི་དགེ་འདུན་པ་ ༣༠༠ ཙམ་གྱིས་སྣེ་ཁྲིད་ནས་བར་སྐོར་ནང་རྣམ་སྟོན་ཁྲིམ་སྐོར་གནང་སྐེ་གསུམ་བཅུའི་

དུས་དྲན་སྲུང་བརྩི་ཞུས་ཡོད། ཁོང་ཚོས་བོད་ལ་རང་བཙན་དགོས་པ་དང་། རྒྱ་དམར་གཞུང་གིས་གང་བྱུང་བཀག་ཉར་བཙོན་འཛུག་བྱས་པའི་དགེ་འདུན་པ་རྣམས་མྱུར་དུ་གློད་དགོས་པའི་འབོད་སྒྲ་བསྒྲགས་ཡོད། སྐབས་དེར་ཉེན་རྟོག་དམག་མིས་ཞི་རྒོལ་བ་རྣམས་བཀག་འགོག་བྱས་སྐབས། དགེ་འདུན་པ་རྣམས་དེ་མྱུར་ས་ཐོག་ཏུ་བསྡད་ནས་“གོང་ས་མཆོག་སྐུ་ཚེ་བརྟན་པའི་“ཞབས་བརྟན་དང་འབོད་ཚིག་སྒྲོགས། ཆུ་ཚོད་ཕྱེད་ཀ་ཙམ་སོང་རྗེས་སེ་ར་དགོན་གྱི་དགེ་འདུན་པ་ཚོས་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་དར་འཕྱར་བ་དང་བོད་རང་བཙན་གྱི་བསྒྲགས་ཡིག་སྒྲོར་འགྲེམས་ཀྱིས་ཞི་རྒོལ་གནང་ཡོད། དེ་འཕྲལ་སེ་འབྲས་དགའ་གསུམ་དང་། ལྷ་སའི་གཙུག་ལག་ཁང་། ར་མོ་ཆེ་སོགས་ལ་དམ་དྲག་བྱས་པར་མ་ཟད། དགོན་སྡེ་ཡོངས་ཀྱི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་བྱེད་སྒོ་བཙན་ཤེད་ཀྱིས་བཀག་སྡོམ་བྱས་པ་རེད། (92) ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༨ ལོའི་གསུམ་བཅུའི་དུས་དྲན་ཉིན་ནས་བཟུང་གཞི་རྒྱ་ཆེ་ཆུང་མི་འདྲ་བའི་སྐོར་ལངས་ལས་འགུལ་ཐེངས་ ༣༦༦(93) སྐོར་བྱུང་ཡོད་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། སྐབས་དེར་ཉུང་མཐར་བོད་མི་ ༤༥༠༠ སྐོར་འཛིན་བཟུང་བྱས་པ་དང་། བོད་མི་ ༡༩༠ སྐོར་ལ་དུས་བཀག་བཙོན་འཇུག་ཟླ་དགུ་ནས་ཚེ་བཙོན་བར་གྱི་ཉེས་ཆད་བཅད་ཡོད། ཁོང་ཚོ་ཕལ་མོ་ཆེར་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་བདེ་འཇགས་ལ་ཉེན་ཁ་བཟོས་པའི་ཉེས་འཛུགས་བྱས་ཏེ། སུ་རྗེས་སུ་བོད་མི་ ༧ ལ་སྲོག་ཐོག་ཉེས་ཆད་བཅད་པའི་ཁོངས་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༩ ཟླ་ ༡༠ ཚེས་ ༢༠ ཉིན་རང་ལོ་ ༣༠ ལོན་མེད་པའི་བོད་མི་བློ་བཟང་རྒྱལ་མཚན་དང་ལོ་ཡག་གཉིས་ལ་སྲོག་ཁྲིམས་བཅད་པ་དང་།(94)

གཞན་བསྟན་འཛིན་ཕུན་ཚོགས་དང་། ཀང་བཙུགས། ཕུན་སྐྱིད། པདྨ་ཡེ་ཤེས། བསོད་ནམས་ཚེ་རིང་བཅས་ལ་ལོ་གཉིས་ཕར་འགྱངས་ཀྱི་སྲོག་ཁྲིམས་བཅད་ཡོད་པ་རེད། དུས་དེར་བོད་མི་སྟོང་ཕྲག་མང་པོ་གར་སོང་ཆ་མེད་དུ་གྱུར་པའི་གནས་ཚུལ་བྱུང་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༨ ཟླ་ ༣ ཚེས་ ༡༦ ཉིན་དྲག་ཆས་ཉེན་རྟོག་དམག་མིས་བོད་མི་ཞི་རྒོལ་བའི་ཁྲོད་གང་བྱུང་མེ་མདའ་བརྒྱབ་སྟེ། མི་ ༤༠ ཡས་མས་དམར་བསད་བཏང་

ཡོད་པ་རེད།[95] ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༩ ཟླ་ ༨ ཚེས་ ༣ ཉིན་དཀར་མཛེས་སྟོང་འཁོར་དགོན་གྱི་ཉེ་འགྲམ་དུ་སྤྱི་བདེ་དམག་མིས་བོད་མི་ཞི་རྒོལ་བའི་ཁྲོད་གང་བྱུང་གིས་མེ་མདའ་བརྒྱབ་སྐྱེ་ཚུང་མཐར་མི་༡༩ བསད་ཡོད་པ་རེད།[96] ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༩ ཟླ་ ༣ ཚེས་ ༡༦ ཉིན་སྤྱི་བདེ་དམག་གིས་ཇ་བ་ཁྲུལ་གྱི་བོད་མིའི་ཞི་རྒོལ་ལ་དྲག་གནོན་བྱས། སྐབས་དེར་བོད་མི་སྟོང་ཕྲག་མང་པོ་ཞི་རྒོལ་ནང་མཉམ་ཞུགས་བྱས་པའི་ཁྲོད་ཚུང་མཐར་བོད་མི་ ༩[97] དམར་གསོད་བཏང་བའི་ནང་གི་ལོ་ན་ཆུང་ཤོས་རང་ལོ་ ༡༦ ལ་སོན་པའི་སློབ་ཕྲུག་ལྷུན་གྲུབ་མཚོ་རེད། [98]

དེ་ལྟར་བོད་མིའི་ཞི་བའི་ལས་འགུལ་ལ་རྒྱའི་དྲག་ཆས་དམག་དཔུང་གིས་དྲག་གནོན་བྱས་པ་དེ་ལ་རྒྱལ་སྤྱིའི་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱིས་རྒྱ་གཞུང་ལ་བོད་མིའི་གཞི་རྩའི་ཐོབ་ཐང་རྗེས་རོལ་བཏང་བའི་སྐྱོན་བརྗོད་བྱས་ཡོད། རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་མནར་གཅོད་ཉེན་འགོག་ཚོགས་ཆུང་གི་སྐབས་ཐེངས་བཞི་པའི་ནང་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༩ ཟླ་ ༣ པ་ནས་བཟུང་རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་མི་གང་བྱུང་འཛིན་བཟུང་བཀག་ཉར་བྱས་པའི་གནས་ཚུལ་དེར་བློ་འཚབ་ཡོད་པ་དང་། ཉེན་རྟོག་དམག་མིས་ཇ་བ་ཁྲུལ་དང་། དཀར་མཛེས་ཁྲུལ། ལྷ་ས་བཅས་ཀྱི་གཞི་རྒྱ་ཆེ་བའི་ཞི་རྒོལ་ལས་འགུལ་བ་ཚོར་མེ་མདའ་བརྒྱབ་ནས་བོད་མི་མང་པོ་བསད་པའི་གནས་ཚུལ་བཅས་ལ་སྐྱོན་བརྗོད་བྱས་པར་མ་ཟད། རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་དམིགས་བསལ་སྐུ་ཚབ་བདུན་ནས་ (༢༠༠༩ ཟླ་ ༨) བོད་དུ་རང་དབང་རྟོག་ཞིབ་པ་དང་གསར་འགོད་པ་འགྲོ་རྒྱུ་འཇུག་དགོས་པའི་རྒྱ་གཞུང་ལ་འབོད་སྐུལ་ཡང་གནང་ཡོད་པ་རེད།

རང་སྲེག་གི་ཞི་རྒོལ།

འདས་པའི་ལོ་ངོ་བཅུ་ཕྲག་མང་པོའི་རིང་བོད་མི་ཚོས་རྒྱ་གཞུང་གི་དྲག་གནོན་ལ་ཞི་བའི་ངོ་རྒོལ་དང་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་དགོས་པའི་མངོན་འདོད་བཏོན་ཡོད་ཀྱང་། རྒྱ་གཞུང་གིས་མུ་མཐུད་བོད་ནང་དམ་དྲག་ཏུ་ཅང་ཆེ་བའི་སྲིད་ཇུས་ལག་བསྟར་བྱས་

ཡོད། དོན་དངོས་ཐོག་སྲིད་འཛིན་ཞི་ཅིན་ཕིན་གྱི་སྲིད་འཛིན་གྱི་ལས་ཡུན་དང་པོའི་རིང་དྲག་གནོན་སྲིད་ཇུས་ཇེ་སྡུག་ཏུ་བཏང་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ལོར་ཨ་རིའི་རང་དབང་ཁང་པས་ <<རྒྱ་ནག་གི་སྟོབས་ཤུགས་ལ་འཐབ་པ། སྲིད་འཛིན་ཞི་ཅིན་ཕིན་གྱི་སྲིད་དབང་འོག་གི་འགོག་རྒོལ་དང་དྲག་གནོན། ཆོས་ལུགས་སླར་གསོ།>> ཞེས་པའི་སྙན་ཐོ་ཞིག་བཏོན་པའི་ནང་བོད་ནང་གི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་གནས་སྟངས་ཇེ་སྡུག་བཏང་བ་དང་། བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་གྱི་ལྷ་གྲུབ་དང་བླ་སྤྲུལ་ཡང་སྲིད་ཀྱི་ལམ་ལུགས་ལ་ཐེ་བྱུས་བྱས་པ་དང་། མི་སྒེར་གྱི་ཆོས་འཆད་ཉན་དང་ཉམས་ལེན་ལ་དམ་དྲག་ཤུགས་ཆེ་བྱས་པ། དུས་ཆེན་ཁག་བསྐྱར་གསོ་བྱེད་མི་ཆོག་པའི་བཀག་སྡོམ། རང་ལུས་མེར་སྲེག་གཏོང་མཁན་གྱི་ཉེ་འབྲེལ་ཚོར་ཉེས་ཆད་བཅད་པ་སོགས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་གསལ་སྟོན་གནང་ཡོད། རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་མིའི་ཞི་བའི་འདུ་འཛོམས་ངོས་ལེན་མི་བྱེད་པ་དང་། ཁོ་པ་ཚོའི་འདོད་པ་དང་མི་མཐུན་པའི་བསམ་ཚུལ་རིགས་ལ་དྲག་གནོན་བྱེད་རྒྱུད་བྱེད་པ། མི་མང་མཉམ་སྡེབ་བམ་ཡང་ན་མི་སྒེར་ཞི་རྒོལ་བྱེད་མཁན་བཅས་འཛིན་བཟུང་དང་བཙོན་འཇུག་གིས་མནར་གཅོད་དང་། གར་སོང་ཆ་མེད་གྱུར་བ་བཅས་མདོར་ན་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་མི་རྣམས་འུ་ཐུག་ཐབས་ཟད་ཀྱི་ལས་འགྱུལ་མ་སྤེལ་ཐབས་མེད་བཟོ་རྒྱུའི་སྲིད་བྱུས་གཏིང་ནག་ལག་བསྟར་བྱེད་བཞིན་ཡོད་པ་རེད།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༩ ནས་བཟུང་བོད་ནང་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གི་མཐོ་རླབས་ཤིག་འཕྱུར་བ་དང་། བོད་ནང་དུ་བོད་མི་ ༡༥༨ ཀྱིས་རྒྱ་གཞུང་དབང་སྒྱུར་ལ་ཞི་རྒོལ་ཆེད་རང་ལུས་མེར་སྲེག་བཏང་ཡོད། རང་ལུས་མེར་སྲེག་གཏོང་མཁན་ཚོའི་ཡོངས་གྲགས་འབོད་ཚིག་གཙོ་བོ་ནི། བོད་ལ་རང་དབང་དགོས་པ་དང་། ༧གོང་ས་མཆོག་བོད་དུ་གདན་འདྲེན་ཞུ་དགོས། ཞེས་པ་དེ་ཡིན། འོན་ཀྱང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་འབོད་ཚིག་དེ་དག་ཁྲིམས་འགལ་ནག་ཉེས་སུ་བརྩིས་ནས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གཏོང་མཁན་དང་། ནང་མི་ཉེ་འབྲེལ་བཅས་འཛིན་བཟུང་བཙོན་འཇུག་སོགས་བྱེད་པ་བརྒྱུད་ལས་འགྱུལ་དེ་དག་

འགོག་ཐབས་བྱས་ཡོད། ལེ་ཚན་དང་པོའི་ནང་བོད་མིའི་འབོད་སྒྲ་དེ་དག་གསལ་པོར་འཁོད་ཡོད།

བོད་མི་ཆབ་སྲིད་བཙོན་པ།

རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཉེས་ཁྲིམས་དང་རྩ་ཁྲིམས་ནང་དུ་ཁྲིམས་འགལ་རྩད་ཞིབ་དང་གང་བྱུང་འཛིན་བཟུང་བཀག་ཉར་རིགས་མི་ཆོག་པ་འཁོད་ཡོད། དཔེར་ན། རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རྩ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་ ༣༧ ནང་དུ། སྤྱི་དམངས་ཀྱི་རང་དབང་ལ་དམ་དྲག་དང་བཙན་འཕྲོག ཁྲིམས་འགལ་གྱིས་བཀག་ཉར་རིགས་བྱས་མི་ཆོག ཅེས་འཁོད་ཡོད། འོན་ཀྱང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་དོན་དངོས་རང་གིས་གཏན་ལ་ཕབ་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རྩ་ཁྲིམས་ལ་རང་གིས་རྫོག་རོལ་བཏང་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ལོའི་རྒྱལ་སྤྱིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྟ་ཞིབ་ཚོགས་པའི་ <<རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་བརྟན་ལྷིང་རྒྱུན་འཁྱོངས་ལས་འགུལ་>> ཟེར་བའི་འོག་ཏུ། བོད་མི་ཚོར་ཡང་སྙིང་རྗེ་མེད་པའི་བཀག་ཉར་དང་ཁྲིམས་བཤེར་བྱས་པའི་སྐབ་བོའི་ནང་དུ་གནད་དོན་ ༥༠༠ ཙམ་ལ་དབྱེ་ཞིབ་གནང་ཡོད་པ་དང་། སྐབས་བོ་དེའི་ནང་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༣ ནས་ ༢༠༡༥ བར་བཀག་ཉར་དང་ཁྲིམས་བཤེར་བྱས་པའི་བོད་མི་དེ་དག་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་འབོད་སྒྲ་བསྒྲགས་པ་དང་། ཡང་ན་སྲིད་གཞུང་ལ་སྐྱོན་བརྗོད་བྱས་པ་ ༼ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ནག་ཉེས་ཐོགས་པ་༽ ཤ་སྟག་ཡིན་པ་ར་སྤྲོད་བྱུང་འདུག རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་མི་ཚོར་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་གསང་བ་ཕྱི་གྲུར་དང་བརྟན་ལྷིང་མེད་པར་བཟོས་པའི་ཉེས་འཛུགས་འོག་འཛིན་བཟུང་བཙོན་འཇུག་བྱས་ཏེ་བརྟན་ལྷིང་རྒྱུན་འཁྱོངས་ལ་ཤུགས་སྣོན་བརྒྱབ་ཡོད་ཚུལ་འཁོད། སྐབས་བོ་དེའི་ནང་དུ་དུང་རྒྱ་གཞུང་གིས་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་བདེ་འཇགས་ལ་ཉེན་ཁ་བཟོ་ལུགས་[99] ལ་སྐྱད་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༩ ནས་ ༢༠༡༢ ལོ་བར་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་དང་། མཚོ་སྔོན་ཞིང་ཆེན་གཉིས་ནང་བོད་མི་ ༣༠༩ འཛིན་བཟུང་བྱས་ཡོད་པ་དང་། ལོ་རེར་ཆ་སྙོམས་བྱས་ན་བོད་མི་ ༦༡ རེ་འཛིན་བཟུང་བྱས་ཡོད་སྐོར་བརྗོད་ཡོད་པ་རེད།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ལོའི་ནང་[100] བོད་ནང་རྒྱ་གཞུང་གིས་སྨུ་མཐུད་བོད་མི་ཚོ་གང་བྱུང་འཛིན་བཟུང་བཀག་ཉར་དང་མནར་གཅོད་གཏོང་བཞིན་པའི་གནས་ཚུལ་ཐོན་ཡོད།

༢༠༡༨ ཟླ་ ༤ ཚེས་ ༣༠ ཉིན། རང་ལོ་ ༩༡ ལ་སོན་པའི་བོད་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་བཙོན་ཟུར་གཞོན་ནུ་དཔལ་ལྡན་ལགས་དུས་རིང་བཙོན་འཇུག་སྐབས་སྡུག་སྦྱོང་ཚད་མེད་མྱངས་པའི་རྐྱེན་གྱིས་ཡུན་རིང་ནད་མནར་གྱིས་འདས་གྲོངས་སུ་གྱུར་ཡོད།

གཞོན་ནུ་དཔལ་ལྡན་ལགས་ ༢༠༡༢ ཟླ་ ༦ ཚེས་ ༡༨ ཉིན་ལ་ ༢༠༠༨ ལོའི་ཞི་རྒོལ་ཆེན་མོའི་ནང་མཉམ་ཞུགས་གནང་བའི་རྐྱེན་གྱིས་འཛིན་བཟུང་བྱས་པ་དང་། ཀན་སུའུ་ཞིང་ཆེན་ཀན་ལྷོ་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ཁུལ་རྨ་ཆུ་རྫོང་བཀག་ཉར་ཁང་ནང་ཁེར་རྐྱང་དང་ཟླ་གྲངས་གཉིས་ལྷག་བཀག་ཉར་བྱས། སྤྱོལ་རྒྱུན་ལ་བོད་ཨ་མདོའི་ཁོངས་ཀྱི་ས་ཆ་ཞིག་ཡིན། ༢༠༠༨ ཟླ་ ༣ པའི་ནང་རྨ་ཆུ་རྫོང་དུ་ངོ་རྒོལ་ལས་འགུལ་གྱི་འགོ་འཁྲིད་པའི་ཉེས་མིང་འོག་དུས་བཀག་བཙོན་འཇུག་ལོ་གཉིས་དང་ཟླ་གྲངས་དགུའི་ཉེས་ཆད་ཐོག འོན་ཀྱང་ ༢༠༡༣ ཟླ་ ༧ ཚེས་ ༢༩ ལ་གཟུགས་བབ་འཕྱོད་བསྙེན་ཇེ་སྡུག་ཉེན་ཁའི་གནས་སུ་ལྷུང་བར་བརྟེན་ནས་གློད་འགྲོལ་ཐོབ་པ་ཞིག་རེད།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ཟླ་ ༡ ཚེས་ ༢༧ ཉིན་བོད་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་བཙོན་ཟུར་བཙུན་མ་ཞིག་དེ་སྔོན་བཙོན་ཁང་ནང་དུ་མནར་གཅོད་ཐོག་པའི་རྐྱེན་གྱིས་ནད་མནར་འོག་འདས་གྲོངས་སོང་ཡོད། རང་ལོ་ ༥༡ ཡིན་པའི་དགེ་དབང་མཚོ་མོ་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༣ ལོའི་ཞི་རྒོལ་ལས་འགུལ་ནང་མཉམ་ཞུགས་བྱས་པའི་རྐྱེན་གྱིས་མི་ལོ་ ༧ དུས་བཀག་བཙོན་འཇུག་གི་ཉེས་ཆད་ཐོག་པ་དང་། བཙོན་ཁང་ནང་ཁོང་མོར་མི་སྒྱིད་ལས་འདས་པའི་མནར་གཅོད་སྣ་ཚོགས་མྱངས་རྐྱེན་མགོ་ལ་ནད་གཞི་དྲག་པོ་ཐོག་ཡོད་པ་དང་། ན་ཞིང་ཁོང་མོའི་ནད་གཞི་ཇེ་སྡུག་ཏུ་ཕྱིན་ཏེ། ལྷ་ས་གྲོང་ཁྱེར་འཕན་པོ་ལྷུན་གྲུབ་རྫོང་སྨན་ཁང་དུ་སྨན་པ་བསྟེན་རྒྱུ་སྒུག་སྡོད་བྱེད་སྐབས་འདས་གྲོངས་སོང་ཡོད། ཨེ་ཤེ་ཡ་རང་དབང་རླུང་འཕྲིན་ཁང་གི་གནས་ཚུལ་སྤེལ་བ་ལྟར་ན། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ཟླ་ ༡ ཚེས་༢༨

ཉིན་བློ་གྲོས་རྒྱ་མཚོས་ (སོག་མཁར་བློ་གྲོས།) རྒྱལ་ས་ལྷ་སར་ཞི་བའི་ངོ་རྒོལ་བྱེད་སྐབས། ཉེན་རྟོག་པས་འཛིན་བཟུང་བཀག་ཉར་ཁང་དུ་བཙན་ཁྲིད་བྱས་རྗེས་གར་སོང་ཆ་མེད་དུ་གྱུར། ཁོང་གི་ནང་མི་ཚོས་ཁོང་བསྐྱུར་དུ་བཙོན་འཇུག་བྱེད་ཡོད་སྲིད་པར་སེམས་ཁྲལ་བྱས་ཡོད། རྒྱ་གཞུང་གིས་དེ་སྔོན་ཁོང་ལ་མི་བསད་པ་དང་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ལས་འགུལ་སྤྲེལ་བའི་ཉེས་འཛུགས་འོག་མི་ལོ་ ༢༠ དུས་བཀག་བཙོན་བཅུག་གི་ཉེས་ཆད་བཅད་ཡོད་པ་རེད།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ནང་མིར་བརྡ་ལན་ཙམ་ཡང་མ་སྤྲད་པར་བོད་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་བཙོན་ཟུར་ཞིག་ལོ་གཅིག་ལྷག་བཀག་ཉར་བྱས་རྗེས། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ཟླ་ ༧ ཚེས་ ༡༠ ཉིན་མཚོ་སྔོན་ཞིང་ཆེན་མཚོ་བྱང་ཁུལ་འབྲིང་རིམ་མི་དམངས་ཁྲིམས་ཁང་ནས་རང་ལོ་ ༥༥ ཡིན་པའི་ཆབ་སྲིད་བཙོན་ཟུར་དང་གསར་འགོད་པ་ཟུར་པ་ཚེ་མགོན་རྒྱལ་ལ་རྒྱལ་ཁབ་ཁ་བྲལ་གྱི་སྐུལ་སློང་བྱས་པའི་ཉེས་འཛུགས་འོག་ལོ་ ༣ དུས་བཀག་བཙོན་བཅུག་གི་ཉེས་ཆད་བཅད་ཡོད་པ་དང་། བོད་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་དང་མང་གཙོ་འཕེལ་རྒྱས་ལྟེ་གནས་ཁང་གི་གནས་ཚུལ་ལྟར་ན། རྒྱ་གཞུང་གིས་ཚེ་མགོན་རྒྱལ་ལ་ཁྲིམས་རྩོད་པ་གླ་རྟ་མ་བཅུག་པ་དང་། དྲང་བདེན་གྱི་ཁྲིམས་བཤེར་བྱས་མེད་པ་རེད། བཙན་དབང་འོག་དོ་དམ་བཀག་ཉར་བྱ་རྒྱུ་འགོག་ཆེད་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་དམིགས་བསལ་ཚན་པ་ཞིག་ཡོད་པ་དེས་རྒྱ་གཞུང་ལ་ཚེ་མགོན་རྒྱལ་ཁོང་གང་བྱུང་བཀག་ཉར་བྱས་པའི་ཐད་ལ་དོགས་འདྲི་བྱས་ཀྱང་། རྒྱ་གཞུང་གིས་དེ་ལ་བརྡ་ལན་སྤྲད་མེད་པ་རེད།

ཨེ་ཤེ་ཡ་རང་དབང་རླུང་འཕྲིན་ཁང་གི་གནས་ཚུལ་ལྟར་ན། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༧ ཕྱི་ཟླ་ ༡༡ ཚེས་ ༢༡ ཉིན་རང་ལོ་ ༣༧ ཡིན་པའི་བཀྲ་ཤིས་ཆོས་དབྱངས་ཉེན་རྟོག་པས་བཙན་ཁྲིད་བྱས་ཏེ་གར་སོང་ཆ་མེད་དུ་གྱུར་ནས་ཁོང་གི་ནང་མི་དང་ཉེ་འབྲེལ་ཚོས་ཁོང་གང་དུ་ཡོད་པའི་གནས་ཚུལ་ཤེས་རྟོགས་ཐུབ་མེད། དེ་རྗེས་སློད་གྲོལ་བཏང་བའི་བཙོན་གྲོགས་ཤིག་གིས་བཀྲ་ཤིས་ཆོས་དབྱངས་ལ་ནག་ཉེས་འདི་ཡིན་ཁ་གསལ་མེད་པར་

ལོ་ ༦ དུས་བཀག་བཙོན་བཅུག་བྱེད་ཚུལ་ཁོང་གི་ནང་མི་ཚོར་བཤད་འདུག ཡང་
བྲག་མགོ་དགོན་གྱི་དགེ་བཤེས་ཚེ་དབང་རྣམ་རྒྱལ་ལ་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ནག་ཉེས་ཡོད་
ལུགས་ཀྱི་ཉེས་འཛུགས་བྱས་ཏེ་ལོ་ ༦ དུས་བཀག་བཙོན་བཅུག་བྱས་ཡོད། རྗེས་སུ་
ཁོང་གློད་འགྲོལ་གཏོང་སྐབས་བཙོན་དུ་མནར་གཅོད་ཐོག་རྐྱེན་རྐང་པ་གཉིས་སྐྱོན་
ཤོར་ནས་གོམ་པ་སྤོ་མི་ཐུབ་པ་ཆགས། འབྲེལ་ཡོད་ནས་གནས་ཚུལ་བརྗོད་པ་ལྟར་
ན། དགེ་བཤེས་ཚེ་དབང་རྣམ་རྒྱལ་ཕྱི་ཟླ་ ༧ ཚེས་ ༢༩ ཉིན་གློད་འགྲོལ་བཏང་ཡང་
། རྐང་པ་གཉིས་སྐྱོན་ཅན་ཆགས་ཏེ་རྒྱུན་ལྡན་ལྟར་གོམ་པ་རྒྱག་ཐུབ་ཀྱི་མེད། ཁོང་ཕྱི་
ལོ་ ༢༠༡༢ ལོ་ནང་བྲག་མགོ་ཁུལ་གྱི་ཞི་རྒོལ་ལས་འགུལ་ནང་ཞུགས་པར་བརྟེན་
བཙོན་བཅུག་ཉེས་ཆད་བཅད་པ་ཞིག་རེད། ཇ་རམ་ས་ལར་རྟེན་གཞི་བྱས་པའི་བོད་
ཀྱི་དུས་བབ་གསར་ཁང་གི་གནས་ཚུལ་ལྟར་ན། འདི་ལོ་ཟླ་ ༣ ཚེས་ ༢༡ ཉིན་རང་
ལོ་ ༣༨ ཡིན་པའི་གིརྟི་དགོན་གྱི་དགེ་འདུན་པ་བློ་བཟང་སངས་རྒྱས་ལ་ལོ་ ༥ དུས་
བཀག་བཙོན་བཅུག་གི་ཉེས་ཆད་བཅད་ཡོད་པ་དང་། ཁོང་ལ་ཛ་བ་ཁུལ་འབར་ཁམས་
མི་དམངས་ཁྲིམས་ཁང་ནས་ཆབ་སྲིད་དང་རང་ལུས་མེར་སྲེག་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་
ལུགས་ཀྱི་ནག་ཉེས་བཙུགས་འདུག བློ་བཟང་སངས་རྒྱས་ནི་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༢ ཟླ་ ༡
ཚེས་ ༡༩ ཉིན་འཛིན་བཟུང་བྱས་པ་དང་། དེ་ནས་ཉིན་གསུམ་གྱི་རྗེས་སུ་ཁོང་གི་
ཤག་རོགས་བློ་བཟང་དཀོན་མཆོག་ཀྱང་འཛིན་བཟུང་བྱས་ཡོད།

ཕྱི་ཟླ་ ༩ ཟླ་མགོར་འབྲི་རུ་རྫོང་དུ་བོད་མི་ ༣༠ ཡས་མས་ཤིག་བཀག་ཉར་བྱས་པ་
དང་། སེབ་ཁྲ་རྫ་ཀན་རྒྱུད་དུ་རྒྱ་གཞུང་གི་རང་བྱུང་གཏེར་ཁ་སྔོག་འདོན་[101] ལས་
གཞིར་བོད་མི་མང་ཚོགས་ཀྱིས་འགོག་རྒོལ་བྱས་རྗེས། སྐྱེ་པ་ཞིག་གི་དཔོན་གར་
སོང་ཆ་མེད་དུ་གྱུར་ཡོད། བཙན་བྱོལ་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་བརྒྱུད་ལམ་དུ་འབྱོར་བའི་གནས་
ཚུལ་ལྟར་ན། རྒྱ་གཞུང་གིས་ཤག་ཆུ་གྲོང་རྡལ་དམར་སྐོར་གྲོང་ཚོའི་དཔོན་ཀརྨ་ཟེར་
བ་ཞིག་གང་བྱུང་འཛིན་བཟུང་བཀག་ཉར་བྱས་པའི་གནས་ཚུལ་དེ་ཕྱིའི་སྤྱི་ཚོགས་
བརྒྱུད་ལམ་ཁག་ཏུ་ཐོན་པ་དང་འབྲེལ་ཏེ། ས་གནས་གཞུང་གིས་ཛ་དྲག་གི་ཚོགས་

འདུ་སྐོར་ནས། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༢ ཀྱི་སྔ་རྗེས་སུ་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ནག་ཆུ་ཁུལ་འབྲི་རུ་རྫོང་ཤག་ཆུ་གྲོང་རྡལ་གྱི་བོད་མི་ཚོར་གང་བྱུང་ཉེས་རྫུང་དང་བཀག་ཉར་བྱས་ཡོད་པ་རེད།

དཀར་མཛེས་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ཁུལ་སེར་ཤུལ་རྫོང་བོན་པོ་དགོན་གྱི་དགེ་འདུན་པ་གཉིས་ལ་རྒྱལ་ཁབ་ཁ་བྲལ་གྱི་གནད་དོན་ཡོད་ལུགས་བཤད་ནས་ས་གནས་ཉེན་རྟོག་པས་བཀག་ཉར་བྱས་པ་དང་། བློ་བཟང་ལྷུན་གྲུབ་ཕྱི་ཟླ་ ༣ ཚེས་ ༤ ཉིན་འཛིན་བཟུང་བྱས་པ་དང་། ཆོས་མཆོག་ཕྱི་ཟླ་ ༡༢ ཚེས་ ༢༥ ཉིན་འཛིན་བཟུང་བྱས་ཡོད། ཁོང་གཉིས་འཛིན་བཟུང་བྱེད་དགོས་པའི་རྒྱུ་མཚན་ལ་གསལ་ཁ་མེད་པ་རེད། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་དང་མང་གཙོ་འཕེལ་རྒྱས་ལྟེ་གནས་ཁང་གི་གནས་ཚུལ་ལྟར་ན། ཕྱི་ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༡༦ ཉིན་མཚོ་སྔོན་ཞིང་ཆེན་མཚོ་ལྷོ་ཁུལ་གཙང་དགོན་པའི་དགེ་འདུན་པ་གཉིས་ལ་དྲ་རྒྱའི་བདེ་འཛུགས་བཅའ་ཁྲིམས་དང་འགལ་བའི་པར་རིས་དང་རྩོམ་ཡིག་སྤེལ་བའི་ནག་ཉེས་བཙུགས་ཏེ། རྫོང་ཉེན་རྟོག་པས་གཙང་དགོན་པའི་དགེ་འདུན་པ་འོད་ཚུང་རྒྱ་མཚོ་དང་ངོ་རྟགས་མ་ཟིན་པའི་དགེ་འདུན་པ་གཅིག་བཀར་ཉར་བྱས་འདུག

ཨེ་ཤེ་ཡ་རང་དབང་རླུང་འཕྲིན་ཁང་གི་གནས་ཚུལ་ལྟར་ན། ཕྱི་ཟླ་ ༣ ཚེས་ ༢༧ ཉིན་ཀན་སུའུ་ཞིང་ཆེན་ཀན་ལྷོ་ཁུལ་བསང་ཆུ་རྫོང་བླ་བྲང་དགོན་གྱི་དགེ་འདུན་པ་སྦྱིན་པ་རྒྱ་མཚོ་ས་གནས་ཉེན་རྟོག་པས་བཙན་ཁྲིད་བྱས་རྗེས་གར་སོང་ཆ་མེད་དུ་གྱུར་འདུག རང་མིང་བརྗོད་འདོད་མེད་པ་ཞིག་གིས་ཨེ་ཤེ་ཡ་རང་དབང་རླུང་འཕྲིན་ཁང་ལ། སྦྱིན་པ་རྒྱ་མཚོ་གར་སོང་ཆ་མེད་དུ་གྱུར་པའི་ཉིན་དེར་རྒྱལ་ཁབ་བདེ་འཛུགས་ལས་ཁུངས་ཀྱི་དཔོན་རིགས་ཚོས་ཁོང་ལ་ཁ་པར་བཏང་བྱུང་། ཞེས་བརྗོད་སྐོར་བཤད་འདུག་ལ། དེ་ནས་ཉིན་ ༡༠ རྗེས་སུ་ཁོང་འཛིན་བཟུང་བྱེད་དོན་གསལ་བཤད་གང་ཡང་མེད་པར་སྦྱིན་པ་རྒྱ་མཚོ་གསང་བའི་བཀག་ཉར་ཁང་ཞིག་ནས་སློད་གྲོལ་བཏང་ཡོད་པ་རེད།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ཟླ་ ༩ ནང་རང་ལོ་ ༦༠ ཡིན་པའི་ལྷ་མོ་སྒྲོལ་དཀར་ལྷ་སར་གནས་མཇལ་དུ་འགྲོ་བའི་ལམ་བར་ནས་བཀག་ཡོད་པ་རེད། ཨེ་ཤེ་ཡ་རང་དབང་རླུང་འཕྲིན་ཁང་གི་གནས་ཚུལ་ལྟར་ན། ལྷ་མོ་སྒྲོལ་དཀར་ཉེ་འབྲེལ་ཁ་ཤས་དང་མཉམ་དུ་གནས་མཇལ་དུ་འགྲོ་སྐབས། དམག་ཆས་སྔོ་ནག་གྱོན་པའི་རྒྱལ་ཁབ་བདེ་འཛུགས་ལས་ཁུངས་ཀྱི་མི་སྣས་ཁོང་མོར་འདྲི་གཅོད་བྱེད་ཆེད་མིང་ཆ་རྒྱུས་མེད་པའི་ས་གནས་ཤིག་ལ་ཁྲིད་རྗེས་གར་སོང་ཆ་མེད་དུ་གྱུར་འདུག ལྷ་མོ་སྒྲོལ་དཀར་གྱི་སྐོར་བོད་མི་དམངས་སྤྱི་འཐུས་ངག་དབང་ཐར་པས། "ཉིན་དེ་ནས་བཟུང་ལྷ་མོ་སྒྲོལ་དཀར་གར་ཡོད་ཀྱི་སྐད་ཆ་གོ་ཐོས་མ་བྱུང་། བོར་བཀག་ཕྱིན་འདུག"(102) ཅེས་བརྗོད་འདུག

འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་དང་མང་གཙོ་འཕེལ་རྒྱས་ལྟེ་གནས་ཁང་གི་དྲ་ཚིགས་སྟེང་སྤེལ་བའི་གནས་ཚུལ་ལྟར་ན། རྒྱ་གཞུང་གིས་ ༢༠༡༧ ཟླ་ ༧ ནང་དོ་དམ་འོག་ཟླ་བ་བཞིའི་རིང་རྒྱལ་གཅེས་ཆོས་གཅེས་ཀྱི་སློབ་གསོའི་ལས་འགུལ་སྤེལ་སར་བཀག་ཉར་བྱས་པའི་དགེ་འདུན་པ་ཞིག་ནས། བོད་ལྗོངས་ནག་ཆུ་ཁུལ་སོག་རྫོང་དུ་ཆེད་འཛུགས་བྱས་པའི་ཆབ་སྲིད་སློབ་གསོའི་ལྟེ་གནས་ཁང་ནང་བོད་མི་ཚོར་མནར་གཅོད་དང་བཙན་གཡེམ་བྱེད་བཞིན་པའི་དངོས་ཡོད་གནས་སྟངས་གསལ་སྟོན་བྱས་ཡོད་པ་དང་། བདེ་འཛུགས་ཀྱི་ཆེད་དུ་རང་མིང་བརྗོད་འདོད་མེད་པའི་དགེ་འདུན་པ་དེས། བཀག་ཉར་ཁང་གི་ལས་བྱེད་ཚོས་དགེ་འདུན་པ་ཇན་པ་དང་། ལྷག་པར་བཙུན་མ་ཚོ་དམིགས་འབེན་གཙོ་བོར་བཟུང་གི་འདུག ཅེས་བརྗོད་ཡོད་པ་རེད།

ཨིན་ཡུལ་དུ་རྟེན་གཞི་བྱས་པའི་བོད་རང་དབང་ཚོགས་པའི་གནས་ཚུལ་ལྟར་ན། ཕ་ཡུལ་སོག་རྫོང་ཁྲི་རྡོ་གྲོང་རྡལ་ནས་ཡིན་ཞིང་རང་ལོ་ ༥༠ ཡིན་པའི་བོད་མི་གངས་སྐྱིས་ཟེར་བ་ཞིག་འདི་ལོའི་ཕྱི་ཟླ་ ༥ ཚེས་ ༨ ཉིན་འཛིན་བཟུང་བྱས་ཡོད་པ་དང་། ཁོང་འཛིན་བཟུང་བྱེད་དོན་ནི། ཉེན་རྟོག་པས་ཁོང་གིས་བོད་ནང་དུ་བཀག་སྡོམ་བྱས་པའི་༧གོང་ས་མཆོག་གི་གསུང་ཆོས་ཀྱི་དེབ་དང་དུས་འཁོར་དབང་ཆེན་སྐོར་གྱི་འོད་སྡེར་ཉར་བར་ཞིབ་བཤེར་བྱས་འདུག

ལོ་སྔོན་མར་ཡང་དྲ་ལམ་དང་སྤྱི་ཚོགས་བརྒྱུད་ལམ་ཁག་ཏུ་རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་མི་ཚོ་གང་བྱུང་འཛིན་བཟུང་དང་བཀག་ཉར་བྱས་པའི་གནས་ཚུལ་མང་པོ་ཐོན་ཡོད། རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རྩ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་ ༣༥ ནང་དུ་སྨྲ་བརྗོད་རང་དབང་དང་། གསར་འགོད་རང་དབང་། འདུ་འཛོམ་རང་དབང་། ཚོགས་འབྲེལ་རང་དབང་། རྣམ་སྟོན་ཁྲོམ་སྐོར་རང་དབང་བཅས་ལ་སྲུང་སྐྱོབ་བྱེད་དགོས་སྐོར་འཁོད་ཀྱང་། ༧གོང་ས་མཆོག་བོད་ལ་ཕྱིར་ཕེབས་འཇུག་དགོས་པ་དང་། བོད་ལ་རང་དབང་དགོས། ཞེས་ཞི་རྒོལ་ནང་མཉམ་ཞུགས་བྱེད་མཁན་དང་ཁེར་རྐྱང་གློམ་བགྲོད་བྱེད་མཁན་བཅས་ཀྱིས་ཀྲུང་ཧྭ་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རྩ་ཁྲིམས་ཀྱི་སྲུང་སྐྱོབ་ཐོབ་ཐང་འདི་ལོངས་སུ་སྤྱོད་ཐུབ་ཀྱི་མེད་པ་རེད། ཞི་རྒོལ་བྱེད་མཁན་མང་པོ་ཞིག་མུ་མཐུད་ཤེས་རྟོགས་མ་ཐུབ་པའི་བཀག་ཉར་ཁང་དུ་ཉར་ཡོད། རྒྱ་གཞུང་གིས་ཁོང་ཚོའི་ནང་མི་ཉེ་འབྲེལ་ཚོར་ཁོང་ཚོ་གང་དུ་ཡོད་དང་འཕྲོད་བསྟེན་གནས་སྟངས་གང་འདྲ་ཡོད་པའི་གནས་ཚུལ་ཙམ་ཡང་ཤོད་ཀྱི་མེད་པ་རེད།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ཟླ་ ༡ ཚེས་ ༥ ཉིན་བསོད་ནམས་བཀྲ་ཤིས་ཀྱིས་ཟི་ཁྲོན་གསེར་རྟ་རྫོང་གི་ཁྲོམ་ལམ་དུ་ཁེར་རྐྱང་གིས་ཞི་རྒོལ་བྱས་ནས་རླུང་རྟའི་ཤོག་ལྷེ་གཏོར་བཞིན་༧གོང་ས་མཆོག་ཁྲི་ལོར་བརྟན་པར་ཤོག བོད་ལ་རང་དབང་དགོས། ཞེས་གློམ་བགྲོད་བྱས་ཡོད་པ་རེད། གསེར་རྟ་རྫོང་ཉེན་རྟོག་པས་བསོད་ནམས་བཀྲ་ཤིས་འཛིན་བཟུང་བཙན་ཁྲིད་བྱས་རྗེས། ཁོང་གང་དུ་ཡོད་དང་ཅི་བྱས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་ཤེས་རྟོག་ཐུབ་ཀྱི་མེད་པ་རེད།

དེ་དང་གཅིག་མཚུངས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ཟླ་ ༣ ཚེས་ ༢༥ ཉིན་ཛ་བ་གིརྟི་དགོན་གྱི་དགེ་འདུན་པ་བློ་བཟང་ཚུལ་ཁྲིམས་ཀྱིས་རྔ་བའི་ཁྲོམ་གཞུང་དུ་ཁེར་རྐྱང་གིས་ཞི་རྒོལ་བྱས་པ་དང་། ས་གནས་སྤྱི་བདེ་མི་སྣས་ཁོང་འཛིན་བཟུང་བཙན་ཁྲིད་བྱས་པ་ནས་བཟུང་ཁོང་གི་གནས་ཚུལ་གོ་ཐོས་མེད་པ་རེད། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ཟླ་ ༣ ཚེས་ ༢༨ ཉིན་སུ་ར་དགོན་སྨན་ཁང་གི་སྨན་པ་མཁས་གྲུབ་བསྐྱར་དུ་བཀག་ཉར་བྱས་ཤིང་། རང་ལོ་ ༥༠

ཡིན་པའི་དགེ་འདུན་པ་མཁས་གྲུབ་ལ་རྒྱ་གཞུང་གིས་༧གོང་ས་མཆོག་དང་བོད་ནང་གི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་སྐོར་ཡི་གེ་བྲིས་པའི་ཉེས་འཛུགས་བྱས་ནས། ཁོང་རྫོང་སྒྲི་བདེ་ལས་ཁྲུངས་སུ་བཀག་ཉར་བྱས་འདུག

གཞན་ཡང་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ཟླ་ ༣ ཚེས་ ༡༦ ཉིན་ཀིརྟི་དགོན་གྱི་དགེ་འདུན་པ་བློ་བཟང་དར་རྒྱས་ཀྱིས་༧གོང་ས་མཆོག་བོད་དུ་གདན་འདྲེན་ཞུ་དགོས་པ་དང་། བོད་ལ་རང་དབང་དགོས། ཞེས་ཁེར་རྐྱང་གིས་ཞི་རྒོལ་བྱས་ཡོད། ཁོང་བཙན་ཁྲིད་ཀྱིས་གནས་ཚུལ་གོ་ཐོས་མེད་ཀྱང་། རྗེས་སུ་མི་མང་གི་འབད་བརྩོན་ལ་བརྟེན་ནས། ཁོང་གསར་དུ་འཛུགས་སྐྱུན་བྱས་པའི་རྔ་བ་རྫོང་ཁོངས་ཀྱི་དམག་སྒར་ཞིག་གི་བཀག་ཉར་ཁང་ནང་ཁོང་ལ་མནར་གཅོད་བཏང་བའི་གནས་ཚུལ་ཤེས་རྟོགས་བྱུང་ཡོད་པ་རེད། ཁོང་གི་ནང་མི་ཉེ་འབྲེལ་དང་གྲོགས་པོ་ཚོས་ཁོང་བཀག་ཉར་ཁང་ནང་མནར་གཅོད་འོག་གསོད་སྲིད་པའི་སེམས་ཁྲལ་བྱེད་སྡུས་ཡིན་འདུག བློ་བཟང་དར་རྒྱས་ཀྱིས་ཞི་རྒོལ་བྱས་པའི་ཉིན་གཉིས་ཀྱི་རྗེས་སུ། གདུགས་སྔ་ཟེར་བའི་བུད་མེད་གཅིག་གིས་རྔ་བ་རྫོང་གི་དཔལ་བོའི་སྲང་ལམ་དུ་ཁེར་རྐྱང་གིས་ཞི་རྒོལ་བྱས་ཡོད། ཁོང་འཛིན་བཟུང་བཙན་ཁྲིད་བྱས་ནས་ད་བར་གནས་ཚུལ་གང་ཡང་ཤེས་རྟོགས་མེད་པ་རེད།

ཨེ་ཤེ་ཡ་རང་དབང་རླུང་འཕྲིན་ཁང་གི་གནས་ཚུལ་ལྟར་ན། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ཟླ་ ༥ ཚེས་ ༩ ཉིན་ཟེ་ཁྲིན་ཞིང་ཆེན་ནུབ་བརྒྱུད་ཀྱི་ཉེན་རྟོག་པས་དགེ་འདུན་པ་ཞིག་ལ་ཉེ་ཚར་གྱི་རང་ལུས་མེར་སྲེག་སྐོར་གྱི་གནས་ཚུལ་བཙན་བྱོལ་བོད་མིར་བརྒྱུད་སྤྲོད་བྱས་པའི་དོགས་གཞིའི་འོག་བཀག་ཉར་བྱས་ཡོད་པ་དང་། རང་ལོ་ ༩༣ ཡིན་པའི་དགེ་འདུན་མགོན་པོ་ནི་དཀར་མཛེས་ཁུལ་ཉག་རོང་རྫོང་འོད་ཕུང་དགོན་པའི་གྲྭ་པ་ཡིན་འདུག་ལ། གཞན་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ཟླ་ ༨ ཚེས་ ༢༡ ཉིན་དཀར་མཛེས་ཁུལ་བོ་རོད་དགོན་གྱི་སྤྲུལ་སྐུ་བློ་བཟང་ཡང་ས་གནས་ཉེན་རྟོག་པས་འབོད་འགུག་གིས་གང་བྱུང་བཀག་ཉར་བྱས་པ། དེ་ནས་བཟུང་སྤྲུལ་སྐུ་བློ་བཟང་གང་དུ་ཡོད་མིན་དང་ཅི་བྱས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་ཤེས་རྟོགས་མ་ཐུབ་པར་ལྷག་ཡོད།

ཟླ་བ་དེ་རང་ནང་བོད་མི་ཞིག་གིས་རྒྱ་གར་དུ་ཡོད་པའི་གཉེན་ཉེ་ལ་འབྲེལ་བ་བྱས་པའི་དོགས་གཞིའི་འོག་འཛིན་བཟུང་བྱས་ཤིང་། ཁོང་ནི་རང་ལོ་ ༣༠ ཡིན་པའི་བྱམས་པ་ཆོས་རྒྱལ་ཟེར་ཞིང་། ཁོང་གིས་གཉེན་ཉེ་དགེ་དབང་སྦྲིན་པར་འབྲེལ་བ་བྱས་ལུགས་བཤད་ནས་གང་བྱུང་བཀག་ཉར་དང་འདྲི་གཅོད་བྱས་པ་དང་། རྒྱ་གར་ནང་ཡོད་པའི་ཁོང་གི་གཉེན་ཉེ་དགེ་དབང་སྦྲིན་པ་ནི་ ༼ཏཱ་ལའི་ཏུ་ཚོགས་༽ ཀྱི་ཚོགས་མི་ཡིན་ལུགས་བཤད་ཡོད་པ་རེད།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༡ ཟླ་ ༡༢ ནང་དབུས་བོད་མིའི་སྒྲིག་འཛུགས་ཀྱིས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༨ ལོར་ལྷ་སའི་ཉེ་འགྲམ་གྱི་གྲོང་སྡེ་ཁག་ཏུ་རྒྱའི་ཉེན་རྟོག་དམག་གིས་ཐོ་རེངས་ལ་གློ་བུར་སྔོག་བཤེར་བྱས་པའི་བརྙན་ཐུང་ཐོན་པ་འགྲེམ་སྤེལ་བྱས་ཡོད། བརྙན་ཐུང་ནང་དུ་རྒྱ་དམག་གིས་བོད་མི་ཚོ་ཉལ་ས་ནས་བསླངས་ཏེ་འཛིན་བཟུང་བཀག་ཉར་བྱས་པ་དང་། བོད་མི་གཅིག་གི་ལག་པ་རྒྱབ་ཏུ་བསྡམས་ནས་ཉེས་རྡུང་བཏང་བ་བསྟན་ཡོད། ཁོང་ཚོ་འཛིན་བཟུང་བྱེད་དགོས་དོན་ནི་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༨ ལོའི་པེ་ཅིང་ཨོ་རྒྱལ་འགྲན་ཚོགས་སྐབས་ཀྱི་བོད་མིའི་ཞི་རྒོལ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་ལུགས་བཤད་འདུག

དེར་མ་ཟད། སྡུག་སྦྱོང་མནར་གཅོད་གཏོང་རྒྱུ་ནི་བཙོན་པ་ཚོར་འདྲི་རྩད་བྱེད་ཐབས་གཙོ་བོ་ཡིན་འདུག རྒྱ་གཞུང་གིས་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་མནར་གཅོད་འགོག་པའི་ཐད་ཀྱི་སྤྱི་ཆིངས་ལ་ཁས་ལེན་གཙང་མ་བྱས་ཡོད་ཀྱང་། བོད་མི་ཚོར་གང་བྱུང་མནར་གཅོད་བཏང་བའི་དངོས་ཡོད་གནས་ཚུལ་ནམ་ཡང་མེད་པ་བཟོ་ཐབས་མེད། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༥ ལོའི་རྒྱ་གཞུང་གི་མནར་གཅོད་སྙན་ཞུར་བསྐྱར་ཞིབ་ཀྱི་སྐབས་སུ། རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་མནར་གཅོད་ཐད་ཀྱི་ལས་དོན་ཚོགས་ཆུང་གིས། རྒྱ་གཞུང་ལ་བཙོན་ཁང་ཁག་ནང་ཚབས་ཆེའི་མནར་གཅོད་གཏོང་རྒྱུ་མཚམས་འཇོག་དགོས་པ་དང་། གསང་བའི་བཀག་ཉར་ཁང་ཚང་མ་སྒོ་རྒྱག་དགོས་པའི་ཛ་དྲག་གི་འབོད་སྐུལ་གནང་ཡོད། ཚོགས་ཆུང་དེས་ད་དུང་རྒྱ་ནག་གི་བཙོན་ཁང་ནང་འདས་གྲོངས་སོང་བའི་བཙོན་པའི་

གྲངས་འབོར་ལ་བློ་འཆབ་ཆེན་པོ་ཡོད། དེ་སྐོར་ང་ཚོར་དཔང་རྟགས་མང་པོ་ཡོད། འོན་ཀྱང་རྒྱ་གཞུང་གིས་སྨུ་མཐུད་བཙོན་པར་མནར་གཅོད་བཏང་བ་དང་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་བཙོན་པ་བཀག་ཉར་བྱས་པ་ཁས་ལེན་བྱེད་ཀྱི་མེད། རྒྱ་གཞུང་གི་མི་སྲུང་ལས་འདས་པའི་གདུག་རྩུབ་ཀྱིས་མནར་གཅོད་བཏང་བ་དང་། དེ་སྐབས་སྲུང་པའི་ལག་ཆ་བཅས་པ་རྒྱ་དམར་གྱི་བཙོན་ཁང་ནང་མནར་གཅོད་མྱངས་ཟིན་པའི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་བཙོན་པ་ཟུར་པ་རྣམ་པ་ཚོས་ང་ཚོར་འགྲེལ་བཤད་གསལ་པོ་བྱས་བྱུང་། དེའི་ཁོངས་སུ་གློག་རྒྱུག་གིས་འཇིགས་སྐུལ་མནར་གཅོད་བཏང་བ་དང་། ལྕགས་ཏེང་གིས་རྡུང་བ། མེ་མདའ་རྒྱག་པ། སེན་མོའི་བར་སྟུག་གཟེར་རྒྱག་པ། སྦྲུག་མ་ཚ་པོས་ལྕགས་ཐེལ་རྒྱག་པ། ལུས་སྟེང་ལ་ཆུ་ཁོལ་བཤོས་པ། མགོ་ཏིང་སློག་ནས་གནམ་བཏགས་རྒྱག་པ། མཐེ་བོང་ལ་སྲིང་སྐུད་བཏགས་ནས་མཁའ་ལ་དཕྱངས་པ། རྐང་ལྕགས་དང་ལག་ལྕགས་རྒྱག་པ། ཁྱི་ལྤམ་གྱིས་རྡོག་རྒྱག་གཞུ་བ། གདུག་རྩུབ་ཆེ་བའི་ཁྲིམས་རྨུག་བཙུག་པ། གཅེར་བུར་ཆུ་གྲང་མོའི་ནང་བཙུག་པ། གཉིད་གཅོག་པ། ཟས་དང་ཆུ་མི་སྟེར་བ། དུས་ཡུན་རིང་པོར་ངལ་རྩོལ་བསྐུལ་བ། ཡུན་རིང་ཁང་པ་འདོམ་ཁང་གྲུ་བཞི་མའི་ནང་བཙུག་པ། བཙན་གཡེམ་བྱེད་པ། དམའ་འབེབས་གཏོང་བ། སྲོག་ཐོག་ཏུ་གཏོང་བ་སོགས་བྱས་ཡོད་པ་རེད།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ཟླ་ ༨ ནང་རང་ལོ་ ༩༠ སྐོར་ཡིན་པའི་བོད་མི་གཡུ་འབྲུག་ཉི་མ་ཟེར་བ་ཞིག་ལ་ཉེན་རྟོག་པས་ཉེས་རྡུང་དྲག་པོ་བཏང་ནས་བསད་ཡོད། ཁོང་གང་གི་དོན་བཀག་ཉར་བྱས་པའི་རྒྱུ་མཚན་ད་དུང་ཡང་ཤེས་རྟོགས་ཐུབ་མེད། སློད་འགྲོལ་བཏང་བའི་བཙོན་པ་རྣམས་ཡུན་རིང་འཚོ་གནས་ཐུབ་ཀྱི་མེད། དེ་ནི་བཙོན་ཁང་ནང་ཡུན་རིང་མི་སྲུང་ལས་འདས་པའི་གདུག་རྩུབ་ཀྱི་མནར་གཅོད་འོག་ལུས་པོ་གཅོང་ཅན་ཆབས་ཆེན་བཟོས་པའི་རྐྱེན་གྱིས་རེད། ཁོང་ཚོ་སློད་འགྲོལ་ཐོབ་རྗེས་ཆ་སྙོམས་བྱས་ན་ལོ་གསུམ་ནང་རྐྱེན་འདས་སུ་འགྲོ་གི་ཡོད་པ་རེད།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༩ ལོར་རང་ལོ་ ༩༠ ཅམ་ཡིན་པའི་གྲྭ་མཁྱེན་རབ་མཐར་ཕྱིན་གྱིས་རྒྱལ་གཅེས་ཆོས་གཅེས་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་སློབ་གསོའི་ནང་མཉམ་ཞུགས་མ་བྱས་པར་བརྟེན་ཁོང་ལ་མི་ལོ་༥ དུས་བཀག་བཙོན་འཇུག་གི་ཉེས་ཆད་བཅད་པ་དང་། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༣ ལོར་བཙོན་འཇུག་གི་དུས་ཡུན་གཙང་ནས་གློད་འགྲོལ་བཏང་ཡོད་ཀྱང་། བཙོན་ཁང་དུ་མནར་གཅོད་ཆད་མེད་བཏང་རྐྱེན་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ཟླ་ ༡ ཚེས་ ༡ ཉིན་ཁོང་སྨན་ཁང་དུ་འགྲོ་བའི་ལམ་བར་ནས་རྐྱེན་འདས་སོང་ཡོད་པ་རེད།

ཉེ་བའི་ལོ་ཤས་ནང་ཞི་གྲོལ་ནང་ཁེར་རྐྱང་གི་ཞི་གྲོལ་གོམ་བགྲོད་བྱེད་མཁན་ཇེ་མང་དུ་འགྲོ་བ་ནི་ཆེས་རྒྱུན་ལྡན་ལྟ་བུ་ཆགས་ཡོད། ཞི་གྲོལ་བ་ཆོས་རང་དབང་དགོས་པའི་འབོད་ཚིག་སྒྲོག་དུས་ལག་ཟུང་ཐལ་མོ་སྦྱར་བའམ་ཡང་ན་༧གོང་ས་མཆོག་གི་སྐུ་པར་བཏོན་ནས་༧གོང་ས་མཆོག་བོད་དུ་གདན་འདྲེན་ཞུ་དགོས་ཞེས་འབོད་ཚིག་སྒྲོག་པ་མཐོང་གསལ་ཡིན། དེ་ཟུང་ནས་ཁེར་རྐྱང་གི་ཞི་གྲོལ་བྱེད་སྐབས་འཛིན་བཟུང་བཙན་ཁྲིད་ཀྱིས་གར་སོང་ཆ་མེད་དུ་གྱུར་པ་དང་། ནང་མི་གཉེན་བཤེས་ཚོས་ཁོང་ཚོ་གང་དུ་ཡོད་སོགས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་ཤེས་ཐབས་མེད་པ་བཟོ་བཞིན་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ཟླ་ ༨ ཚེས་ ༧ ཉིན་རང་ལོ་ ༣༠ སྐོར་ཡིན་པའི་ཀིརྟི་དགོན་གྱི་གྲྭ་བློ་བཟང་ཚེ་རིང་གིས་རྔ་བ་རྫོང་གི་དཔའ་བོའི་སྲང་ལམ་དུ་ཞི་གྲོལ་བྱས་ནས་ཐུང་མ་འགོར་བར་འཛིན་བཟུང་བྱས་པ་དང་། ཁོང་གིས་ཁྲིམ་གཞུང་དུ་༧གོང་ས་མཆོག་གི་སྐུ་པར་མགོ་ཐོག་ཏུ་བཞག་ནས་མདུན་སྐྱོད་བྱེད་པ་མཐོང་རྒྱུ་ཡོད་ལ། ཉིན་རྟོག་པས་ཁོང་འཛིན་བཟུང་བཙན་ཁྲིད་ཀྱིས་ཉེས་རྡུང་དྲག་པོ་བཏང་ཡོད། ད་ལྟའི་ཆར་ཁོང་གང་དུ་ཡོད་སོགས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་ཤེས་རྟོགས་མ་ཐུབ་པར་ལྷག་ཡོད། བློ་བཟང་ཚེ་རིང་ལ་བྱུང་བའི་ཡིད་སྐྱོ་བའི་གནས་སྟངས་དེ་ནི་བོད་ནང་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་རྗོག་རོལ་བཏང་དང་གཏོང་བཞིན་ཡོད་པའི་དཔེ་མཚོན་གསལ་པོ་ཞིག་ཡིན།

ག་ཤམ་དུ་བོད་ནང་གི་བོད་མི་ཆབ་སྲིད་བཙོན་པའི་གནས་སྟངས་སྐོར་ཞིབ་སྟུར་གྱིས་ནས། རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་ནང་གི་བོད་མིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལ་རྡོག་རོལ་གཏོང་བཞིན་པའི་གནས་ཚུལ་གསལ་འདོན་བྱ་རྒྱུ་ཡིན།

ཀ༽ པཎ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེ། ༼དགེ་འདུན་ཆོས་ཀྱི་ཉི་མ་མཆོག ༽

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༥ ཟླ་ ༥ ཚེས་ ༡༩ ཉིན་སྤྱི་ནོར་“གོང་ས་“བསྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་ནས་དགུང་ལོ་ ༦ ལ་ཕེབས་པའི་དགེ་འདུན་ཆོས་ཀྱི་ཉི་མ་མཆོག་པཎ་ཆེན་སྐུ་ཕྲེང་ ༡༠ པའི་ཡང་སྲིད་ངོས་འཛིན་ལམ་སྲོལ་གཞིར་བཟུང་ཡང་སྲིད་དུ་ངོས་འཛིན་གསལ་བསྒྲགས་བསྐྱངས་ནས་ཉིན་གསུམ་གྱི་རྗེས་སུ། རྒྱ་དམར་གཞུང་གིས་དགེ་འདུན་ཆོས་ཀྱི་ཉི་མ་མཆོག་དང་ཁོང་གི་ཡབ་ཡུམ་ནང་མི་བཅས་པ་བཙན་ཁྲིད་བྱས་ཡོད། རྒྱ་གཞུང་གིས་པཎ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེ་བཀག་ཉར་བྱས་ཡོད་པ་ཐེངས་འགར་ངོས་ལེན་བྱས་པ་དང་། མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ནང་དུ་ཡང་ཁས་ལེན་བྱས་ཡོད། འདས་པའི་མི་ལོ་ ༢༠ ལྷག་རིང་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་མནར་གཅོད་འགོག་པའི་ཚོགས་ཆུང་དང་བྱིས་པའི་ཐོབ་ཐང་སྲུང་སྐྱོབ་ཚོགས་ཆུང་། ཆོས་ལུགས་དད་མོས་རང་དབང་ཐད་ཀྱི་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་དམིགས་བསལ་སྐུ་ཚབ། བཙན་དབང་འོག་གར་སོང་ཆ་མེད་དུ་གྱུར་བ་རྣམས་རྩད་གཅོད་བྱེད་མཁན་ཚོགས་པ་བཅས་དང་། དེ་བཞིན་བོད་མི་དང་བོད་དོན་རྒྱབ་སྐྱོར་བ། རྒྱལ་སྤྱིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཚན་པ་བཅས་ཀྱིས་“ཀུན་གཟིགས་པཎ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེ་སྐུ་གཟུགས་བདེ་ཐང་ཡིན་མིན་དང་ཁོང་ཉིད་གང་དུ་ཡོད་མེད་ཀྱི་གནས་ཚུལ་གསལ་པོ་ཤོད་དགོས་པའི་འབོད་སྐུལ་གནང་བར་རྒྱ་གཞུང་གིས་བརྩི་ལན་ཙམ་ཡང་སྤྲད་མེད། པཎ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེ་མཆོག་ནི་འཛམ་གླིང་ཐོག་དུས་ཡུན་རིང་ཤོས་བཙོན་དུ་བཀག་ཉར་བྱས་པའི་ཆབ་སྲིད་བཙོན་པ་མང་པོའི་ཁྲོད་ནས་གཅིག་ཆགས་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ཟླ་ ༡༡ ནང་ཁེ་ན་ཌའི་ཕྱི་སྲིད་བློན་ཆེན་ཆླ་རེ་སི་ཏེ་ཡཱ་ཕྲི་རེ་ལན་ཌི་ཡིས། རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཐད་ཀྱི་ཆེས་མཐོའི་སྐུ་ཚབ་དང་། ཆོས་ལུགས་དད་མོས་རང་དབང་ཐད་ཀྱི་དམིགས་བསལ་སྐུ་ཚབ་གཉིས་དགེ་འདུན་ཆོས་ཀྱི་ཉི་མར་མཇལ་འཕྲད་བྱེད་དུ་འཇུག་དགོས་པའི་འབོད་སྐུལ་གནང་ཡོད། བློན་ཆེན་ཕྲི་རེ་ལན་ཌི་ཡིས་ད་དུང་རྒྱ་གཞུང་ལ་དགེ་འདུན་ཆོས་ཀྱི་ཉི་མ་མཆོག་བཀག་ཉར་བྱེད་ཡུལ་གྱི་གནས་ཚུལ་གསལ་བཤད་དང་། ཁོང་གི་ཡབ་ཡུམ་གཉིས་དང་དགེ་འདུན་ཆོས་ཀྱི་ཉི་མ་མཆོག་གི་ཤེས་ཡོན་སློབ་སྦྱོང་གི་གནས་ཚད་གསལ་བཤད་དང་། ཁོང་ཡབ་ཡུམ་དང་ལྷན་དུ་བོད་ཡུལ་ལ་ཕྱིར་ཐེབས་འཇུག་དགོས་པའི་ཇ་དྲག་གི་འབོད་སྐུལ་གནང་ཡོད་པ་རེད།

འདས་པའི་ལོ་ངོ་ ༢༣ རིང་རྒྱ་གཞུང་གི་བཙན་དབང་འོག་དགེ་འདུན་ཆོས་ཀྱི་ཉི་མ་མཆོག་གར་སོང་ཆ་མེད་དུ་གྱུར་ཡོད་ཀྱང་། དད་ལྡན་གཞུང་དམངས་ནས་ཁོང་ཉིད་ཀྱི་འཁྲུངས་སྐར་སྲུང་བརྩི་ཞུས་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༩ ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༢༨ ཉིན་ཨ་རིའི་ཕྱི་སྲིད་ལྷན་ཁང་ནས་གཞུང་འབྲེལ་གསལ་བསྒྲགས་སྤེལ་ཏེ། རྒྱ་གཞུང་གིས་དགེ་འདུན་ཆོས་ཀྱི་ཉི་མ་མཆོག་མྱུར་དུ་གློད་འགྲོལ་གཏོང་དགོས་པའི་ཇ་དྲག་གི་(103) འབོད་སྐུལ་གནང་ཡོད། གོང་ཚེས་ཉིན་ཕྱི་སྲིད་ལྷན་ཁང་གི་མགྲིན་ཚབ་པ་ཧི་ཙར་ཐུར་ཊི་ཡིས་གསལ་བསྒྲགས་སྒྲོག་སྦྱངས་གནང་བའི་ནང་། དགེ་འདུན་ཆོས་ཀྱི་ཉི་མ་མཆོག་དགུང་ལོ་དྲུག་གི་སྐབས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བཙན་ཁྲིད་བྱས་པ་ནས་བཟུང་ཁོང་གི་སྐུ་དངོས་དད་ལྡན་མང་ཚོགས་ཀྱི་མདུན་ལ་མེད་ཀྱང་། ང་ཚོའི་ངོས་ནས་ཕྱི་ཟླ་ ༩ ཚེས་༢༥ ནི་པཎ་ཆེན་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་གཅིག་པ་དགེ་འདུན་ཆོས་ཀྱི་ཉི་མ་མཆོག་གི་འཁྲུངས་སྐར་ཉིན་མོར་སྲུང་བརྩི་ཞུ་གི་ཡོད། ཨ་རིའི་ངོས་ནས་རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་མིའི་རིག་གཞུང་དང་། སྐད་ཡིག ཆོས་ལུགས་བཅས་པ་མུ་མཐུད་གཏོར་བཤིག་གཏོང་བཞིན་ཡོད་པར་བློ་འཚབ་ཡོད། དེའི་ཁོངས་སུ་ཡ་ཆེན་ཆོས་སྒར་དང་། བླ་རུང་ཆོས་སྒར་གཉིས་གཏོར་བཤིག་བཏང་བ་སོགས་མང་ཚོགས་ཀྱི་ཆོས་དད་ལ་

གཏོར་བཤིག་བཏང་ཡོད། ང་ཚོས་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་དགེ་འདུན་ཆོས་ཀྱི་ཉི་མ་མཆོག་མྱུར་དུ་གློད་འགྲོལ་གཏོང་དགོས་པ་དང་། རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲིམས་སྒྲིག་ལ་ཁག་ཐེག་གིས་སྤྱི་དམངས་ཀྱི་ཆོས་དད་རང་དབང་ཡར་རྒྱས་གཏོང་དགོས་པའི་འབོད་སྐུལ་བྱེད་བཞིན་ཡོད།[104] ཅེས་གསུངས་ཡོད་པ་རེད།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ཟླ་ ༥ ཚེས་ ༨ ཉིན་ཁེ་ན་ཌའི་གྲོས་ཚོགས་ཀྱི་ཕྱི་སྲིད་དང་། རྒྱལ་སྤྱིའི་འཕེལ་རྒྱས་ལས་དོན་ཚོགས་ཆུང་ནང་བོད་དོན་སྐོར་ཉན་ཞིབ་གནང་སྐབས། ཁེ་ན་ཌའི་གྲོས་ཚོགས་ཀྱི་འཐུས་མི་ནས་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་[105] ཟེར་བའི་སྐུ་ཚབ་ཚོགས་ཆུང་ལ་པཎ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེའི་གནས་སྟངས་སྐོར་ལ་དོགས་འདྲི་གནང་ཞིང་། ཁེ་ན་ཌའི་གྲོས་ཚོགས་འཐུས་མི་ལྷར་ནེ་ཊེ་ཛི་ནོ་སི་ Garnet Genuis ཡིས། པཎ་ཆེན་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་གཅིག་པ་དགེ་འདུན་ཆོས་ཀྱི་ཉི་མ་མཆོག་གི་གནས་སྟངས་སྐོར་འདྲི་རྩད་གནང་བར། པཎྜ་དབང་འདུས་ཟེར་བས་རྒྱ་གཞུང་གིས་བསྐོས་པའི་སྐུ་ཚབ་ཚོགས་ཆུང་གི་ཚབ་བྱས་ནས་དགེ་འདུན་ཆོས་ཀྱི་ཉི་མ་ལ་དེང་དུས་ཀྱི་ཤེས་ཡོན་ཐོབ་ཡོད་ལུགས་དང་། ཁོང་དང་ཁོང་གི་ནང་མི་རྣམས་ལ་ཕྱི་ནས་བར་ཆད་བཟོ་འདོད་མེད་ལུགས་དང་། ཁོའི་བསམ་པར། གལ་ཏེ་གོ་སྐབས་བྱུང་ཚེ། ཁྱེད་ཚོས་ཁོང་བདེ་སྐྱིད་ཀྱི་འཚོ་བ་ལོངས་སུ་སྤྱོད་བཞིན་པ་དེ་མཐོང་གི་རེད་སོགས་འདས་པའི་ལོ་མང་རིང་རྒྱ་གཞུང་གིས་ཡང་ཡང་བཤད་པའི་སྐད་ཆ་རྣམས་བསྐྱར་བཤད་བྱས་པ་ལས། དོན་དངོས་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཀྱི་སྐུ་ཚབ་ཚོགས་པ་ཟེར་བ་དེས་དགེ་འདུན་ཆོས་ཀྱི་ཉི་མ་མཆོག་གང་དུ་ཡོད་ཀྱི་གནས་སྟངས་གསལ་བཤད་བྱེད་ཐུབ་མེད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༥ ལོར་དགེ་འདུན་ཆོས་ཀྱི་ཉི་མ་དགུང་ལོ་དྲུག་ཐོག་ཡབ་ཡུམ་དང་བཅས་པ་རྒྱ་གཞུང་གིས་བཙན་ཁྲིད་བྱས་པ་ནས་བཟུང་། གར་སོང་ཆ་མེད་དུ་བསྒྱུར་ཡོད།

ཁ༽ བཀྲ་ཤིས་དབང་ཕྱུག

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༥ ལོར་ནིའུ་ཡོག་དུས་བབ་གསར་ཁང་གིས་བརྙན་ཐུང་ཞིག་སྤེལ་བ་དེའི་རྗེས་ཏེ་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༦ ཟླ་ ༡ ནང་བོད་སྐད་ཡིག་སློབ་གསོའི་ཐོབ་ཐང་དོན་གཉེར་བ་བཀྲ་ཤིས་དབང་ཕྱུག་གང་བྱུང་བཀག་ཉར་བྱས་ཡོད། བརྙན་ཐུང་དེའི་ཁ་བྱང་ལ་ <<བོད་མི་ཞིག་གི་དྲང་བདེན་གྱི་ཞུ་གཏུག་འགྲུལ་བཞུད་>> ཅེས་འཁོད་ཡོད་པ་དང་། བརྙན་ཐུང་དེའི་ནང་དུ། བཀྲ་ཤིས་དབང་ཕྱུག་པེ་ཅིང་གྲོང་ཁྱེར་དུ་བསྐྱོད་ནས་ཡུལ་ཤུལ་ཁུལ་སྲིད་གཞུང་གི་དཔོན་རིགས་ཚོས་ཡུལ་ཤུལ་ཁུལ་གྱི་སློབ་གྲྭར་༼འདིའི་ཁོངས་སློབ་ཕྲུག་མང་ཤོས་བོད་རིགས་ཡིན་པའི་སློབ་གྲྭ་ཁག་ཀུང་ཚུད་ཡོད།༽ བོད་སྐད་སློབ་ཁྲིད་བྱེད་ཀྱི་མེད་པ་དང་། སློབ་ཁྲིད་ཀྱི་རྒྱུད་ལམ་གཙོ་བོ་རྒྱ་སྐད་བཟོས་པའི་གནད་དོན་སྐོར་པེ་ཅིང་དུ་ཕྱིན་ནས་ཞུ་གཏུག་བྱེད་རྩིས་བྱས་ཡོད་ཀྱང་། ཁྲིམས་རྩོད་པ་སུ་ཅིག་ནས་ཀྱང་གྲོད་གཞི་དེ་དང་ལེན་བྱས་མེད།

གསར་འགྱུར་བརྒྱུད་ལམ་ཁག་ཏུ་ཐོན་པའི་གནས་ཚུལ་ལྟར་ན། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ཟླ་ ༡ ཚེས་ ༤ ཉིན་གྱི་དུས་ཡུན་ཆུ་ཚོད་ ༤ རིང་ཁྲིམས་བཤེར་བྱེད་སྐབས་སུ་ཁྲིམས་ཁང་ནས་བཀྲ་ཤིས་དབང་ཕྱུག་གིས་ཡུལ་ཤུལ་སྲིད་གཞུང་གིས་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་རིག་གཞུང་དང་སྐད་ཡིག་གཏོར་བརླག་བཏང་བ། བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་རིག་གཞུང་བཀོལ་སྤྱོད་ལ་དམ་བསྒྲགས་བྱས་པ། དོགས་ཟོན་སྤྱལ་ཞིབ་ཤུགས་ཆེ་རུ་བཏང་བ། རྒྱུ་མཚན་མེད་པར་གང་བྱུང་འཛིན་བཟུང་བྱས་བྱུང་ཞེས་བཤད་པ་དེ་དག་སྲིད་གཞུང་ལ་དམའ་འབེབས་བྱས་ལུགས་བསྒྲགས་པར་མ་ཟད། དེ་ནི་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཉེས་དོན་བཅའ་ཁྲིམས་ཀྱི་དོན་ཚན་ ༡༠༣ གྱི་ནང་གསེང་ ༢ པ་དང་འགལ་བ་དང་། ཁོས་རྒྱལ་ཁབ་ཁ་བྲལ་གཏོང་རྒྱུའི་སྐུལ་སློང་བརྒྱུད་སྐུལ་བྱས་པའི་ཉེས་འཛུགས་བཙན་འགེལ་བྱས་ཡོད་པ་རེད།

སྐབས་དེར་བཀྲ་ཤིས་དབང་ཕྱུག་གིས། ངས་རྒྱལ་ཁབ་ཁ་བྲལ་གྱི་ཉེས་པ་གང་ཡང་བསགས་མེད་པ་དག་འབུད་བྱས་ཀྱང་། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ཟླ་ ༥ ཚེས་ ༢༢ ཉིན་རྒྱ་གཞུང་གིས་ཁོང་ལ་ཁྲིམས་འགལ་གྱིས་ཉེས་ཆད་མི་ལོ་ ༥ དུས་བཀག་བཙོན་བཅུག་གི་ཉེས་པ་བཏང་ཡོད།

རང་ལོ་ ༣༢ ཡིན་པའི་བཀྲ་ཤིས་དབང་ཕྱུག་ལ་ཁྲིམས་བཤེར་བྱེད་སྐབས་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཐོག་ནས་དོ་སྣང་བྱས་ཡོད། འོན་ཀྱང་རྒྱ་གཞུང་གི་ཁྲིམས་དཔོན་ཚོས་ཨ་རི་དང་། ཡུ་རོབ་མཐུན་ཚོགས། ཨིན་ཇི། འཛར་མན། ཁེ་ན་ཌ་བཅས་ཀྱི་གཞུང་ཚབ་རྣམས་ཡུལ་ཤུལ་ཁྲུལ་འབྲིང་རིམ་མི་དམངས་ཁྲིམས་ཁང་གི་ཁྲིམས་རར་ཐེབས་བཅུག་མེད་པ་རེད།

བཀྲ་ཤིས་དབང་ཕྱུག་གི་ཁྲིམས་རྩོད་པ་ལྷང་ཞོ་ཅེན་གྱིས་གནས་ཚུལ་བརྗོད་པ་ལྟར་ན། ཉིའུ་ཡོག་དུས་བབ་ཀྱི་བརྙན་ཐུང་དེ་བཀྲ་ཤིས་དབང་ཕྱུག་གི་ཉེས་དོན་དཔང་རྟགས་གཙོ་བོ་བྱས་ཡོད་པ་དང་། བཀྲ་ཤིས་དབང་ཕྱུག་ལ་ཁ་བྲལ་ལ་སྐུལ་སློང་བྱས་པའི་ནག་ཉེས་བཙུགས་འདུག སྐབས་དེར་བཀྲ་ཤིས་དབང་ཕྱུག་གིས། ངས་བོད་རིགས་སློབ་ཕྲུག་ཚོར་སོ་སོའི་ཕ་སྐད་སློབ་ཁྲིད་ངེས་པར་བྱེད་ཆོག་པ་བཟོ་འདོད་པ་ལས། བོད་རང་བཙན་གྱི་སྐད་ཆ་བཤད་མེད་ཅེས་དག་འབུད་བྱས་ཡོད་པ་རེད།

ཁྲིམས་དཔོན་གྱིས་ཁྲིམས་ཁང་གི་དཔྱད་ཁྲ་རྗེས་སུ་བསྒྲགས་རྒྱུ་ཡིན་ལུགས་བཤད་ཡོད། རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་ཚོགས་པའི་སྟངས་འཛིན་འོག་གི་ཁྲིམས་ཁང་ཁག་གིས་རྒྱུན་དུ་གྲོད་གཞི་ཐག་གཅོད་བྱེད་པའི་སྐབས་བརྒྱ་ཆ་ ༩༩ ༼ལྷག་པར་དུ་ཆབ་སྲིད་དང་འབྲེལ་བའི་གནད་དོན་རིགས་༽ ལ་ཁྲིམས་འགལ་ཉེས་ཅན་པ་ཡིན་པའི་ཐག་གཅོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

དཔྱད་ཁྲ་ཡོངས་བསྒྲགས་བྱས་རྗེས། བོད་མིའི་སྒྲིག་འཛུགས་ཀྱི་སྲིད་སྐྱོང་བློ་བཟང་སེང་གེ་མཆོག་ནས། ཁྲིམས་ཀྱི་དབང་སྒྱུར་ལ་ཡིད་ཆེས་གནང་མཁན་ཚོར་མཚོན་ན། འདི་ནི་སྐྱོ་གདུང་གི་ཉིན་མོ་ཞིག་ཡིན་ནའང་། ང་ཚོས་མུ་མཐུད་བཀྲ་ཤིས་དབང

སྡུག་སློང་འགྲོལ་གཏོང་དགོས་པའི་ཞུ་གཏུག་བྱེད་ཀྱི་ཡིན། ཞེས་གསུངས་པ་མ་ཟད། རྒྱ་གཞུང་གིས་བཀྲ་ཤིས་དབང་སྡུག་ལ་ཉེས་ཆད་བཅད་པ་དེ་ནི་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲིམས་དང་འགལ་ཡོད་སྐོར་སྲིད་སྐྱོང་བློ་བཟང་སེངྒེ་མཆོག་གིས་གསུངས། རྒྱ་ནག་གིས་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲིམས་ལུགས་ལ་བརྩི་སྲུང་བྱེད་ཚུལ་བཤད་ཀྱང་། དོན་དངོས་ཐོག་དེ་ལྟར་མིན་པ་དེ་བཀྲིས་དབང་སྡུག་ལ་ཁྲིམས་ཆད་བཅད་པ་དེས་གསལ་སྟོན་བྱས་ཡོད་ཅེས་སྲིད་སྐྱོང་བློ་བཟང་སེངྒེ་གིས་གསུངས།

༢༠༡༨ ཟླ་ ༨ ཚེས་ ༢༣ ཉིན་ཁོང་གི་ཉེས་པར་ཆག་ཡང་ཆེད་ཁྲིམས་ཁང་ལ་གཞུ་གཏུགས་བྱས་ཀྱང་ཁྲིམས་ཁང་ནས་ངོས་ལེན་བྱས་མེད།

རྒྱལ་སྤྱིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཚོགས་སྡེ་ཁག་གིས་རྒྱ་གཞུང་གིས་བཀྲ་ཤིས་དབང་སྡུག་ལ་ཁྲིམས་འགལ་དུས་བཀག་བཙོན་བཅུག་གི་ཉེས་ཆད་བཅད་པ་དེ་ནི་དྲང་བདེན་མིན་ཞིང་། ཁ་བྲལ་གྱི་ཉེས་མེད་ཉེས་འགེལ་བྱས་ཡོད། དེ་བཞིན་ཕྱི་ཟླ་ ༧ པོའི་ཁྲིམས་ཐག་བཅད་པ་དེའང་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་དགོས་མཁོར་གཞིགས་པའི་ཐག་གཅོད་ཡིན་སྟབས། ངོས་ལེན་བྱ་ཐབས་རྩ་བ་ནས་མེད། ཅེས་གསུངས་ཡོད། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྟ་ཞིབ་ཚོགས་པའི་རྒྱ་ནག་ཚན་པའི་འགན་འཛིན་སོ་ཕྱི་ཡ་རེ་ཆར་ཊེ་ཡིས།བཀྲ་ཤིས་དབང་སྡུག་གི་ཉེས་པ་ནི་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱིས་སོ་སོའི་སྐད་ཡིག་བཀོལ་སྤྱོད་ཀྱི་ཐོབ་ཐང་ ༼དེ་ལ་རྒྱ་ནག་གི་རྩ་ཁྲིམས་དང་རྒྱལ་སྤྱིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་བཅའ་ཁྲིམས་ནང་སྲུང་སྐྱོབ་བྱས་ཡོད།༽ སྐོར་ཞི་བའི་ཐོག་ནས་ཞུ་གཏུག་བྱས་པ་ཞིག་རེད། ཅེས་བརྗོད་ཡོད། བཀྲ་ཤིས་དབང་སྡུག་ལ་ནག་ཉེས་བཙན་འགེལ་བྱས་པའི་སྐོར་གྱི་གསལ་བསྒྲགས་ནང་དུ་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཉེས་ཡང་ཚོགས་པའི་ཤར་ཨེ་ཤེ་ཡའི་་ཞིབ་འཇུག་འགན་འཛིན་ཇོ་ཧུ་ནོ་སིན་ཅི་ལྷེ་ཡིས། དེ་རིང་བཀྲ་ཤིས་དབང་སྡུག་ལ་ཁྲིམས་ཐག་བཅད་པ་དེ་ནི་དྲང་བདེན་རྩ་བ་ནས་མིན་པར། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་འཆར་གཞི་ལྡན་པའི་ཐོག་ནས་བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་རྩ་མེད་གཏོང་བཞིན་པ་དེ་ཞི་བའི་ལམ་ནས་གསལ་

སྟོན་བྱ་བ་དེ་ལ། རྒྱ་གཞུང་གིས་ཁོང་ལ་གདུག་རྩུབ་ཆེ་བའི་ཉེས་ཆད་བཅད་པ་རེད།[106] ཅེས་བརྗོད་ཡོད།

རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ཆེད་ལས་མི་སྣས་རྒྱ་གཞུང་གིས་བཀྲ་ཤིས་དབང་ཕྱུག་ལ་མི་ལོ་ ༥ བཙོན་བཙུག་གི་ཉེས་ཆད་བཅད་པར་ཡོངས་གྲགས་ཀྱིས་སྐྱོན་བརྗོད་བྱས་པ་དང་། རྒྱ་གཞུང་ལ་ཡང་ནས་ཡང་དུ་བཀྲ་ཤིས་དབང་ཕྱུག་གློད་འགྲོལ་གཏོང་དགོས་པའི་འབོད་སྐུལ་གནང་ཡོད། ཁོང་རྣམ་པས་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་[107] ཐད་ཀྱི་ཆེས་མཐོའི་སྐུ་ཚབ་ཀྱི་དྲ་ཚིགས་སྟེང་གསལ་བསྒྲགས་སྤེལ་ཏེ། ང་ཚོས་རྒྱ་གཞུང་ལ་བཀྲ་ཤིས་དབང་ཕྱུག་གི་ཉེས་པ་ཕྱིར་འཐེན་བྱས་ནས་ཁོང་འཕྲལ་དུ་གློད་དགོས་པའི་ཐུན་མོང་གི་གསར་འགོད་གསལ་བསྒྲགས་ཁག་གཉིས་སྤེལ་བའི་རྗེས་སུ། རྒྱ་གཞུང་གིས་ཁོང་ལ་དུས་བཀག་བཙོན་བཙུག་གི་ཉེས་ཆད་བཅད་པར་བློ་འཚབ་ཆེན་པོ་ཡོད་སྐོར་བརྗོད་ཡོད། ཕྱིའི་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་གི་སྐུ་ཚབ་དོན་གཅོད་དང་གྲོས་ཚོགས་ཀྱི་འཐུས་མི་བཅས་ནས་བཀྲ་ཤིས་དབང་ཕྱུག་གི་དུས་བཀག་བཙོན་བཙུག་གི་ཉེས་ཆད་ལ་སེམས་ཁུར་གནང་ཡོད། ཁྲིམས་ཁང་གི་དཔྱད་ཁྲ་ཁྲབ་བསྒྲགས་བྱས་རྗེས། ཡུ་རོབ་གྲོས་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་གཙོ་དང་ཁེ་ན་ཌའི་གཞུང་། ཨ་རིའི་ཕྱི་སྲིད་ལྷན་ཁང་། ཧྥ་རན་སིའི་གྲོས་ཚོགས་བཅས་ཀྱིས་བཀྲ་ཤིས་དབང་ཕྱུག་གི་ཁྲིམས་ཆད་ལ་བློ་འཚབ་ཆེན་པོ་གནང་བ་དང་། གཞུང་སྐྱེར་ཁ་ཤས་ཀྱིས་ཁྲིམས་ཁང་གི་དཔྱད་ཁྲར་སྐྱོན་བརྗོད་དང་བཀྲ་ཤིས་དབང་ཕྱུག་གློད་དགོས་པའི་འབོད་སྐུལ་ཡང་གནང་ཡོད་པ་རེད། འདི་ལོའི་ལོ་འགོར་ཡུ་རོབ་གྲོས་ཚོགས་ཀྱིས་ད་དུང་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་གྱོད་དོན་འདུམ་སྒྲིག་བྱས་ཏེ་བཀྲ་ཤིས་དབང་ཕྱུག་གློད་འགྲོལ་གཏོང་དགོས་པའི་ཛ་དྲག་གི་འབོད་སྐུལ་གནང་ཡོད་པ་དང་། སྐབས་དེར་ལྭ་ཊེ་ལྦེ་ཡའི་གྲོས་ཚོགས་དང་ཧྥ་རན་སི་དང་། འཛར་མན་གྲོས་ཚོགས་བཅས་ནས་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་སློབ་གསོའི་ཐོབ་ཐང་འཐབ་རྩོད་པ་བཀྲ་ཤིས་དབང་ཕྱུག་ལ་ཁྲིམས་བཞེར་སྐབས་སུ་ཕྱི་གསལ་ནང་གསལ་དང་དྲང་བདེན་ཡོང་དགོས་པའི་འབོད་སྐུལ་གནང་ཡོད་པ་རེད།

ག༽ ཞོགས་ལྷུང་།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༥ ཟླ་ ༣ ནང་མདོ་སྨད་རེབ་གོང་རྫོང་གི་མགྲོན་ཁང་ཞིག་གི་ནང་དུ་རྫོང་སྤྱི་བདེ་ཉེན་རྟོག་པས་བོད་ཀྱི་རྩོམ་པ་པོ་སྨྱུག་མིང་ལ་ཞོགས་ལྷུང་དུ་འབོད་པའི་འབྲུག་ལོ་འཛིན་བཟུང་བཀག་ཉར་བྱས་ཤིང་། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༦ ཟླ་ ༢ ཚེས་ ༡༧ ཉིན་ཞོགས་ལྷུང་ལ་ཁ་བྲལ་གྱི་སྐྱུལ་སློང་བྱས་པའི་ཉེས་འཛུགས་འོག་མི་ལོ་ ༣ དུས་བཀག་བཙོན་བཅུག་གི་ཉེས་ཆད་བཅད་ཡོད། གནས་ཚུལ་ལྟར་ན་ཁོང་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༡ ཟླ་ ༣ ཚེས་ ༡༠ ཉིན་གློད་བགྲོལ་བཏང་ཡོད། ཁོང་གིས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༡ ལོའི་ཞི་རྒོལ་དང་། འབྲོག་པའི་ཁྲིམ་ཆང་གནས་སྡོས་སོགས་ད་ལྟའི་བོད་ནང་གི་དངོས་ཡོད་གནས་སྟངས་སྐོར་སྐྱོན་བརྗོད་ཀྱི་རྩོམ་ཡིག་ཡོད་པ་ཡོངས་གྲགས་ཡིན།

ང༽ བསྟན་འཛིན་བདེ་ལེགས་རིན་པོ་ཆེ།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༢ ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༧ ཉིན་དགུང་ལོ་ ༨༥ ཡིན་པའི་སྤྲུལ་སྐུ་བསྟན་འཛིན་བདེ་ལེགས་རིན་པོ་ཆེ་འཛིན་བཟུང་དང་། ལོ་དེའི་ཟླ་ ༡༢ ཚེས་ ༢ ཉིན་སྲོག་ཁྲིམས་དང་ལོ་གཉིས་ནར་འགྱངས་ཀྱི་ཉེས་ཆད་བཀལ། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༥ ཟླ་ ༡ ཚེས་ ༢༦ ཉིན་སྲོག་ཁྲིམས་ནས་ཚེ་བཙོན་དུ་ཕབ་ཡོད། རྒྱ་གཞུང་གིས་ཁོང་ཉིད་ལ་འབར་རྫས་གས་གཏོར་དང་རྒྱལ་ཁབ་ཁ་བྲལ་གྱི་ཉེས་འཛུགས་བྱས་ཡོད། དེ་ཡང་སི་ཁྲོན་ཞིང་ཆེན་གྱི་ལྟེ་བའི་གྲོང་ཁྱེར་ཁྲིན་ཏུའུ་ཐན་ཕུ་ཐང་ཆེན་དུ་འབར་རྫས་གས་འཐོར་བྱུང་བའི་གནས་ཚུལ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་དང་། ཁོང་གི་སློབ་མ་བློ་བཟང་དོན་གྲུབ་ལའང་སྐབས་དེའི་འབར་རྫས་གས་འཐོར་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་ཉེས་འཛུགས་བྱས་ཏེ་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༣ ཟླ་ ༡ ཚེས་ ༢༦ ཉིན་སྲོག་ཐོག་ཏུ་བཏང་ཡོད་པ་རེད། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྟ་ཞིབ་ཚོགས་པས་བསྟན་འཛིན་བདེ་ལེགས་རིན་པོ་ཆེ་འཛིན་བཟུང་དང་ཉེས་འཛུགས། ཐག་གཅོད་བྱས་པ་སོགས་ཀྱི་སྐོར་ཞིབ་ཕྲའི་གནས་ཚུལ་ཞིབ་འཇུག་རྒྱུས་ལོན་གནང་བའི་ནང་དུ། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་རིན་པོ་ཆེར་ཚུལ་མཐུན་དང་བདེན་དཔང་ར་སྤྲོད་ཅི་ཡང་མེད་པར

ཉེས་འཛུགས་བྱས་པ་གསལ་སྟོན་གནང་ཡོད། སྤྲུལ་སྐུ་བསྟན་འཛིན་བདེ་ལེགས་རིན་པོ་ཆེ་མཆོག་ལ་ཐོག་མའི་ཁྲིམས་ཁང་གིས་ཉེས་ཆད་གང་བཅད་པ་དེ་དག་ལ། བསྐྱར་ཞིབ་ཁྲིམས་ཁང་ནས་ཁྲིམས་ཆད་དེ་དག་རང་སོར་བཞག་པའི་གནད་དོན་ད་དུང་དྲི་བ་མང་པོ་ལྷག་ཡོད། ཁྲིམས་བཤེར་གྱི་བརྒྱུད་རིམ་དེ་དྲང་བདེན་བྱུང་མེད་པ་དང་། ཁྲིམས་ཁང་ཕྱོགས་ལྷུང་ཆེ་ཞིང་རང་དབང་མེད་པ། རྩོད་ལེན་པར་རང་དབང་ལྡན་པའི་ཁྲིམས་རྩོད་པའི་ལམ་སྟོན་ཐོབ་ཐང་སྤྲད་མེད་པ་རེད། ཁྲིམས་གཏུག་ཉན་ཞིབ་སྐབས་སུ་བསྟན་འཛིན་བདེ་ལེགས་རིན་པོ་ཆེའི་ནང་མིས་བདམས་པའི་ཁྲིམས་རྩོད་པར་ཁོང་ཉིད་དག་འབུད་བྱེད་དུ་བཙུག་མེད་ཅིང་། རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་གསང་བ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་སྐོར་བཤད་ནས་ཁྲིམས་བཤེར་སྐབས་ཉེས་གསོག་བདེན་དཔང་ཇི་ཡོད་རྒྱ་ནག་གི་དབང་འཛིན་པ་ཚོས་ད་བར་ཕྱིར་བསྒྲགས་བྱས་མེད།(108)

ཨ་རི་དང་། ཡུ་རོབ། རྒྱལ་སྤྱིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཚོགས་སྡེ་ཁག་བཅས་ཀྱིས་རིན་པོ་ཆེར་ཁྲིམས་ཆད་བཅད་པར་སྐྱོན་བརྗོད་དང་ཁོང་ཉིད་མྱུར་དུ་གློད་དགོས་པའི་འབོད་སྐུལ་གནང་ཡོད།

བསྟན་འཛིན་བདེ་ལེགས་རིན་པོ་ཆེའི་དོན་རྐྱེན་ནི་རྒྱ་གཞུང་གིས་ཆབ་སྲིད་འཐབ་སྟོན་ཁོ་ན་ཡིན་པ་ཡོངས་གྲགས་ཆགས་ཡོད། དེ་ཡང་སྤྲུལ་སྐུ་བསྟན་འཛིན་བདེ་ལེགས་རིན་པོ་མཆོག་གིས་༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་ལ་གཡོ་བ་མེད་པའི་དད་གུས་གནང་བ་དང་། མང་ཚོགས་ཁྲོད་རིན་པོ་ཆེའི་མཚན་སྙན་ཧ་ཅང་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་སོང་། རྒྱ་གཞུང་གིས་ཁོངས་ལ་ཉེས་ཆད་བཅད་པ་རེད། ས་གནས་མང་ཚོགས་ཀྱིས་བསྟན་འཛིན་བདེ་ལེགས་རིན་པོ་ཆེ་ནི་བོད་ཀྱི་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་། དཔལ་འབྱོར། ཁོར་ཡུག་བཅས་ཀྱི་ཐོབ་ཐང་སྲུང་སྐྱོབ་གནང་མཁན་ཞིག་ལ་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། ཁོང་བཙོན་འཇུག་བྱས་ཏེ་མི་ལོ་ ༡༣ སོང་བའི་རྗེས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༥ ཟླ་ ༧ ནང་བསྟན་འཛིན་བདེ་ལེགས་རིན་པོ་ཆེ་བཙོན་ཁང་དུ་གློ་བུར་སྐུ་གཤེགས་པའི་གནས་ཚུལ་ཐོན་

ཡོད། རྒྱ་གཞུང་གིས་རིན་པོ་ཆེར་སྙིང་ནད་ཐོག་པར་བརྟེན་འདས་གྲོངས་གྱུར་ཚུལ་བཤད་ཡོད་ཀྱང་རིན་པོ་ཆེའི་ཚ་མོ་ཉི་མ་ལྷ་མོས་ ༼རྒྱ་གར་དུ་བཙན་བྱོལ་དུ་འབྱོར་ཡོད།༽ རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་རྫུན་གཏམ་དེར་ངོས་ལེན་བྱས་མེད་པ་མ་ཟད། རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་དང་མང་གཙོའི་ཚོགས་ཆེན་ཐེངས་ ༡༩ པའི་ཐོག་རྒྱ་གཞུང་གིས་རིན་པོ་ཆེར་མནར་གཅོད་ཚད་མེད་བཏང་བ་དང་དུག་ཕུལ་ནས་བཀྲོངས་པ་ཞིབ་ཕྲ་གསལ་བཤད་གནང་ཡོད། དེ་ཡང་ཉི་མ་ལྷ་མོས། རྒྱ་གཞུང་གིས་མཐར་ནང་མི་ཚོར་རིན་པོ་ཆེའི་སྐུ་གདུང་མཇལ་དུ་གཏོང་སྐབས། རིན་པོ་ཆེའི་ཞལ་མཆུ་གཉིས་ཀ་ནག་པོར་གྱུར་པ་མཐོང་ལུགས་བརྗོད་ཡོད། ས་གནས་དང་ལྡན་མང་ཚོགས་དང་། རྒྱལ་སྤྱིའི་བོད་དོན་རྒྱབ་སྐྱོར་བ་བཅས་ཀྱིས་འབོད་སྐུལ་ཤུགས་ཆེ་བྱས་ཀྱང་། རྒྱ་གཞུང་གིས་བསྟན་འཛིན་བདེ་ལེགས་རིན་པོ་ཆེའི་སྐུ་ཕུང་ལྷ་ཞིག་སྤུར་ཐལ་ཙམ་ཡང་ནང་མིར་རྩིས་སྤྲོད་མ་བྱས་པ་མ་ཟད། འདས་མཆོད་ཙམ་ཡང་བྱེད་དུ་བཅུག་མེད་པ་རེད།

ཅ༽ ཡེ་ཤེས་ཆོས་སྒྲོན།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༨ ཟླ་ ༣ པར་ལྷ་སར་མི་མང་གི་ཞི་རྒོལ་ལས་འགུལ་སྐབས་བུ་གུ་གཉིས་ཀྱི་ཨ་མ་ཕྱི་ལུགས་སྨན་པ་ཡེ་ཤེས་ཆོས་སྒྲོན་འཛིན་བཟུང་བྱས་ཡོད། ཁོང་གིས་སྐབས་དེའི་དྲག་གནོན་གྱི་གནས་ཚུལ་དང་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་བདེ་འཇགས་ལ་གནོད་པའི་གསང་བའི་གནས་ཚུལ་རྣ་རམ་ས་ལར་ཡོད་པའི་ (ཏཱ་ལའི་རུ་ཚོགས་) ཀྱི་བདེ་སྲུང་ལས་ཁུངས་ལ་བརྒྱུད་སྤྲོད་བྱས་ཡོད་པའི་ཉེས་འཛུགས་བྱས་ཏེ།[109] ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༨ ཟླ་ ༡༡ ཚེས་ ༤ ཉིན་ལྷ་ས་འབྲིང་རིམ་མི་དམངས་ཁྲིམས་ཁང་གིས་ཁོང་ལ་ལོ་ ༡༥ དུས་བཀག་བཙོན་འཇུག་གི་ཉེས་ཆད་བཅད་ཡོད།[110] ཁོང་ལ་བཙོན་ཁང་ནང་མནར་གཅོད་ཚད་མེད་བཏང་བའི་རྐྱེན་གྱིས་ནད་གཅོང་ཆགས་ཏེ་གྲོང་ཁྱེར་སྤྱི་བདེ་སྨན་ཁང་དུ་སྐྱེལ་དགོས་བྱུང་འདུག

ཆ༽ སྒོ་ཤེས་རབ་རྒྱ་མཚོ།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༢༠ ཟླ་ ༡༠ ཚེས་ ༢༦ ཉིན་རྩོམ་པ་པོ་གྲགས་ཅན་སྒོ་ཤེས་རབ་རྒྱ་མཚོ་ལགས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་བདེ་འཇགས་མི་སྣས་ཁྲིན་ཧྲའུ་གྲོང་ཁྱེར་ནས་འཛིན་བཟུང་བཙན་ཁྲིད་བྱས་ཏེ་ལོ་གཅིག་ལྷག་རིང་བཀག་བསྐྱིལ་བྱས་རྗེས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༢༡ ཟླ་ ༢ ཚེས་ ༣ ཉིན་ལྷ་སའི་ཁྲིམས་ཁང་ཞིག་གིས་སྒོ་ཤེས་རབ་རྒྱ་མཚོ་ལགས་ལ་རྒྱལ་ཁབ་ཁ་བྲལ་བཏང་བའི་ཉེས་བཙུགས་འོག་ལོ་བཅུའི་བཙོན་འཇུག་ཁྲིམས་ཐག་བཅད་ཡོད།

སྔར་སྒོ་ཤེས་རབ་རྒྱ་མཚོ་ལགས་ལ་གློ་ནད་ཡོད་པ་དང་། རྒྱ་ནག་གི་བཙོན་ཁང་དུ་སྨན་བཅོས་དང་ཞལ་ལག་གི་མཐུན་རྐྱེན་ཧ་ཅང་ཞན་པོ་ཡོད་པ་མ་ཟད། བཙོན་ཁང་གི་འབྲེལ་ཡོད་ལས་བྱེད་མི་སྣས་སྒོ་ཤེས་རབ་རྒྱ་མཚོ་ལགས་ལ་ཉེས་རྡུང་བཏང་བའི་རྐྱེན་གྱིས་ད་ལྟའི་ཆར་ཁོང་གི་གཟུགས་གཞིའི་གནས་སྟངས་ཛེ་སྡུག་ཏུ་ཕྱིན་ཡོད། ཨ་རིའི་གྲོང་ཁྱེར་ནེའུ་ཡོག་ཏུ་རྟེན་གཞི་བྱས་པའི་རྒྱལ་སྤྱིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྟ་ཞིབ་ཚོགས་པའི་རྒྱ་ནག་སྡེ་ཚན་གྱི་འགན་འཛིན་སོ་ཕྷི་རི་ཆར་ཊི་སན་ (Sophie Richardson) ལགས་ཀྱིས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བསྙུར་དུ་བོད་མི་ཞིག་དྲང་བདེན་མ་ཡིན་པའི་ཐོག་ནས་བཙོན་འཇུག་བྱས་པ་དེ་སྲོག་ཐོག་ཉེས་ཆད་ལྟ་བུའི་ཉེན་ཁ་ཆགས་ཡོད་པ་དང་། སྒོ་ཤེས་རབ་རྒྱ་མཚོ་ལགས་འཕྲལ་དུ་གློད་བཀྲོལ་གཏོང་དགོས་པ་མ་ཟད། ཁོང་ལ་དགོས་ངེས་ཀྱི་སྨན་བཅོས་མཐུན་རྐྱེན་ཆ་ཚང་སྤྲོད་དགོས། ཞེས་གསུངས།

སྒོ་ཤེས་རབ་རྒྱ་མཚོ་ལགས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༢༠ ལོའི་ཟླ་ ༡༠ ཚེས་ ༢༦ ཉིན་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་བདེ་འཇགས་མི་སྣས་ཁྲིན་ཧྲའུ་གྲོང་ཁྱེར་ནས་འཛིན་བཟུང་བྱས་ཏེ་གར་སོང་ཆ་མེད་དུ་གྱུར་རྗེས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༢༡ ཟླ་ ༦ ཚེས་ ༢༡ ཉིན་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཁྱད་མཁས་པ་ཁག་གཅིག་གིས་ཐུན་མོང་ཐོག་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་སྒོ་ཤེས་རབ་རྒྱ་མཚོ་ལགས་ཀྱི་གནས་སྟངས་སྐོར་འདྲི་རྩད་གནང་ཡོད། དེའི་ལན་དུ་

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༢༡ ཟླ་ ༥ ཚེས་ ༢༧ ཉིན་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་སློ་ཤེས་རབ་རྒྱ་མཚོ་ལགས་རྒྱལ་ཁབ་ཁ་བྲལ་བཏང་བའི་ཉེས་བཙུགས་འོག་འཛིན་བཟུང་བྱས་ཡོད་པའི་སྐོར་ལན་འདེབས་བྱས་འདུག

ཛ༽ བསྟན་འཛིན་ཉི་མ།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༩ ཟླ་ ༡༡ ནང་རང་ལོ་ ༡༩ ཡིན་པའི་ཟླ་དབོན་པོ་དགོན་པའི་དགེ་འདུན་པ་བསྟན་འཛིན་ཉི་མ་འཁམ་ཧྲ་མེ་ལགས་ཀྱིས་བོད་རང་བཙན་གྱི་སྒྲུར་ཡིག་འགྲེམས་སྤེལ་བྱས་པར་བརྟེན་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་ཉེན་རྟོག་པས་ཁོང་འཛིན་བཟུང་གིས་རྡུང་རྡེག་མནར་གཅོད་ཚད་ལས་བརྒལ་བ་བཏང་བའི་རྐྱེན་གྱིས་ནད་གཅོང་དུ་གྱུར་ནས་ཟླ་འདིའི་ཕྱི་ཚེས་ ༡༩ ཉིན་འདས་གྲོངས་སུ་གྱུར་འདུག

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བསྟན་འཛིན་ཉི་མ་ལགས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༩ ཟླ་ ༡༡ ཚེས་ ༩ ཉིན་འཛིན་བཟུང་གིས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༢༠ ཟླ་ ༥ ནང་གནས་སྐབས་རིང་གློད་གྲོལ་བཏང་ཡོད་ཀྱང་། སྔར་ཡང་ཕྱི་ཟླ་ ༥ ནང་རྒྱ་གཞུང་གིས་ཁོང་འཛིན་བཟུང་བཀག་ཉར་བྱས་ཡོད་པ་མ་ཟད། བཙོན་ཁང་དུ་རྒྱ་གཞུང་གི་ཉེན་རྟོག་པས་ཁོང་ལ་རྡུང་རྡེག་མནར་གཅོད་ཚད་ལས་བརྒལ་བ་བཏང་བའི་རྐྱེན་གྱིས་དབུགས་གཏོང་ལེན་དང་སྐད་ཆ་བཤད་མི་ཐུབ་པ་སོགས་འཕྲོད་བསྟེན་གྱི་གནས་སྟངས་ཧ་ཅང་ཛ་དྲག་ཅན་དུ་གྱུར་ཡོད་སྟབས། ཕྱི་ཟླ་ ༡༠ པའི་ནང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ཁོང་གི་ནང་མིར་འབྲེལ་གཏུག་གིས་བསྟན་འཛིན་ཉི་མ་ལགས་ཀྱི་གཟུགས་གཞི་བདེ་ཐང་མིན་པའི་དཀའ་ངལ་འོག་བཙོན་ཁང་ནས་ལེན་དགོས་པའི་བཀའ་བཏང་འདུག

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༢༠ ཟླ་ ༡༠ ཚེས་ ༦ ཉིན་ནང་མི་རྣམས་ཀྱིས་ཁོང་ཁྲིན་ཏུའུ་སྨན་ཁང་ཞིག་ཏུ་བསྟེན་གཏུགས་བྱས་འདུག་ཀྱང་སྨན་པས་གནས་སྟངས་ཛ་དྲག་ཡིན་པ་དང་བཅོས་ཐབས་མེད་སྐོར་འགྲེལ་བརྗོད་བྱས་ཡོད་སྟབས། ནང་མི་རྣམས་ཀྱིས་སྨན་ཁང་ཁག་

འདྲ་མིན་ལ་བསྟེན་གཏུག་བྱས་འདུག་ཀྱང་སྨན་པས་བཅོས་ཐབས་མེད་པ་བརྗོད་དེ་སྨན་ཁང་ནས་ལོག་བཏང་ཡོད་པ་དང་། ནང་མིས་ཁོང་རང་ཁྱིམ་དུ་ཁྲིད་སླེབས་མ་ཐག་ཏུ་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༢༡ ཟླ་ ༡ ཚེས་ ༡༩ ཉིན་ཁོང་འདས་གྲོངས་སུ་གྱུར་འདུག

༧༽ དཀོན་མཆོག་སྦྱིན་པ།

༄༅། །ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༣ ཟླ་ ༡༡ ཚེས་ ༥ ཉིན་བོད་མདོ་ཁམས་ནག་ཆུ་འབྲི་རུ་རྫོང་ཚགས་རྩེ་ཤང་གྲོང་ཚོ་ལྷ་པ་ནས་ཡིན་པའི་དཀོན་མཆོག་སྦྱིན་པ་ལགས་ཀྱིས་གསང་བ་ཕྱིར་བསྒྲགས་བྱས་པའི་ཉེས་མིང་འོག་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་ཉེན་རྟོག་པས་ཁོང་འཛིན་བཟུང་བྱས་ཤིང་ལོ་ཉི་ཤུ་རྩ་གཅིག་ཁྲིམས་ཐག་བཅད་ཡོད་པ་དང་། རྒྱ་གཞུང་གིས་བཙོན་ཁང་དུ་རྡུང་རྡེག་མནར་གཅོད་ཚད་ལས་བརྒལ་བ་བཏང་བའི་རྐྱེན་གྱིས་ནད་གཅོང་དུ་གྱུར་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༢༡ ཟླ་ ༢ ཚེས་ ༦ ཉིན་ཁོང་འདས་གྲོངས་སུ་གྱུར་འདུག སྤྱིར་དཀོན་མཆོག་སྦྱིན་པ་ལགས་ཀྱི་ཕའི་མིང་ལ་བསོད་ནམས་དབང་ལྡན་དང་མའི་མིང་ལ་པད་ལྷ་ཟེར། ཁོང་ནི་ཆུང་དུས་ནས་གྲྭ་བ་བྱས་ཞིང་འགོམ་དགོན་གསར་ཆོས་འཁོར་བྱམས་པ་གླིང་དུ་ཆོས་སྒོར་བཞུགས་སྡོད་བ་དང་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ཟླ་ ༡༠ ནང་བལ་ཡུལ་བརྒྱུད་རྒྱ་གར་དུ་འབྱོར་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ཟླ་ ༡༠ ཚེས་ ༢༠ ཉིན་སེ་ར་སྨད་བྱང་ཆུབ་གླིང་ཆོས་སྐད་དུ་སློབ་གཉེར་གནང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༡ ཟླ་ ༨ ནང་སུ་ཛ་བོད་ཁྱིམ་སློབ་གྲྭར་འཛུལ་བཞུགས་གནང་སྟེ་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༦ ནང་སུ་ཛ་བོད་ཁྱིམ་སློབ་གྲྭ་ནས་ཐོན། དེ་ནས་ཞ་ཧ་མཐོ་སློབ་ཏུ་སློབ་གཉེར་གནང་། ཁོང་ནི་ཨིན་ཇི་དང་། ཧིན་དི། རྒྱ་སྐད་བཅས་ལ་རང་སྐྱོ་འཕེལ་པོ་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༥ ཙམ་ལ་ཕྱིར་བོད་དུ་ལོག བོད་དུ་སྣེ་ཤན་པའི་ལས་ཀ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་མ་ཟད། ས་གནས་མང་ཚོགས་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་དང་སློབ་གསོའི་ཐོག་ཤུགས་སྣོན་བརྒྱབ་ཀྱི་ཡོད་པ་བཅས། །

འགྲོ་འདུག་རང་དབང་ལ་དམ་དྲག

བོད་ནང་གི་འགྲུལ་སྐྱོད།

རྒྱ་རིགས་མི་མང་སྟོང་ཕྲག་མང་པོ་སྤྱི་སྤྱོད་རླངས་འཁོར་དང་འཕྲུལ་རྟ། གནམ་གྲུ། མེ་འཁོར་སོགས་སྤྱད་དེ་བོད་ནང་རང་དབང་ཐོག་ནས་ཡོང་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད། འོན་ཀྱང་བོད་མི་རྣམས་རང་ཡུལ་ནང་དུའང་ཕྱི་མི་ལྟ་བུར་བསྒྱུར་ནས་ཕན་ཚུན་འགྲོ་སྐྱོད་ལ་དམ་དྲག་བཀག་འགོག་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

____རྒྱ་རིགས་རྩོམ་པ་པོ་མཁས་པ་ལྷང་ལི་ཞོན་གྱི་མཐོང་ཚུལ།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཡོངས་ཁྱབ་གསལ་བསྒྲགས་ཀྱི་དོན་ཚན་ ༡༣ ཇོག་རོལ་བཏང་སྟེ། བོད་མི་ཚོ་རང་གི་ཡུལ་ནང་འགྲོ་འདུག་ཐད་དམ་དྲག་ཇེ་ཆེར་བཏང་ཡོད། བོད་མི་ཚོར་ས་གནས་བྱེ་བྲག་པ་གཅིག་ལ་དེབ་སྐྱེལ་དགོས། ཁོང་ཚོ་དེབ་སྐྱེལ་གང་དུ་བྱས་པའི་ས་གནས་དེ་རང་དུ་སྡོད་དགོས་ཀྱི་ཡོད་ལ། བཟའ་འབྲུ་ཡང་ས་གནས་དེ་ག་རང་ནས་ཉོ་དགོས་པ་ཡིན། གལ་ཏེ་ས་གནས་གཅིག་ནས་ས་གནས་གཞན་ཞིག་ཏུ་དུས་ཐུང་རིང་འགྲོ་དགོས་བྱུང་ཡང་། སྲིད་གཞུང་ལ་ཆོག་མཆན་ཞུ་དགོས་ཀྱི་ཡོད།

མི་དམངས་དྲག་ཆས་དམག་དང་སྤྱི་བདེ་ལས་ཁུངས་ཀྱིས་གྲོང་ཁྱེར་ནང་ཁུལ་དང་གྲོང་ཁྱེར་མཐའ་མཚམས་ཀྱི་གཞུང་ལམ་གལ་ཆེན་དང་། དེ་བཞིན་དགོན་སྡེ་ཁག་ཏུ་ཞིབ་བཤེར་ས་ཚིགས་བཙུགས་ཏེ། རྒྱ་གཞུང་གིས་ཁྲིམས་འགལ་དང་ཁ་བྲལ་རིང་ལུགས་པ་ངོས་འཛིན་བྱེད་པའི་རིགས་དཔེར་ན། བོད་ཀྱི་རྒྱལ་དར་དང་། ༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་གི་སྐུ་པར་སོགས་འཁྱེར་ཡོད་མེད་སྟོག་བཤེར་ནན་པོ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

ལྷ་སའི་མི་འཁོར་འབབ་ཚུགས་སུ་བོད་མི་ཚོ་དམ་དྲག་གི་འགག་སྒོ་བརྒྱུད་དགོས་པ་དང་། ཁོང་ཚོ་ཉེན་རྟོག་ཁང་དུ་ཁྲིད་ནས་རེ་རེ་བཞིན་ས་གནས་འབྲེལ་ཡོད་མི་སྣས་བདེ་འཛུགས་ཀྱི་འགན་ལེན་བྱེད་དགོས་ཀྱི་འདུག དམ་དྲག་གི་འགག་སྒོ་འདི་བོད་རིགས་མ་ཡིན་པའི་འགྲུལ་པ་གཞན་རྣམས་བརྒྱུད་མི་དགོས་པ་དང་། ཁོང་ཚོ་དེ་ནས་ས་གནས་གང་དུ་འགྲོ་འདོད་ནའང་རང་དབང་གིས་འགྲོ་ཆོག་གི་འདུག ཅེས་དང་། པེ་ཅིང་གྲོང་ཁྱེར་དུ་སྡོད་མཁན་རྩོམ་པ་པོ་འོད་ཟེར་གྱིས་བརྗོད་པ་ལྟར་ན། ཁོ་མོ་ལྷ་སར་གནས་སྐོར་དུ་སྐྱོད་སྐབས། ཁོ་མོ་དང་མི་འཁོར་གཅིག་ནང་མཉམ་དུ་ཡོད་པའི་བོད་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལག་ཁྱེར་ཉེན་རྟོག་པས་ཞིབ་བཤེར་བྱེད་ཀྱི་འདུག རྒྱ་རིགས་གནས་སྐོར་བ་ཚོར་ཞིབ་བཤེར་བྱེད་ཀྱི་མེད་པ་དང་། ལྷ་སའི་ཁུལ་གྱི་ཞིབ་བཤེར་ས་ཚིགས་ཚང་མས་བོད་རིགས་འགྲུལ་པ་ཚོའི་ཐོབ་ཐང་ལག་ཁྱེར་ཞིབ་བཤེར་བྱས་ནས་ཁོང་ཚོར་བལྟ་སྲུང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་མ་ཟད། ལྷ་ས་གྲོང་ཁྱེར་གྱི་ལྟེ་གནས་ཁག་གཅིག་ལ་འགྲོ་བར་དམ་དྲག་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

ཡང་གནད་དོན་གཅིག་ལ། བོད་རིགས་ས་ཁུལ་གཞན་གྱི་བོད་མི་ཚོ་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཀྱི་ས་ཁུལ་དུ་འགྲོ་སྐྱོད་བྱེད་སྐབས་ས་གནས་གཞུང་གི་ལས་ཁུངས་འདྲ་མིན་ནས་དམིགས་བསལ་ཆོག་མཆན་ཞུ་དགོས་ཀྱི་ཡོད་པས། བོད་མི་མང་པོ་ཞིག་གིས་ཁོང་ཚོར་འགྲོ་སྐྱོད་ཀྱི་ཆོག་མཆན་མ་ཐོབ་པའི་དཀའ་ངལ་འཕྲད་ལུགས་བརྗོད་ཀྱི་ཡོད། བོད་མི་ཚོ་ཕྱག་མཆོད་བྱེད་ཡུལ་ལྷ་སར་གནས་མཇལ་དུ་སྐྱོད་རྒྱུར་དཀའ་ངལ་འཕྲད་པ་མ་ཟད། ཁོང་ཚོ་བལ་ཡུལ་བརྒྱུད་རྒྱ་གར་དུ་གནས་མཇལ་ལ་སྐྱོད་རྒྱུར་བཀག་སྡོམ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།

བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཟེར་བའི་ཕྱི་རོལ་གྱི་བོད་མི་རྣམས་ལྷ་སར་གནས་མཇལ་དུ་སྐྱོད་སྐབས། ཐོབ་ཐང་ལག་ཁྱེར་དབང་འཛིན་པ་ཚོར་རྩིས་སྤྲོད་དགོས་པ་དང་། སོ་སོའི་ཉེན་རེའི་བྱེད་སྒོ་དབང་འཛིན་པ་ཚོར་གསལ་བཤད་བྱེད་དགོས་ཀྱི་ཡོད། ཕོ་བྲང་པོ་ཏ་ལར་

གནས་མཐའ་དུ་སྐྱོད་མཁན་རང་མིང་བརྗོད་འདོད་མེད་པ་ཞིག་གིས་རང་གི་དངོས་མཐོང་གནས་ཚུལ་བརྗོད་དོན། དེ་གར་སྣེའུ་ཁུང་ལས་བལྟ་སྣང་པར་ཆས་མང་བ་དང་། དགེ་འདུན་པ་ལས་དམག་མི་མང་བ། སྐུ་བརྙན་ལས་ཅེ་ཅེ་མང་བ་འདུག་ཅེས་བརྗོད་ཡོད།[111]

ཕྱི་རྒྱལ་དུ་འགྲོ་སྐྱོད།

ཕྱིར་སྐྱོད་ལག་ཁྱེར་ཐོབ་རྒྱུ་དེ་ལྷ་ཡུལ་དུ་འགྲོ་བ་ལས་ཀྱང་ཁག་པ་ཡོད། འདི་ནི་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་ ༼དམིགས་བསལ་གཟིགས་སྐྱོང་༽ འོག་ང་ཚོ་བོད་མིར་འཕྲད་བཞིན་པའི་དཀའ་ངལ་རེད།

———བོད་མི་རྩོམ་པ་པོ་ཞིག་གིས་རྒྱ་ཡིག་ཐོག་སྤེལ་བའི་རྩོམ་ཡིག

འདས་པའི་ལོ་ངོ་དེ་དག་རིང་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྟ་ཞིབ་ཚོགས་པས་བོད་ནང་གི་བོད་མི་ཚོར་རྒྱུན་དུ་གཞི་རྩའི་འགྲོ་འདུག་གི་རང་དབང་མེད་པ་དང་། མི་རིགས་དབྱེ་འབྱེད་ཀྱིས་ཕྱིར་སྐྱོད་ལག་ཁྱེར་མ་རག་པའི་སྐོར་གྱི་ཞིབ་ཐྲའི་གནས་ཚུལ་གསལ་སྟོན་བྱས་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༥ ལོའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྟ་ཞིབ་ཚོགས་པའི་སྙན་ཐོ་ལྟར་ན། མི་འབོར་ ༨༥༠༠༠༠ ཟིན་པའི་ཆབ་མདོ་ཁུལ་དུ་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༢ ལོར་ཕྱིར་བསྐྱོད་ལག་འཁྱེར་གཉིས་ལས་སྤྲད་མེད།[112] <<ཕྱིར་སྐྱོད་ལག་ཁྱེར་གཅིག་ལ་ལམ་ལུགས་གཉིས།>> ཞེས་པའི་སྙན་ཐོའི་ནང་དུ། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༢ ལོ་ནས་བཟུང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་མངའ་ཁུལ་གྱི་ཡུལ་མི་དཀྱུས་མའི་ཕྱིར་སྐྱོད་ལག་ཁྱེར་ཕལ་ཆེ་བ་གཞུང་གིས་ཕྱིར་བསྡུ་བྱས་ནས་ཆབ་གསར་སྤྲད་མེད། ཕྱིར་བསྡུ་བྱས་པའི་ཕྱིར་སྐྱོད་ལག་ཁྱེར་ཁོངས་བརྒྱ་ཆ་ ༩༠ བོད་མིའི་ཕྱིར་སྐྱོད་ལག་ཁྱེར་ཡིན་པ་བརྗོད་འདུག[113]

བོད་མི་མང་པོར་ཕྱིར་སྐྱོད་ལག་ཁྱེར་གསར་པ་ཐོབ་རྒྱུ་དང་། ད་ལྟ་ཡོད་པ་དེ་དག་བསྐྱར་གསོ་བྱེད་རྒྱུར་དཀའ་ངལ་འཕྲད་བཞིན་ཡོད།

བོད་རིགས་དང་དེ་མིན་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱིས་ཕྱིར་བསྐྱོད་ལག་འཁྱེར་བཟོ་སྐབས་སྲིད་གཞུང་ལ་རྒྱ་རིགས་ལས་ཡིག་ཆ་མང་བ་འབུལ་དགོས་ཀྱི་ཡོད། བོད་རིགས་ཚོར་ཕྱིར་བསྐྱོད་ལག་འཁྱེར་ཐོབ་རྒྱུར་ལོ་མང་འགོར་བ་མ་ཟད། མང་པོ་ཞིག་ལ་རྩ་བ་ནས་ཐོབ་ཀྱི་མེད། བོད་མི་ཁ་ཤས་ཀྱིས་ཕྱིར་སྐྱོད་ལག་ཁྱེར་རག་ཐབས་སུ་རྙོག་ཛན་སྤྲོད་དགོས་བྱུང་བའི་གནས་ཚུལ་འདུག བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཁུལ་གྱི་མཁས་དབང་ཞིག་ཡིན་ན། ཕྱིར་བསྐྱོད་ལག་འཁྱེར་བཟོ་སྐབས་རྒྱུན་ལྡན་དུ་མཁོ་བའི་ཡིག་ཆའི་ཁར། སྲིད་གཞུང་གི་ལས་ཁུངས་ཚན་པ་ཁག་བདུན་ནས་ཐམ་ག་དང་ས་ཡིག་ཡོད་པའི་ངོས་སྦྱོར་ཡིག་ཆ་ཡང་དགོས་ཀྱི་ཡོད།

བོད་མི་ཚོ་རྒྱ་གར་དུ་བསྐྱོད་ཆེད་ཕྱིར་བསྐྱོད་ལག་འཁྱེར་བཟོ་སྐབས་དེ་བས་དཀའ་ངལ་མང་བ་འཕྲད་བཞིན་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ལོར་ཨ་རིའི་ཕྱི་སྲིད་ལྷན་ཁང་གིས་རྒྱལ་སྤྱིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་དང་འབྲེལ་བའི་ལོ་འཁོར་སྙན་ཐོ་བཏོན་པའི་ནང་། བོད་རིགས་དང་དེ་མིན་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱིས་ཕྱིར་བསྐྱོད་ལག་འཁྱེར་བཟོ་སྐབས་སྲིད་གཞུང་ལ་རྒྱ་རིགས་ལས་ཡིག་ཆ་ཧ་ཅང་མང་བ་འབུལ་དགོས་ཀྱི་ཡོད་སྐོར་གསལ་བ་མ་ཟད།[114] བོད་མི་ཚོ་སློབ་གཉེར་དང་གནས་མཇལ། དེ་མིན་གྱི་ལས་དོན་གཞན་གྱི་ཆེད་དུ་རྒྱ་གར་དུ་འགྲོ་རྒྱུར་སྔ་མཐུད་དམ་དྲག་དང་དཀའ་ངལ་ཆེན་པོ་འཕྲད་བཞིན་ཡོད། ཕྱིར་རང་ཡུལ་དུ་ལོག་སྐབས་ས་གནས་དབང་འཛིན་པ་ཚོས་ཁོང་ཚོའི་ལག་ཁྱེར་ཕྱིར་བསྡུ་བྱས་པའི་གནས་ཚུལ་འདུག་ཅེས་འཁོད་ཡོད།[115]

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༧ ལོའི་དུས་འཁོར་དབང་ཆེན་སྐབས་སུ་འགྲུལ་བཞུད་བཀག་སྡོམ།

བོད་མི་ཚོས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༧ ལོར་སྤྱི་ནོར་༧དགོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་གི་སྐུ་དྲུང་ནས་དཔལ་དུས་ཀྱི་འཁོར་ལོའི་དབང་ཆེན་ཞུ་བར་རྒྱ་གར་དུ་ཁྲིམས་མཐུན་བསྐྱོད་ཆེད་ལོ་མང་རིང་ངལ་བ་དུ་མ་ཁྱད་དུ་བསད་ནས་ཕྱིར་བསྐྱོད་ལག་དེབ་ཐོབ་ཐབས་བྱས་ཡོད་ཀྱང་། རྒྱ་དམར་གཞུང་གིས་བོད་མི་ཚོར་རྒྱ་གར་དུ་བསྐྱོད་རྒྱུར་དམ་དྲག་ཆབས་ཆེན་བྱས་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༧ ལོའི་སྔོན་ཐོའི་ནང་ཨ་རིའི་གྲོས་ཚོགས་འཛིན་སྐྱོང་ཚོགས་ཆུང་གི་རྒྱ་ནག་ལས་དོན་ཚན་པས། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༧ ཟླ་ ༡ པོར་རྒྱ་གར་རྡོ་རྗེ་གདན་དུ་༧དགོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་གིས་གསུང་ཆོས་གལ་ཆེན་ཞིག་སྩལ་བ་དེར། ཚོད་རྩིས་བྱས་ན་བོད་ཁུལ་ནས་བོད་མི་ ༧༠༠༠ ལྷག་གསུང་ཆོས་ཞུ་བར་འགྲོ་རྒྱུའི་འབད་བརྩོན་བྱས་འདུག་ཀྱང་། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ཟླ་ ༡༡ ནང་རྒྱ་དམར་གཞུང་གིས་བོད་མིའི་ཕྱིར་སྐྱོད་ལག་ཁྱེར་གཞུང་བཞེས་བཏང་བ་དང་། རྒྱ་གར་དང་བལ་ཡུལ་ནང་འགྲོར་ཟིན་པའི་བོད་མི་ཚོ་རང་ཡུལ་དུ་ལོག་དགོས་པའི་བཙན་བཀའ་བཏང་ཡོད་པ་དེ། བོད་མིའི་ཆོས་དད་དང་འགྲོ་འདུག་གི་རང་དབང་ལ་བཙེ་མེད་རྡོག་རྫིལ་བཏང་ཡོད།(116) ཅེས་འཁོད་འདུག

དེ་ཙམ་མ་ཟད། བལ་ཡུལ་དུ་ཡོད་པའི་འཁྲིམ་འགྲུལ་ལས་ཁང་ཁག་ལ་རྒྱ་གཞུང་གི་འགྲུལ་བཞུད་ལམ་སྟོན་བཀོད་ཁྱབ་ཅིག་འབྱོར་ཡོད། དེའི་ནང་འཁྲིམ་འགྲུལ་ལས་ཁང་དང་། གནམ་གྲུའི་ལས་ཁང་ཁག་ནས་ཟླ་ ༡ ཚེས་ ༡༠ བར་མངགས་ཉོ་ཟིན་པའི་འཁྲིམ་འགྲུལ་འཛིན་བྱང་ཡོངས་རྫོགས་ཕྱིར་འཐེན་བྱེད་དགོས་ཞེས་བཙན་བཀའ་བཏང་ཡོད།(117) གནད་དོན་གཞན་ཞིག་ལ། བོད་མི་ཚོ་ལོག་ཡོང་བའི་སྐབས་ཀུང་ཀྲུའུ་དང་ཀུན་མིང་གནམ་ཐང་གི་ལས་བྱེད་ཀྱིས་ཁོང་ཚོའི་ཕྱིར་བསྐྱོད་ལག་དེབ་དབྲལ་བའི་གནས་ཚུལ་ཡང་འདུག བོད་མི་གནས་མཇལ་བ་ཚོར་ཟླ་ ༡ ཚེས་ ༡ ནས་ ༡༥

བར་ཕྱིར་ལོག་དགོས་ཞེས་བཙན་བཀའ་བཏང་ཡོད་པ་དང་། གལ་ཏེ་དེ་ལྟར་མ་ལོག་པ་ཡིན་ན། ལས་གནས་ནས་ཕྱིར་འབུད་གཏོང་རྒྱུ་དང་། གཞུང་གི་རོགས་རམ་བཅད་རྒྱུའི་སོགས་མཇུག་འབྲས་ཚབས་ཆེན་ཡོང་ངེས་ཡིན་པའི་ཉེན་བརྡ་ཡང་བཏང་ཡོད།[118]

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ཟླ་ ༥ ཚེས་ ༢༩ ཉིན་ཨ་རི་ཕྱི་སྲིད་ལྷན་ཁང་ནས་བཏོན་པའི་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཆོས་ལུགས་རང་དབང་གི་སྙན་ཐོའི་ནང་། རྒྱ་ནག་དེ་བཞིན་སླར་ཡང་སེམས་འཚབ་བྱེད་དགོས་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཐོ་གཞུང་ནང་བཙུག་ཡོད། སྙན་ཐོའི་ནང་རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་མིའི་ཆོས་ལུགས་དད་མོས་ཀྱི་རང་དབང་དམ་དྲག་དང་ཐེ་ཛུས་བྱེད་ཤུགས་ཆེ་རུ་བཏང་ཡོད་པ་གསལ་སྟོན་གནང་ཡོད། སྙན་ཐོ་དེའི་ནང་ཕྱི་སྲིད་དྲུང་ཆེས། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ཆོས་ལུགས་ཉམས་ལེན་བྱེད་མཁན་མི་མང་སྟོང་ཕྲག་མང་པོ་བཀག་ཉར་མནར་གཅོད་དང་། བཙོན་འཇུག་བྱས་ཡོད་པ། དེའི་ནང་བོད་མི་ནང་པ་དང་། ཡུ་གུར་ཁ་ཆེ། ཐ་ལུང་ཀུང་ཅ་ རླུང་སྒོམ་སྒྲུབ་ཉམས་ལེན་པ་བཅས་ཡོད་སྐོར་བརྗོད་ཡོད།[119]

༡༽ གཞི་རྒྱ་ཆེ་བའི་བལྟ་སྲུང་ལས་འགུལ།

གྲོང་སྡེ་ཚང་མ་མཁར་བཙན་པོ་ཞིག་དང་། མི་ཚང་མ་ཉེན་སྲུང་བ་ལྟ་བུར་བསྒྱུར་ཡོད།

______རྒྱ་གཞུང་གི་དྲ་མིག་ཅན་གྱི་དོ་དམ་རུ་ཁག་གི་འབོད་སྒྲ།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ལོར་རང་དབང་ཁང་པས་བཏོན་པའི་ "འཛམ་གླིང་རང་དབང་" ཞེས་པའི་སྙན་ཐོ་དེའི་ནང་། འཛམ་གླིང་ནང་དམ་དྲག་ཆེ་ཤོས་སི་རི་ཡ་དང་། ཨང་གཉིས་པ་བོད་ཡིན་པ་འཁོད།[120]

རྒྱ་གཞུང་གིས་བཙུགས་པའི་གཞི་རྒྱ་ཆེ་བའི་བལྟ་སྲུང་འཕྲུལ་ཆས་དེ་དག་གིས་བོད་མི་སྒེར་གྱི་མི་ཚེའི་ཐོབ་ཐང་བཅན་འཕྲོག་བྱས་ཡོད་པ་གསལ་སྟོན་བྱས་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༡ ལོ་ནས་རྒྱ་གཞུང་གིས་སྤྱི་ཚོགས་སྲ་བརྟན་རྒྱུན་འཁྱོངས་ལ་བསྐྱད་ནས་དྲ་མིག་ཅན་གྱི་དོ་དམ་ལག་བསྟར་བྱས་ཏེ་བོད་མིར་བལྟ་སྐྱུང་བྱ་ཤུགས་ཇེ་ཆེར་བཏང་ཡོད།[121] དྲ་མིག་ཅན་གྱི་དོ་དམ་ཟེར་བ་དེ་ནི། དཀའ་རྙོག་བཟོ་སྲིད་པའི་མི་སྣ་ (སྔོན་ཚུད་ནས་) ངོ་རྟགས་ཚོད་དེ་བལྟ་སྐྱུང་བྱེད་རྒྱུ་དང་། ས་གནས་སུ་ཡོད་པའི་ལས་བྱེད་རྣམས་ཀྱིས་དེང་དུས་ཀྱི་ལག་ཐོག་ཁ་པར་ནས་པར་བརྒྱབ་སྟེ་ཐད་ཀར་ལས་ཁུངས་ཁག་ལ་ཐད་གཏོང་གིས། ཡུལ་མི་རྣམས་ཀྱི་འགྲོ་འདུག་སྤྱོད་གསུམ་ལ་བརྟན་འཛིན་ཐོག་ནས་བལྟ་སྐྱུང་བྱེད་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད། གྲོང་དང་གྲོང་ཁྱེར་གྱི་ས་གནས་ཁག་བགོས་བྱས་ཏེ་བདེ་སྐྱུང་མི་སྣས་བལྟ་ཞིབ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། དཔེར་ན་ལྷ་ས་དང་ལྷ་སའི་ཉེ་འཁོར་གྱི་ས་ཁུལ་གཙོས་ཁྲིན་ཀུན་ཆུས་ལྟ་བུར་མཚོན་ན། སྡེ་ཚན་ཁག་ ༡༦༥ ལ་ཆ་བགོས་བྱས་ཏེ། མི་སུ་གཅིག་ཀྱང་བལྟ་སྐྱུང་ལས་ཐར་ཐབས་མེད།

དྲ་མིག་ཅན་གྱི་དོ་དམ་བཀོད་སྒྲིག་འོག རྒྱ་གཞུང་གིས་ ༼སྐབས་བདེའི་ཉེན་རྟོག་ས་ཚོགས་༽ ༨༠༠ ལྷག་བཙུགས་ཡོད་པ་དེ་དག་གིས་དེང་དུས་ཀྱི་ཚན་རྩལ་ལྡན་པའི་འཕྲུལ་ཆས་བེད་སྤྱོད་བྱས་ནས་ཆབ་སྲིད་བཙོན་ཟུར་དང་རྒྱ་གར་ནས་ཕྱིར་ལོག་ཡོང་མཁན་གཙོས་བོད་མི་མང་ཚོགས་ཀྱི་ཉིན་རེའི་འཚོ་བར་ལྟ་སྐྱུང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།[122]

འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྟ་ཞིབ་ཚོགས་པས་རྒྱ་གཞུང་གི་དྲ་མིག་ཅན་གྱི་སྒྲིག་འཛུགས་ལ་ཞིབ་འཇུག་གིས་ <<རྒྱ་ནག་གི་བོད་བལྟ་སྐྱུང་ལས་གཞི་མཇུག་བསྡུས་མེད།>>[123] ཅེས་པའི་སྙན་ཐོ་བཏོན་པའི་ནང་། ལྟ་ཞིབ་རུ་ཁག་བོད་ཀྱི་གྲོང་སྡེ་ཁག་ཏུ་ཕྱིན་ནས་བོད་མི་ཚོར་ཆབ་སྲིད་དང་ཆོས་ལུགས་ཐོག་ལྟ་ཚུལ་ཇི་འདྲ་ཡིན་མིན་ཐད་འདྲི་རྩད་བྱས་པ་མ་ཟད། ཡུལ་མི་སྟོང་ཕྲག་མང་པོའི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་བསམ་བློར་བཙན་དབང་ཐོག་ནས་བསྒྱུར་ཐབས་བྱས་པ། དེ་བཞིན་བདེ་སྐྱུང་རུ་ཁག་ཆེད་འཛུགས་ཀྱིས། ཡུལ་མིའི་འགྲོ་འདུག་སྤྱོད་གསུམ་ལ་ལྟ་ཞིབ་ནན་པོ་བྱས་རྗེན་མ་འོངས་པར་འཛིན་བཟུང་བཀག་ཉར་དང་ཁྲིམས་ཆད་གཞན་ཡོག་ཆོག་ཆོག་ཡོད་པའི་གནས་སྟངས་ཤིག

ཚགས་འདུག ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༡ ལོར་ལས་དོན་རུ་ཁག་རེར་ཉུང་མཐར་མི་ ༩ རེ་བྲིས་པའི་དམར་ཤོག་ཚོགས་པའི་ལས་བྱེད་ ༢༡༠༠༠ ཅན་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་སུ་བཏང་ཡོད། ལས་བྱེད་དེ་དག་གིས་འགྲོ་གྲོན་ཆེད་དུ། ས་གནས་གཞུང་གི་ཁྱོན་སྡོམ་ཡོང་འབབ་ཀྱི་བཞི་ཆ་གཅིག་ཟིན།

རྒྱ་གཞུང་གིས་ཚབས་ཆེའི་བལྟ་སྲུང་ལས་འགུལ་དེ་ལོ་བཞིའི་རྗེས་ཕྱིར་བསྡུ་བྱ་རྒྱུ་ཡིན་ལུགས་བཤད་ཀྱང་མུ་མཐུད་གནས་ཡོད། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྟ་ཞིབ་ཚོགས་པའི་རྒྱ་ནག་ཚན་པའི་འགན་འཛིན་ལྷུམ་སྐུ་སོ་ཧྥི་ཡ་རི་ཆར་ཊི་སོན་ Sophie Richardson གྱིས། བོད་མི་ཚོར་རྒྱུན་དུ་བལྟ་སྲུང་འོག་གནས་དགོས་པའི་གནས་སྟངས་དེ་བཞིན་ད་ཆ་རྒྱུན་ལྡན་གྱི་གནས་སྟངས་ཤིག་ཏུ་གྱུར་ཡོད་སྐོར་བརྗོད་ཡོད།(124) དྲ་མིག་ཅན་གྱི་དོ་དམ་དེ་ལ་བརྟེན་ནས་བོད་མི་རྣམས་ལ་མཐའ་མའི་རྗེས་འབྲས་ཇི་བྱུང་བརྗོད་ན། བོད་མིའི་སྒེར་གྱི་མི་ཚེ་དང་འབྲེལ་བའི་རང་དབང་ཅམ་དུ་མ་ཟད། འགྲོ་འདུག་དང་སྨྲ་བརྗོད་ཀྱི་རང་དབང་ཤོར་བས་ཇེ་སྡུག་ཏུ་བཏང་ཡོད།

རྒྱ་གཞུང་གི་བལྟ་སྲུང་ལས་འགུལ་ཁོངས་སྤྱི་ཚོགས་བརྒྱུད་ལམ་ལ་དམ་སྒྲགས་བྱ་རྒྱུའི་སྲིད་བྱུས་དེའང་ཚུད་ཡོད། ལྷག་པར་དུ་འཕཨརིན་ཕྲན་ wechat ཞ་བུ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་གཉེར་བཞིན་པའི་སྤྱི་ཚོགས་བརྒྱུད་ལམ་གྱི་སྐད་འཕྲིན་ཡང་ཡོད། སྒེར་གྱི་ཁུངས་ལྡན་གནས་ཚུལ་ཞིག་ཐོན་པ་དེའི་ནང་དོན་ལྟར་ན། ད་ལྟའི་ཆར་བོད་ནང་བེད་སྤྱོད་མང་ཤོས་བྱེད་པའི་སྤྱི་ཚོགས་བརྒྱུད་ལམ་ནི་ཝེ་ཅེཊ་སྐད་འཕྲིན་དེ་ཡིན། སྐད་འཕྲིན་ཚོགས་པ་རེ་རེའི་ནང་རྒྱ་གཞུང་གིས་སོ་པ་རེ་བཞག་ཡོད་པ་དང་། ད་ལྟའི་ཆར་རྒྱ་གཞུང་གིས་བཙན་བྱོལ་བོད་མིའི་ཁྲོད་ཝེ་ཅེཊ་སྐད་འཕྲིན་བེད་སྤྱོད་གཏོང་མཁན་རྣམས་ལ་ཆེད་མནགས་དོ་སྣང་བྱེད་བཞིན་ཡོད། ཁོ་པ་ཚོས་བཙན་བྱོལ་བོད་མིས་སྐད་འཕྲིན་ནང་གཏོང་ལེན་བྱེད་བཞིན་པའི་གནས་ཚུལ་ཁག་ལ་ཐད་ཀར་སྟངས་འཛིན་བྱེད་མ་ཐུབ་ཀྱང་། སྤྱི་ཚོགས་བརྒྱུད་ལམ་ཁག་ལ་རྟོག་ཞིབ་ཀྱིས་བཙན་བྱོལ་བོད་མིའི་སྐོར་

གནས་ཚུལ་འཚོལ་ཞིབ་དང་། དངོས་བདེན་མིན་པའི་འཁྲོག་བཤད་མང་པོ་ཞིག་ཆེད་མངགས་བཟོས་ནས་བོད་མིའི་སྤྱི་ཚོགས་དཀྲུག་ཐབས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།[125] ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༧ ཟླ་ ༥ ནང་ཨེ་ཤེ་ཡ་རང་དབང་རླུང་འཕྲིན་ཁང་ནས་སྤེལ་བའི་གནས་ཚུལ་ལྟར་ན། རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་མི་མང་པོ་ཞིག་ལ་གནད་འགག་ཆེ་བའི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་གནས་ཚུལ་ཁག་ཡི་ཅེ་ཊ་སྐད་འཕྲིན་བརྒྱུད་ཕྱི་རྒྱལ་གྱི་བརྒྱུད་ལམ་ཁག་ལ་སྤེལ་བའི་ཉེས་མིང་འོག་འཛིན་བཟུང་བཀག་ཉར་བྱས་ཡོད།[126] དཔེར་ན། ཨ་ཀྲུ་ཀྲུ་དང་། གྲྭ་བློ་གྲོས་གཉིས་ལ་༸གོང་ས་༸སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་དགུང་གྲངས་ ༨༠ བཞེས་པའི་༸སྐུའི་ཀྲུ་སྟོན་སྒྲུང་བརྙེའི་ཆེད་བཙུགས་པའི་འཕྲིན་ཐུན་ཚོགས་པའི་ནང་མཉམ་ཞུགས་བྱས་འདུག་ཟེར་ནས་བོད་མི་དེ་དག་བཙོན་བཙུག་བྱས་ཡོད།[127]

གནས་ཚུལ་བཀག་སྡོམ།

བོད་དབུས་གཙང་ཁུལ་ཏེ་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཟེར་བའི་ནང་གསར་འགོད་པ་འགྲོ་རྒྱུ་ནི་བྱང་ཀོ་རི་ཡའི་ནང་འགྲོ་རྒྱུ་ལས་དཀའ་ལས་ཁག་པ་འདུག

_____ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ཟླ་ ༩ པ་ལྷ་ཤིན་ཏོན་ཚ་འཕྲིན།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ཕྱི་ནང་དུ་གནས་ཚུལ་གཏོང་ལེན་བྱ་རྒྱུར་དམ་བསྒྲགས་བཀག་སྡོམ་ཤུགས་ཆེ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ལོར་ཨ་རིའི་ཕྱི་སྲིད་ལྷན་ཁང་གི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་སྙན་ཐོ་ཞིག་བཏོན་པའི་ནང་འཁོད་དོན། རྒྱ་གཞུང་གིས་ཕྱིའི་གསར་འགོད་པ་བོད་ཁུལ་དུ་བསྐྱོད་རྒྱུར་དམ་དྲག་ཚབས་ཆེན་བྱས་པར་མ་ཟད། དྲ་ལམ་དང་། གློག་འཕྲིན། ཁ་པར་སོགས་བརྒྱུད་ནས་བོད་ནང་ངོ་གྲོལ་ལམ། བོད་མི་མང་ཚོགས་ཀྱིས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ནང་འཛིན་པའི་སྲིད་བྱུས་ལ་མི་འདོད་པའི་རྣམ་འགྱུར་སྟོན་པའི་གནས་ཚུལ་རིགས་བརྒྱུད་གཏོང་བྱས་པ་དང་། བོད་མི་སུ་ཞིག་ནས་ཕྱིའི་གསར་འགོད་པ་དང་ལྷན་དུ་གླེང་མོལ་བྱས་ཚེ་བོད་མི་དེར་རྒྱ་གཞུང་གིས་སུན་གཅེར་དང་དོ་དམ་བཀག་ཉར་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།[128] ཅེས་གསལ།

རྒྱལ་མཚམས་མེད་པའི་གསར་འགོད་ལྷན་ཚོགས་ཀྱིས། རྒྱ་ནག་གི་སྲིད་འཛིན་ཞི་ཅིན་ཕིན་ནི་གསར་འགོད་རང་དབང་བཙན་འཕྲོག་བྱེད་མཁན་དང་། དྲ་ལམ་གྱི་དགྲ་བོའི་གྲས་སུ་ཐོ་འགོད་བྱས་ཡོད་པ་མ་ཟད། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༣ ལོར་ཞི་ཅིན་ཕིན་གྱིས་སྲིད་དབང་བཟུང་བ་ནས་རྒྱ་ནག་ནང་དམ་བསྒྲགས་སྔར་བས་ཆེ་རུ་ཕྱིན་ཡོད་པ་གསལ་སྟོན་བྱས་ཡོད།[129]

འདས་པའི་ལོ་ངོ་བཅུ་ཕྲག་གཅིག་ནང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་སྟངས་འཛིན་ནན་པོའི་འོག་ནས་བོད་ནང་དུ་ཡུལ་སྐོར་སྤྱི་འཆམ་རེ་ཟུང་འགྲོ་སྐྱོད་ཐུབ་ཡོད་ཀྱང་། གསར་འགོད་པ་དེ་དག་ལ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་གང་བཤད་མ་གཏོགས་རང་དབང་ཐོག་ནས་སྐོར་སྐྱོད་ཐུབ་པ་ཞིག་བྱུང་མེད།[130]

འཛམ་གླིང་ནང་སྲིད་གཞུང་ཁག་གཅིག་གིས་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་དགོས་མཁོར་གཞིགས་ཏེ་ཁ་པར་བརྒྱུད་ལམ་གྱི་ཞབས་ཞུ་བཀག་སྡོམ་དང་། དངོས་བདེན་མིན་པའི་གནས་ཚུལ་ཁྱབ་སྤེལ་གྱི་ཐབས་ཇུས་སྤྱད་སྟངས། དྲ་ལམ་བཀག་སྡོམ་བཅས་ཀྱི་ཐད་རང་དབང་ཁང་པས་ཞིབ་འཇུག་བྱས་ནས་སྙན་ཐོ་ <<ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ལོའི་དྲ་ལམ་རང་དབང་།>> ཞེས་པ་དེའི་ནང་དུ་གསལ་བ་ལྟར་ན། རྒྱ་གཞུང་ནི་འཛམ་གླིང་ནང་དྲ་ལམ་གྱི་རང་དབང་ཐོག་རྡོག་རོལ་གཏོང་མཁན་ཚབས་ཆེ་ཤོས་ཡིན་པའི་མིང་རྗེས་དན་པ་དེ་ལོ་གསུམ་བསྟུད་མར་རྒྱ་ནག་ལ་ཐོབ་ཡོད་སྐོར་འཁོད།

བོད་མི་ཚོས་འཛམ་གླིང་ཕྱིའི་གནས་ཚུལ་ལྟ་ཀློག་བྱེད་རྒྱུ་དང་། ཐ་ན་བོད་ནང་ཁུལ་ཕན་ཚུན་གྱི་འབྲེལ་གཏུག་བཅས་ལ་རྒྱ་གཞུང་གིས་ཚབས་ཆེའི་དམ་དྲག་བྱས་རྐྱེན་བོད་མི་ཚོར་དཀའ་ངལ་འཕྲད་ཡོད། རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་དང་དེ་མིན་བོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་གཞན་ཁག་ནང་ལག་ཐོག་ཁ་པར་དང་དྲ་ལམ་ཞབས་ཞུ་ཇེ་ཉུང་དུ་བཏང་བ་དང་། སྐབས་རེར་གཞུང་གིས་གནད་འགག་ཆེན་པོར་བརྩི་བཞིན་པའི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་གནས་ཚུལ་དང་། ཞི་རྒོལ་སྐབས་སུ་གཟའ་འཁོར་ཁ་ཤས་སམ་ཡང་ན་ཟླ་

བ་ཁ་ཤས་རིང་ཁ་པར་དང་དྲ་ལམ་གཏན་ནས་བཀག་སྡོམ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད། རྒྱ་གཞུང་གིས་ལག་ཐོག་ཁ་པར་ནང་དོགས་གཞི་ཅན་གྱི་གནས་ཚུལ་འཚོལ་ཞིབ་བྱེད་རྒྱུ་ཁྲིབ་ཚད་ཇེ་ཆེར་བཏང་ཡོད། བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་དང་། དེ་མིན་བོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་གཞན་ཁག་གི་བོད་མི་མང་པོ་ཞིག་ནས། གནས་ཚུལ་ཁག་གཅིག་ལག་ཐོག་ཁ་པར་ཐོག་པན་ཚུན་བརྗེ་ལེན་བྱས་རྗེས་རྐྱེན་གཞུང་གིས་བོད་མི་དེ་དག་ལ་ཉེན་བརྡ་བཏང་ཡོད་པ་བརྗོད་ཡོད།

བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་དམར་ཤོག་ཚོགས་པའི་ཆ་འཕྲིན་གཞུང་ལས་ཁང་གིས། དྲ་ལམ་ནི་(ཏཱ་ལའི་རུ་ཚོགས་)དང་བོད་ལྗོངས་དམར་ཤོག་ཚོགས་པ་གཉིས་དབར་ལྷ་གྲུབ་ཐོག་རྩོད་རྒྱུའི་གཡུལ་ས་གཙོ་བོ་ཞིག་ཡིན། ཞེས་བཤད་ཡོད།

རྒྱ་ནག་གི་བོད་ཐོག་འཛིན་པའི་སྲིད་ཇུས་ལ་སྐྱོན་བརྗོད་བྱེད་མཁན་ཕྱི་རྒྱལ་དུ་རྟེན་གཞི་བྱས་པའི་བོད་དོན་དང་འབྲེལ་བའི་དྲ་རྒྱ་ཁག་རྒྱ་ནག་ནང་ཁུལ་ནས་བལྟ་མི་ཐུབ་པར་བཀག་སྡོམ་བྱ་རྒྱུ་ནི་རྒྱུན་ལྡན་ཞིག་ཡིན།

རྒྱ་གཞུང་གིས་སྒྲིག་འཛུགས་ཆེད་འཛུགས་ཐོག་གློག་ཀླད་ནང་སེམས་འཛུལ་འཇབ་རྒོལ་གྱི་ལས་གཞི་ཤུགས་ཆེ་སྤེལ་བ་དེ་ལ་བརྟེན་ནས་ཕྱིའི་སྒྲིག་འཛུགས་ཁག་དང་བོད་དོན་ལས་འགུལ་བ་ཚོར་དཀའ་ངལ་ཡང་ཡང་བཟོས་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ཟླ་ ༡༡ པའི་ནང་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཡོངས་མི་དམངས་འཐུས་ཚོགས་རྒྱུན་ལས་ཁང་གིས་དྲ་རྒྱའི་བདེ་འཇགས་ཁྲིམས་ཡིག་འཆར་ཟིན་ཁྲབ་བསྒྲགས་བྱས་ཡོད། དྲ་རྒྱའི་བདེ་འཇགས་ཁྲིམས་ཡིག་འཆར་ཟིན་ཟེར་བ་དེས། ཁྲིམས་ཐོག་ནས་བདེ་འཇགས་ཐད་ལས་ཁུངས་ཁག་གི་དྲ་ལམ་ལ་ཞིབ་བཤེར་དང་སྣང་འཛིན་བྱ་ཐབས་ཤུགས་ཆེ་རུ་བཏང་ཡོད། རྟོག་ཞིབ་བྱེད་མཁན་འགའ་ཞིག་གིས་དྲ་རྒྱའི་བདེ་འཇགས་ཁྲིམས་ཡིག་གི་ཆ་རྐྱེན་ ༼ཁྲིམས་ཡིག་གི་དོན་ཚན་ ༡༢ ལྟ་བུ།༽ ཟེར་བ་དེས་བོད་མི་

དང་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་གཞན་དག་ལ་དབྱེ་འབྱེད་ཀྱི་ཤུགས་རྐྱེན་ཐེབས་ཀྱི་ཡོད་པ་དོ་སྣང་བྱུང་ཡོད་པ་དང་། ཁྲིམས་ཡིག་དེའི་དོན་ཚན་ ༡༣ པའི་ནང་། "རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་བདེ་འཇགས་དང་། མཚན་སྙན། ཁེ་ཕན་བཅས་ལ་གནོད་སྐྱོན་བཏང་བ་དང་། རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་སྲིད་དབང་དང་། སྤྱི་ཚོགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་བཅས་མགོ་རྗེང་སློག་རྒྱུར་ངན་སྐུལ་བྱེད་པ། རྒྱལ་ཁབ་ཁ་བྲལ་དང་གཅིག་གྱུར་ལ་གནོད་པའི་ངན་སྐུལ་བྱེད་པ། འཇིགས་སྐུལ་རིང་ལུགས་དང་ཐལ་སྒྲོད་རིང་ལུགས་ཁྱབ་སྤེལ་བྱེད་པ། མི་རིགས་ཕན་ཚུན་དབྱེན་དཀྲུག་གིས་ཞེ་འཁོན་སློང་བ། མི་རིགས་གཞན་ལ་ཁྱད་གསོད་བྱས་པའི་གནས་ཚུལ་བཅས་ཁྱབ་བསྒྲགས་བྱེད་པ།" ལ་སོགས་འཁོད་པ་དང་། ཁྲིམས་ཡིག་དེའི་ནང་དུ་ད་དུང་སྤྱི་དམངས་བདེ་འཇགས་དང་འབྲེལ་བའི་དོན་རྐྱེན་བྱུང་བ་ཡིན་ན། དྲ་ལམ་ཁག་ཚང་མ་བཀག་སྡོམ་ལག་བསྟར་བྱ་རྒྱུ་བཅས་ཚུད་འདུག བོད་ནང་ལོ་མང་རིང་སྤྱི་དམངས་བདེ་འཇགས་ཐད་ཀྱི་དབང་འཛིན་པ་ཚོས་གསལ་ཁ་མེད་པའི་དྲ་རྒྱའི་བདེ་འཇགས་ཁྲིམས་ཡིག་ལག་བསྟར་བྱས་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ཟླ་ ༡༡ ཚེས་ ༤ ཉིན་བོད་ཀྱི་ལས་དོན་སྐོར་གྱི་བཞུགས་མོལ་ཚོགས་འདུ་ཚོགས་ཏེ། བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་དང་དེ་མིན་བོད་རིགས་གཞན་ནང་དྲ་ལམ་དོ་དམ་ཐད་ལ་མཉམ་ལས་བྱེད་དགོས་པའི་ནན་སྐུལ་བྱས་ཡོད་པ་རེད།

མཇུག་སྡོམ།

བོད་ནང་གི་བོད་མིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལ་བརྩི་མེད་རྫོག་རོལ་བཏང་བའི་གནས་ཚུལ་ཆ་ཚང་ལེ་ཚན་གཅིག་གམ་ཡང་ན་དེབ་གཅིག་གི་ནང་དུ་འགོད་ཐུབ་ཐབས་མེད། འདིར་འཁོད་པ་ནི་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་མིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལ་བརྡལ་བཤིག་བཏང་བའི་ཁོངས་ནས་གནས་ཚུལ་ཆ་ཤས་ཙམ་ཞིག་ཡིན། རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་དམ་དྲག་ལ་ལྟོས་མེད་གཞིས་ལུས་བོད་མི་ཚོས་སྲོག་ཉེན་ལ་མ་འཛེམས་པར་བོད་ནང་གི་དངོས་ཡོད་གནས་ཚུལ་འཛམ་གླིང་ཕྱི་ཕྱོགས་སུ་གཏོང་བཞིན་ཡོད།

ཁོང་ཚོས་རྒྱལ་སྤྱིའི་སྤྱི་ཚོགས་ལ་བོད་རྒྱའི་དཀའ་རྙོག་འདུམ་སྒྲིག་དང་། འགྲོ་བ་མིའི་ཡོངས་ཁྱབ་གསལ་བསྒྲགས་ནང་གསལ་ལྟར། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གཞི་རྩར་བཟུང་བའི་འདྲ་མཉམ་དང་ཆེ་མཐོང་ལྡན་པའི་རང་དབང་གི་མི་ཚེ་ཞིག་བསྐྱལ་རྒྱུར་རྒྱལ་སྤྱིའི་རྒྱབ་སྐྱོར་ཐོབ་རྒྱུརའི་རེ་བ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། འོན་ཀྱང་བོད་ནང་གི་གནས་སྟངས་ནི་དེ་སྔ་ལྟར་མུ་མཐུད་རྗེ་དྲག་འོག་གནས་ཡོད། ད་ལྟའི་ཆར་བོད་ནང་གི་བོད་མི་ཚོར་རང་བོད་མིའི་ཐུན་མིན་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་། སྐད་ཡིག་སོགས་གསོན་གནས་རྒྱུན་འཛིན་བྱ་རྒྱུའི་ཁོར་ཡུག་ལ་མཚོན་ན་དེ་སྔ་ལས་གཞི་རྒྱ་ཆུང་དུ་ཕྱིན་པ་དང་། མདོར་ན་རྒྱ་དམར་གྱི་ཚོགས་ཆེན་སྐབས་ ༡༩ པ་ཚོགས་རྗེས་དྲ་ལམ་སྟངས་འཛིན་བྱེད་ཤུགས་ཆེ་རུ་བཏང་བ་དང་། ལོ་བཞི་རེའི་མཚམས་སུ་སྲིད་འཛིན་བརྗེ་རྒྱུའི་ལམ་ལུགས་དེར་བསྒྱུར་བ་བཏང་ནས་ད་ཆ་དུས་ཚོད་ངེས་མེད་བར་སྲིད་འཛིན་བྱེད་ཚོག་པ་བཟོས་པ་(ཞི་ཅིན་ཕིན་གྱིས་དུས་ངེས་མེད་བར་སྲིད་དབང་འཛིན་རྒྱུའི་ལམ་སྲོལ་བཟོས་ཡོད།) བཅས་ལ་བརྟེན་ནས་འབྱུང་འགྱུར་གྱི་ལོ་མང་རིང་བོད་མིའི་རང་དབང་དང་། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལ་མུ་མཐུད་བརྩི་མེད་རྡོག་རྫོལ་གཏོང་རྒྱུ་ཡིན་པ་གསལ་པོ་ཡིན་སྟབས། རྒྱལ་སྤྱིའི་སྤྱི་ཚོགས་ནས་ཀྱང་གནས་སྟངས་དེ་དག་ལ་གཞིགས་པའི་བོད་མི་ཚོར་སྤྱི་དམངས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་དང་རང་དབང་སྤྲོད་ཆེད་རྒྱ་དམར་གཞུང་ལ་སྐུལ་འདེད་གཏོང་རྒྱུ་དང་། ཅི་སྟེ་བོད་ནང་དུ་རྒྱལ་སྤྱིའི་ལམ་ལུགས་དང་ཡོངས་སུ་འགལ་བའི་བྱ་སྤྱོད་རིགས་སྤེལ་ཚེ་དེའི་འགན་ཡོངས་རྫོགས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་འཁྱེར་དགོས་པའི་གནོན་ཤུགས་སྤྲོད་དགོས།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ཀྱི་དཀའ་རྙོག་སེལ་རྒྱུའི་མཐར་ཐུག་ཐབས་ལམ་ནི། བོད་མིའི་ཐོག་མུ་མཐུད་དམ་དྲག་ཤུགས་ཆེར་གཏོང་བཞིན་པ་དེའི་ཚབ་ཏུ། བོད་མི་དང་མཉམ་རུབ་ཐོག་ནས་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རྩ་ཁྲིམས་ནང་གསལ་བའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་སོགས་ཀྱི་ཆ་རྐྱེན་དེ་དག་དོན་དམ་ཁ་ཡོད་ལག་ཡོད་ཐོག་ནས་ལག་བསྟར་བྱ་རྒྱུ་དེ་རེད།

བོད་ནང་དུ་བོད་མིའི་རིག་གཞུང་རྩ་མེད་བཟོས་པ།

མི་རིགས་སྡེབ་གསོད་དང་རིག་གཞུང་རྩ་མེད།

མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་མི་རིགས་སྡེབ་གསོད་སྔོན་འགོག་དང་ཉེས་ཆད་ཀྱི་ཁྲིམས་སྲོལ་གཏན་འབེབས་བྱས་པའི་ནང་འཁོད་དོན། "ཁྲིམས་སྲོལ་འདིའི་ནང་དུ་མི་རིགས་སྡེབ་གསོད་ཀྱི་གོ་དོན་ནི་རྒྱལ་ཁབ་དང་མི་རིགས། ཆོས་ལུགས། ཚ་ཤས་སམ་ཡང་ན་ཡོངས་རྫོགས་རྩ་མེད་བཟོ་རྒྱུའི་ཀུན་སློང་བཅངས་ནས་གཤམ་གསལ་གྱི་བྱ་སྤྱོད་དེ་དག་གི་ནང་ནས་གང་རུང་ཞིག་བཞིན་དུ་བརྩམས་པ་ལ་གོ་དགོས། དཔེར་ན།

ཀ༽ མི་རིགས་གང་ཞིག་གི་སྤྱི་ཚོགས་དེའི་ཁོངས་གཏོགས་ཀྱི་མི་མང་དམར་གསོད་གཏོང་བ།

ཁ༽ མི་རིགས་གང་ཞིག་གི་མི་མང་ཚོའི་ལུས་སེམས་གཉིས་ལ་ཚབས་ཆེའི་གནོད་འཚེ་བཟོས་པ།

ག༽ མི་རིགས་གང་ཞིག་གི་མི་མང་ཡོངས་རྫོགས་སམ་ཚ་ཤས་རྩ་མེད་གཏོང་རྒྱུའི་ཆ་རྐྱེན་ཆེད་མངགས་སྐྲུན་པ།

ང༽ མི་རིགས་གང་ཞིག་གི་མི་འབོར་འཕེལ་རྒྱས་འགྲོ་རྒྱུར་ཆེད་མངགས་འགོག་རྐྱེན་བཟོས་པ།

ཅ༽ མི་རིགས་གང་ཞིག་གི་ཕྲུ་གུ་རྣམས་བཙན་དབང་ཐོག་ནས་སྤྱི་ཚོགས་གཞན་དང་མཉམ་སྡོད་བྱེད་བཅུག་པ།"[131] ཅེས་ཡིན།

གོང་གསལ་མི་རིགས་སྡེབ་གསོད་དང་མི་རིགས་ཀྱི་སྐྱེ་འཕེལ་ཉུས་པ་རྩ་གཏོར་གཏོང་བའི་གོ་དོན་ཙམ་མ་ཡིན་པར། རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲིམས་ལུགས་གཞིར་བཟུང་ལྟར་ན། མི་རིགས་སྡེབ་གསོད་ཀྱི་ཐ་སྙད་དེའི་གོ་དོན་ནི་རྒྱ་ཆེ་ལ་གཏིང་ཟབ་པའི་རིག་གཞུང་རྩ་མེད་ཀྱང་དེའི་ཚ་ཤས་སུ་བརྩི་ཆོག་པའི་ཁྲིམས་ཀྱི་ཆ་རྐྱེན་ཆ་ཚང་ལྡན་ཡོད།

དོན་དངོས་སུ་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༤༤ ལོར་སྐུ་ཞབས་རཱ་ཧྥལ་ལེམ་ཀིན་ Raphael Lemkin གྱིས་མི་རིགས་སྟེང་གསོད། ཅེས་པའི་ཐ་སྙད་ཆེས་ཐོག་མ་གསར་གཏོད་བྱེད་སྐབས་མི་རིགས་སྟེང་གསོད་ཀྱི་མཚན་ཉིད་ (གོ་དོན་) ནང་རིག་གཞུང་རྩ་མེད་བཟོ་རྒྱུ་དེ་ཡང་ངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད།[132]

ཁེ་ན་ཊའི་གཞུང་གི་མཐུན་འགྱུར་འོག་ས་གནས་གཏན་འཛུགས་སློབ་གྲྭ་ཁག་གི་ལམ་ལུགས་ནང་དུ་གདོད་མའི་མི་རིགས་ལ་སྡུག་སྦྱོང་མནར་གཅོད་བཏང་བའི་སྐོར་ལ་ཉམས་ཞིབ་བྱས་པའི་སྙན་ཐོ་ཞིག་བཏོན་པ་དེའི་ནང་དུ། རིག་གཞུང་རྩ་མེད་བཏང་བའི་གོ་དོན་འགྲེལ་བརྗོད་བྱེད་དོན། “རིག་གཞུང་རྩ་མེད་བཟོས་པ་ཟེར་བ་ནི་མི་རིགས་ཕྱེ་བྲག་པ་གང་ཞིག་གི་ཐུན་མིན་ངོ་བོར་སུ་མཐུན་རྒྱུན་གནས་ཐུབ་པའི་སྲོལ་རྒྱུན་ཉམས་ལེན་རྩ་མེད་བཏང་བའམ། ཡང་ན་ཕྱིའི་བཀོད་པ་རྩ་མེད་བཟོས་པ་དེར་གོ་དགོས། སྲིད་གཞུང་ཞིག་གིས་རིག་གཞུང་རྩ་མེད་གཏོང་སྐབས་དམིགས་འཛུགས་བྱས་པའི་མི་རིགས་གང་ཞིག་གི་སྤྱི་ཚོགས་དེའི་ཆབ་སྲིད་དང་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་སྒྲིག་འཛུགས་ཁག་རྩ་མེད་བཟོ་གི་ཡོད། ས་ཞིང་བཙན་འཕྲོག་དང་། ས་གནས་གཞན་དུ་བཙན་དབང་གིས་གནས་སྤོ་བྱས་བཅུག་པ། མི་མང་གི་འགྲོ་འདུག་རང་དབང་ལ་དམ་དྲག་བྱས་པ། སྐད་ཡིག་བཀོལ་སྤྱོད་ལ་དམ་དྲག་བྱས་པ། ཆོས་ལུགས་ཀྱི་དབུ་ཁྲིད་ལ་ཁྲིམས་འགལ་ཉེས་འཛུགས་བྱས་པ། ཆོས་ལུགས་ཀྱི་བྱེད་སྒོར་དམ་དྲག་བཀག་སྡོམ་དང་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་རིན་ཐང་ལྡན་པའི་རྩ་ཆེའི་དངོས་རིགས་འཕྲོག་ནས་རྩ་མེད་བཏང་བ། ད་ལྟའི་གནད་དོན་དང་འབྲེལ་བའི་གལ་འགངས་ཆེ་ཤོས་ཤིག་ནི་ནང་མི་ཁ་བྲལ་བཏང་ནས་མི་རབས་རྒན་པ་ཚོར་རང་གི་ཕ་མེས་ནས་བརྒྱུད་པའི་མི་རིགས་ཀྱི་ངོ་བོ་དང་རིག་གཞུང་མི་རབས་གཞོན་པར་བརྒྱུད་སྤྲོད་བྱེད་མ་བཅུག་པ།”[133]

དེ་སྔ་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲིམས་འགལ་ཞིབ་བཤེར་ཁང་གིས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༡ ཟླ་ ༨ ནང་ཡུ་གོ་སུ་ལ་ཝི་ཡར་མི་རིགས་སྟེང་གསོད་ཀྱི་ཉེས་འཛུགས་བྱེད་སྐབས། རིག་གཞུང་དང་འབྲེལ་བའི་གནད་དོན་ཁག་གཅིག་སྐོར་གསལ་བཤད་འཕར་མ་བྱས་ཡོད།

དེ་ཡང་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲིམས་འགལ་ཞིབ་བཤེར་ཁང་གི་སྐབས་དེའི་གལ་ཆེའི་དབྱད་ཁྲའི་ནང་། དམིགས་འཛུགས་བྱས་པའི་མི་རིགས་གང་ཞིག་གི་སྤྱི་ཚོགས་དེའི་རིག་གཞུང་གི་ངོ་བོ་གཏོར་བཤིག་བཏང་བ་དེའང་མི་རིགས་སྡེབ་གསོད་ཀྱི་ཆ་ཤས་ཤིག་ཏུ་ངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད།

དེའི་ནང་འཁོད་དོན། "མི་རིགས་སྡེབ་གསོད་ཀྱི་རྣམ་པ་མངོན་གསལ་དོད་ཤོས་ནི་མི་རིགས་གང་ཞིག་གི་སྤྱི་ཚོགས་ཤིག་གི་མི་མང་དངོས་སུ་དམར་གསོད་བཏང་བ་དེ་ཡིན། འོན་ཀྱང་མི་རིགས་གང་ཞིག་གི་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་ཐུན་མིན་ངོ་བོ་དང་རིག་གཞུང་གཏོར་བཤིག་བཏང་ནས་ཁོང་ཚོ་སྤྱི་ཚོགས་གཞན་དང་ཡོགས་སུ་ཐུན་མིན་ངོ་བོ་རྒྱུན་འཛིན་མ་ཐུབ་པར་བརྟེན་རིམ་པས་རྩ་སྟོང་འགྲོ་རྒྱུ་དེའང་མི་རིགས་སྡེབ་གསོད་ཀྱི་ཁོངས་བརྩི་ཚོག གང་དུ་མི་རིགས་སྡེབ་གསོད་དམ་མི་རིགས་ཀྱི་སྐྱི་འཕེལ་ནུས་པ་གཏོར་བཤིག་གཏོང་བཞིན་པ་དེར་མི་རིགས་དེའི་མཚོན་རྟགས་དང་། རིག་གཞུང་། ཆོས་ཕྱོགས་ཀྱི་རིན་ཐང་ཡོད་པའི་རྒྱུ་དངོས་ཡང་ཆབས་ཅིག་ཏུ་གཏོར་བཤིག་བཏང་ཡོད། འདི་ནི་མི་རིགས་གང་ཞིག་དེའི་སྤྱི་ཚོགས་དེ་དངོས་སུ་རྩ་མེད་བཟོ་རྒྱུའི་ཀུན་སློང་བཅངས་པའི་དཔང་རྟགས་སུ་བརྩི་ཚོག"(134)

གྲོད་གཞི་དེའི་ནང་སརབ་ (Serb) མང་ཚོགས་ཀྱིས་ཁ་ཆེའི་ལྷ་ཁང་དང་དཔེ་མཛོད་ཁང་གཏོར་བཤིག་བཏང་བ་མ་ཟད། ཁ་ཆེའི་ཆོས་དཔོན་རྣམས་ལ་ཆེད་མནགས་ཁྲོལ་རྡུང་བཏང་བ་བཅས་ནི་དེ་སྐབས་ཡུ་གོ་སུ་ལ་ཕི་ཡའི་ནང་ཁ་ཆེ་རྩ་མེད་བཟོ་རྒྱུའི་ཀུན་སློང་བཅངས་པར་བརྩིས་ནས་མི་རིགས་སྡེབ་གསོད་ཀྱི་ནག་ཉེས་ཁོངས་སུ་བརྩིས་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༨ ལོར་བཏོན་པའི་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་(135) གི་ཡོངས་ཁྱབ་གསལ་བསྒྲགས་ཀྱིས་མཚོན་རྒྱལ་སྤྱིའི་གལ་ཆེ་བའི་ཁྲིམས་ཡིག་མང་པོའི་ནང་རིག་གཞུང་འཚོ་གནས་ཀྱི་ཐོབ་ཐང་ངོས་འཛིན་བྱས་པ་མ་ཟད། ཕྱིས་སུ་དཔལ་

འཁྱོར་དང་སྤྱི་ཚོགས། རིག་གཞུང་ཐོབ་ཐང་བཅས་ཀྱི་རྒྱལ་སྤྱིའི་གན་ཡིག་ནང་ཡང་དེ་མཚུངས་ངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད།

རྒྱལ་སྤྱིའི་གན་ཡིག་དེའི་དོན་ཚན་དང་པོའི་ནང་དུ། "མི་ཚང་མར་རང་ཐག་རང་གཅོད་བྱ་རྒྱུའི་ཐོབ་ཐང་ཡོད། ཐོབ་ཐང་དེ་གཞིར་བཟུང་སོ་སོའི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་གནས་བབ་རང་མོས་ཀྱིས་ཐག་གཅོད་བྱེད་ཚོག་པ་དང་། དཔལ་འབྱོར་དང་སྤྱི་ཚོགས། རིག་གཞུང་བཅས་ཀྱང་རང་དབང་ལྡན་པའི་ཐོག་ནས་ཡར་རྒྱས་གཏོང་ཚོག"(136)

རྒྱལ་སྤྱིའི་ཆབ་སྲིད་དང་སྤྱི་འབངས་ཐོབ་ཐང་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་གན་ཡིག་དོན་ཚན་ ༡ དང་ ༢༧ ནང་དུའང་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་རིག་གཞུང་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་ཐོབ་ཐང་དམིགས་བསལ་གསལ་འདོན་གནང་འདུག(137)

དེང་སྐབས་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲིམས་ལ་འཕོ་འགྱུར་ཆེན་པོ་ཕྱིན་ནས་རིག་གཞུང་རྩ་མེད་བཟོ་མཁན་ཚོར་ནུས་པ་ལྡན་པའི་ཁྲིམས་ཡིག་ལག་བསྟར་བྱས་ནས་ཉེས་ཆད་འགེལ་དགོས་པའི་རེ་འདུན་འདོན་བཞིན་ཡོད།

མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་དང་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲིམས་རྩོད་པ། མཁས་པ། བོད་མིའི་སྒྲིག་འཛུགས་བཅས་ཀྱིས་རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་མིའི་རིག་གཞུང་རྩ་མེད་བཏང་བའི་ཡིག་ཆ་ཕྱོགས་བསྒྲིགས་བྱས་པ།

འདས་པའི་ལོ་ངོ་ ༨༠ མ་ཐིན་ཙམ་རིང་རྒྱ་ནག་དམར་གཞུང་གིས་མི་ལོ་སྟོང་ཕྲག་མང་པོའི་རིང་དར་འཕེལ་བྱུང་བའི་བོད་མིའི་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་། ངོ་བོ་དང་བཅས་པ་གཏོར་བཤིག་བཏང་ཡོད།(138) ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ནས་ ༡༩༧༩ བར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ས་བཙན་འཛུལ་དང་བཙན་བཟུང་བྱས་འབྲས་བོད་མི་ས་ཡ་ ༡.༢ ལྷག་དུས་མིན་རྐྱེན་འདས་སོང་ཡོད་ལ།(139) ད་ལྟའི་ཆར་བོད་ནང་ལ་མཚོན་ན་རྒྱ་གཞུང་གི་དམར་གསོད་དང་ཡང་ན་བཙོན་འཛུག་གི་གནོད་འཚེ་མ་ཐོག་པའི་ཁྱིམ་ཚང་ཞིག་ཏ་ལམ་མེད་པ་ལྟ་བུ་ཆགས་ཡོད།

རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲིམས་རྩོད་ལྷན་ཚོགས་ནས་རྒྱ་དམར་གཞུང་གིས་བོད་མི་རིགས་རྩ་མེད་བཟོས་པའི་སྐོར་གྱི་ཡིག་ཆ་མང་པོ་སྙན་ཐོ་སྣ་ཚོགས་བརྒྱུད་དཔར་སྐྲུན་གནང་ཡོད་པ་དང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོར་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲིམས་རྩོད་ལྷན་ཚོགས་ཀྱིས་བོད་ཐོག་སྙན་ཐོ་ཐོག་མ་ <<བོད་ཀྱི་གནད་དོན་དང་ཁྲིམས་ཀྱི་དབང་སྒྱུར་>> ཞེས་པ་བཏོན་པའི་ནང་།

ཀ༽ ཕྱི་ལོ་ ༡༩༤༨ ལོའི་མི་རིགས་སྡེབ་གསོད་འགོག་པའི་ཐད་ཀྱི་སྒྲི་ཆིངས་ཀྱི་དོན་ཚན་ ༢ ནང་གསེས་ཀ་༽ དང་། ང་༽གཉིས་དང་འགལ་བའི་གནད་དོན་དང་།
ཁ༽ བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་དང་བོད་དེ་རྒྱལ་ཁབ་ལོག་ཏུ་ཡོད་པ་རྩ་མེད་བཟོས་པའམ་ཆ་ཤས་ཤིག་རྩ་གཏོར་གཏོང་ཐབས་སུ་དམིགས་ཡུལ་དང་འཆར་གཞི་ལྡན་པའི་ཐོག་ནས་གོང་གསལ་དང་དེ་མིན་གྱི་བྱ་སྤྱོད་གཞན་མང་པོ་སྤེལ་ཡོད་པའི་བདེན་དཔང་ཡོད། ཅེས་འཁོད་ཡོད།(140)

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༦༠ ལོར་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲིམས་རྩོད་ལྷན་ཚོགས་ནས་ <<བོད་དང་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་>> ཅེས་པའི་སྙན་ཐོ་འདོན་ཐེངས་གཉིས་པ་འགྲེམ་སྤེལ་གནང་བ་དང་། སྙན་ཐོ་དེ་ནི་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲིམས་རྩོད་ལྷན་ཚོགས་ཀྱི་བོད་དོན་ཐད་ཀྱི་ཁྲིམས་ལུགས་འདྲི་རྩད་ཚོགས་ཆུང་ནས་འདོན་སྤེལ་གནང་བ་དང་། ཚོགས་ཆུང་དེས་རྒྱ་དམར་གཞུང་གིས་བོད་ནི་ཆོས་དད་མི་རིགས་ཤིག་ཏུ་བལྟས་ནས་རྩ་བརླག་གཏོང་ཐབས་སུ་མི་རིགས་སྡེབ་གསོད་ཀྱི་སྤྱོར་བ་ལག་ལེན་དུ་བསྟར་བ་ཤེས་རྟོགས་བྱུང་ཡོད་པ་རེད།(141)

རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲིམས་རྩོད་ལྷན་ཚོགས་ཀྱིས་བོད་དོན་ཐོག་སྙན་ཐོ་དེ་དག་བཏོན་པར་བརྟེན་རྒྱལ་ཚོགས་ནང་བོད་དོན་ཐོག་གལ་འགངས་ཆེ་བའི་གྲོས་ཆོད་སྔ་རྗེས་ཁག་གསུམ་བཞག་ཐུབ་པ་བྱུང་ཡོད། གྲོས་ཆོད་ཐོག་མ་དེ་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོར་བཞག་ཅིང་། དེའི་ནང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་མིའི་གཞི་རྩའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་དང་། ཆོས་དད་རང་དབང་། རིག་གཞུང་བཅས་ལ་བརྩི་བཀུར་ཞུ་དགོས་པ་གསལ་ཡོད།(142)

དེ་ནས་གྲོས་ཚོད་ཐེངས་གཉིས་པ་དེ་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༨༡ ལོར་བཞག་ཡོད། དེའི་ནང་དུ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་མིའི་རང་ཐག་རང་གཅོད་ཀྱི་ཐོབ་ཐང་གིས་མཚོན་གཞི་རྩའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་དང་རང་དབང་བརྩལ་བཤིག་གཏོང་བཞིན་པ་དེ་དག་འཕྲལ་མར་མཚམས་འཇོག་དགོས་པ་འཁོད།(143)

གྲོས་ཚོད་ཐེངས་གསུམ་པ་དེ་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༨༥ ལོར་བཞག་ཡོད། དེའི་ནང་དུ་བོད་མིའི་གཞི་རྩའི་ཐོབ་ཐང་དང་རང་དབང་ལ་མུ་མཐུད་བརྩལ་བཤིག་གཏོང་བཞིན་པ་དང་། བོད་མིའི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་ལ་དམ་དྲག་བྱེད་བཞིན་པར་སེམས་འཚབ་ཆེན་པོ་ཡོད་སྐོར་གསལ།(144)

ཕྱོགས་མཚུངས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༡ ལོར་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་མི་རིགས་དབྱེ་འབྱེད་སྔོན་འགོག་དང་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་སྲུང་སྐྱོབ་ལྷན་ཚོགས་ཚན་པས་གྲོས་ཚོད་ཅིག་བཞག་པའི་ནང་། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་མུ་མཐུད་བོད་མིའི་གཞི་རྩའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་དང་རང་དབང་ལ་རྫོག་རོལ་གཏོང་བཞིན་པ་དེས། བོད་མིའི་ཐུན་མིན་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་། མི་རིགས་ཀྱི་ངོ་བོ་བཅས་པ་རྩ་ཡལ་དུ་འགྲོ་རྒྱུའི་ཉེན་ཁ་ཆབས་ཆེན་བཟོ་བཞིན་ཡོད་པ་དེར་སྐྱོན་བརྗོད་དང་། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་མིའི་གཞི་རྩའི་ཐོབ་ཐང་དང་རང་དབང་ལ་ཕྱོགས་ཡོངས་ནས་བརྩི་འཇོག་བྱེད་དགོས་པའི་འབོད་སྐུལ་ཡང་གནང་ཡོད།(145)

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༨ ལོར་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲིམས་རྩོད་ལྷན་ཚོགས་ནས་ <<བོད། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་དང་ཁྲིམས་ཀྱི་དབང་སྒྱུར་>> ཞེས་པའི་སྙན་ཐོ་བཏོན་པ་དང་། ལྷན་ཚོགས་དེའི་སྤྱི་ཁྱབ་དྲུང་ཆེ་ཨེ་ཌ་མ་ཌེ་ཨན་ Adama Dieng གྱིས་སྙན་ཐོ་འདོན་ཐེངས་གསུམ་པའི་སྐོར་འགྲེལ་བཤད་གནང་སྐབས། (བོད་དོན་སྐོར་གྱི་སྙན་ཐོ་ཐེངས་གསུམ་པའི་ནང་། "བོད་ནང་དམ་དྲག་སྔར་བས་ཆེ་རུ་ཕྱིན་པ་དང་། བོད་ཀྱི་དགོན་སྡེ་ཁག་ནང་རྒྱལ་གཅེས་ཆོས་གཅེས་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་སློབ་གསོའི་ལས་འགུལ་སྤེལ་བ་དང་། ཆོས་ལུགས་དབུ་འཁྲིད་འཛིན་བཟུང་། ༧གོང་ས་ཏྭ་ལའི་བླ་མ་མཆོག་གི་སྐུ་པར་མང་

ཚོགས་ཁྲིད་སྒྲིག་གཞོམ་བྱས་པར་དམ་དྲག་བཀག་སྡོམ་བྱེད་པའི་སྐོར་འཁོད་ཡོད་པར་མ་ཟད། སྟོན་པོ་དེའི་ནང་བོད་ནང་དུ་རྒྱ་རིགས་འབོར་ཆེན་གནས་སྤོས་ཀྱིས་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་ངོ་བོ་རྩ་བརླག་ཏུ་འགྲོ་རྒྱུའི་ཉེན་ཁ་ཏ་ཅང་ཚབས་ཆེ་ཡོད་པ་དང་། བོད་མིའི་སྐད་ཡིག་དང་ཁོར་ཡུག་ཉམས་རྒུད་ཀྱི་གནས་སྟངས་ཇེ་སྡུག་ཏུ་ཕྱིན་ཡོད།” ཅེས་འཁོད་ཡོད། སྟོན་པོའི་མཇུག་སྡོམ་དུ་བོད་མི་རྣམས་ནི་ཕྱིའི་དབང་སྒྱུར་བྱས་པའི་མི་རིགས་ཤིག་ཡིན། ཁོང་ཚོར་རང་ཐག་རང་གཅོད་ཀྱི་ཐོབ་ཐང་ཡོད་ཀྱང་སྤྱད་མེད། ཅེས་འཁོད་ཡོད།[146]

སྟོན་པོ་དེའི་ནང་དུ་རྒྱ་དམར་གཞུང་གིས་བོད་ནང་དུ་སྲུ་མཐུད་དྲག་གནོན་དང་བོད་མིའི་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་རྩ་བརླག་གཏོང་ཐབས་ཀྱི་ཐབས་ཇུས་ལྡན་པའི་འཆར་གཞི་སྐོར་འཁོད་དོན། “ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༥ ལོར་བོད་ཀྱི་ལས་དོན་སྐོར་གྱི་བཞུགས་མོལ་ཚོགས་འདུ་ཐེངས་གསུམ་པ་ཟེར་བ་ཚོགས་རྗེས་བོད་ནང་དུ་དམ་དྲག་ཤུགས་ཆེ་རུ་བཏང་བ་དང་། ཚོགས་འདུའི་སྐབས་མཐོ་རིམ་དཔོན་རིགས་ཀྲན་གྲས་ཚོས་བོད་ནང་བསྟན་ལྷིང་མེད་པ་བཟོ་མཁན་གཙོ་ཆེར་བཙན་བྱོལ་དུ་གནས་བཞུགས་༧གོང་ས་ཏླ་ལའི་བླ་མ་མཆོག་གི་ཤུགས་རྐྱེན་ལ་བརྟེན་ནས་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད། དེར་གཞིགས་པའི་བོད་ཁུལ་དུ་འཐབ་ཇུས་གསར་པ་གཏན་འབེབས་བྱས་ཡོད། བཞུགས་མོལ་ཚོགས་འདུའི་ཐོག་ད་དུང་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ནང་དཔལ་འབྱོར་འཛུགས་སྐྲུན་རྒྱ་སྐྱེད་དང་། རྒྱ་རིགས་ཡོན་ཆེ་གནས་སྤོ་བྱ་རྒྱུ། བོད་ནང་༧གོང་ས་ཏླ་ལའི་བླ་མ་མཆོག་གི་ཤུགས་རྐྱེན་ལ་དམ་དྲག་དང་། མོས་མཐུན་མི་བྱེད་མཁན་ཚོར་དྲག་གནོན་བྱ་རྒྱུའི་ཐག་གཅོད་བྱས་ཡོད། དེར་བརྟེན་དེ་སྔ་རིག་གནས་གསར་བརྗེའི་དུས་སྐབས་ནས་བཟུང་བྱུང་མ་མྱོང་བའི་བོད་མིའི་ཆོས་ཕྱོགས་ཀྱི་བྱེད་སྒོར་དམ་དྲག་དང་། ༧གོང་ས་ཏླ་ལའི་བླ་མ་མཆོག་ལ་མཚན་དམས་དང་སྐྱོན་བརྗོད་ཞུ་རྒྱུ་སོགས་ལས་འགུལ་སྤེལ་སྣ་ཚོགས་སླར་ཡང་སྤེལ་འགོ་བཙུགས་ཡོད། ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ལྟ་བ་མི་མཐུན་པ་འཛིན་མཁན་ཚོར་ཉེས་མིང་སྣ་ཚོགས་འོག་གང་བྱུང་འཛིན་བཟུང་

དང་བལྟ་སྲུང་ནན་པོ་བྱས་པ། ཆབ་སྲིད་དང་འབྲེལ་བ་མེད་པའི་ཞི་རྒོལ་ཇམ་སྟོན་བྱེད་མཁན་ཚོར་ཡང་དམ་དྲག་ཏུ་ཅང་ཆེན་པོ་བྱས་པའི་གནས་ཚུལ་སོགས་འཁོད་ཡོད།"(147)

རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲིམས་རྩོད་ལྷན་ཚོགས་ཀྱིས་འཛམ་གླིང་མཉམ་སྦྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་དང་རྒྱལ་སྤྱིའི་སྤྱི་ཚོགས་ལ། བོད་མིའི་དཀའ་སྡུག་ལ་བསམ་ཤེས་ཐོག་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲིམས་ཀྱི་གཞི་རྩའི་ལྟ་གྲུབ་ལ་བརྩི་མེད་རྫོག་རོལ་བཏང་བ་དེར་སྐྱོན་བརྗོད་བྱེད་དགོས་པའི་འདོད་སྐུལ་གནང་བ་དང་སྦྲགས།(148) རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་རྟོག་ཞིབ་འཇོག་བོད་ནང་དུ་མང་མོས་ཐག་གཅོད་བརྒྱུད་བོད་མི་ཚོའི་བསམ་ཚུལ་རྣམས་ཁོང་ཚོའི་འཚོ་བ་དང་འབྲེལ་བའི་གནད་དོན་ཐག་གཅོད་བྱེད་སྐབས་དགོངས་བཞེས་གནང་དགོས་པའི་འདོད་སྐུལ་ཡང་ཞུས་ཡོད།

རྒྱ་ནག་གི་སྲིད་འཛིན་ཟུར་པ་ཧུའུ་ཅིན་ཐའོ་ཡིས་ལོ་རབས་བརྒྱད་ཅུ་དང་དགུ་བཅུའི་ནང་བོད་ནང་མི་རིགས་སྡེབ་གསོད་བྱས་པའི་ནག་ཉེས་འོག སི་པེན་རྒྱལ་ཡོངས་ཁྲིམས་ཁང་གིས་ཁོ་པ་འཛིན་བཟུང་བྱེད་དགོས་པའི་བཀོད་ཁྲབ་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༣ ལོར་བཏང་ཡོད། འཛིན་བཟུང་གི་བཀོད་ཁྲབ་དེའི་ནང་དུས་སྐབས་དེའི་རྒྱ་ནག་གི་གནད་ཡོད་དཔོན་རིགས་གཞན་ཡང་མང་པོ་ཚུད་ཡོད། དཔེར་ན། སྲིད་འཛིན་ཟུར་པ་དང་དམར་ཤོག་ཏྲུང་ཆེ་ཟུར་པ་ཅང་ཙེ་མིན་དང་། སྲིད་བློན་ཟུར་པ་ལིའི་ཕེང་། དེ་བཞིན་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༨༠ ནང་བོད་དུ་དྲག་ཆས་དམག་དཔུང་གིས་དམག་དོན་བཀག་བསྡོམས་བྱེད་སྐབས་ཀྱི་མི་དམངས་བཅིངས་འགྲོལ་དམག་གི་འགན་ཡོད་དཔོན་རིགས་དང་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་སྲུང་འགོ་ཁྲིད། བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་དམར་ཤོག་ཏྲུང་ཆེ་ཁྲིན་ཁྲུའོ་ལྷན། རྒྱ་ནག་གི་འཆར་ལྡན་བུ་བཙའ་ལྷན་ཁང་ཟེར་བའི་བློན་ཆེན་ཟུར་པ་ཕེང་ཕེ་ཡུན་སོགས་ཚུད་ཡོད།

ཁྲིམས་ལུགས་ཀྱི་ཡོངས་ཁྱབ་དབང་ཆད་ཀྱི་ལྟ་གྲུབ་འོག (རྒྱལ་སྤྱི་ཁྲིམས་ཀྱི་ལྟ་གྲུབ་ཅིག་སྟེ། ཆེས་ཚབས་ཆེའི་ཁྲིམས་འགལ་ནག་ཉེས་གསོག་མཁན་རྣམས་རྒྱལ་ཁབ་གང་གི་མི་སེར་ཡིན་མིན་དང་། ནག་ཉེས་གསོག་སའི་ས་ཁུལ་གང་དུ་ཆགས་ཡོད་མེད་ལ་མ་བལྟོས་པར། འཛམ་གླིང་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་གིས་ཁོང་ཚོར་ཁྲིམས་གཅོད་བྱེད་རྒྱུའི་འགན་དབང་ཡོད་པར་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད) ཁྲིམས་སྒྲིག་གི་ཆ་རྐྱེན་དེའི་འོག་ནས་གོང་གསལ་གྲོད་གཞི་དེ་སི་པེན་ནང་དུ་རྟེན་གཞི་བྱས་པའི་བོད་པ་ཞིག་དང་བོད་དོན་རྒྱབ་སྐྱོར་ཚོགས་པ་ (Comite de Apoyoal al Tibet) གཉིས་ནས་ཁྲིམས་གཏུགས་བྱས་པ་ཞིག་རེད།

གྲོད་གཞི་དེ་ནི་ལོ་རྒྱུས་རང་བཞིན་ལྡན་པ་ཞིག་ཡིན་ནའང་། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་དེ་འཕྲལ་སེ་པེན་ཁྲིམས་ཁང་གི་ཐག་གཅོད་ལ་སྐྱོན་བརྗོད་དང་། གནད་དོན་དེ་མཚམས་འཇོག་ཆེད་སེ་པེན་གྱི་ཁྲིམས་བཟོ་བ་ཚོར་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་གནོན་ཤུགས་སྤྲད་ཡོད།

རྒྱ་གཞུང་གིས་སི་པེན་ཁྲིམས་ཁང་གི་བྱ་སྤྱོད་དེས་རྒྱལ་ཁབ་གཉིས་བར་གྱི་འབྲེལ་ལམ་ལ་དོ་ཕོག་འགྲོ་རྒྱུའི་འཇིགས་སྐུལ་བྱས་ཡོད་པ་རེད། དེ་རྗེས་སི་པེན་གྲོས་ཚོགས་ཀྱིས་མང་མོས་འོས་ཤོག་བརྒྱུད་ནས་སི་པེན་གྱི་མི་མང་དམ། སི་པེན་ནང་གནས་སྡོད་བྱེད་མཁན་ཕྱིའི་མི་མང་མ་གཏོགས་དེ་མིན་གཞན་ལ་གོང་གསལ་ཁྲིམས་དེ་ཁྱབ་ཀྱི་མེད་པའི་ཐག་གཅོད་བྱེད་དགོས་བྱུང་བ་དང་། ཁྲིམས་གསར་པ་དེ་ལ་བརྟེན་ནས་དེ་སྔའི་འཛིན་བཟུང་བཀོད་ཁྱབ་དེ་ཡང་བཀྱེ་མེད་གཏོང་དགོས་བྱུང་ཡོད།

རྒྱལ་སྤྱིའི་ཉེས་ཡང་ཚོགས་པ་དང་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྟ་ཞིབ་ཚོགས་པས་གཙོས་རྒྱལ་སྤྱིའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཚོགས་པ་ཁག་གིས་ཡོངས་ཁྱབ་འཕྲིན་ཡིག་ཞིག་སྤེལ་ཏེ། རྒྱལ་སྤྱིའི་ནང་ཆེས་ཚབས་ཆེའི་ཁྲིམས་འགལ་ནག་ཉེས་གསོག་མཁན་ཚོར་ཁྲིམས་གཏུག་གི་ལས་འགུལ་སྣེ་འཁྲིད་མཁན་གྱི་རྒྱལ་ཁབ་སི་པེན་ལྟ་བུར་རྒྱ་ནག་གི་ཤུགས་རྐྱེན་ཐེབས་པ་དེར་བློ་འཚབ་ཆེན་པོ་ཡོད་སྐོར་བརྗོད་ཡོད།

བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་ཆོས་ལུགས་རྩ་མེད་བཟོ་ཐབས། ཡ་ཆེན་ཆོས་སྒར་དང་བླ་རུང་ཆོས་སྒར་ལ་གནོད་འཚེ་བཏང་བ།

ཉེ་ཆར་བོད་ནས་རྒྱ་གར་ནང་ལ་བཙན་བྱོལ་དུ་ཡོང་མཁན་གསེར་རྟ་བླ་རུང་ཆོས་སྒར་གྱི་སློབ་ཕྲུག་ཆེ་རིང་གིས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༧ ཟླ་ ༡༢ ནང་འདི་ག་ཕྱི་དྲིལ་ལས་ཁུངས་ལ། བླ་རུང་ཆོས་སྒར་དུ་གཏན་འཛུགས་ཀྱི་སྡོད་གནས་མེད་པར་བརྩེགས། དགེ་འདུན་པ་ཚོ་རང་ངོས་ནས་སྡོད་གནས་འཚོལ་དགོས་ཀྱི་འདུག་ཅེས་བརྗོད་སོང་།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༦ ཟླ་ ༧ པ་ནས་བཟུང་རྒྱ་གཞུང་གིས་ཡ་ཆེན་ཆོས་སྒར་དང་བླ་རུང་ཆོས་སྒར་གཉིས་ཀྱི་གྲྭ་ཤག་གནོད་འཚེ་དང་གྲྭ་བཙུན་མང་པོ་བཙན་ཤེད་ཀྱིས་ཕྱིར་འབུད་གཏོང་འགོ་བཙུགས་ཡོད། བླ་རུང་ཆོས་སྒར་ནི་འཛམ་གླིང་སྟེང་གི་ནང་བསྟན་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ལྟེ་གནས་ཆེ་ཤོས་ཤིག་ཡིན་པ་མ་ཟད། ཡ་ཆེན་ཆོས་སྒར་ཡང་ཆོས་སྒར་ཆེན་པོ་ཞིག་ཡིན་པ་རེད། ཆོས་སྒར་དེ་གཉིས་རྒྱ་ནག་གིས་བོད་ས་ཆ་བགོས་བྱས་པ་ལྟར་ན་ཟེ་ཁྲིན་ཞིང་ཆེན་དཀར་མཛེས་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ཁུལ་གསེར་རྟ་རྫོང་དང་དཔལ་ཡུལ་རྫོང་དུ་ཆགས་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༦ ཟླ་ ༧ པའི་ནང་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ཚོགས་པ་ཁག་དང་། བོད་རང་དབང་ཚོགས་པ། བོད་གནས་ལྟ་ཞིབ་ཚོགས་པ་བཅས་ཀྱིས་ཆོས་སྒར་དེ་དག་གི་གྲྭ་ཤག་ ༤༧༢༥ གནོད་འཚེ་དང་གྲྭ་བཙུན་དང་མི་སྐྱ་སློབ་གཉེར་བ་ ༤༨༢༥ ཕྱིར་འབུད་བཏང་བའི་གནས་ཚུལ་བཏོན་ཡོད། རྒྱ་གཞུང་གིས་གནོད་འཚེ་ལ་བློ་ཐམ་གྱིས་བཙུན་དགོན་གྱི་བཙུན་མ་རིག་འཛིན་སྒྲོལ་མ་དང་། ཚེ་རིང་སྒྲོལ་མ། སེམས་དགའ་གསུམ་གྱིས་རང་སྲོག་བཅད་ནས་ངོ་རྒོལ་བྱས་པ་དང་།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༡ ཟླ་ ༤ ཚེས་ ༡༨ ཉིན་དེར་ཡང་བླ་རུང་ཆོས་སྒར་ལ་དམ་དྲག་གཅིག་མཆུངས་བྱས་ཡོད། སྐབས་དེར་བླ་རུང་ཆོས་སྒར་དུ་གྲྭ་བཙུན་ ༧༠༠༠ ནས་ ༨༠༠༠ ཡས་མས་ཤིག་ཡོད་པ་ནས་གྲྭ་བཙུན་ ༡༤༠༠ ལས་བཀྲལ་མི་ཚོག་པའི་བཀོད་ཁྲབ་བཏང་བ་ལྟར། གྲྭ་བཙུན་སྟོང་ཕྲག་མང་པོ་ཕྱིར་འབུད་དང་གྲྭ་ཤག་མང་པོ་གནོད་

བཞིག་བཏང་བ་རེད། གནས་ཚུལ་ལྟར་ན། བཙུན་མ་ཁག་གཅིག་ལ་ཨ་སྒོར་ ༢༩ སྤྲོད་ནས་ཕྱིར་སོ་སོའི་རྫོང་ཁོངས་ཕ་ཡུལ་ལ་ལོག་བཙུག་ཡོད། འོན་ཀྱང་སྐྱབས་མེད་མགོན་མེད་དུ་གྱུར་པའི་བཙུན་མ་མང་པོ་ཞིག་ཉེ་འཁོར་གྱི་རི་ཁྲོད་དུ་འཁྱམ་ནས་སྡོད་དགོས་བྱུང་ཡོད། རྒྱ་གཞུང་གིས་བླ་རུང་ཆོས་སྒར་ཕྱག་འདེབས་མཛད་མཁན་ཆོས་རྗེ་མཁན་ཆེན་འཇིགས་མེད་ཕུན་ཚོགས་འབྱུང་གནས་མཆོག་མི་ལོ་གཅིག་ཙམ་རིང་བཙན་ཁྲིད་བྱས་ཏེ་གང་དུ་ཡོད་མེད་གསལ་བཤད་ཙམ་ཡང་མ་བྱས་པར་བཀག་ཉར་བྱས་རྗེས། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༩ ཟླ་ ༧ ཚེས་ ༨ ཉིན་ཁོང་རྒྱུན་དུ་སྨན་བཅོས་བྱེད་ས་ཁྲིན་ཏུའུ་གྲོང་ཁྱེར་དམག་མིའི་སྨན་ཁང་ཨང་ ༣༨༣ ནང་རྒྱུན་ལྡན་མ་ཡིན་པའི་གནས་སྟངས་འོག་སྐུ་གྲོངས་འདས་ཤིང་། སྐབས་དེར་དགུང་གྲངས་ ༧༢ ལ་ཕེབས་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ཟླ་ ༨ ནང་བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་གྱི་རིག་གཞུང་འཆར་གཞི་ལྡན་པའི་ཐོག་ནས་ཉམས་དམས་དང་གཏོར་བཤིག་གཏོང་ཐབས་སུ། རྒྱ་གཞུང་གིས་བླ་རུང་ཆོས་སྒར་གཏོར་བཤིག་དང་འབྲེལ་བའི་དོན་ཚན་བརྒྱད་ཅན་གྱི་བཀོད་ཁྱབ་བཏང་ཡོད། བཀོད་ཁྱབ་དེའི་ནང་ཆོས་སྒར་གྱི་གྲྭ་བཙུན་དང་མི་སྐྱ་ཉམས་ལེན་བྱེད་མཁན་གྱི་སྡོད་ཤག་སྡོང་ཁྲག་མང་པོ་གཏོར་ཕྱོགས་སྐོར་གོམ་པ་རིམ་པ་བྱས་ནས་དུས་བཀག་དང་བཅས་པ་ལམ་སྟོན་ཞིབ་ཚགས་བྱས་ཡོད། ཁོང་ཚོ་ཕྱིར་འཕུད་རྗེས་ཆོས་སྒར་ནང་གྲྭ་བཙུན་ ༥༠༠༠ ལས་བརྒལ་མི་ཆོག་པའི་གྲངས་ཚད་གཏན་འབེབས་བྱས་པ་གཞིར་བཟུང་གྲྭ་བཙུན་གྱི་གྲངས་འབོར་ཇེ་ཉུང་དུ་གཏོང་རྒྱུ་སོགས་འཆོད་ཡོད་པ་རེད།

བོད་ཀྱི་ལས་དོན་སྐོར་གྱི་བཞུགས་མོལ་ཚོགས་འདུ་ཐེངས་དྲུག་པ་དང་། རྒྱལ་ཡོངས་ཆོས་ལུགས་ལས་དོན་སྐོར་གྱི་ཚོགས་འདུ་ཐེངས་གཉིས་པ་བཅས་ལྕུང་འཛིན་བྱས་ནས། སྡོད་ཤག་གཏོར་བཤིག་གི་བཀོད་ཁྱབ་དེའི་དམིགས་ཡུལ་གཙོ་བོ་ནི་བླ་རུང་སྒར་གྱི་ངོ་དམ་དང་འཛིན་སྐྱོང་ཚགས་ཚུད་ཡོང་བའི་ཆེད་ཡིན་ཁུལ་འཆོད་ཡོད།

ཞིབ་འཇུག་སྨན་ཐོ་དང་མིག་མཐོང་ལག་ཟིན་གྱི་གནས་ཚུལ་ཁག་ལས་རྒྱ་གཞུང་གིས་འཛིན་སྐྱོང་དོ་དམ་དགོས་རབས་བཤད་ནས་བླ་རུང་ཆོས་སྒར་གཏོར་བཤིག་དང་རྩ་གཏོར་བཏང་བ་དེ་ནི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ཀུན་སློང་ཞིག་ཡིན་པར་གསལ་ཡོད།

དེ་སྔོན་བླ་རུང་ཆོས་སྒར་དུ་སྡོད་མཁན་ཚེ་རིང་གིས་བླ་རུང་ཆོས་སྒར་གྱི་དངོས་ཡོད་གནས་ཚུལ་མཁོ་སྤྲོད་བྱས་ཡོད། ཁོང་ད་ལྟ་རང་ལོ་ ༢༠ ཡས་མས་ཤིག་ཡིན་ཞིང་རྒྱ་གར་ནང་བཙན་བྱོལ་དུ་སླེབས་ཡོད་པ་རེད། རྒྱ་གཞུང་གིས་བླ་རུང་ཆོས་སྒར་གཏོར་དགོས་པའི་རྒྱུ་མཚན་ནི་བཙོག་ཚུ་དོ་དམ་དང་། མི་འབོར་མང་བ། སྡོད་ཁང་ཉུང་བའི་རྐྱེན་གྱིས་ཡིན་ལུགས་བཤད་ཀྱང་། ཚེ་རིང་གིས་རྒྱ་གཞུང་ནས་བླ་རུང་ཆོས་སྒར་གཏོར་དགོས་དོན་ནི་འཕེལ་བཞིན་པའི་ཆོས་སྒར་གྱི་ཤུགས་རྐྱེན་ལ་ཞེད་སྣང་སྐྱེས་པ་ཞིག་ཡིན་སྙོར་བརྗོད་ཡོད།

བླ་རུང་ཆོས་སྒར་དུ་འགྲོ་བསྐྱོད་བྱེད་ཐུབ་པའི་ནུབ་ཕྱོགས་པའི་མཁས་པ་ཞིག་གིས་བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་ཆོས་ལུགས་ཉམས་ལེན་བྱེད་ས་གལ་ཆེའི་ཆོས་སྒར་དེ་ཉམས་རྒུད་དུ་བཏང་ནས་སྐབས་འཕྲལ་ཙམ་ལ་དམིགས་ནས་ཡུལ་སྐོར་སྤྲོ་འཆམ་པ་དང་གནས་མཇལ་བ་ཚོའི་མིག་ལམ་དུ་འདྲ་ཆགས་པོ་བཟོས་ནས་ཁོང་ཚོའི་བློ་འགུག་ཐབས་འབབ་ཞིག་ཏུ་བསྒྱུར་རྒྱུ་ཡིན་སྙོར་བརྗོད་ཡོད་པ་རེད། རྒྱ་གཞུང་གིས་འཇུགས་སྐྲུན་སྡེ་ཁག་དྲུག་གི་དམིགས་བསལ་ཚོགས་འདུ་ཐེངས་མང་བསྡུས་རྗེས་བླ་རུང་ཆོས་སྒར་དེ་ཡུལ་སྐོར་སྤྲོ་འཆམ་གྱི་ལྟེ་གནས་སུ་བསྒྱུར་རྒྱུའི་ལས་གཞི་འགོ་བཙུགས་ཡོད།

ཕྱིར་འབུད་བཏང་བའི་གྲྭ་བཙུན་ཚོར་ཕྱིར་ཆོས་སྒར་ལ་ཡོང་མི་ཆོག་པ་དང་སོ་སོའི་ཕ་ཡུལ་དུ་ཡང་ཆོས་འཆད་ཉན་དང་ཉམས་ལེན་སློབ་གཉེར་བཅས་བྱེད་མི་ཆོག་པའི་ཡིག་ཆར་མིང་རྟགས་བཀོད་དུ་བཙུག་པ་དང་། ཆོས་སྒར་ནས་ཕྱིར་འབུད་བཏང་རྗེས་གྲྭ་པ་རེ་འགའ་བཙན་ཤེད་ཀྱིས་སྐྱ་སར་འབབ་ཏུ་བཙུག་ཡོད། རེ་ཟུང་དགོན་པ་གཞན་ནང་

འཛུལ་ཞུགས་ཐུབ་པ་བྱུང་འདུག[149] ཅེས་ལྷ་རུང་ཆོས་སྣར་ནས་ཡིན་པའི་བཙན་བྱོལ་བ་ཚེ་རིང་གིས་བརྗོད་སོང་།

ལྷ་རུང་ཆོས་སྣར་ལ་གཞི་རྒྱ་ཆེ་བའི་གཏོར་བཤིག་བཏང་ཡོད། འོན་ཀྱང་གཏོར་བཤིག་བཏང་བའི་གནས་ཚུལ་ཆ་ཤས་ཙམ་ལས་ཕྱིན་ཡོངས་ཀྱི་གནས་སྟངས་དེ་འཛམ་གླིང་ཕྱི་ལ་མངོན་ཐུབ་མེད། གཞི་རྒྱ་ཆེ་བའི་གཏོར་བཤིག་བཏང་བ་དེའི་ཤུགས་རྐྱེན་ཏ་ཅང་གཏིང་ཟབ་པོ་ཞིག་ཡིན། དེ་ནི་ལྷ་རུང་ཆོས་སྣར་གཏོར་བ་སྨོས་ཅི། ཆོས་སྣར་གྱི་སློབ་གཉེར་བ་ཚོའི་ལུས་སེམས་གཉིས་ཀར་རྨ་ཁ་ཆེན་པོ་ཞིག་བཟོས་ཡོད། ཚེ་རིང་གིས་བརྗོད་པ་ལྟར་ན། ཆོས་སྣར་ནས་ཕྱིར་འབུད་བཏང་བའི་བོད་མི་བཙུན་མ་དང་རྒྱ་རིགས་སློབ་གཉེར་བ་རྣམས་སེམས་སྡུག་གིས་མནར་བཞིན་ཡོད་འདུག ཅེས་ཟེར།

རྒྱ་གཞུང་གི་དམ་དྲག་འོག་ནས་བརྒྱུད་ལམ་དུ་གནས་ཚུལ་ཕྱིར་གྲར་བྱུང་བའི་བརྙན་ཐུང་དེས་འཛམ་གླིང་ཡུལ་གྲུ་གང་སར་གནས་པའི་བོད་མི་ཚོར་སེམས་སྡུག་ཆེན་པོ་བཟོས་ཡོད། བརྙན་ཐུང་ནང་དུ་དགོན་པའི་ནང་ལུས་པའི་བཙུན་མ་རྣམས་ཀྱིས་ཕྱིར་འབུད་བཏང་བའི་བཙུན་མ་རྣམས་ལ་སེམས་གསོ་བཏང་བ་དང་། ཕྱིར་འབུད་བཏང་བའི་བཙུན་མ་རྣམས་སྤྱི་སྤྱོད་རླངས་འཁོར་ནང་ཕེབས་སྐྱེལ་གྱིས་སྤྱི་སྤྱོད་རླངས་འཁོར་ནང་བཅུག་ནས་སོ་སོའི་ཕ་ཡུལ་དུ་བཏང་བ་མ་ཟད། སྐབས་དེར་བཙུན་མ་དེ་དག་མི་འདོད་བཞིན་དུ་ཁ་གྱེས་དགོས་པའི་གནས་སྟངས་ཏ་ཅང་ཐབས་སྐྱོ་པོ་ཞིག་དང་བཙུན་མ་རྣམས་སྨྲེ་སྔགས་བཏོན་ནས་འདུག ཕྱིར་འབུད་བཏང་བའི་བཙུན་མ་ཚོར་བཙན་དབང་འོག་རྒྱལ་གཅེས་ཆོས་གཅེས་ཀྱི་སློབ་གསོའི་ལས་འགུལ་ཟེར་བའི་སློབ་གསོ་སྤྲད་པ་དང་། བརྙན་ཐུང་ནང་དུ་བཙུན་མ་ཚོར་དམག་ཆས་གཡོགས་ནས། “བོད་རིགས་དང་རྒྱ་རིགས་ཨ་མ་གཅིག་གི་བུ་ཕྲུག” ཟེར་བའི་གླུ་གཞས་གཏོང་དུ་བཅུག་ཡོད། བརྙན་ཐུང་གཞན་ཞིག་གི་ནང་དུ་ལྷ་རུང་ཆོས་སྣར་ནས་ཡིན་པ་ལྟར་སྣང་བའི་བཙུན་མ་ཚོར་གར་སྟེགས་གཅིག་གི་སྟེང་དུ། དེང་དུས་རོལ་དབྱངས་བཏང་བཅུག་པ་

སོགས་ཀྱི་བྱེད་འབབ་དེ་དག་ནི་གྲྭ་བཙུན་རྣམས་ཀྱིས་མིག་འབྲས་ལྟར་སྲུང་བའི་འདུལ་བའི་སྡོམ་ཁྲིམས་དང་ཡོངས་སུ་འགལ་བ་ཡིན་སྟབས། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ནང་པའི་ཆོས་བྱེད་དགེ་བཙུན་རྣམས་ཀྱི་སྡོམ་ཁྲིམས་བརྡལ་བཤིག་བཏང་བ་ཞིག་ཡིན་པ་མ་ཟད། བཙུན་མ་ཚོར་དམའ་འབེབས་དང་མཐོང་ཆུང་བརྙས་བཅོས་བྱེད་སྟངས་ཐབས་སྡུག་ཤོས་ཤིག་ཀྱང་ཆགས་ཡོད།

བླ་རུང་ཆོས་སྒར་ནི་སུ་མཐུད་དམ་དྲག་ཏ་ཅང་འོག་གནས་ཡོད། ཁུངས་འཕེར་གྱི་གནས་ཚུལ་ལྟར་ན། བླ་རུང་ཆོས་སྒར་དུ་གྲྭ་བཙུན་ཚོའི་ལུས་སེམས་གཉིས་ལ་དྲག་གནོན་དང་འཇིགས་སྐུལ་བྱེད་མཁན་གྱི་ཉེན་རྟོག་རུ་ཁག་གཙོས་དམིགས་བསལ་དྲག་ཆས་ཉེན་རྟོགས་དམག་ཟེར་བ་ཡིན། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༧ ཟླ་ ༤ ནང་དཀར་མཛེས་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ཁུལ་ནང་ཡོད་པའི་དམར་ཤོག་ཚོགས་པའི་ཚོགས་ཆུང་གིས་དམར་ཤོག་ཚོགས་མི་ཁག་གཅིག་བླ་རུང་ཆོས་སྒར་འཛིན་སྐྱོང་དུ་བསྐོ་གཞག་བྱས་ལུགས་བསྒྲགས་པ་དང་། གསལ་བསྒྲགས་དེའི་ནང་དུ་ཏང་མི་ལས་བྱེད་ ༦ བླ་རུང་ཆོས་སྒར་གྱི་སློབ་རྒྱུན་རང་བཞིན་གྱི་མཁན་པོའི་ལས་ཚབ་འཛིན་སྐྱོང་བར་བསྐོ་གཞག་བྱས་ལུགས་འཁོད་ཡོད། ཏང་མི་ལས་བྱེད་བསྐོ་གཞག་བྱས་པ་དེ་ནི་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༦ ཟླ་ ༧ ནང་རྒྱ་གཞུང་ངམ་དམར་ཤོག་ཚོགས་པའི་དབང་འཛིན་དཔོན་རིགས་ཚོས་བླ་རུང་ཆོས་སྒར་ལ་འཛིན་སྐྱོང་དོ་དམ་བྱེད་པའི་བཀོད་ཁྱབ་དོན་ཚན་བརྒྱད་ཀྱི་ནང་གསལ་དོན་ཚན་ ༧.༩ དང་བསྟུན་ནས་ཐག་གཅོད་བྱས་པ་ཞིག་རེད། བླ་རུང་ཆོས་སྒར་གྱི་འཛིན་སྐྱོང་དུ་བསྐོ་གཞག་བྱས་པའི་ཏང་མི་ལས་བྱེད་དེ་དག་གིས་བླ་རུང་ཆོས་སྒར་དེ་བཞིན་རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་ཚོགས་པའི་དྲིལ་བསྒྲགས་ལས་ཁུངས་སུ་བསྒྱུར་ཐབས་བྱེད་པའི་རྒྱ་གཞུང་གི་དམིགས་ཡུལ་མཚོན་པར་བྱས་པ་ཞིག་རེད། བྱེད་འབབ་དེས་ཆོས་ལུགས་ལ་དད་མོས་རང་དབང་དང་། བོད་མིའི་དྭངས་གཙང་གི་ཆོས་ལུགས་རིག་གཞུང་གི་ངོ་བོ་སྨག་བཙོག་བཟོ་ཐབས་བྱས་པ་ཞིག་རེད།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ཟླ་ ༡༠ ནང་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་དང་། བོད་རང་དབང་ཚོགས་པ། བོད་གནས་ལྟ་ཞིབ་ཚོགས་པ་བཅས་ཀྱིས་ཨ་རིའི་ནང་རྟེན་གཞི་བྱས་པའི་ཨོ་པོ་ལོ་ Apollo Mapping འཁོར་སྐར་ཆེད་མཁས་ཚོགས་པའི་རམ་འདེགས་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱ་གཞུང་གིས་ལྷ་རུང་ཆོས་སྒར་ལ་གཞི་རྒྱ་ཆེ་བའི་གཏོར་བཤིག་བཏང་ཡོད་པའི་དོན་དངོས་འཁོར་སྐར་དེས་བརྒྱབ་པའི་པར་རིས་དེ་དག་གིས་གསལ་འདོན་བྱས་ཡོད། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲོན་དུ་རྒྱ་གཞུང་གིས་ལྷ་རུང་ཆོས་སྒར་གཏོར་བཤིག་དང་གྲྭ་བཙུན་མང་པོ་ཕྱིར་འབུད་བཏང་བ་དེར་སྐྱོན་བརྗོད་དང་ཞུ་གཏུག་སོགས་མང་པོ་བྱུང་བ་རེད།

རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་སྲུང་སྐྱོབ་ཐད་དམིགས་བསལ་ཐོབ་ཐང་ཡོད་མཁན་ཆོས་ཐུན་མོང་ཐོག་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ཟླ་ ༡༡ ནང་ལྷ་རུང་སྒར་དང་ཡ་ཆེན་སྒར་གཏོར་བཤིག་བཏང་བའི་གནད་དོན་སྐོར་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་སྤྲད་པའི་ཞུ་ཡིག་དེ། རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཚོགས་ཐེངས་ ༣༩ ཚོགས་པའི་[150] སྐུ་ཚབ་ཏུ་གསལ་བསྒྲགས་གནང་བ་དེའི་ནང་། ལྷ་རུང་ཆོས་སྒར་གཏོར་བཤིག་དང་གྲྭ་བཙུན་ཕྱིར་འབུད་བཏང་བའི་གནད་དོན་ཐོག་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་གསལ་བཤད་དགོས་པའི་བཀོད་ཁྲབ་བཏང་ཡོད་ལ། ཡུ་རོབ་གྲོས་ཚོགས་ནས་ཀྱང་ལྷ་རུང་ཆོས་སྒར་གཏོར་བཤིག་བཏང་བར་སྐྱོན་བརྗོད་དང་ཇ་དྲག་གི་གྲོས་ཆོད་བཞག་ཡོད།

དགོན་སྡེ་ཁག་འཛིན་སྐྱོང་བྱས་པ།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༨༣ ལོར་བོད་ཁུལ་གྱི་དགོན་སྡེ་ཁག་གི་ནང་དུ་དམངས་གཙོ་དོ་དམ་ཚོགས་ཆུང་ (དམངས་གཙོ་དོ་དམ་ཨུ་ཡོན་ལྷན་ཁང་།) བཙུགས་པ་དང་། ཚོགས་ཆུང་དེ་དག་གི་ཚོགས་མི་རྣམས་ནི་སྐྲ་རིང་པོ་འཛོག་མཁན་དང་འཆལ་སྤྱོད་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་མཁན། ཆོས་ལུགས་རིག་གཞུང་གི་གོམས་གཤིས་ལ་འགལ་འཛོལ་བྱེད་མཁན། ཆང་རག་བག་མེད་སྤྱོད་མཁན་སོགས་ཀུན་སྤྱོད་མི་གཙང་མཁན་འབའ་ཞིག་ཡིན་

པ་རེད། རྒྱ་གཞུང་གི་སྟངས་འཛིན་འོག་གི་དམངས་གཙོ་དོ་དམ་ཚོགས་ཆུང་དེ་དག་གིས་དགོན་སྡེ་ཁག་གི་སྲོལ་རྒྱུན་རང་བཞིན་གྱི་མཁན་པོའི་ལས་ཆབ་ཏུ་དགོན་སྡེ་ལ་འཛིན་སྐྱོང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་ཅིང་། ཚོགས་ཆུང་དེ་དག་གིས་གྲྭ་བཙུན་དང་། ཉང་མི། སྤྱིག་འཛུགས་ཀྱི་ལས་བྱེད། ཉང་ལ་བློ་དཀར་བའི་བོད་རིགས་ལས་བྱེད་སོགས་ལ་རྒྱལ་གཅེས་ཆོས་གཅེས་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་སློབ་གསོ་སྤྲོད་པ་དང་། རྒྱལ་གཅེས་ཆོས་གཅེས་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་སློབ་གསོར་བརྟེན་ནས་ཁོ་ཚོར་དགོན་སྡེ་ཁག་འཛིན་སྐྱོང་དང་སྒྲིག་ཁྲིམས་བཅན་འགེལ་བྱ་རྒྱུའི་འགན་དབང་སྤྲད་ཡོད་པ་རེད། ཁོ་ཚོས་རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་སྲིད་གཞུང་དང་བོད་ཀྱི་དགོན་སྡེ་ཁག་དབར་འབྲེལ་ལམ་གྱིས་ལས་དོན་སྒྲུབ་པ་དང་། གྲྭ་བཙུན་ཚོའི་འགྲོ་འདུག་སྤྱོད་གསུམ་ལ་ཐེ་ཐུས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༩ ཟླ་ ༧ ཚེས་ ༩ ཉིན་རྒྱལ་སྲིད་སྤྱི་ཁྱབ་ཁང་ནས་བཏོན་པའི་ཆོས་ལུགས་ལས་དོན་སྒྲིག་གཞིའི་ནང་། དམངས་གཙོ་དོ་དམ་ཚོགས་ཆུང་གིས་སྒུ་མཐུད་དེ་དགོན་སྡེ་ཁག་ནང་འགྲོ་འོང་ལ་སྟངས་འཛིན་དང་དགོན་སྡེའི་བྱེད་སྒོ་ཐོ་འགོད། ཆབ་སྲིད་སློབ་གསོའི་དྲིལ་བསྒྲགས་སྤེལ་བ། དེ་བཞིན་ཆོས་སྐོར་ཁག་ལ་ལྟ་ཞིབ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་མ་ཟད། དགོན་སྡེ་ཁག་གི་ནང་དུ་དམངས་གཙོ་དོ་དམ་ཚོགས་ཆུང་གི་སོ་སྐྱུལ་དང་། སྲིད་གཞུང་གི་ལས་བྱེད་ལས་གྲུབ་པའི་བཅའ་སྡོད་ལས་དོན་རུ་ཁག ས་གནས་རིམ་པར་ཁྱབ་ཆེ་བའི་རྒྱལ་གཅེས་ཆོས་གཅེས་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་སློབ་གསོའི་ལྟེ་གནས་སོགས་ཆེད་འཛུགས་བྱས་ཏེ། མངོན་གསལ་དོད་པོས་ཁོ་པ་ཚོས་གྲྭ་བཙུན་ཚོར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་འཕྲོག་བཤད་ལྟར་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་སློབ་འཁྲིད་དང་། ༸གོང་ས་༸སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་ལ་མཚན་སྨད་ཞུ་བ། གྲྭ་བཙུན་བྱིངས་རྒྱ་གཞུང་གི་ཆོས་ལུགས་དམ་དྲག་དང་སྒྲིག་ཁྲིམས་ཀྱི་རྗེས་སུ་འབྲང་འཛུག་གི་ཡོད། དེར་མ་ཟད། རྒྱ་གཞུང་གིས་ལས་བྱེད་དེ་ཚོ་དགོན་པའི་ནང་འཛུལ་ནས་ཞིབ་བཤེར་དང་ཚོགས་འདུ་སྐོང་བ། དོགས་ཟོན་དང་སྐྱུལ་ཞིབ་བཀོད་འདོམས། དོགས་གཞི་ཅན་གྱི་མི་སྣ་འཛིན་བཟུང་བྱ་རྒྱུས་མཚོན་དམིགས་བསལ་གྱི་འགན་དབང་སྤྲད་ཡོད། གཞུང་འབྲེལ་

གྱི་བཀོད་ཁྲབ་གཏན་འབེབས་ལག་བསྟར་བྱས་ཏེ་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་རང་དབང་ལ་རྡོག་རྫིལ་བཏང་ནས། བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་ཆོས་ལུགས་དེ་ཆབ་སྲིད་དང་མཉམ་བསྲེས་བྱས་ནས་རྒྱ་ནག་གི་ཆབ་སྲིད་ལངས་ཕྱོགས་ཡང་དག་པ་ཡིན་ཚུལ་གྱི་སྦྱོང་བྱེད་དང་དགོན་སྡེ་ཁག་ཆབ་སྲིད་དང་བསམ་བློ་བཅོས་སྒྱུར་གྱི་ལྟེ་གནས་སུ་བསྒྱུར་ཏེ་ཏང་གི་རྗེས་སུ་འབྲང་རྒྱུ་ནི་ཆོས་ཕྱོགས་ལས་ཀྱང་གལ་འགངས་ཆེན་པོ་ཡིན་ཚུལ་འཁྲོག་བཤད་བྱས་པར་བརྟེན། ལོ་ངོ་སྟོང་གི་རིང་ནས་དར་འཕེལ་བྱུང་བའི་བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་གྱི་རིན་ཐང་དང་ཆོས་དད་ཉམས་དམས་སུ་གཏོང་བཞིན་ཡོད།

བོད་མི་བཙན་བྱོལ་བར་ལག་སོན་བྱུང་བའི་གསང་བའི་ཡིག་ཆ་ཞིག་གི་ནང་དུ། རྒྱ་གཞུང་གིས་དགོན་སྡེ་ཁག་ཡོངས་སུ་དྲག་གནོན་ཤུགས་ཆེ་རུ་བཏང་བ་གསལ་ཡོད། "ཆོས་ལུགས་ཁྲབ་ཁོངས་བཅོས་སྒྲིག་གཙང་བཤེར་དང་ཚད་ལྡན་བཟོ་རྒྱུའི་ལས་དོན་སྤར་བས་གཏིང་ཟབ་སྤེལ་རྒྱུ་དང་། དགོན་སྡེའི་དབང་ཆ་བཞིར་ཁྲིམས་ལྟར་ཤུགས་སྣོན་རྒྱག་རྒྱུའི་ལས་ཀའི་འགན་འཁྲི་རྩད་གཙོད་མཐར་ཕྱིན་བྱ་རྒྱུའི་སྐོར་གྱི་འབྲི་རྟ་རྫོང་མི་དམངས་སྲིད་གཞུང་གི་ཆད་གཅོད་གཏན་འབེབས་(གནས་སྐབས་ལག་བསྟར་བྱ་རྒྱུ།"[151] འབྲེལ་སྤྱེལ་བྱ་རྒྱུའི་སྐོར་གྱི་འབྲི་རྟ་རྫོང་མི་དམངས་སྲིད་གཞུང་གི་བརྡ་ཐོ་༽ ཞེས་པའི་ནང་དུ་བོད་ཀྱི་དགོན་སྡེ་ཁག་རྒྱ་ནག་སྲིད་གཞུང་གི་ལས་ཁུངས་དང་གྲྭ་བཙུན་རྣམས་དམར་ཤོག་ཚོགས་མིར་སྒྱུར་ཐབས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་གསལ། ཡིག་ཆ་དེའི་ནང་དུ་དགོན་སྡེ་ཁག་གི་ཆོས་ལུགས་བྱེད་སྒོ་བཅོས་བསྒྱུར་གྱི་ཁྲིམས་སྒྲིག་གཏན་འབེབས་བྱས་འདུག ཡིག་ཆའི་ནང་དུ་རྒྱ་གཞུང་གིས་དགོན་པའི་དཔལ་འབྱོར་འདུ་འགོད་དང་ཟླ་སྤྲུལ་ལ་ཕུལ་བའི་འབུལ་དངོས་ཚང་མར་དོ་དམ་བྱ་རྒྱུ་ཡིན་ལུགས་བཤད་ཡོད་པ་རེད། བདུན་རེའི་རེས་གཟའ་ཕུར་བུ་འཆར་ཅན་ལ་འབྲི་རུ་རྫོང་ཁོངས་ཀྱི་དགོན་སྡེ་ཁག་གི་གྲྭ་བཙུན་བྱིངས་ཆབ་སྲིད་སློབ་གསོའི་ཚོགས་འདུར་ཡོང་དགོས་པ་བཟོས་ཡོད། རྒྱ་གཞུང་གིས་དགོན་སྡེ་སླར་གསོ་དང་རྟེན་དངོས་ཉར་ཚགས་ལ་ཁ་གཡར་ནས་དགོན་སྡེ་ཁག་གི་རྒྱུ་དངོས་ཐོ་འགོད་ཀྱིས་བདག་དབང་དང་དབང་ཆ་འཛིན་ཐབས་བྱས་ཡོད།

དེར་མ་ཟད། རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་ཆོས་ལུགས་ཕོག་དམ་དྲག་ཆེ་རུ་བཏང་བ་དང་། སྤྱི་ལོ་ ༡༩༩༨ ལོར་རྒྱ་དམར་གཞུང་གིས་བོད་ཀྱི་ལས་དོན་སྐོར་གྱི་བཞུགས་མོལ་ཚོགས་འདུ་ཐེངས་གསུམ་པ་བསྡུས་ཏེ་བོད་བརྟན་ལྷིང་དང་ཡར་རྒྱས་གཏོང་ཁུལ་བྱས་ཡོད། བཞུགས་མོལ་ཚོགས་འདུའི་ཐོག་ཏུ་ཚོད་འཛིན་མེད་པར་དགོན་སྡེ་དང་བཙུན་དགོན་འཛུགས་སྐྲུན་བྱས་ཀྱང་བྱས་པ་དང་། ཚད་འཛིན་མེད་པར་གྲྭ་བཙུན་གསར་བསྡུ་བྱས་ཀྱང་བྱས་པ་སོགས་མཚམས་འཛོག་དགོས་པའི་ཐག་གཅོད་བྱས་པ་མ་ཟད། རྒྱ་དམར་གཞུང་དང་ཏཱ་ལའི་རུ་ཚོགས་བར་གྱི་འཐབ་རྩོད་ནི་ཆོས་དད་དང་རང་སྲིད་རང་སྐྱོང་དང་འབྲེལ་བ་མེད་པར། དེ་ནི་ཁ་བྲལ་ལ་འགོག་རྒོལ་དང་མེས་རྒྱལ་གོང་བུ་གཅིག་གྱུར་གྱི་བདེ་འཇགས་དང་འབྲེལ་བའི་གནད་དོན་ཞིག་ཡིན་རབས་དང་། དེ་ནི་ཁྲོད་ཤི་ང་གསོན་གྱི་འཐབ་རྩོད་ཅིག་ཡིན་ལུགས་བཤད་ཡོད།[152] རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་བརྟན་ལྷིང་མིན་པའི་འབྱུང་རྩ་ནི་ཏཱ་ལའི་རུ་ཚོགས་ཀྱི་ཁ་བྲལ་ལས་འགུལ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་ལུགས་ཀྱི་འཁྲོག་བཤད་རྒྱུན་འཁྲོངས་བྱས་ཤིང་། ཁ་བྲལ་ལས་འགུལ་ཟེར་བ་དེ་ཡང་བོད་རང་བཙན་གྱི་ལངས་ཕྱོགས་བཟུང་མཁན་ཚོགས་པ་སྐྱིད་སྡུག་ཁག་ལ་ཟེར། ༄གོང་ས་མཆོག་གིས་སྤྱི་ལོ་བདུན་ཅུ་དོན་གྲངས་དུས་སྐབས་ནས་གཉིས་སྨན་དབུ་མའི་ལམ་གྱི་སྲིད་ཇུས་ཀྱི་དགོངས་འཆར་འདོན་གནང་མཛད་པ་ནས་བཟུང་བོད་མི་ཚོས་བོད་རང་བཙན་ཚོད་ཀྱི་མེད། དབུ་མའི་ལམ་ནི་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རྩ་ཁྲིམས་ཀྱི་སྒྲོམ་གཞིའི་འོག་བོད་རིགས་ཡོངས་ལ་མིང་དོན་མཚུངས་པའི་རང་སྐྱོང་གི་གནས་བབ་ཚད་ལྡན་ཞིག་ཐོབ་ཐབས་བྱེད་བཞིན་ཡོད། ༼ཞིབ་ཕྲའི་གནས་ཚུལ་གཤམ་དུ་དབུ་མའི་ལམ་གྱི་སྲིད་ཇུས་ལེ་ཚན་ནང་དུ་གསལ་ཡོད།༽ བོད་ཀྱི་ལས་དོན་སྐོར་གྱི་བཞུགས་མོལ་ཚོགས་འདུ་དེའི་ཐོག་བོད་མི་གྲྭ་བཙུན་རྣམས་ཀྱི་གྲངས་ཚད་ལ་ཚད་བཀག་བཟོས་ཡོད། དེ་ནི་ཞི་རྒོལ་ཇམ་སྟོན་གྱི་ལས་འགུལ་སློལ་མཁན་ཕལ་མོ་ཆེ་གྲྭ་བཙུན་རྣམས་ཡིན་པར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ངོས་འཛིན་བྱེད་པ་དེ་ལ་བརྟེན་ནས་ཡིན་འདུག

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༤ ལོའི་བཞུགས་མོལ་ཚོགས་འདུ་དང་འབྲེལ་ཏེ་རྒྱ་གཞུང་གིས་"དགོང་ས་མཆོག་ལ་འགོག་རྒོལ་བྱེད་ཤུགས་ཆེ་རུ་བཏང་སྟེ་མི་མང་ཁྲིམ་ར་དང་སྤྱི་མང་འདུས་གནས། གཞུང་གི་ལས་བྱེད་ཚོའི་རང་ཁྱིམ་བཅས་གང་སར་སྤྱི་ནོར་"དགོང་ས་"སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་གི་སྐུ་པར་སྦྲིག་གཞོམ་བཀག་སྡོམ་བྱས་ཡོད་ལ། འདས་པའི་ལོ་ངོ་དེ་དག་གི་རིང་རྒྱ་གཞུང་གིས་སྤྱི་ནོར་"དགོང་ས་"སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་ལ་འཛིན་པའི་སྡང་སེམས་ཤུགས་ཆེ་རུ་བཏང་སྟེ་གང་ཉིད་ཀྱི་ཆོས་ཕྱོགས་ཀྱི་མཛད་ཆེན་རླབས་པོ་ཆེར་དམའ་འབེབས་སྐུར་འདེབས་ཞུས་པ་མ་ཟད་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་མཛད་བཟང་རླབས་པོ་ཆེར་ཡང་དེ་བས་དམའ་འབེབས་དང་། སྐུར་འདེབས་ཞུ་བཞིན་ཡོད།

ཞོ་འཕྲུལ་སྟོན་ལམ་དུས་ཆེན།

ལོ་རབས་དྲུག་ཅུ་ནས་བཟུང་ལྷ་ལྡན་གཙུག་ལག་ཁང་གི་ཞོ་འཕྲུལ་སྨོན་ལམ་བཀག་སྡོམ་བྱས་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༨༦ ལོར་བསྐྱར་གསོ་བྱུང་ཞིང་། སྐབས་དེར་ཀུན་གཟིགས་པཎ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེ་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་པ་མཆོག་གིས་རྒྱ་གཞུང་ལ་ཞོ་འཕྲུལ་སྨོན་ལམ་ཆེན་མོའི་བོད་ཀྱི་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་གི་གལ་ཆེན་རང་བཞིན་ལྡན་ལུགས་གསལ་བཤད་གནང་ཡོད། ལྷ་སར་གཞི་རྒྱ་ཆེ་བའི་ངོ་རྒོལ་དང་ཛམ་སྟོན་ཁྲིམ་སྐོར་བྱུང་（དེ་ལ་བརྟེན་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༨༩ ལོར་དྲག་པོའི་ཁྲིམས་གཞི་བསྟུམས་པའི་རྗེས་）ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ལོར་ཡང་བསྐྱར་ཞོ་འཕྲུལ་སྨོན་ལམ་བཀག་སྡོམ་བྱས་ཡོད།

བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་གཏོར་བཤིག་དང་ཉམས་ཉེས།

རྒྱལ་གཅེས་ཆོས་གཅེས་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་སློབ་གསོ།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༦ ལོར་བོད་ནང་དུ་རྒྱལ་གཅེས་ཆོས་གཅེས་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་སློབ་གསོ་འགོ་བཙུགས་པ་དང་། དེ་ནི་པེ་ཅིང་གཞུང་གི་རྟུང་རྟེག་ཚ་ནན་གཏོང་བའི་ལས་འགུལ་གྱི་

ཆ་ཤས་ཤིག་རེད། ལས་འགུལ་དེའི་དམིགས་ཡུལ་གཙོ་བོ་ཁྲིམས་འགལ་ནག་ཉེས་ཅན་དང་ཀློག་ཟ་རུལ་སུངས་པ་ཚོ་ཡིན། འོན་ཀྱང་ལས་འགུལ་དེ་རིམ་པས་ཁྱབ་གདལ་དུ་བཏང་སྟེ་དེང་གི་ཆར་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཡོངས་ཙམ་དུ་མ་ཟད། བོད་མཐའ་མཚམས་ཀྱི་ས་ཁུལ་ཁག་ཏུའང་ལས་འགུལ་དེ་སྤེལ་བཞིན་ཡོད། ལས་འགུལ་དེའི་སློབ་གསོ་གཙོ་བོ་ནི། གྲྭ་བཙུན་བཟང་པོ་ཞིག་ཡོང་བའི་སྔོན་འགྲོའི་ཆ་རྐྱེན་རྒྱལ་ཁབ་ལ་དགའ་ཞེན་བྱེད་རྒྱུ་དེ་ཡིན། ལས་འགུལ་དེའི་འོག་ཏུ་ལས་དོན་རུ་ཁག ༼རྒྱ་རིགས་དང་ཡིད་ཆེས་བློས་འཁེལ་གྱི་བོད་རིགས་ལས་བྱེད་གཉིས་ཀ་ཡོད། ༽ དགོན་སྡེ་ཁག་ཏུ་ཕྱིན་ནས་གྲྭ་བཙུན་ཚོར་བཙན་དབང་ཐོག་ནས་༸གོང་ས་༸སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་ལ་མཚན་སྨད་ཞུ་རུ་འཇུག་པ་དང་། ཡིག་རྒྱུགས་སམ་ཁས་ལེན་དམ་བཅའ་བཞག་བཅུག་ནས་ཏང་ལ་དགའ་ཞེན་ཡོད་པའི་རྣམ་པ་གསལ་འདོན་བྱེད་བཅུག་པ་སོགས་ལ་བརྟེན། ལས་འགུལ་དེར་གྲྭ་བཙུན་རྣམས་འདོད་བབ་རྩ་བ་ནས་མེད་སྐབས་མཐའ་གཅིག་ཏུ་ངོ་རྒོལ་བྱས་པ་སོགས་བྱུང་ཡོད། དེར་བརྟེན་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་གྲྭ་བཙུན་མང་པོ་འཛིན་བཟུང་བཀག་ཉར་དང་། བཙོན་འཇུག་སོགས་དམ་དྲག་སྣ་ཚོགས་བྱེད་དགོས་པ་བྱུང་འདུག

བོད་མི་སྤྱི་བོ་གནམ་བསྟན་ཡོངས་ནས་༸གོང་ས་༸སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་ནི་འཕགས་པ་སྤྱན་རས་གཟིགས་ཀྱི་རྣམ་སྤྲུལ་དུ་ངོས་འཛིན་གྱིས་དད་གུས་ཆེན་པོ་ཞུ་གི་ཡོད་ལ། ད་ལྟའི་ཆར་༸གོང་ས་༸སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་ནི་ ༼འཛམ་གླིང་ཞི་བདེའི་མཚོན་རྟགས། ༽ འཛམ་གླིང་ཁྱོན་གྱི་ནང་པའི་རྗེས་འབྲང་བ་ཚོས་དད་གུས་ཤུགས་ཆེ་ཞུ་ཡུལ་ཞིག་ཀྱང་ཡིན།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་༸གོང་ས་༸སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་ལ་མཚན་སྨད་སྐྱུར་འདེབས་ཞུ་བཞིན་པར་བོད་མི་ཚོས་མཐའ་གཅིག་ཏུ་ངོ་རྒོལ་བྱེད་བཞིན་ཡོད་པ་མ་ཟད། (ཡོད་པ་དགུ།) ཞེས་རྒྱལ་གཅེས་ཆོས་གཅེས་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་སློབ་གསོའི་སྲིད་ཇུས་

འོག་གྲྭ་བཙུན་རྣམས་ཀྱི་གྲྭ་ཤག་ཏུ་རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་ཚོགས་པའི་འགོ་ཁྲིད་ཚོའི་འདྲ་པར་དང་རྒྱལ་དར་སྒྲིག་གཤོམས་བྱེད་དགོས་པ་དང་། ལས་དོན་རུ་ཁག་གི་ཚོགས་འདུ་ལ་འགོག་རྐྱེན་བཟོ་བའམ་ཁོང་ཚོའི་དགོས་འདུན་ལ་ངོ་རྒོལ་བྱེད་པ་ཡིན་ན། དེའི་མཇུག་འབྲས་ནི་དགོན་པ་ནས་ཕྱིར་འབུད་དང་། འཛིན་བཟུང་བཀག་ཉར་འོག་སྡུག་སྦྱོང་མནར་གཅོད་གཏོང་གི་ཡོད་འདུག

གྲྭ་བཙུན་ཚོས་འདུ་ཤེས་ཆེན་པོ་བཞི་ཟེར་བའི་དེབ་དེ་བློར་འཛིན་བྱས་ནས་ངག་རྒྱུགས་སྤྲོད་དགོས་པ་དང་། དེབ་དེའི་ནང་དུ་༧དགོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་ལ་མཚན་སྨད་དང་། རྒྱ་དམར་གཞུང་གིས་འཁྱོག་བཤད་བྱེད་པའི་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས། རྒྱ་ནག་གི་ཁྲིམས་སོགས་ཚུད་ཡོད། ལས་འགུལ་དེའི་འོག་ཏུ་གྲྭ་བཙུན་ཚོས། "ངས་ཏཱ་ལའི་རུ་ཚོགས་ལ་ངོ་རྒོལ་ཡོད། ངས་རང་ཤག་ཏུ་ཏཱ་ལའི་འདྲ་པར་ཉར་འཇོག་བྱ་རྒྱུ་མེད། ཏཱ་ལའི་རུ་ཚོགས་ཀྱིས་ངའི་བསམ་བློར་འགྱུར་བ་གཏོང་མི་ཐུབ། ང་ནི་ཏང་ལ་དགའ་ཞེན་ཆེ། ཏང་གི་རྗེས་སུ་དུས་ནམ་ཡང་འབྲང་རྒྱུ་ཡིན།" ཞེས་གྲྭ་བཙུན་རྣམས་ཀྱིས་མགྲིན་གཅིག་ཏུ་བརྗོད་དགོས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།

གལ་ཏེ་ཁོང་ཚོས་དེ་ལྟར་མ་བྱས་པ་ཡིན་ན། དགོན་པ་ནས་ཕྱིར་འབུད་དང་། བཙོན་འཇུག་སོགས་གདུག་རྩུབ་ཀྱི་མཇུག་འབྲས་ངན་པ་སྤྲོད་དུ་འཇུག་གི་ཡོད། གདུག་རྩུབ་བཙན་བསྐུལ་གྱིས་ཁོང་ཚོའི་དད་འདུན་བསྒྱུར་དུ་བཙུག་པ་དེ་གྲྭ་བཙུན་མང་པོ་ཞིག་གིས་ཁས་ལེན་བྱེད་མ་ཐུབ་པར་བྲོས་བྱོལ་དུ་འགྲོ་གི་ཡོད་པ་རེད། ཉེ་བའི་ལོ་ཤས་ནང་༧དགོང་ས་མཆོག་བོད་ལ་གདན་འདྲེན་ཞུ་དགོས་པའི་བོད་མིའི་མངོན་འདོད་བཀག་སྡོམ་བྱས་པར་བརྟེན། བོད་མི་བརྒྱ་དང་ལྔ་བཅུ་ལྷག་གིས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་བཏང་སྟེ་རྒྱ་དམར་གཞུང་གིས་བོད་མིའི་ངོ་བོ་མཚོན་པའི་༧དགོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་ལ་མཚན་སྨད་སྐུར་འདེབས་དང་བོད་མིར་དྲག་གནོན་རྒྱུན་མཐུད་བྱས་པར་ཞུ་ཐུག་ཐབས་ཟད་ཀྱིས་རང་སྲོག་བློས་གཏོང་གིས་ཞི་རྒོལ་སྤེལ་ཡོད།

སྤྱི་ལོ་ ༡༩༩༡ ཟླ་ ༣ པར་འགྲེམ་སྤེལ་བྱས་པའི་རྒྱ་ནག་གི་རྒྱབ་ཤ་དཀར་པོའི་དེབ་ནང་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཙ་ཁྲིམས་གཞིར་བཟུང་སྤྱི་དམངས་ཀྱི་ཆོས་དད་རང་དབང་གི་ཐོབ་ཐང་ལ་སྲུང་སྐྱོབ་དང་བརྩི་བཀུར་བྱེད་དགོས་པ་དང་། དེ་བཞིན་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་མིའི་ཆོས་དད་རང་དབང་གི་ཐོབ་ཐང་ལའང་སྲུང་སྐྱོབ་དང་བརྩི་བཀུར་ལ་ཁག་ཐེག་བྱས་ཡོད།

རྒྱ་དམག་གིས་བོད་ནང་བཙན་འཛུལ་རྗེས་བཙན་དབང་གི་བཞག་པའི་གྲོས་མཐུན་དོན་ཚན་ ༡༧ ཁོངས་དོན་ཚན་གཅིག་ནི། རྒྱ་ནག་གིས་བོད་མིའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ལྟེ་གནས་ཁག་སྲུང་སྐྱོབ་དང་རྒྱུན་འཛིན་བྱེད་རྒྱུ་དེ་ཡིན།

འོན་ཀྱང་། རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་མིའི་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ལྷ་ཁྱབ་བཙན་བསྒྱུར་བྱེད་པའི་སྲིད་ཇུས་དང་། གྲྭ་བཙུན་ཕྱིར་འབུད་དང་བཙོན་འཇུག བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་ལ་འཛིན་པའི་དྲག་གནོན་སྲིད་ཇུས། དེ་བཞིན་བོད་ཀྱི་ནང་ཆོས་ལ་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་དགོས་མཁོར་གཞིགས་ཏེ་འགྲེལ་བཤད་ལོག་པ་དང་མཐོང་ཚུང་བྱེད་པ་བཅས་ནི་གོང་གསལ་རྒྱ་གཞུང་གིས་གཞུང་འབྲེལ་གསལ་བསྒྲགས་དང་བསྒྲགས་གཏམ་གྱི་ནང་དོན་དང་ཡོངས་སུ་འགལ་བ་ཡིན།

བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཙ་མེད་བཟོ་ཐབས་བྱེད་པ།

བྱུང་རབས་ལོ་རྒྱུས་ཁྲོད་མིའི་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་དཔལ་ཡོན་ཇི་འདྲ་ཞིག་ཡིན་ཡང་། སྐད་ཡིག་ནི་པན་ཚུན་བརྒྱུད་ལམ་ཏ་ཅང་གལ་ཆེ་ཞིང་། རྒྱལ་ཁབ་དང་མི་རིགས་སོ་སོའི་ཐུན་མིན་ངོ་བོར་གནས་པའི་ཆ་རྐྱེན་གཙོ་བོ་ཞིག་ཡིན་པ་ལྟར། སྤྱི་ལོ་ ༢༠༠༠ ལོར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ཐོག་རྒྱབ་ཤ་དཀར་པོ་འདོན་ཐེངས་གསུམ་པའི་ནང་དུའང་སྐད་ཡིག་གི་གལ་གནད་དེ་དག་ལ་ཚིག་ཙམ་གྱིས་ངོས་ལེན་བྱས་ཡོད།

དེ་ཡང་རྒྱབ་ཤ་དཀར་པོའི་ནང་དུ་རྒྱ་གཞུང་གི་མཐུན་འགྱུར་རིགས་རམ་འོག་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་གཅེས་འཛིན་བྱེད་དགོས་གལ་བཤད་ཡོད་པ་མ་ཟད། བོད་ནང་བོད་ཀྱི་སྐད་དང་ཡི་གེ་ནི་ཡོངས་གྲགས་བཀོལ་སྤྱོད་བྱེད་བཞིན་ཡོད་པར་བཤད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༤༩ ལོར་གཏན་ལ་ཕབ་པའི་རྒྱ་ནག་གི་ཐུན་མོང་ཁྲིམས་སྒྲིག་ནང་དུ་སྐད་ཡིག་གི་ཐོབ་ཐང་ནི། གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཚོས་རང་གི་ཐུན་མིན་སྐད་ཡིག་དར་སྤེལ་དང་། རིག་གཞུང་མི་ཉམས་རྒྱུན་འཛིན་དང་ཉམས་པ་སླར་གསོའི་ཆེད་ཧ་ཅང་རྩ་ཆེ་ཡིན་ཚུལ་འཁོད་ཡོད།

གྲོས་མཐུན་དོན་ཚན་བཅུ་བདུན་ཟེར་བའི་ནང་དུའང་བོད་མི་ཚོར་སོ་སོའི་སྐད་ཡིག་དར་སྤེལ་གཏོང་རྒྱུ་དང་། ཆོས་དང་རིག་གཞུང་། ཡུལ་གོམས་གཞིས་ལུགས་རྒྱུན་འཛིན་དང་ལེགས་བཅོས་བྱ་རྒྱུའི་ཐོབ་ཐང་ཡོད་པ་མ་ཟད། རྒྱ་ནག་གི་རྩ་ཁྲིམས་སྤྱི་དང་། ལྷག་པར་མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་གི་ཁྲིམས་ཡིག་ནང་སྐད་ཡིག་གི་རང་དབང་སྐོར་ཡང་ཡང་འཁོད་ཡོད། ཁྲིམས་ཡིག་དེ་དག་ནང་འཁོད་པ་དང་། དོན་དངོས་བོད་ནང་ལག་བསྟར་བྱེད་བཞིན་པའི་སྲིད་ཇུས་གཉིས་དབར་འགལ་ཟླ་ཧ་ཅང་ཆེན་པོ་ཡོད།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་སྐད་ཡིག་གཉིས་ཀྱི་ཐོག་ནས་ཞེས་ཡོན་གོང་མཐོར་གཏོང་རྒྱུའི་ལས་གཞིར་བསྙད་ནས་བོད་པའི་སློབ་གྲྭ་ཁག་ནང་སློབ་ཁྲིད་བརྒྱུད་ལམ་གཙོ་བོ་རྒྱ་སྐད་བྱེད་བཞིན་ཡོད།

ད་ལྟའི་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་སྐད་ཡིག་སྲིད་ཇུས་དེས་སློབ་གྲྭའི་ནང་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་སྦྱོང་རྒྱུའི་གོ་སྐབས་མེད་པ་བཟོས་པ་ཙམ་མ་ཟད། སྤྱིར་གྱི་མི་ཚེའི་མདུན་ལམ་དང་ཆེད་ལས་ལས་དོན་ཁྲོད་དུའང་བེད་སྤྱོད་མེད་པ་བཟོས་ཡོད།

རྒྱ་ནག་གི་རྩ་ཁྲིམས་སྤྱི་དང་ཁྱད་པར་མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་གི་ཁྲིམས་ཡིག་ནང་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཚོར་རང་གི་སྐད་ཡིག་བཀོལ་སྤྱོད་བྱ་རྒྱུ་དང་། ཡར་རྒྱས་

གཏོང་རྒྱུའི་ཐོབ་ཐང་ཡོད་པ་འཁོད་ཡོད། ཕྱོགས་མཚུངས་རྩ་ཁྲིམས་ཀྱི་ཆ་རྐྱེན་འོག་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཚོར་སྐད་ཡིག་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་ཐོབ་ཐང་ཡོད་པའི་དོན་ཚན་མང་པོ་ཡོད། རྩ་ཁྲིམས་ནང་ཆ་རྐྱེན་དེ་དག་ཡོད་བཞིན་དུ་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་སྲུང་སྐྱོབ་ཆེད་འཐབ་རྩོད་བྱེད་མཁན་ཚོས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་རྩ་ཁྲིམས་ལུང་འདྲེན་བྱས་ནས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་མིའི་སྐད་ཡིག་རྩ་མེད་གཏོང་བཞིན་པའི་སྲིད་བྱུས་ལ་སྐྱོན་བརྗོད་བྱེད་སྐབས། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ཁོང་ཚོར་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ཉེས་མིང་སྣ་ཚོགས་བཀལ་ནས་འཛིན་བཟུང་དང་དོ་དམ་སོགས་བྱེད་བཞིན་ཡོད།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཐོག་འཛིན་པའི་སྲིད་བྱུས་དེ་དག་ལ་བརྟེན་ནས་བོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་ཁག་ཏུ་ཞི་རྒྱ་ཆེ་བའི་རྣམ་སྟོན་བྱས་ཡོད་པ་ནི་དཔེར་ན། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༠ ཟླ་ ༡༠ ནང་མཚོ་སྔོན་ཞིང་ཆེན་གྱི་སློབ་གྲྭ་ཁག་གི་ནང་དུ་བོད་སྐད་ཀྱི་ཚབ་ཏུ་རྒྱ་སྐད་བཞག་རྒྱུའི་བཀོད་ཁྲབ་བཏང་བ་དེར་བོད་རིགས་དགེ་རྒན་དང་སློབ་ཕྲུག་སྟོང་ཕྲག་མང་པོས་རེབ་གོང་གི་གཞུང་ལམ་ཐོག་ཐོན་ནས་སྐད་ཡིག་སྲིད་ཇུས་དེར་ངོ་རྒོལ་བྱས་ནས་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་སྲུང་སྐྱོབ་ཐོབ་ཐང་ལ་བརྩི་བཀུར་ཞུ་དགོས་པའི་རེ་འདུན་བཏོན་པ་དང་། བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་སློབ་ཚན་སྔར་བཞིན་རང་འཇགས་དགོས་པ། བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་གི་སློབ་ཚན་མང་དུ་གཏོང་དགོས་པའི་དགོས་འདུན་བཏོན་འདུག སྐབས་དེར་བོད་མི་ཚོས་སྐད་འབོད་བརྒྱབ་པ་དང་། ས་གནས་ལས་ཁུངས་ལ་ཞུ་ཡིག་ཕུལ་བ་བརྒྱུད་རྒྱ་སྐད་གཙོ་བོར་འཛིན་པའི་ཤེས་ཡོན་སྲིད་སྟངས་དེས་བོད་པའི་སློབ་ཕྲུག་ཚོའི་ཤེས་ཡོན་ལ་འགོག་རྐྱེན་ཇི་ཙམ་བཟོ་བཞིན་ཡོད་པ་གསལ་འདོན་གནང་ཡོད།

སྐབས་དེར་ངོ་རྒོལ་བྱེད་མཁན་མང་པོ་འཛིན་བཟུང་བཀག་ཉར་བྱས་པ་དེས། རྒྱུན་དུ་བོད་རིགས་སློབ་ཕྲུག་དང་། རྩོམ་པ་པོ། གླུ་བ། དགེ་རྒན། ཡང་ན། དེ་མིན་གྱི་ཤེས་ཡོན་ཅན་སོགས་ལས་རིགས་སྣ་ཚོགས་ཁྲོད་ཀྱི་བོད་མི་ཚོས་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་ངོ་བོ་

རྒྱུན་འཛིན་དང་། རྒྱ་ནག་གི་དབང་སྒྱུར་ལ་སྐྱོན་བརྗོད་བྱེད་སྐབས་བཙོན་འཇུག་བྱེད་པའི་ལམ་ལུགས་དེ་གསལ་སྟོན་བྱས་ཡོད།

ཁོང་ཚོའི་ཁྲིད་བོད་མི་ཁག་གཅིག་གིས་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་སྲུང་སྐྱོབ་ཆེད་བོད་པའི་སློབ་གྲྭ་ཆེད་མངགས་ཟུར་འཛུགས་བྱས་ཡོད། འོན་ཀྱང་ཁོང་རྣམས་དེ་སྔ་མཁན་པོ་དཀར་ཆེ་ལྟར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་འཛིན་བཟུང་བཀག་ཉར་བྱ་རྒྱུའི་ཉེན་ཁ་ཡོད་པ་རེད། མཁན་པོ་དཀར་ཆེ་ལ་མཚོན་ན་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་དང་ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་ལས་འགུལ་སྤེལ་སྐབས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ ༢༠༡༣ ལོར་མ་ཉེས་ཁ་གཡོག་གིས་ལོ་གཉིས་དང་ཕྱེད་རིང་བཙོན་འཇུག་གི་ཁྲིམས་ཐག་བཅད་ཡོད། ཕྱོགས་མཚུངས་སྐལ་བཟང་ཡར་འཕེལ་གྱིས་གཙོས་བོད་མི་གཞན་པ་ཁག་གཅིག་གིས་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་གླུ་གཞས་བཏང་བར་བརྟེན་བཙོན་དུ་བཙུག་ཡོད། སྐལ་བཟང་ཡར་འཕེལ་ལ་ལོ་བཞིའི་དུས་བཀག་བཙོན་འཇུག་གི་ཁྲིམས་ཐག་བཅད་པ་རེད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༠ ལོར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་བཙོས་བསྒྱུར་གྱི་སྲིད་བྱུས་འོག་བོད་ཀྱི་བརྡ་སྤྲོད་རིག་པའི་རྣམ་གཞག་ལ་འང་བཙོས་བསྒྱུར་བཏང་བ་དང་། བོད་ཡིག་གི་ནང་དུ་རྒྱ་ཡིག་གི་ཐ་སྙད་ཆེད་མངགས་སྤེལ་ལྷད་བཏང་བ། དཔེར་ན་བོད་ཡིག་ནང་ "རྒྱ་ནག" ཅེས་འབྲི་སྲོལ་ཡོད་པ་དེར་དམ་བསྒྲགས་བཀག་སྡོམ་བྱས་ནས་དེའི་ཚབ་ཏུ་བོད་ཡིག་ནང་དུ་ "ཀྲུང་གོ" ཞེས་འབྲི་དགོས་ལུགས་བཤད་ཡོད་ལ། རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོའི་དམིགས་ཡུལ་ནི་བོད་རིགས་སློབ་མ་ཚོར་རང་མི་རིགས་ཀྱི་སྐད་ཡིག་དང་ལོ་རྒྱུས་ལ་སློབ་གཉེར་བྱེད་པའི་གོ་སྐབས་དང་ནུས་པ་རྩ་མེད་བཏང་ནས་བོད་ཕྲུག་ཚོའི་བསམ་བློའི་ནང་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་དང་ཆོས་ལུགས། རིག་གཞུང་དེ་དག་རྒྱ་མི་རིགས་དང་བསྡུར་བ་ཡིན་ན་ཆེས་རྗེས་ལུས་དང་ཞན་པའི་བསམ་བློ་སྐྱེ་འཇུག་རྒྱུ་དེ་རེད།(153)

ཉིའུ་ཡོག་དུས་བབ་ཀྱིས་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཀྱི་བོད་ཡིག་སློབ་གྲྭ་ཞིག་གི་གནས་སྟངས་གསལ་སྟོན་བྱས་པ་གཤམ་གསལ།

"མདོ་ཀྲུའུ་ཞིའི་པར་སྒྲོམ་ཞིག་སློབ་གྲྭ་དེའི་ཚོམས་ཆེན་ནང་སྒྲིག་གཞོམ་བྱས་འདུག བོད་ཡིག་སློབ་ཚན་ཁོ་ན་མ་གཏོགས་སློབ་ཚན་གཞན་ཚང་མ་རྒྱ་སྐད་ཐོག་ནས་སློབ་འཁྲིད་བྱེད་ཀྱི་འདུག

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཐོག་ལག་བསྟར་བྱེད་བཞིན་པའི་སྲིད་བྱུས་ལ་སྐྱོན་བརྗོད་བྱེད་མཁན་ཚོས་ད་ལྟའི་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་དུ་ལག་བསྟར་བྱེད་བཞིན་པའི་ཤེས་ཡོན་ལམ་ལུགས་དེ་ལ་བརྟེན་ནས་བོད་པའི་སློབ་ཕྲུག་ཚོས་རང་གི་ཕ་སྐད་གཙང་མ་རྒྱག་མི་ཐུབ་པ་བཟོ་བཞིན་འདུག འོན་ཀྱང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་འགྲན་བསྡུར་གྱི་སྤྱི་ཚོགས་ནང་བོད་ཕྲུག་ཚོས་རྒྱ་སྐད་ངེས་པར་དུ་ཤེས་དགོས་པ་མཁྲེགས་བཟུང་བྱེད་པ་མ་ཟད། སློབ་ཕྲུག་ཁག་གཅིག་གིས་ཤོད་ཚུལ་དེར་མོས་མཐུན་བྱེད་ཀྱི་འདུག

དེ་ཡང་རང་ལོ་ ༡༣ ཡིན་པའི་བོད་རིགས་སློབ་མ་སྐལ་བཟང་དོན་གྲུབ་ཀྱིས། "ང་ཚོས་ནང་ལ་རྒྱུན་ལྡན་དུ་བོད་སྐད་རྒྱག་བཞིན་ཡོད་སྟབས་བོད་ཡིག་འཛིན་གྲྭར་དགའ་མོས་ཆེ་ཤོས་ཡོང་གི་འདུག འོན་ཀྱང་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཕ་སྐད་རྒྱ་སྐད་ཡིན་སྟབས་ང་ཚོས་རྒྱ་ཡིག་སྦྱོང་དགོས་འདུག" ཅེས་བཤད་ཡོད།

ང་ཚོ་འཛིན་གྲྭ་གཅིག་གི་ནང་དུ་སྐྱོད་སྐབས་ནག་པང་སྟེང་དལ་རྩོལ་མི་དམངས་ཀྱི་མཚོན་རྟགས་ཟོར་བ་དང་ཐོ་བ་སྟོལ་བ་ཞིག་བྲིས་ཏེ་བོད་ཡིག་དང་རྒྱ་ཡིག་ཐོག་ནས"'གུང་བྲན་ཏང་མེད་ན་ཀྲུང་གོ་གསར་པ་མེད་ལ། བོད་གསར་པ་དེ་བས་ཀྱང་མེད།[154] ཅེས་བྲིས་འདུག

བོད་པའི་སློབ་གྲྭ་ཁག་གི་ནང་དུའང་སྐད་ཡིག་ཨང་དང་པོ་རྒྱ་སྐད་བཞག་པ་དང་། ཨང་གཉིས་པ་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་བཞག་སྟེ་བོད་པའི་སྐད་ཡིག་ཟུར་ཕུད་བྱས་པ་མ་ཟད། རྒྱ་གཞུང་གིས་ཞེས་ཡོན་སློབ་གསོའི་ལམ་ལུགས་ཐོག་ནས་བོད་རིགས་སློབ་མ་ཚོའི་བསམ་བློའི་འདུ་ཤེས་བསྒྱུར་ཐབས་བྱེད་པ་མ་གཏོགས། བོད་མི་ཚོར་རང་གི་ཐུན་མིན་ངོ་བོ་རྒྱུན་འཛིན་ཐོག་ནས་འཚོ་གནས་བྱ་རྒྱུའི་ཐོབ་ཐང་ཡོད་པ་དེར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ངོས་ལེན་རྩ་བ་ནས་བྱེད་ཀྱི་མེད།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༣ ལོར་མཚོ་སྔོན་འབྲིང་རིམ་སློབ་གྲྭའི་སློབ་མ་ཚོས་དཔྱིད་ཀའི་གྲུང་སེང་ནས་ཕྱིར་སློབ་གྲྭར་འཁོར་མཚམས། རྒྱ་ཡིག་སློབ་དེབ་གསར་པ་སློབ་ཚན་ནང་བཙུག་པ་ཤེས་སྐབས་སློབ་ཕྲུག་སྟོང་ཕྲག་མང་པོས་ཞི་བའི་རྣམ་སྟོན་ཁྲོམ་སྐོར་བྱས་ཡོད། དེ་རྗེས་ལོ་དེའི་ཕྱི་ཟླ་ ༣ ནང་ཀན་སུའུ་ཞིང་ཆེན་རྨ་ཆུ་རྫོང་མི་རིགས་སློབ་འབྲིང་གི་རང་ལོ་ ༡༥ ཡིན་པའི་སློབ་མ་ཚེ་རིང་སྐྱིད་ཀྱིས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་བཏང་ཡོད། དེ་ནི་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༥ ལོ་ནས་བཟུང་བོད་ནང་དུ་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གཏོང་མཁན་གྲངས་ ༢༨ ཆགས་ཡོད། ཚེ་རིང་སྐྱིད་ཀྱིས་དེ་སྔ་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༠ ལོར་སྐད་ཡིག་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་རྣམ་སྟོན་ལས་འགུལ་ནང་དུའང་མཉམ་ཞུགས་བྱས་ཡོད་པའི་གནས་ཚུལ་འདུག

བོད་རིགས་སློབ་ཕྲུག་ཚོས་རྒྱུན་དུ་བོད་སྐད་ཐོག་ནས་འབྲེལ་བ་བྱ་རྒྱུར་འབད་བརྩོན་བྱེད་བཞིན་ཡོད་ཀྱང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་སྲིད་ཇུས་ལ་བརྟེན་ནས་ཁོང་ཚོ་བོད་སྐད་ལས་རྒྱ་སྐད་ཐོག་འབྲེལ་བ་བྱེད་བདེ་བ་ཙམ་མ་ཟད། ལས་ཀའི་གོ་སྐབས་ཀྱང་ཐོབ་བདེ་བ་བཅས་ཁོར་ཡུག་གི་གནས་སྟངས་དེ་འདྲ་ཞིག་ནང་ཚུད།

ཟླ་རུང་ཚོས་སྐར་གྱི་མཁན་ཆེན་འཇིགས་མེད་ཕུན་ཚོགས་དམ་པ་མཆོག་གིས་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་གནས་སྟངས་ཐོག་ཁོང་ལ་ཐུགས་འཚབ་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་གསུང་དོན།

“དངོས་ཡོད་གནས་སྟངས་ལ་མཚོན་ན་དེང་སྐབས་བོད་ནང་དུ་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ལ་རིན་ཐང་མེད་པ་ནི་དཔེར་ན། གལ་ཏེ་སྡོད་གནས་ཁ་བྱང་བོད་ཡིག་ཐོག་བྲིས་པའི་

འཕྲིན་ཡིག་ཅིག་བསྐུར་ཚེ། ཕྱི་ཕྱོགས་སུ་ཕར་ཞོག་ཐ་ན་བོད་ནང་ལོགས་སུའང་འཕྲིན་ཡིག་དེ་འཕྲིན་ཡིག་བསྐུར་སའི་ལག་ཏུ་འབྱོར་མི་སྲིད་པ་དང་། འགྲུལ་བཞུད་སྐབས་སུ་བོད་ཡིག་འབྲི་ཀློག་ཤེས་པའི་གང་ཟག་སུ་ཞིག་ཡིན་རུང་། ཁོས་རང་ཉིད་ཀྱི་འཛིན་བྱང་སྟེང་གི་འདུག་སྟེགས་ཨང་གྲངས་ཀློག་མི་ཤེས་པ་དང་། སྤྱི་སྤྱོད་རླངས་འཁོར་འགྲོ་འདུག་གི་ཆུ་ཚོད་མི་ཤེས་པ། ཐ་ན་རྫོང་གྲོང་ཁྱེར་གང་རུང་ཞིག་ནས་ཚོང་ཁང་དམ་སྨན་ཁང་ཞིག་བཙལ་དགོས་བྱུང་ཚེ། བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་བཀོལ་སྤྱོད་ཡོད་པ་མ་རེད། བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་གཅིག་པུ་མ་གཏོགས་མི་ཤེས་པའི་གང་ཟག་གིས་ཐ་ན་སོ་སོའི་ཉིན་རེའི་མགོ་དངོས་ཉེ་རྒྱུ་ཡང་ཁག་པོ་ཆགས་ཡོད།”

“གལ་ཏེ་ང་ཚོས་སོ་སོའི་ཡུལ་ལུང་ནང་དུ་སོ་སོའི་སྐད་ཡིག་བཀོལ་སྤྱོད་མེད་པ་ཡིན་ན། སྐད་ཡིག་དེ་ཡུལ་ལུང་གཞན་གང་དུ་བཀོལ་སྤྱོད་བྱའམ། གལ་ཏེ་གནས་སྟངས་འདི་ཐུ་མཐུད་དེ་ལྷག་པ་ཡིན་ན། ཉིན་ཞིག་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཙ་སྟོང་དུ་འགྲོ་ངེས་རེད། བོད་ནང་དུ་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་དང་རིག་གཞུང་ལ་སློབ་གཉེར་བྱེད་སའི་སློབ་གྲྭ་དཀོན་པོ་རེད། དེར་མ་ཟད། ཕ་མ་ཚོས་སོ་སོའི་བྱིས་པ་སློབ་གྲྭར་མི་གཏོང་བའི་གོམས་གཤིས་ཤིག་ཆགས་འདུག དེའི་རྒྱུ་རྐྱེན་གཙོ་བོ་གཞི་རིམ་སློབ་གྲྭ་ཁག་གི་ནང་དུ་རྒྱའི་སྐད་ཡིག་མ་གཏོགས་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་སློབ་ཁྲིད་བྱེད་ཀྱི་མེད་པས་རེད། གལ་ཏེ་བོད་རིགས་སློབ་མ་ཞིག་གིས་རྒྱའི་སྐད་ཡིག་སྦྱངས་ནས་མཐོ་འབྲིང་མཐར་ཕྱིན་ཡང་། བོད་ནང་དུ་ལས་ཀའི་གོ་སྐབས་ཐོབ་རྒྱུ་ཁག་པོ་རེད། སྤྱིར་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་སྦྱོང་རྒྱུའི་གོ་སྐབས་ཙ་བ་ནས་མེད་པ་མིན་ཡང་དེ་ཙམ་གྱིས་འཚོ་བ་འཚོལ་ཐབས་མེད་པ་ཕྲུ་གུའི་ཕ་མ་ཚོས་ཤེས་སྐབས་ཕྲུ་གུ་སློབ་གྲྭར་གཏོང་འདོད་བྱེད་ཀྱི་མེད།”[155]

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ལོར་ནིའུ་ཡོག་དུས་བབ་གསར་ཤོག་ནང་བོད་མིའི་རིག་གཞུང་དང་སྐད་ཡིག་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་ཐོབ་ཐང་བརྩི་མེད་རྡོག་རོལ་གཏོང་བཞིན་པའི་སྐོར་གྱི་རྩོམ་ཡིག་གཉིས་སྤེལ་བ་མ་ཟད། བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་སྲུང་སྐྱོབ་བྱེད་མཁན་བཀྲ་ཤིས་དབང་ཕྱུག་

གི་དངོས་བྱུང་བརྙན་འཕྲིན་ཞིག་ཀྱང་བརྗོད་ཡོད། མཐར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བཀྲ་ཤིས་དབང་ཕྱུག་འཛིན་བཟུང་བཀག་ཉར་བྱས་ཡོད། དེ་ཡང་བཀྲ་ཤིས་དབང་ཕྱུག་གིས་རྒྱ་ནག་གི་རྩ་ཁྲིམས་དང་མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་གི་ཁྲིམས་ཡིག་གཏན་འབེབས་བྱས་པའི་ནང་དུ། བོད་མི་ཚོར་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་སྲུང་སྐྱོབ་གོང་སྤེལ་གཏོང་རྒྱུའི་ཐོབ་ཐང་གི་ཆ་རྐྱེན་ཡོད་ཚུལ་འགོད་པ་རྣམས་ལུང་འདྲེན་བྱས་ནས་ཆ་རྐྱེན་དེ་དག་བོད་མིར་སྤྲོད་དགོས་པའི་རེ་འདུན་བརྗོད་པ་དེར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ཁོང་ལ་རྒྱལ་ཁབ་ཁ་བྲལ་གྱི་ཉེས་མིང་འོག་ངོ་དམ་བྱས་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ཟླ་ ༧ ཚེས་ ༩ ཉིན་ཁྲིམས་གཏུགས་བྱས་ནས་ཁྲིམས་ཁང་ནང་ཆུ་ཚོད་ ༩ རིང་ཁོང་ལ་ཁྲིམས་བཤེར་བྱས་རྗེས། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ཟླ་ ༥ ཚེས་ ༢༢ ཉིན་བཀྲ་ཤིས་དབང་ཕྱུག་ལ་ལོ་ལྔའི་བཙོན་འཇུག་གི་ཁྲིམས་ཐག་བཅད་ཡོད། (རྒྱས་པ་གོང་གི་ལེ་ཚན་ ༣ ནང་། བཀྲ་ཤིས་དབང་ཕྱུག ཅེས་པའི་ནང་བཀོད་ཡོད།)

རྫོང་དང་གྲོང་ཁྱེར་ཁག་གི་ནང་ཕ་མ་བོད་རིགས་ཡིན་ཡང་ཕྲུ་གུས་བོད་སྐད་མི་ཤེས་པའི་གནས་སྟངས་ཚབས་ཆེ་ཞིག་འདུག ལྷག་པར་བོད་མི་མང་པོ་ཞིག་ལ་རང་གི་ཐུན་མིན་ངོ་བོ་དང་ཁྱད་ཆོས་བརྣགས་ཟིན་པ་དང་། བོད་རིགས་ཏང་ཡོན་ལས་བྱེད་ཚོས་ཀྱང་བོད་སྐད་གཙང་མ་བརྒྱུག་མ་ཐུབ་པའི་ཁར། ཐ་སྙད་གསུམ་ཆའི་གཉིས་སམ་ལྔ་ཆའི་གཅིག་རྒྱ་ཡིག་ཐོག་བེད་སྤྱོད་བྱེད་བཞིན་ཡོད་སྐབས་བོད་མི་དཀྱུས་མ་ཚོར་གོ་བརྡ་འཕྲོད་ཁག་པོ་ཆགས་པའི་གནས་སྟངས་ཆགས་ཡོད།

མཁན་ཆེན་འཇིགས་མེད་ཕུན་ཚོགས་མཆོག་གི་རྩོམ་ཡིག་དེའི་ནང་དུ། བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ནི་སྤྱི་ཚོགས་དང་ཚོགས་པ་སྒྲིག་འཛུགས་ཁག་གིས་བདག་སྐྱོང་མ་བྱེད་པར་བེད་མེད་དུ་བཞག་པ་དང་། བོད་སྐད་གཙང་མ་ཤོད་མཁན་ཚོ་ཡང་རྒྱ་སྐད་མ་བཤད་པས་ངོ་གནོང་དགོས་ཆགས་པ། ལྷག་པར་བོད་མི་མང་པོ་ཞིག་གིས་རྒྱ་སྐད་ཐོག་ནས་འབྲེལ་བ་བྱེད་བདེ་བར་བརྩིས་ནས་རྒྱ་སྐད་གཙོ་བོར་བྱེད་བཞིན་ཡོད། རྒྱ་ནག་

གཞུང་གིས་ཆེད་མངགས་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་ཉམས་དམས་སུ་གཏོང་རྒྱུའི་སྲིད་བྱུས་འོག་བོད་མིའི་སྐད་ཡིག་རྩ་མེད་དུ་འགྲོ་ཉེན་ཡོད།

བཀའ་ཁྲབ་ཨང་ལྔ་པ།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༨ ཟླ་ ༡ པོར་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཁབ་ཆོས་ལུགས་ལས་དོན་ཁྲུས་ནས་བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་གྱི་སྤྲུལ་སྐུ་ཡང་སྲིད་ངོས་འཛིན་དོ་དམ་བྱེད་ཐབས་ཀྱི་བཀའ་ཁྲབ་ཨང་ལྔ་པ་ཟེར་བ་འགྲེམ་སྤེལ་བྱས་ཤིང་། བཀའ་ཁྲབ་དེའི་ནང་དུ་སྤྲུལ་སྐུ་ཚང་མས་ཐོ་འགོད་བྱས་ནས་གཞུང་གི་ངོས་འཛིན་ཐོབ་དགོས་ལུགས་བཤད་ཡོད། དོན་ཚན་ ༣ ནང་དུ་ཡང་སྲིད་ངོས་འཛིན་ཐད་ལ་ཕྱིའི་དབང་འཛིན་མི་སྣ་དང་སྒྲིག་འཛུགས་སུས་ཀྱང་ཐེ་གཏོགས་བྱས་མི་ཆོག་པར། སྒྲིག་ཁྲིམས་ཀྱི་དོན་ཚན་ ༨ ནང་གསལ་སྒྲོལ་རྒྱུན་ལམ་ལུགས་དང་། མཐོང་བ་བརྒྱུད་པའི་ཕྱག་བཞེས་གཞིར་བཟུང་རྒྱ་ནག་ནང་བསྟན་མཐུན་ཚོགས་སམ་ཞིང་ཆེན་དང་ཁུལ་རིམ་པའི་ནང་བསྟན་མཐུན་ཚོགས་ཀྱིས་ངོས་འཛིན་དགོས་ལུགས་བཤད་ཡོད་ལ།[156] དེའི་སྐོར་གཤམ་དུ་བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་གྱི་སྤྲུལ་སྐུ་ཡང་སྲིད་རྩད་གཅོད་ལམ་ལུགས། ཞེས་པའི་ལེ་ཚན་ནང་བཀོད་ཡོད།

བོད་རིགས་དང་རྒྱ་རིགས་ཕན་ཚུན་གཉེན་སྒྲིག་གི་སྲིད་ཇུས།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་རྒྱ་མི་རིགས་ཕན་ཚུན་གཉེན་སྒྲིག་ལ་སྐུལ་མ་གཏོང་རྒྱུའི་སྲིད་ཇུས་ལག་བསྟར་བྱེད་འགོ་བཙུགས། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༩ ཟླ་ ༦ ནང་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཀྱི་འགོ་ཁྲིད་མཐོ་ཤོས་ཁྲིན་ཆོན་གོ་ཡིས་ས་གནས་གསར་ཤོག་ནང་བོད་པ་དང་རྒྱ་མི་ཕན་ཚུན་གཉེན་སྒྲིག་བྱེད་པའི་སྐོར་གྱི་ཆེད་རྩོམ་བསྟུད་མར་སྤེལ་དགོས་པའི་བཀོད་ཁྲབ་བཏང་བ་མ་ཟད། བོད་རིགས་དང་རྒྱ་རིགས་ཕན་ཚུན་གཉེན་སྒྲིག་བྱས་པ་ཡིན་ན་བདེ་སྐྱིད་ཀྱི་འཚོ་བར་རོལ་ཐུབ་པ་དང་། ཕྲུ་གུ་ཚོས་ཀྱང་བོད་སྐད་དང་རྒྱ་སྐད་གཉིས་

ཀ་ཤེས་ཏེ་བོད་དང་རྒྱའི་རིག་གཞུང་གཉིས་ཀར་གཙིགས་ཆེར་འཛིན་པའི་འདུ་ཤེས་སྐྱེ་ཐུབ་པ་སོགས་ཁེ་ཕན་ཧ་ཅང་མང་པོ་ཡོད་པའི་བར་དང་རྩོམ་ཡིག་བདུན་ཐག་མང་པོའི་རིང་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཀྱི་རྒྱ་ནག་གཞུང་འབྲེལ་གསར་ཤོག་ནང་བཀོད་ཡོད།

དེ་ཡང་པེ་ཅིང་དུ་བཅའ་བཞུགས་ཐ་རྒྱའི་ཐོག་རྩོམ་སྲེལ་མཁན་བོད་པའི་བུད་མེད་རྩོམ་པ་པོ་གྲགས་ཅན་ཚེ་རིང་འོད་ཟེར་ལགས་ཀྱིས་ལྷ་ཤེན་ཏོན་གསར་འགོད་པའི་དྲི་བ་ཞིག་ལ་ལན་འདེབས་གནང་སྐབས།

"མི་རིགས་མི་འདྲ་ཡང་ཕན་ཚུན་རང་བཞིན་གྱིས་འབྲེལ་བའི་ཐོག་ནས་གཉེན་སྒྲིག་བྱེད་མཁན་ཚོར་དགག་བྱ་བྱེད་དགོས་པ་ག་ལ་ཡིན། འོན་ཀྱང་རྒྱ་གཞུང་གིས་ཆེད་མངགས་བོད་རྒྱ་མི་རིགས་དབར་གྱི་གཉེན་སྒྲིག་སྐུལ་མ་གཏོང་རྒྱུའི་སྲིད་ཇུས་གཏན་འབེབས་བྱས་ཏེ་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ལག་ཆར་བཀོལ་བཞིན་པ་ནི་ནོར་འཁྲུལ་རེད།"(157)

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༩ ཟླ་ ༤ ནང་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཀྱི་དམར་ཤོག་ཚོགས་པའི་ཉམས་ཞིབ་སྡེ་ཚན་གྱིས་སྙན་ཐོ་ཞིག་བཀོད་པའི་ནང་དུ། འདས་པའི་ལོ་ངོ་ ༥ ནང་དཔྱད་པ་བྱེད་སྐབས། བོད་རིགས་དང་རྒྱ་མི་རིགས་དབར་གཉེན་སྒྲིག་བྱེད་མཁན་ལོ་རེ་བཞིན་གྲངས་གནས་གཉིས་ཀྱིས་འཕར་ཡོད། དེ་ཡང་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༤ ལོར་གཉེན་སྒྲིག་བྱེད་མཁན་ ༨༨༨ ཡོད་པ་དང་། ༢༠༡༣ ལོར་ ༩༧༦༥ བྱུང་ཡོད་པ་འཁོད།

བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཀྱི་དམར་ཤོག་ཚོགས་པའི་དྲུང་ཆེ་ཁྲིན་ཆོན་གོ་ཡིས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༩ ཟླ་ ༨ ཚེས་ ༡༤ ཉིན། མི་རིགས་དབར་གཉེན་སྒྲིག་བྱེད་པའི་ཁྱིམ་ཚང་གི་བཞུགས་མོལ་ཚོགས་འདུའི་གཙོ་མགོན་བྱས་ནས། ཏང་ཡོན་དང་གཞུང་གི་ལས་བྱེད་ཚོས་མི་རིགས་དབར་གྱི་གཉེན་སྒྲིག་མཐུད་སྦྱོར་བའི་ལས་དོན་བསྒྲུབ་དགོས་པའི་སྐུལ་འདེད་བཏང་ཡོད།(158)

སྲོལ་རྒྱུན་འབྲོག་པའི་འཚོ་བ་རྩ་མེད་བཟོ་བཞིན་པ།

བོད་མཐོ་སྒང་དུ་འབྲོག་པ་ས་ཡ་ ༢.༢༥ འཚོ་གནས་བྱེད་པའི་ཚོད་དཔག་བྱེད་བཞིན་ཡོད། སྲོལ་རྒྱུན་བོད་མིའི་འབྲོག་པའི་འཚོ་བ་ནི་འབྱུང་ཁམས་ཁོར་ཡུག་དང་འགྲོགས་འདྲིས་བཟང་ཞིང་། རྩྭ་ཐང་ཐོག་ཕྱུགས་འཚོ་སྐྱོང་བྱེད་ཐབས་མཁས་པར་བརྟེན་འཇིག་སླ་བའི་བོད་མཐོ་སྒང་གི་ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་ལ་འཐང་ཕན་བཞིན་ཡོད།[159] ཞིང་འབྲོག་མང་ཚོགས་ཁྲིད་ཕན་ཚུན་ཐོན་སྐྱེད་བརྗེ་ལེན་བྱེད་པའི་སྲོལ་རྒྱུན་གྱི་འཚོ་བའི་གོམས་གཤིས་ཤིག་རྒྱུན་ཆགས་སུ་ཡོད། དེ་ཡང་འབྲོག་པ་ཚོས་ཞིང་པར་ཚྭ་དང་མར། ཤ་དང་ཆུར་བ། བལ་སོགས་སྤྲད་པ་དང་། ཞིང་པས་འབྲོག་པར་ནས་སྲན་གྲོ་གསུམ་དང་རས་གོས་སོགས་སྤྲོད་སྲོལ་ཡོད། འོན་ཀྱང་རིམ་བཞིན་འབྲོག་པའི་འཚོ་བ་དེ་མི་དམངས་སྤྱི་ཁང་གི་འཚོ་བར་བསྒྱུར་ཞིང་། དེང་སྐབས་བོད་མི་འབྲོག་པའི་འཚོ་བ་རྩ་མེད་འགྲོ་རྒྱུའི་ཉེན་ཚབས་ཆེ་ཤོས་ནི་འབྲོག་པ་རྣམས་རྩྭ་ཐང་ནས་བཙན་དབང་འོག་གཏན་འཛུགས་གྲོང་ཚོ་ཟེར་བར་གནས་སྤོས་བྱེད་བཅུག་པ་དེ་ཡིན། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༨ ནས་ ༢༠༡༢ བར་འབྲོག་པ་ས་ཡ་ ༢ ཡས་མས་[160] ཤིག་རྩྭ་ཐང་ནས་ཕྱིར་འབུད་བཏང་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༧ ཟླ་ ༨ ནང་ནིའུ་ཡོག་གྲོང་ཁྱེར་དུ་རྟེན་གཞི་བྱས་པའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྟ་ཞིབ་ཚོགས་པས་[161] <<དགག་བྱ་བྱེད་པའི་རང་དབང་སུ་ལ་འདང་མེད།>> ཅེས་པའི་སྙན་ཐོ་ཞིག་བཏོན་པའི་ནང་དུ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་འབྲོག་པ་གནས་སྤོས་ལས་གཞིའི་གྲངས་ཐོ་དང་། དངོས་ཡོད་ཇ་དྲག་གི་གནས་སྟངས་ཁག་གཅིག་གསལ་པོར་བཀོད་ཡོད། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་རྩྭ་ཐང་ལ་རྭ་བ་བསྐོར་ནས་སྲུང་སྐྱོང་བྱེད་ཁུལ་དང་། རྩྭ་ཐང་ནགས་ཚལ་དུ་བསྒྱུར་རྒྱུ་ཡིན་ཚུལ་བཤད་པ།[162] རྩྭ་ཐང་ཉམས་གསོ་[163] ཟེར་བ་སོགས་ལས་གཞི་འདྲ་མིན་ལ་ཁག་དགྲི་བྱས་ནས་འབྲོག་པ་གནས་སྤོས་བྱ་རྒྱུའི་སྲིད་ཇུས་ལག་བསྟར་བྱེད་བཞིན་ཡོད། གོང་གསལ་སྙན་ཐོའི་ནང་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༠ ལོ་

ནས་བཟུང་རྒྱ་དམར་གཞུང་གིས་འབྲོག་པའི་ལུགས་ཀྱི་གྲངས་འབོར་ལ་ཚོད་འཛིན་ཞུགས་ཆེ་བྱས་པ་དང་། འབྲོག་པ་ཡོངས་ཀྱི་རྩྭ་ཐང་ལ་རྭ་བ་བསྐོར་བ་དང་། རྩྭ་ཐང་གཞུང་བཞེས་གཏོང་བ། འབྲོག་པ་གནས་སྤོས་བྱེད་བཞིན་པའི་སྲིད་ཇུས་ལག་བསྟར་བྱས་པ་འཕེད་འདུག འབྲོག་པ་མང་ཚོགས་ལ་སོ་སོའི་སྒོ་ལུགས་རྣམས་བཤས་རང་བཙོང་བཙུག་ནས་སྦེབ་གསོད་བྱས་རྗེས་གཏན་འཛུགས་གྲོང་ཚོར་གནས་སྤོས་བྱེད་དུ་བཙུག་སྟེ་སྲོལ་རྒྱུན་བོད་མི་འབྲོག་པའི་འཚོ་བ་དོར་དགོས་པའི་བཙན་བཀའ་བཏང་ཡོད།[164]

འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྟ་ཞིབ་ཚོགས་པས་བོད་མི་ཞིག་ལ་བཅར་འདྲི་བྱས་པར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ང་ཚོ་བོད་མི་འབྲོག་པ་རྣམས་ལ་སྲོལ་རྒྱུན་འབྲོག་པའི་འཚོ་བ་དོར་དགོས་པ་བཙན་ཤེད་ཀྱིས་ང་ཚོ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་གཏན་འཛུགས་གྲོང་ཚོ་ཟེར་བར་གནས་སྤོ་བྱེད་དུ་བཙུག་པ་རེད། དེར་བརྟེན་ད་ཆ་ང་ཚོའི་ལུགས་ཟོག་ཐམས་ཅད་མེད་པར་གྱུར་སྟབས་འཚོ་རྟེན་གཞན་གང་ཡང་མེད།[165] ཅེས་གསུངས་འདུག

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༣ ལོར་བོད་བྱང་ཤར་གྱི་མགོ་ལོག་ཁུལ་དུ་ལུགས་ཟོག་འཚོ་སྐྱོང་བཀག་སྡོམ་བྱས་ཏེ་འབྲོག་པ་དུད་ཁྱིམ་མང་པོ་གཏན་འཛུགས་གྲོང་ཚོ་ཟེར་བར་གནས་སྤོ་བྱེད་བཙུག་པ་མ་ཟད། འབྲོག་པ་མང་ཚོགས་ལ་སྡོད་ཁང་དང་ལུགས་ཟོག་གི་གུན་གསབ་ཐེངས་གཅིག་ལས་སྤྲད་མེད་པ་དང་།[166] འཚོ་རྟེན་འདོད་བློ་ཁེངས་པ་ཞིག་ཀྱང་མ་སྤྲད་པར་བརྟེན་འབྲོག་པ་མང་ཚོགས་རྣམས་དབྱར་རྩྭ་དགུན་འབུ་འཚོལ་བསྡུ་དང་ཉོ་འཚོང་བྱ་དགོས་བྱུང་ཡོད། དབྱར་དུས་འབྲོག་པ་མང་ཚོགས་ཕལ་ཆེ་བ་སྨན་རྩྭ་འཚོལ་འཐུ་བྱེད་པར་འགྲོ་དགོས་པ་དང་།[167] ས་ཆ་འགའ་ཤས་སུ་ས་གནས་དཔོན་རིགས་ཚོས་སྨན་རྩྭ་འཚོལ་འཐུ་ཚོག་པའི་ཚོག་མཆན་ལག་འཁྱེར་བཟོས་རྗེས་དཔོན་རིགས་ཚོས་བར་ཚོང་རྒྱག་མཁན་བྱས་ནས་ཁེ་བཟང་ཧ་ཅང་ཆེན་པོ་ཟ་བཞིན་ཡོད། ལས་བྱེད་རེ་འགས་མང་ཚོགས་སྨན་རྩྭ་འཐུ་སའི་རི་ཁུལ་དུ་འཁྲིག་སྤྱོད་ཀྱི་གློག་བརྙན

བསྟན་པ་དང་ཆང་རག་གོང་ཁེ་པོར་འཚོང་བ་སོགས་བྱེད་བཞིན་ཡོད། སྐབས་རེ་དབྱར་ རྩྭ་དགུན་འབུ་དཀོན་པོ་ཆགས་པ་དང་སྐབས་རེ་ཉོ་འཚོང་བྱེད་སྐབས་ཕན་ཚུན་མི་མཐུན་པར་བརྟེན་འཁྲུག་འཛིང་ཆབས་ཆེ་ཤོར་བ་དེ་འདྲ་ཡང་ཡང་ཡོང་གི་ཡོད། དེ་ཡང་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༠ ཟླ་ ༦ ཚེས་ ༡༨ ཉིན་ཇོ་ན་ཐན་ཝ་ཊེ་ཡིས་ Jonathan Watts ཨིན་ཇིའི་དི་གར་ཊེན་ The Guardian གསར་ཤོག་ནང་གནས་ཚུལ་སྤེལ་དོན་ལྟར་ན། "རྟོག་གྲ་དེ་ཁྲོད་ཀྱི་གཅིག་ནི། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༨ ཟླ་ ༨ ནང་འཁྲུག་འཛིང་སྐབས་མི་ ༩ ལ་མེ་མདའ་བརྒྱབ་ནས་བསད་པ་དང་མི་ ༥༠ རྨས་སྐྱོན་ཐེབ་ཡོད།"[168] ཅེས་འཁོད་འདུག

བོད་མིའི་ཚོས་དད་ལ་བརྩི་མེད་རྙོག་རོལ་དང་། འབྲོག་པའི་སྲོལ་རྒྱུན་གྱི་འཚོ་བ་གཏོར་བཤིག་བཏང་བའི་གནས་ཚུལ་གཅིག་ནི། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་འབྲོག་པའི་རྩྭ་ཐང་ཐོག་ཆེད་མངགས་བཤས་ར་[169] མང་པོ་བརྒྱབ་ནས་འབྲོག་པའི་ཁྱིམ་ཚང་རེ་རེར་བཤས་ར་དེ་དག་ནང་ཕྱུགས་གྲངས་ཚད་གཞི་གཏན་འབེབས་བྱས་ནས་བཙོང་དགོས་པའི་བཙན་བཀའ་བཏང་བ་དེ་ཡིན། ཕྱུགས་སྡེབ་གསོད་ཀྱི་ལས་གཞི་དེར་བརྩི་བཀུར་དང་ལེན་མི་བྱེད་མཁན་གྱི་འབྲོག་པ་རྣམས་ལ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ཉེས་ཆད་འགེལ་བཞིན་ཡོད།

བོད་ཤར་ཕྱོགས་དཀར་མཛེས་སེར་ཤུལ་རྫོང་གི་བོད་མི་རྣམས་ཀྱིས་ས་གནས་དེར་བཤས་ར་བཙུགས་པར་ངོ་རྒོལ་གྱི་ཞུ་ཡིག་ས་གནས་ལས་ཁུངས་སུ་ཕུལ་ཡང་ས་གནས་ལས་ཁུངས་ཀྱིས་ངོས་ལེན་མ་བྱས་སྐབས་འབུམ་ཉག་དགོན་གྱི་དགེ་འདུན་པ་དང་མང་ཚོགས་རྣམས་ཀྱིས་ས་གནས་ལས་ཁུངས་སུ་འབོད་སྐུལ་གྱི་ཞུ་ཡིག་གཅིག་ཕུལ་འདུག ཞུ་ཡིག་དེའི་ནང་དུ། ནང་པ་སངས་རྒྱས་པའི་ཆོས་ལ་གནོད་པ་འདི་ལས་ཆབས་ཆེ་བ་བཟོ་རྒྱུ་ཅི་ཡོད། ང་ཚོས་སེམས་ཅན་ལ་ཕན་བཏགས་མ་ཐུབ་ཀྱང་འདི་ལྟར་སྡེབ་གསོད་བྱ་རྒྱུ་ནི་རྒྱལ་བའི་བཀའ་དང་ཡོངས་སུ་འགལ་བ་ཞིག་རེད། འདི་ནི་ང

ཚོ་མང་ཚོགས་ཀྱི་རེ་འདུན་ཡིན། [170] ཞེས་འཁོད་ཡོད། འོན་ཀྱང་ས་གནས་ལས་བྱེད་ཀྱིས་ཞུ་ཡིག་འབུལ་མཁན་བོད་མི་གསུམ་འཛིན་བཟུང་བྱས་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༠ ཟླ་ ༡༢ ནང་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་བཟའ་འབྲུའི་ཐོབ་ཐང་གི་དམིགས་བསལ་ཆེད་ལས་མི་སྣ་ཨོ་ལི་ཕར་ཌི་ཤུ་ཊར་ Olivier De Schutter ལགས་རྒྱ་ནག་ནང་གཟིགས་སྐོར་ལ་ཕེབས་ཡོད། ཁོང་གིས་ ༢༠༡༢ ཟླ་ ༡ ཚེས་ ༢༠ ཉིན་ <<རྒྱ་ནག་ལས་དོན་ཆེད་སྒྲིག>> ཅེས་པའི་སྙན་ཐོ་ཞིག་རྒྱལ་ཚོགས་ལ་ཕུལ་ཡོད། སྙན་ཐོ་དེའི་ནང་དུ་བོད་ནང་གི་འབྲོག་པ་གཞིས་སྒྱུར་གྱི་ལས་གཞི་དང་དེ་འབྲེལ་གནས་ཚུལ་འཁོད་པ་ཙམ་མ་ཟད། འབྲོག་པ་ཚོས་རང་འགུལ་ཐོག་ནས་མིན་པར་བཙན་དབང་འོག་གཞིས་སྒྱུར་གྱི་ལས་གཞི་དེ་དག་མཚམས་འཛོག་དགོས་པའི་རེ་འདུན་ཡང་བཏོན་འདུག

སྤྱི་ཚོགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་གྲོང་ཚོ་གསར་པ་ཟེར་བའི་ནང་གནས་སྤོས་བྱེད་པའི་བོད་མི་འབྲོག་པ་རྣམས་ཀྱི་འཚོ་རྟེན་ལ་དམིགས་ནས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ལས་ཀའི་གོ་སྐབས་སྐྲུན་དགོས་པ་དང་། ཤེས་ཡོན་དང་འཕྲོད་བསྟེན་གྱི་མཐུན་རྐྱེན་སྤྲུར་བ་ཚང་མར་བཟའ་འབྲུ་འདང་ངེས་ཀྱི་ཐོབ་ཐང་ཡོད་དགོས་པ་འཁོད་ཡོད།

དེ་བཞིན་འབྲེལ་ཡོད་འབྲོག་པའི་མང་ཚོགས་དང་དོན་དམ་གྱིས་གོ་བསྡུར་བྱས་ཏེ། རྩྭ་ཐང་རྒྱུན་གནས་ཐུབ་པར་དོ་དམ་གྱི་ཐབས་བྱུས་གསར་པ་གཙོས་ཐབས་ལམ་གཞན་ཆང་མར་རྟོག་ཞིབ་བྱེད་དགོས་ [171] ཞེས་འཁོད་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༣ ཟླ་ ༣ ནང་ཛི་ནི་ཝ་གྲོང་ཁྱེར་དུ་ཚོགས་པའི་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་ཆེན་ཐེངས་ ༡༩ པའི་བགྲོ་གླེང་ལྷན་ཚོགས་སྐབས། སྐུ་ཞབས་ཨོ་ལི་ཕར་ཌི་ཤུ་ཊར་ Olivier De Schutter ལགས་ཀྱིས། བོད་ནང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བཙན་དབང་འོག་གནས་སྤོས་ཀྱི་སྲིད་ཇུས་ལག་བསྟར་བྱེད་བཞིན་པར་སྐྱོན་བརྗོད་གནང་དོན།

རྒྱ་ནག་ནང་དུ་ཛ་དྲག་གི་དཀའ་ངལ་མང་པོ་ཞིག་ཡོད་པ་ངས་ཤེས་ཀྱི་ཡོད། ལྷག་པར་དུ་བོད་མི་འགྲོག་པའི་གནས་སྟངས་ཀྱི་དཀའ་ངལ་དེ་ཡིན། ཞེས་དང་། ཡང་ཁོང་གིས་ ༢༠༡༡ ཟླ་ ༣ ནས་བོད་མི་ ༢༥ ཡིས་རང་སྲེག་ལས་འགུལ་སྤེལ་བ་བརྒྱུད་འགྲོག་པ་གནས་སྟོས་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་དེར་ངོ་རྒོལ་བྱས་པར་བརྟེན་སྲིད་བྱུས་དེ་ལམ་ལྡོངས་ཡོང་གི་མེད་པར་ངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད། ལྷག་པར་ཁོང་གིས་རང་སྲེག་ལས་འགུལ་སྤེལ་མཁན་བོད་མི་ ༢༥ ཕོངས་ནས་བོད་མི་ ༡༨ ནི་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བཙུགས་པའི་སྤྱི་ཚོགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་གྲོང་ཚོ་གསར་པ་ཟེར་བར་གནས་སྟོས་ཟིན་པའི་འགྲོག་པ་ཡིན་པ་གསུངས་ཤིང་། དེ་ཡང་ཁོང་གིས་"གནས་སྟངས་དེ་དག་ལ་གཞིགས་ཚེ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་སྲིད་བྱུས་དེ་དག་ལ་མང་ཚོགས་ཁྲོད་དགའ་མོས་ཆེན་པོ་བྱེད་བཞིན་ཡོད་ཚུལ་བཤད་པའི་སྐད་ཆ་དང་གཏན་ནས་མི་མཚུངས་པ་ཞིག་རེད། ཅེས་གསུངས།[172] པེ་ཅིང་སྲིད་གཞུང་གིས་བོད་མི་འགྲོག་པ་དང་འགྲོག་པའི་འཚོ་བ་སྐྱེལ་སྟངས་ནི་རང་བྱུང་ཁོར་ཡུག་ལ་ཉེན་ཚབས་ཆེན་པོ་བཟོ་བཞིན་ཡོད་ཚུལ་དང་། འགྲོག་པའི་འཚོ་ཐབས་ནི་གདོད་མའི་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་འཚོ་ཐབས་ཡིན་ཞིང་། འཚོ་ཐབས་དེའི་དམིགས་ཡུལ་ཡང་རང་ཁ་རང་གསོ་ཐུབ་ཙམ་མ་གཏོགས་སྒྲོ་ཕྱུགས་དེ་དག་བཙོང་ནས་དངུལ་ཐེ་ལྷར་བཟོ་དགོས་པའི་སྐོར་ཤེས་རྟོགས་གང་ཡང་མེད་པའི་སྐྱོན་བརྗོད་བྱེད་བཞིན་ཡོད།[173] འོན་ཀྱང་དོན་དངོས་ནི་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་སྲིད་བྱུས་དེ་ལ་བརྟེན་ནས་མི་ལོ་སྟོང་ཕྲག་རིང་ནས་འཚོ་སྐྱོད་བྱེད་བཞིན་པའི་བོད་མི་འགྲོག་པའི་སྲོལ་རྒྱུན་ལམ་ལུགས་རྩ་མེད་བཟོས་པ་མ་ཟད། འགྲོག་པ་ས་ཡ་གཉིས་ཙམ་གྱི་རིག་གཞུང་དང་ངོ་བོ་རྣམས་མིང་གི་ལྷག་མར་བཏང་།

འགན་ཁུར་མེད་པའི་ཆུ་མཛོད་གསར་རྒྱག་ལས་གཞི།

ལས་གཞི་དེ་དག་གིས་བོད་ཀྱི་ཁོར་ཡུག་བརྙལ་བཤིག་དང་ཨེ་ཤེ་ཡའི་མི་འབོར་ས་ཡ་མང་པོའི་ཚེ་སྲོག་ལ་ཉེན་ཁ་བཟོ་རྒྱུ།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༢༡ ཟླ་ ༣ ནང་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་རྒྱལ་ཡོངས་འཐུས་མིའི་ཚོགས་ཆེན་སྐབས་ལོ་ལྔའི་ (༢༠༢༡།༢༠༢༥) འཆར་གཞི་ཐེངས་བཅུ་བཞི་པ་དེ་གཏན་འབེབས་བྱེད་སྐབས་འཛམ་གླིང་ནང་ཆུ་མཛོད་ཆེ་ཤོས་དེ་བརྒྱུག་རྒྱུའི་ཐག་གཅོད་བྱས་འདུག ལས་འཆར་དེའི་ཁོངས་སུ་གཏོགས་པའི་ལས་དོན་གཙོ་གྲས་ཤིག་ནི་ཡར་ཀླུངས་གཙང་པོའི་གཤམ་འོག་ས་དམའ་སར་ཆུ་གློག་འཛུགས་རྒྱུ་དང་།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༢༠ ཟླ་ ༡༡ ཚེས་ ༢༠ ཉིན་རྒྱ་ནག་གཞུང་གཉེར་གོ་ལའི་དུས་བབ་ཟེར་བའི་གསར་ལས་ཁང་གིས་གནས་ཚུལ་སྤེལ་བ་ལྟར་ན། དེ་ལྟ་བུའི་ཆུ་མཛོད་ཆེན་པོ་དེ་མེ་ཏོག་རྫོང་གི་ནང་བརྒྱུག་རྒྱུ་ཡིན་པ་བཀོད་འདུག མེ་ཏོག་རྫོང་ནི་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཟེར་བའི་མཐའ་མཚམས་ཀྱི་རྫོང་མཐའ་མ་དེ་ཡིན་ཞིང་། ས་གནས་དེར་ཆུ་མཛོད་གསར་རྒྱག་ལས་གཞི་དེ་རྒྱ་གར་ས་མཚམས་ནས་རྒྱང་ཐག་ཀི་ལོ་མི་ཊར་ ༣༠ ལས་མེད།

མེ་ཏོག་རྫོང་གི་ཆུ་ཤུགས་གློག་ཁང་ཆེད་ཡར་ཀླུངས་གཙང་པོའི་རིང་ཚད་ཀི་ལོ་མི་ཊར་ ༥༠ ཁ་སྒྱུར་བྱས་ནས་གློག་ཁང་གསར་པ་དྲུག་གསར་འཛུགས་བྱ་འཆར་ཡོད་འདུག་པ་དང་། གློག་ཁང་རེ་རེས་གློག་ཤུགས་ཐོན་སྐྱེད་ཤུགས་ཚད་ཀི་ལོ་ཤར་ས་ཡ་བཅུ་རེ་སྐྲུན་རྒྱུ་དང་། གློག་ཁང་དྲུག་པོ་རེ་རེའི་བར་གཙང་པོའི་འབབ་ཚད་མི་ཊར་ ༩༠༠ ཡོད་ཅིང་། དེ་ལྟར་འབབ་ཚད་མི་ཊར་༩༠༠དེ་དྲུག་ཏུ་སྒྱུར་རྩིས་བཏང་བ་ཡིན་ན་གཙང་པོའི་འབབ་ཚད་མི་ཊར་ ༢༩༠༠ ཆགས་པ་རེད། དེ་ལྟ་བུའི་མེ་ཏོག་རྫོང་གི་ཆུ་ཤུགས་གློག་ཁང་གི་གློག་ཤུགས་ཐོན་སྐྱེད་དེ་འཛམ་གླིང་ནང་ཆུ་ཤུགས་གློག་ཁང་ཆེ་ཤོས་སུ་གྲགས་པ་རྒྱ་ནག་གི་ཆུ་མཛོད་གསུམ་ཞེས་པ་དེ་ལས་ཀྱང་གློག་ཤུགས་ཐོན་སྐྱེད་ལྡབ་གསུམ་གྱི་མང་བ་སྐྲུན་རྒྱུ་ཡིན་འདུག

དེ་ཡང་རྒྱལ་ཡོངས་མི་དམངས་འཐུས་མིའི་ཚོགས་ཆེན་མི་རིགས་ཨུ་ཡོན་ལྷན་ཁང་གི་འགན་འཛིན་གཞོན་པ་ཆེ་དགྲ་ལྷས་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་རྒྱལ་ཡོངས་འཐུས་མིའི་

ཚོགས་ཆེན་སྐབས་བཤད་དོན། "ཁོར་ཡུག་ལ་དོ་སྣོག་ཇི་ཙམ་བྱུང་ཡོད་མེད་ཧ་ཅང་ཞིབ་གང་སྦྱར་གྱིས་སྲིད་གཞུང་ནས་ཆུ་མཛོད་གསར་རྒྱག་ལས་གཞི་དེ་འདི་ལོར་འགོ་འཛུགས་ཐུབ་པར་འབད་བརྩོན་བྱེད་དགོས།"

བཙན་ཤེད་ཀྱིས་འགྲོག་པ་གཞིས་སྤོ་བྱེད་བཅུག་པ། རྒྱ་ཐང་གི་བདག་པོ་དབུལ་པོར་ཀྱི་གནས་སུ་ལྷུང་བ།

ནག་ཆུ་འགྲོག་པ་གཞིས་སྤོའི་ལས་གཞི།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ལོར་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཀྱི་དམར་ཤོག་ཚོགས་པས་ཐག་གཅོད་བྱས་པར་གཞིགས་ན། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ནས་ ༢༠༢༥ བར་ཏུ་ཅང་ས་མཐོའི་བོད་མི་འགྲོག་པ་རྣམས་ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་ལ་སྣད་དེ་གཞིས་སྤོ་བྱེད་འཇུག་རྒྱུ་ཡིན་འདུག རྒྱ་མཚོའི་ངོས་ནས་མཐོ་ཚད་པེ་ཏེ་ ༥༡༠༠ ཡོད་སའི་ས་ཁུལ་གྱི་བོད་མི་འགྲོག་པ་རྣམས་གཞིས་སྤོ་བྱ་རྒྱུ་དང་། ལས་གཞིའི་ཡུན་ཚད་ནི་ ༢༠༡༨ ནས་ ༢༠༢༥ བར་ཡིན་ཞིང་། ས་ཁུལ་ཁྱབ་ཚད་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཀྱི་གཞིས་རྩེ་ཁུལ་དང་། ནག་ཆུ་ཁུལ། མངའ་རིས་ཁུལ་བཅས་དང་རྫོང་ཉིས་ཤུ། གྲོང་ཚེར་དགུ་བཅུ་གོ་བདུན་ནས་ཡིན་ཞིང་། ས་ཁུལ་དེ་དག་ནས་ཁྱིན་བོད་མི་གྲངས་ཆིག་འབུམ་གསུམ་ཁྲི་གཞིས་སྤོ་བྱ་རྒྱུ་དང་། དེ་ཁྲོད་མི་གྲངས་འབུམ་གཅིག་ལྷག་ཡར་ཀླུངས་གཙང་པོ་ཉེ་འགྲམ་དུ་གཞིས་སྤོ་བྱ་རྒྱུ་ཡིན་འདུག

བོད་མི་དེ་དག་ཚོ་ཁག་ཏུ་བགོས་ནས་གཞིས་སྤོ་བྱ་རྒྱུ་དང་། དེ་ཡང་ནག་ཆུ་ཁུལ་ནས་བོད་མི་ཁྱོན་ཉིས་ཁྲི་དྲུག་སྟོང་གསུམ་བརྒྱ་བཞི་གཞིས་སྤོ་བྱ་རྒྱུའི་ཁོངས་སུ་ཡོད་པ་རྣམས་ཚོ་ཁག་འགའ་ཤས་ལ་བགོས་ནས་ཚོ་ཁག་རེ་རེར་བོད་མི་དྲུག་སྟོང་སུམ་བརྒྱ་དྲུག་ཡོད་འདུག གཞིས་སྤོའི་ལས་གཞིའི་ཚོ་ཁག་དང་པོ་དེ་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ལོར་འགོ་འཛུགས་ཀྱིས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༩ ཟླ་ ༡༢ མཇུག་བསྒྲིལ་བ་རེད། སྐབས་དེར་བོད་མི་ཁྱིམ་ཚང་དགུ་བརྒྱ་ལྔ་བཅུ་ང་བདུན་ནས་ཁྱོན་མི་གྲངས་བཞི་སྟོང་བརྒྱ་མེད་ལྔ་བཅུ་ང་བརྒྱད་ཡོད་འདུག

གཞིས་སྤོས་ལས་གཞི་ཚོ་ཁག་གཉིས་པ་དེ་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༢༢ ཟླ་ ༦ ཚེས་ ༢༥ ཉིན་སྤེལ་ཞིང་། ལོ་དེའི་ཕྱི་ཟླ་ ༡ ཚེས་ ༡༡ བར་དུ་ནག་ཆུའི་ས་ཁུལ་ནས་བོད་མི་ཚིག་ཁྲི་བདུན་སྟོང་ལྔ་བརྒྱ་ལྔ་བཅུ་ང་ལྔ་ལྷོ་ཁར་གཞིས་སྤོ་སྒོ་བྲ་རྒྱུའི་ཁོངས་ནས་བོད་མི་ཚིག་ཁྲི་གསུམ་སྟོང་ལྔ་བརྒྱ་དྲུག་ཅུ་རེ་དགུ་དང་། ལས་བྱེད་ ༣༥༡༨ གཞིས་སྤོས་ཟིན།

མཇུག་སྡོམ།

འདས་པའི་ལོ་ངོ་ ༦༠ རིང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་འཆར་གཞི་ལྡན་པའི་ཐོག་ནས་བོད་མིའི་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་། སྐད་ཡིག ཡུལ་གོམས་གཤིས་ལུགས། སྲོལ་རྒྱུན་བོད་མིའི་འཚོ་བའི་གནས་སྟངས་སོགས་རྩ་མེད་གཏོང་བཞིན་པ་མ་ཟད། བོད་མི་འབྲོག་པའི་ས་ཁུལ་ཁག་ཏུ་འབྲོག་པའི་ལམ་སྲོལ་དང་མི་མཐུན་པའི་སྤྱི་ཚོགས་དང་དཔལ་འབྱོར། རིག་གཞུང་། ཆབ་སྲིད་བཅས་ཀྱི་སྲིད་ཇུས་སྣ་མཐུད་སྤེལ་བར་བརྟེན་འབྲོག་པའི་སྲོལ་རྒྱུན་གྱི་ལམ་སྲོལ་རྩ་མེད་བཟོ་བཞིན་པ་དང་། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་མི་རིགས་རིག་གཞུང་དང་བཅས་པར་རྩ་མེད་བཟོས་ནས་བོད་ཡུལ་རྒྱ་ཡུལ་དུ་བསྒྱུར་བཞིན་ཡོད། རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་བཙན་རྒྱལ་རིང་ལུགས་ཀྱི་བསམ་བློ་ངོ་མ་དེ་བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་གྱི་རིག་གཞུང་རྩ་མེད་བཟོ་བའི་སྲིད་ཇུས་དེ་ལས་རྟོགས་ཐུབ།

སྐབས་བབ་ཀྱི་དྲི་རྟགས་ཆེ་ཤོས་དེ་ནི། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་རྒྱལ་སྤྱིའི་ལམ་ལུགས་དང་རྒྱལ་ནང་གི་ཁྲིམས་ལ་བརྩི་བཀུར་གྱིས་བོད་ནང་དུ་ལག་བསྟར་བྱེད་བཞིན་པའི་ནོར་འཁྲུལ་ཅན་གྱི་སྲིད་ཇུས་དེ་དག་ལ་བསྐྱར་ཞིབ་དང་། ཕྱིར་འཐེན་བྱས་དང་མ་བྱས་ལ་ཐུག་ཡོད།

བོད་མདོ་སྨད་གི་ཁོར་ཡུག་ཉམས་རྒུད་དུ་འགྲོ་བཞིན་པའི་གནས་སྟངས།

ངོ་སྤྲོད།

འབྱུང་བའི་འགྱུར་ལྡོག་དང་མིའི་བྱ་སྤྱོད་ལ་བརྟེན་ནས་བོད་མདོ་སྨད་གི་སྐྱེ་ཁམས་ཁོར་ཡུག་ཉམས་ཆག་ཤུགས་ཆེ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད། ལྷག་པར་ཉེ་བའི་ལོ་ངོ་བཅུ་ཕྲག་འགའ་ཤས་ནང་གོ་ལའི་ཚ་དྲོད་རྒྱས་བཞིན་པ་དེས་བོད་མདོ་སྨད་ཐོག་ཤུགས་རྐྱེན་དེ་བས་ཚབས་ཆེ་བ་བྱུང་ཡོད། སྐབས་མ་ལེགས་པ་ཞིག་ལ་ད་བར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ཀྱི་ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་ཆེད་དོན་དམ་ཕན་ཐོགས་ཡོད་པའི་སྲིད་བྱུས་ལག་བསྟར་མ་བྱས་པ་དེས་ཁོར་ཡུག་གནས་སྟངས་དེ་བས་ཇེ་སྡུག་ཏུ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ནང་གཏེར་ཁ་གང་བྱུང་སློག་འདོན་བྱས་དང་བྱེད་བཞིན་པ་དེས་ཁོར་ཡུག་ཉམས་རྒུད་འགྲོ་བར་མ་ཟད། ས་གནས་བོད་མི་རྣམས་ཀྱི་སེམས་ཁམས་ལའང་ཟ་ཁ་ཆེན་པོ་ཞིག་བཟོས་ཡོད། འཛུགས་སྐྲུན་ཡར་རྒྱས་ཁོ་ན་གཙིགས་ཆེར་འཛིན་པ་དེས་རྒྱ་ནག་གི་ས་དང་ཆུ། མཁའ་རླུང་བཅས་པ་སྦག་བཙོག་ཅན་དུ་འགྱུར་ཡོད། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ཀྱི་ཁོར་ཡུག་གཏོར་བཤིག་གི་བྱ་སྤྱོད་མུ་མཐུད་སྤེལ་ཚེ་འཛམ་གླིང་ཡང་ཐོག་གི་བོད་མདོ་སྨད་འདི་ཡང་རྒྱ་ནག་ནང་གི་སྦག་བཙོག་ཅན་གྱི་ཞིང་ཆེན་གཞན་ལྟ་བུ་ཆགས་རྒྱུ་རེད། དེ་ལྟར་བྱུང་ཚེ་བོད་དང་རྒྱ་ནག་ཙམ་མ་ཡིན་པར། བོད་ཀྱི་གཙང་ཆུ་ཁག་ལ་བརྟེན་ནས་འཚོ་བཞིན་པའི་ཨེ་ཤེ་ཡའི་མི་འབོར་ས་ཡ་མང་པོར་གོད་ཆགས་ཆེན་པོ་ཐོག་རེད་ཡིན།

བོད་མིའི་ཡུལ་གོམས་གཤིས་ལུགས་ལ་མདོ་སྨད་གནམ་གཤིས་ཀྱི་ཤུགས་རྐྱེན་ཆེན་པོ་ཡོད། བོད་མིའི་སྲོལ་རྒྱུན་ལ་རི་ཀླུང་སྣམ་གཞེར་སོགས་རང་བྱུང་ཁམས་ལ་སྲུང་སྐྱོབ་བྱ་རྒྱུའི་གོམས་གཤིས་རྒྱུན་འཛུགས་སུ་ཡོད་པ་དང་། རྒྱུན་ཏུ་མདོ་སྨད་གི་གནམ་གཤིས་དང་འགྲོགས་གཤིབས་ཆེ་བ་དང་། གནམ་གཤིས་འགྱུར་ལྡོག་ལ་

གཞིགས་ཏེ་འཚོ་གནས་བྱ་རྒྱུའི་ཐབས་ཤུས་རང་ཆས་སུ་བོད་མིའི་གོམས་གཤིས་སུ་འཛུགས་ཡོད་སྐབས། སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་དཔལ་ཡོན་ཕྱུན་སུམ་ཚོགས་པའི་སྒོ་ནས་དར་སྤེལ་གཏོང་ཐུབ་པ་བྱུང་ཡོད། དེ་ནི་གཙོ་བོ་བོད་མི་རྣམས་མི་ལོ་སྟོང་ཕྲག་རིང་རང་བྱུང་ཁོར་ཡུག་དང་འགྲོགས་གཤིབས་ཆེ་བ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་རེད།

བོད་མིའི་འཚོ་བའི་ཁྲོད་སྐྱེས་ཁམས་ཁོར་ཡུག་ཙ་ཆེར་འཛིན་པའི་གོམས་གཤིས་ནི་བོད་ཀྱི་གདོད་མའི་ཆོས་ལུགས་གཡུང་དྲུང་བོན་གྱི་ལྟ་བའི་རྨང་གཞིའི་ཐོག་ནས་བྱུང་ཡོད། ལྷག་པར་བོད་མི་ཚོས་ས་ལ་གནས་པའི་ས་ལྷ་དང་། རི་ལ་གནས་པའི་གཞི་བདག ཡུལ་ལ་གནས་པའི་ཡུལ་ལྷ། ཆུ་ལ་གནས་པའི་ཀླུ། བྲག་ལ་གནས་པའི་བཙན་སོགས་ཡོད་པར་ཡིད་ཆེས་བྱས་ནས་རི་ཀླུང་གང་བྱུང་ལ་ས་བརྐོ་རྡོ་སློག་དང་ཤིང་ནགས་གཙོད་འབྲེག་བྱས་ན་ཡུལ་ལྷ་དང་། ས་ལྷ། གཞི་བདག་གི་གནོད་པ་ཡོང་རྒྱུ་དང་། མཚོ་དང་མཚེའུ་གཙང་པོ་སོགས་ཆུ་བོ་བཙོག་པ་བཟོས་ན་ཀླུའི་གནོད་པ་ཡོང་རྒྱུ་སོགས་ལ་ཡིད་ཆེས་བྱས་ནས་མི་ལོ་སྟོང་ཕྲག་རིང་གནས་པ་དེས་འཇིག་སླ་བའི་བོད་མཐོ་སྒང་གི་རང་བྱུང་ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་ལ་ཕན་ཐོགས་ཧ་ཅང་ཆེན་པོ་བྱུང་ཡོད།

དུས་རབས་བདུན་པའི་ནང་རྒྱལ་ཐོག་ ༣༣ རྒྱལ་པོ་སྲོང་བཙན་སྒམ་པོའི་སྐུ་དུས་སུ་ཁྲིམས་ཡིག་གཏན་འབེབས་མཛད་པ་དེ་དག་གིས་རི་སྐྱེས་སྲོག་ཆགས་ལ་གནོད་འཚེའམ་གསོད་མི་ཆོག་པ་སོགས་འཁོད་ཡོད།

ཕག་མོ་གྲུ་པའི་རྒྱལ་རྒྱུད་སྲོལ་གཏོད་པ་པོ་ཏའི་སི་ཏུ་བྱང་ཆུབ་རྒྱལ་མཚན་ (༡༣༠༢-༡༣༦༤) མཆོག་གིས་གཏན་ལ་ཕབ་པའི་ཁྲིམས་ཡིག་ནང་དེ་མཚུངས་ཁྱད་པར་ཅན་གྱི་དུས་ཆེན་སྐབས་རི་དྭགས་བཙོན་མི་ཆོག་པ་དང་། བོད་དབུས་སུ་ཤིང་སྣ་བོན་ཆེ་འདེབས་འཛུགས་ཀྱི་སྲོལ་བཟང་བཏོད་ཡོད། ལོ་ལྟར་ཤིང་སྡོང་གྲངས་ ༢༠༠༠༠༠ འདེབས་འཛུགས་བྱས་པ་དེ་དག་སྲུང་སྐྱོབ་བྱེད་མཁན་གྱི་མི་སྣ་བསྐོ་འཛུགས་གནང་ཡོད།

ལྷག་པར་དགའ་ལྡན་ཕོ་བྲང་གི་སྲིད་དབང་དབུ་བརྙེས་ནས་བཟུང་ (༡༦༤༢-༡༩༥༩) བཟུང་བོད་ས་ཁྱོན་དུ་ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་ལས་གཞི་རྒྱ་ཆེ་སྤེལ་ཡོད། ༧རྒྱལ་མཆོག་༧སྐུ་ཕྲེང་ལྔ་པ་ཆེན་པོ་མཆོག་དང་། ༧རྒྱལ་དབང་༧སྐུ་ཕྲེང་༡༣ཆེན་པོ་མཆོག་གི་༧སྐུ་དུས་སུ་རི་རྒྱ་ཀླུང་རྒྱ་བསྡམས་པའི་རྩ་ཚིག་གཏན་འབེབས་མཛད་ཡོད། ཕྱོགས་མཚུངས་༧རྒྱལ་དབང་༧སྐུ་ཕྲེང་༡༤ཆེན་པོ་མཆོག་གང་ཉིད་ཀྱི་ཐུགས་སྐྱེད་དམ་བཅའ་གཙོ་བོ་གསུམ་གྱི་ནང་ནས་གཅིག་ནི་བོད་ཀྱི་ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་མཛད་རྒྱུ་དེ་ཡིན་པ་རེད།

གོ་ལ་སྤྱི་ཡོངས་ལ་བོད་མདོ་སྨད་ཀྱི་གལ་གནད།

ཚན་རིག་པ་རྣམས་ཀྱིས་བོད་མདོ་སྨད་ལ་ "འཛམ་གླིང་ཡང་ཐོག" དང་། "གོ་ལའི་སྣེ་གསུམ་པ།" "ཨེ་ཤེ་ཡའི་ཆུའི་བང་མཛོད།" "དབྱར་གྱི་ཆར་དུས་སྨྲུན་མཁན་གྱི་རྫེ་བོ" སོགས་མིང་དོན་མཚུངས་པའི་མཚན་བསྙོད་དེ་དག་ནས་བོད་མདོ་སྨད་ནི་གོ་ལ་ཧྲིལ་པོའི་ཁོར་ཡུག་ལ་ཤིན་ཏུ་གལ་གནད་ཆེན་པོ་ཆགས་ཡོད་པ་གསལ་པོར་བསྟན་ཡོད།

རྒྱ་མཚོའི་ངོས་ནས་ཆ་སྙོམས་མཐོ་ཚད་མི་ཏར་བཞི་སྟོང་གི་ཐོག་ཏུ་གནས་པའི་བོད་མདོ་སྨད་ལ་ས་ཁྱོན་ཀི་ལོ་མི་ཏར་ས་ཡ་གཉིས་དང་ཕྱེད་ཙམ་ཡོད་པ་ནི་གོ་ལ་ཧྲིལ་པོའི་སྐམ་ས་ཁྱོན་ཡོངས་ཀྱི་བརྒྱ་ཆ་གཉིས་ཙམ་ཟིན་པ་དང་། འཛམ་གླིང་གི་མཐོ་སྒང་མཐོ་ཤོས་⁽¹⁷⁴⁾ དང་གཞི་རྒྱ་ཆེ་ཤོས་དེ་ཆགས་ཡོད།

དེ་བཞིན་འཁྱགས་རོམ་གྲངས་ ༤༦༠༠༠ ལྷག་ཡོད་པ་རྣམས་ས་ཁྱོན་ཀི་ལོ་མི་ཏར་ ༡༠༥༠༠༠ ལ་ཁྱབ་ཡོད་ཅིང་། བོད་མདོ་སྨད་འདི་གོ་ལའི་ལྷོ་བྱང་གི་སྣེ་གཉིས་ཕྱུད་འཛམ་གླིང་ནང་འཁྱགས་རོམ་མང་ཤོས་དང་འབབ་ཆུའི་འབྱུང་ཁུངས་ཆེ་ཤོས་ཤིག་ཀྱང་ཆགས་ཡོད། དེར་བརྟེན་ཚན་རིག་པ་ཚོས་བོད་མདོ་སྨད་འདི་ཉིད་ལ་" འཛམ་གླིང་གི་སྣེ་མོ་གསུམ་པ་" ཞེས་འབོད་བཞིན་ཡོད།

འབྲི་ཆུ་དང་། རྨ་ཆུ། རྫ་ཆུ། རྒྱལ་མོ་རྔུལ་ཆུ། སེངྒེ་ཁ་བབ། ཡར་ཀླུང་གཙང་པོ་བཅས་གླིང་ཆེན་ཨེ་ཤེ་ཡའི་གཙང་པོ་ཆེ་ཤོས་དང་གལ་ཆེ་ཤོས་དྲུག་ཡོད་པ་དེ་དག་གི་ཆུ་མགོ་བོད་མཐོ་སྒང་ལ་ཡོད་པ་དང་། གཙང་པོ་དེ་དག་ནི་པ་ཀི་སི་ཐན་དང་། རྒྱ་གར། བལ་ཡུལ། བྷང་ལ་དེ་ཤི། འབར་མ། ཐའི་ལེན་ཊི། ལའོ་སི། ཀེམ་བྷོ་ཊི་ཡ། ཝི་ཐི་ནམ། རྒྱ་ནག་སོགས་འཛམ་གླིང་ནང་མི་འབོར་ཤོན་ཆེ་ཤོས་ཡོད་པའི་རྒྱལ་ཁབ་དེ་དག་གི་མི་མང་ས་ཡ་མང་པོའི་འཚོ་བའི་རྟེན་གཞིར་གྱུར་ཡོད་པ་ཡིན།

གོ་ལའི་སྣེ་གསུམ་པའི་འཁྱགས་རོམ་དེ་དག་བཞུ་བར་བརྟེན་བར་མཚམས་མེད་པར་རྒྱུག་བཞིན་པའི་ཨེ་ཤེ་ཡའི་རྒྱུག་ཆུ་ཆེ་ཁག་དེ་དག་གིས་འཛམ་གླིང་གི་མི་འབོར་ལྔ་ཆ་གཅིག་ལྷག་གི་སྤྱི་ཚོགས་དང་དཔལ་འབྱོར་གྱི་གནས་སྟངས་ལ་ཤུགས་རྐྱེན་ཏ་ཅང་ཆེན་པོ་ཐེབས་བཞིན་ཡོད།(175)

བོད་མཐོ་སྒང་གི་གནམ་གཤིས་འགྱུར་ལྡོག་ལ་བརྟེན་ནས། རྒྱ་གར་དང་ཤར་ཨེ་ཤེ་ཡའི་ཆར་དུས་ཚོད་འཛིན་དང་ཆར་ཞོད་ཆེ་ཆུང་ལ་ཤུགས་རྐྱེན་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་ཡིན།(176) དེར་བརྟེན་བོད་མཐོ་སྒང་ལ་ཨེ་ཤེ་ཡའི་གནམ་གཤིས་སྒྲུན་མཁན་ཞེས་ཟེར་སྲོལ་ཡོད། ཉེ་དུས་ཡུ་རོབ་དང་བྱང་ཤར་ཨེ་ཤེ་ཡའི་ས་ཁུལ་ནང་དྲོད་རླབས་རྒྱས་ནས་ཚ་དྲོད་ཆེ་རུ་འགྲོ་བཞིན་པ་དེ་ཡང་མཐོ་སྒང་བོད་ཀྱི་གངས་རི་རྣམས་ཀྱི་ཁ་བ་ཇེ་ཉུང་དུ་འགྲོ་བ་དེ་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཚན་རིག་པ་རྣམས་ཀྱིས་བརྗོད་ཀྱིན་ཡོད།(177)

རྒྱ་ནག་གི་སྤྱི་ཚོགས་དང་། དཔལ་འབྱོར། ཁོར་ཡུག་གི་གནས་བབ་སོགས་བརྟན་ལྷིངས་ཡོང་རྒྱུའི་ཐད་བོད་མཐོ་སྒང་གི་ཁོར་ཡུག་གནས་སྟངས་བཟང་པོ་དགོས་རྒྱུ་ཤིན་ཏུ་གལ་འགངས་ཆེན་པོ་ཆགས་ཡོད། གངས་རི་དང་གཏན་འཇགས་ཀྱི་འཁྱགས་རོམ་བཞུར་བ་ལས་བྱུང་བའི་བོད་ཀྱི་ཆུ་བོ་ཆེན་པོ་འབྲི་ཆུ་དང་རྨ་ཆུ་གཉིས་ཀྱི་ཆུ་རྒྱུན་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱ་ནག་གི་སྐད་གྲགས་ལྡན་པའི་ལོ་རྒྱུས་དང་། རིག་གཞུང་། དཔལ་འབྱོར་སོགས་དང་འཕེལ་ཆེན་པོ་ཐུབ་པ་བྱུང་ཡོད་ལ། ཆུ་བོ་དེ་གཉིས་སུ་མཐུད་རྒྱ་ནག་གི་ལྗོ

བྱང་ས་ཁུལ་བརྒྱུད་ཞིང་ཆེན་ཁག་ཕལ་མོ་ཆེའི་ནང་རྒྱུག་ནས་མི་འབོར་ས་ཡ་མང་པོའི་འཚོ་བའི་མཐུན་རྐྱེན་དུ་གྱུར་བཞིན་ཡོད་པ་དངོས་ཡོད་གནས་ཚུལ་ཆགས་ཡོད།

རྒྱ་ནག་ནང་གི་གཙང་ཆུ་བརྒྱ་ཆ་ ༩༠ ཙམ་ལ་སྦག་བཙོག་གི་གནོད་སྐྱོན་ཆེན་པོ་ཕོག་ཟིན་པ་དང་། གཙང་ཆུ་བརྒྱ་ཆ་ ༧༠ ཙམ་ལ་སྦག་བཙོག་གི་གནོད་སྐྱོན་ཚབས་ཆེ་ཕོག་པར་བརྟེན་ཆུ་བོ་དེ་དག་དུག་ཆུར་གྱུར་ནས་ལུས་ལ་རེག་པ་ཙམ་ཡང་བྱེད་མི་འོས་པ་ཆགས་ཡོད།[178] མཚོ་དང་ཆུ་མཛོད་བཞི་ཆ་གསུམ་ཙམ་མིའི་འཐུང་ཆུ་དང་། ཉ་འཛིན་རྒྱུའི་འཚོ་ཐབས་སྐྱེལ་མི་འོས་པ་ཆགས་ཡོད།[179]

བོད་མཐོ་སྒང་གི་ས་ཆུ་རླུང་གསུམ་ལ་སྦག་བཙོག་ཤུགས་ཆེ་ཕོག་པ་དེས་ད་ཡོད་ཁོར་ཡུག་གི་གནས་སྟངས་ཇ་དྲག་ཏུ་སོང་ནས་རང་བྱུང་གི་གོད་ཆགས་བསམ་ཡུལ་ལས་འདས་པ་ཞིག་ཡོང་ངེས་ཡིན། བོད་ནང་རྒྱ་ནག་གིས་དབང་སྒྱུར་མ་བྱས་གོང་བོད་མིས་མི་རབས་ནས་མི་རབས་བརྒྱུད་བོད་མཐོ་སྒང་གི་རང་བྱུང་ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་ཡག་པོ་བྱས་ཡོད། རྒྱ་ནག་གིས་བོད་ས་ཁྲོན་ཡོངས་ལ་བཙན་འཛུལ་བྱས་པ་ནས་བཟུང་བོད་ཀྱི་ཁོར་ཡུག་ཉམས་རྒུད་འགྲོ་ཤུགས་ཆེ་རུ་ཕྱིན་ཡོད། དེར་བརྟེན་བོད་མཐོ་སྒང་གི་དྭངས་ཤིང་བསིལ་བའི་རང་བྱུང་མཁའ་རླུང་རྡུབ་ཆེད་དང་། ཡིད་དུ་འོང་བའི་བོད་ལྗོངས་ལ་ལྷ་འདོད་ཡོད་པའི་རྒྱ་རིགས་ཡུལ་སྐོར་སྤྲོ་འཆམ་པ་ས་ཡ་མང་པོ་ཡོད་པ་རྣམས་བློ་ཕམ་ཚད་མེད་ཡོང་ངེས་རེད།

གོ་ལའི་གནམ་གཤིས་འགྱུར་ལྡོག་གིས་བོད་མཐོ་སྒང་ལ་ཤུགས་རྐྱེན་ཇི་བྱུང་།

འཁྱགས་རོམ་བྲི་བ།

བོད་མཐོ་སྒང་ལ་གནམ་གཤིས་འགྱུར་ལྡོག་གི་ཤུགས་རྐྱེན་མྱུར་ལ་ཚབས་ཆེ་བའི་དབང་གིས་གཞི་རྒྱ་ཆེ་བའི་རྩ་ཐང་བྱེ་སར་འགྱུར་བ་དང་། སྲིད་པའི་གངས་རི་དང་འཁྱགས་རོམ་ཉམས་རྒུད་ཤུགས་ཆེ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད།

བོད་མཐོ་སྒང་སྟེང་འཁྱགས་རོམ་གྲངས་ ༤༦༠༠༠ ཡོད་པར་བརྟེན་འཛམ་གླིང་ལྷོ་བྱང་གི་སྣེ་གཉིས་ཕུད་འཁྱགས་རོམ་མང་ཤོས་ཡོད་ས་ཞིག་ཆགས་ཡོད་སྟབས་འཛམ་གླིང་གི་སྣེ་མོ་གསུམ་པ་ཞེས་མིང་དོན་མཚུངས་པའི་ཐ་སྙད་འདི་གྲགས། འོན་ཀྱང་ད་ཆ་འཛམ་གླིང་གི་སྣེ་མོ་གསུམ་པ་དེ་གོ་ལའི་ཚ་དྲོད་རྒྱས་པར་བརྟེན་སྨྱུར་ཚད་ཏུ་ཅང་མཐོ་པོར་བཞུར་བཞིན་ཡོད་པ་དེ་ནི་བློ་འཚབ་བྱེད་དགོས་པ་ཞིག་རེད།

ཕྱི་ལོ་ཆིག་སྟོང་དགུ་བརྒྱ་ལྔ་བཅུ་ང་གྲངས་ནས་བཟུང་བོད་མཐོ་སྒང་དུ་ལོ་བཅུ་ཕྲག་རེའི་ཚ་དྲོད་འཕར་ཚད་ (0.3°C degree celcius) བྱུང་བ་ནི་གོ་ལ་ཧྲིལ་པོའི་ཚ་དྲོད་འཕར་ཚད་ལས་ལྡབ་གཉིས་ཀྱིས་མང་བ་ཡིན་ལ། དེའི་དབང་གིས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༠[180] ལོ་ནས་བཟུང་བོད་མཐོ་སྒང་དུ་ལོ་རེ་གངས་གསོག་འཕར་ཡོང་རྒྱུ་ལྟ་ཞོག་འཁྱགས་རོམ་བརྒྱ་ཆ་ ༨༢ ལྷག་བཞུར་ཟིན་ཡོད།[181] དེ་བཞིན་གངས་རི་བཞུར་བའི་དུས་ཀྱི་ནམ་ཟླ་ཤར་སྔ་ལ་བཞུར་ཡུན་ཡང་རིང་བས་[182] གལ་སྲིད་ད་ལྟའི་གནས་སྟངས་སུ་མཐུད་གནས་ན། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༥༠ ལོ་ཙམ་ལ་བོད་མཐོ་སྒང་གི་འཁྱགས་རོམ་གསུམ་ཆ་གཉིས་ཙམ་རྩ་མེད་དུ་འགྲོ་ངེས་རེད་ཅེས་ཚན་རིག་པ་རྣམས་ཀྱིས་བརྗོད་ཡོད།[183]

འཁྱགས་རོམ་སྨྱུར་པོར་བཞུར་བར་བརྟེན་བོད་ཁར་ཕྱོགས་དང་ལྷོ་ཁར་ས་ཁུལ་མང་པོ་ཞིག་གི་རི་རྩེའི་དེ་སྔའི་གངས་རྣམས་ཇེ་ཉུང་དུ་སོང་ཡོད། དེ་སྔ་ལོ་ཧྲིལ་པོར་རི་རྩེ་ཁ་བས་བཀྲམ་པ་དེ་དག་ད་ཆ་ནམ་དུས་སོ་སོར་མ་གཏོགས་ཁ་བ་མ་འབབ་པར་གནས། འཁྱགས་རོམ་སྨྱུར་པོར་བཞུར་བ་དེས་གཙང་པོའི་ཆུ་གཞུང་ཤུགས་ཆེ་རྒྱས་ནས་བོད་ནང་དབྱར་དུས་ཆུ་ལོག་གི་གོད་ཆགས་ཐོག་པའི་གནས་ཚུལ་འབྱུང་བཞིན་པར་མ་ཟད། འཁྱགས་རོམ་བཞུར་ནས་བཅོས་མའི་མཚོ་ཆགས་པ་དང་། མཚོ་དེ་དག་ཚད་ལས་བརྒལ་སྐབས་ནམ་རྡོལ་ཚོད་དཔག་བྱེད་དཀའ་བ་དང་། འབྲུག་དང་བལ་ཡུལ། དེ་བཞིན་ཧི་མ་ལ་ཡའི་རི་རྒྱུད་ཀྱི་ཉེ་འདབས་སུ་ཆགས་པའི་རྒྱ་གར་བྱང་ཕྱོགས་ས་ཁུལ་ཁག་ཏུ་འཁྱགས་རོམ་བཞུར་བར་བརྟེན་ནས་ཆགས་པའི་བཅོས་མའི་མཚོ་དེ་དག་

རྫོལ་རྒྱུའི་ཉེན་ཚབས་ཆེ། སྤྱིར་བོད་ཀྱི་ས་བབ་ཆགས་ཚུལ་ལ་བལྟ་སྐབས་བཙོས་མའི་མཚོ་རྫོལ་བའི་དཀའ་ངལ་འཕྲད་ངེས་ཤིག་ཡིན་ཡང་། སྐབས་ལེགས་པ་ཞིག་ལ་ད་བར་དེ་རིགས་ཧ་ཅང་ཉུང་ཉུང་རེད།

འོན་ཀྱང་ང་ཚོ་འདོད་བློ་ཁེངས་ནས་བསྡད་མི་རུང་། བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་གི་ཉམས་ཞིབ་པས་ཉམས་ཞིབ་བྱས་པ་བརྒྱུད་ཤེས་རྟོགས་བྱུང་བ་ལྟར་ན་བོད་ཁམས་ཕྱོགས་ས་ཁུལ་དུ་བཙོས་མའི་མཚོ་གསར་པ་བཅུ་གྲངས་ཆགས་པ་དང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་མཚོ་དེ་དག་ལ་རྟོག་ཞིབ་ཆེད་གཞུང་གིས་འགྲོ་གྲོན་གཏང་གི་མེད། མཚོ་དེ་དག་ནམ་རྫོལ་མིན་སུས་ཀྱང་ཚོད་དཔག་དཀའ་བར་བརྟེན་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་དོན་དམ་ཉེན་སྲུང་གིས་ལས་གཞི་ངེས་པར་སྤེལ་ཐབས་བྱེད་དགོས།

གཏན་འཁྱགས་ཆགས་རིམ་ཉམས་རྒྱུད།

གོ་ལའི་ཚ་དྲོད་རྒྱས་བཞིན་པ་དེས་བོད་མཐོ་སྒང་གི་གཞི་རྒྱ་ཆེ་བའི་གཏན་འཁྱགས་ཆགས་རིམ་ཉམས་རྒྱུད་འགྲོ་བཞིན་ཡོད་པ་དང་། བོད་མཐོ་སྒང་གི་ས་ཆའི་བརྒྱ་ཆ་ ༧༠ ཙམ་གཏན་འཁྱགས་ཆགས་རིམ་རིགས་མི་འདྲ་བ་མང་པོ་ཞིག་གིས་ཁེངས་ནས་ཡོད། དེ་དག་ལས་ཕལ་མོ་ཆེ་ནི་རི་མཐོའི་གཏན་འཁྱགས་ཆགས་རིམ་[184] ཆགས་ཡོད། སྤྱིར་དབྱར་དུས་གཏན་འཁྱགས་ཆགས་རིམ་ཐན་བུ་བཞུར་བ་དེས་ཚར་ཆུ་དགོན་པའི་བོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་ཁག་ཏུ་ཤིང་སྡྭ་དང་རྩི་ཤིང་སོགས་སྐྱེས་པར་བྱེད་བཞིན་ཡོད། དེར་བརྟེན་བོད་ཀྱི་བྱང་ཕྱོགས་དང་བྱང་ཤར་ས་ཁུལ་དུ་ཆགས་པའི་ཡངས་ཤིང་རྒྱ་ཆེ་བའི་རྩྭ་ཐང་ཐོག་འབྲོག་པ་རྣམས་འཚོ་གནས་ཐུབ་པ་བྱུང་ཡོད། གཏན་འཁྱགས་ཆགས་རིམ་ཉམས་ཆག་འོག་ལོ་རེར་ས་ཆའི་རྒྱ་ཁྱོན་གྲུ་བཞི་མ་ཀི་ལོ་མི་ཊར་ ༢༣༣༠ རྩྭ་ཐང་བྱེ་སར་འགྱུར་བཞིན་ཡོད།[185] བོད་མཐོ་སྒང་གི་ས་ཁྱོན་བརྒྱ་ཆ་ ༦༠ ཙམ་རི་མཐོའི་རྩྭ་ཐང་གིས་ཁེངས་ཡོད་སྐབས་ཁོར་ཡུག་ཐོག་གནོད་འགག་ཆེ་ཤོས་ཆགས་ཡོད།

ཉེ་ལམ་ནས་བཟུང་གཏན་འཁྲུགས་ཆགས་རིམ་སྤུར་པོའི་ཐོག་ནས་བཞུར་བཞིན་པར་བརྟེན་བོད་ཀྱི་བྱང་ཐང་དང་བྱང་ཤར་ས་ཁུལ་གྱི་རྩྭ་ཐང་རྣམས་ཏ་ཅང་སྤུར་ཚད་མཐོ་པོའི་སྒོ་ནས་བྱེ་སར་འགྱུར་བཞིན་ཡོད། གནས་སྟངས་དེ་མུ་མཐུད་ནས་གནས་ཚེ་བོད་ཀྱི་ས་ཆ་ཕལ་མོ་ཆེ་བྱེ་སར་འགྱུར་ངེས། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ཉེན་ཁ་དེ་ལྟར་ཡོད་པ་ཤེས་སྟབས་རྩྭ་ཐང་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་ལས་འགུལ་སྤེལ་ཡང་ཉུས་པ་དེ་ཙམ་འཐོན་མེད། ཁོ་པ་ཚོས་རྩྭ་ཐང་སྲུང་སྐྱོབ་ལས་འགུལ་གྱི་སྲིད་ཇུས་གཏན་འབེབས་བྱེད་སྐབས་མི་རབས་ནས་མི་རབས་རང་བྱུང་སྐྱེས་ཁམས་ཁོར་ཡུག་དང་འགྲོགས་འདྲིས་ཟབ་པའི་བོད་མི་ཚོར་འབྲེལ་བ་རྩ་བ་ནས་མི་བྱེད་པར་མ་ཟད། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་མཐོ་སྒང་གི་རྩྭ་ཐང་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་སྲིད་ཇུས་ཕལ་ཆེ་བ་བོད་མིའི་ཐོག་རྒྱུ་མཚན་གང་ཡིན་དང་འདི་ཇུས་འདི་མིན་གྱི་གསལ་བཤད་གང་ཡང་མེད་པར་བཙན་འགེལ་བྱེད་བཞིན་ཡོད།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་ཁེངས་དྲེགས་ཀྱི་བྱེད་བབ་དེས་ཕྱོགས་གཅིག་ནས་དོན་དམ་རྩྭ་ཐང་སྲུང་སྐྱོབ་བྱ་རྒྱུའི་ཀུན་སློང་མེད་པ་གསལ་པོ་རེད། དཔེར་ན། རྒྱ་ནག་བྱང་ཕྱོགས་ཀྱི་སྐམ་སའི་ས་རྐོད་དུ་ཚེར་དཀར་ (sea buckthorn) འདེབས་འཛུགས་བྱས་པའི་སྲིད་ཇུས་དེ་བོད་ཀྱི་དཀར་མཛེས་ས་ཁུལ་ལྷ་བུ་ས་བཙུད་བཟང་པོ་ཡོད་སར་ཡང་བཙན་དབང་འོག་ལག་བསྟར་བྱེད་བཞིན་ཡོད། དཀར་མཛེས་ལ་མཚོན་ན་རྒྱ་ནག་བྱང་ཕྱོགས་ཀྱི་སྐམ་ས་ལྷ་བུ་མིན་པར་ས་བཙུད་ཏ་ཅང་བཟང་ཞིང་། ནགས་ཚལ་དང་རྩི་ཤིང་གིས་ཁེངས་ནས་ཡོད། ལོ་ལྟར་ཆར་ཞོད་ཆེ་ཆུང་རན་པོ་དང་། གཙང་ཆུའི་འགྲོ་ལམ་རི་གཤོངས་མང་པོ་ཡོད། ས་བཙུད་བཟང་བའི་ས་ཆར་བཙན་དབང་གིས་ཚེར་དཀར་འདེབས་འཛུགས་བྱས་པ་ལས། ས་གནས་ཀྱི་ས་གཤིས་དང་ཁོར་ཡུག་ལ་འཚམ་པའི་ཤིང་སྡོང་མང་འདེབས་འཛུགས་བྱས་ན་དགེ་མཚན་ཆེ། ཚེར་དཀར་འདེབས་འཛུགས་ཀྱི་སྲིད་ཇུས་དེས་ས་གནས་བོད་མིའི་ཐོན་སྐྱེད་ཡོང་འབབ་དང་ས་བཙུད་ཉམས་གསོ་བཅས་ལ་ཤུགས་རྐྱེན་ཚབས་ཆེན་པོག་ཡོད། དེ་ནི་སྤྱི་ཚོགས་དང་

ས་བབ་ཀྱི་གནས་སྟངས་མི་འདྲ་བར་བསམ་ཤེས་མ་བྱས་པར་རྒྱུག་པ་ལེབ་རྡུང་གི་སྲིད་ཇུས་བཙན་འགེབས་བྱས་པ་ཧ་ཅང་གསལ་པོ་རེད། བོད་ནང་ཤིང་སྣ་གང་མང་འདེབས་འཛུགས་བྱེད་དགོས་པ་མ་ཟད། ད་ཡོད་ཤིང་སྣ་རྣམས་ངེས་པར་སྲུང་སྐྱོབ་བྱེད་དགོས་པས་དངོས་ཡོད་གནས་ཚུལ་གཞིར་བཟུང་དོན་དམ་གྱི་སྲིད་ཇུས་ལག་བསྟར་བྱེད་དགོས་རྒྱུ་དུས་ཀྱི་དགོས་མཁོ་ཡིན།

གཏན་འཁྲུགས་ཆགས་རིམ་སྒྱུར་པོའི་ཐོག་ནས་བྲི་བ་དེས་ཉེན་ཁ་གཞན་ཞིག་ནི་ས་འོག་གི་ནག་རྡུལ་རླུང་པོན་ཆེ་ཞིག་མཁའ་དབྱིངས་སུ་ཐོན་འགྲོ་གི་ཡོད། འཛམ་གླིང་ས་འོག་གི་རླུང་ཁམས་ནང་ནག་རྡུལ་གསོག་འཕྲིལ་གྱིས་ནག་རྡུལ་གསུམ་ཆ་གཅིག་གཏན་འཁྲུགས་ཆགས་རིམ་གྱི་འོག་ཏུ་གནས་ཡོད། བོད་མཐོ་སྒང་གི་ས་མཐོའི་གཏན་འཁྲུགས་ཆགས་རིམ་གྱི་འོག་ཏུ་དུག་རླངས་ཏོན་ས་ཡ་ ༡༢༣༠༠ ཙམ་ཡོད་[186] འདུག བོད་མཐོ་སྒང་གི་ས་མཐོའི་གཏན་འཁྲུགས་ཆགས་རིམ་ཚ་དྲོད་ཅན་ཞིག་ཡིན་སྐབས་གོ་ལའི་གནམ་གཤིས་འགྱུར་ལྡོག་དང་ལྷག་པར་གོ་ལའི་གནམ་གཤིས་ཀྱི་ཚ་དྲོད་ཆེ་རུ་འགྲོ་བ་དེས་ཉེན་ཁ་ཆེན་པོ་བཟོ་བཞིན་ཡོད། དེར་བརྟེན་གཏན་འཁྲུགས་ཆགས་རིམ་ཇི་ཙམ་བཞུར་བ་དེ་ཙམ་གྱིས་མཁའ་དབྱིངས་སུ་དུག་རླངས་གསོག་འཕྲིལ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། དེ་ལ་བརྟེན་ནས་གོ་ལ་ཁྱོན་ཡོངས་སུ་ཚ་དྲོད་ཆེ་རུ་འགྲོ་གི་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ཟླ་ ༤ ཚེས་ ༣༠ ཉིན་མགོ་ལོག་རྨ་ཆེན་རྫོང་དུ་རི་ཉིལ་བ་དང་། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ཟླ་ ༥ ཚེས་ ༨ ཉིན་ཡུལ་ཤུལ་རྫ་སྟོད་དུ་འདམ་རུད་ཀྱི་གོད་ཆགས་ཐོག་པ་དེ་དག་གིས་གཏན་འཁྲུགས་ཆགས་རིམ་རྣམས་ཧ་ཅང་སྒྱུར་པོའི་སྒོ་ནས་བཞུར་བཞིན་ཡོད་པ་གསལ་སྟོན་བྱས་ཡོད། བོད་ས་ཁྱོན་ཡོངས་སུ་ས་འོག་དྲོད་ཚད་འཕར་བར་བརྟེན་ས་སྟེང་འཁྲུགས་པ་བཞུར་ཏེ་འདམ་རུད་ཀྱི་གནས་ཚུལ་ཡང་འཐོན་གྱི་ཡོད། རང་བྱུང་གི་གོད་ཆགས་དེ་རིགས་སྔོན་འགོག་ཆེད་ད་བར་སྲིད་ཇུས་ཚད་ལྡན་ཞིག་ལག་བསྟར་རྩ་བ་ནས་བྱས་མེད།

གནོད་ཚབས་ཆེ་བའི་གཏེར་ཁ་སྔོག་འདོན། མང་ཚོགས་ཀྱི་བདེ་དོན་ལ་སྣང་ཆུང་ཁྱད་གསོད་དང་ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་ཁྲིམས་ལ་བརྩི་མེད་རྫོག་རོལ་བཏང་བ།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ལ་དབང་སྒྱུར་བྱས་རྗེས་བོད་ཀྱི་ཁོར་ཡུག་ཉམས་ཆག་འགྲོ་འགོ་ཚུགས། བོད་ནང་འཛུགས་སྐྲུན་ཡར་རྒྱས་ཀྱི་ལས་གཞི་སྤེལ་སྐབས་བོད་མིའི་དངོས་ཡོད་སྤྱི་ཚོགས་དང་ཁོར་ཡུག དཔལ་འབྱོར་གྱི་དགོས་མཁོ་བཅས་ལ་འགན་རྩ་བ་ནས་མ་འཁུར་བ་མ་ཟད། དེ་དག་ལ་མཐོང་ཆུང་ཁྱད་གསོད་ཀྱིས་འཛུགས་སྐྲུན་ལས་གཞི་སྤེལ་བ་དང་། བོད་ནང་གཏེར་ཁ་སྔོག་འདོན་དང་། ཡུལ་སྐོར་སྤྱི་འཚམ་གཉིས་འཛུགས་སྐྲུན་གྱི་ལས་གཞི་གཙོ་གྲས་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན་གྱིས་གསལ་བསྒྲགས་སྤེལ་བ་དེས། དེ་སྔའི་གཞུང་གི་ལངས་ཕྱོགས་ "དཔལ་འབྱོར་དང་། སྤྱི་ཚོགས། རང་བྱུང་ཁོར་ཡུག་བཅས་དང་མཐུན་པའི་རྒྱུན་གནས་ཐུབ་པའི་ཡར་རྒྱས་ཀྱི་ཐབས་ལམ་བསྟེན་རྒྱུ" ཟེར་བ་དང་དངོས་འགལ་ཆགས་ཡོད།[187]

ལྷག་པར་རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་ཀྱི་གནས་རི་ཁག་མང་པོར་གཏེར་ཁ་སྔོག་འདོན་བྱས་དང་བྱེད་བཞིན་ཡོད་པ་དེ་ནི་བོད་མིའི་སྲོལ་རྒྱུན་གྱི་བསམ་བློའི་འདུ་ཤེས་དང་། རི་མཐོའི་ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་ལ་བརྩི་མེད་རྫོག་རོལ་བཏང་བ་མཚོན་ཡོད། བོད་མི་ཚོས་གནས་རི་དང་བླ་མཚོར་ངོས་འཛིན་བྱས་ནས་རི་དང་མཚོ་ལ་ད་བར་གཅེས་སྲུང་བྱས་ཡོད་པ་དེས་ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་ཁྲུལ་གྱི་ཧ་ཅང་གལ་གནད་ཆེ་བའི་ཁོར་ཡུག་མ་ཉམས་པར་རྒྱུན་གནས་ཐུབ་རྒྱུར་ཕན་ཐོགས་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་ཚན་རིག་པས་ཉམས་ཞིབ་ཀྱི་ལམ་ནས་ར་སྤྲོད་བྱས་ཡོད།[188] བོད་ནང་ལ་མཚོན་ན་གཏེར་དངོས་རིགས་མི་འདྲ་བ་ ༡༣༢ ལྷག་ཡོད་པ་དེ་དག་ནི་འཛམ་གླིང་ཁྲོད་ཡོངས་ཀྱི་གཏེར་མཛོད་ཀྱི་ཆ་ཤས་འཐོན་ཆེ་བ་ཞིག་ཆགས་ཡོད། གཏེར་དངོས་དེ་དག་ཁོངས་ཀྱི་ལྕགས་དང་། ཚྭ། ཟངས། དངུལ། རྡོ་སོལ། གསེར། ལི་ཐི་ཡམ། ཞ་ཉེ། ཏི་ཚ། རྡོ་བལ། སྣུམ། རླངས་རྫས། དཀར་གཡའ། ཐལ་ཚྭ། ཟེར་ཏུས་ལྕགས་རྡོ་སོགས་ཚུད་ཡོད།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་དེང་སྐབས་རྒྱ་ནག་ནང་གི་དཔལ་འབྱོར་འཛུགས་སྐྲུན་ལས་གཞིར་ཉེ་བར་མཁོ་བའི་གཏེར་དངོས་སོགས་རང་བྱུང་ཐོན་སྐྱེད་ཀྱི་དགོས་མཁོ་རྣམས་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་ནས་ འོར་འདྲེན་གང་ཉུང་ཉུང་ཆེད་བོད་ཀྱི་གཏེར་ཁ་དེ་དག་ཁྲོན་ཆེ་སྔོག་འདོན་བྱས་དང་བྱེད་མུས་རེད། ༢༠༠༨ ལོར་རྒྱ་ནག་གི་ས་གཤིས་བརྟག་དཔྱད་པས་ཚོད་དཔག་བྱས་པ་ལྟར་ན་བོད་མཐོ་སྒང་དུ་ཟངས་ཀྱི་གཏེར་མཛོད་ཏོན་ས་ཡ་ (༣༠ནས་ ༩༠) བར་ཡོད་པ་མ་ཟད། ཏི་ཚའི་གཏེར་མཛོད་ཏོན་ས་ཡ་ ༩༠ དང་། ལྕགས་རིགས་གཏེར་མཛོད་ཏོན་ཐེར་འབུམ་འགའ་ཤས་ཡོད་པ་བཤད་ཡོད། ཟངས་ཏོན་ས་ཡ་ ༨.༦ ཡོད་པའི་གཡུ་ལུང་གཏེར་མཛོད་ནི་རྒྱ་ནག་ཁྲོན་ཡོངས་ཀྱི་ཟངས་ཀྱི་གཏེར་མཛོད་ཆེ་ཤོས་དང་ཨེ་ཤེ་ཡའི་ནང་ཨང་གཉིས་པ་ཆགས་ཡོད། ༢༠༡༠ ལོའི་གྲངས་ཐོ་ལྟར་ན། བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཟེར་བའི་ཁོ་ནའི་ནང་གཏེར་མཛོད་ཁག་ ༣༠༠༠ ཡོད་ཅིང་། གཏེར་དངོས་རིགས་ ༡༠༣ ཡོད་པ་ར་སྤྲོད་བྱས་ཡོད།[189]

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་གནོད་འཚེ་ཆེ་ཞིང་བཟང་སྤྱོད་དང་འགལ་བའི་གཏེར་ཁ་སྔོག་འདོན་གྱི་ལས་གཞི་སྤེལ་བར་བརྟེན་བོད་ཁྲོན་ཡོངས་ནང་ངོ་རྒོལ་ཐམ་སྟོན་བྱུང་ཡོད། བོད་ནང་མཆོན་ན་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༩ ལོ་ནས་ད་བར་ཤེས་རྟོགས་བྱུང་བ་ལྟར་ན་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་གཞི་རྒྱ་ཆེ་བའི་ངོ་རྒོལ་ཐམ་སྟོན་གྱི་ལས་འགུལ་ཐེངས་གྲངས་ ༣༠ བརྒལ་བ་ཞིག་སྤེལ་ཡོད། དེ་དག་ལས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ཀྱི་ཁོར་ཡུག་གཏོར་བཤིག་བཏང་བར་ངོ་རྒོལ་བྱས་པ་འགའ་ཤས་གཤམ་དུ་བཀོད་ཡོད།

ཟ་སྟོད་རང་བྱུང་ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་ས་ཁུལ་དུ་གཏེར་ཁ་སྔོག་འདོན།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༣ ཟླ་ ༦ ཚེས་ ༡༨ ཉིན་ཟ་སྟོད་རྫོང་གི་ཟ་ཆེན་དང་། ཨ་སྟོད། སྤྱི་ཟ་བཅས་ཀྱི་ས་གནས་བོད་མི་འབྲོག་པ་གྲངས་ ༩༥༠༠ ལྷག་གིས་རྨ་འབྲི་ཟ་གསུམ་རྒྱལ་ཁབ་རིམ་པའི་རང་བྱུང་སྲུང་སྐྱོབ་ས་ཁུལ་གྱི་གནས་རི་སྔོག་འདོན་བྱས་པ་དེར་ངོ་རྒོལ་ཐམ་སྟོན་ལས་འགུལ་ཤུགས་ཆེ་སྤེལ་ཡོད།[190] སྐབས་དེར་རྒྱ་དམག་ ༥༠༠

ཙམ་གྱིས་བོད་མི་ཞི་གྲོལ་བ་རྣམས་ཀྱི་ཁྲིད་མཆི་འབྱིན་དུག་རླངས་གཡུག་པ་དང་འཁྲིག་མདེལ་གྱི་མེ་མདའ་བརྒྱབ་པ་སོགས་དྲག་གནོན་ཤུགས་ཆེ་བྱས་རྐྱེན་ངོ་གྲོལ་ནང་མཉམ་ཞུགས་བྱེད་མཁན་རང་ལོ་ ༢༧ སོན་པ་སོག་པོ་ཆོས་གྲུབ་ཀྱིས་བརྗོད་དོན། དྲང་བདེན་བཤད་ས་རྩ་བ་ནས་མི་འདུག ང་རང་བྱ་ཐབས་བྲལ་སོང་། ཞེས་བརྗོད་པར་མ་ཟད་ཁོང་རང་འཆད་ཨུ་ཐུག་གིས་རང་གིས་རང་ལ་གྲི་བརྒྱབ་ཡོད། གནས་ཚུལ་དེ་རིགས་ད་དུང་གཞམ་དུ་དཔེ་མཚོན་ཁག་ནས་གཟིགས་ཐུབ།

ཟླ་འབྲི་རྫ་གསུམ་རྒྱལ་ཁབ་རིམ་པའི་རང་བྱུང་སྲུང་སྐྱོབ་ས་ཁུལ་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༠ ལོར་གསར་འཛུགས་བྱས་ཤིང་། དེའི་དགོས་དམིགས་གཙོ་བོ་ནི་ཟླ་ཆུ། འབྲི་ཆུ། རྫ་ཆུ་བཅས་བོད་ཀྱི་གཙང་ཆུ་ཆེན་པོ་གསུམ་གྱི་འབྱུང་སའི་ (ཆུ་མགོའི་) ས་ཁུལ་སྲུང་སྐྱོབ་ཆེད་བཙུགས་པ་ཞིག་རེད། ཡང་ཤིང་རྒྱ་ཆེ་བའི་རྩྭ་ཐང་གི་ས་ཁུལ་དེའི་སྟེང་དུ་བོད་མི་འབྲོག་པ་རྣམས་ལོ་ངོ་སྟོང་ཕྲག་རིང་འཚོ་གནས་བྱས་ཡོད། འོན་ཀྱང་ཉེ་ལམ་ནས་བཟུང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་རང་བྱུང་སྲུང་སྐྱོབ་ས་ཁུལ་ལ་ཁག་དགྲི་བྱས་ནས་བོད་མི་འབྲོག་པ་མང་པོ་ཞིག་རྩྭ་ཐང་ནས་གནས་སྤོས་བྱེད་བཙུག་ཡོད། འོན་ཀྱང་མཚོ་སྔོན་ཞིང་ཆེན་སྲིད་གཞུང་གིས་རང་བྱུང་ཁོར་ཡུག་ས་ཁུལ་ཡིན་ཟེར་བའི་ས་གནས་ཏེ་ (ཨ་སྟོད། རྫ་ཆེན) གཏེར་ཁ་སློག་ཆོག་པའི་ཆོག་མཆན་སྤྲད་པ་དེ་ནི་ཏ་ཙང་ཡ་མཚན་གྱི་གནས་ཚུལ་ཞིག་[191] དང་། དེ་སྔོན་ལོ་ངོ་ ༡༣ གོང་ནས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་གཏན་འབེབས་བྱས་པའི་སྲིད་བྱུས་དང་ཡོངས་སུ་རྒྱབ་འགལ་ཆགས་ཡོད།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་བྱེད་སྟངས་དེ་ནི་མགོ་གཉིས་མ་དང་དབྱེ་འབྱེད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཁོ་ན་ཡིན་ལ། དེ་སྔོན་ལོ་མང་གོང་ནས་ཚོད་དཔག་བྱས་པ་སྟེ་རྩྭ་ཐང་ནས་འབྲོག་པ་གནས་སྤོ་བྱེད་བཙུག་པའི་དགོས་དམིགས་གཙོ་བོ་ནི་རྒྱ་ནག་གི་གཏེར་ཁ་སློག་འདོན་བྱ་རྒྱུའི་ཆེད་རེད་ཟེར་བའི་གཏམ་དེ་བདེན་པ་ཡིན་པ་ར་འཕྲོད་བྱུང་ཡོད། ཉེ་ལམ་ནས་བཟུང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་མང་པོ་ཞིག་རང་བྱུང་ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་ས་

ཁུལ་དུ་ངོས་འཛིན་གསལ་བསྒྲགས་བྱས་ཡོད་པ་དགའ་བསུའི་གནས་ཡིན་ཡང་། རྒྱ་གཞུང་གིས་དོན་དངོས་སུ་ས་ཁུལ་དེ་དག་གི་ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་མ་བྱས་པ་དེ་ནི་ཧ་ཅང་གི་ཡ་མཚན་སྐྲོ་གཞི་ཆགས་ཡོད།

དེ་སྔ་རང་བྱུང་ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་ས་ཁུལ་དུ་ངོས་འཛིན་བྱས་པའི་ས་ཁུལ་ཁག་ཏུ་ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་ལས་གཞི་དོན་དངོས་ལག་བསྟར་མ་བྱས་པའི་གནས་ཚུལ་ལ་བལྟ་སྐབས་ཁ་ནས་བཤད་པ་དང་ལག་ལེན་གཉིས་མི་མཚུངས་པ་ཧ་ཅང་གིས་གསལ་པོར་མཐོང་ཐུབ། དེར་བརྟེན་སེམས་འཚབ་སྐྲོ་གཞི་ཞིག་ཏུ་གྱུར་ཡོད།

རང་བྱུང་ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་སྒྲིག་གཞི་དང་ཡོངས་སུ་འགལ་བའི་དཔེ་མཚོན་གཞན་ཞིག་ནི། བོད་མདོ་སྨད་མུ་ལིའི་རྒྱ་ཆེ་བའི་རྡོ་སོལ་གཏེར་ཁ་བསྐོགས་ཏེ་ས་ངོས་ཁྲོན་ཆེ་བྲུས་པ་རྣམས་མ་བསུབས་པར་བཞག་ཡོད་པ་དེ་ཡིན། གནས་ཚུལ་འདི་རྒྱ་ནག་ལྷོང་ཁུ་ཚོགས་པའི་ཞུལ་ཞིབ་པས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ཟླ་ ༡ ཚེས་ ༧ ཉིན་རྟོག་ཞིབ་བྱས་པ་བརྒྱུད་ཤེས་རྟོགས་བྱུང་ཡོད།[192] རྟོག་ཞིབ་ཚོགས་པ་དེའི་སྙན་ཐོ་ལྟར་ན་མུ་ལིར་རྡོ་སོལ་གཏེར་ཁ་སྤོག་འདོན་བྱ་ཡུལ་ཁག་བཞི་ཡོད་པ་ནས་གཉིས་ཀྱིས་གཏེར་ཁ་སྤོག་བཞིན་པ་དང་། གཉིས་ལ་གཏེར་ཁ་སྤོག་འདོན་གྱི་ལས་གཞི་སྤེལ་འགོ་འཛུགས་ལ་ཉེ་བ་ཡོད་འདུག ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༣ ལོར་ Jiancang དང་ Juhugeng གཏེར་ཁ་སྤོག་འདོན་གྱི་ས་ཁུལ་དུ་རྡོ་སོལ་སྤྱི་ལེ་གྲུ་བཞི་མ་ ༩༣.༦ རྩ་མེད་དུ་ཕྱིན་ཡོད། སྙན་ཐོའི་ནང་ Jiancang དང་ Juhugeng བཅས་གཏེར་ཁ་སྤོག་འདོན་གྱི་ས་གནས་གཉིས་པོ་ནི་ཆེད་མངགས་འཕྲུགས་རོམ་དང་ཆུ་བདག་གཅེས་བྱེད་ཡུལ་རང་འབྱུང་ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་ས་ཁུལ་ Qilian Mountains National Ecological Functional Zone for Glacier and Water conservation ཞེས་མིང་བཏགས་པ་དེའི་ནང་ཚུད་ཡོད་པ་དང་། གཞན་ཡང་གཏེར་ཁ་སྤོག་འདོན་གྱི་ས་གནས་གསར་པ་གཉིས་ཀྱི་བཟོ་གཏེར་ཁེ་ལས་ཀྱི་རྟེན་གཞི་

ཆགས་ཡུལ་ནི་མཚོ་སྔོན་ཞི་ལིན་རི་རྒྱུད་རང་བྱུང་སྲུང་སྐྱོབ་ས་ཁུལ་ཞེས་རྒྱུག་ཆུ་གསུམ་ Datong Shule Buha བཅས་ཀྱི་ཆུ་འགོ་ཡོད་ས་དེར་འབྲེལ་ཡོད། ས་ཁུལ་དེ་དག་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་དམིགས་བསལ་གཙོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་ས་ཁུལ་དུ་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཁུལ་རེད།

གཏེར་ཁ་སྔོག་འདོན་ཚུལ་བཞིན་མ་བྱས་སྐབས་རྒྱ་མའི་གཏེར་ཁ་སྔོག་འདོན་བྱེད་སར་ས་རུད་ཀྱི་གོད་ཆགས་ཐོག་པ།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༣ ཕྱི་ཟླ་ ༣ ཚེས་ ༢༩ ཉིན་ལྷ་ས་མལ་གྲོ་རྒྱ་མའི་གཏེར་ཁ་སྔོག་འདོན་སྐབས་ས་བརྡིབས་ནས་མི་གྲངས་ ༨༣ རྐྱེན་ལམ་དུ་སོང་ཡོད་ཀྱང་། གཞུང་གིས་བྲེལ་འཚུབ་དང་གོད་ཆག་དེ་རང་བཞིན་འབྱུང་བའི་གོད་ཆགས་ཡིན་ཚུལ་བཤད་པ་(193) དང་། རྒྱ་ནག་གཞུང་འབྲེལ་ཤིན་ཧྭ་གསར་ཁང་ནས་ཀྱང་ཚེ་སྲོག་ཤོར་བ་རྣམས་ལ་རྟོག་ཞིབ་ཙམ་ཡང་མ་བྱས་པར་ས་གནས་གཞུང་གིས་གང་བཤད་པ་དེ་དག་གསར་ཤོག་དེའི་ནང་ལུང་འདྲེན་བྱས་པ་རེད། འོན་ཀྱང་རྒྱ་མར་གཏེར་ཁ་སྔོག་འདོན་སྐབས་ས་རྡིབ་སྐྱོན་བྱུང་བ་དེའི་རྒྱུ་རྐྱེན་གཙོ་བོ་གང་ཡིན་སྐོར་བོད་མིའི་སྒྲིག་འཛུགས་ཀྱིས་སྙན་ཐོ་(194) ཞིག་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༣ ཟླ་ ༤ ཚེས་ ༩ ཉིན་བཏོན་པའི་ནང་། དུས་ཐུང་ནང་ཁེ་འབབ་གང་མང་ཐོབ་ཆེད་ཚ་འདེད་བཏང་ནས་གཏེར་ཁ་སྔོག་འདོན་གྱི་ལས་གཞི་སྤེལ་བ་དང་། གཏེར་ཁ་སྔོག་འདོན་བྱེད་ཡུལ་ཁག་གཅིག་ལ་ས་དོང་ཏ་ཅང་མང་པོ་བྲུས་པར་མ་ཟད། སྐབས་རེ་གཏེར་ཁ་འཚོལ་སྦྲུབ་དང་། གཙང་ཆུ་ཁ་སྒྱུར། དེ་བཞིན་ལམ་བཟོ་བཅས་ཀྱི་དོན་དུ་རི་ངོས་གང་སར་བྲུས་པའི་གནས་ཚུལ་བྱུང་ཡོད། དེར་བརྟེན་ས་ཕྱི་མ་གཏོགས་ཆབས་ཆེའི་གོད་ཆགས་ཡོང་རྒྱུ་ངེས་གཏན་ཡིན། རྒྱ་མའི་གཏེར་ཁ་སྔོག་འདོན་སྐབས་ས་རྡིབ་ཀྱི་གོད་ཆགས་བྱུང་བ་དེ་མིས་བཟོས་པ་ཞིག་ཡིན་པ་ལས་རང་བཞིན་འབྱུང་བའི་གོད་ཆགས་མིན་པ་ཚང་མས་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད།

གཏེར་ཁ་སྔོག་འདོན་བྱས་རྐྱེན་བྲག་རྫོ་གས་ཆག་གིས་དུམ་བུར་སོང་བ་ལས། རྒྱ་གཞུང་ལས་བྱེད་པ་ཚོས་བཤད་པ་ལྟར་འབྲུགས་རོམ་འཕེལ་གྲིབ་ལ་བརྟེན་ནས་བྲག་རྫོ་གས་ཆག་བྱུང་བ་དང་། དེའི་རྐྱེན་གྱིས་ས་རྡུད་གོད་ཆགས་བྱུང་བའི་སྐོར་གྱི་འཁྲོག་བཤད་བྱས་པ་དེ་དག་ལ་ང་ཚོས་མོས་མཐུན་རྩ་བ་ནས་བྱེད་ཐབས་མེད། རྒྱ་མིས་རི་རྩེར་གཏེར་ཁ་སྔོག་འདོན་བྱེད་སྐབས་ས་བྲུས་པ་ལས་བྱུང་བའི་ས་རྫོ་རྣམས་ཤར་ངོས་སུ་སྤུངས་རྐྱེན་ས་རྡུད་བརྒྱབ་སྟེ་ས་རྣམས་ཉིལ་བ་ང་ཚོར་ཁུངས་སྐྱེལ་དཔང་རྟགས་གསལ་པོ་ཡོད།[195]

མི་ཉག་ལྷ་སྒང་གི་གཙང་ཆུ་སྦག་བཙོག་བཟོས་པ།

སྤྱི་ལོ་ ༢༠༡༦ ཟླ་ ༥ ཚེས་ ༩ ཉིན་ཁམས་མི་ཉག་ལྷ་སྒང་གི་ལི་ཆུ་ཞེས་པའི་རྒྱུག་ཆུའི་ནང་གཏེར་ཁ་སྔོག་འདོན་བཟོ་ལས་ཁང་ Ronda Lithium Co Ltd གིས་གཏེར་རྫས་སྙིགས་རོ་བསྐྱུར་བའི་དབང་གིས་ཉ་ཡོན་ཆེ་སྟེབ་ཤི་ཐེབས་པར་བརྟེན་ཡུལ་མི་བརྒྱ་ཕྲག་མང་པོ་སྲང་ལམ་དུ་ཐོན་ནས་ཞི་གྲོལ་ལས་འགུལ་སྤེལ་ཡོད།[196] སྤྱི་ལོ་ ༢༠༡༣ ལོར་ཡང་ལི་ཆུར་གནས་ཚུལ་གཅིག་མཚུངས་བྱུང་ནས་ཉ་སོགས་ཧ་ཅང་མང་པོ་ཤི་བ་མ་ཟད། མི་ཕྱུགས་གཉིས་ཀའི་བདེ་ཐང་ལ་ཉེན་ཁ་ཚབས་ཆེ་བཟོས་ཡོད། མི་ཉག་ལྷ་སྒང་ནི་བོད་རིགས་གནས་སྡོད་ས་ཁུལ་ཡིན་ཞིང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་སི་ཁྲོན་ཞིང་ཆེན་དཀར་མཛེས་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ཁོངས་སུ་ཟླ་སྒྲིལ་བཏང་ཡོད།

ཕྱོགས་མཚུངས་སྤྱི་ལོ་ ༢༠༡༩ ཟླ་ ༤ ཚེས་ ༢༣ ཉིན་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་ས་ལྷ་སའི་ཉེ་འགྲམ་རྡོ་དཀར་དང་། རྫི་ཕུག་གྲོང་ཚོའི་ ༼ལྷུན་གྲུབ་རྫོང་། གཞིས་ཀ་རྩེ་ས་ཁུལ་༽ ནང་དེ་འདྲ་བའི་གྱོད་གཞི་དཔེ་མཚོན་བྱུང་སྡོང་ཡོད། ༢༠༡༩ ཟླ་ ༤ ཚེས་ ༢༣ ཉིན་ས་གནས་ཡུལ་མི་ ༡༠༠༠ ལྷག་ནས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ལྷ་སའི་ཉེ་འགྲམ་རྒྱ་མ་གྲོང་ཚོར་ཟངས་ཀྱི་གཏེར་ཁ་སྔོག་འདོན་བྱས་པའི་རྫས་དན་གྱིས་རྒྱུག་ཆུ་སྦག་བཙོག་

བཟོས་པར་བརྟེན་ལས་གཞི་དེར་ངོ་རྒོལ་བྱས་ཡོད། གཏེར་ཁ་སྔོག་འདོན་བྱེད་སའི་ཉེ་འགྲམ་གྱི་རྒྱུག་ཆུ་དེ་ནི་ས་གནས་ཡུལ་མི་ཚོའི་འཐུང་ཆུ་དང་། ཞིང་ཆུ། དེ་བཞིན་སྒོ་ཕྱུགས་འཚོ་སྐྱོང་བྱེད་ཡུལ་བཅས་ཡིན་པ་རེད། རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་ལས་བྱེད་པ་ཚོས་རྒྱུན་ལྡན་ལྟར། གཙང་ཆུ་དེ་དག་རང་བཞིན་གྱིས་སྦག་བཙོག་ཆགས་པ་ལས་གཏེར་ཁ་སྔོག་འདོན་བྱས་པ་ལས་བྱུང་བ་ཞིག་མ་རེད་ཅེས་འགན་ཁུར་མེད་པའི་སྟབས་བདེའི་སྒོ་ནས་གཞུང་འབྲེལ་ཁྱབ་བསྒྲགས་བྱས་ཡོད། ཧོན་ཀྲུང་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༠ ལོར། "རྒྱ་མ་གྲོང་ཚོའི་གཏེར་དངོས་སྔོག་འདོན་ལས་གཞི་དེས་བོད་སའི་ཆུའི་སྦྱུས་ཀར་ངོ་ཡོག་ཇི་ཙམ་བཏང་བ།" ཞེས་འགོ་བརྗོད་དུ་འཁོད་པའི་ཆེད་རྩོམ་ཞིག་རྒྱ་རིགས་ Xiang གིས་བྲིས་པའི་ནང་།

"ཁོར་ཡུག་ཐོག་ལ་སེམས་འཚབ་ཧ་ཅང་བྱེད་དགོས་པའི་གནད་དོན་ནི། རྒྱ་མ་གྲོང་བརྟལ་ནང་གཏེར་ཁ་སྔོག་འདོན་ལས་གཞི་མང་པོ་འགྲོ་བཞིན་པ་མ་ཟད། གཏེར་ཁ་སྔོག་འདོན་བྱེད་སྐབས་དྭངས་སྙིགས་ཕྱེ་བའི་སྙིགས་རོ་དཔེར་ན། ཞ་ཉེ་དང་། ཟངས། ཏི་ཚ། ལྕགས་རིགས་ནག་སྐྱ་ (manganese) སོགས་ཀྱི་སྙིགས་མ་ས་སྟེང་དུ་ལུས་ཡོད། སྙིགས་རོ་དེ་དག་རྒྱུག་ཆུ་དང་ཆུ་ཐྲན་སོགས་ནང་ཤོར་ནས་ས་གནས་ཀྱི་ཁོར་ཡུག་ལ་ཉེན་ཁ་བཟོ་བ་མ་ཟད། རྒྱུག་ཆུ་གཞན་བཙོག་པ་བཟོ་རྒྱུའི་ཉེན་ཁ་ཧ་ཅང་ཆེན་པོ་ཡོད།"(197) ཅེས་འཁོད།

དེ་ཡང་རྗོ་དཀར་གྲོང་ཚོའི་ས་གནས་ཡུལ་མི་རྣམས་ཀྱིས་རྒྱ་མའི་གཏེར་ཁ་སྔོག་འདོན་ལས་གཞིར་ངོ་རྒོལ་བྱེད་སྐབས་ས་གནས་ཡུལ་མི་གཅིག་གིས་ཨེ་ཤེ་ཡ་རང་དབང་རླུང་འཕྲིན་ཁང་ལ་བརྗོད་དོན། "སྔ་མོ་ཡིན་ན་ང་ཚོའི་རྒྱུག་ཆུ་རྣམས་དྭངས་ཤིང་བསིལ་ལ། མཛེས་སྡུག་ལྡན་པའི་རི་ཀླུང་གི་ཁོར་ཡུག་ལ་ཀུན་གྱིས་ཡིད་སྨོན་བྱེད་བཞིན་ཡོད་ཀྱང་། ད་ཆ་གཙང་ཆུ་དེ་དག་ནང་གཏེར་ཁ་སྔོག་འདོན་བྱས་པའི་སྙིགས་རོ་བཏང་སྟེ་ཡུལ་མིའི་འཚོ་བར་ཉེན་ཚབས་ཆེན་པོ་བཟོ་བཞིན་ཡོད།"(198) ཅེས་བརྗོད་ཡོད།

ཨ་མཆོག་ཡུལ་གྱི་གནས་རི་རྒྱ་ཆེན་གོང་སྔོན་ལྷ་རིར་གཏེར་ཁ་སྔོག་འདོན།

རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་མདོ་སྨད་ཨ་མཆོག་ས་ཆའི་གོང་སྔོན་ལྷ་རི་ཞེས་པ་གནས་ཡུལ་མི་ཚོས་ཏ་ཅང་རྒྱ་ཆེར་འཛིན་བཞིན་པའི་རི་བོ་དེར་མང་ཚོགས་ཀྱི་དད་མོས་ལ་བརྩི་མེད་ཇོག་རོལ་དུ་བཏང་ནས་གཏེར་ཁ་བསྔོག་འདོན་གྱིས་རང་བྱུང་ཁོར་ཡུག་རྒྱ་གཏོར་དང་། ཨ་མཆོག་མི་དམངས་ཀྱི་དད་མོས་ལ་དོ་ཕོག་བཏང་བར་བརྟེན། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ཟླ་ ༥ ཚེས་ ༣༡ ཉིན་ཨ་མཆོག་མང་ཚོགས་ ༢༠༠༠ ཙམ་གྱིས་གཏེར་ཁ་བསྔོག་མཚམས་འཇོག་དགོས་པའི་ཞི་བའི་ངོ་རྒོལ་བྱས་ཡོད།

ཨ་མཆོག་ནི་རྒྱ་ནག་ཀན་སུའུ་ཞིང་ཆེན་ཁོངས་སུ་བཅད་བགོས་བྱས་ཡོད་པའི་ཀན་ལྷོ་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ཁུལ་བསང་ཆུ་རྫོང་ནང་ཡོད། ཞི་རྒོལ་ཧམ་སྟོན་སྐབས་དེར་རྒྱ་གཞུང་གི་དྲག་ཆས་ཉེན་རྟོག་པས་མང་ཚོགས་ལ་ཉེས་རྡུང་བཏང་སྟེ་ཞི་རྒོལ་བ་མང་པོར་རྨས་སྐྱོན་ཚབས་ཆེ་བཟོས་པ་དང་། མི་དྲུག་འཛིན་བཟུང་བཙན་ཁྲིད་བྱས་ཡོད་འདུག ཞི་རྒོལ་བ་ཚོས་རང་བྱུང་ཁོར་ཡུག་དང་གནས་རི་རྒྱ་ཆེན་སྲུང་སྐྱོབ། དེ་བཞིན་མི་མང་གི་བདེ་འཛུགས་སྲུང་སྐྱོབ་ཆེད་ཞི་རྒོལ་ཧམ་སྟོན་བྱས་ཡོད། ཨ་མཆོག་ས་གནས་ནས་བོད་མི་གསུམ་གྱིས་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་ཞི་རྒོལ་ཧམ་སྟོན་ཆེད་རང་ལུས་མེར་སྲེག་བཏང་བ་མ་ཟད། དེ་ཁྲིད་ནས་གོང་སྔོན་ལྷ་རི་གཏེར་ཁ་སྔོག་འདོན་བྱེད་ས་དེར་བོད་མི་ཚེ་རིང་དོན་གྲུབ་ (༢༠༡༢/༡༡/༢༠) དང་། དཀོན་མཆོག་ཚེ་རིང་(༢༠༡༢/༡༡/༢༨)གཉིས་ཀྱིས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་བཏང་ནས་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་ངོ་རྒོལ་བྱས་ཡོད། དེར་བརྟེན་བོད་མི་ཚོས་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་ཞི་རྒོལ་ཧམ་སྟོན་བྱས་པ་དེས་བོད་མིའི་མངོན་འདོད་ལ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བརྩི་བཀུར་བྱེད་ཀྱི་མེད་པ་ར་སྤྲོད་གསལ་པོ་བྱས་ཡོད། རང་ལུས་མེར་སྲེག་གི་ལས་འགུལ་སྤེལ་མཁན་གཞན་གཅིག་ནི་ཚུལ་ཁྲིམས་རྒྱ་མཚོ་ལགས་ (༢༠༡༣/༡༢/༡༩) ཡིན་ཞིང་། ཁོང་ནས་ཀྱང་རང་སྲེག་ལས་འགུལ་སྤེལ་དགོས་པའི་རྒྱུ་མཚན་ནི་གནས་རི་དེར་གཏེར་ཁ་སྔོག་འདོན་བྱས་པར་བརྟེན་ནས་ཡིན་འདུག

རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་གཏེར་དངོས་ཐོན་སྐྱེད་ཀྱི་ཁྲིམས་ལུགས་དོན་ཚན་ ༡༠ ནང་འཁོད་དོན། "མི་རིགས་རང་སྐྱོང་གི་ས་ཁུལ་ཁག་ཏུ་གཏེར་དངོས་ཐོན་སྐྱེད་སྤོག་འདོན་བྱེད་སྐབས་ས་གནས་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་འཛུགས་སྐྲུན་དང་འཚོ་བའི་བདེ་སྡུག་ལ་བསམ་ཞིབ་ངེས་པར་དུ་བྱེད་དགོས།" ཞེས་འཁོད་ཡོད། འོན་ཀྱང་ལོ་ཤས་ནང་གཏེར་ཁ་སྤོག་འདོན་བྱས་ནས་ཁོར་ཡུག་གཏོར་བཤིག་བཏང་བ་དང་། ལྷག་པར་ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་ཆེད་བོད་མི་ཞི་གྲོལ་ཛམ་སྟོན་བྱེད་མཁན་ཚོར་དམ་དྲག་བྱེད་ལུགས་ལ་བལྟ་སྐབས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ས་གནས་བོད་མི་ཚོའི་མངོན་འདོད་དང་ཁེ་ཕན་ལ་བསམ་ཞིབ་བྱས་པའི་རྣམ་པ་གང་ཡང་མཐོང་རྒྱུ་མེད་པར་མ་ཟད། བོད་མིའི་ཁྲོད་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་སྲིད་བྱུས་ལ་མི་འདོད་པའི་བསམ་ཚུལ་ཤུགས་ཇེ་ཆེར་འགྲོ་བཞིན་པའི་གནས་སྟངས་ལ་དཔྱད་སྐབས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ཀྱི་ཁོར་ཡུག་དང་། བོད་མིའི་ཡུལ་གོམས་གཤིས་ལུགས། བོད་མིའི་སེམས་ཁམས་བཅས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་རྩ་བ་ནས་མ་ཤེས་པའམ་ཡང་ན་ཤེས་འདོད་བྱེད་ཀྱི་མེད་པ་གསལ་པོ་རེད།

འགན་ཁུར་མེད་པའི་ཆུ་མཛོད་ཆེན་པོ་འཛུགས་སྐྲུན་བྱས་ཏེ་ཁོར་ཡུག་ལ་དོ་ཕོག་བཏང་བ་དང་མིའི་ཚེ་སྲོག་ལ་ཉེན་ཁ་བཟོས་པ།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༠ ནས་བཟུང་བོད་ཀྱི་གཙང་ཆུ་ཁག་ལ་ཆུ་མཛོད་རྒྱག་རྒྱུའི་ལས་གཞི་རྒྱ་ཆེན་པོ་ཞིག་འགོ་བརྩམས་ཤིང་། བོད་མཐོ་སྒང་ནི་ས་ཡོམ་གྱི་ཉེན་ཁ་[199] དང་ཁོར་ཡུག་ཉམས་ཆག་འགྲོ་སླ་བའི་ས་ཁུལ་ཞིག་ཡིན་བཞིན་དུ་ཉེ་བའི་ལོ་ཤས་ནས་བཟུང་ཆུ་མཛོད་ཧ་ཅང་ཆེན་པོ་རྒྱག་རྒྱུའི་ལས་གཞི་གསར་པ་མང་དག་ཅིག་སྤེལ་བ་དེས་གནས་སྟངས་དེ་བས་ཛ་དྲག་ཏུ་བཏང་ཡོད། ༢༠༡༢ ཟླ་ ༩ ནང་རྒྱལ་སྤྱིའི་རྟོག་ཞིབ་ཚོགས་པས་ Probe International ཉེན་བརྡ་ཞིག་བཏང་བའི་ནང་དེ་ལྟར་ཚན་རིག་པ་རྣམས་ནས་ཆུ་མཛོད་ཆེན་པོ་དེ་དག་ས་ཡོམ་སྐབས་ཉེན་ཚབས་ཧ་ཅང་ཆེན་པོ་ཡིན་

པར་མ་ཟད། ས་ཡོམ་གྱི་རྐྱེན་ཡང་བྱེད་བཞིན་ཡོད་པ་དང་། གལ་ཏེ་ས་ཡོམ་བརྒྱབ་ནས་ཆུ་མཛོད་ལ་གནོད་སྐྱོན་ཐེབ་ན་དེའི་ཤུགས་རྐྱེན་ལུ་གུ་བརྒྱུད་དེ་ཡོང་རྒྱུའི་གནོད་འཚེ་ནི་ས་ཡོམ་དང་གཅིག་མཚུངས་ཡོང་རྒྱུ་རེད་ཅེས་དང་། རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ནང་གི་མཁས་པ་ཚོས་ཀྱང་ (ས་གནས་ཀྱི་ས་གཤིས་བརྟག་དཔྱད་ཉམས་ཞིབ་ཚོགས་ཆུང་དང་། ཁྲིན་ཏུར་རྟེན་གཞི་བྱས་པའི་ཟེ་ཁྲོན་ས་གཤིས་བརྟག་དཔྱད་གཏེར་ལས་ལས་ཁང་གི་འཛུགས་སྐྲུན་ལས་འཆར་གྱི་འགན་འཛིན་སྐུ་ཞབས་ཕན་ཞའོ་) ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༨ ལོར་ལྷེན་ཁྲིན་ (Wenchuan) དུ་བརྒྱབ་པའི་ས་ཡོམ་དེས་(མི་གྲངས་ ༡༠༠༠༠ ཚོ་སྲོག་ཤོར་ཡོད།)བྱུང་རྐྱེན་ལྟེ་བ་ནི། ཉེ་འགྲམ་དུ་ཡོད་པའི་ཛི་པིང་པུ་ཆུ་མཛོད་ (Zipingpu Dam) བརྒྱབ་པ་ལས་བྱུང་བ་མ་ཟད། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༤ ལོར་ཡུན་ནན་ཞིང་ཆེན་གྱི་ལྷུ་དིན་ (Ludian) ནང་བྱུང་བའི་ས་འགུལ་དེ་ཡང་ཞི་ལའོ་དུའུ་ (Xiluodu dam) ཟེར་བའི་ཆུ་མཛོད་བརྒྱབ་པ་ལས་བྱུང་སྐོར་བཤད་ཡོད།[200]

ཉེན་ཚབས་ཧ་ཅང་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་ཤེས་རྟོགས་ཡོད་ཁར་ཚན་རིག་པ་ཚོས་ཉེན་བརྡ་གསལ་པོ་བཏང་ཡོད་ཀྱང་། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ས་ཡོམ་གྱི་ཉེན་ཚབས་ཆེ་བའི་བོད་མཐོ་སྒང་དུ་ཆུ་མཛོད་ཧ་ཅང་ཆེན་པོ་མུ་མཐུད་རྒྱག་བཞིན་ཡོད།

༡) དེ་ཡང་རྒྱ་ཚ་རྫོང་དུ་བཀོལ་ཚད་ས་ཡ་ ༥༡༠ ཡོད་པའི་ཛམ་མུ་ཆུ་ཤུགས་གློག་ཁང་ (Zammu hydropower dam) ཆུ་མཛོད་དེ་ཡར་ཀླུང་གཙང་པོའི་ཐོག་བརྒྱབ་ཡོད། ཆུ་མཛོད་དེ་བལ་ཡུལ་ནང་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༥ ལོའི་ས་ཡོམ་ཤུགས་ཆེ་རྒྱག་ཡུལ་དང་ཐག་ཉེ།

༢) དེ་བཞིན་ཉག་རོང་རྫོང་གི་ཉག་ཆུའི་སྟེང་མཐོ་ཚད་མི་ཊར་ ༢༩༥ ཡོད་པའི་(ཆུ་ཁ་གཉིས་ཀྱི་ཆུ་ཤུགས་གློག་ཁང་) ཟེར་བའི་ཆུ་མཛོད་དེ་ཡང་ས་ཡོམ་གྱི་ཉེན་ཁ་ཧ་ཅང་ཡོད་ས་ཞིག་རེད། ས་ཁུལ་དེ་ནི་དེ་སྔོན་ས་ཡོམ་བྱུང་ས་ལྷེན་ཁྲིན་དང་། ལྷུ་དིན་གཉིས་དང་ཐག་ཉེ་པོ་ཡོད།

༣) ཉེ་ལམ་འཛུགས་སྐྲུན་བྱས་ཟིན་སྐོར་དྲིལ་བསྒྲགས་བྱས་པའི་གློག་ཤུགས་ཀྱི་ལོ་ཕྲ་ཏེ་གྲངས་ས་ཡ་ ༡.༣ འདོན་སྤྲེལ་བྱེད་ཐུབ་པའི་སུ་ཕ་ལོང་ (Suwalong) ཆུ་ཤུགས་གློག་ཁང་ནི་འབྲི་ཆུའི་ཐོག་ཡོད་ཅིང་། ས་ཁུལ་དེ་ནི་བོད་ལྗོངས་ཤར་སྨད་ཁམས་དང་འབའ་ཐང་གཉིས་ཀྱི་དབར་ཆགས་ཡོད།

༡༩༥༠ ལོར་བོད་ལྗོངས་ཤར་ཉིང་ཁྲི་དང་ཆབ་མདོ། རྫ་ཡུལ་བཅས་སུ་ས་ཡོམ་ཤུགས་ཚད་ ༨.༦ བརྒྱབ་པར་བརྟེན་མི་གྲངས་བརྒྱ་ཕྲག་གི་ཚེ་སྲོག་ཤོར་ཡོད། དེ་ནི་ད་བར་བོད་ནང་ས་ཡོམ་ཤུགས་ཆེ་ཤོས་ཀྱི་གྲས་ཡིན། ས་ཡོམ་དེས་ས་གཞི་གས་པར་བརྟེན་ས་རུད་ཤུགས་ཆེ་བརྒྱབ་སྟེ་མེ་ཏོག་རྫོང་གི་ཡེ་རོང་གྲོང་ཚོ་དེ་བཞིན་ཡར་ཀླུང་གཙང་པོས་དེད་པ་རེད། ས་ཡོམ་དེས་རྒྱ་གར་ནང་དུའང་གནོད་འཚེ་ཆེན་པོ་བཟོས་ཡོད་པ་ནི། དཔེར་ན་རྒྱ་གར་བྱང་ཤར་ཨ་རུ་ན་ཅལ་དང་ཨ་སམ་མངའ་སྡེའི་ནང་རྒྱུག་བཞིན་པའི་སུ་བན་སི་རི་གཙང་ཆུ་རྒྱུག་ཡུལ་ཐོག་ས་རུད་བརྒྱབ་རྐྱེན་ཆུའི་འགྲོ་ལམ་འགག་སྟེ་བཙོས་མའི་མཚོ་ཞིག་ཆགས་པ་དང་། རིམ་བཞིན་མཚོ་དེ་རྫོལ་ནས་མཚོ་རླབས་མཐོ་ཚད་པེ་ཏེ་ ༢༣ ཅན་ཞིག་གིས་གྲོང་གསེབ་ཁག་གཅིག་ཆུས་བསྣུབས་པར་མ་ཟད། མི་གྲངས་ ༥༣༦ རྐྱེན་ལམ་དུ་སོང་ཡོད།[201] ས་གས་པའི་གནས་ཚུལ་དེང་སྐབས་བྱུང་ཚེ་ཆུ་མཛོད་ཀྱི་རགས་ལ་སྐྱོན་ཤོར་རྒྱུ་དང་། ས་རུད་ལ་བརྟེན་ནས་ཆུ་མཛོད་རྫོལ་ཏེ་བོད་ནང་ཙམ་དུ་མ་ཟད། གཤོངས་སའི་ཡུལ་ལུང་ཁག་ཏུའང་གོད་ཆགས་ཧ་ཅང་ཆེ་ཡུལ་དུ་མ་ཤོང་བ་ཞིག་འབྱུང་ངེས་ཡིན། དེང་སྐབས་བོད་ཀྱི་གཙང་ཆུ་ཆེ་ཁག་ཐོག་ཆུ་མཛོད་གཅིག་མཇུག་གཉིས་མཐུད་དུ་རྒྱག་པའི་ལམ་སྲོལ་དེ་ནི་ཧ་ཅང་ཉེན་འཚབ་སྐྱེ་དགོས་པ་ཞིག་ཏུ་སྣང་། བོད་ལ་མི་འབོར་ཧ་ཅང་ཉུང་ལ་ས་རྒྱ་ཆེ་ཐོག་གཙང་ཆུ་ཆེན་པོ་བརྒྱ་ཕྲག་མང་པོ་ཡོད་སྟབས། མང་ཚོགས་ལ་མཁོ་བའི་གློག་ཤུགས་རྣམས། ཆུ་ཤུགས་གློག་ཁང་དང་ཉི་འོད་ཀྱི་ནུས་པར་བརྟེན་ནས་བསྐྲུན་ཐུབ། འོན་ཀྱང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བྲེལ་འཚུབ་ཆེན་པོས་ཆུ་མཛོད་ཧ་ཅང་ཆེན་པོ་དེ་འདྲ་རྒྱག་བཞིན་པ་དེ་བོད་མིའི་འཚོ་བ་ཡར་རྒྱས་གཏོང་ཆེད་མིན་པར། བོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་ནང་

གཏེར་ཁ་སྔོག་འདོན་གྱི་ལས་གཞི་སྟར་ལས་རྒྱ་སྐྱེད་གཏོང་ཆེད་དང་། གྲོང་གསེབ་ས་ཁུལ་མྱུར་པོའི་ཐོག་གྲོང་ཁྱེར་ཅན་དུ་འགྱུར་ཆེད་ཡིན།

དེ་ཡང་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཟེར་བའི་ཚོགས་གཙོ་གཞོན་པ་པདྨ་ཚེ་དབང་གིས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༩ ཕྱི་ཟླ་ ༡༡ ཚེས་ ༢༡ ཉིན་ཆབ་མདོ་ས་ཁུལ་གྱི་གྱོ་དོ་ཆུ་ཤུགས་གློག་འདོན་ཁང་ (Guoduo Hydropower Station) (གྱོ་དོ་ཆུ་ཤུགས་གློག་འདོན་ཁང་ནི་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཟེར་བའི་ནང་ཆུ་ཤུགས་གློག་འདོན་ཁང་ཆེ་ཤོས་གཉིས་པ་རེད།) གསར་རྒྱག་ལས་གཞི་ཐོ་སྒྲིག་བྱེད་སྐབས་གློག་ཁང་དེས་[202] གཡུ་ལུང་ཟངས་ཀྱི་གཏེར་ཁ་སྔོག་འདོན་ (Yulung Copper mine) གྱི་ལས་གཞིར་གློག་ཤུགས་མཁོ་འདོན་བྱེད་ཐུབ་རྒྱུ་ཡིན་པ་བཤད། གཡུ་ལུང་ཟངས་ཀྱི་གཏེར་ཁ་ནི་རྒྱ་ནག་ཁྱོན་ཡོངས་ཟངས་ཀྱི་གཏེར་ཁ་ཆེ་ཤོས་དེ་ཡིན་པ་དང་། ལྷ་ས་དང་ཉིང་ཁྲི། ཁྲིན་ཏུ་བཅས་དབར་མེ་འཁོར་ལྕགས་ལམ་ཐད་ཀར་མ་སྐྱུན་པར། བར་དུ་ལྕགས་ལམ་ཁ་གཞན་དུ་བསྐྱོགས་ཏེ་ས་ཐག་རིང་པོ་ཞིག་བསྐོར་ནས་གཡུ་ལུང་གཏེར་ཁ་བརྒྱུད་དེ་འགྲོ་དགོས་པ་བཟོས་ཡོད།[203]

ཆུ་མཛོད་མང་པོ་བརྒྱབ་རྒྱུའི་དགོས་དམིགས་གཅིག་ནི་བོད་ལྷོ་ཕྱོགས་ཀྱི་ས་ཁུལ་ཉིང་ཁྲི་ལྷ་བུ་ཁག་གཅིག་ནང་རྒྱ་རིགས་མི་འབོར་ཧ་ཅང་མང་པོ་སྤེབས་ལ་སྤོ་བཞུད་བྱ་ཆེད་རེད། ཉིང་ཁྲིར་མཚོན་ན་ས་ཆ་ཚ་གྲང་སྙོམས་ལ་རྩི་ཤིང་ཡང་ཧ་ཅང་མང་པོ་ཡོད་སྟབས་རྒྱ་རིགས་མང་པོ་སྤོ་བཞུད་བྱ་རྒྱུར་འོས་ཤིང་འཚམ་པའི་ས་ཁུལ་ཞིག་ཏུ་རྩི་བཞིན་ཡོད། དེར་དམིགས་ནས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ས་གནས་དེར་གཞུང་ལམ་གསར་རྒྱག་དང་རྒྱ་སྐྱེད། མེ་འཁོར་ལྕགས་ལམ་དང་གནམ་གྲུའི་འབབ་ཐང་གསར་རྒྱག དེ་བཞིན་ཆུ་མཛོད་ཆེན་པོ་གསར་རྒྱག་གི་ལས་གཞི་སོགས་མྱུར་ཚད་མགྱོགས་པོའི་སྒོ་ནས་རྒྱ་ནག་ནས་རྒྱ་མི་རིགས་ཧ་ཅང་མང་པོ་ཁུལ་དེར་སྤོ་བཞུད་བྱེད་བཞིན་ཡོད།

གཞན་ཡང་ཆུ་མཛོད་ཆེན་པོ་དེ་འདྲ་བརྒྱབ་པའི་དམིགས་ཡུལ་གཞན་ཞིག་ནི་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་མགོ་བའི་གློག་ཤུགས་སྐྲུན་ནས་མཁའ་དབྱིངས་སུ་ནག་རྫས་དུག་རླངས་ཙུང་དུ་གཏོང་ཆེད་རེད། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ ༢༠༣༠ ལོར་[204] ནག་རྫས་དུག་རླངས་ཙུང་དུ་བཏང་ནས་འཛུགས་སྐྲུན་ལས་གཞི་རྣམས་རང་བྱུང་ཁམས་ཀྱི་ནུས་ཤུགས་ལ་བརྟེན་ནས་འཛུགས་སྐྲུན་ལས་གཞི་སྤེལ་ཐུབ་རྒྱུར་ཁས་ལེན་བྱས་ཡོད། ཁས་ལེན་དེར་དགའ་བསུ་ཞུ་འོས་པ་ཞིག་ཡིན་ཡང་ལས་གཞི་དེའི་ཆེད་བོད་མཐོ་སྒང་གི་ཁོར་ཡུག་གཏོར་བཤིག་བཏང་བ་དང་བོད་མི་འགྲོག་པ་རྣམས་ཐྭ་ཐང་ནས་བཙན་དབང་གིས་གནས་སྤོ་བྱེད་བཅུག་པ་དེ་རིགས་འོས་འཚམ་ཞིག་ཙ་བ་ནས་མིན། དེ་བཞིན་བོད་ལྷོ་ཁར་ཉག་རོང་རྫོང་གི་ཉག་ཆུའི་ཆུ་ཁ་གཉིས་ཀྱི་ཆུ་མཛོད་ཐོག་ལེང་ཧེ་ཁོ་ (Lianghekou) ཆུ་མཛོད་རྒྱག་སྐབས་བོད་མི་ ༦༠༠༠ ཙམ་སོ་སོའི་ཕ་མེས་ཡང་མེས་གནས་ཡུལ་ནས་བཙན་ཤེད་ཀྱིས་གནས་སྤོ་བྱེད་དུ་བཅུག་ཡོད།[205] ཕྱི་ལོ་ ༢༠༢༡ ཟླ་ ༣ ནང་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་རྒྱལ་ཡོངས་འཐུས་མིའི་ཚོགས་ཆེན་སྐབས་ལོ་ལྔའི་ (༢༠༢༡།༢༠༢༥) འཆར་གཞི་ཐེངས་བཅུ་བཞི་པ་དེ་གཏན་འབེབས་བྱེད་སྐབས་འཛམ་གླིང་ནང་ཆུ་མཛོད་ཆེ་ཤོས་དེ་བརྒྱག་རྒྱུའི་ཐག་གཅོད་བྱས་འདུག ལས་འཆར་དེའི་ཁོངས་སུ་གཏོགས་པའི་ལས་དོན་གཙོ་གྲས་ཤིག་ནི་ཡར་ཀླུངས་གཙང་པོའི་གཤམ་འོག་ས་དམའ་སར་ཆུ་གློག་འཛུགས་རྒྱུ་དང་།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༢༠ ཟླ་ ༡༡ ཚེས་ ༢༠ ཉིན་རྒྱ་ནག་གཞུང་གཉེར་གོ་ལའི་དུས་བབ་ཟེར་བའི་གསར་ལས་ཁང་གིས་གནས་ཚུལ་སྤེལ་བ་ལྟར་ན། དེ་ལྟ་བུའི་ཆུ་མཛོད་ཆེན་པོ་དེ་མེ་ཏོག་རྫོང་གི་ནང་བརྒྱག་རྒྱུ་ཡིན་པ་བཀོད་འདུག མེ་ཏོག་རྫོང་ནི་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཟེར་བའི་མཐའ་མཚམས་ཀྱི་རྫོང་མཐའ་མ་དེ་ཡིན་ཞིང་། ས་གནས་དེར་ཆུ་མཛོད་གསར་རྒྱག་ལས་གཞི་དེ་རྒྱ་གར་ས་མཚམས་ནས་རྒྱང་ཐག་ཀི་ལོ་མི་ཏར་ ༣༠ ལས་མེད།

མེ་ཏོག་རྫོང་གི་ཆུ་ཤུགས་གློག་ཁང་ཆེད་ཡར་ཀླུངས་གཙང་པོའི་རིང་ཚད་ཀི་ལོ་མི་ཊར་༥༠ཁ་སྐྱུར་བྱས་ནས་གློག་ཁང་གསར་པ་དྲུག་གསར་འཛུགས་བྱ་འཆར་ཡོད་འདུག་པ་དང་། གློག་ཁང་རེ་རེས་གློག་ཤུགས་ཐོན་སྐྱེད་ཤུགས་ཚད་ཀི་ལོ་ཧྲཊ་ས་ཡ་བཅུ་རེ་སྐྲུན་རྒྱུ་དང་། གློག་ཁང་དྲུག་པོ་རེ་རེའི་བར་གཙང་པོའི་འབབ་ཚད་མི་ཊར་ ༩༠༠ ཡོད་ཅིང་། དེ་ལྟར་འབབ་ཚད་མི་ཊར་༩༠༠དེ་དྲུག་ཏུ་སྐྱུར་རྩིས་བཏང་བ་ཡིན་ན་གཙང་པོའི་འབབ་ཚད་མི་ཊར་ ༣༩༠༠ ཆགས་པ་རེད། དེ་ལྟ་བུའི་མེ་ཏོག་རྫོང་གི་ཆུ་ཤུགས་གློག་ཁང་གི་གློག་ཤུགས་ཐོན་སྐྱེད་དེ་འཛམ་གླིང་ནང་ཆུ་ཤུགས་གློག་ཁང་ཆེ་ཤོས་སུ་གྲགས་པ་རྒྱ་ནག་གི་ཆུ་མཛོད་གསུམ་ཞེས་པ་དེ་ལས་ཀྱང་གློག་ཤུགས་ཐོན་སྐྱེད་ལྡབ་གསུམ་གྱི་མང་བ་སྐྲུན་རྒྱུ་ཡིན་འདུག

དེ་ཡང་རྒྱལ་ཡོངས་མི་དམངས་འཐུས་མིའི་ཚོགས་ཆེན་མི་རིགས་ཨུ་ཡོན་ལྷན་ཁང་གི་འགན་འཛིན་གཞོན་པ་ཟླུར་པ་ཧྲེ༠ཆེ་དགྲ་ལྷས་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་རྒྱལ་ཡོངས་འཐུས་མིའི་ཚོགས་ཆེན་སྐབས་བཤད་དོན། "ཁོར་ཡུག་ལ་དོ་ཕོག་ཇི་ཙམ་བྱུང་ཡོད་མེད་རྟོག་ཞིབ་གང་མྱུར་གྱིས་སྲིད་གཞུང་ནས་ཆུ་མཛོད་གསར་རྒྱག་ལས་གཞི་དེ་འདི་ཡོར་འགོ་འཛུགས་ཐུབ་པར་འབད་བརྩོན་བྱེད་དགོས།" ཅེས་བཤད་ཡོད།

རྩྭ་ཐང་ཐོག་གི་སྐྱེས་སྤྱོའི་བོད་མི་འབྲོག་པ་རྣམས་བཙན་དབང་གིས་གཏན་དུ་གཞིས་ཆགས་གནས་སྤོ་བྱེད་དུ་བཙུག་པ་དང་། རྩྭ་ཐང་གི་བདག་པོ་རྣམས་དབྱུལ་ཞིང་ཕོངས་པར་གྱུར་པ་རེད།

བོད་ཁྲིན་ཡོངས་ཀྱི་ས་ཆ་བརྒྱ་ཆ་ ༧༠ ཙམ་རྩྭ་ཐང་གིས་ཁྱབ་ཡོད། དེའི་ནང་ནས་བརྒྱ་ཆ་༦༠ རི་མཐོའི་རྩྭ་ཐང་ཡིན། ས་ཞིང་འདེབས་ལས་བྱེད་མ་ཐུབ་པའི་ས་མཐོའི་རྩྭ་ཐང་སྟེང་འབྲོག་པ་རྣམས་གྲང་ངར་ཆེ་བའི་ཁོར་ཡུག་དང་འགྲོགས་འདྲིས་ཀྱིས་འཚོ་གནས་བྱེད་བཞིན་ཡོད། ས་གཤིས་བརྟག་དཔྱད་པ་ཚོས་ས་གནས་ལ་བརྟག་དཔྱད་བྱས་པ་བརྒྱུད་བོད་མི་འབྲོག་པ་རྣམས་ཀྱིས་ལོ་ ༡༠༠༠ ལྷག་གི་གོང་ནས་མཐོ་སྒང་

བོད་ཀྱི་ས་མཐོའི་རྩྭ་ཐང་དང་འགྲོགས་འདྲིས་ཟབ་པའི་སྒོ་ནས་འཚོ་བ་བསྐྱལ་བ་དང་། རྩྭ་ཐང་འཕེལ་གྲིབ་དང་སྒོ་ཕྱུགས་སྐྱེ་འཕེལ་གྱི་གནས་སྟངས་སྐོར་རྒྱུས་མངའ་ཧ་ཅང་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་ཤེས་རྟོགས་བྱུང་ཡོད། འོན་ཀྱང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་མི་འབྲོག་པ་ས་ཡ་གཉིས་(206) ལྷག་ས་མཐོའི་རྩྭ་ཐང་ནས་གཏན་འཛུགས་གཞིས་ཆགས་སུ་བཙན་དབང་གིས་གནས་སྤོ་བྱེད་དུ་བཙུག་པ་མ་ཟད། ཁོང་ཚོར་ཤེས་ཡོན་དང་འཕྲོད་བསྟེན་གྱི་མཐུན་འགྱུར། དེ་བཞིན་ཚོང་ལས་ཀྱི་གོ་སྐབས་སོགས་གང་ཡང་སྤྲད་མེད།

རྩྭ་ཐང་ཉམས་རྒུད་གཏོང་མཁན་སྒོ་ཕྱུགས་འཚོ་སྐྱོང་བྱེད་རྒྱུ་མང་དྲགས་པ་དེ་ཁོ་ན་རེད་ཟེར་ནས་སྒོ་ཕྱུགས་འཚོ་རྒྱུར་དམ་བསྒྲགས་བྱས་ནས་རྩྭ་ཐང་བསྐྱར་གསོ་ཡོང་རྒྱུའི་ཚོད་དཔག་བྱས་པ་ནི་ནོར་འཁྲུལ་རེད། གང་ཡིན་ཞེ་ན་རྒྱ་རིགས་ཀྱིས་གཙོས་པའི་ཚན་རིག་པ་མང་པོ་ཞིག་གིས་རྩྭ་ཐང་གི་ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་ཆེད་རྩྭ་ཐང་ཐོག་སྒོ་ཕྱུགས་འཚོ་སྐྱོང་ཚད་ལས་མ་བརྒལ་བ་འཚམ་པོ་ཞིག་གི་ཐོག་ཕྱིན་པ་ཡིན་ན་ཕན་ཐོགས་ཡོད་སྐོར་གྱི་རྩོམ་ཡིག་མང་པོ་སྤེལ་ཡོད་པ་རེད། དེར་བརྟེན་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་མི་འབྲོག་པ་རྣམས་རྩྭ་ཐང་ནས་གནས་སྤོ་རུ་བཙུག་པ་དེས་རྩྭ་ཐང་ཉམས་རྒུད་འགྲོ་ཚད་མགྱོགས་སུ་བཏང་བ་ལས་གཞན་ཕན་ཐོགས་བྱུང་མེད།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བཙན་དབང་འོག་བོད་མི་འབྲོག་པ་རྣམས་གནས་སྤོ་རུ་བཙུག་པའི་བྱ་སྤྱོད་དེ་འོས་འཚམ་ཞིག་གཏན་ནས་མིན། ཐོག་མར་ཁོ་པ་ཚོས་དབང་རྟགས་ཁ་གསལ་གང་ཡང་མེད་པར་འབྲོག་པ་རྣམས་ལ་རྩྭ་ཐང་ཉམས་རྒུད་གཏོང་མཁན་ཡིན་པའི་སྐྱོན་བརྗོད་བྱས་པ་དང་། དེ་ནས་བོད་མི་རྣམས་ཕ་མེས་ཡང་མེས་ནས་འཚོ་སྡོད་བྱས་པའི་རྩྭ་ཐང་ཐོག་ནས་གནས་སྤོ་བྱེད་དུ་བཙུག་པ་དང་། གཞིས་ཆགས་སའི་ས་ཆ་དེ་དག་ཁོང་ཚོར་རྒྱུས་མངའ་རྩ་བ་ནས་མེད་པར་མ་ཟད། མཐུན་རྐྱེན་ཡང་ཧ་ཅང་ཞན་པོ་སྟེ། ས་ཞིང་འདེབས་ལས་ཀྱི་མཐུན་རྐྱེན་མེད་ཁར་སྒོ་ཕྱུགས་གསོ་སྐྱོང་དང་འཚོ་བའི་རྟེན་གཞིར་གྱུར་བའི་ལས་ཀའི་གོ་སྐབས་སོགས་ཀྱང་མ་སྤྲད་པར་གནས་སྟངས་ཧ་ཅང་ཐབས་སྐྱོ་པོ་ཞིག་ཐོག་གནས་ཡོད།(207)

འབྲོག་པ་དེ་རྣམས་ལ་སློབ་གྲྭ་དང་། སྨན་ཁང་། འཚོ་རྟེན་ལས་ཀའི་གོ་སྐབས་བཅས་སྤྲོད་རྒྱུ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ཁས་ལེན་བྱས་ཡོད་ཀྱང་ད་བར་ལག་བསྟར་བྱས་མེད། རང་ཁ་རང་གསོའི་ཐོག་ནས་མི་ཚེ་སོས་དལ་དང་སྐྱིལ་བཞིན་པའི་བོད་མི་འབྲོག་པ་རྣམས་གློ་བུར་དུ་དབུལ་ཞིང་ཕོངས་པར་གྱུར། དེ་ནི་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ཆེད་མངགས་བོད་ཀྱི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་འཚོ་བའི་གོམས་གཤིས་ཀྱི་རིག་གཞུང་ཞིག་རྩ་མེད་བཟོས་པ་རེད།

ནག་ཆུ་འབྲོག་པ་གཞིས་སྤོའི་ལས་གཞི།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ལོར་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཀྱི་དམར་ཤོག་ཚོགས་པས་ཐག་གཅོད་བྱས་པར་གཞིགས་ན། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ནས་ ༢༠༢༥ བར་ཏ་ཅང་ས་མཐོའི་བོད་མི་འབྲོག་པ་རྣམས་ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་ལ་སྣང་དེ་གཞིས་སྤོ་བྱེད་འཇུག་རྒྱུ་ཡིན་འདུག རྒྱ་མཚོའི་ངོས་ནས་མཐོ་ཚད་ཕི་ཊེ་ ༤༨༠༠ ཡོད་སའི་ས་ཁུལ་གྱི་བོད་མི་འབྲོག་པ་རྣམས་གཞིས་སྤོ་བྱ་རྒྱུ་དང་། ལས་གཞིའི་ཡུན་ཚད་ནི་ ༢༠༡༨ ནས་ ༢༠༢༥ བར་ཡིན་ཞིང་། ས་ཁུལ་ཁྱབ་ཚད་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཀྱི་གཞིས་རྩེ་ཁུལ་དང་། ནག་ཆུ་ཁུལ། མངའ་རིས་ཁུལ་བཅས་དང་རྫོང་ཉིས་ཤུ། གྲོང་ཁྱེར་དགུ་བཅུ་གོ་བདུན་ནས་ཡིན་ཞིང་། ས་ཁུལ་དེ་དག་ནས་ཁྱོན་བོད་མི་གྲངས་ཆིག་འབུམ་གསུམ་ཁྲི་གཞིས་སྤོ་བྱ་རྒྱུ་དང་། དེ་ཁྲོད་མི་གྲངས་འབུམ་གཅིག་ལྷག་ཡར་ཀླུངས་གཙང་པོ་ཉེ་འགྲམ་དུ་གཞིས་སྤོ་བྱ་རྒྱུ་ཡིན་འདུག

བོད་མི་དེ་དག་ཚོ་ཁག་ཏུ་བགོས་ནས་གཞིས་སྤོ་བྱ་རྒྱུ་དང་། དེ་ཡང་ནག་ཆུ་ཁུལ་ནས་བོད་མི་ཁྱོན་ཉིས་ཁྲི་དྲུག་སྟོང་གསུམ་བརྒྱ་བཞི་གཞིས་སྤོ་བྱ་རྒྱུའི་ཁོངས་སུ་ཡོད་པ་རྣམས་ཚོ་ཁག་འགའ་ཤས་ལ་བགོས་ནས་ཚོ་ཁག་རེ་རེར་བོད་མི་དྲུག་སྟོང་སུམ་བརྒྱ་དྲུག་ཡོད་འདུག གཞིས་སྤོའི་ལས་གཞིའི་ཚོ་ཁག་དང་པོ་དེ་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ལོར་འགོ་འཛུགས་ཀྱིས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༩ ཟླ་ ༡༢ མཇུག་བསྒྲིལ་བ་རེད། སྐབས་དེར་བོད་མི་ཁྱིམ་ཚང་དགུ་བརྒྱ་ལྔ་བཅུ་ང་བདུན་ནས་ཁྱོན་མི་གྲངས་བཞི་སྟོང་བརྒྱ་མེད་ལྔ་བཅུ་ང་བརྒྱད་ཡོད་འདུག

གཞིས་སྡོད་ལས་གཞི་ཚོ་ཁག་གཉིས་པ་དེ་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༢༢ ཟླ་ ༦ ཚེས་ ༢༥ ཉིན་སྤེལ་ཞིང་། ལོ་དེའི་ཕྱི་ཟླ་ ༡ ཚེས་ ༡༡ བར་དུ་ནག་ཆུའི་ས་ཁུལ་ནས་བོད་མི་ཚིག་ཁྲི་བདུན་སྟོང་ལྔ་བརྒྱ་ལྔ་བཅུ་ང་ལྔ་ལྷོ་ཁར་གཞིས་སྤོ་བྱ་རྒྱུའི་ཁོངས་ནས་བོད་མི་ཚིག་ཁྲི་གསུམ་སྟོང་ལྔ་བརྒྱ་དྲུག་ཅུ་རེ་དགུ་དང་། ལས་བྱེད་ ༣༥༡༨ གཞིས་སྤོས་ཟིན།

གད་སྙིགས་གང་སར་བདག་མེད་དུ་བཞག་པ། རྒྱལ་ས་ཁོ་ནར་གད་སྙིགས་གཙང་བཟོ་བྱེད་བཞིན་པ།

བོད་ནང་དེ་སྔ་ལས་མི་ཚོགས་ཆེ་རུ་སོང་བ་དང་མིའི་བྱ་སྤྱོད་ཀྱི་རྐྱེན་ལས་གད་སྙིགས་གསོག་འཇོག་ཀྱང་ཇེ་མང་དུ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད་ལ། དེར་གཞིགས་པའི་གད་སྙིགས་གཙང་བཟོའི་ལས་གཞི་དེ་སྔ་ལས་རྒྱ་ཆེ་རུ་གཏོང་དགོས་ཀྱང་། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་གད་སྙིགས་གཙང་བཟོའི་ལས་གཞི་སྣང་ཆུང་དུ་བཏང་ཡོད། བོད་ཀྱི་བྲག་དཀར་རྫོང་དང་། དཀར་མཛེས་རྫོང་། སྐྱེ་རྒུད་མདོ་བཅས་གྲོང་ཁྱེར་ཅན་དུ་བསྒྱུར་རྒྱུའི་ལས་གཞི་མགྱོགས་ཚད་མྱུར་པོའི་ཐོག་ནས་སྤེལ་བཞིན་པ་དང་། དེ་དག་ནང་རྒྱ་ནག་ནས་ཡུལ་སྐོར་སྐྱོ་འཆམ་པ་ཧ་ཅང་མང་པོ་འབྱོར་ཏེ་གད་སྙིགས་ཀྱང་ཤུགས་གསོག་ཐེབས་བཞིན་ཡོད། གད་སྙིགས་དེ་དག་ཆགས་ཚུལ་དང་དུས་ཐོག་གཙང་བཟོ་དང་གཙང་སྦྲར་བདག་གཅེས་མ་བྱས་པར་བརྟེན་རི་བོ་དང་གཙང་པོ་རྣམས་སྦག་བཙོག་བཟོ་བཞིན་ཡོད།

ཡུལ་སྐོར་སྐྱོ་འཆམ་པ་དང་། གནས་སྐོར་བ། ཨར་ལས་པ་སོགས་མི་ཚེས་མང་པོ་ཡོད་པ་དེ་དག་གི་ཉིན་རེའི་བཟའ་འཐུང་ལོངས་སྤྱོད་ཀྱི་ཕྱི་སྙོད་གང་སར་གཡུག་པར་བརྟེན་ས་ཆ་གང་སར་གད་སྙིགས་ཀྱིས་ཁེངས་བཞིན་ཡོད། བོད་ནི་གནམ་གཤིས་གྲང་དར་ཆེ་ལ་ས་ཆ་སྐམ་ཤས་ཆེ་ཁར་དེ་སྔ་གད་སྙིགས་མང་པོ་མེད་པ་དེ་དག་ཀྱང་རང་བྱུང་ཁོར་ཡུག་གིས་རང་བཞིན་མེད་པ་ཆགས་ཀྱི་ཡོད། འོན་ཀྱང་ད་ཆ་དེ་འདྲ་ཡོང་ཐབས་མེད།

རྒྱལ་ཐང་དང་། དར་རྩེ་མདོ། ལྷ་ས། གཞིས་ཀ་རྩེ། སྐྱེ་རྒུ་མདོ། གཟི་ཚ་སྡེ་དགུ་སོགས་གཞུང་གི་གནད་ཆེའི་ལས་ཁུངས་ཡོད་སའི་གྲོང་ཁྱེར་དང་ཡུལ་སྐོར་སྤྲོ་འཆམ་པ་མང་པོ་འཛོམས་ས་བཅས་ཀྱི་ས་གནས་ཁག་ཏུ་གཞུང་གིས་གཙང་སྟྲ་བདག་གཅེས་ཀྱི་གད་སྙིགས་གཙང་བཟོའི་ལས་གཞི་སྤེལ་བཞིན་ཡོད། གོང་གསལ་གྲོང་ཁྱེར་དེ་དག་གི་ཕྱི་རོལ་དུ་གད་སྙིགས་ལ་བདག་པོ་རྒྱག་མཁན་མེད་པར་གང་སར་ཁྱབ་པ་མཐོང་རྒྱུ་ཡོད། དེར་བརྟེན་ས་གནས་ཡུལ་མི་ཚོ་ཨུ་ཐུག་ཐབས་ཟད་ཀྱིས་དང་བླངས་ཚོགས་པ་བཙུགས་ནས་རང་འགུལ་ཐོག་ཉེ་འཁོར་རི་རྒྱུད་ས་ཁུལ་གྱི་གད་སྙིགས་རིགས་སྒྲུག་ནས་རླངས་འཁོར་ཆེན་པོའི་ནང་འོར་འདྲེན་གྱིས་གཙང་བཟོའི་ལས་འགུལ་མ་སྤེལ་ཐབས་མེད་ཆགས་ཡོད། གཞུང་གིས་གད་སྙིགས་གཙང་བཟོར་མཐུན་འགྱུར་བྱེད་ཀྱི་མེད་སྐབས་ས་གནས་ཡུལ་མི་ཚོས་གད་སྙིགས་མེར་སྲེག་གཏོང་གི་ཡོད། དེས་མཐོན་གསལ་མེད་པའི་ཁོར་ཡུག་སྦག་བཙོག་ཤུགས་ཀྱིས་གནོད་འཚེ་ཐོག་གི་ཡོད།

གཞུང་གིས་ས་གནས་སོ་སོར་རླངས་འཁོར་བཏང་ནས་གད་སྙིགས་བསྡུ་རུབ་གཙང་བཟོ་མ་བྱས་པ་དང་དགོས་ངེས་ཀྱི་ལས་གཞི་ལག་བསྟར་མ་བྱས་པ་སོགས་ཀྱིས་ས་གནས་བོད་མི་རྣམས་འཆད་ཨུ་ཐུག་གི་གནས་སུ་ལྷུང་ཡོད། དེས་ན་གཞུང་གིས་ཐུགས་རྒྱང་རིང་པོའི་སྲིད་བྱུས་ཤིག་ངེས་པར་དགོས་གལ་ཆགས་ཡོད།

དཀའ་ངལ་དེ་དག་སེལ་ཆེད་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ལས་བྱེད་པ་དང་མང་ཚོགས་ཁྲིད་གད་སྙིགས་ཕུང་གསོག་ལ་བརྟེན་ནས་འཕྲོད་བསྟེན་དང་ཁོར་ཡུག་ལ་གནོད་འཚེ་ཇི་ལྟར་ཡོད་པ་ངོས་འཛིན་གྱི་གོ་རྟོགས་སྤེལ་ཐབས་མ་བྱས་པ་དང་། གད་སྙིགས་གཙང་བཟོའི་ལས་གཞི་མ་སྤེལ་བ་བཅས་ཀྱིས་དེའི་ཐད་འཐུས་ཤོར་ཆེན་པོ་ཐེབ་ཡོད།

འབྱུང་བའི་གོད་ཆགས་ཇེ་མང་དུ་འགྲོ་བ་སྣང་ཆུང་རྒྱ་ཡན་དུ་བཏང་ནས་གེགས་སྐྱོབ་ཀྱི་ལས་གཞི་མ་སྤེལ་བ།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༦ ལོར་དུས་ཡུན་ཐུང་ངུའི་ནང་འབྱུང་བའི་གོད་ཆགས་ཐུར་མ་གྲགས་པ་ཐེངས་མང་བྱུང་ཡོད། ལོ་དེའི་ཟླ་ ༧ ཚེས་ ༩ ཉིན་བོད་བྱང་ཤར་མཚོ་སྔོ་ཁུལ་དུ་ཆུ་རུད་དང་ས་རུད་བརྒྱབ་པར་བརྟེན་བོད་མི་གཉིས་རྐྱེན་ལམ་དུ་སོང་བ་དང་། སུམ་ཅུ་ལྷག་ཙམ་ལ་རྨས་སྐྱོན་ཆབས་ཆེ་བཟོས་ཡོད། ཟླ་ ༧ ཚེས་ ༡༠ ཉིན་བོད་ཀྱི་བྱང་དབུས་ས་ཁུལ་ཆུ་དམར་ལེབ་དང་མ་སྟོད་གཉིས་ལ་གནམ་གཤིས་ཀྱིས་རྐྱེན་པས་གཙང་པོ་སྐམ་ནས་ཉ་མང་པོ་ཤི་བ་བྱུང་། ཟླ་ ༧ ཚེས་ ༡༢ ཉིན་བོད་ནུབ་ཕྱོགས་མངའ་རིས་རུ་ཐོག་རྫོང་དུ་གངས་རུད་འོག་མི་དགུ་རྐྱེན་ལམ་དུ་སོང་བ་དང་། གཡག་ ༡༡༠ དང་། ལུག་ ༣༥༠ གངས་རུད་འོག་ཚུད་ཡོད།[208] བོད་བྱང་ཤར་ཨ་མདོ་ཟླ་ཐང་དང་བསང་ཆུ་རྫོང་དུ་ཟླ་ ༨ ཚེས་ ༢༢ ཉིན་ཆུ་རུད་བརྒྱབ་སྟེ་སྡོད་ཁང་སོགས་ལ་གནོད་འཚེ་ཆབས་ཆེ་བཟོས་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༧ ཟླ་ ༦ དང་ ༧ ནང་བོད་དུ་ཆབས་ཆེའི་གོད་ཆགས་བྱུང་ཡོད། ཟླ་ ༦ ཚེས་ ༡༥ ཉིན་རོང་བྲག་རྫོང་དུ་ཆུ་རུད་ཤུགས་ཆེ་བྱུང་སྟེ་སྡོད་ཁང་ ༦༠༠༠ ལྷག་ཙམ་ཆུས་ཁྱེར་ནས་མི་གྲངས་ ༣༠༠༠༠ ལྷག་ལ་གནོད་འཚེ་ཐེབ་ཡོད། དེ་བཞིན་ཟླ་ ༦ ཚེས་ ༡༦ ཉིན་སོག་རྫོང་དུ་ཆུ་རུད་བརྒྱབ་སྟེ་སྡོད་ཁང་བཞི་ལ་གནོད་སྐྱོན་ཐེབ་ཡོད། ཟླ་ ༧ ཚེས་ ༦ ཉིན་སྤེ་དཀར་ཆུ་རུད་བརྒྱབ་སྟེ་སྡོད་ཁང་མང་པོར་གནོད་སྐྱོན་བཏང་བ་དང་། ཟླ་ ༧ ནང་འཛོམ་མདའ་རྫོང་དུ་ཆུ་རུད་བརྒྱབ་སྟེ་མི་གསུམ་གྱི་ཚེ་སྲོག་ཤོར་བ་མ་ཟད། སྡོད་ཁང་སོགས་ལའང་གནོད་སྐྱོན་ཆབས་ཆེ་བཟོས་ཡོད།

རང་བྱུང་གོད་ཆགས་དེ་རིགས་ཡང་ཡང་བྱུང་བར་བརྟེན་ས་གནས་བོད་མི་རྣམས་སེམས་འཚབ་དང་གནས་དགོས་བྱུང་ཡོད། ཚན་རིག་པ་དང་ཉམས་ཞིབ་པ་ཚོས་རང་བྱུང་གི་གོད་ཆགས་དེ་རིགས་འབྱུང་འགྱུར་རྒྱུན་ལྡན་གྱི་གནས་ཚུལ་ལྟ་བུ་ཆགས་ཉེན་ཡོད་པའི་ཉེན་བརྡའང་བཏང་ཡོད།[209]

སྐབས་མ་ལེགས་པ་ཞིག་ལ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་རང་བྱུང་གོད་ཆགས་དེ་དག་ལ་གདོང་ལེན་གྱི་འབད་བརྩོན་ཆེས་ཞན་པས་གལ་ཏེ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་གོད་ཆགས་སྔོན་འགོག་གི་སྲིད་བྱུས་ཚད་ལྡན་ཞིག་གཏན་ལ་ཕབ་ནས་འབད་བརྩོན་དེ་ལས་ཆེ་ཙམ་ཞིག་བྱས་ཡོད་ཚེ་མི་རྒྱུ་ནོར་གསུམ་ལ་གནོད་འཚེ་ཆེན་པོ་དེ་འདྲ་ཕོག་རྒྱུ་མ་རེད། དཔེར་ན་གཙང་པོའི་ཉེ་འཁྲམ་དུ་ཡོད་པའི་བོད་པའི་གྲོང་གསེབ་དང་གྲོང་སྡེ་ཁག་ཏུ་ཆུ་རགས་ཚད་ལྡན་ཞིག་བརྒྱབ་ཡོད་ཚེ་ཆུ་ལོག་གི་གནོད་སྐྱོན་ཆེན་པོ་དེ་འདྲ་འཕོག་རྒྱུ་མ་རེད།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༥ ལོར་རྒྱ་ནག་ཚན་རིག་ཁང་གིས་བརྟོན་པའི་སྙན་ཐོ་[210] ཞིག་ནང་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་ས་རྡུད་དང་ཆུ་ལོག གངས་རྡུད། ནགས་ཚལ་གྱི་མེ་སྐྱོན་[211] སོགས་རང་བྱུང་གོད་ཆགས་ཇེ་མང་དུ་འགྲོ་རྒྱུའི་ཉེན་བརྡ་བཏང་ཡོད། འོན་ཀྱང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་གོད་ཆགས་དེ་རིགས་སྔོན་འགོག་གདོང་ལེན་གྱི་སྲིད་བྱུས་ཤིག་ལག་བསྟར་གཏན་ནས་བྱས་མེད་པ་རེད།

མཚོ་སྔོ་ས་ཁུལ་གྱི་བོད་མི་རྣམས་ཀྱིས་ཉེ་ལམ་ཁུལ་དེར་འདམ་རྡུད་ཀྱི་གོད་ཆགས་བྱུང་བ་དེ་གཙོ་བོ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ས་གནས་དེར་གཏེར་ཁ་ཤུགས་ཆེ་སྔོག་འདོན་གྱིས་རིའི་ཁོག་པ་བྲུས་དྲགས་པ་ལས་བྱུང་བར་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། བོད་མཐོ་སྒང་དུ་གཏེར་ཁ་སྔོག་འདོན་དང་། ཆུ་མཛོད་གསར་རྒྱག་ལས་གཞི་རྒྱ་སྐྱེད་བྱེད་བཞིན་པ་དེས་གནམ་གཤིས་འགྱུར་ལྡོག་ལ་ཤུགས་རྐྱེན་ཐེབས་ཡོད།

གོ་ལའི་གནམ་གཤིས་འགྱུར་ལྡོག་གི་ཤུགས་རྐྱེན་འོག་བོད་མཐོ་སྒང་གི་གནམ་གཤིས་ལའང་འགྱུར་ལྡོག་བྱུང་སྟེ་དཀའ་ངལ་འཕྲད་སྐབས་དེ་ལ་གདོང་ལེན་ཇི་ལྟར་བྱེད་དགོས་པ་དང་། གནམ་གཤིས་འགྱུར་ལྡོག་དང་བསྟུན་ནས་འཚོ་ཐབས་ཇི་ལྟར་བྱེད་དགོས་པ་བཅས་ཀྱི་ཐད་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ས་གནས་བོད་མི་དང་གཞུང་གི་ལས་བྱེད་བཅས་ལ་ལམ་སྟོན་སོགས་གོ་རྟོགས་འཕེལ་ཐབས་ཀྱི་ལས་ཀ་ལྷུང་ངེས་ཤིག་མ་བྱས་

པའི་རྐྱེན་གྱིས་དཀའ་ངལ་དེ་དག་འཕྲད་པ་རེད། ཁོར་ཡུག་དང་འབྲེལ་བའི་སྲིད་བྱུས་ཕལ་མོ་ཆེ་ནི་མཚོ་འགྲམ་གྲོང་ཁྱེར་ས་ཁུལ་གྱི་ཁོར་ཡུག་སྦག་བཙོག་སྔོན་འགོག་བྱ་རྒྱུ་དེ་ཁོ་ན་ལས། བོད་དང་ཡུ་གུར་ལྟ་བུ་འཇིག་སླ་བའི་ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་ཆེད་དུ་མིན།

མཇུག་སྡོམ།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༥ ལོར་ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་ཁྲིམས་ཡིག་གསར་པ་ཞིག་གཏན་འབེབས་བྱས་པ་དེ་ནི་ཡར་རྒྱས་ཀྱི་ཕྱོགས་སུ་གོམ་པ་མདུན་སྤོས་བྱས་པ་ཞིག་ཡིན་སྐབས་དགའ་བསུའི་གནས་ཡིན། འོན་ཀྱང་འབྱུང་འགྱུར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ཁྲིམས་ཡིག་གསར་པ་དེ་བོད་ནང་དྲང་བདེན་ཐོག་ནས་ལག་བསྟར་བྱེད་མིན་ལྟ་རྒྱུ་ཡིན། ཕྱོགས་གཞན་ནས་བཤད་ན་སྤྱིར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ཀྱི་ཐོག་སྤྱི་ཚོགས་བརྟན་ལྷིང་དང་། ཁ་བྲལ་ལ་ངོ་རྒོལ་ཟེར་བའི་དྲག་གནོན་གྱི་སྲིད་བྱུས་དེ་ཁོ་ན་མིན་པར། ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་དང་ཁྲིམས་ཡིག་གསར་པ་དེ་ཡང་ཁ་ཞེ་གཉིས་མེད་ཀྱིས་ལག་བསྟར་བྱ་རྒྱུར་ང་ཚོས་རེ་བ་བྱེད་བཞིན་ཡོད། འོན་ཀྱང་ཉེ་ལམ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ཆུ་མཛོད་ཆེན་པོ་བརྒྱབ་པ་དང་། གཏེར་ཁ་ཁྱོན་ཆེ་སྔོག་འདོན། ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་ཆེད་ཞི་རྒོལ་རྣམ་སྟོན་བྱེད་མཁན་བོད་མིའི་ཐོག་དྲག་གནོན་བྱས་པ་བཅས་ནི་ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་ཁྲིམས་ཡིག་གསར་པ་ཟེར་བ་དེའི་ནང་དོན་དང་ཡོངས་སུ་རྒྱབ་འགལ་ཆགས་ཡོད།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་ངོ་ལོག་རྒྱབ་མདུན་གྱིས་རང་གིས་གཏན་ལ་ཕབ་པའི་སྲིད་བྱུས་དེ་རིགས་ལག་བསྟར་བྱས་པའི་དཔེ་མཚོན་མང་པོ་ཡོད་པ་དཔེར་ན། ༢༠༠༨ ལོར་སྤྱི་ནོར་༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་གིས་བོད་ནང་གི་བོད་མི་ཚོར་པགས་རིགས་ཀྱི་རྒྱན་གོས་གྱོན་མི་རུང་བའི་བཀའ་སློབ་སྩལ་བར་བརྟེན་བོད་མི་ཚོས་པགས་རིགས་ཀྱི་རྒྱན་གོས་དེ་འཕྲལ་མེད་པ་བཟོས་ཡོད། འོན་ཀྱང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་

མི་ཚོར་བགས་རིགས་ཀྱི་རྒྱུན་གོས་གྱོན་དགོས་པའི་བཙན་བསྐུལ་ཤུགས་ཆེ་བྱུས་ཡོད། དེ་ནི་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་ཁྲིམས་ཡིག་ནང་གཙན་གཟན་མི་འདྲ་བ་ ༡༢༥ སྲུང་སྐྱོབ་གཏན་འབེབས་བྱས་པ་དེ་དག་བརྩི་མེད་རྫོག་རོལ་དུ་བཏང་བ་ཞིག་རེད།

བོད་མི་རྣམས་ཀྱི་བསམ་པའི་དཔལ་ཡོན་ནང་ཆོས་དང་འབྲེལ་ནས་གནས་རི་དང་བླ་མཚོ་སོགས་ལ་དད་གུས་ཞུ་བའི་བག་ཆགས་གཏིང་ཟབ་ཅིག་ཡོད་པ་དེ་ལ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ངེས་པར་བརྩི་བཀུར་བྱས་ཏེ། སླད་ཕྱིན་བོད་ནང་གཏེར་ཁ་སྔོག་འདོན་བྱ་རྒྱུའི་ཐད་ཚོག་མཆན་ཞུ་རྒྱུའི་ལམ་ལུགས་ཁྲིམས་མཐུན་ཕྱི་གསལ་ནང་གསལ་ཞིག་ངེས་པར་དུ་གཏན་འབེབས་བྱེད་དགོས་པ་དང་། ཚོག་མཆན་ལག་ཁྱེར་སྤྲོད་སྐབས་སུ་གཏེར་ལས་ཁང་ཁག་གི་སྔོན་ཞུར་རྟོག་ཞིབ་བྱས་ནས་སྤྱི་ཚོགས་དང་ཁོར་ཡུག་ལ་གནོད་སྐྱོན་ཆེན་པོ་མི་བཟོ་མཁན་དེ་ལ་སྤྲོད་དགོས་པ་དང་། གནས་རི་སྲུང་སྐྱོབ་ལ་ཡིད་གཟབ་བྱེད་དགོས། ཕྱོགས་མཚུངས་གཏེར་རྫས་ཀྱི་སྙིགས་རོ་རྣམས་ཉེ་ཁྱལ་གྲོང་གསེབ་དང་གཙང་པོ་སོགས་ནང་གང་བྱུང་དོར་ཏེ་སྦག་བཙོག་མི་ཡོང་བ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་དོ་དམ་རྟོག་ཞིབ་ནན་ཏན་བྱེད་དགོས།

བོད་མི་འབྲོག་པ་རྣམས་སྐྱེ་ཁམས་ཁོར་ཡུག་དང་འགྲོགས་འདྲིས་ཟབ་ཅིང་ས་མཐོའི་རྩྭ་ཐང་སྲུང་སྐྱོབ་ཐད་ཉམས་མྱོང་ཏ་ཅང་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པོ་ཡོད་སྟབས་གཞུང་གིས་ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་གཏན་འབེབས་བྱེད་སྐབས་ཁོང་ཚོའི་བསམ་འཆར་ལ་ངེས་པར་བརྩི་འཇོག་བྱེད་དགོས་པ་དང་། ལྷག་པར་ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་གཏན་འབེབས་བྱེད་སྐབས་ཕྱི་གསལ་ནང་གསལ་དགོས་པ་མ་ཟད། བོད་མི་འབྲོག་པ་དང་ས་གནས་ཀྱི་འབྲེལ་ཡོད་བོད་མི་རྣམས་མཉམ་ཞུགས་བྱེད་དུ་འཇུག་དགོས། རྩྭ་ཐང་ཐོག་གི་བོད་མི་འབྲོག་པ་རྣམས་བཙན་དབང་གིས་རྩྭ་ཐང་ནས་ཕྱིར་འབུད་བཏང་སྟེ་གཏན་དུ་གཞིས་ཆགས་གནས་སྤོའི་ལས་གཞི་འཕྲལ་དུ་མཚམས་འཇོག་བྱེད་དགོས་པ་མ་ཟད། གནས་སྤོས་ཟིན་པ་རྣམས་ཀྱང་རང་མོས་ངང་རྩྭ་ཐང་དུ་ཕྱིར་ལོག་བྱ་རྒྱུའི་ཐོབ་ཐང་སྤྲོད་དགོས།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་འབྲོག་པ་གཏན་འཛུགས་ལས་གཞིའི་སྲིད་ཇུས་ཚུལ་མཐུན་ཞིག་མེད་སྟབས་སྲིད་ཇུས་དེ་ལ་བསྐྱར་ཞིབ་བྱེད་དགོས། འབྲོག་པ་རྣམས་རང་ཁ་རང་གསོའི་ཐོག་ནས་འཚོ་གནས་བྱེད་པའི་སྲོལ་རྒྱུན་གྱི་ལམ་ལུགས་རྩ་མེད་བཟོས་པར་བརྟེན་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་མི་དེ་དག་གི་ཚེ་མཐོང་སྲུང་སྐྱོབ་ཆེད་ཁོང་ཚོའི་ཤེས་ཡོན་དང་འཕྲོད་བསྟེན། ཚོང་ལས་དེ་བཞིན་ལས་ཀའི་གོ་སྐབས་བཅས་ངེས་པར་སྤྲོད་དགོས།

བཟང་ཕྱོགས་ཐོག་ནས་བརྗོད་ན་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ཉེ་ལམ་ནས་བཟུང་བོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་མང་པོ་ཞིག་རྒྱལ་ཁབ་སྤྱི་གླིང་དང་སྐྱེ་ཁམས་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་ས་ཁུལ་ཡིན་ཞེས་པའི་དྲིལ་བསྒྲགས་བྱེད་བཞིན་ཡོད། འོན་ཀྱང་སྲིད་ཇུས་དེ་དག་གཏན་འབེབས་མ་བྱས་གོང་འབྲེལ་ཡོད་ས་གནས་བོད་མི་རྣམས་ཀྱི་རང་བྱུང་སྐྱེ་ཁམས་སྐྱོར་གྱི་ཉམས་མྱོང་དང་ཤེས་ཡོན། བོད་མིའི་སྲོལ་རྒྱུན་གོམས་གཤིས་སོགས་ལ་ངེས་པར་བསམ་གཞིགས་ཀྱིས་བརྩི་བཀུར་དང་བདག་གཅེས་བྱེད་དགོས་པ་ལས། བོད་མི་ས་ཡ་མང་པོ་འཚོ་གནས་བྱེད་སའི་ས་ཁུལ་རྣམས་ལ་རྒྱལ་ཁབ་སྤྱི་གླིང་དང་རང་བྱུང་སྐྱེས་ཁམས་སྲུང་སྐྱོབ་ས་ཁུལ་ཡིན་ཞེས་ཟེར་ནས་བོད་མི་དེ་དག་གི་བདེ་སྡུག་བརྩི་མེད་རྡོག་རོལ་དུ་གཏོང་མི་རུང་། གྲོང་དང་གྲོང་ཁྱེར་རྒྱ་སྐྱེད་ཤུགས་ཆེ་བྱེད་བཞིན་པ་དེས་བོད་ཀྱི་འཇིག་སླ་བའི་ཁོར་ཡུག་ལ་ངོ་ཡོག་ཤུགས་ཆེ་འགྲོ་གི་ཡོད། དེར་བརྟེན་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་གྲོང་ཁྱེར་འཛུགས་སྐྲུན་གྱི་ལས་གཞི་རྣམས་ལག་བསྟར་མ་བྱས་གོང་སྲིད་ཇུས་ཡང་དག་པ་ཞིག་གཏན་འབེབས་དང་མཇུག་སྐྱོང་བྱེད་དགོས། དེ་སྔ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་རྒྱ་ནག་སྐམ་སའི་ནང་གྲོང་ཁྱེར་འཛུགས་སྐྲུན་གྱི་ལས་གཞི་སྤེལ་སྐབས་ནོར་འཁྲུལ་གང་བྱུང་བ་རྣམས་བོད་ནང་བསྐྱར་དུ་མི་ཡོང་བ་བྱེད་དགོས།

དེ་ལྟར་ཡོང་བར་བོད་ནང་འཛུགས་སྐྲུན་ལས་གཞི་ལག་བསྟར་མ་བྱས་གོང་བོད་མི་རྣམས་ཀྱི་བསམ་འཆར་ལ་ངེས་པར་དུ་བརྩི་འཇོག་བྱེད་དགོས་པ་མ་ཟད། ཁོར་ཡུག་

ལ་དོ་ཕོག་འགྲོ་མིན་རྟོག་ཞིབ་བྱེད་དགོས། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ལོ་ནས་བཟུང་བོད་ནང་འབྱུང་བའི་གོད་ཆགས་ཇེ་མང་དུ་འགྲོ་བར་བརྟེན་མི་རྒྱུ་སོགས་ལ་ཉེན་ཁ་ཧ་ཅང་ཆེན་པོ་བཟོ་བཞིན་ཡོད། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་གྲོང་ཁྱེར་འཛུགས་སྐྲུན་ལས་གཞི་ཚུལ་དང་མཐུན་པ་ཞིག་མ་སྤེལ་བ་དེས་གནས་སྟངས་དེ་བས་ཆབས་ཆེ་རུ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད། དེར་བརྟེན་བོད་ནང་ཡུལ་སྐོར་སྤྱི་འཆམ་པའི་གྲངས་འབོར་ལ་དོ་དམ་བྱས་ནས་བོད་མཐོ་སྒང་གི་འཇིག་སླ་བའི་ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་བྱེད་དགོས།

བོད་མཐོ་སྒང་གི་གོ་ལའི་གནམ་གཤིས་འགྱུར་ལྡོག་གི་ཤུགས་རྐྱེན་ནི་བོད་ཙམ་མིན་པར། བོད་ལས་བརྒལ་ཏེ་ས་གནས་གཞན་ལའང་ཤུགས་རྐྱེན་ཐེབས་ཡོད་ངེས། བོད་ཀྱི་གཙང་པོའི་འགྲོ་ལམ་ཁ་བསྒྱུར་བྱས་པར་བརྟེན་ནས་མི་འབོར་ཐེར་འབུམ་མང་པོའི་ཆུའི་འཚོ་རྟེན་ལ་དོ་ཕོག་བྱུང་བར་མ་ཟད། ཕྱེད་གོ་ལའི་རླུང་ཁམས་འགྱུར་འགྲོས་ལའང་ཤུགས་རྐྱེན་ཐེབས་ངེས།

རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་མཚོན་ན་པེ་རིས་སི་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་གན་རྒྱར་མིང་རྟགས་འགོད་མཁན་གཙོ་གྲས་ཤིག་ཡིན་པར་བརྟེན་དེ་དག་ཤོག་ཐོག་ཏུ་མ་བཞག་པར་དོན་དངོས་ལག་ལེན་ཁ་ཞེ་མཚུངས་པ་ཞིག་བྱེད་དགོས། བོད་མཐོ་སྒང་འདི་གོ་ལའི་ཁོར་ཡུག་གནས་སྟངས་ཐད་གལ་ཆེའི་རང་བཞིན་ངོས་འཛིན་གྱིས་འཇིག་སླ་བའི་བོད་ཀྱི་ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་ཡོང་ཐབས་བྱེད་དགོས། དེ་ཡང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་མི་དང་བོད་ཀྱི་ཁོར་ཡུག་ལ་འཕྲད་བཞིན་པའི་དཀའ་ངལ་རྣམས་སེལ་ཐབས་བྱེད་དགོས།

སྤྱི་ནོར་༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་གིས་ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་ནི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་གནད་དོན་ཞིག་མིན་པར་གོ་ལ་སྤྱིའི་གནད་དོན་ཞིག་ཡིན། ཞེས་བཀའ་སློབ་ཡང་ཡང་སྩལ་བ་ལྟར་རྒྱ་ནག་གཞུང་དང་བོད་མི་ཟུང་སྒྲིལ་གྱི་ཐོག་ནས་ལྷག་བསམ་ཐོལ་མེད་དང་འཛམ་གླིང་གི་ཡང་ཐོག་བོད་ཀྱི་ཁོར་ཡུག་ཉམས་རྒུད་ཇེ་ཆེར་འགྲོ་བ་ལས་སྐྱོབ་ཐུབ་པ་བྱེད་དགོས།

བོད་ནང་དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས་ཟེར་བ་དང་དོན་དངོས་གནས་སྟངས།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་དེང་སྐབས་བོད་མི་རྣམས་དཔལ་འབྱོར་ལོངས་སྤྱོད་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པའི་གསེར་གྱི་དུས་རབས་ནང་འཚོ་བཞིན་ཡོད་སྐོར་དྲིལ་བསྒྲགས་རྒྱ་ཁྱབ་ཏུ་སྤེལ་བཞིན་ཡོད། དཔེར་ན་ ༢༠༡༥ ལོར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ཐོག་རྒྱབ་ཤ་དཀར་པོ་ཟེར་བ་བཏོན་འཕྲལ། ལོ་དེའི་ཕྱི་ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༦ ཉིན་རྒྱ་ནག་ཉིན་རེའི་གསར་ཤོག་ཟེར་བའི་ནང་གནས་ཚུལ་སྤེལ་བ་ལྟར་ན། རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་གི་ཆ་རྐྱེན་འོག་ཁེ་ཕན་ཐོབ་བཞིན་པའི་བོད་མི་རྣམས་ད་ལྟ་དཔལ་འབྱོར་ལོངས་སྤྱོད་མཐའ་ཐང་རྒྱས་ཤིང་གསེར་གྱི་དུས་རབས་ནང་རོལ་བཞིན་ཡོད།[212] ཅེས་བསྒྲགས། ཕྱོགས་མཚུངས་རྒྱ་ནག་གཞུང་འབྲེལ་ཤིན་ཧྭ་གསར་ཤོག་ནང་གོང་ཚེས་ཉིན་གནས་ཚུལ་སྤེལ་བ་ལྟར་ན། གྲོང་གསེབ་དང་གྲོང་ཁྱེར་ནང་གི་མང་ཚོགས་རྣམས་ཀྱི་འཚོ་བའི་གནས་སྟངས་ཡར་རྒྱས་ཧ་ཅང་ཕྱིན་ཡོད། ཅེས་འགོད་པ་མ་ཟད། རྒྱབ་ཤ་དཀར་པོའི་ནང་དོན་ལུང་འདྲེན་བྱས་ནས་བོད་ནང་རྒྱལ་ཡོངས་ཐོན་སྐྱེད་རྩ་འབོར་ལ་མཚོན་ན་དེ་སྔ་ ༡༩༦༥ ལོར་རྒྱ་སྒོར་ས་ཡ་ ༣༢༧ ཡིན་ཡང་། ༢༠༡༨ ལོར་ཐེར་འབུམ་ ༩༣.༠༤ ལོན་ཡོད་སྐབས་ལྷབ་ ༢༤༡ འཕེལ་རྒྱས་ཕྱིན་ཡོད་སྐོར་བཤད།[213] ཕྱོགས་མཚུངས་ཉེ་ལམ་རྒྱ་ནག་ཉིན་རེའི་གསར་ཤོག་ཟེར་བའི་ནང་ ༢༠༡༧ ཟླ་ ༧ ཚེས་ ༢༩ ཉིན་གནས་ཚུལ་སྤེལ་བ་ལྟར་ན། བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ནང་དཔལ་འབྱོར་འཛུགས་སྐྲུན་གྱི་ཡར་རྒྱས་ཤུགས་ཆེ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད་པ་དང་། ལོ་དང་པོའི་ལོ་ཕྱེད་ཙམ་ནང་རྒྱལ་ཡོངས་ཐོན་སྐྱེད་རྩ་འབོར་བརྒྱ་ཆ་ ༡༠.༤ ཐོག་འཕེལ་བཞིན་པ་འཁོད།[214] རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ནང་འཛུགས་སྐྲུན་ཡར་རྒྱས་ཧི་ཙམ་བཏང་མིན་ཚད་གཞི་འཛིན་ས་དེ་ནི་རྒྱལ་ཡོངས་ཐོན་སྐྱེད་རྩ་འབོར་གྱི་གྲངས་ཚད་དེ་ཆགས་ཡོད། དེ་ཡང་རྒྱབ་ཤ་དཀར་པོ་ལྟར་ན་ ༡༩༩༨ ལོ་ནས་བཟུང་བོད་ནང་གི་རྒྱལ་

ཡོངས་ཐོན་སྐྱེད་རྩ་འབོར་གྱི་ཆ་སྙོམས་གྲངས་ཚད་འཕར་ཆ་དེ་ལོ་གཅིག་ནང་བརྒྱ་ཆ་ ༡༢.༩ འཕར་ཡོད། ལོ་ངོ་ ༣༠ རིང་བསྟུད་མར་འཕེལ་རྒྱས་བྱིན་ཡོད་པར་བརྟེན་བོད་མི་རྣམས་གསེར་གྱི་དུས་རབས་ནང་རོལ་བཞིན་ཡོད་པ་བསྒྲགས། སྤྱིར་བོད་ནང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་དཔལ་འབྱོར་འཛུགས་སྐྲུན་གྱི་ལས་གཞི་རྒྱ་ཆེ་སྤེལ་ཡོད་ཀྱང་བོད་ཀྱི་ས་ཁྲོན་སྤྱི་དང་ལྷག་པར་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ནང་ཉམས་ཞིབ་པ་དང་གསར་འགོད་པར་རང་དབང་ཐོག་ནས་དངོས་ཡོད་གནས་སྟངས་རྟོག་ཞིབ་བྱ་རྒྱུའི་ཐུན་རྐྱེན་སྦྱོར་རྒྱུ་ཧ་ཅང་དཀའ་ལས་ཁག་པོ་ཡོད་སྐབས་བོད་ནང་དོན་དམ་ཡར་རྒྱས་ཇི་བྱུང་དང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ཐོག་འཛིན་བཞིན་པའི་དཔལ་འབྱོར་འཛུགས་སྐྲུན་གྱི་སྲིད་བྱུས་གང་ཡིན་ཤེས་རྟོགས་དཀའ། དཀའ་ངལ་དེ་ལྟར་འཕྲད་དགོས་པའི་རྒྱུ་མཚན་གཅིག་ནི་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས་བོད་དེ་ས་བགོས་འདྲ་མིན་བྱས་པར་བརྟེན་ནས་ཡིན། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ ༡༩༦༥ ལོར་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཟེར་བ་གསར་འཛུགས་བྱས་ཡོད། ༢༠༡༠ ལོའི་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་མི་འབོར་ཞིབ་བཤེར་གྲངས་ཐོ་ལྟར་ན། བོད་མི་ཁྲོན་ས་ཡ་ ༦.༣ ཡོད་ཁོངས་ནས་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་སུ་བོད་མི་ས་ཡ་གསུམ་ལྷག་ཙམ་ཡོད། དེ་མིན་གཞན་རྣམས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་དབྱེ་བའི་ཞི་ཁྲིན་དང་། ཡུན་ནན། ཀན་སུའུ། དེ་བཞིན་བོད་རིགས་གནས་སྡོད་ཀྱི་མཚོ་སྔོན་[215] ས་ཁུལ་བཅས་ནང་ཡོད་སྐབས་བོད་ས་ཁྲོན་ཡོངས་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས་ཀྱི་གནས་སྟངས་ངོ་མ་ཇི་ཡིན་དང་། བོད་དུ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་དཔལ་འབྱོར་འཛུགས་སྐྲུན་གྱི་སྲིད་བྱུས་ལག་བསྟར་བྱས་པའི་ཤུགས་རྐྱེན་ཇི་འདྲ་ཐེབས་མིན་གྱི་གནས་ཚུལ་ཞིབ་ཕྲ་ཤེས་རྟོགས་ཐུབ་ཟེར་བ་མི་སྲིད་པ་ཞིག་མིན་ཡང་ཧ་ཅང་དཀའ་བའི་གནས་སྟངས་ཤིག་ཆགས་ཡོད། ཉམས་ཞིབ་པ་ཚོས་བོད་ནང་གི་དོན་དངོས་དཔལ་འབྱོར་གནས་སྟངས་ཤེས་པར་གནས་ཚུལ་ཁག་འདྲ་མིན་བསྡུ་རུབ་བྱས་ནས་ཤེས་རྟོགས་ཐུབ། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ཉམས་ཞིབ་པ་དང་གསར་འགོད་པར་དམ་དྲག་དེ་ལྟར་ཡོད་མུས་ཀྱང་འདས་པའི་ལོ་ངོ་བཅུ་ཕྲག་འགའ་ཤས་རིང་རང་དབང་ཅན་གྱི་ཉམས་

ཞིབ་པ་འགའ་ཤས་ཀྱིས་རྒྱ་ནག་གི་དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས་གནས་སྟངས་དང་། བོད་ནང་གི་དཔལ་འབྱོར་འཛུགས་སྐྲུན་གྱི་གནས་སྟངས་ཐོག་ཉམས་ཞིབ་བྱས་ནས་སྟན་ཐོ་བཏོན་ཡོད། ཉམས་ཞིབ་པ་དེ་དག་གིས་གཙོ་ཆེར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བཏོན་པའི་སྟན་ཐོར་གཞི་བཞག་པ་ཡིན་འདུག སྟན་ཐོ་དེ་དག་དང་ཕྱོགས་ཡོངས་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་འཕེལ་རྒྱས་ཀྱི་གནས་སྟངས་ཐོག་ཕྱོགས་ལྷུང་སྤྱངས་པའི་རྟོག་ཞིབ་བྱེད་སྐབས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ཐོག་འཛིན་བཞིན་པའི་དཔལ་འབྱོར་འཛུགས་སྐྲུན་གྱི་སྲིད་བྱུས་དེར་སེམས་འཚབ་སྐྱེ་དགོས་པའི་དྲི་བ་འགའ་ཤས་རང་བཞིན་གྱིས་ཡོང་བཞིན་འདུག རྒྱལ་ཡོངས་ཐོན་སྐྱེད་རྩ་འབོར་ཟེར་བ་དེ་གཅིག་པུར་བལྟས་ནས་བོད་ནང་གི་དཔལ་འབྱོར་འཛུགས་སྐྲུན་ཡར་རྒྱས་ཇི་ཙམ་སོང་མིན་ཤེས་ཐབས་བྱས་པ་ཡིན་ན་ལས་སླ་པོའི་ཐོག་ནས་མགོ་སྐོར་ཐེབས་སྲིད། འཛུགས་སྐྲུན་ཡར་རྒྱས་ཀྱི་ལས་གཞིའི་ཆེད་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་དངུལ་དངོས་ཕ་ཅང་ཐོན་ཆེ་བཟུངས་པར་བརྟེན་རྒྱལ་ཡོངས་འཐོན་བབ་དེ་ཙམ་འཕར་བ་རེད། འོན་ཀྱང་བོད་ནང་གི་ད་ལྟའི་དཔལ་འབྱོར་གྱི་དངོས་ཡོད་གནས་སྟངས་སྤྱི་དང་ལྷག་པར་བོད་མི་ཚོའི་འཚོ་བའི་གནས་སྟངས་ལ་བལྟ་སྐབས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ནང་དངུལ་ལོར་བཟུངས་པ་དེ་ཙམ་གྱིས་བོད་མི་ཚོའི་དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས་འགྲོ་རྒྱུ་ཡིན་པའི་ངེས་པ་གང་ཡང་མེད། བོད་མི་ཚོས་དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས་འོག་གསེར་གྱི་དུས་རབས་ལ་རོལ་རྒྱུའི་ཚབ་ཏུ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་བོད་ནང་ལག་བསྟར་བྱེད་བཞིན་པའི་དཔལ་འབྱོར་འཛུགས་སྐྲུན་གྱི་སྲིད་བྱུས་དེས་དོན་དམ་རྒྱ་ནག་རང་ཉིད་ལ་ཕན་ཐོགས་ཆེ་བ་ཐོབ་བཞིན་ཡོད། ད་ལྟའི་བོད་ནང་གི་དཔལ་འབྱོར་འཛུགས་སྐྲུན་གྱི་གནས་སྟངས་ངོ་མ་ཤེས་པར་ཐོག་མར་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས་དེ་སྔ་ནས་ད་བར་དཔལ་འབྱོར་འཛུགས་སྐྲུན་དང་འབྲེལ་བའི་སྲིད་བྱུས་ཇི་འདྲ་ཞིག་བོད་ནང་ལག་བསྟར་བྱས་པ་དེ་དག་ལས་གསལ་རྟོགས་ཐུབ།

༡༩༥༠-༡༩༦༠ བོད་ནང་སྤྱི་ཚོགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་བཅོས་འགྱུར།

༡༩༥༠ ནང་རྒྱ་ནག་བཅིངས་འགྲོལ་དམག་མིས་བོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་ཆབ་མདོ་ས་ཁུལ་དང་ཁམས་དང་ཨ་མདོའི་ས་ཁུལ་ཁག་གཅིག་བཅིངས་འགྲོལ་ཟེར་བ་བཏང་རྗེས་མའོ་ཙེ་ཏུང་གིས་རིམ་བཞིན་བོད་ས་ཡོངས་སུ་སྤྱི་ཚོགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་བཅོས་འགྱུར་ཟེར་བ་གཏང་རྒྱུ་ཐག་བཅད་ཡོད། འོན་ཀྱང་རྒྱ་བོད་མི་རིགས་གཉིས་ཐ་དད་ཡིན་པའི་དངོས་ཡོད་གནས་སྟངས་དེར་མའོ་ཡིས་ངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད། དུས་རབས་སྔོན་མའི་སྐབས་ནས་བཟུང་རྒྱ་བོད་མི་རིགས་གཉིས་དབར་སྐབས་རེ་རྙོག་དྲ་ཆེན་པོ་དང་སྐབས་རེ་རྙོག་དྲ་ཕྲན་བུ་དེ་འདྲ་མུ་མཐུད་ནས་བྱུང་བཞིན་ཡོད། ཕྱོགས་མཚུངས་སྐབས་དེར་བོད་དབུས་ཕྱོགས་སུ་ཞིང་འབྲུག་ལངས་བཞིན་ཡོད་པ་དེའང་མའོ་ཡིས་ཤེས་ཀྱི་ཡོད་སྟབས་གནས་སྐབས་དབུས་ཕྱོགས་སུ་ ༡༩༥༠ ནས་ ༡༩༥༦ བར་བཅོས་འགྱུར་མ་བཏང་བར་རང་སོར་བཞག་སྟེ་བོད་ཀྱི་མི་དྲག་དང་སྐུ་དྲག་ཚོའི་བློ་ཁ་བསྒྲུག་ཐབས་བྱས་པ་བརྒྱུད་བོད་ནང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་དབང་ཆ་སྲ་བརྟན་ཡོང་ཐབས་བྱས་ཡོད། དེ་ལྟར་ནའང་བོད་མིའི་བློ་ཁ་བསྒྱུར་མ་ཐུབ་པར་ ༡༩༥༩ ལོར་ལྷ་སར་མི་མང་སྒེར་ལངས་ལས་འགུལ་དེ་ལྟར་བྱུང་ཡོད། མཐར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་མི་རིགས་ཕན་ཚུན་མཐུན་འབྲེལ་གོང་འཕེལ་ཡོང་བར་མི་རིགས་གཉིས་ཀའི་ནང་གི་ངལ་རྩོལ་གྲལ་རིམ་ལ་ཡོངས་སུ་བཅིང་འགྲོལ་གཏོང་དགོས་པ་བསྒོམས་བརྒྱབ་ཡོད། གྲལ་རིམ་འཐབ་རྩོད་བརྒྱུད་རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་ཚོགས་པས་དེ་སྔ་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་ཀྱི་ཚོགས་པ་ཡིན་ཟེར་བ་དེར་བསྒྱུར་བཅོས་བཏང་ནས་ད་ཆ་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་ཉམ་ཐག་གི་འགོ་ཁྲིད་དང་མགྲིན་ཆབ་པ་ཡིན་ཁུལ་བསྒྲགས། གྲལ་རིམ་འཐབ་རྩོད་ཀྱི་དམིགས་ཡུལ་གཙོ་བོ་ནི་བོད་པའི་སྤྱི་ཚོགས་ནང་མི་མང་དཀྱུས་མ་འབྱོར་མེད་ཉམ་ཐག་རྣམས་ཀྱི་བླ་དཔོན་རྣམས་ལ་དད་གུས་བྱེད་བཞིན་པ་དེ་ལས་གུང་ཁྲན་གྱི་ཕྱོགས་སུ་བློ་ཁ་བསྒྱུར་ཐབས་བྱས་པ་རེད།[216] (ཕུང་ལི་ཞུང་དང་ཚེ་རིང་ཤཱཀྱ་༢༠༠༩:༥༡)

མཐར་ ༡༩༥༩ ལོར་མི་མང་སྤྱིར་ལངས་ཀྱི་ལས་འགུལ་སྤེལ་བར་བརྟེན་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས་བོད་ས་སྤྱི་དང་ལྷག་པར་བོད་དབུས་ཀྱི་ས་ཁུལ་དེ་དག་རྒྱ་ནག་སྤྱི་ཡོངས་ལྟར་སྤྱི་ཚོགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་འོག་འགྱུར་བཅོས་ཤུགས་ཆེ་བྱེད་སྒོ་བརྩམས། མའོ་དུས་སྐབས་སུ་རྒྱ་ནག་གི་དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་གལ་ཆེ་བ་འགའ་ཤས་ནི་བཟོ་ཞིང་དང་། འཛུགས་སྐྲུན་ཡར་རྒྱས་ལས་གཞི་རྒྱ་སྐྱེད། རིགས་རེས་ཚོགས་པ་དང་མི་མང་སྤྱི་ཁང་བཅས་ཡིན་འདུག སྤྱི་ཚོགས་རིང་ལུགས་ཀྱི་བཅོས་འགྱུར་དེ་ལྟར་ལག་བསྟར་བྱས་པར་བརྟེན་འབྱོར་ལྡན་དང་། དགོན་པ་སོགས་ཀྱི་རྒྱུ་དངོས་ཡོད་ཚད་གཞུང་བཞེས་བཏང་བ་རེད། ཐོག་མའི་ཆར་སྐུ་དྲག་དང་འབྱོར་ལྡན། དེ་བཞིན་དགོན་པ་གྲྭ་ཚང་སོགས་ཀྱི་ས་ཞིང་ཡང་གཞུང་བཞེས་བཏང་ནས་མང་ཚོགས་ལ་བགོས་ཀྱང་ཕྱིས་སུ་ས་ཞིང་དེ་དག་སྤྱི་པའི་ས་ཞིང་དུ་བསྒྱུར། མི་མང་སྤྱི་ཁང་དང་ངལ་རྩོལ་སྒྲུབ་བཀོད་གཙོས་བཅོས་བསྒྱུར་ཁག་གི་དམིགས་ཡུལ་གཙོ་བོ་ནི་དུས་ཡུན་ཐུང་ཐུང་ནང་རྒྱལ་ཡོངས་ཀྱི་ཐོན་བབ་ཚད་གཞི་གོང་མཐོར་གཏོང་ཆེད་ཡིན།

རིགས་རེས་ཚོགས་པ་དང་མི་མང་སྤྱི་ཁང་བརྒྱུད་མང་ཚོགས་རྣམས་ལ་ཡུར་བ་འབྲུ་བཙུགས་པ་དང་། ཆུ་མཛོད་བརྒྱག་བཙུགས་པ། ས་ཞིང་བེད་མེད་སྟེང་ཞིང་རྨོ་བཙུགས་པ་སོགས་བྱས་ཡོད། ཞིང་ཆུ་འདྲེན་གཏོང་གི་ལམ་ལུགས་ཡར་རྒྱས་བཏང་། དེར་བརྟེན་ ༡༩༥༩ ལོར་སྔོན་ཐོག་ཡག་པོ་བྱུང་བར་གྲགས་པ་དེའང་གཙོ་ཆེར་ཞིང་ཆུ་འདྲེན་གཏོང་ལམ་ལུགས་དང་མང་ཚོགས་ཀྱིས་ངལ་རྩོལ་བྱས་པར་བརྟེན་ནས་བྱུང་སྐོར་གྲགས། མི་མང་སྤྱི་ཁང་གི་ཚོགས་མི་ཚང་མས་ཉིན་གཅིག་ལ་ཆུ་ཚོད་བཅོ་ལྔ་འམ་དེ་ལས་མང་བ་ལས་ཀ་བྱས་པ་དང་། རྒྱ་གཞུང་གིས་མི་མང་སྤྱི་ཁང་གི་མང་ཚོགས་ལ་ཉིན་རེའི་ལས་ཀའི་ཨང་ཐོབ་གཞིར་བཟུང་བླ་ཕོགས་སྤྲོད་ཀྱི་ཡོད་ཅིང་། ལོ་གཅིག་ནང་མི་རེ་རེའི་ཆ་སྙོམ་ཨང་ཐོབ་ ༣༥༠༠ ཡིན་འདུག ལས་ཀའི་ཨང་ཐོབ་རེ་རེར་ཞེན་ fen བརྒྱད་ཐོབ་ཅིང་། ཞེན་ fen བརྒྱ་ལ་རྒྱ་སྒོར་ཡོན་ Yuan གཅིག་ཡིན། དེར་བརྟེན་མི་

རེ་རེར་ལོ་རེའི་ཡོང་བབ་རྒྱ་སྒོར་ ༢༡༡ ཙམ་ཡིན། (སློབ་དཔོན་ཟླ་བ་ནོར་བུ། ༢༠༠༥ ། ༡༩༩༧ : ༢༡༣) ༡༩༦༠ ཟླ་ ༩ མཚམས་དེར་ས་ཞིང་རྒྱ་ཁྲིན་ཧེ་ཀ་ཏར་ ༡༥༦༠༠༠ བཀྲལ་བ་ཞིང་པ་མི་ཚང་འབུམ་གཅིག་ལ་བགོས་པར་གྲགས།[217]

རིགས་རེས་ལམ་ལུགས་འོག་སྒེར་བདག་ལམ་ལུགས་སྔར་བཞིན་གནས་ཡོད། འོན་ཀྱང་ ༡༩༨༥ ལོར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་རིམ་པས་རིགས་རེས་ལམ་ལུགས་མཇུག་བསྡུས་པ་དང་དུས་མཉམ་མི་དམངས་སྤྱི་ཁང་གི་ལམ་ལུགས་འགོ་འཛུགས་ཡོད་པ་དེས། བོད་མི་རྣམས་ལ་མའོ་ཙེ་ཏུང་གི་ "ཐོན་སྐྱེལ་གྲོན་ཆུང་" ཟེར་བའི་མཐར་ལྷུང་གི་ལྟ་གྲུབ་བརྩི་བཀུར་བྱེད་བཙུགས་སྟེ། ས་ཞིང་སྒེར་བདག་གི་ལམ་ལུགས་རིམ་པས་མེད་པ་ཆགས་ཡོད།[218]

༡༩༨༨ ལོ་གོང་ལྷ་སར་སིལ་ཚོང་རྒྱག་མཁན་ཚོང་པ་ཆུང་གྲས་གྲངས་ ༡༢༠༠ ཡོད་ཀྱང་ ༡༩༧༥ ལོ་མཚམས་སུ་སླེབས་སྐབས་གྲངས་ ༦༧ ལས་ལྷག་མེད། ཡར་ལུང་རྫོང་ནང་སྒེར་གྱིས་གཉེར་བའི་བལ་ཐག་ལས་གཞིའི་བཟོ་གྲྭ་ ༣༠༠༠ ཡོད་པ་རྣམས་ "མ་རྩའི་རིང་ལུགས་ཀྱི་མཇུག་མ་བྲེགས་"[219] ཞེས་མིང་འདོགས་བྱས་ནས་གཏོར་ཤིག་བཏང་། ས་བཅུད་དང་མི་འཚམ་པའི་སྟོན་ཐོག་འདེབས་འཛུགས་བྱས་པ་སོགས་ཀྱིས་མཚོན་ཏ་ཅང་ཚད་ལས་བཀྲལ་བའི་ས་ཞིང་འདེབས་ལས་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ལག་བསྟར་བྱས་རྐྱེན་ ༡༩༧༩ ལོར་སྟོན་ཐོག་ལ་གོད་ཆགས་ཚབས་ཆེ་དེ་ལྟར་ཐོག་པ་རེད།

བཅོས་སྒྱུར་དེ་དག་ལས་འཕྲོས་པའི་འཛུགས་སྐྲུན་ལས་གཞི་ཏ་ཅང་མང་པོ་སྤེལ་བ་དཔེར་ན། གཞུང་ལམ་གསར་བསྐྲུན་དང་ལམ་ཁ་ཡར་རྒྱས་དང་རྒྱ་སྐྱེད་བཏང་བ། དེ་བཞིན་རྒྱ་ནག་གི་ལོ་ལྔ་ཅན་དང་པོའི་འཆར་གཞི་ནང་གསལ་ལྟར་ན་དར་རྩེ་མདོ་ནས་ལྷ་ས་བར་དང་། ཁྲིན་ཧུ་ནས་ཧ་པ་བར། དེ་བཞིན་ལྷ་ས་ནས་གཞིས་ཀ་རྩེ་བར་གཞུང་ལམ་མཐུད་རྒྱུ་བཅས་ཡོད། མའོ་ཡི་དུས་རབས་མཇུག་སྒྲིལ་བའི་མཚམས་དེར་རྒྱ་

ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་གཅིག་པུའི་ནང་རྒྱང་ཐག་ཀི་ལོ་མི་ཊར་ ༡༥༤༠༠ ཁྲིབ་ཚད་ཀྱི་གཞུང་ལམ་གྲངས་ ༩༡ གསར་བཟོ་བྱས་ཟིན་པ་དང་། གཏན་འཛུགས་ཟམ་པ་གྲངས་ ༣༠༠ གསར་འཛུགས་བྱས་ཟིན་ཡོད། དེ་ཡང་སློབ་དཔོན་ཟླ་བ་ནོར་བུས་བརྗོད་པ་ལྟར་ན། བོད་ནང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་འཛུགས་སྐྲུན་ལས་གཞིར་བསྟུད་ནས་ཡར་རྒྱས་ཇི་ཙམ་བཏང་ཡོད་ཀྱང་བོད་མི་རྣམས་ལ་བཅིངས་བཀྲོལ་དང་ཡར་རྒྱས་ཀྱི་དོན་དུ་མིན་པར་དོན་དམ་རྒྱ་ནག་རང་ཉིད་རྒྱལ་ནང་བདེ་འཇགས་སྲིད་བྱུས་བརྟན་ལྷིང་ཡོང་བ་བཟོ་རྒྱུ་དམིགས་ཡུལ་གཙོ་བོ་ཡིན་སྐོར་གསུངས།[220] (སློབ་དཔོན་ཟླ་བ་ནོར་བུ་ ༢༠༠༡:༣༩༨) ཟླ་བ་ནོར་བུ་ལགས་ཀྱིས་མུ་མཐུད་གསུང་དོན། ༡༩༥༠ དང་ ༡༩༦༠ ནང་བོད་ནང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་གཞུང་ལམ་སོགས་བཟོས་པ་དེ་དག་ཐོག་མའི་ཆར་མི་དང་ཅ་དངོས་འོར་འདྲེན་བྱ་བདེའི་ཆེད་ཡིན་ཡང་བོད་དབང་སྒྱུར་བྱ་རྒྱུ་དང་བོད་ནང་བཅིངས་བཀྲོལ་གཏོང་རྒྱུར་ཕན་ཐོགས་དེ་མཚུངས་བྱུང་ཡོད།[221] ཅེས་གསུངས། ཕྱོགས་མཚུངས་ཇུན་ཏུ་ཐེལ་ JuneTeufel ལགས་ཀྱིས་ "རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ནང་གཞུང་ལམ་སོགས་བཟོས་པ་དེ་གཙོ་བོ་བོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་ཁག་རྒྱ་ནག་དང་ཟླ་སྒྲིལ་གཏོང་ཆེད་རེད།"[222] ཅེས་གསུངས། དེ་བཞིན་ཨེ་ལི་ཛེ་རྦབ་ཕེ་རིའུནྡ་ལ་རུ་སུ་ Elizabeth Freund Larus ལགས་ (༢༠༡༣) དང་། ཨེ་ལེན་ཀལ་སན་ Allen Carlson ལགས་ཀྱིས་ (༢༠༠༩) ཡོར་གསུང་པ་ལྟར་ན། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ནང་གཞུང་ལམ་གསར་བཟོ་དང་རྒྱ་སྐྱེད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ལག་བསྟར་བྱས་པ་དེ་དག་གི་དམིགས་ཡུལ་གཙོ་བོ་བོད་རྒྱ་ནག་ཁོངས་ཟླ་བསྒྲིལ་བཏང་སྟེ།[223] བོད་དང་རྒྱ་ནག་བར་མཐོན་གསལ་དོད་པོའི་ཁྱད་པར་ཇེ་ཆུང་དུ་གཏོང་རྒྱུ་དེ་ཡིན།

གཞུང་གཉེར་ཞིང་ཐང་ཕལ་མོ་ཆེ་དམག་མིས་དབང་སྒྱུར་བྱེད་བཞིན་ཡོད། ཨི་མི་ལི་ཡེ་ Emily Yeh ལགས་ཀྱིས་"སྲིད་བྱུས་དེ་དག་གཞུང་གིས་ས་ཁུལ་བདག་བཟུང་དང་ཟླ་བསྒྲིལ་གཏོང་རྒྱུའི་ཆེད་རེད།"[224] ཅེས་གསུངས། (༢༠༡༣:༦༣-༤༩)

༡༩༧༩-༡༩༨༨ དཔལ་འབྱོར་ལམ་ལུགས་ལ་བཙོས་སྒྱུར་དང་སྲིད་བྱུས་གྱུ་ཡངས།

མའོ་ཅེ་ཏུང་གི་དུས་སྐབས་མཇུག་སྒྲིལ་རྗེས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ནང་འཛིན་པའི་དཔལ་འབྱོར་འཛུགས་སྐྲུན་གྱི་སྲིད་བྱུས་ལ་འགྱུར་བ་ཕྱིན། ༡༩༨༠ ཟླ་ ༣ ནང་བོད་ལྗོངས་ལས་དོན་བཞུགས་མོལ་ཚོགས་འདུ་ཐེངས་དང་པོ་ཚོགས་པ་དང་། ཧུ་ཡོ་བང་བོད་དུ་འཆམས་གཟིགས་སུ་ཕེབས་པ་བཅས་ལ་བརྟེན་པེ་ཅིང་གཞུང་གིས་ཁྲིམ་ཚང་འགན་ཁུར་སྲིད་བྱུས་ལག་བསྟར་བྱས། སྲིད་བྱུས་དེའི་འོག་གཞུང་གི་ས་ཞིང་རྣམས་བགོ་འགྲེམས་བྱས་ནས་ཁྲིམ་ཚང་སོ་སོར་སྤྲད་པ་མ་ཟད།ཕོན་སྐྱེད་སྟངས་འཛིན་བྱ་རྒྱུས་མཚོན་དབང་ཆ་རྣམས་ཁྲིམ་ཚང་སོ་སོར་སྤྲད།(225) (མྰ་རོང་ Ma Rong: ༢༠༡༡)

སྤྱིར་བོད་ནང་དཔལ་འབྱོར་གྱུ་ཡངས་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ ༡༩༨༠ ནང་འགོ་བཙུགས་ཡོད། འོན་ཀྱང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་དམ་དྲག་སྟངས་འཛིན་འོག་སུ་མཐུད་གནས་ཡོད།(226)

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ནང་ལག་བསྟར་བྱས་པའི་དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་དེའི་དམིགས་ཡུལ་གཙོ་བོ་ནི་བོད་དེ་རྒྱ་ནག་དང་ཟླ་སྒྲིལ་གཏོང་རྒྱུ་ཡིན་པ་མ་ཟད། མའོ་ཡི་དུས་སྐབས་མཇུག་སྒྲིལ་རྗེས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་སྲིད་བྱུས་གཙོ་བོ་དེ་ཆགས་ཡོད། མའོ་དུས་སྐབས་མཇུག་སྒྲིལ་རྗེས་བོད་ནང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ལག་བསྟར་བྱས་པའི་སྲིད་བྱུས་གཙོ་བོ་གཉིས་ཡོད་པ་ནི་ "ཁ་གཏད་རིགས་སྐྱོར་" དང་ཡུལ་སྐོར་སྤྱི་འཆམ་མང་དུ་གཏོང་རྒྱུ་ཡིན། "ཁ་གཏད་རིགས་སྐྱོར་" ཟེར་བ་ནི་རྒྱ་ནག་དབུས་གཞུང་གིས་དཔལ་འབྱོར་འཕེལ་རྒྱས་བཟང་བའི་ཞིང་ཆེན་ཞིག་དང་། འཕེལ་རྒྱས་ཆུ་ཚད་ཞན་པའི་ས་ཁུལ་ཞིག་ཆ་སྒྲིག་ནས་འཕེལ་རྒྱས་བཟང་བ་དེས་ཞན་པའི་ས་ཁུལ་ལ་རྒྱུ་ནོར་གྱི་རོགས་རམ་དང་། དེ་བཞིན་ལག་རྩལ་མི་སྣ་དང་འཕེལ་རྒྱས་ཀྱི་འཆར་གཞི་སོགས་དཔལ་འབྱོར་ཐད་ཀྱི་རོགས་རམ་བྱེད་པའི་སྲིད་བྱུས་ཀྱི་དཔེ་དབྱིབས་ཤིག་ཆགས་པ་དེར་བརྗོད།(227) (ཧྲིན་ཕེ་,༢༠༡༥) སྤྱིར་སྲིད་བྱུས་འདི་ ༡༩༩༠ ནང་

བོད་དུ་ལག་བསྟར་བྱས་ཀྱང་ ༡༩༥༠ གྱི་གྲངས་ནང་སྲིད་བྱུས་དེ་བོད་ནང་ལག་བསྟར་སྤེལ་ཤུགས་ཆེ་རུ་བཏང་ཡོད། སྲིད་བྱུས་དེ་ལ་བརྟེན་ནས་གནད་འགག་གི་བྱེད་ཐབས་གཉིས་ནི་ "མི་འབོར་སྤོ་ཞུགས" དང་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རྒྱུ་ནོར་རིགས་སྐྱོར་བྱས་པ་དེ་རེད། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བཤད་པ་ལྟར་ན་སྲིད་བྱུས་དེའི་དམིགས་ཡུལ་གཙོ་བོ་ནི་རྒྱ་རིགས་ལག་ཤེས་ཡོད་མཁན་ཚོ་བརྒྱུད་བོད་ནང་འཛུགས་སྐྲུན་ཡར་རྒྱས་ལས་གཞི་གང་མགྱོགས་སྤེལ་རྒྱུ་ཡིན་ཟེར།(228)

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༨༣ ལོར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ནང་ཕྱོགས་མི་དོ་དམ་བྱ་རྒྱུའི་སྲིད་བྱུས་མེད་པར་བཟོས་སྟབས་རྒྱ་རིགས་ ༥༠༠༠༠ ལྷག་བོད་དུ་གནས་སྤོ་བྱས་པ་རེད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༨༩ ལོར་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཀྱི་གྲོང་ཁྱེར་ས་ཁུལ་ཁག་གཅིག་ནང་རྒྱ་རིགས་མི་ཚང་ ༡༠༠༠༠ ཙམ་ཉེ་འཁོར་རྒྱ་ནག་ཞིང་ཆེན་ནས་གནས་སྤོ་བྱས་ཡོད།

༡༩༨༩ ཟླ་ ༥ ནང་རྒྱ་རིགས་སྐོར་སྐྱོད་ཚོང་པ་དང་ལག་ཤེས་པ་ཁྲིན་མི་གྲངས་༦༠༠༠༠ ལས་གཞི་འདྲ་མིན་ལ་བསྟུད་ནས་བོད་ཀྱི་གྲོང་ཁྱེར་ས་ཁུལ་ཁག་གཅིག་ནང་གནས་སྤོ་བྱས་འདུག(229)

རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་རོགས་སྐྱོར་ལ་མཚོན་ན་བོད་ལྗོངས་ལས་དོན་བཞུགས་མོལ་ཚོགས་འདུ་ཐེངས་གཉིས་པ་ ༡༩༨༩ ལོར་ཚོགས་སྐབས་འགྲོ་གྲོན་མ་དངུལ་རྒྱ་སྒོར་དུང་ཕྱུར་བཞི་དང་བྱེ་བ་བརྒྱད་ཀྱི་འཛུགས་སྐྲུན་ལས་གཞི་ཆེ་གྲས་གྲངས་ ༦༢ སྤེལ་རྒྱུའི་ཆོག་མཆན་སྤྲད་འདུག (JinWei, 2015) ༡༩༥༠ ལོ་ནས་འགོ་བཙམས་ཏེ་བོད་ནང་གི་ལོ་རེའི་དཔལ་འབྱོར་ཐོན་འབབ་གྲངས་ཚད་མཐོ་པོ་བསླེབས་པ་དེ་གཙོ་ཆེར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ནང་རོགས་དངུལ་ཐོན་ཆེ་བཏང་བར་བརྟེན་བྱུང་བ་རེད། ལྷག་པར་ལོ་རབས་དྲུག་ཅུའི་ནང་བོད་ནང་གི་བཟོ་ཞིང་ཐོན་འབབ་ལྡབ་གཉིས་ཙམ་འཕར་བ་དེ་གཙོ་ཆེར་རྒྱ་གཞུང་གིས་རོགས་དངུལ་བཏང་བར་བརྟེན་ནས་བྱུང་འདུག(230) (Dreyer, 2005:135)

༡༩༩༠ ཙམ་ནས་བོད་ནང་ཡུལ་སྐོར་སྤྱི་འཚམ་ཡོང་འགོ་བཙུགས་པ་དེས་ཀྱང་བོད་ནང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་དམིགས་ཡུལ་ལྟར་དཔལ་འབྱོར་འཛུགས་སྐྲུན་ལས་གཞི་རྒྱ་སྐྱེད་ལ་མཐུན་འགྱུར་རམ་འདེགས་བྱས་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༡ ལོར་ལྷ་ས་དེ་བཞིན་ཡུལ་སྐོར་སྤྱི་འཚམ་བྱེད་སའི་ས་གནས་སུ་ཡོངས་གྲགས་བྱས། ལོ་དེར་ཕྱི་རྒྱལ་ནས་ཡུལ་སྐོར་སྤྱི་འཚམ་པ་མི་གྲངས་ ༡༠༥༩ ལྷག་ལྷ་སར་འབྱོར། གྲངས་ཐོ་དེ་ནི་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ནས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༧༩ བར་བོད་ནང་ཡུལ་སྐོར་སྤྱི་འཚམ་བསླེབས་པའི་ཕྱིན་སྟོམ་གྲངས་ཚད་ལས་ལྷབ་བཞི་ཡིས་མཐོ་བ་ཡོད། ཆབ་སྲིད་ཀྱི་གནས་སྟངས་ལ་བརྟེན་ནས་བོད་ནང་ལོ་ལྟར་ཡུལ་སྐོར་སྤྱི་འཚམ་པ་ ༡༥༠༠ ནས་ ༣༠༠༠ ལྷག་ཡོང་མི་ཆོག[231]

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༨ ལོར་བོད་ལྗོངས་ལས་དོན་བཞུགས་མོལ་ཚོགས་འདུ་ཐེངས་གཉིས་པའི་སྐབས་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཡུལ་སྐོར་སྤྱི་འཚམ་ལས་ཁུངས་ཟེར་བ་གསར་འཛུགས་བྱས། ལས་ཁུངས་དེ་གཙོ་ཆེར་རང་དབང་ལྡན་པའི་དཔལ་འབྱོར་འདུ་འགོད་ལས་ཁུངས་ཤིག་ཡིན་པར་བརྟེན་དཔལ་འབྱོར་ཡོང་འབབ་ཁེ་གྲོང་ཇི་འདྲ་བྱུང་ཡང་འགན་རང་ཁུར་གྱི་ལས་ཁུངས་ཤིག་ཡིན་འདུག ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༥ ལོར་ཡུལ་སྐོར་སྤྱི་འཚམ་ལས་ཁུངས་དང་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་སྲིད་གཞུང་གིས་བཀོད་སྒྲིག་བྱས་པའི་སྟན་ཐོ་ཞིག་རྒྱལ་སྲིད་སྤྱི་ཁྱབ་ཁང་གིས་སྤེལ་བ་དེའི་འགོ་བརྗོད་དུ། བོད་ནང་ཡུལ་སྐོར་སྤྱི་འཚམ་ལས་གཞི་རྒྱ་སྐྱེད། ཅེས་པའི་ནང་བོད་ནང་གི་དཔལ་འབྱོར་འཛུགས་སྐྲུན་གོང་འཕེལ་གཏོང་ཆེད་འབྲེལ་ཡོད་ལས་ཁུངས་ཚང་མས་བོད་ནང་གི་ཡུལ་སྐོར་སྤྱི་འཚམ་ལས་གཞིར་ཕྱུར་བ་གྲུ་འདེགས་དགོས་པའི་འབོད་སྐུལ་བྱས་ཡོད། དེ་ནས་ལོ་གཉིས་རྗེས་ཏེ་བོད་ནང་དཔལ་འབྱོར་དང་སྤྱི་ཚོགས་ཡར་རྒྱས་ལས་གཞིའི་ནང་ཡུལ་སྐོར་སྤྱི་འཚམ་དེ་ཡང་རྒྱལ་ཡོངས་དཔལ་འབྱོར་གོང་འཕེལ་ལ་གལ་ཆེ་བར་བརྟེན་བཞག་ཡོད། ༡༩༩༦ ལོར་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཀྱི་ཡུལ་སྐོར་སྤྱི་འཚམ་ལས་ཁུངས་ཟེར་བ་དེ་བོད་ལྗོངས་ཡུལ་སྐོར་སྤྱི་འཚམ་ལས་ཁུངས། ཞེས་མིང་སྒྱུར་བྱས།

༡༩༥༥ ནས་ ༡༩༥༧ བར་བོད་ནང་ཁྲོན་ཕྱི་རྒྱལ་ཡུལ་སྐོར་སྐྱོ་འཆམ་པ་ ༥༥༩༠༣ བསྐྱེབས་པར་བརྟེན་རྒྱ་སྒོར་ས་ཡ་ ༩༨༥༠༧ ཡོང་བབ་བྱུང་འདུག ༡༩༥༧ ལོར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ནང་ཡུལ་སྐོར་སྐྱོ་འཆམ་དུ་ཡོང་མཁན་མི་གྲངས་ ༨༣༠༠༠ ཡོད་པ་དེ་དག་ལས་རྒྱ་སྒོར་ས་ཡ་ ༡༣༠ ཐོན་འབབ་བྱུང་འདུག[232] ལོ་རབས་བརྒྱད་ཅུ་ནས་བཟུང་བོད་ནང་གི་ཡུལ་སྐོར་སྐྱོ་འཆམ་ལས་ཁུངས་དེ་དཔལ་འབྱོར་ཡོང་འབབ་ཆེ་གྲས་ཤིག་ཡིན། དེ་སྔ་མའོ་ཙེ་ཏུང་གི་ཐོག་མའི་དུས་སྐབས་སུ་ལག་བསྟར་བྱས་པའི་ས་གནས་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་ཡུལ་སྲོལ་གོམས་གཤིས་ལ་བརྩི་བཀུར་བྱ་རྒྱུའི་སྲིད་བྱུས་དེར་འགྱུར་བ་ཕྱིན་ནས་བོད་དེ་དེང་རབས་ཅན་དུ་འགྱུར་རྒྱུའི་སྲིད་བྱུས་དེ་གཙོ་བོར་འཛིན་ནས་ཕྱིན་པ་རེད།[233](Goldstein, 1997:94)

སྲིད་བྱུས་དེར་རྒྱབ་སྐྱོར་བྱེད་མཁན་ཚོས་བོད་ནང་གི་དཔལ་འབྱོར་འཕེལ་རྒྱས་དེ་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ནང་གི་དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས་དང་ཚད་མཉམ་པ་བཟོ་ཆེད་ཡིན་ཚུལ་བཤད། ལྷག་པར་བོད་ནང་རྒྱ་རིགས་ཐོན་ཆེ་གནས་སྡོ་བྱ་རྒྱུའི་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་སྲིད་བྱུས་དེའི་དམིགས་ཡུལ་གཙོ་བོ་བོད་ཡུལ་རྒྱ་ཡུལ་དུ་འགྱུར་རྒྱུ་མིན་པར་བོད་ནང་འཛུགས་སྐྲུན་ལས་གཞི་རྒྱ་སྐྱེད་གཏོང་ཐབས་ཆེད་རྒྱ་མི་ལག་ཤེས་པ་དང་བཟོ་ལས་མཁས་པ་སོགས་གནས་སྡོ་བྱེད་ཚུལ་བཤད།[234] (Goldstein 1997:84, Yasheng Huang 1995: 184-204) འོན་ཀྱང་གཞན་གྱིས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ཕྱི་ཚུལ་ཙམ་ལ་བོད་ནང་དཔལ་འབྱོར་འཛུགས་སྐྲུན་ལས་གཞིར་བསྟད་པ་ཙམ་ལས་དོན་དངོས་བོད་ཡུལ་རྒྱ་ཡུལ་དུ་འགྱུར་ཆེད་རྒྱ་མི་རིགས་ཐོན་ཆེ་ཆེད་མངགས་གནས་སྡོ་བྱས་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད་བཞིན་ཡོད།[235]

གོང་གི་རྩོམ་པ་པོ་གཉིས་པོ་ལྟར་ན་བོད་ནང་དམ་དྲག་དོ་དམ་མེད་པར་རྒྱ་རིགས་གནས་སྡོ་བྱས་པ་དེས་མཐར་བོད་དེ་ནང་སོག་དང་ཤར་ཏུར་ཀིས་ཐན་ལྟ་བུ་བོད་ཡུལ་རྒྱ་ཡུལ་དུ་འགྱུར་རྒྱུ་ཡིན་པར་ཡིད་ཆེས་བྱེད་བཞིན་ཡོད། ས་གནས་དེ་གཉིས་ཀྱི་ས་ཆ་དང་དཔལ་འབྱོར་གང་གི་ཆ་ནས་རྒྱ་ཡུལ་དུ་འགྱུར་ཟིན།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་སྲིད་བྱུས་དེ་དག་དེང་སྐབས་སུའང་ནུས་པ་འཕྲོན་བཞིན་ཡོད་པ་ནི་དཔེར་ན། ད་ཆ་བོད་ནང་དུ་ས་གནས་བོད་མིའི་གྲངས་འབོར་ལས་རྒྱ་མི་རིགས་མང་བ་ཆགས་ཡོད་པར་མ་ཟད། ཁྲོམ་རྭའི་དཔལ་འབྱོར་གྱི་ཁེ་ཕན་མང་བ་དེ་དག་རྒྱ་རིགས་གནས་སྡོ་བྱེད་མཁན་ཚོར་ཐོབ་བཞིན་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༠-༢༠༠༠ བརྟན་ལྷིང་སྲུང་སྐྱོབ་དང་དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས་ཀྱི་དུས་སྐབས།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ནང་དུ་དཔལ་འབྱོར་འཛུགས་སྐྲུན་ལས་གཞིའི་སྲིད་བྱུས་ལ་འགྱུར་བ་ཤུགས་ཆེ་ཐེངས་གསུམ་པ་དེ་ལོ་རབས་དགུ་བཅུའི་ནང་བཏང་ཡོད། སྲིད་བྱུས་དེར་ཤུགས་རྐྱེན་ཆེན་པོ་ཐེབས་པའི་གནས་སྟངས་ཁག་གཅིག་ནི། ༡༩༨༧ ནས་ ༡༩༩༠ བར་བོད་ནང་ཧམ་སྟོན་ལས་འགུལ་ཤུགས་ཆེ་བྱུང་བ་དང་། བོད་རྒྱ་འབྲེལ་མོལ་གྱི་གནས་སྟངས། རྒྱལ་སྤྱིའི་ནང་བོད་དོན་རྒྱབ་སྐྱོར་ཤུགས་ཆེ་ཐོབ་པ། ༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་གི་མཚན་སྙན་རྒྱལ་སྤྱིའི་སྟེང་ཁྱབ་པ་བཅས་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ཐོག་འཛིན་པའི་དཔལ་འབྱོར་འཛུགས་སྐྲུན་ལས་གཞིར་འགྱུར་བ་ཤུགས་ཆེ་ཐེབས་པ་རེད།

༡༩༨༩ ཟླ་ ༡༠ ནང་རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་ཚོགས་པའི་ཆབ་སྲིད་རྒྱུན་ལས་ཨུ་ཡོན་ཚོགས་མི་གསར་འདེམས་རྗེས་བོད་ཀྱི་ལས་དོན་ཐོག་དམིགས་བསལ་ཚོགས་འདུ་ཞིག་ཚོགས་ཡོད། དེ་རྗེས་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཀྱི་དྲུང་ཆེ་ཧུ་ཇིན་ཐའོ་ཡིས་ཚོགས་འདུའི་ནང་གོ་བསྡུར་བྱུང་བའི་སྙན་ཐོ་ཁྱབ་བསྒྲགས་བྱས། ཡིག་ཆ་དེ་ལྟར་ན་རྒྱ་ནག་སྲིད་གཞུང་ནས་བོད་ཀྱི་གཙོ་བོའི་ལས་དོན་བརྟན་ལྷིང་སྲུང་སྐྱོབ་དང་དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས་ཡིན་པ་དང་། སྤྱི་ཚོགས་བརྟན་ལྷིང་གི་རྨང་གཞི་ནི་དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས་ཡིན།(236) ཞེས་འཁོད། དེར་བརྟེན་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བརྟན་ལྷིང་སྲུང་སྐྱོབ་དང་དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཟུང་འབྲེལ་(237) ལག་བསྟར་བྱས་ཏེ་ལོ་རབས་དགུ་

བཙུའི་ནང་སྤྱི་ནོར་༼བགོང་ས་༼སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་ལ་ཡོངས་གྲགས་མཚན་དམས་ཞུ་འགོ་བཙམས། ༡༩༩༨ ལོར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ལྗོངས་ལས་དོན་བཞུགས་སྒོལ་ཚོགས་འདུ་ཐེངས་གསུམ་པ་ཟེར་བ་ཚུགས་སྐབས་སླར་ཡང་སྲིད་ཇུས་དེ་གཉིས་གཙོར་འདོན་བྱས་ཡོད།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ནང་ལག་བསྟར་བྱས་པའི་དཔལ་འབྱོར་འཛུགས་སྐྲུན་ཡར་རྒྱས་ཀྱི་སྲིད་ཇུས་ལ་མཚོན་ན་དམིགས་ཡུལ་གཙོ་བོ་བཞི་དང་རྩ་བའི་སྲིད་ཇུས་གསུམ་ཡོད་པར་གྲགས། དམིགས་ཡུལ་གཙོ་བོ་བཞི་ནི་དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས་དང་། རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་གཅིག་སྒྲིལ་བདག་སྲུང་། ཁ་བྲལ་བར་གནོད་ལེན་བྱས་ནས་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་བརྟན་ལྷིང་སྲུང་སྐྱོབ། སྤྱི་ཡོངས་བོད་མིའི་དཔལ་འབྱོར་གནས་སྟངས་ཇེ་བཟང་གཏོང་རྒྱུ་དེ་རེད།[238] (Pitman B, Potter, 2011:124) དེ་ཡང་རྩ་བའི་སྲིད་ཇུས་གསུམ་ཞེས་པ་ནི། བོད་ལ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་དཔལ་འབྱོར་རོགས་དངུལ་སྤྲོད་རྒྱུ་དང་། རྒྱ་རིགས་མི་འབོར་བོད་ནང་གནས་སྤོ་བྱ་རྒྱུ། བོད་ནང་དུ་འཛུགས་སྐྲུན་ལས་གཞི་རྒྱ་སྐྱེད་བཅས་རེད།[239] འཛུགས་སྐྲུན་ཡར་རྒྱས་ལས་གཞིར་མཚོན་ན། འགྲུལ་བཞུད་དང་འཕྲིན་གཏོང་འཛུགས་སྐྲུན་ལས་གཞི་རྒྱ་སྐྱེད། གློག་སྐྲུན་ལས་གཞི། སོ་ནམ་ལས་གཞི་དང་སྒོ་ཕྱུགས་གསོ་སྐྱོང་གི་འཕྲུལ་རིགས་ཡར་རྒྱས་སོགས་དང་། གཏེར་ཁ་སྤོག་འདོན་དང་། ཚོང་ལས། ཚོང་ལས་ཞབས་ཞུ། སློབ་གསོའང་ཚུད་ཡོད།

ལས་དོན་དེ་དག་ཆེད་སྐབས་དེར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ནང་དུ་ལས་གཞི་རྣམ་གྲངས་ ༦༣ ཆེད་རྒྱ་སྒོར་ཐེར་འབུམ་ ༨.༡༦ བཏང་ཡོད། (June Teufel Dyer, 2005, JinWei, 2015) རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་སྲིད་ཇུས་གསར་པ་དེའི་དགོས་དམིགས་གཙོ་བོ་དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས་དང་བོད་དེ་དེང་རབས་ཅན་དུ་འགྱུར་རྒྱུ་རེད།[240] (Goldstein, 1997, Tibet Justice Centre 1994)

འདས་པའི་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་བོད་ནང་ལག་བསྟར་བྱས་པའི་དཔལ་འབྱོར་སྲིད་བྱུས་ཀྱི་རྗེས་འབྲས་དང་ཤུགས་རྐྱེན།

འདས་པའི་ལོ་ ༨༠ ནང་བོད་ནང་གི་གཞི་རིམ་དཔལ་འབྱོར་གནས་སྟངས་ལ་འགྱུར་བ་ཤུགས་ཆེ་ཤོས་བྱུང་བ་ནི་སོ་ནམ་སྡེ་ཚན་ནས་ཚོང་ལས་ཞབས་ཞུའི་ལས་དོན་ཐོག་ཁ་སྒྱུར་བྱས་པ་དེ་རེད། རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་ལོ་འཁོར་རྣམ་གྲངས་རིའུ་མིག་ལོ་དེབ་ནང་གསལ་ལྟར་ན་བོད་མི་སོ་ནམ་དང་འབྲོག་ལས་བྱེད་མཁན་གྲངས་ཚད་ཧ་ཅང་ཉུང་དུ་ཕྱིན་པ་དང་། སྤྱིར་ཞིང་འབྲོག་གཉིས་ནི་སྲོལ་རྒྱུན་བོད་མིའི་དཔལ་འབྱོར་གྱི་ལས་གཞི་གཙོ་བོ་དེ་ཆགས་ཡོད། ༡༩༥༩ ལོར་བོད་ནང་ཞིང་འབྲོག་ལས་མཁན་བརྒྱ་ཆ་ ༧༣.༦ ཡོད་ཀྱང་། ༢༠༠༨ ལོར་ཞིང་འབྲོག་ལས་མཁན་བརྒྱ་ཆ་ ༡༥.༣ ལས་མེད།[241] དེ་ལས་ལྡོག་སྟེ་དུས་སྐབས་དེ་རང་ནང་ཚོང་ལས་ཞབས་ཞུའི་སྡེ་ཚན་ནང་ལས་ཀ་བྱེད་མཁན་བརྒྱ་ཆ་ ༡༥་༨ ནས་ ༥༥་༥ ལ་འཕར་ཡོད།

བོད་ནང་གི་གནས་སྟངས་འདིས་སྤྱི་ཡོངས་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས་དེང་རབས་ཅན་དུ་འགྱུར་བ་ཞིག་མཚོན་ནའང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་ལོ་རེའི་དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས་བརྗོད་པའི་རྣམ་གྲངས་རིའུ་མིག་དེས་བོད་མིའི་དངོས་ཡོད་གནས་ཚུལ་ཆ་ཚང་བརྗོད་ཀྱི་མེད། དུས་སྐབས་དེ་རང་ནང་དངོས་སུ་བོད་མི་ཚོར་དབྱེ་འབྱེད་བྱས་པ་ཞིག་མིན་ཡང་རྒྱ་རིགས་དང་བསྡུར་བ་ཡིན་ན་བོད་མི་ཚོར་དཔལ་འབྱོར་ཟུར་འབུད་ཀྱི་གནས་སྟངས་ཤིག་ཆགས་ཡོད། གོང་དུ་བརྗོད་པ་ལྟར་བོད་མིའི་དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས་ཇི་བྱུང་རང་དབང་ཐོག་ནས་ཉམས་ཞིབ་བྱ་རྒྱུ་ཧ་ཅང་ཁག་པོ་ཡིན་སྐབས་དངོས་སུ་བོད་མི་ཚོར་དབྱེ་འབྱེད་འདི་དང་འདི་བྱས་སོང་ཞེས་གསལ་བཤད་བྱེད་དཀའ་ཡང་དོན་དངོས་བོད་མི་རྣམས་ལ་དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས་ཀྱི་ཁེ་ཕན་ཐོབ་དཀའ་བ་བྱུང་ཡོད།

རྒྱུ་མཚན་གཙོ་ཆེ་ཤོས་ནི་ཤེས་ཡོན་རེད། འཛུགས་སྐྲུན་དང་ཚོང་ལས་ཞབས་ཞུའི་སྡེ་ཚན་ནང་བོད་མིས་མཉམ་ཞུགས་བྱེད་པར་ཤེས་ཡོན་དང་ལག་རྩལ་དགོས། དཔེར་ན་

ཚོང་ལས་ཞབས་ཞུའི་སྤྱི་ཚན་ནང་ཡི་གེ་འབྲི་ཀློག་ཤེས་དགོས་པ་གཞི་རིམ་ཆ་རྐྱེན་ཡིན། འོན་ཀྱང་བོད་ནང་ཡི་གེ་འབྲི་ཀློག་ཤེས་མཁན་གྲངས་ཚད་དམའ་པོར་གནས་ཡོད། ༢༠༡༥ ལོར་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ས་ཁུལ་ནང་རྒྱ་ཡིག་ཀློག་ཤེས་མཁན་གཅིག་པུ་བརྒྱ་ཆ་ ༣༧.༣༣ ཡིན་པར་བརྟེན་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཡོངས་ནང་ཚད་གཞི་དམའ་ཤོས་རེད།[242] མཚོ་སྔོན་ཞིང་ཆེན་ལྟ་བུར་མཚོན་ན་འབྲི་ཀློག་ཤེས་མཁན་དེ་ལས་ལྷུབ་གཅིག་མང་བ་ཡོད། རྒྱ་ནག་གཞུང་འབྲེལ་ཡི་གེ་འབྲི་ཀློག་ཤེས་མཁན་གྱི་གྲངས་ཐོ་ཞིབ་བཤེར་ནང་བོད་ཡིག་འབྲི་ཀློག་ཤེས་མཁན་བརྒྱ་ཆ་ག་ཚོད་ཡོད་མེད་རྟོག་ཞིབ་བྱེད་ཀྱི་མེད། འོན་ཀྱང་བོད་པའི་སློབ་གྲྭ་ཁག་ཏུ་ཤེས་ཡོན་སློབ་གསོའི་བརྒྱུད་ལམ་རྒྱ་ཡིག་བཞག་པར་བརྟེན་བོད་ཡིག་འབྲི་ཀློག་ཤེས་མཁན་ད་དུང་གྲངས་ཉུང་དུ་འགྲོ་རྒྱུའི་ཉེན་ཁ་ཡོད།

བོད་མིའི་ཁྲོད་ཡི་གེ་འབྲི་ཀློག་མི་ཤེས་མཁན་གྱི་གྲངས་ཚད་མུ་མཐུད་མཐོ་པོར་གནས་པ་དེ་ནི་གཙོ་བོ་བོད་མི་རྣམས་སློབ་གྲྭར་འགྲོ་རྒྱུའི་གོམས་སྲོལ་མེད་པས་ཡིན། ༢༠༠༠ ལོར་རྒྱ་ནག་མི་འབོར་ཞིབ་བཤེར་ཚན་པ་ལྟར་ན་བོད་ས་ཁྲོན་ཡོངས་སུ་བོད་མི་ཁྲོན་གྲངས་འབོར་ས་ཡ་ ༥.༩ ཡིན་ཞིང་། ༢༠༡༠ ལོར་གྲངས་འབོར་ས་ཡ་ ༦.༣ ཡིན་འདུག བོད་མི་གྲངས་འབོར་མང་དུ་ཕྱིན་ཡང་སློབ་གྲྭའི་ནང་སློབ་འཇུག་བྱེད་མཁན་གྱི་གྲངས་འབོར་ཉུང་དུ་ཕྱིན་ཡོད། དཔེར་ན་ཨ་མདོ་ཛ་བ་ལྟ་བུར་མཚོན་ན་༢༠༠༦ལོར་སློབ་འཇུག་བྱེད་མཁན་ཕྲུ་གུ་ ༤༡༤༡༩ ཡིན་ཡང་ ༢༠༡༩ ལོར་ ༧༩༤༤༥ ཡིན་འདུག ༢༠༠༠ ལོར་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ལ་མཚོན་ན་བོད་མི་གཞོན་སྐྱེས་ཤེས་ཡོན་གོ་སྐབས་མ་ཐོབ་པ་བརྒྱ་ཆ་ ༣༡ ཡིན་འདུག ༢༠༠༠ ལོའི་མི་འབོར་ཞིབ་བཤེར་གྲངས་ཐོ་ལྟར་ན་བོད་མི་ཤེས་ཡོན་གོ་སྐབས་ཐོབ་མཁན་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཡོངས་ཀྱི་ཆ་སྙོམས་གྲངས་ཚད་ལས་ཧ་ཅང་དམའ་བ་ཡོད། བོད་མི་ལོ་ན་དྲུག་གམ་དེ་ལས་རྒན་པ་བརྒྱ་ཆ་ ༩༥.༥ ལ་སློབ་གྲྭར་འགྲོ་རྒྱུའི་གོ་སྐབས་མེད་པ་དང་། ཚད་གཞི་འདི་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཡོངས་ནང་སློབ་གྲྭའི་གོ་སྐབས་མ་ཐོབ་མཁན་གྱི་ཆ་སྙོམས་བརྒྱ་

ཆ་ ༧.༧ དང་བསྡུར་བ་ཡིན་ན་ཧ་ཅང་ཚད་གཞི་མཐོ་པོ་རེད།

སྤྱིར་གནས་སྟངས་དེ་འདྲ་ཆགས་དགོས་པའི་རྒྱུ་མཚན་གཞན་ཡོད་སྲིད་ཀྱང་གཙོ་ཆེར་སྐད་ཡིག་ཆགས་ཡོད། ཚོང་ལས་དང་མཁས་ལས་ཆེད་སྦྱོང་སོགས་ལ་བོད་ཡིག་ཕན་ཐོགས་མེད་པ་ཞེས་རྗེས་སེམས་ཤུགས་ཆག་པ་དང་། དུས་མཚུངས་བོད་ཡིག་གི་ཚབ་ཏུ་རྒྱ་སྐད་སློབ་ཁྲིད་བྱེད་པའི་གཞི་རིམ་སློབ་གྲྭར་རང་གི་ཕྲུ་གུ་བཏང་འདོད་མ་བྱེད་པར་ཕ་མས་ཉར་ནས་སྡོད་མཁན་ཡོད། སྐད་ཡིག་གི་གནད་དོན་དེ་ཐད་ཀར་དཔལ་འབྱོར་གྱི་གནས་སྟངས་ལ་ཤུགས་རྐྱེན་ཐེབས་སྲིད། གལ་ཏེ་གླ་ཕོགས་མཐོ་ཤོས་ཀྱི་ལས་རིགས་ཞིག་ལ་རྒྱ་སྐད་མ་ཤེས་ཐབས་མེད་ཡིན་ཚེ་ཆུང་བྱིས་པའི་དུས་ནས་རྒྱ་སྐད་རྒྱག་མཁན་དེར་ཁེ་ཕན་ཐོབ་པ་ལས་ཆུང་དུས་བོད་སྐད་རྒྱག་མཁན་ལ་ཁེ་ཕན་ཐོབ་རྒྱུ་དཀའ།

དམར་ཤོག་ཚོགས་པའི་ལས་བྱེད་ནང་བོད་མི་དང་རྒྱ་མི་མང་ཉུང་ཁྱད་པར་ཇི་ཙམ་ཡོད་པ་དེས་ཀྱང་ཉེ་ལམ་བོད་མི་དང་རྒྱ་མིའི་དབར་ལས་ཀའི་གོ་སྐབས་ཀྱི་ཐོབ་ཐང་ལ་ཁྱད་པར་ཇི་ཙམ་ཡོད་པ་མཚོན་ཐུབ། ༢༠༠༣ ལོར་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཀྱི་དམར་ཤོག་ཚོགས་པའི་ལས་བྱེད་རྣམས་ལ་ལོ་རེར་གླ་ཕོགས་ཆ་སྙོམས་རྒྱ་སྒོར་ ༢༦,༥༣༡ ཐོབ། རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཡོངས་ནང་ཆ་སྙོམས་ལོ་གཅིག་གི་དམར་ཤོག་ཚོགས་པའི་ལས་བྱེད་ཀྱི་གླ་ཕོགས་ཐོབ་ཐང་རྒྱ་སྒོར་ ༡༥,༠༩༠ དང་བསྡུར་བ་ཡིན་ན་ལྡབ་གཉིས་ཀྱིས་མང་བ་ཡོད། འོན་ཀྱང་ཧུང་ཧྲེ་གྲོང་ཁྱེར་ནང་གི་དམར་ཤོག་ཚོགས་པའི་ལས་བྱེད་ཀྱི་ལོ་རེའི་གླ་ཕོགས་ཆ་སྙོམས་གྲངས་ཚད་ ༢༧,༣༠༩ ཡོད་སྟབས་ཚད་མཐོ་ཤོས་ཡིན། རྒྱ་ནག་ས་ཁུལ་གཞན་ལས་བོད་ནང་གླ་ཕོགས་མཐོ་བ་ཡོད་སྟབས་རྒྱ་རིགས་རྣམས་རང་བཞིན་གྱིས་བོད་ནང་ལས་ཀ་བྱ་འདོད་བྱེད་བཞིན་ཡོད།

དངུལ་འབེལ་པོ་ཡོད་པའི་ཁེ་ལས་བཟོ་ཚོང་ཁང་ནང་གི་བོད་རིགས་ལས་བྱེད་པའི་གནས་སྟངས་ལའང་བློ་བུར་དུ་འགྱུར་བ་ཤུགས་ཆེ་བྱིན་ཡོད། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་

གཉེར་བའི་ཁེ་ལས་བཟོ་ཚོང་ཁང་དེ་དག་ཏུ་བོད་རིགས་ལས་བྱེད་ཉུང་དུ་ཕྱིན་པ་དང་དུས་མཚུངས་རྒྱ་རིགས་ལས་བྱེད་ཀྱི་གྲངས་འབོར་འཕར་ཡོད། (243)

དེ་ནི་གཞུང་གིས་གཉེར་བའི་ཁེ་ལས་བཟོ་ཚོང་ཁང་གཅིག་པུའི་ནང་མིན་པར་སྤྱིར་བོད་མི་ཧ་ཅང་ཡོན་ལས་བྱེད་དུ་བསྐོ་གཞག་བྱ་རྒྱུར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་དོ་དམ་དེ་མཚུངས་བྱེད་བཞིན་ཡོད། གནས་སྟངས་འདི་ཁེ་ལས་བཟོ་ཚོང་ཁང་གཅིག་པུ་མིན་པར་དམར་ཤོག་ཚོགས་པའི་ལས་བྱེད་ནང་དུའང་གཅིག་མཚུངས་སུ་ཡོད། ༢༠༠༣ ལོར་ཁེ་ལས་བཟོ་ཚོང་ཁང་དུ་དམར་ཤོག་ཚོགས་པའི་ལས་བྱེད་ཀྱི་གོ་གནས་དང་མཉམ་པའི་ལས་བྱེད་བརྒྱ་ཆ་གསུམ་ཆ་གཉིས་ལོན།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༠ ལོར་གཞུང་གི་གཏན་འཛུགས་དམར་ཤོག་ཚོགས་པའི་ལས་བྱེད་གྲངས་ ༦༤༤༢༧ ཡོད་པ་ནས་གྲངས་ ༡༡༧༣༩ སྣར་ཡོད། འོན་ཀྱང་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༠ ལོར་བོད་མི་དམར་ཤོག་ཚོགས་པའི་ལས་བྱེད་ཀྱི་གྲངས་ ༥༠༠༣༤ ཡོད་པ་དེས་ལས་བྱེད་ཁྲོན་ཡོངས་ཀྱི་བརྒྱ་ཆ་ ༧༢ ཟིན། ལོ་གསུམ་རྗེས་གྲངས་ ༩༩༠༦༤ (ཁྲོན་ཡོངས་ཀྱི་བརྒྱ་ཆ་ ༥༠) བར་ཆག་ཡོད།

རྒྱ་གཞུང་གིས་ལས་བྱེད་ནང་ཁུལ་མི་རིགས་དབྱེ་གསེས་ཀྱི་ལོ་འཁོར་གྲངས་ཐོ་རྣམས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༩ ལོར་ཕྱིར་བསྡུ་བྱས་པར་བརྟེན། བོད་རིགས་དམར་ཤོག་ཚོགས་པའི་ལས་བྱེད་གྲངས་ཇི་ཡོད་ཤེས་རྟོགས་ཐུབ་རྒྱུ་དཀའ་བ་མ་ཟད། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བརྗོད་པའི་བོད་ནང་གི་ལོ་རེའི་ཐོན་འབབ་བརྒྱ་ཆ་དེར་དོགས་གཞི་སྐྱེ་དགོས་པའི་རྒྱུ་མཚན་གཞན་ཞིག་ནི་ཐོན་འབབ་བརྒྱ་ཆའི་གྲངས་ཚད་དེས་བོད་ནང་གི་དངོས་ཡོད་དཔལ་འབྱོར་གནས་སྟངས་ཧ་ལམ་མཚོན་མ་ཐུབ། བོད་ནང་དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས་ཡོངས་རྫོགས་པེ་ཅིང་གཞུང་གི་དཔལ་འབྱོར་རོགས་དངུལ་ལས་བྱུང་། རྒྱ་ནག་རང་གི་གྲངས་ཚད་བརྗོད་པར་གཞིགས་ན་པེ་ཅིང་གཞུང་གིས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༢ ནས་ ༢༠༡༣ བར་བོད་ལ་རོགས་དངུལ་རྒྱ་སྒོར་ཐེར་འབུམ་ ༥༩༢.༣༩༣ ལོན་ཅིང་། དེ་ནི་ས་

གནས་ཀྱི་ལོ་གཅིག་གི་དཔལ་འབྱོར་ཡོང་འབབ་བརྒྱ་ཆ་ ༩༡.༨༥ ཟིན། འགྲོ་སྒྲོན་བཏང་བར་མཚོན་ན་བོད་ཀྱི་འགྲོ་སྒྲོན་བརྒྱ་ཆ་༩༢.༣༨ པ་ཅིང་གཞུང་གིས་བཏང་ཡོད། [244]

རྒྱ་ནག་ནུབ་དང་དབུས་ཕྱོགས་ཀྱི་ས་ཁུལ་ཁྲོད་དཔལ་འབྱོར་རིགས་དཔུལ་མང་ཤོས་སྤྲོད་ཡུལ་དེ་བོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་ཆགས་ཡོད། གལ་ཏེ་རིགས་དཔུལ་དེ་དག་མི་རེ་ངོ་རེར་བགོ་འགྲེམས་བྱས་ཆེ་ལོ་གཅིག་ནང་བོད་མི་རེ་རེར་རྒྱ་སྒོར་ ༡༧༡༠༥ ཐོབ་རྒྱུ་ཡིན་འདུག ལོ་དེར་རྒྱ་ནག་གི་ཞིང་ཆེན་ཡོངས་སུ་གཞུང་གིས་འཚོ་སྐྱོན་རིགས་དཔུལ་རྒྱ་སྒོར་ ༢༨༩༡ ཡིན།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༣ ལོའི་ཞིབ་འཇུག་སྙན་ཐོར་གཞིགས་ཚེ། རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་ཐོག་བཏང་བའི་རིགས་དཔུལ་གྱི་ཁྲོན་འབོར་དེ་བོད་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་ཐོན་སྐྱེད་ཀྱི་བརྒྱ་ཆ་ ༡༡༣ ཆགས་ཡོད།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་རིགས་དཔུལ་དེ་དག་འཛུགས་སྐྲུན་དང་བདེ་འཇགས་དམག་དཔུང་གཅིག་པུའི་ཆེད་དུ་མིན་པར་འཕྲོད་བསྟེན་དང་སྤྱོད་ཁང་གསར་རྒྱག་ལས་གཞི། ཟ་འབྲུའི་མཐུན་རྐྱེན་སོགས་གཞི་རིམ་དགོས་མཁོའང་ཚུད་ཡོད།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ནང་བཏང་བའི་རིགས་དཔུལ་དེ་དག་བོད་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་རྒྱབ་རྟེན་གཙོ་བོ་ཆགས་ཡོད། རིགས་དཔུལ་དེ་དག་མེད་པ་ཡིན་ན་བོད་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་རང་རྐང་ཐོག་འཚོ་ཐབས་བྲལ།

ས་གནས་ཆ་བགོས་ཀྱིས་དཔལ་འབྱོར་འཛུགས་སྐྲུན་ལས་གཞི། ད་ལྟའི་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་དཔལ་འབྱོར་འཛུགས་སྐྲུན་གྱི་ལངས་ཕྱོགས།

དེང་སྐབས་བོད་ནང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་དཔལ་འབྱོར་གྱི་སྲིད་བྱུས་ལག་བསྟར་བྱ་རྒྱུའི་ཐབས་ལམ་གཙོ་བོ་ནི་ས་གནས་ཆ་བགོས་ཐོག་ནས་དཔལ་འབྱོར་སྲིད་བྱུས་ལག

བསྐྱར་བཟོ་རྒྱུ་རེད། ས་གནས་ཆ་བསྒོས་བྱེད་སྐབས་ས་གནས་བྱེ་བྲག་པ་སོ་སོའི་ནང་དཔལ་འབྱོར་འཛུགས་སྐྲུན་གྱི་ལས་གཞི་གང་དང་གང་ལག་བསྐྱར་བཟོ་རྒྱུ་ཡིན་པ་རྣམས་གསལ་པོར་འགོད་བཞིན་ཡོད།

༢༠༠༦ ལོར་ལོ་ལྔ་ཚན་ ༡༡ པའི་འཆར་གཞིའི་ནང་སྲིད་བྱུས་འདི་ཉིད་གཙོ་འདོན་བྱས་པ་ནས་བཟུང་སྲིད་བྱུས་འདི་རྒྱལ་ཁབ་འཆར་འགོད་ལས་དོན་གྱི་ཆ་ཤས་གལ་ཆེན་ཞིག་ཆགས་ཡོད། (245)

ལོ་ལྔ་ཚན་ ༡༣ པའི་འཆར་གཞི་ནང་གསལ་ལྟར། རྒྱལ་ཁབ་འཕེལ་རྒྱས་བཅོས་སྒྱུར་ཨུ་ཡོན་ལྷན་ཁང་ཟེར་བས་བོད་ནང་གི་དབུལ་ཕོངས་ངལ་སེལ་ལས་འཆར་གཏན་འབེབས་སྐབས་ཐོའི་ནང་འཁོད་དོན། "ང་ཚོས་དབུལ་ཕོངས་ངལ་སེལ་ལས་འཆར་གྱི་དམིགས་ཚད་གང་འཛིན་པ་དེ་དག་མུ་མཐུད་འབྲེལ་ཡོད་ས་གནས་ཚང་མའི་ནང་ལག་བསྐྱར་མདུན་སྐྱོད་བཟོ་རྒྱུ་ཡིན། འཁོས་ཞན་ས་ཁུལ་ཁག་ཏུ་དབུལ་ཕོངས་ངལ་སེལ་ཐོག་ཡར་རྒྱས་ལས་གཞིར་རྒྱབ་སྐྱོར་བཟོ་རྒྱུ་དང་། ཕྱོགས་མཚུངས་མཐའ་མཚམས་ས་ཁུལ་ཁག་དང་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་ས་གནས་བོད་དང་ཤར་ཏུར་ཀེསི་ཐན། ལྷག་པར་བོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་སི་ཁྲོན་དང་ཡུན་ནན། ཀན་སུ། མཚོ་སྔོན་བཅས་སུ་དབུལ་ཕོངས་ངལ་སེལ་ལས་གཞི་སྤེལ་རྒྱུ་དང་། ས་གནས་དེ་དག་ཏུ་དབུས་གཞུང་གིས་ངལ་སེལ་ལས་གཞི་ཤུགས་ཆེ་རུ་གཏོང་རྒྱུ་ཡིན།"(246) ཞེས་འཁོད།

ལས་གཞི་དེ་དག་ལམ་ལྷོངས་ཡོང་བར་ས་གནས་མི་མང་རྣམས་ས་གནས་གཞན་དང་གཞན་དུ་གནས་སྤོ་བཟོ་རྒྱུ་ངལ་སེལ་ལས་གཞི་དེའི་དམིགས་ཡུལ་གཙོ་བོར་འཛིན་ཡོད།

དེ་ཡང་རྒྱལ་ཁབ་འཕེལ་རྒྱས་བཅོས་སྒྱུར་ཨུ་ཡོན་ལྷན་ཁང་ཟེར་བས་བོད་ནང་གི་དབུལ་ཕོངས་ངལ་སེལ་ལས་འཆར་གཏན་འབེབས་སྐབས་ཐོའི་ནང་མུ་མཐུད་འཁོད་དོན། "ས་གནས་ཀྱི་གནས་སྟངས་ཞན་པོ་ཡོད་པའི་མང་ཚོགས་གང་ཞིག་སྲིད་གཞུང་གི་ངལ་སེལ་ལས་གཞིའི་ནང་མིང་ཐོ་འགོད་ཟིན་པ་རྣམས་ས་གནས་གཞན་དུ་གནས་

སྒོ་བྱས་ནས་སྟོད་ཁང་གི་མཐུན་རྐྱེན་སྒྲུར་རྒྱུ་དང་། ལས་གཞི་དེའི་འོག་འདི་ཡོང་མཚོན་ན་ང་ཚོས་མི་གྲངས་ས་ཡ་གཉིས་གནས་སྒོ་བྱ་འཆར་ཡོད། རང་བྱུང་ཐོན་སྐྱེད་གང་ཡོད་མགོ་སྐྲུན་བྱས་པ་བརྒྱུད་འཁོས་ཀ་ཞན་པའི་ས་གནས་ནང་དམིགས་བསལ་སོ་ནམ་འདེབས་ལས་ཀྱི་ལས་གཞི་ལག་བསྟར་བྱ་རྒྱུ་དང་། ཤིང་སྣ་འདེབས་འཛུགས། དེ་བཞིན་ཡུལ་སྐོར་སྒྲོ་འཆམ་ལས་གཞི་རྒྱ་སྐྱེད་དང་ཉི་འོད་གློག་ཤུགས་ཀྱི་མཐུན་རྐྱེན་སྐྲུན་རྒྱུ་སོགས་འཛུགས་སྐྲུན་ལས་གཞི་ཡར་རྒྱས་གཏོང་རྒྱུ་ཡིན། ལས་གཞི་དེ་དག་བརྒྱུད་འདི་ཡོང་མཚོན་ན་ང་ཚོས་མི་གྲངས་ས་ཡ་དྲུག་དབུལ་ཐོངས་ལས་སྐྱོབ་ཐབས་བྱ་རྒྱུའི་དམིགས་ཚད་འཛིན་བཞིན་ཡོད།” (247)

བོད་མཐོ་སྒང་ནང་བོད་མིའི་འཚོ་བ་དང་ས་ཞིང་སྟངས་འཛིན་ཐོག་ཐེ་བྱུས་བྱེད་པའི་གོང་གསལ་དམིགས་ཡུལ་རྣམས་ས་གནས་ཆ་བགོས་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་འཛུགས་སྐྲུན་ལས་གཞི་འདི་ས་གནས་སོ་སོར་ལག་བསྟར་བྱེད་རྒྱུ་དང་། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༣ ནས་འགོ་བཙུགས་ཏེ་རྩྭ་ཁ་བཀག་ནས་རྩྭ་གསོ་ཐབས་བྱེད་རྒྱུའི་འཆར་སྒྲ་བསྒྲགས་ནས་བོད་མིའི་རྩྭ་ཐང་མང་ཆེ་བ་བཅན་འཕྲོག་བྱ་རྒྱུ་དེ་ས་གནས་ཆ་བགོས་འཛུགས་སྐྲུན་ལས་གཞིའི་ཆ་ཤས་གལ་ཆེན་ཞིག་ཆགས་ཡོད། དེ་ཡང་རྒྱལ་ཁབ་འཕེལ་རྒྱས་བཅོས་སྒྱུར་ཨུ་ཡོན་ལྷན་ཁང་གིས་ལས་གཞི་དེའི་ཐད་ལངས་ཕྱོགས་ཁ་གསལ་གཏན་འབེབས་བྱས་པ་ནི་སྐབས་ཐོབ་ནང་གསལ་དོན། “ང་ཚོས་ཞིང་ས་ལྷག་འཁྲོ་རྣམས་ཤིང་ནགས་སམ་ཡང་ན་རྩྭ་ཐང་དུ་འགྱུར་ནས་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཤིང་ནགས་འཕེལ་རྒྱས་ལས་གཞི་རྒྱ་སྐྱེད་གཏོང་ཐབས་བྱ་རྒྱུ་མ་ཟད། ང་ཚོས་རྒྱལ་ཁབ་སྤྱི་གླིང་ལས་གཞི་ལག་བསྟར་བྱས་པ་བརྒྱུད་རིམ་བཞིན་གོམ་པ་མདུན་སྤོས་བྱ་རྒྱུ་དང་ཚྭ་གསོག་འཛོག་ལས་གཞིའང་སྤེལ་རྒྱུ་དང་། བྱང་ཐང་ས་གནས་ཁག་གཅིག་ནས་པེ་ཅིང་དང་ཀྲེ་ཅང་ལྷ་བུ་གྲོང་ཁྱེར་ཁག་ནང་ཐལ་རྡུལ་ལངས་པའི་དཀའ་ངལ་དེ་དག་སེལ་ཆེད་བྱང་ཐང་ས་གནས་དེ་དག་ཏུ་ཁོར་ཡུག་ཡར་རྒྱས་གཏོང་རྒྱུ་དང་། བྱེ་ཐང་རྩྭ་ཐང་དུ་འགྱུར་རྒྱུ་ཡིན། ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་ལས་གཞི་གཞི་རྒྱ་ཆེ་བ་ཞིག་ལག་བསྟར་བྱ་རྒྱུ་

ཡིན། མཚོ་དང་བརྟན་ས་རྣམས་བདག་གཅེས་བྱས་པ་བརྒྱུད་ཞིང་ནགས་དང་རྩྭ་ཐང་། བརྟན་ས། རྒྱ་མཚོ་བཅས་སྲུང་སྐྱོབ་ས་ཁུལ་དུ་ངོས་འཛིན་བྱ་རྒྱུ་ཡིན།”[248] ཞེས་གསལ།

དམིགས་ཡུལ་དེ་བཞི་པོ་ཕན་ཚུན་ལྷོས་གྲུབ་དང་གཅིག་ཕན་གཅིག་གྲོགས་ཡིན། ཟ་འབྲུའི་ཐོན་ཁུངས་ཡར་རྒྱས་བཏང་བ་དང་ཆབས་གཅིག་མི་མང་ཉམ་ཐག་ཚོའི་ཡོང་འབབ་ཡར་རྒྱས་བཏང་ཐུབ་པ། འཛམ་གླིང་ནང་བོད་ལྟ་བུའི་ཁོར་ཡུག་འཛིན་སླ་བའི་ས་ཁུལ་གཞན་ཁག་གི་ནང་ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་པ་གཙོ་བོ་ས་གནས་ཡུལ་མི་ཡིན་པ་དང་། ཡུལ་མི་དེ་དག་ལ་བརྟེན་ནས་ཞིང་སྣ་འདེབས་འཛུགས་བྱས་པ་བརྒྱུད་འཐུང་ཆུ་མང་དུ་གཏོང་རྒྱུས་མཚོན་སྐྱེ་ཁམས་ཁོར་ཡུག་གི་ནུས་པ་སྐྱེ་སྲིང་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད། གོང་གི་དམིགས་ཡུལ་བཞི་པོ་རྣམས་དུས་མཉམ་དུ་བསྒྲུབ་དགོས་ན་མི་ཕྱུགས་གཉིས་ས་གཞིའི་ཐོག་མཉམ་གནས་ཀྱིས་ས་བཅུད་ནུས་པ་གསོ་རྒྱུ་དང་ཐོན་སྐྱེད་འཕེལ་རྒྱས་གཏོང་རྒྱུ་དེ་ཡིན། གཡག་གིས་རྩྭ་ཐང་སྙིང་ལྷུ་མཐུད་རྩ་ཟ་རྒྱུ་དང་། ཕྱུགས་རྫིས་ལྷུ་མཐུད་ཕྱུགས་འཚོ་རྒྱུ་དང་སྦྲགས་རྩྭ་ཐང་ཉམས་རྒུད་ཕྱིན་པའི་ས་གནས་སུ་རྩྭ་ཐང་འདེབས་ལས་ལས་གཞི་ལག་བསྟར་བྱ་རྒྱུ་ཡིན། ཐབས་ལམ་འདི་ནི་མི་ཅམ་མ་ཟད། སྐྱེ་ཁམས་ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་ལ་འང་ཕན་ཐོགས་ཆེ་ཤོས་ཡིན་པ་ཚན་རིག་པ་ཚོར་དཔང་རྟགས་མང་པོ་ཡོད།[249]

འོན་ཀྱང་རྒྱ་ནག་དབུས་འཆར་འགོད་ཚན་པས་ས་གནས་ཆ་བགོས་བྱས་ནས་འཛུགས་སྐྲུན་ལས་གཞི་བཞི་པོ་རྣམས་ཀྱི་གྲུབ་འབྲས་ཇི་བྱུང་རྟོག་ཞིབ་བྱས་པ་དང་། བོད་ནི་ས་གཞི་ཀྲང་དར་ཆེ་ཞིང་ས་རྩུབ་པོ་ཡིན་སྐབས་དབུལ་ཐོངས་ངལ་སེལ་ལས་གཞི་སྤེལ་ཆེད་མི་མང་མང་པོ་མཉམ་ལྷེབ་ཐོག་ས་གནས་གཞན་དུ་གནས་སྤོ་བྱེད་དགོས་ཚུལ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་ལས་བྱེད་པ་ཚོས་ཟེར་ཡང་། བོད་མི་དེ་དག་བོད་ནང་གི་གྲོང་ཁྱེར་ཆེ་ཆུང་ཁག་གི་མཐའ་མཚམས་ས་ཁུལ་དུ་གནས་སྤོ་བྱེད་དགོས་སམ།

ཡང་ན་ས་གནས་གཞན་དུ་གནས་སྤོ་བྱེད་མིན་ཐད་ཁ་གསལ་གང་ཡང་མེད། བོད་ནང་གི་ཟ་འབྲུའི་དཀའ་ངལ་སེལ་ཆེད་གྲོང་ཁྱེར་ཆེ་ཁག་གི་མཐའ་མཚམས་ས་ཁུལ་དུ་འཕྲུལ་རིག་གི་སོ་ནམ་ལས་གཞི་རྒྱ་སྐྱེད་གཏོང་རྒྱུ་ཡིན་སྐོར་བཤད།

བོད་ནང་ས་གནས་ཆ་བགོས་ཀྱིས་དཔལ་འབྱོར་འཛུགས་སྐྲུན་ལས་གཞི་སྤེལ་སྐབས་སྤུའང་རྒྱ་ནག་གི་ས་གནས་གཞན་ལྟར་གྲོང་ཁྱེར་རྒྱ་སྐྱེད་དང་། གྲོང་ཁྱེར་རེ་རེའི་མཐའ་མཚམས་སུ་དབུལ་པོངས་ངལ་སེལ་ཆེད་ཟ་འབྲུའི་ཐོན་སྐྱེད་བཟོ་གྲྭ་གསར་འཛུགས་བྱ་རྒྱུ་ཡིན་འདུག དེར་བརྟེན་ལས་གཞི་དེ་རིམ་བཞིན་བོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་འདྲ་མིན་ནང་ལག་བསྟར་བྱེད་སྐབས་བོད་མཐོ་སྒང་གི་ཡངས་ཤིང་རྒྱ་ཆེ་བའི་རྩྭ་ཐང་མང་པོ་ཞིག་ལ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་དང་འཐུང་ཆུ་ཡར་རྒྱས་གཏོང་ཚུལ་གྱིས་ས་ཁུལ་དེ་དག་ལ་རྒྱལ་ཁབ་སྤྱི་གླིང་ཟེར་བ་དང་རང་བྱུང་ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་ས་ཁུལ་ཟེར་བ་སོགས་མིང་འདོགས་སྣ་ཚོགས་བྱེད་བཞིན་ཡོད་པར་མ་ཟད། ད་བར་བོད་ནང་ས་གནས་ཆ་བགོས་འཛུགས་སྐྲུན་ལས་གཞིའི་འོག་ས་གཞི་རྒྱ་ཆེན་ཆེ་ཤོས་དེར་རྒྱལ་ཁབ་སྤྱི་གླིང་ཟེར་བ་མིང་འདོགས་བྱས་ནས་རྩྭ་ཐང་ཉམས་གསོ་བྱ་རྒྱུ་ཡིན་ཁུལ་གྱིས་འབྲོག་པའི་སྒོ་ཕྱུགས་རྣམས་རྩྭ་ཐང་དེ་དག་ཐོག་འཚོ་མི་ཆོག་པ་བཟོས་ཡོད།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་དཔལ་འབྱོར་འཛུགས་སྐྲུན་ལས་གཞིའི་དམིགས་ཡུལ་བཞི་པོ་རྣམས་བསྒྲུབ་རྒྱུར་ཐབས་ལམ་དེ་དག་ས་ཁུལ་མི་འདྲ་བ་དང་། གནས་དུས་མི་འདྲ་བའི་ཐོག་ནས་ལག་བསྟར་བྱེད་བཞིན་ཡོད་སྐབས། མ་རན་པ་དང་འགྲོ་གྲོན་ཆེ་བ་ལྟ་བུར་སྣང་ཡང་རྒྱུ་མཚན་ཡོད། སྲིད་བྱུས་དེ་དག་ཚང་མའི་ནང་མཚུངས་ཚོས་ཁག་གཅིག་ཡོད། ལོ་ངོ་བཅུ་ཕྲག་སྔོན་ནས་ཁྲིམ་ཚང་འགན་ཁུར་སྲིད་བྱུས་ཟེར་བ་བརྒྱུད་གྲོང་གསེབ་ཀྱི་ས་ཆ་བགོ་བཤའ་བརྒྱབ་ཟིན། ད་ཆ་བོད་མི་རྣམས་ཁ་འཐོར་གཏོང་བ་དང་།

བོད་མི་རྣམས་གཞུང་གི་འཚོ་སྣོན་རོགས་དངུལ་ལ་བརྟེན་ནས་འཚོ་དགོས་པར་བརྟེན། ཀུང་དབྲང་སྲིད་གཞུང་ལ་རང་བཞིན་གྱིས་བཀའ་དྲིན་བརྩི་བཀུར་ཞུ་མཁན་ཞིག་བཟོས་

པ་དང་། སྲིད་བྱུས་དེ་དག་ཚང་མས་དེ་སྔ་མ་གྲགས་པའི་བོད་མཐོ་སྒང་གི་རྩ་ཐང་གི་བདག་དབང་ཡོངས་རྫོགས་རྒྱ་ནག་དབུས་གཞུང་ཆགས་ཐུབ་པ་བྱུང་།

སྲིད་བྱུས་དེ་དག་བརྒྱུད་རྒྱ་ནག་སྲིད་གཞུང་ལ་ས་ཆའི་བདག་དབང་སུ་ཡིན་མིན་ཐག་གཅོད་བྱ་རྒྱུའི་བདག་དབང་ཐོབ་པར་མ་ཟད། གླ་ལས་དང་ལག་ཤེས་སྦྱོང་བརྡར། དེ་བཞིན་གྲོང་ཁྱེར་ཆེ་ཁག་གི་ཁྲིམ་རྭའི་ནང་ཚོང་ལས་ཀྱི་གོ་སྐབས་སོགས་སུ་ལ་སྤྲོད་དགོས་མིན་རྒྱ་ནག་གཞུང་ཁོ་ནས་ཐག་གཅོད་བྱེད་ཐུབ་རྒྱུ་དང་། གལ་ཏེ་རྒྱ་ནག་སྲིད་གཞུང་ལ་རྒྱབ་ལྗོངས་བྱས་ཆེ་གོ་སྐབས་དེ་དག་སྤྲོད་ཀྱི་མེད།

མདོར་ན་སྲིད་བྱུས་དེ་དག་གིས་བོད་མི་རྣམས་དུས་རྟག་ཏུ་དྲ་མིག་ཅན་གྱི་དོ་དམ་བལྟ་སྐྱོང་འོག་ཡོད་པའི་འཚོ་རྟེན་ངེས་གཏན་མེད་པའི་མང་ཚོགས་ཤིག་ལ་བསྒྱུར་ནས་ཁོང་ཚོའི་གནས་སྟངས་སྔར་ལས་ཇེ་སྡུག་དང་ཁོང་ཚོར་དམ་དྲག་སྔར་བས་ཇེ་ཆེར་བཏང་ཡོད། དེར་བརྟེན་དང་ཐོག་དམིགས་ཡུལ་བཞི་པོ་རྣམས་ཐ་དད་ཡིན་པ་ལྟ་བུར་སྣང་ཡང་མཐའ་མའི་འབབ་ས་གཅིག་པ་ཡིན།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་ས་གནས་ཆ་བགོས་འཛུགས་སྐྲུན་ལས་གཞི་འདིའི་འོག་བོད་ཀྱི་གྲོང་གསེབ་ས་ཁུལ་དུ་བོད་མི་མི་འབོར་ཉུང་དུ་བཏང་ནས་གྲོང་ཁྱེར་ཁག་གི་མཐའ་མཚམས་སུ་བོད་མི་མང་དུ་བཏང་བ་དང་། བདེ་འཇགས་ལ་ཁག་དཀྲི་བྱས་ནས་དྲ་མིག་ཅན་གྱི་དོ་དམ་བཀག་སྡོམ་འོག་གྲོང་ཁྱེར་ནང་གི་གོ་སྐབས་མང་པོ་ཞིག་མ་ཐོབ་པར་ལུས།

ས་གནས་ཆ་བགོས་འཛུགས་སྐྲུན་ལས་གཞི་ཟེར་བ་ལག་བསྟར་བྱས་རྗེས་དེ་སྔའི་ཐོན་སྐྱེད་གོང་སྤེལ་ཟེར་བའི་སྲིད་བྱུས་དེ་དག་བརྗེ་མེད་བཏང་ཡོད། འོན་ཀྱང་སྲིད་བྱུས་དེ་དག་གི་མཐུན་ཕྱོགས་ནི་བོད་ས་ཡོངས་རྫོགས་ཀྱི་བདག་དབང་རྒྱ་ནག་སྲིད་གཞུང་ལ་ཡོད་པ་མངོན་གསལ་བཟོ་རྒྱུ་དེ་རེད།

ཁྲིན་ཧྲུ་ནས་ལྷ་ས་བར་གྱི་མེ་འཁོར་ལྕགས་ལམ། དཔྱད་ཞིབ།

༢༠༠༨ ལོར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་མཐོ་སྒང་དུ་མེ་འཁོར་ལྕགས་ལམ་འཛུགས་སྐྲུན་ལས་གཞི་སྤེལ་སྐབས་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཞུལ་བྱུང་འཛུགས་སྐྲུན་ལས་གཞིའི་གྲུབ་འབྲས་ཆེན་པོ་ཞིག་ལ་ངོས་འཛིན་ཐོག་རང་གིས་རང་བཀུག་ཟེར་བ་ལྟར་བསྟོད་བསྔགས་ཚད་མེད་བཏང་ཡོད། འཛམ་གླིང་གི་ཡང་ཐོག་ཏུ་མེ་འཁོར་ལྕགས་ལམ་གསར་འཛུགས་བྱེད་མཁན་ཐོག་མ་ཆགས་པར་བརྟེན་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་གཞུང་འབྲེལ་བརྒྱུད་དྲིལ་བསྒྲགས་ལོག་པ་རྒྱ་ཆེ་སྤེལ་ཏེ་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས་རྒྱ་ཆེ་བའི་བྱང་ཐང་གི་རྩྭ་ཐང་དང་ས་མཐོའི་གངས་རི་རྣམས་དབང་དུ་བསྡུས་ནས་མེ་འཁོར་ལྕགས་ལམ་གསར་འཛུགས་བྱས་ཡོད་སྐོར་བསྒྲགས། དུས་སྐབས་དེ་ནས་བཟུང་ལོ་བཅུ་ཙམ་རིང་པེ་ཅིང་དང་ཧྲང་ཧེ། ཁྲིན་ཧྲུ་སོགས་ཀྱིས་གཙོས་གྲོང་ཁྱེར་ཆེ་ཁག་འདྲ་མིན་ནས་ལྷ་སར་རྒྱ་རིགས་ཡུལ་སྐོར་སྐྱོ་འཆམ་པ་སོགས་ཉིན་ལྟར་མེ་འཁོར་བརྒྱུད་འགྲོར་ནས་མེ་འཁོར་དེ་རང་བརྒྱུད་རང་གནས་སུ་ཕྱིར་ལོག་བྱེད་བཞིན་ཡོད། ལན་ཀྲུ་དང་ཟི་ལིང་། གོར་མོ་བཅས་ནས་ལྷ་ས་བར་མེ་འཁོར་འགྲིམ་འགྲུལ་བྱེད་སྐབས་འཚང་ག་མེད་རྐྱེན་ལམ་ཐག་ཉེ་པོ་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༨ ནས་བཟུང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་མེ་འཁོར་འཛུགས་སྐྲུན་ལས་གཞིའི་ཐོག་མ་དངུལ་བོན་ཆེ་འགྲོ་གྲོན་བཏང་ཡོད། ལྷག་པར་སྨྱུར་ཚད་ཆེ་བའི་མེ་འཁོར་འཛུགས་སྐྲུན་ལས་གཞིར་དམིགས་ནས་བྱང་ལྷོ་དང་ཤར་ནུབ་ས་ཁུལ་གྱི་ལྕགས་ལམ་གསར་བཟོ་བརྒྱུད་རྒྱ་ནག་གི་ཁྲིད་ཆོས་ལྡན་པའི་འཛུགས་སྐྲུན་ཟེར་བའི་ལས་གཞི་ལག་བསྟར་བྱས་ཡོད།

ལས་གཞི་དེ་དག་ལ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་དགའ་སྤོབས་དང་ངོམ་ངོམ་ཆེན་པོ་བྱེད་བཞིན་ཡོད་ནའང་། ལས་གཞི་དེ་དག་ཐོག་བཏང་བའི་འགྲོ་གྲོན་འཕེན་ཆེ་དེ་དག་འབྱུང་འགྱུར་མི་རབས་ནས་བུ་ལོན་སྤྲོ་འདོན་བྱས་པ་དང་གཉིས་སུ་མེད།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་དེ་སྔ་ལྷ་སར་ལྕགས་ལམ་གསར་འཛུགས་སྐབས་དཀའ་སྡོབས་ཀྱི་རྣམ་འགྱུར་ཧ་ཅང་གསལ་པོ་བསྟན་ཡོད་པ་ཉེ་ལམ་མེ་འཁོར་ལྕགས་ལམ་མང་པོ་གསར་འཛུགས་བྱེད་སྐབས་དེ་སྟོན་གྱི་མེད། ལྷག་པར་དེང་སྐབས་མྱུར་ཚད་མཐོ་བའི་མེ་འཁོར་འཛུགས་རྒྱ་ཧ་ཅང་མང་པོ་ཡོད་སྟབས་སྤྱིར་སྟངས་ལྟ་བུར་རྩེ་བཞིན་ཡོད། དཔེར་ན་བྱང་གི་མཐའ་མཚམས་སུ་མྱུར་ཚད་མཐོ་བའི་མེ་འཁོར་ལྕགས་ལམ་སྒོ་འབྱེད་སྐབས་དོ་སྣང་བྱེད་མཁན་དེ་ཙམ་མེད།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ལོ་ལྔ་ཚན་ ༡༣ པའི་འཆར་གཞི་གསལ་བསྒྲགས་བྱས་པ་དང་། ༢༠༣༠ བར་འཆར་གཞི་ལག་བསྟར་བྱ་རྒྱུ་ཡིན་པ་དེའི་ནང་ཟེ་ཁྲོན་གྱི་ལྟེ་བའི་གྲོང་ཁྱེར་ཁྲིན་ཏུ་ནས་ཉིང་ཁྲི་བརྒྱུད་ལྷ་ས་བར་མེ་འཁོར་ལྕགས་ལམ་གསར་འཛུགས་བྱ་རྒྱུ་རེད། ལྕགས་ལམ་དེ་རི་མཐོ་གཡང་གཟར་ཅན་མང་པོ་ཡོད་པའི་བོད་ཀྱི་ཤར་ཕྱོགས་ཁམས་ནས་བོད་དབུས་བརྒྱུད་མཐུད་དགོས་སྟབས་འབྱུང་འགྱུར་ལོ་ལྔ་ཚན་གསུམ་གྱི་ལས་འཆར་ནང་བསྡུད་མར་བསླེབ་སྲིད།

ཨར་ལས་པ་ཚོར་ལས་གཞི་འདི་ད་ལྟ་བྱང་ཐང་ས་ཁུལ་དུ་ལྕགས་ལམ་གསར་འཛུགས་ལས་གཞི་འགྲོ་མུས་ཡིན་པ་དེ་ལས་དཀའ་ངལ་ཆེ་བ་ཡོད་ཅིང་། དེ་ཡང་རྒྱ་ནག་གཞུང་འབྲེལ་ཞིན་ཧྭ་གསར་ཁང་གིས་གསལ་བསྒྲགས་སྤེལ་བ་ལྟར་ན་བོད་ནང་གི་ལྕགས་ལམ་གསར་བཟོའི་ལས་གཞི་འདིས་ས་ཁྱོན་རྒྱང་ཐག་གི་ལོ་མི་ཏར་ ༡༨༣༩ ཁྱབ་པ་དང་ཁྲིན་ཏུ་ནས་ལྷ་ས་བར་དུས་ཡུན་ཆུ་ཚོད་ ༡༥ འགོར་རྒྱུ་ཡིན་འདུག[250] རིང་ཚད་བྱང་ཐང་ས་ཁུལ་གྱི་ལྕགས་ལམ་ལས་ཕྲན་བུ་ཐུང་བ་ཡོད་ཅིང་མགྱོགས་ཚད་ཆུ་ཚོད་གཅིག་ནང་གི་ལོ་མི་ཏར་ ༡༠༦ མྱུར་ཚད་ཡོད།

འགྲོ་གྲོན་ཆེ་བའི་མེ་འཁོར་ལྕགས་ལམ་གསར་པ་དེའི་ཁེ་ཕན་གཙོ་བོ་རྒྱ་ནག་སྲིད་གཞུང་ལ་ཡོད་ཀྱང་དེ་ནི་དཔལ་འབྱོར་གྱི་ཁེ་ཕན་མིན། ལྕགས་ལམ་དེར་ཚོང་ཁེའི་དམིགས་ཡུལ་གང་ཡང་མེད་ཅིང་། རྒྱ་རིགས་རྣམས་ལྷ་སར་ཆུ་ཚོད་ ༢༥ ནང་

སྐབས་བདེའི་དང་སྐྱོད་ཐུབ་པར་བརྟེན་ཡུལ་སྐོར་སྤྲོ་འཆམ་རྒྱ་སྐྱེད་འགྲོ་ངེས། འོན་ཀྱང་དེ་ཙམ་གྱིས་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་ཡོང་བབ་ལ་ཕན་ཐོགས་ཡོང་རྒྱུ་ཁག་པོ་རེད།

གཙོ་ཆེར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་མེ་འཁོར་ལྕགས་ལམ་འཁེལ་སའི་ས་ཁུལ་ཡོངས་རྫོགས་དབང་སྒྱུར་བྱས་ནས་ས་གནས་དེ་དག་སྐོར་འགྲེལ་བཤད་གང་བྱེད་རང་འདོད་ལྟར་བྱེད་ཆོག་རྒྱུ་སོགས་ཁེ་ཕན་ཡོད། དཔལ་འབྱོར་ཁེ་ཕན་གཞན་ཞིག་ནི་ལྕགས་ལམ་དེ་བརྒྱུད་འཛོམ་མདའ་དང་སྡེ་དགེ། ཆབ་མདོ་བཅས་ཟངས་ཀྱི་གཏེར་ཁ་ཐོན་ཆེ་ཡོད་པའི་ཁམས་ཀྱི་ས་ཁུལ་ཁག་ལ་མེ་འཁོར་བསྐྱོད་ཐུབ། ས་ཁུལ་དེ་དག་ནས་གསེར་དངུལ་ཟངས་ལྕགས་སོགས་གཏེར་དངོས་རིགས་མང་པོ་ཞིག་རྙེད་ཡོད་པར་མ་ཟད་ས་གཤིས་བརྟག་དཔྱད་མཁས་པ་ཚོས་ལོ་ངོ་བཅུ་ཕྲག་རིང་ལྟ་སྐུལ་ཚོད་འཛིན་དང་དཔྱད་དཔོག་ནན་པོ་བྱས་ཡོད། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ནང་གི་དཀའ་ངལ་མཐའ་དག་དཔལ་འབྱོར་འཛུགས་སྐྲུན་བརྒྱུད་ནས་སེལ་ཐུབ་རྒྱུ་ཡིན་པ་དང་།

རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཡོངས་སུ་དཔལ་འབྱོར་འཛུགས་སྐྲུན་བྱ་རྒྱུ་དེ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་དམིགས་ཡུལ་ཨང་དང་པོ་ཡིན་པར་གྲགས། འོན་ཀྱང་བོད་ནང་ལ་མཚོན་ན་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་རོགས་དངུལ་ལ་ལོ་རེ་བཞིན་བརྟེན་ཤུགས་ཆེ་རུ་འགྲོ་གི་ཡོད། བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་སུ་དཔལ་འབྱོར་རང་རྐྱ་འཕེར་བ་ཞིག་ཡོང་རྒྱུའི་རྟགས་མཚན་གང་ཡང་མེད།

དེ་ཡང་དཔལ་འབྱོར་རིག་པ་སྨྲ་བ་སྐུ་ཞབས་ཨེན་ཊྲུ་ཕི་ཤར Andrew Fischer གྱིས་བོད་མི་རྣམས་རྒྱ་ནག་གི་འཚོ་སྣོན་རོགས་དངུལ་ལ་བརྟེན་ཤུགས་ཆེ་རུ་འགྲོ་རྒྱུ་མ་གཏོགས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བཤད་པ་ལྟར་མེ་འཁོར་ལྕགས་ལམ་བརྒྱུད་བོད་མིའི་འབྲོག་ལས་ཐོན་སྐྱེད་ལ་བརྟེན་པའི་དཔལ་འབྱོར་ལམ་ལུགས་དེ་རྒྱ་ནག་གི་དཔལ་འབྱོར་ལམ་ལུགས་ནང་ཟླ་སྒྲིལ་བྱ་རྒྱུའི་འཆར་གཞི་ཟེར་བ་ཞིག་མེད་སྐོར་

ཉམས་ཞིབ་གཏིང་ཟབ་བྱས་པ་བརྒྱུད་ར་སྦྱོད་བྱས་ཡོད། ཕྱོགས་མཚུངས་པེ་ཅིང་མཐོ་སློབ་ཀྱི་སྤྱི་ཚོགས་ཚན་རིག་གཙུག་ལག་སློབ་དཔོན་སྐུ་ཞབས་མཱ་རོང་ MaRong གིས་ ༡༩༩༣ ལོར་བོད་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་དེ་གཞན་བརྟེན་གྱི་དཔལ་འབྱོར་ལམ་ལུགས་ཤིག་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན་བྱས་པ་ནས་བཟུང་གཞན་ལ་བརྟེན་རྒྱུ་ཤུགས་ཆེ་རུ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད།[251] རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་དམིགས་ཡུལ་ཡང་དེ་ལྟར་ཡིན། བོད་མི་རྣམས་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་ཤུགས་ཆེ་བརྟེན་དགོས་པ་བཟོས་རྗེས་བོད་མི་རྣམས་ལས་སླ་པོའི་ཐོག་ནས་དབང་སྒྱུར་བྱེད་ཐུབ།

སྐུ་ཞབས་མཱ་རོང་གིས་རྒྱུན་གཏན་ནས་དེ་ལྟར་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་སྟེ། བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཡོངས་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་ལམ་ལུགས་ནང་ཟླ་སྒྲིལ་བཏང་མེད། བོད་ནང་ལ་མཚོན་ན་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་འཛིན་སྐྱོང་དང་དཔལ་འབྱོར་ལམ་ལུགས་མཐའ་གཅིག་ཏུ་གསར་བཟོ་བྱས་ཡོད། ལམ་ལུགས་དེ་དག་དེ་སྔ་བོད་རྙིང་པའི་ལམ་ལུགས་དང་མཐའ་གཅིག་ཏུ་མི་འདྲ། ལམ་ལུགས་གསར་པ་འདི་ཕྱི་ནས་འོར་འདྲེན་བྱས་པའི་ལམ་ལུགས་ཤིག་ཡིན་པ་དང་། ས་གནས་རང་གི་ས་རྒྱུ་དང་ཡོངས་སུ་འཕྲོད་ཐབས་མེད། ལམ་ལུགས་དེར་དེ་སྔའི་ལམ་ལུགས་རྙིང་པ་སྔར་ཡོད་ཀྱི་རྨང་གཞིའི་ཐོག་འོས་ཤིང་འཚམས་པའི་མཐུན་ཐབས་ཀྱི་ཚོད་ལྟ་ཡང་བྱ་སྤྱོད་མེད།[252]

གལ་ཏེ་ལྕུགས་ལམ་འདི་དཀར་མཛེས་བརྒྱུད་ལྟ་ས་བར་འཛུགས་སྐྲུན་བྱས་ཡོད་པར་གཞིར་བཞག་ནས་བལྟས་པ་ཡིན་ན། བོད་ཀྱི་གྲོང་གསེབ་ཁུལ་གྱི་དཔལ་འབྱོར་ལ་ཕན་ཐོགས་ཆེ་བ་ཡོང་ངེས། དེ་ཡང་འབྲོག་པའི་སྒོ་ཕྱུགས་ཐོན་སྐྱེད་གོང་སྤེལ་དང་། ཐོན་སྐྱེད་དེ་དག་གྲོང་འཁྱེར་ཁག་གི་ཁྲོམ་རྭའི་ནང་ཉོ་ཚོང་འགྲེམས་ཀྱི་གོ་སྐབས་ཐོབ་པ། དེ་བཞིན་ས་གནས་མང་ཚོགས་རྣམས་དེང་རབས་ཁྲོམ་རྭའི་ནང་ཚོང་ལས་ཀྱི་གོ་སྐབས་ཐོབ་པ། དཔེར་ན་ནང་སོག་གི་འབྲོག་པའི་འོ་མའི་ཐོན་རྫས་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཡོངས་སུ་ཁྱབ་སྤེལ་བྱེད་ཐུབ་པ་ལྟར་ཡོང་རྒྱུ་ཡིན།[253]

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ནང་མེ་འཁོར་ལྕགས་ལམ་རྒྱ་སྐྱེད་ཀྱི་ལས་གཞི་སྤེལ་ཚུལ་བསྒྲགས་ནས་འཛམ་གླིང་ཕྱི་ལ་དྲིལ་བསྒྲགས་ཤུགས་ཆེ་བྱས་ཡོད། འོན་ཀྱང་དོན་དངོས་ཐོག་བོད་ནང་ལག་བསྟར་བྱེད་བཞིན་པའི་ལས་གཞི་གཞན་དང་མཚུངས་པར་མེ་འཁོར་ལྕགས་ལམ་གྱི་ལས་གཞི་དེའི་དམིགས་ཡུལ་གཙོ་བོའང་བོད་མི་མང་ཚོགས་ཙམ་མ་ཡིན་པར་བོད་ཀྱི་ས་གནས་ཡོངས་རྫོགས་ལ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་དབང་ཤུགས་ཁྱབ་ཐུབ་པ་བྱ་རྒྱུ་དེ་རེད།

གལ་ཏེ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ས་ཁུལ་ལུང་ཁུག་གི་བོད་མི་རྣམས་ལ་ལག་ཤེས་སྦྱོང་བརྡར་གྱི་གོ་སྐབས་དང་། སྐྱིད་ཚུང་གི་བུ་ལོན་གཡར་བ། སོ་ནམ་ལས་གཞི་རྒྱ་སྐྱེད། སྒོ་ཕྱུགས་ཉེན་སྲུང་དང་། ཕྱུགས་ལས་ཐོན་སྐྱེད་གོང་འཕེལ་བཏང་བ་སོགས་བྱེད་ཐུབ་ཡོད་ཆེ་ད་གཟོད་མེ་འཁོར་ལྕགས་ལམ་དེ་བརྒྱུད་བོད་མི་དེ་དག་གིས་གྲོང་ཁྱེར་ས་ཁུལ་དང་འབྲེལ་བ་བྱེད་བདེ་བར་མ་ཟད། ཚོང་འབྲེལ་ཡང་བྱེད་ཐུབ་པར་བརྟེན་བོད་མི་དབུལ་གྲོལ་ངལ་སེལ་ཐུབ་པ་སོགས་ཡོང་ཐུབ། འོན་ཀྱང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་འཛུགས་སྐྲུན་ལས་གཞི་ཆེ་ཁག་ཁོ་ན་ལག་བསྟར་བྱེད་བཞིན་ཡོད།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་ལོ་ལྔ་ཚན་ ༡༣ པའི་འཆར་གཞི་ནང་བོད་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་དེང་རབས་ཅན་དུ་འགྱུར་རྒྱུར་ཐད་ཀར་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་ལས་གཞི་མེ་འཁོར་ལྕགས་ལམ་འཛུགས་སྐྲུན་བྱས་པ་དེ་ཁོ་ན་ལས་གཞན་མེད།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་ལོ་ལྔ་ཚན་ ༡༣ པའི་འཆར་གཞི་ནང་བོད་དང་ཐད་ཀར་འབྲེལ་བ་ཡོད་པའི་ལས་གཞི་ལྔ་ཡོད་པ་ནི། ཟེ་བོད་མེ་འཁོར་ལྕགས་ལམ་འཛུགས་སྐྲུན། གློག་ཤུགས་ཚད་གཞི་ ༦༠༠༠༠ MW ཅན་གྱི་ཆུ་ཤུགས་གློག་ཁང་གསར་འཛུགས། བོད་དང་ས་ཁུལ་གཞན་ནང་ཆུ་མཛོད་ཆེན་མོ་བསྐྲུན་རྒྱུའི་ལས་གཞི། རྒྱ་ནག་དབུས་དང་ནུབ་ཕྱོགས་ས་ཁུལ་ནས་མི་གྲངས་ས་ཡ་ ༡༠༠ གྲོང་གསེབ་ནས་གྲོང་ཁྱེར་དུ་འགྱུར་རྒྱུ། བོད་མཐོ་སྒང་གིས་གཙོས་ཁོར་ཡུག་ཐོག་གལ་གནད་ཆེ་བའི་ས་ཁུལ་ཁག་

གཅིག་གི་རང་བྱུང་ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་ལས་གཞི་བཅས་ཚུད་ཡོད། ལས་གཞི་དེ་དག་ཁྲོད་བོད་མིའི་དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས་ལ་ཕན་ཐོགས་ཡོད་པའི་ལས་གཞི་གཅིག་ཀྱང་མེད་པ་དེ་ཡ་མཚན་པོ་རེད། དེ་ལས་ལྡོག་སྟེ་ལས་གཞི་དེ་དག་ཕལ་མོ་ཆེ་ལག་བསྟར་བྱེད་སྐབས་ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་དང་། ངལ་སེལ་ལས་གཞི། ཆུ་མཛོད་གསར་རྒྱག་ལས་གཞི་སོགས་ལ་ཁག་དགྲི་བྱས་ནས་བོད་མི་རྣམས་ས་གནས་གཅིག་ནས་གཞན་དུ་གནས་སྤོ་བྱེད་དགོས་པ་དང་། བོད་མི་རྣམས་རང་སར་གཏན་སྡོད་ཐོག་དཔལ་འབྱོར་དང་ཚོང་ལས་ཡར་རྒྱས་གཏོང་རྒྱུའི་ཆབ་ཏུ་གོང་གི་མ་རྩ་ཆེ་ཞིང་རྒྱ་རིགས་བཟོ་པ་ཧ་ཅང་མང་པོ་ཡོད་པའི་འཛུགས་སྐྲུན་ལས་གཞི་ཆེ་ཁག་ཚང་མས་བོད་མི་རྣམས་གཞན་གྱི་རོགས་དངུལ་ལ་བརྟེན་ནས་འཚོ་རྒྱུ་དེ་སྔར་ལས་ཤུགས་ཆེ་རུ་བཏང་ཡོད།

མཇུག་སྡོམ།

རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས་བོད་ནང་དུ་དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས་གཏོང་རྒྱུའི་སྲིད་བྱུས་དེ་དག་བོད་མིའི་ཁེ་ཕན་ཁོ་ནར་དམིགས་པ་ཞིག་ཡིན་ཚེ་ཡ་མཚན་སྐྱེ་བ་ཞིག་ལ་ད་བར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་མི་ཚོར་རང་ཁ་རང་གསོ་ཡོང་བ་དང་། ཤེས་ཡོན་དང་དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས། དེ་བཞིན་དཔལ་འབྱོར་ལས་གཞི་འདྲ་མིན་ནང་བོད་མིར་ཆ་ཤས་ལེན་རྒྱུའི་གོ་སྐབས་ཏ་ལམ་སྤྲད་མེད་པ་བཅས་དེ་དག་ནས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་སྲིད་བྱུས་དེའི་དམིགས་ཡུལ་གཙོ་བོ་བོད་མིའི་དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས་གཏོང་རྒྱུ་དེ་མིན་པ་ར་སྤྲོད་གསལ་པོ་བྱེད་ཐུབ། དེ་ལས་ལྡོག་སྟེ་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས་བོད་ནང་དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཐེར་བ་ལག་བསྟར་བྱེད་སྐབས་རྩ་བའི་དམིགས་ཡུལ་གསུམ་བསྒྲུབས་པའི་ཁེ་ཕན་ལེན་ཡོད་པ་དེ་ནི་བོད་ནང་དཔལ་འབྱོར་འཛུགས་སྐྲུན་ལས་གཞི་རྒྱ་ཆེ་སྤེལ་ཡོད་སྐོར་གྱི་འཕྲོག་བཤད་དྲིལ་བསྒྲགས་ཀྱི་ཁེ་ཕན་དང་། རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་བདེ་འཇགས་ལས་གཞི་སྲ་

བརྟན་གཏོང་རྒྱུ་སོགས་ལ་ཕན་ཐོགས་བྱུང་བ། རྒྱབ་ཤ་དཀར་པོའི་དེབ་ཀྱི་ཤོག་ལྷེ་རེ་རེའི་ནང་བོད་ནང་སྲོལ་རྒྱུན་གྱི་བོད་མིའི་དཔལ་འབྱོར་གནས་སྟངས་ཇི་ཙམ་རྗེས་ལུས་ཡིན་པ་དང་། དེ་རྗེས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ནང་དབང་སྒྱུར་བྱས་རྗེས་ཕྱར་མ་གྲགས་པའི་དཔལ་འབྱོར་འཛུགས་སྐྲུན་ལས་གཞི་རྒྱ་སྐྱེད་བྱུང་ཚུལ་ཞིབ་ཕྲ་བཀོད་ཡོད།

རྒྱ་མི་དཔལ་འབྱོར་རིག་པ་སྨྲ་བ་དང་ཤེས་ཡོན་ཅན་སྡེ་ཚོགས་ཁག་གཅིག་གིས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བརྗོད་པའི་བོད་ནང་གི་དཔལ་འབྱོར་འཛུགས་སྐྲུན་ལས་གཞིར་བསྔགས་བརྗོད་ཀྱི་རྩོམ་ཡིག་སྤྲེལ་ཡོད། དཔེ་དེབ་དེ་དག་ཁྲོད་དཔེར་ན། རྒྱ་རིགས་རྩོམ་པ་པོ་ཞུ་ཏེ་ཤིང་ཟེར་བས། "བོད་ཀྱི་འདས་པ་དང་ད་ལྟའི་གནས་བབ།" ཟེར་བ་དང་། "དེ་བཞིན་ལའོ་ལི་ཟེར་བས་བོད་ནང་སྲོལ་རྒྱུན་དཔལ་འབྱོར་ལམ་ལུགས་ནས་དེང་རབས་ཅན་དུ་འགྱུར་བ།" ཞེས་པ། དེ་བཞིན་ཕྱི་རྒྱལ་སྐད་ཡིག་ནང་བརྗོད་པའི་དེབ། "ཁྱེད་ཀྱིས་བོད་ཀྱི་སྐོར་ལ་གནས་ཚུལ་གང་ཤེས་སམ།" ཞེས་དྲི་བ་དྲིས་ལན་གྱི་དེབ་གཅིག་ ༢༠༡༡ ལོར་བརྗོད་ཡོད། དཔེ་དེབ་དེ་དག་དང་རྒྱབ་ཤ་དཀར་པོའི་ཡིག་ཆ་སོགས་ཀྱིས་རྒྱལ་སྤྱིའི་ནང་བོད་དོན་ཐོག་ལྟ་སྟངས་ལ་ཤུགས་རྐྱེན་ཆེན་པོ་ཐེབས་པར་མ་ཟད། རྒྱ་མི་རིགས་ཚོས་བོད་ལ་ལྟ་ཚུལ་སོགས་ལའང་ཤུགས་རྐྱེན་ཆེན་པོ་ཐེབས་ཡོད།

བོད་ནང་དཔལ་འབྱོར་འཕེལ་རྒྱས་དང་འབྲེལ་བའི་དཔེ་དེབ་དེ་དག་འགྲེམས་སྤེལ་བྱས་པ་བརྒྱུད་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་འཛམ་གླིང་ཕྱི་ལ་བོད་ནང་དབང་སྒྱུར་བྱ་རྒྱུ་དེར་ཁྲིམས་མཐུན་གྱི་བདག་དབང་ཐོབ་ཐབས་བྱས་པ་ལྟར་གྲུབ་འབྲས་གང་ཙམ་ཐོན་ཡོད། ༢༠༠༨ ལོར་བོད་ནང་ས་བྱི་ཞི་རྒོལ་ཆེན་པོ་བྱུང་རྗེས་གཞུང་འབྲེལ་རྒྱབ་ཤ་དཀར་པོའི་དེབ་ཀྱི་ནང་དོན་ཕལ་ཆེ་བ་བོད་ནང་གི་དཔལ་འབྱོར་འཛུགས་སྐྲུན་དང་ཐད་ཀར་འབྲེལ་བ་ཡོད།

༡༩༩༣ ལོ་ནས་བཟུང་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་སྲིད་སྲི་ཁྲིབ་ཁང་གསར་འགྱུར་ལས་ཁང་གིས་བོད་ཐོག་རྒྱབ་ཤ་དཀར་པོའི་ཡིག་ཆ་ཐེངས་ ༡༨ བཏོན་ཟིན།[254] བོད་ནང་གི་གཞུང་ལམ་དང་མེ་འཁོར་ལྷུགས་ལམ། གནམ་ཐང་མང་པོ་ཞིག་ཡོད་པ་དེ་དག་གིས་རྒྱ་ནག་གི་མཐའ་མཚམས་ས་ཁུལ་སྲུང་སྐྱོབ་ལ་ཕན་ཐོགས་ཧ་ཅང་བྱུང་ཡོད། དེ་ཡང་སློབ་དཔོན་ཟླ་བ་ནོར་བུས་བརྗོད་པ་ལྟར་ན། བོད་དེ་རྒྱ་ནག་གི་རྒྱབ་སྒོ་ལྟ་བུ་ཡིན། བོད་བརྒྱུད་ནས་རྒྱ་ནག་ནང་ཕྱི་རྒྱལ་གྱི་གནོན་ཤུགས་དང་ཐེ་བྱུས་སོགས་བྱེད་ཐུབ། དེར་བརྟེན་རྒྱབ་སྒོ་དེར་དབང་སྒྱུར་བྱས་རྗེས་ ༡༩༥༠ ལོར་རྒྱ་ནག་གིས་བོད་དེ་རྒྱ་ནག་གིས་བཙན་རྒྱལ་རིང་ལུགས་དང་བཟོ་བཅོས་རིང་ལུགས། ལོག་སྤྱོད་རིང་ལུགས་བཅས་ལ་འཐབ་རྒོལ་བྱེད་ཡུལ་ལྟེ་ཤུབ་ཀྱི་མཁར་རྫོང་ཡིན་སྐོར་བཤད་ཡོད།[255] ཐ་སྙད་དེ་དག་ཤོད་ཡུལ་རྒྱ་ནག་ལ་འཁོན་འཛིན་བྱེད་མཁན་སྐབས་དེའི་ཨུ་རུ་སུ་དམར་པོའི་གཞུང་དང་རྒྱ་གར་གཉིས་རེད།

དེར་བརྟེན་ས་བབ་ཀྱི་ཆ་ནས་བོད་དེ་རྒྱ་ནག་གི་བདེ་འཇགས་ཐད་ཧ་ཅང་གལ་གནད་ཆེན་པོ་ཆགས་ཡོད། བོད་ནང་འཇུགས་སྐྱུན་རྒྱ་སྐྱེད་བྱས་པ་དེས་རྒྱ་མི་རིགས་བོད་ནང་གནས་སྡོ་བྱ་རྒྱུར་ཕན་ཐོགས་ཆེན་པོ་བྱུང་ཡོད། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་རྒྱ་རིགས་ཡོན་ཆེ་བོད་ནང་གནས་སྡོ་བྱ་རྒྱུར་དམ་དྲག་མ་བྱེད་པ་དེ་ནི་ཆབ་སྲིད་དང་དམག་བྱུས་གཉིས་ཀའི་ཐོག་བསམ་བློ་བཏང་བ་ཞིག་རེད། བོད་ནང་ལས་ཀ་བྱེད་མཁན་རྒྱ་རིགས་ཧ་ཅང་ཡོན་ཆེ་གནས་སྡོ་བྱས་པ་དེས་རྒྱ་ནག་ལ་དགའ་ཞེན་བྱེད་མཁན་སྡེ་ཁག་གཅིག་བཟོ་ཐུབ་པར་བརྟེན་རྒྱལ་ནང་གི་བདེ་འཇགས་ལའང་ཕན་ཐོགས་བྱུང་ཡོད།

མཐའ་དོན་བོད་མིའི་དཔལ་འབྱོར་ཐོན་འབབ་ཤུགས་ཆེ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་རོགས་དངུལ་ལ་བརྟེན་པར་མ་ཟད། བོད་མི་སྣེར་ལ་མཚོན་ནའང་དེ་མཚུངས་བརྟེན་དགོས་སྟབས་དེས་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་བོད་མིར་དབང་སྒྱུར་བྱ་རྒྱུའི་གོ་སྐབས་ཤིག་རང་བཞིན་གྱིས་ཐོབ་ཡོད། ༢༠༡༣ ལོ་ནས་བཟུང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་མི་རྣམས་ལ་མངོན་གསལ་

དོད་པོའི་ཐོག་ནས་གནས་མཆོག་རྡོ་རྗེ་གདན་དུ་༧མགོན་ས་དྷ་ལའི་བླ་མའི་༧སྐུ་མདུན་ནས་དུས་འཁོར་དབང་ཆེན་སོགས་ཞུས་ཚེ་འཚོ་སྐྱོན་རིགས་དཀྱུལ་དེ་དག་མཚམས་འཛོག་བྱ་རྒྱུའི་སྡིགས་ར་སྐུལ་ཡོད། ཇི་སྲིད་བོད་མི་རྣམས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་འཚོ་སྐྱོན་རིགས་དཀྱུལ་ལ་བརྟེན་ནས་འཚོ་དགོས་པ་དེ་སྲིད་དུ་དཔལ་འབྱོར་གྱི་སྡིགས་ར་དེ་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ལག་ཆ་གཙོ་བོ་ཞིག་ཆགས་རྒྱུ་རེད།

བོད་མི་རྣམས་ཀྱིས་སོ་སོའི་ས་ཞིང་དང་རང་དབང་ལྡན་པའི་ཚོང་ལས་དོན་གཉེར་མ་བྱས་པར་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྲི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་འཚོ་སྐྱོན་རིགས་དཀྱུལ་ལ་ཧ་ཅང་བརྟེན་པ་དེས་བོད་མིའི་རང་སྐྱོང་གི་ཐོབ་ཐང་གཞན་ཞིག་ཀྱང་བརླགས་པ་རེད།

རྒྱ་གཞུང་གི་བོད་ནང་གྲོང་ཁྱེར་འཛུགས་སྐྲུན་གྱི་ལས་གཞི།

བོད་ནང་གྲོང་ཁྱེར་འཛུགས་སྐྲུན་ལས་གཞིར་ཆ་མཚོན་ན། དེས་བོད་མི་མང་པོའི་འཚོ་བའི་མདུན་ལམ་རྩ་མེད་བཟོས་པར་མ་ཟད། རྒྱ་མི་མང་པོ་ཞིག་བོད་ནང་གནས་སྤོ་དང་རིམ་པས་གཞིས་སྤོས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། གྲོང་ཁྱེར་འཛུགས་སྐྲུན་ཆེད་བོད་མི་ཚོའི་ས་ཆ་ཤོར་བར་མ་ཟད་ཆ་རྒྱུས་མེད་པའི་གྲོང་ཁྱེར་ནང་སྡོད་དགོས་ཀྱིས་རྐྱེན་པས། རིམ་པས་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་ངོ་བོ་ཡང་བརླག་ཉེན་ཡོད་པ་དེ་ཡིན།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་འཛུགས་སྐྲུན་ལས་གཞི་ནི་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ས་ཁུལ་རྣམས་དེང་དུས་དང་མཐུན་པའི་ཡར་རྒྱས་གཏོང་བའི་ཡར་ཐོན་གྱི་སྲིད་བྱུས་གསར་པ་ཞིག་ཡིན་ལུགས་བརྗོད་ཀྱི་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༤ ལོར་རྒྱ་ནག་གི་རྒྱལ་སྲིད་སྤྱི་ཁབ་ཁང་གིས་གྲོང་ཁྱེར་ནང་གི་མི་འབོར་བརྒྱ་ཆ་ ༥༢.༦ % ཡིན་པ་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༢༠ ནང་ཚུན་བརྒྱ་ཆ་ ༦༠% བར་སྤར་ཆ་བྱ་རྒྱུར་དམིགས་ཏེ་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་གྲོང་ཁྱེར་ལས་འཆར་གསར་པ་ཞིག་འགོ་འཛུགས་བྱས་ཡོད། དེས་གྲོང་ཁྱེར་གྱི་ཐེམ་ཐོ་བརྒྱ་ཆ་ ༣༥.༣% ནས་ ༤༥% བར་འཕར་གྱི་ཡོད། ལོ་བཅུ་ཕྲག་མང་པོའི་རིང་གྲོས་བསྡུར་གྱིས། གྲོང་ཁྱེར་གྱི་ཐེམ་ཐོའི་སྒྲིག་གཞི་བསྒྱུར་བཅོས་གཏོང་འཆར་ཡོད་པ་དེ་དག་རེ་ཞིག་མཚམས་འཇོག་བྱས་ནས། མཐར་གྲོང་གསེབ་ཀྱི་དེབ་སྐྱེལ་དེ་གྲོང་ཁྱེར་གྱི་དེབ་སྐྱེལ་དུ་འགྱུར་བ་བཏང་ནས་བརྒྱུད་རིམ་ལས་སླ་རུ་བཏང་ཡོད།

རྒྱ་གཞུང་གི་ཡར་རྒྱས་སྲིད་བྱུས་གསར་པ་དེས་བོད་ལ་ཤུགས་རྐྱེན་ཧ་ཅང་ངན་པ་ཞིག་ཐེབས་ནས། གྲོང་ཁྱེར་འཛུགས་སྐྲུན་གྱིས་དཀའ་ངལ་ཆེན་པོ་ཞིག་ཆགས་ཡོད། སྲིད་བྱུས་དེའི་ཉེར་ལེན་འོག་རྒྱ་ནག་ནས་རྒྱ་མཚོའི་ཉེ་འགྲམ་དུ་གནས་སྡོད་བྱེད་མཁན་རྒྱ་མི་མང་པོ་ཞིག་བོད་དུ་གནས་སྤོས་བྱས་ཡོད། གྲོང་ཁྱེར་གྱི་ཐེམ་ཐོ་བསྐྱར་བཅོས་བྱས་པ་དེས་ཁོང་ཚོ་མགྱོགས་མྱུར་སྤོ་ཐུབ་པ་བྱུང་ཡོད།

བོད་ཀྱི་གྲོང་གསེབ་ཁག་ནང་གནས་པའི་བོད་མི་མང་པོའི་ས་ཆའི་བདག་དབང་ཤོར་ཡོད། ཨེ་མི་ལི་གྱི་ཡེས་བྲིས་པའི་དཔེ་དེབ་ ༼བོད་འདུལ་སྐྱོང་བྱེད་པ་༽ (Taming Tibet) ཞེས་པའི་ནང་། དེ་ནི་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་བོད་ས་རང་གི་མངའ་ཁོངས་སུ་བསྡུ་བའི་ལས་འགུལ་ཞིག་རེད།[256] ཅེས་འཁོད་ཡོད། དེ་བཞིན་རྒྱ་ནག་གི་ཆབ་སྲིད་དང་།

ཨེ་ཤེ་ཡའི་གནད་དོན་སྐོར་སློབ་ཁྲིད་གནང་མཁན་ཨོ་སི་ཀྲོ་ལི་ཡའི་དགེ་རྒན་ཆེན་མོ་ James Leibold ནས་གསུངས་པར། རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་ལན་འདེབས་གསལ་བཤད་རིམ་པའི་ནང་། དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས་དང་། རིགས་གཞུང་ཕན་ཚུན་གྱི་འབྲེལ་བ་ཡག་ཏུ་བཏང་ནས་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་བརྟན་ལྷིང་དང་། རིགས་གཞུང་གཅིག་གྱུར་བཟོ་རྒྱུར་དམིགས་ཏེ། བོད་ནང་གྲོང་ཁྱེར་འཛུགས་སྐྲུན་གྱི་ལས་གཞི་ཤུགས་ཆེ་རུ་བཏང་ཡོད།[257]

སྲིད་ཇུས་དེའི་མཇུག་འབྲས་ནི་བོད་ནང་གྲོང་ཁྱེར་མང་དུ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད་པ་རེད། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ལོ་བར་ལྷ་ས་དང་། གཞིས་ཀ་རྩེ། ཆབ་མདོ། ཉིང་ཁྲི། ལྷོ་ཁ། ནག་ཆུ། བཅས་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ནང་ས་ཁུལ་རིམ་པའི་གྲོང་ཁྱེར་དུ་དངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད། ཉེ་ཆར་རྒྱ་ནག་གི་སྐད་ཐོ་ཐོན་པར་གཞིགས་ན། བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཕྱི་རོལ་གྱི་བོད་རིགས་ས་ཁུལ་མང་པོ་ཞིག་ཡོད་པའི་ས་གནས་ཁག་ནང་དུའང་གྲོང་ཁྱེར་མང་པོ་ཞིག་སྐྲུན་ཡོད། དཔེར་ན། ཡུན་ནན་ཞིང་ཆེན་གྱི་རྒྱལ་ཐང་དང་། ཟི་ཁྲོན་གྱི་དར་རྩེ་མདོ། མཚོ་སྔོན་གྱི་མཚོ་ཤར་དང་ཟི་ལིང་ཡུས་ཤུལ། དེ་བཞིན་ཀན་སུའི་གཙོས་བཅས་གྲོང་ཁྱེར་དུ་བསྒྱུར་ཡོད།[258]

བོད་ནང་དམར་ཤོག་གི་འགོ་ཁྲིད་འབབ་བ་ཕུན་ཚོགས་དབང་རྒྱལ་གྱི་ལོ་རྒྱུས་དེབ་ནང་འཁོད་གསལ། གྲོང་ཁྱེར་རྣམས་ནི་རྒྱ་ནག་གི་ས་ཁུལ་རང་སྐྱོང་ས་གནས་ཀྱི་ལྟེ་གནས་ལྟ་བུ་ཡིན།[259] ས་ཁུལ་དང་རྒྱལ་ནང་གི་གྲོང་ཁྱེར་དང་གྲོང་བརྡལ་རྣམས་ཀྱི་རིག་

གཞུང་དང་། དཔལ་འབྱོར། ཆབ་སྲིད་བཅས་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་སོ་སོའི་ཡུལ་མི་དང་མཐུན་པ་ཞིག་དགོས་ནའང་། གྲོང་ཁྱེར་འཛུགས་སྐྲུན་གྱི་ལས་གཞིས་རྐྱེན་པས་ཁྱད་ཆོས་དེ་དག་རིམ་པས་མཐོང་ཆོས་སུ་མེད་པ་འགྱུར་ཡོད་པས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་མིང་ཙམ་ཆགས་ཡོད། ལར་ནས་གྲོང་ཁྱེར་དེ་དག་གི་ནང་གནས་སྡོད་མི་མང་ཆེ་བ་ནི་རྒྱ་ནག་མི་སེར་གནས་སྤོ་བ་རྣམས་ཡིན།

བོད་ནང་རྒྱ་ནག་མི་སེར་གནས་སྤོ།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༢ ལོར་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་གསར་འཛུགས་བྱས་ནས་ལོ་གསུམ་རྗེས་མའོ་ཙེ་ཏུང་གིས། བོད་དེ་ས་ཆ་ཆེན་པོ་ཞིག་ལ་མི་ཉུང་ཉུང་ཡིན་འདུག་པས། ད་ཆ་མི་འབོར་ས་ཡ་གཉིས་ནས་གསུམ་བར་ཡོད་པ་དེ་ས་ཡ་ལྔ་དང་དྲུག་ དེ་ནས་རིམ་པས་ས་ཡ་བཅུ་ཙམ་བཟོ་དགོས་ཅེས་བརྗོད་ཡོད།[260] དེ་དུས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༡ ལོར་བོད་དེ་རྒྱ་ནག་དམར་གཞུང་གིས་བཙན་བཟུང་བྱས་མ་ཐག་ཡིན་ནའང་། མའོ་ཙེ་ཏུང་གི་བསམ་བློའི་ནང་བོད་ནང་རྒྱ་ནག་མི་སེར་གནས་སྤོ་བྱེད་རྒྱུའི་འཆར་གཞི་བཀོད་ཟིན་ཡོད་པ་རེད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༥ ལོར་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་གསར་འཛུགས་བྱས་པའི་ཚོགས་གཙོ་གསར་པ་ལིའུ་ཧྲོའོ་ཆི་ཡིས་པཎ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེ་མཆོག་ལ་ཞུས་དོན། བོད་དེ་མི་འབོར་མང་པོ་མེད་པའི་ས་ཆ་ཆེན་པོ་ཞིག་ཡིན་འདུག་པས། རྒྱ་ནག་ནང་མི་འབོར་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་རྣམས་བོད་ནང་གཞིས་སྤོ་བྱེད་དགོས་ཞེས་དང་།[261] དེ་བཞིན་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༨ ཟླ་ ༤ ནང་རྒྱ་ནག་གི་སྲིད་བློན་ཀྲའུ་ཨེན་ལེན་ནས་རྒྱ་ནག་གི་ས་ཁུལ་མིན་པ་རྣམས་ཀྱང་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་འཆར་གཞིའི་ནང་འགོད་རྒྱུའི་སྐོར་གྱི་གནད་ཆེ་གཏམ་བཤད་སྤེལ་ཡོད། དེ་བཞིན་ཁོང་གིས་རྒྱ་མི་རིགས་ཡོད་པའི་ས་གནས་ཁག་གི་ནང་ས་ཆ་དང་། རང་བྱུང་ཐོན་ཁུངས་ཉུང་བ་ཡོད་སྐོར་དང་། བཟོ་གྲྭ་འཛུགས་སྐྲུན་རམ་འདེགས་སླད་སྤུན་ཟླའི་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་ས་ཁུལ་ཁག་གི་ནང་རང་བྱུང་ཐོན་

ཁྲུངས་ཡར་རྒྱས་གཏོང་དགོས་ཞེས་དང་། ཁོང་གིས་སྔ་མཐུད་དེ་གསུངས་གསལ། གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་ས་ཁུལ་ཁག་གི་ནང་ལས་མི་ཉུང་བ་དང་འཕྲུལ་ཆས་ཞན་པས་རང་བྱུང་ཐོན་ཁུངས་ལ་ད་ལྟ་ལག་པ་འཆང་མི་འདུག དེར་བརྟེན་ཕན་ཚུན་གཅིག་ཕན་གཅིག་གྲོགས་དང་། ལྷག་པར་རྒྱ་རིགས་ཀྱི་རོགས་རམ་མེད་ན། གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་གཅིག་པུས་སྤྱི་ཚོགས་ཡར་རྒྱས་གཏོང་རྒྱུ་ཁག་པོ་ཡིན་ལུགས་སོགས་བརྗོད་ཡོད།

ལོ་རབས་ལྔ་བཅུ་དང་། དྲུག་ཅུ། བདུན་ཅུའི་(262) ནང་མའོ་རིང་ལུགས་ཤུགས་ཆེ་དར་བའི་དུས་སུ་མི་འབོར་སྤྱི་ཞུགས་ཆེ་དྲགས་པའི་རྐྱེན་གྱིས་ཨ་མདོའི་ནང་རྒྱ་མིའི་མི་འབོར་བརྒྱ་ཆ་ལྔ་བཅུ་ནས་དྲུག་ཅུ་དང་། ཤར་ཏུར་ཀེསི་ཐན་ནང་རྒྱ་མིའི་མི་འབོར་བརྒྱ་ཆ་དྲུག་ནས་བཞི་ཅུ་བར་འཕར་ཡོད། སྤྱིར་ཨ་མདོ་ས་ཁུལ་ཕལ་ཆེ་བ་བོད་མིའི་གནས་ཡུལ་ཡིན་ཙང་མི་སེར་མང་ཆེ་བ་ནི་རྒྱ་རིགས་ཡིན། འོན་ཀྱང་མི་རིགས་གཉིས་ཀྱི་ས་ཆ་ཕན་ཚུན་བསྡོལ་མེད། ཨ་མདོ་མཚོ་སྔོན་ཞིང་ཆེན་ས་ཁུལ་ཁག་དྲུག་ལ་བགོས་པའི་ནང་ནས་ས་ཁུལ་ཁག་ལྔ་བོད་པའི་ས་ཁུལ་དང་། གཅིག་བོད་དང་སོག་པོའི་མི་རིགས་ཟུང་སྦྲེལ་གྱི་ས་ཁུལ་ཡིན། ས་ཁུལ་ཁག་དྲུག་གིས་ཞིང་ཆེན་གྱི་ས་ཁྱོན་བརྒྱ་ཆ་ ༩༧·༢ ཟིན་ཡོད།(263)

རྒྱ་མི་གནས་སྤོས་ཀྱིས་རྐྱེན་པས་ལུང་པའི་ནང་ཅ་དངོས་དགོས་མཁོ་མང་དུ་སོང་ནས་དངོས་པོའི་རིན་གོང་ཉིན་རེ་བཞིན་འཕར་བ་ཙམ་མ་ཟད། ས་ཆ་དང་བོད་མིའི་ཉིན་རེའི་འཚོ་བའི་ཐོག་མཚོན་གསལ་དོད་པོའི་གནོན་ཤུགས་ཆེ་དྲགས་པའི་རྐྱེན་གྱིས། འདིའི་སྐོར་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༢ ལོར་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཀྱི་མཐོ་རིམ་ལས་བྱེད་ཅིག་གིས་འདི་ལྟར་བརྗོད་པ་སྟེ། བོད་ནང་སྒོ་ཆེན་པོ་ཞིག་དང་སྒོ་ཆུང་ཆུང་ཞིག་ཡོད། སྒོ་ཆུང་ཆུང་དེ་འཛམ་གླིང་ཕྱི་ལ་ཕྱེ་ཡོད་པ་དང་། སྒོ་ཆེན་པོ་དེ་རྒྱ་ནག་ལ་ཕྱེ་ཡོད། སྒོ་ཆེན་པོ་དེས་སྒོ་ཆུང་ཆུང་ལས་གལ་ཆེ་བ་ཆགས་ཏེ། བོད་འདི་མི་འབོར་སྤྱི་ཞུགས་ཀྱི་ཐ་ཚླབས་ནང་ཐིམ་པའི་ཉེན་ཁ་ཆེན་པོ་ཡོད་ཅེས་བརྗོད་ཡོད།(264)

བོད་ནང་སྲིད་གཞུང་གི་ལས་བྱེད་དང་དམག་མི་གནས་སྡོད་བྱས་ཡོད་པ་ཐུབ། དེ་མིན་རྒྱ་ནག་ནས་མི་སེར་ཁྲིན་ཆེ་གནས་སྡོ་བྱས་ཡོད། དེའི་རྒྱུ་རྐྱེན་ནི་ཁོང་ཚོར་སྲིད་གཞུང་གི་རོགས་རམ་ཕུགས་ཆེ་ཐོབ་པར་མ་ཟད། དེ་མིན་རྨང་གཞིའི་འཛུགས་སྐྲུན་ནང་ལས་ཞུགས་དང་མ་ཆད་འཛུགས་འཛིན་སོགས་ཀྱི་གོ་སྐབས་ཀྱང་ཡོད་པ་ཡིན། རྒྱ་ནག་ནང་གི་ལས་མེད་མང་པོ་བོད་དུ་གནས་སྡོད་ཀྱིས་ཚོང་ལས་གཉེར་མཁན་མང་པོ་ཡོད། དུས་རབས་ ༡༩ པའི་དུས་མཇུག་མན་ཇུའི་རྒྱལ་རབས་སྐབས་རྒྱ་ནག་ནས་རྒྱ་མི་ཁྲིན་ཆེ་ཞིག་ནང་སོག་ནང་གནས་སྡོ་བྱས་པའི་སྲིད་བྱུས་དེ་དེང་སྐབས་རྒྱ་དམར་གཞུང་གིས་ལག་ལེན་བསྟར་ནས་བོད་ནང་མི་སེར་གནས་སྡོ་ཕུགས་ཆེ་བྱས་ཏེ་རྒྱ་རིགས་ལས་མེད་དཀའ་ངལ་ཅན་རྣམས་ལ་བོད་ནང་ལས་ཀ་དང་། དེ་བཞིན་ཚོང་ལས་ཀྱི་གོ་སྐབས་ཐོབ་ཡོད།

རྒྱ་ནག་མི་སེར་བོད་ནང་གནས་སྡོ་བྱེད་པ་དེ་བཞིན་མན་ཇུའི་རྒྱལ་རབས་སྐབས་ནང་སོག་ནང་རྒྱ་རིགས་གནས་སྡོའི་སྲིད་བྱུས་ལག་བསྟར་བྱས་པ་དང་གཅིག་མཚུངས་ཡིན། དེ་ཡང་ནང་སོག་ནང་རྒྱ་རིགས་གནས་སྡོ་བྱས་སྟེ་མཐར་དུས་རབས་བཅུ་དགུ་མཇུག་བསྒྲིལ་མཚམས་སུ་ནང་སོག་ནང་སོག་པོའི་མི་རིགས་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་སུ་བསྒྱུར་ཡོད། མི་སེར་གནས་སྡོ་དེ་ཐོག་མར་ཞིང་ལས་བྱེད་མཁན་རྣམས་མཐའ་མཚམས་གྲོང་གསེབ་ཁུལ་དུ་གནས་སྡོ་བྱས་ཡོད་ཀྱང་། ཕྱིས་སུ་གྲོང་གསེབ་ཙམ་མ་ཟད་གྲོང་ཁྱེར་ཁག་གི་ནང་དུའང་རྒྱ་རིགས་མི་འབོར་འཕེལ་ཆེ་བ་ཆགས་ཡོད། ད་ལྟའི་བོད་ནང་རྒྱ་རིགས་མི་འབོར་སྡོ་ཞུགས་དེ་ཆ་ཚང་གྲོང་ཁྱེར་ཁག་ལ་བྱས་ཡོད།[265]

བོད་དོན་མཁས་དབང་སྐུ་ཞབས་ Andrew Martin Fischer ལགས་ཀྱིས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༩ ལོར་སྙན་ཐོ་ཞིག་བཏོན་པའི་ནང་གསལ། ཉེ་ཆར་བོད་ནང་དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས་ཕྱིན་པ་དེ་ནི་གཙོ་ཆེ་གྲོང་ཁྱེར་གྱི་འཛིན་སྐྱོང་རྒྱ་སྐྱེད་དང་། དེ་བཞིན་རྒྱ་ནག་ཁྲིན་ཡོངས་ནང་ཨར་ལས་འཛུགས་སྐྲུན་རྒྱ་སྐྱེད་དེ་སྔོན་བྱུང་མྱོང་མེད་པ་བཅས་

ལས་བྱུང་འདུག ཕྱི་ལོ་ཆིག་སྟོང་དགུ་བརྒྱ་དགུ་བཅུ་གོ་གྲངས་ཙམ་ནས་ཐོན་སྐྱེད་ཀྱི་རིན་འབབ་བསྐྱུར་འཕར་འགྲོ་བཞིན་པ་དེ་ནི་གཞུང་གི་རོགས་རམ་ཤུགས་ཆེ་བྱས་པ་ལ་བརྟེན་ནས་བྱུང་བ་ཡིན་འདུག དེས་ན་བོད་ནང་གྲོང་གསེབ་དང་གྲོང་ཁྱེར་གཉིས་དབར་དོ་མི་མཉམ་པའི་གནས་སྟངས་ནི་རྒྱ་ནག་ཁྱོན་ཡོངས་ནང་མེད་པ་ཞིག་བྱུང་ཡོད། དེས་ཡར་རྒྱས་ཤུགས་ཆེ་འགྲོ་བཞིན་པའི་གྲོང་ཁྱེར་འགའ་ཞིག་ནང་གྲོང་གསེབ་ཁག་ནས་གནས་སྤོ་བྱས་པའི་མི་སེར་དང་། དེ་བཞིན་གྲོང་ཁྱེར་གྱི་མི་མང་དབུལ་པོ་ཁག་གི་རེ་འདུན་སྐོང་རྒྱུར་གནོན་ཤུགས་ཆེ་རུ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད་འདུག སྤྱིར་གྲོང་ཁྱེར་ནང་ཡར་རྒྱས་ཤུགས་ཆེ་འགྲོ་བ་དེ་དག་ནི་ལག་རྩལ་ཡོད་མཁན་དང་གླ་ཆ་ཆེན་པོ་ཐོབ་པའི་ལས་མི་རྣམས་ཡིན་འདུག[266]

རྒྱལ་སྲིད་སྤྱི་ཁྱབ་ཁང་གི་ནུབ་རྒྱུད་ཐོན་འབྱེད་ཀྱི་ལས་ཁྲུངས་ནས་གྲོང་ཁྱེར་གྱི་མི་མང་པོ་བོད་དུ་གནས་སྤོ་བྱེད་མཁན་རྣམས་ལ་གཞུང་ནས་གྲོང་ཁྱེར་མི་མང་གི་ཁྲལ་རིགས་བསྡུ་ལེན་མི་བྱེད་པའི་བསམ་འཆར་བཏོན་ཡོད།[267] བསམ་འཆར་དེས་རྒྱ་རིགས་མི་སེར་བོད་དུ་གནས་སྤོ་བྱ་རྒྱུར་སྐུལ་འདེད་བྱུང་སྟབས་འབྱུང་འགྱུར་ལོ་བཅུ་ཕྲག་ནང་བོད་དུ་རྒྱ་རིགས་ཀྱི་མི་འབོར་ས་ཡ་ཁ་ཤས་འཕར་ངེས་ཡིན་འདུག་ཅེས་གསལ་ཡོད།

གྲོང་ཁྱེར་དང་གྲོང་རྡལ་ནང་གནས་སྤོས།

བོད་ནང་གྲོང་ཁྱེར་འཛུགས་སྐྲུན་ལས་གཞི་རྐྱེན་པས་གྲོང་གསེབ་ཀྱི་བོད་མི་མང་པོ་ཞིག་གྲོང་ཁྱེར་ནང་ཞིང་ལས་མིན་པའི་ལས་རིགས་ཁག་གི་ནང་ཞུགས་རྒྱུར་སྐུལ་མ་ཐེབས་ཡོད། བོད་མི་དེ་དག་གིས་སོ་སོའི་ཕ་མེས་ཀྱི་ས་ཞིང་གཞན་ལ་བཙོང་བ་དང་ས་ཞིང་ཐོག་འཛུགས་སྐྲུན་བྱེད་མཁན་གྱིས་བཟོ་གྲྭ་གསར་འཛུགས་བྱས་པ་དེ་དག་ནང་རྒྱ་རིགས་མི་སེར་གནས་སྤོ་བ་མུ་མཐུད་ཡོང་བཞིན་ཡོད་འདུག སིང་ཧྐ་པུར་གྱི་གསར་ཤོག (Straits Times) ནང་། རྒྱ་ནག་གི་ཞིང་ཆེན་དང་། ས་ཁུལ། གྲོང་ཁྱེར་སོགས་ ༣༧ ཡོད་པའི་ཁོངས་ནས་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་གཅིག་པུར་གྲོང་ཁྱེར་

དང་གྲོང་གསེབ་མི་མང་དབྱེ་བ་ཕྱེ་ཡོད།[268] གྲོང་གསེབ་དང་གྲོང་ཁྱེར་མི་མང་གི་ཁེ་ཕན་ལས་གཞི་ཐ་དད་ཡིན་པར་བརྟེན་རྒྱ་རིགས་མང་པོ་བོད་ཀྱི་གྲོང་ཁྱེར་ནང་ཁེ་ཕན་ཐོབ་སླད་གནས་སྤོ་བྱེད་བཞིན་ཡོད་འདུག

དེ་ལྟར་རང་མོས་ཀྱི་གནས་སྤོ་ཙམ་མ་ཡིན་པར། རྒྱ་གཞུང་གི་འབྲོག་པའི་དུད་ཁྱིམ་གནས་སྤོའི་སྲིད་བྱུས་འོག་འབྲོག་ཁུལ་གྱི་བོད་མི་མང་པོ་གྲོང་ཁྱེར་ནང་གནས་སྤོ་བྱེད་དུ་བཅུག་ཡོད། ཡངས་ཤིང་རྒྱ་ཆེ་བའི་རྩྭ་ཐང་ཐོག་སྡྲ་གུར་ནང་གནས་སྡོད་བྱེད་མཁན་འབྲོག་པ་རྣམས་ལྕགས་རིས་བསྐོར་བའི་ཁང་པ་གུ་དོག་པོའི་ནང་སྡོད་དུ་བཅུག་ཡོད། ཁོ་པ་ཚོས་སྤྱི་ཚོགས་བདེ་འཇགས་ལ་བསྙད་ནས་དོན་དུ་བོད་མི་རྣམས་ཀྱི་འགྲོ་འོང་སྟངས་འཛིན་བྱེད་བདེ་བའི་ཆེད་དུ་རེད། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྟ་ཞིབ་ཚོགས་པའི་རྒྱ་ནག་སྡེ་ཚན་གྱི་འགན་འཛིན་ Sophie Richardson གྱིས་གསུངས་དོན། བོད་མི་འབྲོག་པ་རྣམས་གནས་སྤོའི་ལས་འཆར་ཐོག་ཐེ་བྱུས་གང་ཡང་མེད། གནས་སྤོའི་ལས་འཆར་དེས་བོད་ཀྱི་འབྲོག་པ་རྣམས་ཀྱི་འཚོ་བ་སྐྱེལ་སྟངས་ལ་འགྱུར་བ་ཆེན་པོ་ཞིག་བྱུང་ཡོད་ཀྱང་འབྲོག་པ་རྣམས་ཀྱིས་དེ་ལ་ཁ་གཏད་འཛལ་ཐབས་མེད། འབྲོག་དུད་གནས་སྤོའི་ལས་གཞི་ལག་བསྟར་གྱི་བརྒྱུད་རིམ་ནང་ཁོང་ཚོའི་ཐོབ་ཐང་མང་པོ་རྩི་མེད་རྗོག་རོལ་དུ་བཏང་ཡོད། ཁོང་ཚོར་གནས་སྤོའི་གྲུབ་གསལ་ལྷང་ངེས་སྦྲད་མེད་ལ་ལམ་སྟོན་ཡང་བྱུང་མེད། རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲིམས་ལུགས་གཞིར་བཟུང་ན་ཆ་རྐྱེན་དེ་གཉིས་རྒྱ་གཞུང་གིས་བསྒྲུབ་དགོས་པ་ཞིག་ཡིན། འབྲོག་པ་རྣམས་གློ་བུར་གྲོང་ཁྱེར་ནང་གནས་སྤོ་བྱས་པའི་རྐྱེན་གྱིས་གཞོན་སྐྱེས་མང་པོ་ལས་མེད་ཆགས་ཡོད་པ་རེད།

བོད་མི་ཉམས་ཞིབ་པ་མགོན་པོ་བཀྲིས་དང་། ཕྱི་རྒྱལ་བ་ Marc Foggin གཉིས་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༠ ལོར་ཉམས་ཞིབ་ཀྱི་སྙན་ཐོ་ཞིག་བཏོན་པའི་ནང་། ཁོང་གཉིས་ཀྱིས་ལྷོ་ཁའི་ས་ཁུལ་གྱི་མི་གྲངས་ ༣༠༠ ཙམ་ལ་བཙར་འདྲི་བྱས་འབྲས་སུ། བདེ་སྐྱིད་གྲོང་སྡེ་གསར་པའི་ནང་འབྲོག་པ་རྣམས་ལ་འཚོ་རྟེན་སྒོ་ཕྱུགས་གསོ་ཉར་བྱ་རྒྱུའི་ས་ཆ་མེད་

ཅིང་། སྔོན་དུ་རྒྱ་གཞུང་ནས་འབྲོག་པ་རྣམས་ལ་འཚོ་རྟེན་གསར་པའི་ཆེད་ཞིང་ལས་ཀྱི་ཟབ་སྦྱོང་སྤྲོད་རྒྱུའི་ཁས་ལེན་བྱས་ཀྱང་དོན་སོན་བྱུང་མེད། དེར་བརྟེན་སྒོ་ཕྱུགས་ཀྱི་གྲངས་འབོར་ཇེ་ཉུང་དུ་སོང་ནས་སྔར་རང་ཁ་རང་གསོ་བྱེད་ཐུབ་པའི་འབྲོག་པ་རྣམས་ད་ཆ་རྒྱ་གཞུང་གི་རོགས་རམ་ལ་སྐྱབས་བཅོལ་ནས་བསྡད་དགོས་ཆགས་ཡོད།

གཤམ་གྱི་རེའུ་མིག་ནས་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཟེར་བའི་ཁུལ་གྱི་མཚོ་སྔ་དང་གྲ་ནང་རྫོང་གཉིས་ཀྱི་ནང་འབྲོག་པ་གནས་སྤོའི་ལས་གཞི་ལག་བསྟར་མ་བྱས་གོང་དང་། བྱས་རྗེས་ཀྱི་སྒོ་ཕྱུགས་གྲངས་འབོར་གནས་སྟངས་གསལ་པོ་འཁོད་ཡོད།(269)

རྫོང་།	གཡག་དང་། བ་ཕྱུགས།		ལུག་དང་། ར།		བོང་བུ་དང་། རྟ།	
	སྔོན།	རྗེས།	སྔོན།	རྗེས།	སྔོན།	རྗེས།
གྲ་ནང་རྫོང་།	༡༣༢༠	༢༥༥	༤༧༦	༡༠༧	༢༦༧	༠
མཚོ་སྔ་རྫོང་།	༢༩༥༧	༡༢༦	༡༢༦༠	༣༢	༢༥༣	༠

༠= ཁྲིམས་ཚང་ ༩༢ མི་གྲངས་ ༣༠༠ ལྷག

ཡིག་ཆ་ཡོངས་ཁུངས། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༩ ལོར་བཏོན་པའི་མགོན་པོ་བགྲེས་ཀྱི་ཉམས་ཞིབ་སྙན་ཐོར་གསལ།

གཞན་ཡང་། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༥ ནས ༢༠༠༩ བར་རྒྱ་རིགས་ཉམས་ཞིབ་པ་ཞུའི་ཅུན་དང་ཉམས་ཞིབ་པ་གཞན་ཁག་གཅིག་ནས་མཚོ་སྔོན་ཞིང་ཆེན་ནང་འབྲོག་པ་གནས་སྤོས་བྱེད་ཡུལ་གཞིས་ཆགས་གསར་པ་ཁག་གཉིས་ནང་གནས་སྡོད་བྱེད་མཁན་མི་མང་ལ་འདྲི་རྩད་བྱས་ཡོད། དེ་ཡང་ཡུས་ཤུལ་དང་ན་གོར་མོ་གཉིས་ཀྱི་ནང་ཟླ་བ་གཅིག་ལྷག་གནས་སྡོད་ཀྱིས་མི་མང་ལ་འདྲི་རྩད་དང་ཉམས་ཞིབ་བྱས་ཡོད། དེ་ལྟར་ཉམས་ཞིབ་བྱས་པའི་འབྲས་བུར། གནས་སྤོས་བྱས་པའི་འབྲོག་པ་རྣམས་ཀྱི་སེམས་ནང་ཡུལ་གྱུར་བའི་ཚོར་ཤུགས་ཆེན་པོ་ཡོད་པར་མ་ཟད།

ཁོང་ཚོ་ས་ཆ་གསར་པ་ཞིག་ནང་འཚོ་བ་གསར་པ་ཞིག་སྐྱེལ་རྒྱུར་དཀའ་ངལ་མང་པོ་གཏོང་ལེན་བྱེད་དགོས་ཤིང་། མ་འོངས་མདུན་ལམ་ཁ་གསལ་མེད་པར་ཅི་བྱ་གཏོལ་མེད་དང་གནས་ཡོད་པ་ང་ཚོས་དངོས་སུ་མིག་མཐོང་བྱུང་། ཁོང་ཚོ་འགའ་ཞིག་བློ་ཕམ་དང་བསྡད་ཡོད་པ་དང་། འགའ་ཞིག་ནི་འབྲོག་ཁུལ་དུ་ཡོད་པའི་སོ་སོའི་སྤུན་མཆེད་ཚོར་སྐྱབས་བཅོལ་ནས་འཚོ་དགོས་སྐབས་ངོ་ཚ་ཁ་སྐྱེངས་བྱེད་བཞིན་པ་དང་། འགའ་ཞིག་སོ་སོའི་ཐུ་གུའི་ལྟ་སྐྱོང་ཆེད་འབྲོག་ཁུལ་དུ་ཕྱིར་ལོག་ནས་ལས་ཀ་རྣག་རྩིག་བྱས་ནས་བསྡད་འདུག ཅེས་འཁོད་ཡོད།

དེ་ཁུལ་ལོ་ལྔའི་རིང་ཉམས་ཞིབ་བྱས་པའི་འབྲས་བུར། རྨ་འབྲི་རྫ་གསུམ་འབྱུང་ཁུངས་ས་ཁུལ་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་ལས་གཞི་དང་། སྟོད་ཁང་གསར་རྒྱག་གི་ལས་གཞི་ལག་བསྟར་གྱིས་གྲོང་ཁྱེར་དང་གྲོང་ཁྱེར་ཉེ་འགྲམ་དུ་གནས་སྤོས་བྱས་པའི་འབྲོག་པ་རྣམས་རྩྭ་ཐང་ལ་མ་བརྟེན་པར་འཚོ་བ་སྐྱེལ་ཐུབ་མེད། ཕྱོགས་གཞན་ནས་བཤད་ན། འབྲོག་པ་རྣམས་གྲོང་ཁྱེར་ནང་གནས་སྤོ་རུ་བཅུག་པ་རྒྱ་གཞུང་གི་དམིགས་ཡུལ་ལྟར་རྩྭ་ཐང་གི་སྐྱོང་བཅུད་ལ་ཕན་འབྲས་བྱུང་བའི་གནས་ཚུལ་དང་གྲངས་ཐོ་གང་ཡང་བཏོན་ཐུབ་མེད་པ་རེད།[270]

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༨ ལོ་ནས་བཟུང་རྒྱ་གཞུང་ནས་སློ་ཕྲུགས་ཀྱི་རིན་གོང་ཆེད་མངགས་མར་བཅག་ཡོད། དེ་སྔོན་ཁྲོམ་རྭའི་ནང་སྐྱེ་སློ་བཀག་ཟིན་པའི་ལུག་གཅིག་ལ་རྒྱ་སྒོར་ ༡༢༠༠ ཡིན་ཡང་ད་ཆ་རྒྱ་སྒོར་ ༥༠༠ ཚགས་ཡོད། དེའི་རྒྱུ་རྐྱེན་གཅིག་ནི་སློ་ཕྲུགས་ཉོ་ཚོང་གི་ཁྲོམ་རྭ་གཏོར་བཤིག་བཏང་བའི་རྐྱེན་གྱིས་ཡིན། མདོར་ན་རྒྱ་གཞུང་གིས་འབྲོག་པ་གནས་སྤོས་དོན་འཁྱོལ་ཡོང་ཆེད་འབྲོག་པའི་སློ་ཕྲུགས་ཚོང་ལས་ཀྱི་ཁེ་བཟང་མེད་པ་བཟོས་ཏེ་འབྲོག་པ་རྣམས་སྤྲོལ་རྒྱུན་གྱི་འཚོ་བ་དོར་ཏེ་གྲོང་ཁྱེར་ནང་གནས་སྤོས་མ་བྱེད་ཐབས་མེད་བཟོས་ཡོད། ད་ལྟའི་ཆར་བོད་ནང་འབྲོག་ལས་ཀྱི་རྫོང་ ༥༨ དང་། ས་མ་འབྲོག་གི་རྫོང་ ༦༩ ཡོད། ཁོང་ཚོའི་སློ་ཕྲུགས་ཀྱི་ཁེ་འབབ་ཉུང་དུ་

ཕྱིན་པའི་རྐྱེན་གྱིས་རྫོང་ཁག་ ༡༢༨ ནང་གནས་སྡོད་བོད་མིའི་ཡོང་འབབ་ཕྱེད་ཀ་ཙུང་དུ་ཕྱིན་ཡོད་པ་དེས་བོད་མིའི་བརྒྱ་ཆ་ ༡༩་༣༥ ལ་དོ་ཕོག་བྱུང་ཡོད།

བོད་ནང་རྒྱ་མི་རིགས་གནས་སྤོས་ཀྱིས་རྐྱེན་པས་རྒྱ་སྐད་རྒྱ་ཡིག་བེད་སྤྱོད་བྱེད་མཁན་ཇེ་མང་དུ་སོང་བ་དང་། ལྷག་པར་གཞུང་གི་ལས་ཁུངས་ཁག་གི་གཞུང་འབྲེལ་སྐད་ཡིག་རྒྱའི་སྐད་ཡིག་བཟོས་པར་བརྟེན་ཉིན་རེའི་འཚོ་བའི་ནང་རྒྱའི་སྐད་ཡིག་བེད་སྤྱོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་དང་། གཞན་ཡང་གྲོང་ཁྱེར་གྱི་ཁྲིམ་རྭའི་ནང་རྒྱ་སྐད་ཁོ་ན་བེད་སྤྱོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

གཞུང་གི་འགོ་ཁྲིད་དང་ལས་བྱེད་རྣམས་ཀྱི་བསམ་ཚུལ་ལ་བོད་མི་ཚོ་ཁྲིམ་རྭའི་འགྲན་རྩོད་ནང་དཔུང་པ་མཉམ་གཤིབ་ཐོག་ནས་ཞུགས་རྒྱུར་ངེས་པར་དུ་རྒྱ་སྐད་ཤེས་དགོས།[271] དེར་བརྟེན་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་ངོ་བོ་མཚོན་པའི་སྐད་ཡིག་དང་རིག་གཞུང་ཉམས་རྒུད་ཆེན་པོ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད།

རྒྱ་གཞུང་གི་མིང་ཙམ་གྱི་གྲོང་གསེབ་མི་མང་གི་ཕན་བདེའི་ཆེད་གྲོང་ཁྱེར་འཛུགས་སྐྲུན་གྱི་ལས་གཞི་དེས་དོན་དངོས་ཐོག་གྲོང་གསེབ་མི་མང་ལ་ཕན་ཐོགས་བྱུང་མེད། Himalaya གསར་དེབ་ནང་བཀྲིས་ཉི་མས་བརྗོད་གསལ། ལས་འཆར་གང་ཞིག་ཡིན་རུང་གོང་རིམ་ནས་གཤམ་ལ་བཀོད་སྒྲིག་བྱས་པ་ལས་ཐོག་མར་འཆར་གཞི་འགོད་སྐབས་མི་མང་ཚོ་མཉམ་ཞུགས་དང་གྲོས་བསྡུར་བྱེད་པའི་དབང་ཚད་འཕྲོག་པ་མ་ཟད། གྲོང་མི་ཚོ་ནི་འཕེལ་རྒྱས་ཀྱི་འགག་རྫ་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། གཞན་ཡང་ཡར་རྒྱས་འཛུགས་སྐྲུན་གྱི་ལས་གཞི་ལག་བསྟར་བྱེད་སྐབས་ཆབ་སྲིད་དང་འབྲེལ་བ་མེད་པའི་རྒྱུ་མཚན་མང་པོ་བཀོད་པ་དང་། ལྷག་པར་ཆབ་སྲིད་བདེ་འཇགས་ཀྱི་ཆེད་དུ་ཡིན་ཁུལ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། གྲོང་གསེབ་ནང་ཡོད་པའི་མི་རྣམས་རྗེས་ལུས་དང་ཡར་རྒྱས་མེད་པར་ངོས་འཛིན་གྱིས་ཁོང་ཚོར་དམིགས་ནས་ཡར་རྒྱས་ལས་གཞི་སྤེལ་གྱི་ཡོད་མདོག་བྱེད་ཀྱང་། དོན་དངོས་གཞི་རིམ་མི་མང་ལ་འཕྲད་པའི་

དཀའ་ངལ་ཁོང་ཚོའི་མདོན་འདོད་དང་། གཞུང་གི་འཆར་གཞིའི་བར་ཧེ་བག་ཆེན་པོ་ཡོད་པ་རེད།[272]

གྲོང་ཁྱེར་འཛུགས་སྐྲུན་དང་། སྤྱི་ཚོགས་བདེ་འཇགས།

རྒྱ་གཞུང་གིས་ཡར་རྒྱས་དང་འཕེལ་རྒྱས་སྐོར་གཞུང་འབྲེལ་གླེང་སློང་བྱེད་སྐབས་ལས་གཞི་དེ་དག་གི་དམིགས་ཡུལ་གཙོ་བོ་ཕུགས་རྒྱུན་རིང་པོའི་སྤྱི་ཚོགས་བརྟན་ལྷིངས་དང་། ས་ཁུལ་ཡར་རྒྱས། དེ་བཞིན་རྗེས་ལུས་ཐེབས་པའི་མཐའ་མཚམས་ཁག་དེང་དུས་ཅན་དུ་བསྒྱུར་རྒྱུ་དེ་ཆགས་ཡོད།

གྲོང་གསེབ་ས་ཁུལ་དང་མི་འདྲ་བར་གྲོང་ཁྱེར་ནང་མི་མང་གི་འགྲོ་སོང་དང་། ཕན་ཚུན་འབྲེལ་བ་ཅི་བྱེད་སོགས་གཞུང་གིས་དྲ་མིག་ཅན་གྱི་དོ་དམ་བརྒྱུད་ལས་སྔ་བོའི་ཐོག་ནས་བལྟ་སྲུང་བྱེད་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༩[273] ཟླ་ ༡༠ ནང་པེ་ཅིང་ཤར་ངོས་ས་ཁུལ་ནང་གྲོང་ཁྱེར་རིམ་པའི་དྲ་མིག་ཅན་གྱི་དོ་དམ་གྱི་ཚོད་ལྟ་ཐོག་མར་བྱེད་འགོ་བཙུགས་ཡོད། དེ་ལྟར་རྟོག་ཞིབ་དང་དོ་དམ་སུ་མཐུད་བྱས་ཚེ་བོད་འདི་སྐོར་སྲུང་བའི་ལྟ་རྟོག་འོག་འགྱུལ་སྐྱོད་བྱེད་ས་མེད་པ་ཆགས་རྒྱུ་དེ་ནི་རྒྱ་གཞུང་ལ་གྲོང་ཁྱེར་འཛུགས་སྐྲུན་བྱས་པའི་ཁེ་ཕན་ཆེ་ཤོས་དེ་རེད།[274]

འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་རྟོག་ཞིབ་ལས་ཁང་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༣ ལོར་སྙན་ཐོ་རྒྱས་པ་ཞིག་འདོན་སྤེལ་གནང་བའི་ནང་། བོད་ཀྱི་རྒྱལ་ས་ལྷ་སའི་ནང་དྲ་མིག་ཅན་གྱི་དོ་དམ་དེ་དག་ནི་མི་ཕར་ཚུར་འགྲོ་སོང་ལ་བྱ་ར་བྱེད་པའི་ཐབས་བྱུས་ཚད་མཐོ་པོ་ཞིག་ཆགས་ཡོད། [275] གྲོང་ཁྱེར་འཛིན་སྐྱོང་གི་ཐབས་བྱུས་གསར་པ་འདིའི་ནང་། གྲོང་ཚོ་རྣམས་སྡེ་ཚན་གསུམ་མམ་ཡང་ན་དེ་ལས་མང་བར་ཁག་བགོས་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༢ ཟླ་ ༩ ནང་ལྷ་སའི་ནང་དེ་འདྲའི་དོ་དམ་ཁག་བརྒྱད་ཚོད་ལྟའི་ལས་འཆར་དུ་འགོ་འཛུགས་བྱས་ཡོད་པ་དང་། ཕྱི་ཟླ་ ༤ ནང་དེ་དག་ལམ་ལྗོངས་བྱུང་བའི་གསལ་བསྒྲགས་བྱས་ཡོད། དེ་རྗེས་ཕྱི་ཟླ་ ༡༠ ནང་དམར་ཤོག་ཚོགས་པའི་དྲུང་ཆེ་ནས་ལྷ་སའི་ནང་དྲ་མིག

ཅན་གྱི་དོ་དམ་ལམ་ལྷོང་བྱུང་བར་བརྟེན། བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཁྲོན་ཡོངས་ཀྱི་གྲོང་ཁྱེར་དང་། གྲོང་གསེབ། དགོན་སྡེ་ཁག་བཅས་ལ་སྤྱི་ཚོགས་འཛིན་སྐྱོང་《མི་མང་ངོ་རྒོལ་ལས་འགྲུལ་དོ་དམ་》སྲིད་དྲ་མིག་ཅན་གྱི་དོ་དམ་ལག་བསྟར་བྱ་རྒྱུ་ཡིན་སྐོར་གསལ་བསྒྲགས་བྱས་ཡོད།

ཁོང་ཡུག་གི་ཁྱད་ལས་པ་ Gabriel Lafitte ཡིས་གསུངས་གསལ། བོད་ཀྱི་བདེ་འཇགས་དེ་མཐར་ཐུག་བོད་ཀྱི་འཇུགས་སྐྲུན་ལས་གཞི་ལ་རག་ལུས་ཡོད། དེང་དུས་ཀྱི་འཕྲུལ་ཆས་ཆ་རྐྱེན་ཇི་ཙམ་ཡོད་ནའང་ནུབ་ཡུ་རོབ་ཀྱི་རྒྱ་ཁྲོན་དང་མཚུངས་པའི་བོད་ཀྱི་འབྲོག་ཁུལ་རྩྭ་ཐང་གི་མི་ས་ཡ་སྐོར་ཁ་འཕོར་བཏང་བ་དེ་དག་གི་འགྲོ་འོང་ལ་རྟོག་ཞིབ་བྱ་རྒྱུ་ཁག་པོ་ཡིན། རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་ནང་འཇུགས་སྐྲུན་གྱི་ལས་གཞི་ཚད་ལྡན་ཞིག་བཟོ་འགོད་ཐུབ་ཚེ་མ་འོངས་པར་བོད་དང་བོད་མིའི་དཀའ་ངོག་མཐའ་དག་མེད་པ་ཆགས་རྒྱུ་དང་། ལྷག་པར་གྲོང་ཁྱེར་འཇུགས་སྐྲུན་ལས་གཞི་དེ་བརྒྱུད་རྒྱ་གཞུང་གིས་མང་ཚོགས་ལ་ཞེན་ཡོན་དང་། འཕྲོད་བསྟེན། ལས་ཀ དེ་བཞིན་གློག་སོགས་ཀྱི་མཐུན་རྐྱེན་བསྐྲུན་རྒྱུ་སྟབས་བདེ་རུ་འགྲོ་གི་རེད།(276)

ས་ཞིང་གཞུང་བཞེས་བེད་སྤྱོད།

བོད་ནང་གི་གྲོང་བརྡལ་དང་གྲོང་གསེབ་ཀྱི་ས་ཁུལ་ཁག་གཅིག་གྲོང་ཁྱེར་དང་མཐུད་ཡོད། དེ་སྔའི་ས་ཞིང་གི་ཁོངས་སུ་ཐྲ་སྒྲིལ་བཏང་བར་བརྟེན་མང་པོ་ཞིག་དེང་སྐབས་འཇུགས་སྐྲུན་ལས་གཞི་སྟེ། སྡོད་ཁང་དང་། དེ་བཞིན་བཟོ་ཚོང་ཁེ་ལས་འཇུགས་སྐྲུན་བྱ་ཡུལ་དུ་གྱུར་ཡོད། རྒྱལ་སྤྱིའི་དངུལ་ཁང་ནས་བརྗོད་གསལ། རྒྱ་ནག་ནང་གྲོང་གསེབ་ཀྱི་ས་ཆ་འཕྲོག་ལེན་གྱིས་བཟོ་གྲྭ་འཇུགས་སྐྲུན་ཆེད་བེད་སྤྱོད་བཏང་བ་དེ་དག་ལམ་ལྷོངས་བྱུང་མེད། གང་ཡིན་ཟེར་ན། རྒྱ་གཞུང་གིས་ཁྲིམ་རྭའི་དགོས་མཁོར་མ་ལྟོས་པར་འཛིན་སྐྱོང་གིས་ཐག་གཅོད་དང་གནོན་ཤུགས་སྤྲད་པས་ཡིན།(277)

རྒྱ་ནག་ནང་གྲོང་ཁྱེར་འཛུགས་སྐྲུན་གྱི་ལས་གཞིའི་ཆེད་ཉེ་འཁོར་གྲོང་གསེབ་ཁག་གི་ས་ཆ་མང་པོ་ཞིག་འཕྲོག་ལེན་གྱིས་བེད་སྤྱོད་བྱས་པར་བརྟེན་གྲོང་ཁྱེར་གྱི་རྒྱ་ཁྱོན་ཆེ་རུ་སོང་ཡོད།[278] གཤམ་གྱི་བཀོས་རིས་འདིའི་ནང་གསལ་བ་བཞིན་རྒྱ་ནག་ནང་འཛུགས་

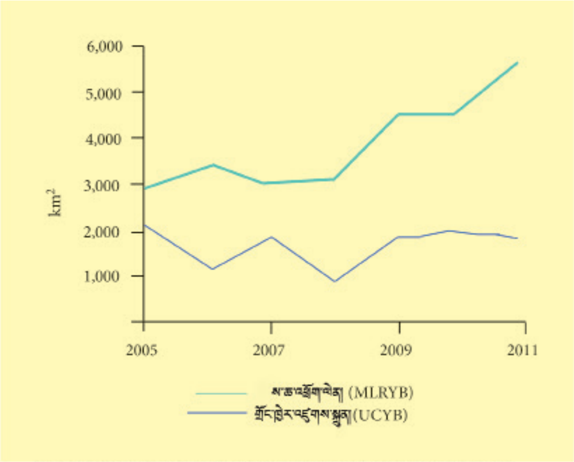

ཡིག་ཆ་ཡོང་ཁུངས། རྒྱལ་ཁབ་ས་ཆ་ཐོན་ཁུངས་ལྟེ་ཡི་ལོ་འཁོར་སྙན་ཐོ་དང་། རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་སྡོད་ཁང་དང་གྲོང་ཁྱེར་གྲོང་གསེབ་འཛུགས་སྐྲུན་ལྟེ་བ།

སྐྲུན་གྱི་ལས་གཞིས་རྐྱེན་པས་འདས་པའི་ལོ་ཤས་ནང་ས་ཆའི་དགོས་མཁོ་ཆེ་རུ་ཕྱིན་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༡ ནས་ ༢༠༡༡ བར་གྲོང་ཁྱེར་འཛུགས་སྐྲུན་ཆེད་ས་ཆ་སྤྱི་ལེ་གྲུ་བཞི་མ་ ༡༧༨༠༠ གསར་དུ་བྲུར་སྤྲོན་བྱས་ཡོད་སྐབས་ཁྱོན་བསྡོམས་སྤྱི་ལེ་གྲུ་བཞི་མ་ ༩༡༤༠༥ ཡོད་པ་ལོ་བཅུའི་ནང་བརྒྱ་ཆ་ ༥༤ འཕར་ཡོད་པ་རེད། གྲོང་ཁྱེར་གྱི་ས་ཆ་དགོས་མཁོའི་བརྒྱ་ཆ་ ༦༠ ཙམ་གྲོང་གསེབ་ཀྱི་ས་ཆ་འཕྲོག་ལེན་བྱས་པ་དང་བརྒྱ་ཆ་ ༡༠ དེ་སྟོན་གྲོང་ཁྱེར་གྱི་བེད་སྤྱོད་མ་བྱས་པའི་ས་ཆ་རེད། དེས་ན་བོད་ནང་གྲོང་ཁྱེར་མང་དུ་འགྲོ་བཞིན་པ་དང་། རྒྱ་གཞུང་ནས་བོད་ཀྱི་གྲོང་གསེབ་ཁག་གི་ས་ཆ་གཞུང་བཞེས་བཏང་བཞིན་ཡོད།

རྒྱ་གཞུང་གི་གཞི་རྒྱ་ཆེ་ལ་སྒྱུར་བའི་འཛུགས་སྐྲུན་ལས་གཞི་དེས་ཞིང་པ་ས་ཡ་མང་པོའི་འཚོ་རྟེན་ལ་དོ་ཐོག་འགྲོ་གི་ཡོད་ཀྱང་དེ་དག་སྣང་མེད་དུ་གཏོང་གི་ཡོད། ཞིང་པ་རྣམས་ས་ཞིང་མེད་པ་གྱུར་ཡོད། [279] གཞུང་འབྲེལ་གྱི་གྲངས་ཐོར་གཞིགས་ན། རྒྱ་ནག་ནང་ལོ་ལྟར་ཞིང་པ་ས་ཡ་གསུམ་གྱི་ས་ཞིང་མེད་པར་འགྱུར་བཞིན་ཡོད། ད་ལྟའི་འཛུགས་སྐྲུན་གྱི་སྒྱུར་ཚད་ལ་གཞིགས་ན་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༣༠ ལོར་ལྡབ་གཉིས་འཕར་རྒྱུ་རེད་འདུག[280]

གྲོང་ཁྱེར་འཕེལ་སྐྱེད་ཀྱི་མཇུག་འབྲས་གཞན་ཞིག་ཡོད་པ་ནི། ཨེ་མི་ལི་ ཀྲི་ ཡེས་བྲིས་པའི་དཔེ་དེབ་༼བོད་འདུལ་སྐྱོང་བྱེད་པ་༽(Taming Tibet) ཞེས་པའི་ནང་འཁོད་དོན། རྒྱ་ནག་གི་མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་གི་བཅའ་ཁྲིམས་ནང་། རང་སྐྱོང་ལྗོངས་དང་། རང་སྐྱོང་ཁུལ། རང་སྐྱོང་རྫོང་བཅས་པ་གྲོང་ཁྱེར་གྱི་རིམ་པར་སྒྱུར་སྐབས་དེ་དག་གི་རང་སྐྱོང་གནས་བབ་མེད་པར་ཆགས་ཀྱི་ཡོད། ནང་སོག་གི་གནད་དོན་ཁ་ནར་དཔྱད་ཞིབ་གནང་མཁན་མི་རྒྱུད་དཔྱད་རིག་པ་སྐུ་ཞབས་ Uradyn Butag གིས་གསུང་དོན། རྫོང་གི་རིམ་པ་ནས་གྲོང་ཁྱེར་གྱི་རིམ་པར་སྒྱུར་བའི་སྐབས་སུ་མི་རིགས་རང་སྐྱོང་གི་གནས་བབ་བརླག་འགྲོ་བ་དང་། གྲོང་ཁྱེར་རིམ་པར་གནས་སྒྱུར་བྱས་པ་དེས་ས་གནས་འགོ་ཁྲིད་ཚོར་འཛིན་སྐྱོང་དོ་དམ་བྱ་རྒྱུར་སྟབས་བདེ་ཡོང་གི་ཡོད་པ་རེད། དེ་ནི་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་དུས་རྟག་ཏུ་ཇི་གསང་པོ་བྱེད་དགོས་པའི་མི་རིགས་གནད་དོན་དེ་དག་མེད་པ་བཟོ་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད།

མཇུག་སྡོམ།

རྒྱ་ནག་གིས་བོད་ནང་དང་། རྒྱ་ནག་རྒྱལ་ཡོངས་བཅས་པའི་ནང་གྲོང་ཁྱེར་འཛུགས་སྐྲུན་ལས་གཞི་ལག་བསྟར་བྱེད་པའི་དམིགས་ཡུལ་ནི་རྒྱ་ནག་གི་དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས་འགྲོ་རྒྱུ་དལ་དུ་འགྲོ་བའི་དཀའ་ངལ་སེལ་བའི་ཐབས་བྱུས་ཤིག་ཡིན་ཞིང་། ཐབས་བྱུས་དེས་རྒྱ་ནག་མི་སེར་ས་ཡ་མང་པོ་བོད་ནང་གནས་སྤོས་དང་ཁོང་ཚོར་ཚོང་ལས་

སོགས་ལས་གཉེར་གྱི་མཐུན་རྐྱེན་སྐྲུན་གྱི་ཡོད་པ་རེད། དེའི་དབང་གིས་བོད་ཀྱི་གྲོང་ཁྱེར་གྱི་མི་འབོར་ཐད་ལ་ཤུགས་རྐྱེན་ཆེན་པོ་ཐེབས་པ་དང་སྦྲགས་རྒྱའི་སྐད་ཡིག་རིག་གཞུང་ཤུགས་ཆེ་དར་འཕེལ་འགྲོ་བའི་གནས་ཚུལ་འོག་བོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་རིག་གཞུང་ཉམས་རྒུད་འགྲོ་བཞིན་ཡོད་པ་རེད།

འབྱུང་འགྱུར་ལོ་བཅུ་ཐག་ཁ་ཤས་ནང་བོད་ནང་གི་གྲོང་ཁྱེར་འཛུགས་སྐྲུན་བརྒྱ་ཆ་༣༠ ཟིན་རྒྱུ་ཡོད་པར་བརྟེན་བོད་ཀྱི་གྲོང་ཁྱེར་ཕལ་མོ་ཆེ་རྒྱ་གྲོང་དུ་འགྱུར་རྒྱུར་ངེས་པ་དང་། བོད་མི་རྣམས་ལ་མིང་དོན་གྱི་རང་སྐྱོང་གནས་སྟངས་འོག་སྐད་ཡིག་གི་ཐོབ་ཐང་མེད་པ་ཆགས་འགྲོ་ཉེན་ཡོད། དེའི་དུས་སུ་གྲོང་ཁྱེར་མི་མང་གི་འགྲོ་འོང་དང་ཕན་ཚུན་འབྲེལ་ལམ་སོགས་ལ་རྒྱ་གཞུང་གིས་བྱ་ར་སྟངས་འཛིན་བྱེད་ཤུགས་ཆེ་རུ་གཏོང་ངེས་ཡིན།

བོད་མི་རྣམས་ཀྱི་མཁར་དབང་ངམ་རྒྱུ་དངོས་ནི་རང་གི་ཕ་མེས་ཀྱིས་ནོར་སྐལ་དུ་སྤྲད་པའི་ས་ཞིང་རྣམས་ཡིན་ཞིང་། དེ་དག་རྒྱ་གཞུང་དང་ཕྱི་རྒྱལ་གྱི་བཟོ་ཚོང་བདག་པོས་ཉོས་ཏེ་ཁོང་ཚོར་བདག་པར་བརྟེན་བོད་མི་རྣམས་སོ་སོའི་འཚོ་བའི་ཆེད་ལས་ཀ་རྩག་རྩིག་དང་འཕྲུལ་སེལ་གྱི་ལས་རིགས་བྱེད་དགོས་པ་ཆགས་ཡོད། ད་ལྟའི་གནས་སྟངས་འཕེལ་ཚུལ་འདིའི་ཐོག་རྒྱ་གཞུང་ནས་མྱུ་མཐུད་ས་ཆ་གཞུང་བཞེས་བཏང་ན་བོད་མིའི་ས་ཆ་མང་པོ་ཞིག་རྒྱ་གཞུང་དང་། གནས་སྤོས་རྒྱ་མི་ཚོང་པ་དེ་དག་ལ་བདག་རྒྱུར་ངེས།

བོད་ནང་གྲོང་ཁྱེར་འཛུགས་སྐྲུན་བྱེད་པ་འདི་གཞུང་གི་དཔལ་འབྱོར་གྱི་དམིགས་ཡུལ་འགྲུབ་ཐབས་ཙམ་མ་ཡིན་པར་བོད་རིགས་རྒྱ་རིགས་སུ་བསྒྱུར་རྒྱུའི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ཐབས་བྱུས་ཤིག་ཀྱང་རེད། རྒྱ་གཞུང་གིས་མི་རིགས་རང་སྐྱོང་གི་ཐོབ་ཐང་རྫིག་རོལ་དུ་བཏང་ནས་རང་གི་སྟངས་འཛིན་འོག་འཇུག་གི་ཡོད། གཞུང་འབྲེལ་གསར་ཁང་ཁག་ནས་གསལ་བསྒྲགས་བྱས་པ་ལྟར་ན། ད་ནས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༣༠ ལོ་བར་མཚོ་སྔོན་

ཞིང་ཆེན་དུ་གྲོང་ཁྱེར་གསར་པ་བདུན་འཛུགས་སྐྲུན་བྱ་རྒྱུ་དང་། དེ་དག་ནང་མི་འབོར་འབུམ་ཕྲག་ལྔ་གནས་སྡོ་དང་འགྲིམ་འགྲུལ་གཞུང་ལམ་གྱི་དྲྭ་བ་གསར་པ་ཞིག་འཛུགས་སྐྲུན་བྱ་འཆར་ཡོད་འདུག[281]

བོད་ཀྱི་ལས་དོན་སྐོར་གྱི་བཞུགས་མོལ་ཚོགས་འདུ་མཐའ་མའི་སྐབས་སྲིད་འཛིན་ཞི་ཅིང་ཕིང་གིས་བོད་མིའི་ཚོའི་བློ་འགྱུག་ཐབས་བྱེད་དགོས་པ་མངོན་གསལ་དོད་པོར་བཤད་ཡོད་ཀྱང་། བོད་མིའི་སྲོལ་རྒྱུན་གྱི་འཚོ་བར་དོ་ཕོག་བཏང་ནས་གྲོང་འཁྱེར་འཛུགས་སྐྲུན་ལས་གཞི་སྤེལ་བ་ཡིན་ན་བོད་ཚོའི་བློ་འགྱུག་རྒྱུ་ལྟ་ཞོག[282] དེ་ལས་ལྡོག་སྟེ་བོད་མིའི་ངོ་རྒོལ་ལས་འགྱུལ་ཤུགས་ཆེ་རུ་འགྲོ་ངེས་ཡིན།

བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་གྱི་བླ་སྤྲུལ་ཡང་སྲིད་རྩད་འཚོལ་གྱི་ལམ་ལུགས།

བོད་མི་ནང་པ་སངས་རྒྱས་པ་ཚོས་སེམས་ཅན་ཐམས་ཅད་སྐྱེ་བ་སྔ་མ་ནས་འདིར་འོང་ཞིང་འདི་ནས་ཕྱི་མར་འགྲོ་བའི་སྐྱེ་བ་སྔ་ཕྱི་ཡོད་པའི་ལྟ་བ་ལ་ཡིད་ཆེས་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། བོད་དུ་དུས་རབས་ ༡༣ པའི་ནང་དར་སྤེལ་བྱུང་བའི་བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་གྱི་སྤྲུལ་སྐུའི་ལམ་ལུགས་དེའང་ཚེ་ཕྱི་མ་འདོད་པའི་ལྟ་བ་དེར་གཞི་བཅོལ་བ་ཞིག་ཡིན། བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་ལ་ཆོས་བརྒྱུད་མི་འདྲ་བ་གཙོ་ཆེ་བ་ཁག་བཞི་ཡོད་པ་དེ་དག་སོ་སོའི་སྤྲུལ་སྐུ་ངོས་འཛིན་གྱི་ལམ་སྲོལ་ཕྲན་བུ་མི་འདྲ་བ་ཡོད།

ཕྱི་ནོར་༧གོང་ས་ཏཱ་ལའི་བླ་མ་མཆོག་དང་། ཀུན་གཟིགས་པཎ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེ་རྣམ་གཉིས་ཀྱི་ཡང་སྤྲུལ་ནི་བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་གྱི་བླ་སྤྲུལ་རྩ་ཆེ་ཤོས་གཉིས་ཡིན་པ་སྟེ། ད་ལྟའི་༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཏཱ་ལའི་བླ་མ་སྐུ་ཕྲེང་ ༡༤ པ་མཆོག་དང་། ཀུན་གཟིགས་པཎ་ཆེན་སྐུ་ཕྲེང་ ༡༡ པ་རྣམ་གཉིས་ཡིན། ཕྱི་ནོར་༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་བཞི་པ་ཆེན་པོ་མཆོག་ནི་༧རྒྱལ་མཆོག་སྐུ་གོང་མའི་ཡང་སྲིད་འཁྲུལ་བྲལ་ཡིན་པ་ལྷ་མོའི་བླ་མཚོའི་མཚོ་གཟིགས་མཛལ་ནས་དན་རྟགས་ར་འཕྲོད་གསལ་པོ་ཡོད།

བླ་མ་འགའ་ཞིག་རང་གི་སྐུ་སྐྱེས་སྔ་མའི་ལོ་རྒྱུས་ཧ་ཅང་གསལ་པོར་དྲན་པར་བརྟེན་ཡང་སྲིད་དུ་ངོས་འཛིན་ཞུ་སྲོལ་ཡོད།

ཡང་བླ་སྤྲུལ་གཅིག་གིས་བླ་སྤྲུལ་གཞན་ཞིག་གི་ཡང་སྲིད་ངོས་འཛིན་གནང་སྲོལ་ཡོད་པ་དཔེར་ན། པཎ་ཆེན་སྐུ་ཕྲེང་ ༡༠ པའི་ཡང་སྲིད་ངོས་འཛིན་མཛད་མཁན་༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཏཱ་ལའི་བླ་མ་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་བཞི་པ་ཆེན་པོ་མཆོག་ཡིན། བླ་མ་སྐུ་

གོང་མ་ཞིང་ལ་མ་ཕེབས་གོང་ཞལ་ཆེམས་བཞག་པ་སོགས་སྤྲུལ་སྐུ་ངོས་འཛིན་ཞུ་
རྒྱུའི་ལམ་སྲོལ་གལ་ཆེ་མང་པོ་ཡོད། དཔེར་ན། བྱིས་པ་ག་གེ་མོ་ཞིག་གིས་རང་གི་
སྐྱེ་བ་སྔོན་མའི་ལོ་རྒྱུས་དྲན་པ་དང་། ཉེར་སྤྱོད་ཀྱི་དངོས་པོ་འཕྲུལ་བྲལ་ངོས་འཛིན་པ་
མ་ཟད། འཁོར་གཡོག་གི་མིང་ངོ་གསལ་པོ་ཤེས་པ་སོགས་བྱུང་མཚམས་ཡང་སྲིད་
འཕྲུལ་བྲལ་དུ་ངོས་འཛིན་ཞུ་སྲོལ་དང་། ཡང་ཚད་ལྡན་གྱི་བླ་མ་སྐྱེ་ཆེན་དམ་པས་
ཐུགས་དམ་བརྟག་པ་གནང་བ་དང་། གཞུང་བསྟེན་ཆོས་སྐྱོང་ཁག་གི་བཀའ་ལུང་
བཅས་ལ་བརྟེན་ཡང་སྲིད་ངོས་འཛིན་ཐག་གཅོད་གནང་སྲོལ་ཡོད།

བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་གྱི་སྤྲུལ་སྐུ་ཕལ་མོ་ཆེ་སྐྱེས་པ་པོ་ཡིན། བུད་མེད་ཀྱི་སྤྲུལ་སྐུ་
བསམ་སྡིངས་རྡོ་རྗེ་ཕག་མོ་ལྟ་བུ་དེ་རིགས་ཉུང་ཉུང་ཡིན།

༧རྒྱལ་མཆོག་༧སྐུ་ཕྲེང་རིམ་བྱོན་གྱིས་བོད་ཀྱི་ཆོས་སྲིད་གཉིས་ཀྱི་དབུ་ཁྲིད་མཛད་
རྒྱུའི་སྲོལ་རྒྱུན་བཟང་པོ་ཞིག་ཡོད་པ་སོགས་ལ་བརྟེན་ནས་བླ་སྤྲུལ་ལམ་ལུགས་དེ་ནི་
བོད་མིའི་སྤྱི་ཚོགས་ཁྲིད་གནང་དོན་གལ་འགངས་ཆེན་པོ་ཞིག་ཡིན།

དེར་བརྟེན་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས་ཡང་སྲིད་ངོས་འཛིན་གྱི་ལམ་
སྲོལ་འདི་ལ་བརྟེན་ནས་བོད་དབང་སྒྱུར་བྱེད་བཞིན་པ་དེར་ཁྲིམས་མཐུན་གྱི་བདག་
དབང་ཐོབ་ཐབས་བྱ་རྒྱུའི་རེ་དན་འཆང་བཞིན་ཡོད།

སྤྱིར་སྲིད་གཞུང་གང་ཞིག་གིས་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ཐུན་མིན་བྱེད་སྒོ་དང་འབྲེལ་བའི་སྤྲུལ་
སྐུའི་ཡང་སྲིད་ལ་ཐེ་བྱུས་བྱེད་པ་ནི་ཧ་ཅང་མི་འོས་མི་འཚམ་པ་ཞིག་ཡིན་པ་སྨོས་མི་
དགོས་ཤིང་། ལྷག་པར་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ལྟ་བུ་ཆོས་དང་སྐྱེ་བ་
སྔ་ཕྱི་ནམ་ཡང་ཁས་མི་ལེན་མཁན་ཞིག་གིས་བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་གྱི་བླ་སྤྲུལ་ཡང་
སྲིད་ལ་ཐེ་བྱུས་བྱེད་པ་ནི་དེ་བས་ཀྱང་མི་འོས་པ་ཞིག་ཡིན་པ་ཀུན་ཤེས་ཡིན། རྒྱ་ནག་
གཞུང་གིས་མི་བདེན་རྫུན་སྒྲིག་གིས་བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་གྱི་བླ་སྤྲུལ་ཡང་སྲིད་ཐག་

གཅོད་བྱ་རྒྱུའི་བདག་དབང་ཡོད་ཚུལ་སྟོན་བཞིན་ཡོད་པ་འདི་བོད་མིར་མཚོན་ན། རྒྱལ་སྤྱིའི་མང་ཚོགས་རྣམས་ལ་བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་གྱི་སྤྲུལ་སྐུའི་ཡང་སྲིད་ལམ་ལུགས་ཀྱི་དོན་དངོས་གནས་ཚུལ་ངོ་མ་གང་ཡིན་གསལ་བཤད་བྱ་རྒྱུའི་གོ་སྐབས་གལ་ཆེ་ཞིག་ཡིན།

དེར་བརྟེན་འདིར་གླེང་བར་བྱ་བ་ནི། ༧རྒྱལ་དབང་༧སྐུ་ཕྲེང་རིམ་བྱོན་སྤྱི་དང་ལྷག་པར་༧རྒྱལ་དབང་༧སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་བཞི་པ་ཆེན་པོ་མཆོག་༧རྒྱལ་བའི་ཡང་སྲིད་དུ་ངོས་འཛིན་ཞུ་ཕྱོགས་དང་། ༧རྒྱལ་བའི་ཡང་སྤྲུལ་གྱི་གལ་གནད་སྐོར་ཡིན།

ཏཱ་ལའི་བླ་མ་སྐུ་ཕྲེང་རིམ་བྱོན་གྱི་ལམ་སྲོལ་དང་ཚུལ།

འདིར་སྐབས་སུ་བབས་པ་སྤྲུལ་སྐུའི་ཡང་སྲིད་ནི་བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་གྱི་བཞེད་སྲོལ་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པ་ནས་དར་སྲོལ་བྱུང་བ་ཞིག་ཡིན། བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་འདི་སོག་པོའི་ཡུལ་གྲུར་དར་ཁྱབ་བྱུང་བ་དང་དུས་མཉམ་ཡང་སྲིད་ངོས་འཛིན་གྱི་སྲོལ་འདི་ཡང་དར་ཁྱབ་བྱུང་བ་ལས། དེ་མིན་ནང་ཆོས་དར་ཁྱབ་ཆེ་བའི་རྒྱ་ནག་སོགས་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་གྱི་ནང་པའི་ཆོས་བརྒྱུད་ཁག་ནང་ཡང་སྲིད་ངོས་འཛིན་གྱི་ལམ་ལུགས་དར་ཁྱབ་བྱུང་མེད།

བོད་དུ་ནང་ཆོས་མ་དར་གོང་གི་གཡུང་དྲུང་བོན་གྱིས་སྐྱེ་བ་སྔ་ཕྱི་ཡོད་པ་བཞེད་ཡོད། ནང་ཆོས་དར་རྗེས་སྐྱེ་བ་སྔ་ཕྱི་ཡོད་པར་དེ་བས་ཡིད་ཆེས་བྱས། བོད་དུ་སྤྲུལ་སྐུའི་ཡང་སྲིད་ངོས་འཛིན་གྱི་ལམ་སྲོལ་ཐོག་མ་ནི་ཕྱི་ལོ་བརྒྱ་ཕྲག་བཅུ་གསུམ་པའི་འགྲོ་སྟོད་ཀརྨ་པཀྴིའི་སློབ་མ་རྣམས་ཀྱིས་ཁོང་ཀརྨ་པ་དུས་གསུམ་མཁྱེན་པའི་ལུང་དང་མཐུན་པའི་ཡང་སྤྲུལ་དུ་ངོས་འཛིན་གྱིས་དད་མོས་ཞུས་པ་ནས་བྱུང་བར་གྲགས་ཞིང་། དེ་ནས་བཟུང་ད་ལྟའི་བར་ལོ་བརྒྱད་བརྒྱ་བགྲལ་བའི་རིང་ཀརྨ་པ་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་བདུན་བྱུང་ཟིན་པ་དང་། རྗེ་ཙོང་ཁ་པའི་དངོས་སློབ་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པ་དགེ་

འདུན་གྲུབ་ཀྱིས་གཙང་བཀྲ་ཤིས་ལྷུན་པོའི་གདན་ས་ཕྱག་བཏབ་རྗེས་ ༡༤༧༤ ལོར་དགོངས་པ་རྫོགས། ཕྱི་ལོ་ ༡༤༧༦ ལོར་གཙང་རྟ་ནག་ཏུ་འཁྲུངས་པའི་ཁྲིའུ་སངས་རྒྱས་ཆོས་འཕེལ་གྱིས་སྔོན་གནས་རྗེས་དྲན་གྱི་གསུང་ངོ་མཚར་ཅན་དུ་མ་བྱོན་པ་ལ་བརྟེན་ནས་རྗེ་དགེ་འདུན་གྲུབ་ཀྱི་ཡང་སྲིད་དུ་ངོས་འཛིན་མཛད།

སྐུ་ཕྲེང་གསུམ་པ་བསོད་ནམས་རྒྱ་མཚོའི་སྐབས་ (ཏཱ་ལའི་བླ་མ་) ཞེས་པའི་མཚན་བསྟོད་ཕུལ་ཡོད།

དེ་ནས་བཟུང་དུ་ལྔའི་བར་༧རྒྱལ་དབང་སྐུ་ཕྲེང་ན་རིམ་དགའ་ལྡན་ཕོ་བྲང་བླ་བྲང་དང་། དགའ་ལྡན་ཕོ་བྲང་གཞུང་གིས་ཡང་སྲིད་རྩད་གཅོད་ངོས་འཛིན་ཞུ་རྒྱུའི་སྲོལ་རྒྱུན་ཆགས་སུ་གནས་ཡོད།

༧རྒྱལ་དབང་སྐུ་ཕྲེང་ ༡༤ མཆོག་གི་ཡང་སྲིད་རྩད་གཅོད་དང་བོད་རྒྱའི་འབྲེལ་བའི་གནས་སྟངས།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༣ ལོར་༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་༧སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་གསུམ་པ་ཆེན་པོ་མཆོག་དགོངས་པ་མྱ་ངན་ལས་འདས་རྗེས། བོད་གཞུང་ནས་ཡང་སྲིད་རྩད་ཞིབ་ཞུ་ཡུལ་ས་ཁུལ་གསུམ་ལ་སྐུ་ཚབ་མངགས་གཏོང་གནང་བའི་ཁོངས་ནས་མདོ་སྨད་ཨ་མདོའི་ཁུལ་དུ་ཕེབས་མཁན་ལ་ཀེའུ་ཚང་རིན་པོ་ཆེས་དབུ་ཁྲིད་པའི་ཡང་སྲིད་རྩད་གཅོད་པ་རྣམས་ལ་ ༡༩༣༥ ཟླ་ ༧ ཚེས་ ༦ བོད་ཟླ་ ༥ ཚེས་ ༥ ཉིན་ཁྲིའུ་ལྷ་མོ་དོན་གྲུབ་རྟེད། ལྷ་མོའི་བླ་མཚོའི་མཚོ་མཇལ་སོགས་ནས་སྐུ་གོང་མའི་ཡང་སྲིད་ཡིན་པ་ངོས་འཛིན་རྩེ་མཐུན་བྱུང་ཡང་། སྐབས་དེར་འཁྲུངས་ཡུལ་ས་གནས་དམག་ཤེད་ཅན་འགོ་དཔོན་རྨ་བུ་ཕང་གི་འོག་ཏུ་གནས་ཡོད་སྟབས་ངོས་སྤྲུལ་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་ས་ལྷ་སར་གདན་འདྲེན་ཞུ་རྒྱུར་འགོག་རྐྱེན་བར་ཆད་མི་ཡོང་ཆེད་རེ་ཞིག་གསང་རྒྱ་དམ་པོ་གནང་དགོས་བྱུང་།

བོད་ཀྱིས་༧རྒྱལ་བའི་ཡང་སྲིད་རྩད་གཅོད་གནང་མུས་ཡིན་པའི་གནས་ཚུལ་ལ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་དོ་སྣང་ཧ་ཅང་ཆེན་པོ་བྱེད་བཞིན་ཡོད་པ་ག་ཤམ་གསལ་གནས་ཚུལ་ནས་གསལ་པོ་ཤེས་ཐུབ། རྒྱ་ནག་རྒྱལ་དམངས་སྲིད་གཞུང་དམག་དོན་ཨུ་ཡོན་ལྷན་ཁང་གི་འགན་འཛིན་ཤེས་ཨན་ས་གནས་དམག་སྐར་གྱི་འགོ་དཔོན་ཅང་ཧྲིང་ལེན་ཟེར་བས་བོད་སོག་ལས་ཁུངས་ཀྱི་ཚོགས་གཙོ་ཧྲུའུ་ཀྲུང་ཞིན་ལ་གསང་བའི་ཏར་འཕྲིན་ཞིག་བཏང་བའི་ནང་། “བོད་ལྷ་སའི་སྲིད་གཞུང་ནས་སྤྱི་ལོ་ (༡༩༣༥) ཟླ་ཆེན་ཀེའུ་ཚང་བླ་མ་དང་། ཁེ་སྨད་སྲས་བསོད་ནམས་དབང་འདུས་སོགས་མཚོ་སྔོན་ཁུལ་དུ་མངགས་ནས་ཏཱ་ལའི་བླ་མའི་ཡང་སྲིད་རྩད་གཅོད་བྱས་ཡོད་པ་དང་། དུས་ཡུན་ལོ་ཕྱེད་ཙམ་སོང་རྗེས་སྐུ་འབུམ་ཉེ་འཁྲིས་རྒྱ་རིགས་ཀྲོའོ་ག་གེ་མོ་ཚང་ནས་རྙེད་སོན་བྱུང་ཡོད། ལྷ་སའི་མི་ལུང་དང་ཞིང་གཤེགས་པཎ་ཆེན་བླ་མས་རྩད་ཞིབ་གནང་བ་ལྟར། ཏཱ་ལའི་བླ་མའི་ཡང་སྲིད་དངོས་ཡིན་པ་ར་སྤྲོད་གསལ་པོ་བྱུང་ཡོད།” ཅེས་འཕོད་པ་དེ་ནས་གསལ་རྟོགས་ཐུབ། ཡང་ཏར་འཕྲིན་དེའི་མཇུག་ཏུ་ཅང་ཧྲིང་ལེན་གྱིས་བསམ་འཆར་བཏོན་པའི་ནང་། “དེད་ཀྲུང་དབྱང་སྲིད་གཞུང་གིས་མཐའ་མཚམས་ས་ཁུལ་བརྟན་སྲུང་གི་འཐབ་ཇུས་ལ་དམིགས་ནས། ཐེངས་འདིར་ཏཱ་ལའི་བླ་མ་བོད་དུ་ཕྱིར་ཐེབས་ཐད། དགོས་ངེས་ཀྱི་ཐག་གཅོད་བྱེད་དགོས་འོས་པ་དང་། ཡང་ན་བོད་དུ་མཉམ་རོགས་མངགས་ན་དབང་ལྡན་རྣམ་པས་ཚུལ་མཐུན་དང་ལས་དོན་བསྒྲུབ་རྒྱུར་ཕན། དེ་མིན་མཚོ་སྔོན་སྲིད་གཞུང་ལ་བཀའ་བཏང་སྟེ་ཏཱ་ལའི་བླ་མ་གནས་སྐབས་སྐུ་འབུམ་དགོན་པར་བཞུགས་སུ་བཅུག་ནས། ཐེབས་དང་བཞུགས་གང་དགོས་རྗེས་སོར་ཐག་གཅོད་བྱ་རྒྱུ།”[283] ཞེས་བཤད་པའི་གནད་དོན་དེར། ཧྲུའུ་ཀྲུང་ཞིན་གྱིས་གོ་སྐབས་ཤིག་འདུག་སྙམ་ནས། ༡༩༣༦ ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༢༨ ཉིན་སྲིད་བློན་ལས་ཁུངས་ལ་ཏར་འཕྲིན་ཞིག་བཏང་བའི་ནང་། “ཏཱ་ལའི་བླ་མའི་ཡང་སྲིད་གནད་དོན་སྐོར་རྩད་གཅོད་བྱས་པར། བོད་ཕྱོགས་ནས་ཀེའུ་ཚང་རིན་པོ་ཆེ་སོགས་མཚོ་སྔོན་དུ་ཡང་སྲིད་འཚོལ་བར་མངགས་པ་དང་། དུས་ཡུན་ལོ་གཅིག་ལྷག་སོང་ཟིན་ཡང་། ཀེའུ་ཚང་རིན་

པོ་ཆེ་སོགས་ནས་ཡང་སྲིད་རྩད་འཚོལ་གྱི་བརྒྱུད་རིམ་ད་བར་ཧར་འཕྲིན་བརྒྱུད་སྟོན་སེང་གང་ཡང་ཞུས་མ་སོང་།”[284] སོགས་འཁོད་ཡོད་པ་དེའི་ཐོག་ནས་སྐབས་དེའི་ཡང་སྲིད་རྩད་ཞིབ་ཚོགས་ཆུང་ནས་༧རྒྱལ་ཚབ་རྭ་སྒྲེང་རིན་པོ་ཆེའི་བཀའ་མངགས་དགོངས་དོན་ལྟར་དབང་ཚད་ལྡན་པའི་སྒོ་ནས་ལས་ཀ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་ལས། གོ་མིན་ཏང་སྲིད་གཞུང་ལ་སྐབས་བསྟུན་མཁས་པོ་གནང་གི་མེད་པ་གསལ་པོ་རེད།

བོད་སོག་ལས་ཁུངས་ནས་རྨ་ཕྱུ་ཕང་ལ་ཡང་སྲིད་རྩད་གཅོད་ཀྱི་གནས་སྟངས་གང་འདྲ་བྱུང་ཡོད་ཐད་གསང་ཧར་ཞིག་བཏང་བའི་ལན་དུ་རྨ་ཡིས་ཟླ་ ༤ ཚེས་ ༡༩ ཉིན་ལན་འདེབས་བྱས་པའི་ནང་། “ཏཱ་ལའི་བླ་མ་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་བཞི་པའི་འོས་སྦྱུལ་བྱིས་པ་གསུམ་འདི་ཁུལ་ནས་རྙེད་ཡོད་པ་རྣམས། ཀེའུ་ཚང་རིན་པོ་ཆེ་སོགས་ནས་རྭ་སྒྲེང་ཧོ་ཐོག་ཐུ་ལ་ཐག་གཅོད་ཡོང་བའི་ཧར་འཕྲིན་བཏང་ཟིན་འདུག བཀའ་ལན་གང་ཡང་ཕེབས་མི་འདུག”[285] ཅེས་སྟོན་སེང་ཞུས་པ་དང་། ཡང་སྲིད་འོས་སྦྱུལ་ཁག་གསུམ་ཞེས་པའི་སྐད་ཆ་དེ་བྱུང་རྗེས། ༡༩༣༩ ཟླ་ ༤ ཚེས་ ༡༤ ཉིན། བོད་སོག་ལས་ཁུངས་ནས་སྲིད་བློན་ལས་ཁུངས་ལ་དེ་སྐོར་གསེར་བུམ་དཀྲུག་འདོན་དགོས་སྐོར་དང་།[286] མཚོ་སྔོན་ཞིང་ཆེན་སྲིད་གཞུང་ནས་ལག་བསྟར་དགོས་པའི་བཀའ་རྒྱ་གཏོང་དགོས་པའི་སྟོན་ཞུ་ཕུལ། དེ་རྗེས་བོད་སོག་ལས་ཁུངས་ནས་ལོ་དེའི་ཟླ་ ༧༠ ཚེས་ ༤ ཉིན་སྲིད་བློན་ལས་ཁུངས་ལ་ཡང་སྲིད་ངོས་འཛིན་བྱ་ཐབས་ཀྱི་བསམ་འཆར་འཕར་མ་ཞིག་ཕུལ་བའི་ནང་ཐབས་ལམ་ཁག་གསུམ་བཀོད་ཡོད་པ་ནི། “༡) རྒྱལ་དམངས་སྲིད་གཞུང་གིས་ཆེད་དུ་ཆེས་མཐོའི་དཔོན་རིགས་ལྷ་སར་མངགས་ཏེ། རྭ་སྒྲེང་ཧོ་ཐོག་ཐུ་མཉམ་དུ་ཏཱ་ལའི་བླ་མ་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་བཞི་པར་གསེར་བུམ་དཀྲུག་རྒྱུའི་ལས་དོན་གཙོ་སྐྱོང་བྱ་རྒྱུ། ༢) རྒྱལ་དམངས་སྲིད་གཞུང་གིས་ཆེད་དུ་ཆེས་མཐོའི་དཔོན་རིགས་མངགས་ཏེ་རྭ་སྒྲེང་ཧོ་ཐོག་ཐུ་མཉམ་དུ་ཏཱ་ལའི་བླ་མ་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་བཞི་པར་གསེར་བུམ་དཀྲུག་རྒྱུའི་ལས་དོན་གཙོ་སྐྱོང་བྱ་རྒྱུ་མ་ཟད། ཆེས་མཐོའི་དཔོན་རིགས་དེས་འཐུས་ཚབ་མངགས་ཏེ་ཐག་ཉེ་ས་ནས་ལས་དོན་གཉེར་རྒྱུ། ༣) རྒྱལ་དམངས་སྲིད་གཞུང་

གིས་བོད་སོག་ལས་ཁྲུངས་ཀྱི་ཚོགས་གཙོ་མངགས་ཏེ་རྭ་སྒྲེང་ཧོ་ཐོག་ཐུ་མཉམ་དུ་ཏཱ་ལའི་བླ་མ་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་བཞི་པར་གསེར་བུམ་དཀྲུག་རྒྱུའི་ལས་དོན་གཙོ་སྐྱོང་བྱ་རྒྱུར་མ་ཟད། བོད་སོག་ལས་ཁྲུངས་ཀྱི་ཚོགས་གཙོས་འཐུས་ཚབ་མངགས་ཏེ་ཐག་ཉེ་ས་ནས་ལས་དོན་གཉེར་རྒྱུ།” བཅས་ཀྱི་ཐབས་ལམ་གསུམ་བཏོན་ཡོད་པར་མ་ཟད། ཐབས་ལམ་རེ་རེའི་དགེ་དང་སྐྱོན་གླེང་དོན། “ཐབས་ལམ་དང་པོ་ནི། གུང་དབྱང་སྲིད་གཞུང་གིས་ཡང་སྲིད་གནད་དོན་ལ་མཐོང་ཆེན་བྱས་པ་མཚོན་པར་མ་ཟད། ཁྲིམས་ལྟར་ལག་ལེན་བསྟར་ཐུབ་པའི་དགེ་མཚན་ཡོད། ཡིན་ན་ཡང་མི་སྣ་གཏོང་བར་ཀུང་མཐར་འགྲོ་གྲོན་སྒོར་ཁྲི་ཉི་ཤུ་སུམ་ཅུ་ཙམ་དགོས་པ་དང་། བོད་ནང་འཛུལ་རྒྱུར་ངོས་ལེན་བྱེད་མི་སྲིད་པ་ཡང་ཡོང་སྲིད་ཅིང་། དེ་ལྟར་བྱུང་ཚེ་ཕྱོགས་གཉིས་ཀྱི་འབྲེལ་བ་འཕེལ་མེད་དུ་ལུས་རྒྱུའི་ཉེན་ཁ་ཡོད། ཐབས་ལམ་གཉིས་པ་ནི། གཅིག་ནས་གཟབ་ནན་དང་། དུས་མཚུངས་ཁྲིམས་ལུགས་སྲུང་སྐྱོབ་ཐུབ་པ་མཚོན་ཐུབ། འགྲོ་གྲོན་བསྲི་ཚགས་བྱེད་ཐུབ། ཐབས་ལམ་གསུམ་པ་ནི། བོད་སྡོད་དོན་གཅོད་དཔོན་རིགས་བསྐོ་གཞག་མ་ཐུབ་གོང་། གུང་དབྱང་གི་གཙོ་བོའི་དཔོན་རིགས་ཀྱིས་འགན་འཁུར་ཐག་གཅོད་དང་། བོད་ཕྱོགས་ནས་དོགས་པ་བྱ་ཡུལ་མེད། སྐུ་ཚབ་མངགས་ནས་མཉམ་ཞུགས་བྱས་ཚེ། འགྲོ་གྲོན་དེ་བས་བསྲི་ཚགས་བྱ་ཐུབ།” སོགས་འཁོད་ཡོད།(287) འོན་ཀྱང་སྲིད་བློན་ལས་ཁུངས་ཀྱི་ལངས་ཕྱོགས་ནི་གནད་དོན་དེ་ཆེས་གལ་གནད་ཆེ་བས། སྔོན་ལ་བོད་དང་གོ་བསྡུར་བྱས་རྗེས་གཞི་ནས་གཏན་འབེབས་བྱ་རྒྱུའི་བཀའ་བཏང་བ་ལྟར། བོད་སོག་ལས་ཁུངས་ནས་ཟླ་ ༡༠ ཚེས་ ༢༥ ཉིན་ལྷ་སྡོད་རྒྱ་གཞུང་ལས་བྱེད་ཁང་ཤའི་སྤྱི་ལ་བོད་གཞུང་དང་བཀའ་མོལ་ཞུ་དགོས་རྒྱུའི་ཏར་འཕྲིན་ཁག་གཉིས་བཏང་བའི་ཏར་འཕྲིན་གཅིག་ནང་གོང་འཁོད་ཐབས་ལམ་ཁག་གསུམ་གྱི་ཁོངས་ནས་ “ཐབས་ལམ་དང་པོ་དེ་ཆེས་འོས་ཤོས་ཡིན་པས། ངེས་པར་དུ་སྐད་ཆ་ཡག་པོ་ཤོད་དགོས། གལ་སྲིད་བོད་ཕྱོགས་ནས་མོས་མཐུན་མ་བྱས་ཚེ། དམའ་མཐར་ཡང་ཐབས་ལམ་གཉིས་པ་དང་གསུམ་པའི་ཐོག་ནས་འགྲོ་དགོས་པ་དང་། བོད་གཞུང་དང་བཀའ་མོལ་བྱུང་བའི་གནད་དོན་རྣམས་ཏར་ལན་གཏོང་དགོས་” ཞེས་འཁོད་ཡོད་པ་རེད།(288)

དེ་འདྲའི་འགལ་རྐྱེན་འོག་བོད་ཕྱོགས་ནས་ཡང་སྲིད་རིན་པོ་ཆེ་ལྷ་སར་གདན་འདྲེན་ཞུ་རྒྱུ་དེ་ཆེས་གཙོ་ཆེར་རྩིས་ཏེ། ༡༩༣༥ ཟླ་ ༡༢ ཚེས་ ༡༢ ཉིན་རྒྱལ་ཚབ་ར་སྒྲེང་གི་མཚན་ཐོག་ནས་བོད་སོག་ལས་ཁུངས་ལ་ཏར་འཕྲིན་ཞིག་བཏང་བའི་ནང་། "ཀྲུང་དབྱང་ནས་མི་སྣ་མངགས་ཏེ་མཉམ་ཞུགས་ཀྱི་གནད་དོན་ཡོངས་ཀྱི་ཐད། སྲིད་བློན་དང་བཀའ་ཤག་ལྷན་རྒྱས་བཀའ་བསྡུར་བྱུང་དོན་ལ། འོས་སྤྲུལ་གསུམ་གདན་འདྲེན་ཞུས་ཏེ་གསེར་བུམ་དཀྲུག་པའི་མཛད་སྒོའི་སྐབས། མི་དམངས་ལ་ཡིད་ཆེས་སླེབས་པ་དང་། གླིང་སློང་མི་ཡོང་ཆེད། མི་སྣ་མངགས་ཏེ་མཉམ་ཞུགས་བྱ་ཚོག འོན་ཀྱང་མིག་སྔར་ཀྲུང་དབྱང་གི་བོད་སྡོད་སྐུ་ཚབ་ཀྲང་ཞའི་སྤྱི་ཡོད་སྲུས་ཡིན་པས། ཁོང་ཉིད་བཅར་ན་འགྲིག་འདུས། ཡང་ན་འདུས་ཚབ་གཞན་བོད་དུ་མངགས་དགོས། གནད་དོན་དེ་གཉིས་གང་ལེགས། སྐབས་མཚམས་གོ་བསྡུར་ཞུས་ཏེ་ལན་འབུལ་རྒྱུ། ལྷ་ཟླའི་བཀའ་ལུང་ལྟར་ན། འདི་ལོ་འོས་སྤྲུལ་གསུམ་ག་བོད་དུ་མ་འབྱོར་ཚེ། ཏཱ་ལའི་བླ་མ་སྐུ་སྐྱེར་ལ་བཀྲ་མ་ཤིས་པའི་རྟགས་མཚན་ཤར། གནད་དོན་འདི་ཏ་ཙང་གིས་གལ་གནད་ཆེ་བས། འགན་བློས་མི་བཟོད་པར་བརྟེན། རེ་བར་སྔོན་ལ་མཚོ་སྔོན་གྱི་འོས་སྤྲུལ་དེ་མཚོ་སྔོན་སྲིད་གཞུང་ལ་བཀའ་བཏང་སྐུ་ཀེའུ་ཚང་རིན་པོ་ཆེ་སྐུ་འཁོར་བཅས་གང་མགྱོགས་བོད་དུ་ཐོན་རྒྱུར་བཀོད་མངགས་གནང་སྐྱོང་ཡོང་བ་ཐུགས་རྗེ་ཆེ་ཞུ།" ཞེས་གསལ་འདུག(289)

དེ་རྗེས་ཉིན་གྲངས་དྲུག་གི་རྗེས་པེ་ཅིང་དུ་བཅའ་སྡོད་བོད་ཀྱི་དོན་གཅོད་ཁང་གི་སྐུ་ཚབ་ངག་དབང་བསམ་གཏན་སོགས་ནས་ཟླ་ ༡༢ ཚེས་ ༡༥ ཉིན། བོད་སོག་ལས་ཁུངས་ལ་བཏང་གནས་ནང་། "དེ་ནས་སྔོན་དུ་ཏཱ་ལའི་བླ་མའི་ཡང་སྲིད་གསེར་བུམ་དཀྲུག་པའི་ཐབས་ལམ་ཁག་གསུམ་གྱི་དོན་ཚན་གསུམ་པའི་ནང་དོན་ལྟར། བོད་སོག་ལས་ཁུངས་ཀྱི་ཚོགས་གཙོས་ཐག་ཉེ་ས་ནས་ཀྲང་ཞའི་སྤྱི་ཡིས་འདུས་ཚབ་བྱས་ནས་ལས་དོན་བྱ་རྒྱུའི་ཐད་ལ། བོད་ཕྱོགས་ནས་རྒྱ་བོད་ཀྱི་མཛའ་བརྩེ་ཉིན་བཞིན་ཡག་པོ་ཡོང་ཐབས་ཆེད། ལྷག་བསམ་རྣམ་དག་གིས་དོན་ཚན་དེ་ཁས་ལེན་བྱ་རྒྱུ་ཡིན།" ཞེས་

གསལ། [290] གོང་གསལ་ཧྲར་འཕྲིན་དེ་དག་གི་ནང་དོན་ཐོག་ནས་སྐབས་དེའི་བོད་གཞུང་གིས་བོད་སོག་ལས་ཁུངས་ཀྱི་ཚོགས་གཙོ་ཞུའུ་ཀྲུང་ཞིན་གྱིས་སྲིད་བློན་ལས་ཁུངས་ལ་བསམ་འཆར་ཐབས་ལམ་ཁག་གསུམ་བཏོན་པའི་ཁྲིད་ནས། ཧུས་པ་ཆུང་ཤོས་ཧྲེ་ཐབས་ལམ་གསུམ་པ་དེ་མ་གཏོགས་ཁས་ལེན་གནང་མེད་པ་མ་ཟད། རྒྱ་ནག་ནས་སྐུ་ཚབ་ཡོང་མི་དགོས་པར། བོད་སོག་ལས་ཁུངས་ཀྱི་ཚོགས་གཙོའི་འཐུས་ཚབ་ལ་ལྷ་སར་ཡོད་པའི་རྒྱའི་ལས་བྱེད་ཀྲང་ཕའི་སྤྲི་ཡིས་འཐུས་པ་བྱ་རྒྱུའི་ཐག་གཅོད་བཀའ་གནང་བ་དེ་ནི་བོད་གཞུང་གིས་ཞུའུ་ཀྲུང་ཞིན་བོད་དུ་ཡོང་རྒྱུར་དངོས་ཤུགས་བརྒྱུད་གསུམ་ནས་བཀག་འགོག་དང་། དུས་མཚུངས་ཡང་སྲིད་གང་མགྱོགས་མཚོ་སྔོན་ནས་ལྷ་སར་ཐོན་ཐབས་ལ་འབད་བརྩོན་གནང་ཡང་གྲུབ་འབྲས་མ་སོན་སྐབས། མཐར་ཡང་སྲིད་གང་མགྱོགས་ལྷ་སར་འགྱོར་ཐབས་ལ་བར་ཆད་མི་ཡོང་ཆེད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༩ ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༢༣ ཉིན། བོད་ཀྱི་སྐུ་ཚབ་ངག་དབང་བསམ་གཏན་སོགས་ཀྱི་མིང་ཐོག་ནས་བོད་སོག་ལས་ཁུངས་ལ་ཧྲར་འཕྲིན་བཏང་དོན། ལྷ་ས་ནས་བོད་གཞུང་གི་ཧྲར་འཕྲིན་འབྱོར་དོན་ལྟར། "ད་ཆ་ཞུའུ་ཀྲུང་ཞིན་སྐུ་ངོ་མ་ལྷ་སར་ཐེབས་རྒྱུར་དགའ་བསུ་ཞུ་རྒྱུ་ཡང་། མཚོ་ལམ་བརྒྱུད་དེ་བོད་དུ་ཐེབས་དགོས། འོན་ཀྲུང་མ་ཐོན་གོང་ཀྲུང་དབྱང་སྲིད་གཞུང་ནས་མཚོ་སྔོན་ལ་ཧྲར་འཕྲིན་བཏང་སྟེ་ཀེའུ་ཚང་རིན་པོ་ཆེ་སོགས་གང་མགྱོགས་འོས་སྦྱོལ་བོད་དུ་གདན་ཞུ་ཐུབ་པ་དགོས་པ་དང་། ཞུའུ་ཀྲུང་ཞིན་བོད་དུ་མ་ཐོན་སྔོན་དུ་ཧྲར་འཕྲིན་གཏོང་དགོས་" ཞེས་སོགས་འཁོད་ཡོད་པ་རེད། [291]

བོད་གཞུང་ནས་ཞུའུ་ཀྲུང་ཞིན་མཚོ་ལམ་སྟེ་རྒྱ་གར་བརྒྱུད་དེ་ཡོང་དགོས་པའི་མཐའ་མའི་ཐག་གཅོད་བྱུང་མ་ཐག རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་རྒྱ་གར་ཨིན་གཞུང་ལ་ཐོངས་འཛིན་ཞུ་རྒྱུའི་ལས་གཞི་འགོ་བཙུགས། རྒྱ་གར་ཨིན་གཞུང་གིས་ཞུའུ་ཀྲུང་ཞིན་བོད་དུ་འགྲོ་བའི་དུས་ཚེས་དང་། མི་གྲངས་བཅས་སྔོན་དུ་གཏོང་དགོས་པ་དང་། བོད་གཞུང་དང་བཀའ་མོལ་ཞུས་ཏེ་མོས་མཐུན་བྱུང་ཆེ་ཐོངས་འཛིན་སྤྱོད་རྒྱུར་དཀའ་ངལ་མེད་ལུགས་

ཀྱི་ལན་སྤྲད་ཡོད་པས། གནད་དོན་དེས་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་བོད་ཐོག་བདག་དབང་ཡོད་ཟེར་བར་རྨ་ཁ་ཆེན་པོ་བཟོས་ཡོད་པ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད། འོན་ཀྱང་ཐབས་ཤེས་གཞན་མེད་སྐབས། ༡༩༣༩ ཟླ་ ༥ ཚེས་༢༢ཉིན་རྒྱ་ནག་ཕྱི་སྲིད་ལས་ཁུངས་ནས་ཨིན་ལན་དུ་བཅའ་སྒྲོད་རྒྱ་ནག་གཞུང་ཚབ་པར་གསང་ཏར་ཞིག་བཏང་བའི་ནང་། "བོད་སོག་ལས་ཁུངས་ཀྱི་ཚོགས་གཙོ་ལྷའུ་ཀྲུང་ཞིན་ཐེངས་འདིར་རྒྱ་གར་བརྒྱུད་བོད་དུ་འགྲོ་རྒྱུ་ནི། ཧྥ་ལའི་བླ་མའི་ཡང་སྲིད་གསེར་བུམ་དཀྲུག་པའི་མཛད་སྒོར་བཅར་རྒྱུ་ཁོ་ན་ལས། ཆབ་སྲིད་ཀྱི་དོན་དག་གང་ཡང་མེད། ལས་རོགས་ཚེས་སྐབས་བདེ་དང་། སྤྱིར་བཏང་གི་རྒྱལ་མཚམས་བརྒྱུད་རྒྱུ་ཁོ་ན་ཡིན་སྐབས། ཨིན་གཞུང་ཕྱི་སྲིད་ལས་ཁུངས་ནས་བརྩོན་པའི་དུས་ཚེས་དང་ཞིབ་གནས་དགོས་སྐོར་ཟེར་བ་དགོས་མཁོ་མ་མཐོང་། བསྐྱར་དུ་རྒྱ་གར་གཞུང་ལ་ཏར་འཕྲིན་བཏང་སྟེ་རྒྱལ་མཚམས་བརྒྱུད་རྒྱུར་སྐབས་བདེ་ཡོང་བ་ཞུ་དགོས།" ཞེས་མངགས།[292]

དུས་མཚུངས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་སྐུ་ཚབ་ཀྱིས་བོད་གཞུང་ལ་ཡང་མོས་མཐུན་ཏར་འཕྲིན་གང་མགྱོགས་གཏོང་དགོས་པའི་འབྲེལ་བ་ཡང་ཡང་བྱས་ཡོད་རུང་། ཀེའུ་ཚང་རིན་པོ་ཆེ་སྐུ་འཁོར་ད་དུང་ཡང་མཚོ་སྔོན་ནས་ཐོན་རྒྱུ་ཡིན་སྐབས། བོད་ཀྱི་ཕྱོགས་ནས་ཀྱང་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་སྐྱུལ་ལྕག་ཡང་ཡང་གནང་བ་ལྟར་རྒྱ་ནག་དབུས་གཞུང་ནས་ཀྱང་ཡང་ཡང་བཀོད་མངགས་གནང་མཐར། ཟླ་ ༨ ཚེས་ ༡༥ ཉིན་རྨ་བུ་ཕང་གིས་བོད་སོག་ལས་ཁུངས་ལ་ཏར་འཕྲིན་ཞིག་བཏང་བའི་ནང་ "འོས་སྐྱུལ་དེ་རིང་ཐོན་སོང་།" ཞེས་འཁོད་ཡོད།[293]

གལ་སྲིད་ལྷའུ་ཀྲུང་ཞིན་བོད་དུ་མ་འབྱོར་གོང་བོད་གཞུང་ནས་ཡང་སྲིད་ཁྲི་འདོན་གྱི་མཛད་སྒོ་སོགས་བསྐྱངས་ཚེ། རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་ཆེ་མཐོང་དང་ངོས་ལེན་མེད་པ། དེ་བཞིན་གོ་སྐབས་བཟང་པོ་ཞིག་ཤོར་རྒྱུ་ཡིན་པ་གསལ་པོ་ཤེས་ཀྱི་ཡོད་སྐབས་དེ་འདྲའི་གནས་སྟངས་འགོག་ཐབས་ཆེད། ཐབས་ལམ་གཞན་ཞིག་ནི་བོད་སོག་ལས་

ཁུངས་ཀྱི་བོད་དོན་སྡེ་ཚན་འགན་འཛིན་ཁུང་ཅིང་ཙུང་ (孔慶宗) ཁྲའུ་ཀྲང་ས་ལམ་ཐོག་བོད་དུ་མངགས་རྒྱུ་གཏན་འཁེལ། བོད་གཞུང་ནས་ཀེའུ་ཚང་རིན་པོ་ཆེ་སྐུ་འཁོར་མཚོ་སྔོན་ནས་ཕེབས་ཐོན་བྱུང་ཡོད་མེད་ཐད་ཐེ་ཚོམ་བྱུང་སྟེ། ཟླ་༧ ཚེས་༢༧ ཉིན། བོད་ཀྱི་སྐུ་ཚབ་ངག་དབང་བསམ་གཏན་སོགས་ནས་བོད་སོག་ལས་ཁུངས་ལ་ཏར་འཕྲིན་ཞིག་བཏང་དོན། "བཀའ་ཤག་ནས་ཏར་ཡིག་ཕེབས་དོན་ལ། (༡) ཁུང་ཁྲའུ་ཀྲང་བོད་དུ་ཕེབས་རྒྱུའི་ཐད། མདོ་སྤྱིར་སྲུང་སྐྱོབ་ཡོད་པའི་བཀའ་རྒྱ་བཏང་ཟིན་པ་དང་། (༢) ཟི་ལིང་ནས་འོས་སྤྱུལ་ཐོན་ཚེས་ཀེའུ་ཚང་རིན་པོ་ཆེ་ནས་ཏར་ལན་མ་འབྱོར་སྐབས། དངོས་དོན་གང་ཡིན་དོགས་གཞིར་གྱུར་བས། རེ་བར་ཀྲུང་དབྱང་བརྒྱུད་ཏར་འཕྲིན་ནན་པོ་བཏང་སྟེ་ཞབས་སྐྱུལ་ཡོད་པ་དང་། མདོ་དོན་ག་དུས་ཐོན་རྒྱུ་བཅས་སྲིད་གཞུང་ནས་གནས་ཚུལ་ངོ་མ་བརྟག་ཞིབ་ངེས་པར་དུ་གནང་སྐྱོང་ཡོད་པ" ཞེས་འཁོད་ཡོད།[294]

ཀེའུ་ཚང་རིན་པོ་ཆེ་སྐུ་འཁོར་བཅས་མཚོ་སྔོན་ནས་ཐོན་ཟིན་རྗེས། བོད་གཞུང་བཀའ་ཤག་ནས་ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༢༠ ཉིན་ཝུའུ་ཀྲུང་ཞིན་ལ་ཏར་འཕྲིན་ཞིག་བཏང་བའི་ནང་། "སྐུ་ཉིད་ཀྱིས་གཙོས་ལས་བྱེད་གྲངས་ ༡༨ དང་། ཞབས་ཕྱི་མི་གྲངས་ ༥ བཅས་ཕྱི་ཟླ་ ༩ པའི་ཚེས་ཤར་ལ་ཐོན་རྒྱུ་དང་། ཕྱི་ཟླ་ ༡༡ ནང་རྒྱ་གར་བརྒྱུད་བོད་དུ་འབྱོར་རྒྱུའི་གནས་ཚུལ་འབྱོར་བར་དགའ་སྤྲོ་ཆེ། མི་འགྲོའི་ཐད་དགོས་ངེས་མི་སྣ་འཁྲིད་པ་ཕུད། དེ་མིན་མི་སྣ་འཕར་འཐོལ་འཁྲིད་གནང་མེད་པ་ཞུ། དེ་ལྟར་མ་བྱུང་ཚེ་སེར་སྐྱ་དཔོན་རིགས་རྣམས་དོགས་པ་ཡོད་རྒྱུར་ངེས་པས། ངོས་ནས་སྐུ་ཉིད་ལ་ཞུ་རྒྱུར་ཞིབ་འཇུག་གནང་སྐྱོང་ཡོད་པ་ཞུ།" ཞེས་བོད་གཞུང་ནས་མི་འགྲོའི་ཐད་བཀག་བསྡོམས་ནན་པོ་གནང་།[295]

ཝུའུ་ཀྲུང་ཞིན་འཁོར་བཅས་ཀྱི་ཐོངས་འཛིན་ ༡༩༣༩ ཟླ་ ༨ ཙམ་ནས་ཞུ་རྒྱུའི་ལས་གཞི་འགོ་འཛུགས་ཟིན་ཡང་། བོད་གཞུང་ནས་རྒྱ་གར་ཨིན་གཞུང་ལ་མོས་མཐུན་ཏར་

འཕྲིན་བཏང་མེད་སྐབས། བོད་གཞུང་ལ་ཞབས་སྐྱལ་ཡང་ཡང་ཞུས་འབྲས་སུ། ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༡ ཉིན། སྲིད་སྐྱོང་རྭ་སྒྲེང་གི་མཚན་ཐོག་ནས་ལྷུའུ་ལ་ཏར་འཕྲིན་ཞིག་བཏང་ངོན། "སྐུ་ཉིད་ཀྱིས་གཙོས་མི་གྲངས་ ༡༩ རྒྱ་གར་བརྒྱུད་བོད་དུ་ཕེབས་རྒྱུར། ངོས་དང་བཀའ་ཤག་ནས་རྒྱ་གར་ཨིན་གཞུང་ལ་ཕེབས་ལམ་དུ་རོགས་རམ་ཡོང་བའི་ཏར་འཕྲིན་བཏང་ཟིན་པས་བློ་འཚབ་གནང་མི་དགོས་"(296) ཞེས་འཁོད་ཡོད། ཏར་འཕྲིན་འདི་བཞིན་ཟླ་ ༤ ཚེས་ ༣༡ ཉིན་བཏང་པས། ལྷུའུ་འཁོར་བཅས་ཀྱི་ཐོངས་འཛིན་དུས་ཐོག་མ་ཐོན་སྐབས། བོད་དུ་བསྐྱོད་རྒྱུའི་དུས་ཚོད་ཕྱི་ཟླ་ ༡༠ པའི་ཟླ་དཀྱིལ་བར་ཕྱིར་འགྱངས་བྱ་གཏན་འཁེལ། ཟླ་ ༡༠ ཚེས་ ༥ ཉིན་ཐོངས་འཛིན་ཐོན་པའི་ལན་འབྱོར་བ་དང་། ཟླ་ ༡༠ ཚེས་ ༢༡ ཉིན་ལྷུའུ་འཁོར་བཅས་གྲུང་ཆིང་ནས་ཐོན་ཏེ་ཧོང་ཀོང་དང་། འབར་མ། རྒྱ་གར་བཅས་མཁའ་ལམ་དང་། རྒྱ་གར་ནས་བོད་དུ་ས་ཐོག་བརྒྱུད་ ༡༩༤༠ ཟླ་ ༡ ཚེས་ ༡༥ ཉིན་ལྷ་སར་འབྱོར། དེ་ཉིན་སྲིད་སྐྱོང་རྭ་སྒྲེང་རིན་པོ་ཆེས་སྐུ་ཚབ་མངགས་ཏེ་ཕེབས་བསུ་གནང་བ་ལས་སྲིད་སྐྱོང་སྐུ་ངོ་མ་ཕེབས་བསུར་ཕེབས་མེད། གཞན་ཡང་ལྷུའུ་ཀྲུང་ཞིན་གྱི་ཉིན་ཐོ་ནང་།

"ཟླ་ ༡ ཚེས་ ༡༤ གནམ་གཤིས་དྭངས། ཉིན་གུང་གོང་ཆུ་ཚོད་བཅུ་གཅིག་ཐོག་རྭ་སྒྲེང་ཧོ་ཐོག་ཐུ་མཇལ་ཁ་ཞུས། གུས་ནས་ཁ་བཏགས་ཕུལ། ཁོང་ནས་ཀྱང་ཕྱིར་སྣལ་གནང་། ལས་རོགས་ཚོས་ངའི་རྗེས་ལ་གུས་འདུད་ཞུས།"(297) ཞེས་གསལ་བ་དེའི་ཐོག་ནས། ཅི་སྟེ་དབུས་དང་ས་གནས་ཀྱི་འབྲེལ་བ་ཞིག་ཡིན་ན། ས་གནས་ཀྱི་དཔོན་རིགས་སྲིད་སྐྱོང་རྭ་སྒྲེང་རིན་པོ་ཆེས་དབུས་གཞུང་གི་སྐུ་ཚབ་ལྷུའུ་འཁོར་བཅས་པར་ཕེབས་བསུར་བཅར་དགོས་པ་དང་། དེ་བཞིན་དབུས་གཞུང་གི་དཔོན་རིགས་བཞུགས་གནས་སུ་ཕར་བཅར་དགོས་ངེས་ཀྱང་། དེ་ལྟར་མ་ཡིན་པར་ཕེབས་བསུར་སྐུ་ཚབ་མངགས་གནང་བ་དང་། ལྷུའུ་སྐུ་འཁོར་གྱིས་སྲིད་སྐྱོང་རྭ་སྒྲེང་ཚུར་མཇལ་བར་ཕེབས་ཡོད།

ཏཱ་ལའི་བླ་མ་སྐུ་ཕྲེང་ ༡༤ ངོས་འཛིན་ཞུས་པ།

“ས་ཡོས་ ༡༩༣༩ ཟླ་ ༦ ཚེས་ ༢༨ ཉིན་རྩེ་གཟིམ་ཚུང་བདེ་ལྡན་འཁྱིལ་དུ་བོད་ལྗོངས་ཚོགས་འདུ་རྒྱས་འཛོམས་གནང་སྐེ། མདོ་སྨད་ཨ་མདོ་སྐུ་འབུམ་དགོན་དང་ཉེ་བའི་སྟག་འཚེར་ཞེས་སོ་ནམ་པའི་གྲོང་གསེབ་ཚུང་ངུ་ཞིག་ཏུ་ཕྱི་བྱ་ཟེར་བའི་ཁྱིམ་ཚང་གི་ཡབ་ཆོས་སྐྱོང་ཚེ་རིང་དང་། ཡུམ་བསོད་ནམས་འཚོ་ (བདེ་སྐྱིད་ཚེ་རིང་) གཉིས་ལ་རབ་བྱུང་བཅུ་དྲུག་པའི་ཤིང་ཕག་ཟླ་ ༥ ཚེས་ ༥ ཉིན་འཁྲུངས་པའི་སྲས་ལྷ་མོ་དོན་གྲུབ་དེ་བཞིན་སྐུ་གོང་མའི་ཡང་སྲིད་དུ་ངོས་འཛིན་ཐག་གཅོད་གནང་བ་དང་། ཡང་སྲིད་མཆོག་སྤྲུལ་རིན་པོ་ཆེ་སྔོན་འཁོར་རྣམས་གདན་ས་ཆེན་པོ་སྐུ་འབུམ་ནས་ཕེབས་ཐོན་གྱིས་ད་ཆ་བོད་ཀྱི་ས་ཐོག་ཏུ་བདེ་ཕེབས་གྲུབ་”(298) ནས་གསལ་བསྒྲགས་གནང་བ་དེ་ནི་གཞུང་འབྲེལ་ཐོག་ཡོངས་ཁྱབ་ཕྱིར་བསྒྲགས་གནང་བ་ཐོག་མ་དེ་རེད།

འོན་ཀྱང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བརྗོད་པའི་རྒྱབ་ཤ་དཀར་པོའི་ཡིག་ཆའི་ནང་། “༡༩༤༠ ལོའི་ཟླ་ ༢ ཚེས་ ༥ ཉིན། རྒྱལ་དམངས་སྲིད་གཞུང་ (༡༩༡༢ ནས་ ༡༩༤༩) གིས་གཞུང་ཡིག་ཨང་ ༨༥༨ པ་ཡི་བཀའ་རྒྱ་བཏང་སྐེ་མཚོ་སྔོན་ཞིང་ཆེན་སྐུ་འབུམ་རྫོང་སྟག་འཚེར་ཞེས་པའི་སར་རང་ལོ་ ༥ ནུ་སོན་པའི་བུ་ཚུང་ལྷ་མོ་དོན་གྲུབ་ཉིད་ཏཱ་ལའི་བླ་མ་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་གསུམ་པའི་ཡང་སྲིད་དུ་ཆོག་མཆན་གནང་བ” ཞེས་གསལ་བ་དེ་ནི་དངོས་ཡོད་གནས་ཚུལ་དང་ནང་འགལ་ཡིན། ལྷག་དོན་དུས་ཚེས་ཀྱི་ཆ་ནས་བཤད་ཀྱང་བདེན་པ་མིན་པ་གསལ་པོ་ར་སྟོན་བྱེད་ཐུབ།

དོན་དམ་དུ་སྟག་འཚེར་ལ་འཁྲུངས་པའི་འོས་སྤྲུལ་ལྷ་སར་མ་འབྱོར་གོང་བོད་གཞུང་ནས་ནང་དོན་དུ་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་གསུམ་པའི་ཡང་སྲིད་དུ་ངོས་འཛིན་གཏན་འཁེལ་གནང་ཟིན་པ་དང་གཅིག གོང་ཞུས་དམག་དཔོན་ཅང་ཧྲིང་ལེན་གྱིས་ ༡༩༣༨ ཟླ་ ༣ ཚེས་ ༣༡ ཉིན་བོད་སོག་ལས་ཁུངས་ལ་གསང་ཏར་བཏང་བའི་ནང་། “བོད་ལྷ་ས་སྲིད་གཞུང་ནས་སྤུ་ལོ་ཀེའུ་ཚང་རིན་པོ་ཆེ་སོགས་མཆོད་སྔོན་ཁྲུལ་དུ་ཏཱ་ལའི་བླ་མའི་ཡང་

སྲིད་རྩད་གཅོད་དུ་འགྲོར་བ་སྐྱ་འབུམ་ཉེ་འཁྲིས་ནས་རྙེད་སོན་བྱུང་ཡོད་པ་དང་། དུས་ཡུན་ལོ་ཕྱེད་ཙམ་འགོར། ལྷ་སའི་མོ་ལུང་དང་ཞིང་གཤེགས་པཎ་ཆེན་བླ་མས་རྩད་ཞིབ་གནང་བ་ལྟར་ཏཱ་ལའི་བླ་མའི་ཡང་སྲིད་དུ་ངོས་འཛིན་བྱས་” ལུགས་གསལ།(299)

ཇོམ་པ་པོ་ཡ་ཏན་ཀྲང་གིས་བྲིས་པའི་ <<ཏཱ་ལའི་བླ་མའི་རྣམ་ཐར་>> ཞེས་པའི་གླེང་བརྗོད་ནང་། “འཐབ་རྩོད་ཀྱི་དགོས་མཁོར་སྤྲིག་འཛུགས་ནས་ང་རང་ལ་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་སྐོར་གྱི་དེབ་གཅིག་འབྲི་དགོས་པ་ལྟར་” ཞེས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་ལངས་ཕྱོགས་དང་མཐུན་པར་བྲིས་པའི་དེབ་དེའི་ནང་གསལ་དོན། “ཕྲུའུ་ཀྲུང་ཞིན་ ༡༩༣༩ ལོའི་ཟླ་ ༡༢ པར་ལྷ་ས་འབྱོར་སྐབས་བཀའ་ཤག་དང་སེར་སྐྱ་མི་དམངས་ཀྱི་དགའ་བསུ་གཟབ་རྒྱས་ཐོབ་པ་རེད། ཁོ་པ་ལྷ་སར་འབྱོར་རྗེས་ཡང་སྲིད་ཀྱི་གནད་དོན་འགྱུར་ལྡོག་བྱུང་བ་སྟེ། སྔར་ཡོད་ཁྲེའུ་གསུམ་ནས་སྐབས་དེར་སླེབས་དུས་གཅིག་ལས་ལྷག་མེད་པ་རེད་” ཅེས་དང་།(300) དེ་བཞིན་སྐབས་དེ་དུས་ཕྲུའུ་ཀྲུང་ཞིན་མཉམ་དུ་ལྷ་སར་འབྱོར་བའི་དྲུང་ཡིག་ཀྲུའུ་ཧྲའོ་དབྱི་ཡིས་བྲིས་པའི་ <<ལྷ་ས་ནས་མཐོང་ཐོས་བྱུང་བའི་གནས་ཚུལ་ཐོ་བཀོད་>> ཅེས་པའི་ནང་བཀོད་དོན། “དེ་ནས་ཕྱོགས་གཉིས་ཀྱིས་དཔོན་རིགས་བཏང་ནས་གྲོས་བསྡུར་ཡང་ཡང་བྱས་རྗེས་གཞི་ནས་གསེར་བུམ་དཀྲུག་འདོན་མི་དགོས་པ་བྱས་ཆོག་པའི་སྔོན་འགྲོའི་ཆ་རྐྱེན་གཉིས་གཏན་འཁེལ་བྱས་པར། (དང་པོ་) ཕྲུའུ་ཀྲུང་ཞིན་རང་ཉིད་ཀྱིས་སྔོན་ལ་ཁྲེའུ་དེ་མངོན་ཤེས་ཤིན་ཏུ་གསལ་བ་ཞིག་དངོས་གནས་ཡིན་མིན་ལྟ་ཞིབ་བྱེད་དགོས་པ་དང་། (གཉིས་པ་) ར་སྒྲེང་རྗེ་ཐོག་ཐུས་ཀྲུང་དབྱང་ལ་གསེར་བུམ་དཀྲུག་འདོན་གྱི་འགྲོ་ལུགས་ལྟར་བྱེད་མི་དགོས་པ་ཞུ་རྒྱུའི་ཞུ་ཡིག་དངོས་གཞི་ཞིག་འབུལ་དགོས་པ་ཡིན་ཅིང་། དོན་དག་དེ་གཉིས་ར་སྒྲེང་རྗེ་ཐོག་ཐུས་དང་ལེན་བྱེད་རྒྱུ་ཁས་བླངས་པ་རེད་” ཅེས་ཡ་ཏན་ཀྲང་གིས་ཀྱང་དེ་ལྟར་ལུང་འདྲེན་བྱས་འདུག(301)

ཝུའུ་ཀུང་ཞིང་ལྷ་སར་བཞུགས་རྒྱུན་རིང་སྤྱི་པོ་བྱུང་མེད་མོད།

བོད་སོག་ལས་ཁུངས་ཀྱི་ཚོགས་གཙོ་ཝུའུ་ཀུང་ཞིན་གྱི་ཉིན་ཐོ་དང་། སྐབས་དེའི་རྒྱ་ནག་གི་ཏར་འཕྲིན་ཁག་གི་ནང་དོན་གཞི་ལ་བཞག་སྟེ་ག་ཤམ་གསལ་གནད་དོན་ཕྱོགས་བསྡོམས་ཞུས་པར། ཝུའུ་ལྷ་སར་འབྱོར་རྗེས་དོན་དངོས་ཀྱི་གནས་སྟངས་ཚང་མ་སྔོན་མ་བསམ་པ་ནང་བཞིན་མིན་པར་འགྱུར་བ་ཕྱིན་ཡོད་སྟབས། ཕྱོགས་གཉིས་ཀས་སོ་སོའི་ལངས་ཕྱོགས་བརྟན་བཟུང་བྱས་ཤིང་། རྒྱ་ཡིག་གི་ཡིག་ཚགས་ནང་འཁོད་པ་ལྟར་ན་མཐར་ཕན་ཚུན་གོ་བསྡུར་བྱས་པའི་འབྲས་བུར། ཝུའུ་ངོ་ཚ་ཁ་སྐྱེངས་མི་བྱུང་ཆེད་བོད་གཞུང་ནས་རྒྱ་གཞུང་ལ་གསེར་བུམ་དཀྲུག་འདོན་མི་དགོས་པ་ཡོད་པའི་ཡི་གེ་ཞིག་གཏོང་རྒྱུ་བྱས་ལུགས་གསལ་ཡང་། ཝུའུ་ཡིས་བརྗོད་བབས་ལྟར་ན་སྲིད་སྐྱོང་ར་སྒྲིང་གི་མཚན་ཐོག་ནས་ ༡༩༩༠ ཟླ་ ༡ ཚེས་ ༢༨ ཉིན་ཡི་གེ་རིང་པོ་ཞིག་འབྱོར་བའི་ནང་དོན་གཙོ་བོ་ནི། ཚུང་སྲིད་རིན་པོ་ཆེ་ཇི་ལྟར་ངོས་འཛིན་གནང་བའི་བརྒྱུད་རིམ་ཆ་ཚང་ཞིབ་ཅིང་ཕྲ་བ་བཀོད་ཡོད་པ་དང་། ཡི་གེ་དེའི་མཇུག་ཏུ་ "མི་མང་རྣམས་སེམས་མཐུན་བློ་ཁ་མཚུངས་སྟབས། གསེར་བུམ་དཀྲུག་དགོས་དོན་མེད་པས། སྔོན་མའི་ལུགས་སྲོལ་ལྟར་དབུ་སྐྲ་གཙུག་ཕུད་བཞེས་ཟིན། དེ་སྐོར་ཀྲུང་དབྱང་སྲིད་གཞུང་ལ་སྙན་སེང་ཞུས་ཟིན་པ་ཡིན། གནས་ཚུལ་ཆོས་རྒྱལ་ཆེན་པོའི་བཀའ་ལུང་ལྟར་ལུགས་འབྲུག་ལོར་གསེར་ཁྲི་མངའ་གསོལ་གྱི་ཆེས་ཆ་བཟང་བས། བོད་ཟླ་དང་པོའི་ཚེས་བཅུ་བཞི་ཉིན་གསེར་ཁྲི་མངའ་གསོལ་གྱི་མཛད་སྒོ་བསྐྱངས་རྒྱུ་ཐུགས་གཏན་འཁེལ་བས། གནས་ཚུལ་དེ་དག་ཀྲུང་དབྱང་སྲིད་གཞུང་ལ་ཇི་ལྟར་སྙན་སེང་ཞུ་དགོས་མིན་སྙན་སྒྲོན་ཡོང་བ་ཞུ།"(302) ཞེས་གསལ་བ་ཙམ་ལ་གཞིགས་ན། ཡི་གེའི་ནང་དོན་འགོ་ནས་མཇུག་བར་གྱི་ནང་དོན་རྣམས་བོད་མི་རང་ནས་གནས་ཚུལ་ཐག་གཅོད་ཟིན་པ་དེ་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་ཤེས་རྟོགས་ཙམ་ལས། གསེར་བུམ་དཀྲུག་འདོན་བྱ་མི་དགོས་པའི་རེ་སྐུལ་ལམ་ཚིག་མཚན་ཞུས་པའི་ཡི་གེ་ཞིག་ཡིན་པ་གོང་གསལ་ཏར་འཕྲིན་གྱི་ཚིག་དོན་གོང་འོག་གང་ཐད་ནས་མཐོང་རྒྱུ་མེད། མ་ཟད་འདིར་དོ་

སྣང་བྱེད་དགོས་པ་ཞིག་ལ། ཡི་གེ་འདི་བོད་ཡིག་ཐོག་བྲིས་ནས་ལྷུའུ་ཀྲུང་ཞིན་ལ་སྐྱེལ་བར་བཏང་བ་དང་། ལྷུའུ་ཡི་གཞམ་འོག་ལས་བྱེད་ཀྱིས་རྒྱ་ཡིག་ཐོག་སྒྱུར་བ་ཞིག་ཡིན་པ་སྟེ། <<ཏཱ་ལའི་བླ་མ་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་གསུམ་པའི་དགོངས་རྫོགས་མཆོད་འབུལ་དང་ཏཱ་ལའི་བླ་མ་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་བཞི་པའི་ཡང་སྲིད་གསེར་ཁྲི་མངའ་གསོལ་གྱི་ཡིག་ཚགས་ཕྱོགས་འདེམས་>> ཀྱི་དེབ་ནང་གོང་གསལ་སྲིད་སྐྱོང་རྭ་སྒྲེང་རིན་པོ་ཆེའི་ཡི་གེ་འདི་རྒྱ་སྒྱུར་གྱི་མིང་ཚིག་འགའ་ཤས། བོད་ཡིག་གི་མ་ཡིག་དང་མི་མཐུན་པ་ཁག་དཔེ་དེབ་ཕྱོགས་སྒྲིག་བྱེད་མཁན་གྱིས་དེབ་ཀྱི་གཞམ་འོག་ཏུ་མཆན་འགྲེལ་བཀོད་ཡོད་པའི་ཁོངས་ "གསེར་བུམ་དཀྲུག་དགོས་དོན་མེད་པ་" ཞེས་པའི་མིང་ཚིག་དེ་ "ཟན་རིལ་སྒྲིལ་དགོས་དོན་མེད་པ་" ཞེས་པར་ཡིག་སྒྱུར་དགོས་པའི་ཟུར་མཆན་བཀོད་འདུག གཞན་ཡང་གོང་བརྗོད་རྭ་སྒྲེང་རིན་པོ་ཆེའི་ཡི་གེ་དེར་ལྷུའུ་ནི་བློ་ཁ་རྩ་བ་ནས་ཁེངས་པ་ཞིག་བྱུང་མེད་པ་སྟེ། ཟླ་ ༧ ཚེས་ ༢༨ ཉིན་གྱི་ལྷུའུ་ཡི་ཉིན་ཐོའི་ནང་བཀོད་དོན། "གཞུང་ཡིག་འདི་ད་བར་ནར་འགྱངས་བྱུང་སྟེ་གཞི་ནས་འཁྱོར། ཡ་མཚན་དགོས་པ་ཞིག་ལ། ཡི་གེ་འདིར་མགོ་མཇུག་མེད་པ་དང་། གཞུང་ཡིག་ཆེས་སླ་བཅོས་ཡིན་པས། གྲུས་པས་བལྟ་སྐབས་ཏང་སངས་དགོས་པ་མཐོང་། དེ་མ་ཉིད་དུ་ཡི་གེ་སྐྱེལ་བར་ཡོང་མཁན་ལ་ཚིག་རྩུབ་པོས་ལན་སློག དེ་ནི་ལྷག་བསམ་རྩ་བ་ནས་མེད་པ་ཞིག་རེད། གྲུས་པར་མཐོང་ཚུང་བྱས་པ་མཚོན་པས། ངོས་ཉལ་ཆས་བསྡུས་ཏེ་ཐོན་ཆོག་ཆོག་ཡིན། རྒྱ་ཡན་དུ་གཏོང་ཐབས་དཀའ་བས། དེ་ལྟར་ལས་བྱེད་ཀྲང་ཞའི་སྤྱི་ལ་ཡི་གེ་འདི་བཀུར་ནས། ཡི་གེའི་མགོ་མཇུག་ཁ་སྟོན་དང་། རྭ་སྒྲེང་རིན་པོ་ཆེའི་ལས་ཐམ་ཕབ་དགོས་པར་མངགས།"(303) ཞེས་གསལ་བ་ལྷུའུ་རང་ཉིད་ལ་བོད་གཞུང་ནས་ཆེ་མཐོང་ཇི་ཙམ་འཛིན་ཡོད་མེད་དང་། གཞུང་འབྲེལ་གྱི་ཡི་གེའི་རྣམ་པ་ཞིག་མེད་པ་ལྷུའུ་ལ་ཚོར་ཤུགས་དྲག་པོ་བྱུང་ཡོད། ལྷུའུ་ཀྲུང་ཞིན་གྱིས་ཉིན་དེའི་དགོང་དྲོར་གོང་བརྗོད་སྲིད་སྐྱོང་རྭ་སྒྲེང་གི་ཕྱག་བྲིས་དེ་ལ་གཞི་བཞག་སྟེ་ཡིག་ཟིན་ཞིག་བཏབ་རྗེས་ ༡༩༨༠ ཟླ་ ༧ ཚེས་ ༢༥ ཉིན། རྒྱ་ནག་ཀྲུང་དབྱང་སྲིད་གཞུང་ལ་གསེར་བུམ་

དཀྲུག་འདོན་མི་དགོས་པའི་གསང་ཧར་ཕྱུལ་བའི་ནང་འཁོད་དོན། “ངོས་ལྷུའུ་ཀྲུང་ཞིན་གྱིས་འོས་སྤྱུལ་གྱི་རྟགས་མཚན་ཁག་ལ་བསྐྱར་ཞིབ་བྱས་པར། ཚང་མ་བདེན་པ་ཡིན་འདུག་པས། རྒྱལ་སྲིད་གཞུང་ལས་ཁང་ནས་བཀའ་རྒྱ་གནང་སྐྱོང་ཡོད་པའི་སྐན་སེང་ཡོང་བ་ཞུ། ཆུང་སྲིད་ལྷ་མོ་དོན་གྲུབ་ཏཱ་ལ་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་བཞི་པར་བསྐོ་གཞག་གི་ཆོག་མཆན་ཐོབ་ཆེ། གསེར་ཁྲི་མངའ་གསོལ་གྱི་གྲ་སྒྲིག་དུས་ཐོག་བྱེད་བདེ་པོ་ཡོང་རྒྱུར། གལ་པོ་ཆེ་ལ་ནན་ཏན་གྱིས་ཞུས་པ་ཡིན།”(304) ཞེས་པ་དེ་ནི་ལྷུའུ་རང་ཉིད་ཀྱི་ལས་དོན་གྲུབ་འབྲས་ཐོན་པ་སྟོན་ཆེད་རྒྱ་ནག་དབུས་གཞུང་མགོ་སྐོར་བཏང་བ་ཞིག་ལས། སྲིད་སྐྱོང་རྭ་སྒྲེང་གིས་གནང་བའི་ཡང་སྲིད་རྩད་གཅོད་ཀྱི་ཞིབ་ཕྲའི་ཡི་གེའི་ནང་གསེར་བུམ་དཀྲུག་འདོན་མི་དགོས་པ་ཞུ་བའི་ཚིག་བརྗོད་གང་ཡང་མཐོང་རྒྱུ་མེད་པ་མ་ཟད། བོད་ཡིག་མ་ཡིག་ནང་ “ཟན་རིལ་སྒྲིལ་དགོས་དོན་མེད་པ་” ཞེས་གསལ་བ་དེ། རྒྱ་ཡིག་ནང་ “གསེར་བུམ་དཀྲུག་དགོས་དོན་མེད་པ་” ཞེས་བསྒྱུར་བཅོས་བཏང་ཡོད་པར་མ་ཟད། ལྷུའུ་ཡིས་གོང་གསལ་སྐན་ཞུའི་མཇུག་ཏུ་འཁོད་དོན། སྲིད་སྐྱོང་རྭ་སྒྲེང་གི་ཡི་གེ་དེ་ཤིན་ཏུ་རིང་བས་འདིར་ཆ་ཚང་བཀོད་ཐུབ་མ་སོང་ཞེས་དང་། གཞན་ཡང་རྭ་སྒྲེང་རིན་པོ་ཆེས་གནང་བའི་གཞུང་འབྲེལ་ཡི་གེ་དེར་མགོ་མཇུག་ཁ་སྟོན་དང་། རྭ་སྒྲེང་རིན་པོ་ཆེའི་ལས་ཐམ་ཕབ་དགོས་པར་མངགས་ཞེས་གསལ་ཡང་། རྗེས་སོར་ལྷུའུ་ཡི་དགོས་དོན་ལྟར་མགོ་མཇུག་ཁ་སྟོན་གནང་བའི་ཁ་གསབ་ཡི་གེ་ཞིག་གནང་མེད་པ་གསལ་པོ་རེད་འདུག གང་ཡིན་ཟེར་ན་ཞིབ་ཅིང་ཕྲ་བའི་ལྷུའུ་ཡི་ཉིན་ཐོ་དང་ཡིག་ཚགས་ཕྱོགས་སྒྲིག་གི་དེབ་ནང་ཡི་གེ་དེར་མཇུག་སྟོན་བྱས་ཡོད་སྐོར་ཟུར་ཙམ་ཡང་མཐོང་རྒྱུ་མེད། དེ་བས་དགོད་བྲོ་བ་ཞིག་ལ། ལྷུའུ་ཡིས་རྒྱ་ནག་དབུས་གཞུང་ལ་“འོས་སྤྱུལ་ལ་བསྐྱར་དུ་རྩད་ཞིབ་བྱས་” ཞེས་གསལ་ཡང་། སྐབས་དེའི་དུས་སུ་ལྷུའུ་ཡིས་ཡང་སྲིད་ཆོག་སྤྱུལ་རིན་པོ་ཆེ་ད་དུང་དངོས་སུ་མཇལ་རྒྱུ་ཡིན་པ་རེད།

ཡ་ཧན་ཀྲང་གིས་བྲིས་པ་ལྟར་ན། “འོན་ཀྲང་ཁྲེའུ་ལ་ལྟ་ཞིབ་བྱེད་རྒྱུའི་གནད་དོན་ཐད་ལ་ཡང་བར་ཆད་བྱུང་ཡོད་པ་རེད། ལྷུའུ་ཀྲུང་ཞིན་གྱིས་ནོར་བུ་གླིང་ཁར་མི་བཏང་ནས་

སྐུ་བཙར་མཁན་ཆེན་ལ་དོན་དེའི་སྐོར་བཤད་སྐབས་སྐུ་བཙར་མཁན་ཆེན་གྱིས་ཏཱ་ལའི་བླ་མའི་ཡང་སྲིད་བསྐལ་བཟང་པོ་བྲང་དུ་ཁྲི་འདོན་ཞུ་སྐབས་ལྷུའུ་ཀྲུང་ཞིན་བསྐལ་བཟང་པོ་བྲང་དུ་མཇལ་ཁ་ཞུ་བར་ཡོང་དགོས་ཞེས་བཤད་པ་མ་ཟད། བསྐལ་བཟང་པོ་བྲང་དུ་ཁྲི་འདོན་ཞུ་རྒྱུ་དེ་བོད་ལྗོངས་མི་དམངས་ཚོགས་ཆེན་གྱིས་གྲོས་ཐག་བཅད་པ་ཞིག་ཡིན་ལ། བསྐལ་བཟང་པོ་བྲང་དུ་མཇལ་ཁ་ཞུ་རྒྱུ་དེའང་བོད་ལྗོངས་ཀྱི་རྒྱུན་སྲོལ་ཞིག་ཡིན། ཞེས་བཤད་ཐོག དོན་དེ་མི་དམངས་ཚོགས་ཆེན་གྱིས་ཐག་བཅད་པ་ཞིག་ཡིན་པས་སྒྱུར་བཅོས་བྱས་མི་ཆོག་ཅེས་བཤད་ཡོད་པ་རེད། དེའི་གོ་དོན་ནི་ལྷུའུ་ཀྲུང་ཞིན་ལ་ཁྲེའུར་ལྟ་ཞིབ་བྱེད་རྒྱུའི་དབང་ཆ་མེད་ཟེར་བ་དེ་རེད། ང་ཚོས་སྐུ་བཙར་མཁན་ཆེན་དང་འབྲེལ་ཐུག་བྱས་པའི་གནས་ཚུལ་དེ་སྐུ་ཞབས་ལྷུའུ་ལགས་ལ་ཞུས་སྐབས་ཁོ་ཏ་ཅང་མི་དགའ་བར་གྱུར་ནས་དགོན་མཆོག་འབྱུང་གནས་མདུན་དུ་བོས་ཏེ་གནས་ལུགས་ཆེན་པོ་གསུང་སྐབས་གསུང་བཙན་པོའི་ཐོག་ནས་ཁོ་པར་འཕྲལ་དུ་ར་སྒྲེང་རྟོ་ཐོག་ཐུ་ལ་བརྒྱུད་བཤད་བྱས་ཏེ་ངེས་པར་དུ་སྔར་གྲོས་ཐག་བཅད་པ་ལྟར་བྱེད་དགོས། གལ་སྲིད་དེ་ལྟར་མ་བྱས་ན་ཀྲུང་དབྱང་གི་མི་སྣ་ཚང་མ་འགྲོད་མེད་དུ་བོད་ལྗོངས་ནས་ཕྱིར་ལོག་ངེས་ཡིན་ཞེས་གསུངས་སོང་། འགྱུར་ལྡོག་ཐེངས་དེ་བྱུང་རྗེས་ར་སྒྲེང་རྟོ་ཐོག་ཐུའི་རྣམ་འགྱུར་ལམ་སང་འཛམ་དུ་ཕྱིན་ཏེ་དེའི་ཕྱི་ཉིན་བཞུགས་སྒར་དུ་དཔོན་པོ་བཏང་ནས་དགོངས་དག་ཐུགས་བདེན་ཞུས་སྐབས་སྐུ་བཙར་མཁན་ཆེན་གྱིས་གནས་ཚུལ་དངོས་མ་ཤེས་པར་གོ་ནོར་ཐེབས་པ་རེད། སྐུ་ཞབས་ལྷུའུ་ལགས་ཀྱིས་མཇལ་འཕྲད་གནང་རྒྱུའི་ཆེས་གྲངས་དང་ས་ཆ་དམིགས་འཛུགས་གནང་རོགས་ཞེས་གསུངས་སོང་། སྐུ་ཞབས་ལྷུའུ་ལགས་ཀྱིས་ཟླ་ ༣ ཚེས་ ༧ ཉིན་ནོར་བུ་གླིང་ཁའི་མཚོ་དཀྱིལ་པོ་བྲང་དུ་ལྟ་ཞིབ་བྱེད་རྒྱུའི་ཐག་བཅད་སོང་། (<<ལྷ་ས་ནས་མཐོང་ཐོས་བྱུང་བའི་གནས་ཚུལ་ཐོ་བཀོད་>> ཅེས་པར་གསལ།) ལྟ་ཞིབ་བྱེད་རྒྱུ་ཟེར་བ་ནི་གོ་མིན་ཏང་སྲིད་གཞུང་གི་ལ་རྒྱ་ནད་དེ་རང་མི་ཤོར་བ་བྱེད་ཆེད་ལས་དོན་དངོས་ཐོག་ཁས་ལེན་མི་བྱེད་པའི་དབང་ཆ་མེད་པ་རེད།” ཅེས་གསལ་པོ་བྲིས་ཡོད།(305)

ལྷུའུ་ཐོག་མར་ཆུང་སྲིད་རིན་པོ་ཆེ་མཇལ་འཕྲད་དམ་ཡང་ན་བལྟ་ཞིབ་ཟེར་བའི་དུས་ཚེས་ནི། ཀྲུའུ་ཏྲོན་དབྱི་ཡི་དེབ་ནང་གྱི་ཟླ་ ༣ ཚེས་ ༡ ཉིན་གསལ་ཡང་། ལྷུའུ་རང་ཉིད་ཀྱི་ཉིན་ཐོའི་ནང་གྱི་ཟླ་ ༡ ཚེས་ ༣༡ འཁོད་ཡོད། གང་ལྟར་ཡང་བལྟ་ཞིབ་བྱས་པའི་རྗེས་ལ་ཡང་སྲིད་འཁྲུལ་བྲལ་ཡིན་མིན་ཤེས་རྟོགས་དགོས་པ་དང་། དེ་རྗེས་དབུས་གཞུང་ལ་སྙན་སེང་ཞུ་དགོས་པའི་སྔ་རྗེས་ཀྱི་བརྒྱུད་རིམ་དེ་ལྟར་ཡིན་དགོས་ཀྱང་། ལྷུའུ་ཡིས་ཡང་སྲིད་རིན་པོ་ཆེ་མ་མཇལ་གོང་སྤྱི་ཟླ་ ༡ ཚེས་ ༢༨ ཉིན་སྲིད་སྐྱོང་རྭ་སྒྲེང་རིན་པོ་ཆེའི་མགོ་མཇུག་མེད་པའི་ཕྱག་བྲིས་བློ་བཙོས་ཟེར་བ་དེ་ཐོབ་རྗེས་དེ་ཉིན་དགོང་མོ་རང་ལ་ཟིན་བྲིས་བཏབ་པ་དང་། ཚེས་ ༢༡ ཉིན་ "གསེར་བུམ་དཀྲུག་འདོན་མི་དགོས་པ་" ཞེས་རྒྱ་ནག་དབུས་གཞུང་ལ་ཏར་འཕྲིན་དེ་བཏང་བ་རེད། མ་ཟད་ལྷུའུ་རང་ཉིད་ཀྱི་ཉིན་ཐོ་ནང་གསལ་བ་ལྟར་ཟླ་ ༡ ཚེས་ ༣༡ ཉིན་གྱི་མཇལ་འཕྲད་དུས་ཡུན་སྐར་མ་བཅུ་ཙམ་ལས་མེད་པས། སྐར་མ་བཅུའི་ནང་ལྟ་ཞིབ་གང་འདྲ་ཞིག་བྱེད་ཐུབ་བམ།

གོང་གསལ་གནད་དོན་ཁག་གཙོ་བོ་ཀྲུང་གོའི་བོད་རིག་པ་ཞིབ་འཇུག་ཁང་ཟེར་བ་ནས་བཏོན་པའི་རྒྱ་ཡིག་གི་ཡིག་ཚགས་རྙིང་པ་ཕྱོགས་སྒྲིག་གི་ནང་དོན་ནས་ལུང་འདྲེན་བྱས་པ་ཞིག་ཡིན། དེ་བས་གསལ་བ་ཞིག་ལ་ཞིང་གཤེགས་དམ་པ་ང་ཕོད་ངག་དབང་འཇིགས་མེད་ཀྱིས་ཡིག་ཚགས་ལས་ཁུངས་ནས་ཡིག་ཆ་རྙིང་པ་ཁག་གཅིག་དངོས་སུ་གཟིགས་སྐབས། "གོ་མིན་ཏང་སྲིད་གཞུང་གིས་འདྲ་བཤུས་ཡིག་ཆ་འདི་ནི་ནོར་བུ་ལྟ་བུར་བརྩིས་ནས་ཡིག་ཚགས་ལས་ཁུངས་ནང་ཉར་ཚགས་བྱས་འདུག གོ་མིན་ཏང་སྲིད་གཞུང་གིས་ངོ་བཤུས་ཡིག་ཆ་འདི་བོད་ས་གནས་སྲིད་གཞུང་གིས་ཏཱ་ལའི་བླ་མ་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་གསུམ་པའི་ཡང་སྲིད་འཚོལ་ཞིབ་བྱེད་ལུགས་སྐོར་གོ་མིན་ཏང་སྲིད་གཞུང་ལ་སྙན་སེང་ཞུས་པའི་མ་ཡིག་ངོ་མར་བརྩིས་འདུག ཨོན་ཀྱང་ངོ་བཤུས་ཡིག་ཆ་དེ་ནི་སྙན་སེང་ངོ་མ་མིན་ལ། བོད་ཤོག་ཐོག་བྲིས་མེད་པ་མ་ཟད་ཐམ་ག་ཡང་བརྒྱབ་མེད་པར་སྤྱིར་བཏང་གི་འདྲ་བཤུས་ཡིག་ཆ་ཞིག་རེད། དེ་མིན་སྙན་སེང་གི་ཡིག་ཆ་ངོ་

མ་གཉིས་ཡོད་ཅེས་ཟེར་བ་ནི་ངས་གོང་དུ་ཞུས་པའི་སྐད་བསྒྱུར་དེ་གཉིས་རེད། ཡིག་ཆ་དེ་གཉིས་ཀྱི་ནང་དོན་ནི་ཏཱ་ལའི་བླ་མ་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་གསུམ་པའི་འོས་སྤྲུལ་མཚོ་སྔོན་ས་ཁུལ་དུ་འཁྲུངས་པ་དང་། ང་ཚོས་ཡང་སྲིད་འོས་སྤྲུལ་བོད་དུ་གདན་འདྲེན་ཞུ་རྩིས་སྐབས་རྨ་ཕུ་ཕང་གིས་འགོག་རྐྱེན་དང་རྙོག་འདྲ་མང་པོ་བཟོས་རྐྱེན་གོ་མིན་ཏང་སྲིད་གཞུང་གིས་བོད་རྒྱ་མི་རིགས་དབར་གྱི་འདུ་ཤེས་ལ་དམིགས་ནས་རོགས་རམ་གནང་སྐྱོང་ཡོད་ལུགས་འཁོད་འདུག"

ཡང་སྲིད་ངོས་འཛིན་ཁྲབ་བསྒྲགས་དང་། དབུ་སྐྲ་གཙུག་ཕུད་བཞེས་པ་སོགས་མཛད་སྒོ་ཚང་མ་བོད་ཕྱོགས་རང་ནས་གཏན་འཁེལ་ཏེ་བསྒྲུབས་པ་ཞིག་ལས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་ཐེ་བྱུས་དང་། སྐུ་ཚབ་སོགས་མཉམ་ཞུགས་བྱས་པ་གང་ཡང་བྱུང་མེད། དེ་ཡང་ཁྲུང་ཅིང་ཙུང་གིས་ ༡༩༣༩ ཟླ་ ༡༡ ཚེས་ ༢༨ ཉིན་བོད་སོག་ལས་ཁུངས་ལ་ཏར་འཕྲིན་ཞིག་བཏང་བའི་ནང་། "ཀུས་སོགས་ཚེས་ ༢༥ ཉིན་ལྷ་སར་བདེ་འཁྱོར་བྱུང་། བོད་ཕྱོགས་ནས་ཚེས་ ༢༩ ཉིན་མཚོ་སྔོན་གྱི་ཡང་སྲིད་རབ་ཏུ་བྱུང་བའི་མཛད་སྒོ་བསྒྲུབས། ར་སྒྲེང་གིས་དབུ་སྐྲ་གཙུག་ཕུད་བཞེས། ཀུས་སོགས་ཉིན་གཅིག་རྗེས་ལུས་ཐེབས་པས་བཅར་ཐུབ་མེད།" ཅེས་གསལ་པོ་སྐད་སེང་ཞུས་འདུག་པ་ནས་ར་འཕྲོད།(306)

ཝུའུ་ཀྲུང་ཞིན་གྱིས་ཏཱ་ལའི་བླ་མའི་ཁྲི་འདོན་མཛད་སྒོ་གཙོ་སྐྱོང་བསྒྲུབས་ཟེར་བའི་སྐོར།

གོ་མིན་ཏང་ལས་རྒྱལ་ཁ་ཐོབ་རྗེས་གུང་ཁྲན་ཏང་གིས་བོད་བཙན་བཟུང་བྱས་ཡོད། དང་ཐོག་གུང་ཁྲན་ཏང་གིས་གོ་མིན་ཏང་ལ་གཡོ་སྒྱུ་ལོག་སྤྱོད་ཤོག་ཁག་ཟེར་ནས་སྐྱོན་བརྗོད་ཤུགས་ཆེ་བྱས་ཀྱང་། ད་ཆ་བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་གྱི་བླ་སྤྲུལ་བདག་དབང་སུ་མཐུད་ཉར་ཐུབ་པ་རེད། ཟེར་ནས་བསྔགས་བརྗོད་ཀྱང་བྱེད་བཞིན་ཡོད།

གོ་མིན་ཏང་གིས་མ་བྱས་བྱས་ཚུལ་གྱི་རྫུན་གཏམ་སྤེལ་བའི་དཔེ་མཚོན་གསལ་ཤོས་ཤིག་ནི། ༧གོང་ས་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་བཞི་པའི་གསེར་ཁྲི་མངའ་གསོལ་གྱི་མཛད་སྒོ་མ་

བསྐྱངས་པའི་ཉིན་བཞིའི་གོང་སྟེ། ཕྱི་ཟླ་ ༢ ཚེས་ ༡༥ ཉིན་བོད་སོག་ལས་ཁུངས་ནས་རྒྱ་ནག་གི་ཚགས་ཤོག་སྟེ་ཚན་ཁག་དགུ་ལ་གཞུང་འབྲེལ་ཡི་གེ་བཏང་བའི་ནང་འཁོད་དོན། ཟླ་འདིའི་ཚེས་ ༢༢ ཉིན་བོད་ཀྱི་ཏཱ་ལའི་བླ་མ་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་བཞི་པའི་གསེར་ཁྲི་མངའ་གསོལ་གྱི་ཉིན་མོ་ཡིན་པས། གྲུང་ཆིང་སྟེ་ཚན་ཁག་ནས་དེ་ཉིན་ཕྱི་དྲོ་ཆུ་ཚོད་ ༣ ཐོག་གྲུང་ཨན་དགོན་པར་མཛད་སྒོའི་ཚོགས་ཆེན་བསྐྱངས་རྒྱུ་ཡིན་པས། ཚགས་ཤོག་སྟེ་ཚན་ཁག་ནས་དམིགས་བསལ་གནས་ཚུལ་བཀོད་དེ་ཁྱབ་བསྒྲགས་རྒྱ་ཆེ་དགོས་པའི་བཀའ་ཡིག་མཉམ། ཟུར་འཛར་ཁག་གསུམ་ཡོད་པའི་གསར་འགོད་གསལ་བསྒྲགས་ཀྱི་ཡིག་ཆ་བཏང་ཡོད། ཟུར་འཛར་དང་པོའི་འགོ་བརྗོད་དུ། “ཏཱ་ལའི་བླ་མ་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་བཞི་པ་མཆོག་གསེར་ཁྲི་མངའ་གསོལ་མཛད་སྒོར་རྟེན་འབྲེལ་ཞུ་བའི་དོན་སྙིང་།” ཞེས་པའི་ནང་འཁོད་དོན། “རྒྱལ་དམངས་སྲིད་གཞུང་གིས་ཆེད་དུ་བོད་སོག་ལས་ཁུངས་ཀྱི་ཚོགས་གཙོ་ཝུའུ་ཀྲུང་ཞིན་མངགས་ནས་ལྷ་སྤྲེང་ཧོ་ཐོག་ཐུ་མཉམ་དུ་མཛད་སྒོ་གཙོ་སྐྱོང་བྱས་པ་ཕུད།” ཞེས་སོགས་དང་། ཟུར་འཛར་གཉིས་པའི་འགོ་བརྗོད་དུ། “ཏཱ་ལའི་བླ་མའི་ཡང་སྲིད་ངོས་འཛིན་གྱི་བརྒྱུད་རིམ།” ཞེས་པའི་ནང་། “བོད་སོག་ལས་ཁུངས་ཀྱི་ཚོགས་གཙོ་ཝུའུ་ཀྲུང་ཞིན་ཆེད་དུ་མངགས་ནས་ལྷ་སྤྲེང་ཧོ་ཐོག་ཐུ་མཉམ་དུ་ཏཱ་ལའི་བླ་མ་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་བཞི་པའི་ཡང་སྲིད་སྐོར་གྱི་བྱེད་སྒོ་ཚང་མ་གཙོ་སྐྱོང་བྱ་དགོས་པ་” ལྟ་བུ། ཟུར་འཛར་གསུམ་པའི་འགོ་བརྗོད་དུ། “ཏཱ་ལའི་བླ་མའི་ཡང་སྲིད་དང་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་མདུན་ལམ་དང་རྒྱང་བལྟ།” ཞེས་པའི་ནང་། “ད་ཆ་ཏཱ་ལའི་བླ་མ་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་བཞི་པ་ནི་རི་འགོག་དམག་འཁྲུག་གཡུལ་ལས་རྒྱལ་ཏེ་རྒྱལ་ཁབ་གསར་འཛུགས་ཀྱི་དུས་རབས་ཆེན་པོའི་དེ་རིང་གི་ཉིན་མོར། གྲུང་དབྱང་གི་གཙོ་སྐྱོང་འོག་གསེར་ཁྲི་མངའ་གསོལ་གྱི་མཛད་སྒོ་ཚོགས།” ཞེས་སོགས་བྲིས་ཡོད་པ་རེད།[307]

གོང་གསལ་གནས་ཚུལ་བཀོད་ཐོན་བྱས་ཡོད་པ་དེ་དག་ད་ཆ་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་དཔང་རྟགས་ཡིག་ཆ་གལ་ཆེ་ཞིག་ཡིན་ཁུལ་བྱེད་བཞིན་ཡོད།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ཕུའུ་ཀྲུང་ཞིན་གྱིས་ཁྲི་འདོན་མཛད་སྒོ་གཙོ་སྐྱོང་གནང་ཡོད་ཟེར་བ་དེ་བདེན་པ་མིན། དེ་ཡང་མཛད་སྒོར་དངོས་སུ་ཞུགས་མྱོང་མཁན་ཞྭ་སྐབ་པ་དབང་ཕྱུག་བདེ་ལྡན་གྱིས་འགྲེལ་བཤད་གནང་དོན། "ལྕགས་འབྲུག་ ༡༩༨༠ ཟླ་ ༡ ཚེས་ ༡༣ ཉིན་ཆིབས་བསྒྱུར་རྒྱས་པའི་ལམ་ལྷར་ནོར་གླིང་ནས་རྩེ་པོ་བྲང་ཆེན་པོར་ཆིབས་བསྒྱུར་དང་ཚེས་ ༡༩ གསེར་ཁྲིར་མངའ་གསོལ་ཉིན་ཚོམས་ཆེན་སྲིད་ཞིའི་ཕུན་ཚོགས་ཀྱི་མི་འཇིགས་གདོང་ལྔའི་དབང་པོ་བརྒྱད་ཀྱིས་བཏེགས་པའི་གསེར་གྱི་ཁྲི་འཕང་མཐོན་པོར་རྒྱལ་དབང་མཆོག་སྤྲུལ་རིན་པོ་ཆེ་ཞབས་སོར་འཁོད་པ་དང་། ལྷན་ཅིག་རྣམ་གྲྭ་གསུང་ཞབས་པ་རྣམས་ནས་བཀྲ་ཤིས་པའི་ཤིས་བརྗོད་སྨོན་དུ་འགྲོ་བའི་ཚོ་གའི་ཚིག་རིགས་དང་མཐུན་པར་རིན་ཆེན་རྒྱན་ཆ་བ་རྣམས་ནས་རྟགས་བརྒྱད། རྫས་བརྒྱད། སྣ་བདུན་བཅས་རིམ་བཞིན་ཕུལ་ཏེ་ཞབས་བརྟན་དང་། བདེན་ཚིག་བརྗོད། སྐྱབས་མགོན་སྲིད་སྐྱོང་རྭ་སྒྲེང་རིན་པོ་ཆེས་མཎྜལ་ལྡུགས་བཤད་ཐོག བོད་གཞུང་གི་གསེར་ཁྲིར་མངའ་གསོལ་རྟེན་འབྲེལ་རྣམས་ཕུལ་རྗེས་རྒྱལ་ཚབ་སྲིད་སྐྱོང་། སྲིད་བློན། ཡོངས་འཛིན། ཏོ་ཐོག་ཁྲུ། བཀའ་ཤག སྐུ་བཅར་སྤྱི་མཁན། གདན་སའི་བླ་སྤྲུལ་གཞུང་ཞབས་རྣམས་ཀྱིས་མཇལ་ཕྱག་ཞུས་པའི་རྗེས་སུ་རྒྱ་ནག་གོ་མིང་ཏང་གཞུང་ནས་ཁྲི་སྐྱེས་ལེགས་འབུལ་ཞུ་མིའི་སྐུ་ཚབ་ཕུའུ་ཙུང་ཤིའི་ (ཕུའུ་ཀྲུང་ཞིན་) དང་། ཅའོ་ཀུན་ཧྲེན། ཁྲུང་ཅེང་(ཅིང་)ཙུང་། ཚང་(ཀྲང་) ཕའི་སྤྱི་སོགས་ཀྱིས་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་རྟེན་འབྲེལ་རྣམས་བསྟར་བསྒྲིགས་ཞུས། གྲལ་འཁྱོས། བགྲོ་གླེང་། གསོལ་བསྐང་བཀྱེ་ཚོག གར་རོལ། སྟོན་ཆེན་སོགས་མཛད་སྒོ་སྤུར་རྒྱུན་ལྟར་བསྐྱངས། ཞེས་དང་།"(308) ཕུའུ་ཀྲུང་ཞིན་གྱི་ཟླ་ ༢ ཚེས་ ༢༢ ཉིན་བྲིས་པའི་ཉིན་ཐོ་དང་། སྐབས་དེའི་རྒྱ་ནག་གོ་མིན་ཏང་གཞུང་ནས་ཁྲི་སྐྱེས་ལེགས་འབུལ་ཞུ་མིའི་སྐུ་ཚབ་ཁོངས་ཡོད་པ་དྲུང་ཡིག་ཀྲུའུ་ཧྲའོ་དབྱི་ཡིས་བྲིས་པའི་དེབ་ <<ལྷ་ས་ནས་མཐོང་ཐོས་བྱུང་བའི་གནས་ཚུལ་ཐོ་བཀོད་>> ཅེས་པའི་ནང་མཛད་སྒོའི་གོ་རིམ་སྔ་རྗེས་ཁ་གསལ་བཀོད་འདུག་པ་དེ་ལྟར་ན་ཕུའུ་ཀྲུང་ཞིན་གྱིས་མཛད་སྒོ་གཙོ་སྐྱོང་བྱས་པའི་རྣམ་པ་གང་ཡང་

མེད་ཅེང་། ལྷུའུ་ཀྲུང་ཞིན་གྱིས་མཇལ་དར་ཕུལ་རྒྱུ་ཙམ་ལས། དེ་ལས་གཞན་པའི་དམིགས་བསལ་གྱི་བྱེད་སྒོ་གང་ཡང་བྱས་མེད། ལྷུའུ་ཀྲུང་ཞིན་ཡང་ཚོགས་བཅར་སྤྱི་མཚུངས་རང་རང་གདན་ཐོབ་ཐོག་འཁོད་ནས་ཆུ་ཚོད་ཕྱེད་ཀ་ཙམ་དང་སྒྲུག་བྱས་པའི་རྗེས་ལ། ཆུང་སྲིད་རིན་པོ་ཆེ་བོད་མིའི་ཕྱོགས་ནས་གདན་དྲངས་ཏེ་བཞུགས་ཁྲི་རིན་པོ་ཆེར་བཞུགས་སུ་གསོལ་སྐོར་འཁོད།

དེ་བས་གནད་དོན་གལ་ཆེ་བ་གཞན་ཞིག་ནི། མཛད་སྒོའི་སྐབས་བཞུགས་ཁྲི་རྒྱག་ཕྱོགས་སྐོར་ལ་རྩོད་གླེང་བྱུང་ཡོད། ལྷུའུ་རང་ཉིད་ཀྱི་ཉིན་ཐོའི་ནང་གསལ་དོན། "ངོས་རང་ཏཱ་ལའི་བླ་མའི་གཡོན་ཕྱོགས་སུ་མཉམ་གཤིབས་ཀྱི་ཁ་ལྷོ་ལྟའི་བཞུགས་ཁྲིའི་ཐོག་འཁོད་" ཅེས་དང་། དེང་སྐབས་རྒྱ་ཡིག་གི་ཡིག་ཆ་ཕལ་མོ་ཆེའི་ནང་བོད་ཀྱི་བདག་དབང་རྒྱ་ནག་སྲིད་གཞུང་ལ་ཡོད་པ་མཚོན་ཆེད། ལྷུའུ་ཀྲུང་ཞིན་གྱི་བཞུགས་ཁྲི་ཏཱ་ལའི་བླ་མ་དང་མཉམ་གཤིབས་ཡིན་གནས་གལ་ཆེར་རྩིས་ཏེ་ལུང་འདྲེན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། དེའི་སྐོར་ཞྭ་སྒབ་པ་དབང་ཕྱུག་བདེ་ལྡན་གྱིས་བརྩམས་པའི་བོད་ཀྱི་སྲིད་དོན་རྒྱལ་རབས་ནང་གསལ་དོན། "ལྷུའུ་ནས་ཁྲི་ཕེབས་ཀྱི་མཛད་སྒོའི་འགོ་འཁྲིད་པ་དང་། ཏཱ་ལའི་བླ་མ་གསེར་ཁྲིར་ལྷུའུ་རང་ཉིད་ནས་བཞུགས་སུ་བཅུག་པ། དེའི་ཐུགས་རྗེ་ཆེ་ཞུ་ལྷ་བུར་པེ་ཅིང་ལ་ཞལ་ཕྱོགས་ཏེ་གུས་འདུད་གནང་ཚུལ་ཟེར་བ་དེ་ཚོ་ཡང་རྫུན་གཏམ་རྐྱང་རྐྱང་ལས་བདེན་པ་རྩ་བ་ནས་མེད། དེ་དུས་ངེད་རང་གཞུང་གི་ལས་འགན་མཐོ་རིམ་དུ་མེད་ཀྱང་། རྩིས་པའི་མིང་ཐོག་རིན་ཆེན་རྒྱན་ཆ་བའི་ཁོངས་སྤྱོས་འཛིན་པ་ཡིན་གཤིས་རྩེ་གཟིམ་ཆུང་འགག་ནས་༧གོང་ས་མཆོག་གི་ཕེབས་གདོང་རང་ལ་སྤྱོས་ཐོར་ཁྲིར་ནས་མཉམ་བཅར་བྱས་ཏེ་ཚོམས་ཆེན་བཞུགས་ཁྲི་ཆེན་མོའི་ཉེ་འགྲམ་སྐུ་མདུན་དེ་རང་ལ་མཛད་སྒོ་མ་གྲོལ་བར་སྡོད་དགོས་པ་ཡིན། གཟིམ་ཆུང་ནས་ཕེབས་དུས་བཀའ་བློན་བླ་མ་བསྟན་པ་འཇམ་དབྱངས་དང་། སྐུ་བཅར་སྤྱི་མཁན་ངག་དབང་བསྟན་འཛིན་གཉིས་ནས་ཕྱག་འཕྱེན་ཞུས་ཏེ་ཕེབས་ནས། ཕེབས་སྐབས་བབས་འཛེགས་དང་། བཞུགས་ཁྲི་ཆེན་མོའི་སྟེང་ལ་བཞུགས་དུས་གཟིམ་དཔོན་མཁན་པོ་མཁྱེན་རབ་བསྟན་

འཛིན་གྱི་སྐུ་པང་དུ་བཏེགས་ཏེ་གདན་ཞུས་ཀྱིས་བཞུགས་ཁྲིར་བཞུགས་སུ་གསོལ་བ་ལས། ཕྲུའུ་ཅུང་ཤིན་ (ཕྲུའུ་ཀྲུང་ཞིན་) གྱིས་ལག་པས་རེག་རྒྱུ་ལྟ་ཞོག བཞུགས་ཁྲིའི་ཉེ་འཁྲིས་སུ་འང་བཅར་ཚོག་པ་མེད། གལ་ཏེ་བྱུས་མེད་བྱུས་འཁྲིར་མི་སུ་འདྲ་ཞིག་བཞུགས་ཁྲིའི་ཉེ་འགྲམ་དུ་ཡོང་བ་ཡིན་ན་དེ་ཡོད་ཚང་མར་དོ་སྣང་ངེས་པར་ཡོང་རྒྱུ་མ་ཟད། གཟུགས་སྟོབས་ཆེན་པོའི་གཟིམ་འགག་པ་དེ་ཚོས་ཉེས་བརྡུང་གཏོང་རྒྱུར་ཐེ་ཚོམ་ཡོད་པ་མ་རེད། ཅེས་ངས་གསལ་པོའི་ཐོག་ནས་ཁྲུངས་སྐྱེལ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།” ཅེས་གསལ་པོ་བྲིས་ཡོད།[309]

ང་ཚོས་དོ་སྣང་བྱེད་དགོས་པ་གཞན་ཞིག་ལ། སྐབས་དེའི་མཛད་སྒོར་དངོས་སུ་ཞུགས་མཁན་དྲུང་ཡིག་ཀྲུའུ་ཧྲོའོ་དབྱི་ཡིས་བྲིས་པའི་དེབ་ <<ལྷ་ས་ནས་མཐོང་ཐོས་བྱུང་བའི་གནས་ཚུལ་ཐོ་བཀོད་>> ཅེས་པའི་ནང་། “ཟླ་ ༢ ཚེས་ ༢༢ ཉིན་ནི་བོད་ཟླ་ ༡ ཚེས་ ༡༩ དང་། ཉིན་དེ་ནི་སྔོན་མ་གཏན་ཁེལ་བྱས་པའི་འོས་སྦྱལ་གསེར་ཁྲི་མངའ་གསོལ་གྱི་མཛད་སྒོ་བསྐྱངས་རྒྱུའི་དུས་ཚོད་དེ་རེད། གསེར་ཁྲི་མངའ་གསོལ་དང་འབྲེལ་བའི་གྲུས་སྒྲོལ་ཐད། སྔོན་དུ་ཚོགས་གཙོ་ཕྲུའུ་ཡིས་སྐུ་ཚབ་མངགས་ཏེ་ར་སྒྲེང་མཉམ་བཀའ་བསྡུར་ཞུས་དོན། ཕྱོགས་གཉིས་ཀས་བོད་ཀྱི་སྲུར་སྒྲོལ་ལྟར་ལག་ལེན་བྱ་རྒྱུའི་གཉིས་མོས་བྱུང་ཡང་། སྐུ་ཞབས་ཕྲུའུ་ལགས་ཀྱི་བཞུགས་ཁྲིའི་སྐོར་ལ་པན་ཚུན་བསམ་འཆར་མི་མཐུན་པ་བྱུང་སོང་། བོད་ཕྱོགས་ནས་དང་ཐོག་སྐུ་ཞབས་ཕྲུའུ་ལགས་ཀྱི་བཞུགས་ཁྲི་དེ་ར་སྒྲེང་གི་ཁ་སྤྲོད་དུ་བཞག་ཐོག་མཐོ་དམན་སྲིད་བློན་གྱི་བཞུགས་ཁྲི་དང་མཉམ་པ་ཞིག་བྱེད་རྩིས་ཡོད་རུང་། ཕྲུའུ་རང་ཉིད་ནི་རྒྱལ་དམངས་སྲིད་གཞུང་གི་སྐུ་ཚབ་བྱས་ནས་ཏཱ་ལའི་བླ་མའི་གསེར་ཁྲི་མངའ་གསོལ་གཙོ་འགན་ཁུར་ཐོག བོད་སོག་ལས་དོན་གཙོ་གཉེར་བྱེད་མཁན་དང་འགན་འཛིན་ཞིག་ཀྱང་ཡིན་པས། དོན་འདི་ལམ་ལུགས་དང་འབྲེལ་བ་ཡོད་པ་ཞིག་ཡིན་སྟབས་བསྟུན་ཐབས་བྱེད་མི་ཐུབ་ཅེས་གསུངས་ཤིང་།

མ་མཐར་ཡང་མན་ཧྲུའི་བོད་སྡོད་ཨམ་བན་ལ་དཔེ་བལྟས་པའི་བཞུགས་ཁྲི་དགོས་པ་སྟེ། ཏཱ་ལའི་བླ་མ་དང་མཉམ་གཤིབས་ཀྱི་གཡོན་ཕྱོགས་སུ་བཞུགས་ཁྲི་ཁ་ལྟོ་བལྟ་ཞིག་དགོས་པའི་འདོད་ཚུལ་འཛིན་གྱི་འདུག དེ་ལྟར་གྲོས་མོལ་ཡང་ཡང་བྱས་རྗེས་བོད་ཕྱོགས་ཀྱིས་གཞི་ནས་དེ་ལྟར་རང་བྱས་ཆོག་པ་ཁས་བླངས་སོང་།”(310) ཞེས་བཀོད་འདུག་པ་ནི་མཛད་སྒོ་མ་ཚུགས་གོང་གླེང་སློང་ཙམ་བྱས་པའི་གནས་ཚུལ་ཞིག་ཡིན་ན་ལས་ཆ་འཛིན་འོས་པ་ཞིག་མིན། མ་ཟད་དེ་ནི་མཛད་སྒོ་འཚོགས་གོང་གི་གནས་ཚུལ་བཀོད་པ་ཞིག་སྟེ་ “ཁས་བླངས་སོང” ཞེས་བྲིས་པ་ལས་དངོས་སུ་མཛད་སྒོའི་ཐོག་གི་བརྒྱུད་རིམ་ཞིག་ཡིན་པ་བྲིས་མི་འདུག མཛད་སྒོ་དངོས་གཞིའི་སྐོར་དྲུང་ཡིག་ཀྲུའུ་ཧྲའོ་དབྱི་ཡིས་གོང་གི་བརྒྱུད་རིམ་གྱི་མཇུག་ཏུ་ཨུ་མཐུད་ངོ་སྤྲོད་གནང་བ་ལྟར་ན། ཝུའུ་འཁོར་བཅས་ཆུ་ཚོད་ལྔ་དང་སྐར་མ་བཅུ་ཐོག་པོ་ཏ་ལར་འབྱོར་བ་དང་། ཝུའུ་འབྱོར་བའི་ཆུ་ཚོད་ཕྱེད་ཀའི་རྗེས། འོས་སྤྲུལ་ཉིད་རྭ་སྒྲེང་གི་ཕེབས་རོགས་འོག་ཚོམས་ཆེན་ནང་དུ་ཕེབས་པ་དང་། སྐབས་དེའི་ཚོམས་ཆེན་ནང་གི་བཞུགས་གདན་རྒྱག་ཕྱོགས་སྐོར་ཀྲུའུ་ཧྲའོ་དབྱིས་རི་མོའི་ལམ་ནས་མཚན་གནས་རྗེས་འབྲེལ་བཞིན་ཁ་གསལ་བཀོད་འདུག་པའི་ནང་མཆོག་སྤྲུལ་རིན་པོ་ཆེ་དང་ཝུའུ་ཀྲུང་ཞིན་གྱི་གདན་ཐོབ་མཉམ་གཤིབས་རྩ་བ་ནས་མ་ཡིན་པ་སྟེ། ཚོམས་ཆེན་གྱི་དབུས་སུ་ཆུང་སྲིད་རིན་པོ་ཆེའི་བཞུགས་ཁྲི་དང་། དེའི་མཉམ་གཤིབས་གཡས་ཕྱོགས་སུ་ཡོངས་འཛིན། གཡོན་ཕྱོགས་སུ་ཡབ་ཡུམ་གྱི་བཞུགས་ཁྲི་བཅས་ཞལ་ལྟོ་བལྟ་དང་། བཞུགས་ཁྲི་རིན་པོ་ཆེའི་གཤམ་འོག་གི་གཡས་ཕྱོགས་མདུན་ངོས་སུ་རྭ་སྒྲེང་རིན་པོ་ཆེས་དབུས་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་སྤྲུལ་རྣམ་པ་དང་། དེའི་རྒྱབ་ཕྱོགས་སུ་དགོན་སྡེ་ཁག་གི་མཁན་སྤྲུལ། རིམ་བཞི་མན་གྱི་སེར་མོ་བའི་དཔོན་རིགས་བཅས། རྭ་སྒྲེང་རིན་པོ་ཆེའི་ཁ་སྤྲོད་དེ་ཚོམས་ཆེན་གྱི་གཡོན་ཕྱོགས་སུ་ཝུའུ་ཀྲུང་ཞིན་གྱིས་དབུས་རྒྱ་ནག་གི་ཁྲི་འདོན་ལེགས་འབུལ་ཞུ་མིའི་སྐུ་ཚབ་རྣམས་ལ་བཞུགས་གདན་བྲངས་ ༡༨ དང་། བལ་ཡུལ་གྱི་སྐུ་ཚབ་རྣམ་པར་བཞུགས་གདན་བྲངས་ ༡༡ དེ་བཞིན་འབྲུག་གི་སྐུ་ཚབ་རྣམས་ལ་བཞུགས་གདན་

གྲངས་ ༧ བཅས། ཚོམས་ཆེན་གྱི་དཀྱིལ་དུ་མཚན་ཞབས་རྣམ་པ་དང་། ལྷོ་ངོས་སུ་བཀའ་བློན་རྣམ་པ་དང་དེའི་རྒྱབ་ཕྱོགས་སུ་རིམ་བཞི་མན་གྱི་སྐུ་པོའི་དཔོན་རིགས་ཀྱི་གདན་ཐོབ་བཅས་རིམ་པ་བཞིན་ཕྱི་རྒྱལ་མི་རིགས་དང་། བོད་མིའི་དབྱེ་མཚམས་བཅས་ཞིབ་ཕྲ་ཡིག་ཐོག་དང་རི་མོའི་ལམ་ནས་ཏ་ཅང་གིས་དབྱེ་བ་གསལ་པོ་ཕྱེ་འདུག་ལ། ལྷག་དོན་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་སྲོལ་རྣམ་པའི་མཚན་གནས་རེ་རེ་བཞིན་གསལ་པོར་བཀོད་འདུག

ཞིང་གཤེགས་དམ་པ་ང་ཕོད་ངག་དབང་འཇིགས་མེད་ཀྱིས་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་མི་དམངས་འཐུས་ཚོགས་ཐོག་གསུང་བཤད་གནང་བའི་ནང་། “ཕུའུ་ཀྲུང་ཞིན་གྱིས་ཏཱ་ལའི་བླ་མ་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་བཞི་པའི་ཁྲི་ཐེབས་མཛད་སྒོའི་གཙོ་སྐྱོང་བྱས་པའི་གནས་ཚུལ་དེ་རིགས་བྱུང་མེད། ཡིན་ནའང་ད་ལྟ་བོད་རིགས་བློ་མཐུན་འགའ་ཤས་ཀྱིས་ཀྲུང་སྐབས་དེའི་ལོ་རྒྱུས་འབྲི་སྐབས། ཕུའུ་ཀྲུང་ཞིན་གྱིས་ཏཱ་ལའི་བླ་མ་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་བཞི་པའི་ཁྲི་ཐེབས་མཛད་སྒོའི་གཙོ་སྐྱོང་བྱས་ལུགས་ཀྱི་གནས་ཚུལ་བྲིས་འདུག དེ་ནི་བོད་ཀྱི་ལུགས་སྲོལ་ཆ་རྒྱུས་རྒྱ་བ་ནས་མི་ཤེས་པ་ཞིག་གིས་མ་གཏོགས་འབྲི་མི་སྲིད། དེ་རིང་འདིར་བཞུགས་ཀྱི་གྲས་སུ་དེ་སྔའི་བོད་ཀྱི་སྐུ་དྲག་ཡིན་པ་མང་པོ་ཡོད་པ་རེད་ན་ཁྱེད་ཚོས་མཁྱེན་གསལ་ལྟར་ཏཱ་ལའི་བླ་མ་ཁྲི་ཐེབས་སྐབས་མཛད་སྒོའི་གཙོ་སྐྱོང་བྱེད་མཁན་མེད། རྒྱ་རིགས་ཚོགས་འདུ་འཚོག་སྐབས་གཙོ་སྐྱོང་བྱེད་མཁན་ཡོད་དགོས་པ་དེ་འདྲ་མ་རེད། ...... ན་ནིང་བོད་རིག་པའི་ཞིབ་འཇུག་ལྟེ་གནད་ཀྱི་ཚོགས་འདུ་འཚོགས་སྐབས་ངས་གནད་དོན་དེའི་སྐོར་དང་གོ་མིན་ཏང་གི་འབྲེལ་ཡོད་ཡིག་ཆགས་བལྟས་པའི་གནས་ཚུལ་རྣམས་བཤད་པ་ཡིན། གོ་མིན་ཏང་གིས་སྐྱུག་རྫུན་བཤད་པ་དེ་ལྟར་ང་ཚོ་ཀྲུང་ཁྲན་ཏང་གིས་དེའི་རྗེས་སུ་རྒྱུགས་ནས་ཀྱུ་མཐུད་སྐྱུག་རྫུན་ཤོད་དགོས་དོན་ག་རེ་ཡོད་དམ།”ཞེས་གསུངས་པ་ནས་གཙོ་སྐྱོང་བྱས་ཡོད་མེད་མཐོང་ཐུབ།

ལྷུའུ་ཡིས་རང་ཉིད་ཀྱི་གདན་ཐོབ་ཏཱ་ལའི་བླ་མ་དང་མཉམ་གཤིབས་ཡིན་པ་འབྲི་དགོས་དོན་ནི། ཐོན་ལ་བོད་གཞུང་དང་གདན་ཐོབ་སྐོར་གླེང་བ་ཡིན་ཟེར་བ་དེ་རང་ལ་གཞི་བཞག་པ་ཞིག་དང་། རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་མཚན་གནས་སྲུང་སྐྱོབ་དང་། རང་ཉིད་ཀྱིས་ལས་དོན་སྒྲུབ་པའི་བྱུས་རྗེས་སྟོན་ཆེད་རྗེན་གཏམ་ཏམ་བཤད་ཡིན་པ་གསལ་པོ་རེད། ལྷུའུ་ཡིས་༸གོང་ས་ཏཱ་ལའི་བླ་མ་༸སྐུ་ཕྲེང་ ༡༤ ཆེན་པོ་མཆོག་གི་ཁྲི་འདོན་མཛད་སྒོ་གཙོ་སྐྱོང་གནང་ཟེར་བ་དེར་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་དཔང་རྟགས་གང་ཡང་མེད། སྐབས་དེར་བོད་ཕྱོགས་ནས་ལྷུའུ་ཀྲུང་ཞིན་ལ་འང་སྐུ་མགྲོན་གཞན་དང་གཅིག་མཚུངས་སུ་བཀྲིས་པ་མ་གཏོགས་དེ་ལས་སྤྲོས་པའི་ཁོང་ལ་ཆེ་མཐོང་གང་ཡང་གནང་མེད།

གསེར་བུམ་དཀྲུག་འདོན་སྐོར་དང་སྤྲུལ་སྐུ་བཙད་གཙོད་ཀྱི་ལམ་ལུགས།

རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས་ཏཱ་ལའི་བླ་མའི་ཡང་སྲིད་ངོས་འཛིན་ཞུ་སླད་གསེར་བུམ་དཀྲུག་འདོན་གྱི་ལམ་ལུགས་དེར་ཆེད་མངགས་གལ་ཆེ་དོན་ཆེར་བརྩི་བཞིན་ཡོད། དེ་ནི་བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་གྱི་བླ་སྤྲུལ་ཡང་སྲིད་བཙད་གཙོད་ཞུ་རྒྱུའི་བདག་དབང་ཐོབ་ཐབས་བྱེད་པའི་སྲིད་བྱུས་ཀྱི་ཆ་ཤས་ཤིག་རེད། འོན་ཀྱང་ཏཱ་ལའི་བླ་མ་སྐྱེ་ཕྲེང་བཅུ་བཞི་པར་ངོས་འཛིན་ཚོག་འཐུས་དམིགས་བསལ་བཀའ་འཁྲོལ་བྱུང་བ་རེད། ཅེས་ཁོ་པ་ཚོས་གསེར་བུམ་དཀྲུག་འདོན་མི་དགོས་པ་བྱུས་ཚུལ་སྟོན་བཞིན་པ་དེས་སྤྲུལ་སྐུའི་ཡང་སྲིད་ཐག་གཙོད་བྱ་རྒྱུའི་དོན་དམ་བདག་དབང་རྒྱ་ནག་ལ་ཡོད་པའི་རྣམ་འགྱུར་སྟོན་བཞིན་ཡོད། འོན་ཀྱང་བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་གྱི་བླ་སྤྲུལ་ཡང་སྲིད་བཙད་གཙོད་སྐབས་གསེར་བུམ་དཀྲུག་འདོན་བྱས་ཟེར་བའི་ལམ་སྲོལ་ཞིག་གཏན་ནས་མེད།

གསེར་བུམ་དཀྲུག་འདོན་གྱི་ལམ་ལུགས་དེ་མན་ཇུའི་དཔོན་རིགས་རྣམས་ཀྱིས་བོད་གཞུང་གི་འཛིན་སྐྱོང་ཆགས་ཚུད་ཡོང་ཐབས་ལ་བསྙད་པའི་གྲོས་འདེབས་དོན་ཚན་ཉེར་དགུ་ཟེར་བ་དེ་ལས་བྱུང་། དངོས་ཡོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་ཐོག་ནས་བཤད་ན། ས་སྐྱ་གོང་

མ་དང་། སྨིན་གླིང་ཁྲི་ཆེན། སྟག་ལུང་ཞབས་དྲུང་བཅས་པ་གདུང་བརྒྱུད་ལས་བྱུང་བ་ཕུད། དེ་མིན་བོད་ཀྱི་སྤྲུལ་སྐུའི་ལམ་ལུགས་ངོས་འཛིན་བྱེད་པའི་གོ་རིམ་ནི།

༡༽ གལ་ཏེ་སྐུ་གོང་མའི་མ་འོངས་ལུང་བསྟན་དང་ལམ་སྟོན་ཡོད་ཚེ་དེ་ག་རང་དུ་གཞི་འཛིན་དགོས། ལམ་ལུགས་གཞན་གང་ཡང་བརྒྱུད་མི་དགོས། དཔེར་ན། རྒྱལ་བ་ཀརྨ་པ་སྐུ་ཕྲེང་རིམ་བྱོན་གྱི་ཡང་སྲིད་ནི་སྐུ་གོང་མ་འདའ་ཁའི་ཞལ་ཆེམས་གཞིར་བཟུང་ངོས་འཛིན་གནང་གི་ཡོད།

༢༽ ཆོས་སྐྱོང་དང་ལྷ་མོའི་བླ་མཚོ་སོགས་ལ་བརྟེན་ནས་སྤྱིའི་ས་ཕྱོགས་ཤེས་རྟོགས་ཐུབ་རྗེས་བཙལ་འཚོལ་བྱ་རྒྱུ། ཅི་སྟེ་ཡང་སྲིད་ནས་སྐུ་གོང་མའི་མངོན་པ་ཐུགས་དྲན་གསོས་པ་དང་སྐུ་ཆས་ངོས་འཛིན་ཐུབ་ཀྱི་ཡོད་ན་སྐུ་གོང་མའི་ཡང་སྲིད་དུ་ངོས་འཛིན་ཞུ་ཆོག དེར་བརྒྱུད་རིམ་གཞན་གང་ཡང་བརྒྱུད་མི་དགོས། དཔེར་ན། ༸གོང་ས་ཏཱ་ལའི་བླ་མ་སྐུ་ཕྲེང་གཉིས་པ་དང་། སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་བཞི་པ་དེ་ལྟར་གནང་བ་རེད།

༣༽ གལ་ཏེ་རྟགས་མཚན་ལྡན་པའི་ཡང་སྲིད་ཀྱིས་སྐུ་གོང་མའི་མངོན་པ་ཐུགས་དྲན་མ་གསོས་པ་དང་། ཡང་ན་རྟགས་མཚན་ལྡན་པའི་ཡང་སྲིད་མང་པོ་ཡོད་ན། ཁྲ་ཕབ་པ་དང་། མོ་བརྒྱབ་པ། བརྟག་བསྒྲིལ་ཕུལ་བ། ལྷ་ཕབ་པ་བཅས་ཀྱི་ཐོག་ནས་ཐག་གཅོད་བྱེད། གལ་སྲིད་ཆོས་སྐྱོང་བཀའ་ལུང་དང་མོ་ཕྱྭ་གཞི་གཅིག་ཏུ་འབབ་ན་ཡང་སྲིད་གཏན་འཁེལ་བྱས་ན་འཐུས་རྒྱུ། དཔེར་ན། ༸གོང་ས་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་གསུམ་པ་འདི་ལྟར་གཏན་འཁེལ་གནང་བ་རེད།

༤༽ གལ་ཏེ་ཆོས་སྐྱོང་གི་བཀའ་ལུང་མ་མཐུན་པར་ཡང་སྲིད་གཏན་འཁེལ་བྱེད་དཀའ་བ་བྱུང་ཚེ། ཟན་བརྟག་བསྒྲིལ་དགོས། མན་ཇུའི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས་བཟོས་པའི་གསེར་བུམ་དཀྲུག་འདོན་བྱེད་རྒྱུ་དེ་ནི་ཕྱི་ནས་ཡོང་བའི་རིག་གཞུང་ཞིག་རེད། འོན་ཀྱང་དེ་དག་གི་རྩ་བའི་ངོ་བོ་གཅིག་པ་ལྟ་བུ་ཡིན་སྟབས་བོད་མིས་སྐབས་འགར་བེད་སྤྱོད་གཏོང་གི་ཡོད་པ་ཙམ་རེད།

དངོས་སུ་གསེར་བུམ་དཀྲུག་འདོན་བྱས་པ་༧རྒྱལ་བ་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་གཅིག་པ་དང་། བཅུ་གཉིས་པ་གཉིས་ལས་བྱུང་མེད་པ་དང་། སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་གཉིས་པ་ནི་ནང་དོན་གསེར་བུམ་མ་དཀྲུག་གོང་ནས་གདན་འཁེལ་ཟིན་པར་བརྟེན་གསེར་བུམ་དཀྲུག་འདོན་གྱི་ལམ་ནས་ངོས་འཛིན་བྱས་པ་གཅིག་ལས་བྱུང་མེད། དེ་བཞིན་པཎ་ཆེན་སྐུ་ཕྲེང་རིམ་བྱོན་གྱི་ནང་བརྒྱད་པ་དང་དགུ་པ་གཉིས་ལས་གསེར་བུམ་དཀྲུག་འདོན་བྱས་པ་བྱུང་མེད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༡ ནས་ ༡༩༥༣ བར་གྱི་ལོ་ངོ་གཉིས་རིང་བོད་དང་གོར་ཁཿདམག་འཁྲུག་སྐབས་བོད་གཞུང་གིས་མན་ཇུའི་དམག་རོགས་གཉེར་དགོས་བྱུང་བ་དང་། གོར་དམག་མཐར་སྐྲོད་བཏང་རྗེས་མན་ཇུའི་གཞུང་ལ་བཀའ་དྲིན་བསམ་ཤེས་མཚོན་སྣད། རྒྱལ་དབང་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་པའི་ཡང་སྲིད་ངེས་རྙེད་ཟིན་སྐབས་དོན་དངོས་གསེར་བུམ་དཀྲུག་མེད་ཀྱང་། མན་ཇུའི་གཡར་ངོ་མ་ལྡོག་པར་གསེར་བུམ་དཀྲུག་ཚུལ་གསལ་བསྒྲགས་ཙམ་བྱས་ཡོད།

ཡིན་ན་ཡང་། རྒྱ་ནག་གུང་ཁྲན་གཞུང་གིས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༩ ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༡༤ ཉིན་གདན་འབེབས་བྱས་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཆོས་ལུགས་ལས་དོན་ཅུས་ཀྱི་བཀའ་ཁྱབ་ཨང་ལྔ་པ་ <<བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་ བླ་སྤྲུལ་གྱི་ཡང་སྲིད་ངོ་དམ་བྱ་ཐབས།>> ཟེར་བའི་དོན་ཚན་ ༡༨ ཅན་གྱི་ཡིག་ཆ་ནང་གསལ་བོད་ཀྱི་བླ་སྤྲུལ་རྣམས་ངེས་པར་དུ་གསེར་བུམ་དཀྲུག་འདོན་གྱི་ལམ་ནས་ངོས་འཛིན་དགོས་ཚུལ་དང་། དེ་ལ་ཡང་རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་དབུས་གཞུང་གི་བཀའ་འཁྲོལ་དགོས་ལུགས་བཤད་པ་ནི་སྲིད་དོན་གྱི་དགོས་མཁོ་ཁོ་ན་ལས། ལོ་རྒྱུས་དང་། ཆོས་ཕྱོགས། སྲོལ་རྒྱུན་བཅས་གང་དང་ཡང་མི་མཐུན་པ་ཞིག་ཡིན།

རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་དང་། ཏཱ་ལའི་བླ་མ་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་བཞི་པ་མཆོག

ཚོས་མེད་སྨྲ་བའི་རྒྱ་ནག་དམར་པོའི་གཞུང་ལ་བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་གྱི་སྤྲུལ་སྐུའི་ལམ་ལུགས་ལ་ཐེ་བྱུས་བྱེད་པའི་ཁྲིམས་མཐུན་གྱི་དབང་ཆ་རྩ་བ་ནས་མེད་ལ་འབྱུང་འགྱུར་༧སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་བཞི་པ་ཆེན་པོ་མཆོག་གི་ཡང་སྲིད་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་རང་འདོད་ལྟར་ཐག་གཅོད་བྱ་རྒྱུའི་རྣམ་འགྱུར་ཡང་ཡང་བསྟན་པ་ཡང་དེ་བས་ཧ་ཅང་མི་འོས་པ་ཞིག་རེད།

ཡང་སྲིད་འཚྭངས་པའི་དགོས་དོན་གཙོ་བོ་ནི་སྐུ་སྐྱེ་སྔ་མའི་བསྟན་འགྲོའི་མཛད་པའི་མཇུག་སྐྱོང་བར་ཐེབས་པ་དེ་ཡིན།

རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ཏཱ་ལའི་བླ་མ་ནི་མེས་རྒྱལ་ཁ་བྲལ་གཏོང་མཁན་གྱི་བྱེད་གཏེ་དང་། ལུག་ལྤགས་གྱོན་པའི་སྤྱང་ཀི། ཐེར་བ་སོགས་མཚན་དམས་སྣ་ཚོགས་ཞུས་དང་ཞུ་བཞིན་དུ་༧གོང་ས་ཏཱ་ལའི་བླ་མ་༧སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་བཞི་པ་ཆེན་པོ་མཆོག་གི་ཡང་སྲིད་ལ་ཧབ་ཐོབ་རྒྱག་དགོས་དོན་གང་ཡིན་ནམ།

རྒྱ་དམར་གཞུང་གིས་བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་གྱི་བླ་སྤྲུལ་ཡང་སྲིད་ངོས་འཛིན་གྱི་དབང་ཆ་ཐོབ་ཐབས་ཆེད་ངོ་ཚ་ཁྲེལ་མེད་ཀྱིས་འབད་བརྩོན་བྱས་དང་བྱེད་བཞིན་ཡོད། དཔེ་མཚོན་ནི་པཎ་ཆེན་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་གཅིག་པ་མཆོག་དེ་དམ་བཀག་ཉར་འོག་བཞག་ནས་ཁོང་གི་ཚབ་ཏུ་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་རང་གི་འདོད་པ་ལྟར་བྱིས་པ་གཞན་ཞིག་བཙན་ཐབས་ཀྱིས་བསྐོ་གཞག་བྱས་པ་དེ་ཡིན།

༧གོང་ས་ཏཱ་ལའི་བླ་མ་སྐུ་ཕྲེང་༡༩་མཆོག་གི་ཡང་སྲིད་ངོས་འཛིན་གྱི་ཐོབ་ཐང་རྒྱ་དམར་གཞུང་ལ་ཡོད་ལུགས་ཧམ་རྫོད་ལོ་བཅུ་ཕྲག་ཁ་ཤས་རིང་བྱས་དང་བྱེད་མུས་སུ་ཡོད། འོན་ཀྱང་ཕྱི་ལོ་ ༡༥༨༥ ལོར་སྤྱི་ནོར་༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་གིས་ཏཱ་ལའི་བླ་མས་འཛིན་སྐྱོང་བྱེད་བཞིན་པའི་གཞུང་གི་སྲོལ་ལུགས་འདི་ཡང་ཡོང་

གི་ཡོད་མེད་ངེས་པ་མེད། མ་འོངས་པའི་བོད་ཀྱི་ཐག་གཅོད་ནི་བོད་མི་མང་རང་གིས་བྱེད་ངེས་ཡིན་ཞེས་གསུངས་པ་དེར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་སེམས་འཚབ་ཧ་ཅང་ཆེན་པོ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

ཉེ་ཆར་སྤྱི་ནོར་༸གོང་ས་༸སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་གིས་མགོན་པོ་གང་ཉིད་ཏཱ་ལའི་བླ་མ་མཐའ་མ་དེ་ཆགས་སྲིད་སྙོར་གྱི་བཀའ་སློབ་སྩལ་བ་དེར་རྒྱ་ནག་གཞུང་ཁོང་ཁྲོ་དྲག་པོ་ལངས་ནས་སྐྱོན་བརྗོད་ཤུགས་ཆེ་བྱས་ཡོད། གང་ཡིན་ཞེ་ན་ཁོ་པ་ཚོས་ཏཱ་ལའི་བླ་མ་༸སྐུ་ཕྲེང་ ༡༥ པའི་ཡང་སྲིད་དབང་སྒྱུར་བྱ་རྒྱུའི་སེམས་ངན་འཆང་བཞིན་ཡོད་པ་དེ་རེད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༢ ལོར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས། མཚོ་སྔོན་ཞིང་ཆེན་གྱི་བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་བླ་སྤྲུལ་ཡང་སྲིད་ངོས་འཛིན་བྱ་རྒྱུའི་ལམ་ལུགས་རྩ་འཛིན་ཁྲིམས་ཡིག ཅེས་པ་གཏན་འབེབས་བྱས་ཡོད།

ཁྲིམས་ཡིག་དེའི་དོན་ཚན་བཞི་པའི་ནང་འཁོད་དོན། “རྩ་བའི་དོན་ཚན་གསུམ་པའི་ཁྲབ་ཁོངས་ཡིན་ཡང་། ཕྱི་རྒྱལ་དུ་བྲོས་བྱོལ་ཕྱིན་ནས་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རྩ་དོན་ལ་གནོད་པའི་ལས་རིགས་སྤེལ་མཁན་སྐྱེས་སྤྲུལ་སུ་ཡིན་རུང་དེར་སྤྲུལ་སྐུའི་ངོས་འཛིན་བྱ་རྒྱུ་མེད།” ཞེས་སོགས་རང་ངོས་ནས་གཏན་ལ་ཕབ་པའི་ཁྲིམས་སྲོལ་གྱི་དོན་ཚན་ཁོངས་སྤྲུལ་སྐུའི་ཡང་སྲིད་ངོས་འཛིན་བྱེད་པའི་ཆ་རྐྱེན་མ་ཚང་བ་དང་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཚོག་པའི་སྤྲུལ་སྐུ་ཞིག་གི་ཡང་སྲིད་དེ་རྒྱ་ནག་གཞུང་ནས་ངོས་འཛིན་བྱ་རྒྱུ་ཟེར་བ་དེ་ཡང་ནང་འགལ་གྱི་སྲིད་བྱུས་དང་བྱ་སྤྱོད་ཅིག་ཡིན། བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་སྤྲུལ་སྐུའི་ཡང་སྲིད་ངོས་འཛིན་དོ་དམ་བྱེད་ཐབས་རྒྱལ་ཁབ་ཆོས་ལུགས་ལས་དོན་ཁུངས་ཀྱི་བཀའ་ཁྲབ་ཨང་ལྔ་པ་ཟེར་བ་གཏན་འབེབས་བྱས་པར་མ་ཟད། རྒྱལ་ཁབ་ཆོས་ལུགས་ལས་དོན་ཁུངས་ཀྱི་འགན་འཛིན་ཡེ་ཞའོ་ཞིན་ཟེར་བ་ཁོ་པས་བཀའ་དེར་མིང་རྟགས་བཀོད་ཡོད།

བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་སྲིད་གཞུང་གི་ཀྲུའུ་ཞི་པདྨ་འཕྲིན་ལས་ཀྱིས། “ཏཱ་ལའི་བླ་མར་ཡང་སྲིད་འཁྲུངས་མ་འཁྲུངས་ཐག་གཅོད་བྱ་རྒྱུའི་ཐོབ་ཐང་མེད། ཏཱ་ལ་ཁོ་པ་ཏཱ་ལ་སྐྱེ་ཕྲེང་བཅུ་བཞི་པར་བསྐྱོ་གཞག་བྱས་པ་དེའང་ཁོ་པས་ཐག་གཅོད་བྱས་ནས་བྱུང་བ་ཞིག་མིན་པར་ཆོས་ཕྱོགས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་དང་སྲོལ་རྒྱུན་འགྲོ་སྟངས་གཞི་རྩར་བཞག་པའི་ཁར་ཀྲུང་དབྱང་སྲིད་གཞུང་གིས་མོས་མཐུན་གནང་ནས་ཐག་གཅོད་བྱས་པ་ཞིག་ཆགས་ཡོད། དེར་བརྟེན་ད་ཆ་ཁོ་པས་ཏཱ་ལའི་བླ་མའི་སྐྱེ་ཕྲེང་མཚམས་འཇོག་བྱ་རྒྱུ་ཡིན་ཚུལ་བཤད་པ་དེ་ཡོང་སྲིད་པ་ཞིག་རེད་དམ། དེ་འདྲ་ཡོང་མི་སྲིད་པ་ཞིག་ཡིན་ཞེས་བཤད་ཡོད།[311]

རྒྱ་ནག་ནང་རང་དབང་མེད་སྐབས་གང་གི་༧སྐུའི་ཡང་སྲིད་རྒྱ་ནག་ནང་དུ་འཁྲུངས་རྒྱུ་མིན་སྙོར་ལོ་མང་སྔོན་ནས་༧གོང་ས་ཆེན་པོས་བཀའ་གནང་ཡོད། དེའི་ལན་འདེབས་སུ་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༡ ལོར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་རྒྱལ་ཁབ་ཆོས་ལུགས་ལས་དོན་ཁུངས་ཟེར་བས། ཏཱ་ལའི་བླ་མའི་ཡང་སྲིད་རྒྱ་ནག་ནང་མ་གཏོགས་ས་ཆ་གཞན་ལ་འཁྲུངས་མི་ཆོག་ཟེར་བའི་ཁྲིམས་བཟོས་པར་མ་ཟད། རྒྱ་ནག་བོད་རིག་པའི་ཞིབ་འཇུག་ལྟེ་གནས་ཁང་གི་འགན་འཛིན་ཁོ་པས་ “སྲོལ་རྒྱུན་གྱི་ལམ་སྲོལ་དང་ཆོས་ཕྱོགས་ཀྱི་ཞབས་རིམ་སོགས་ལ་བརྟེན་ནས་ཏཱ་ལའི་བླ་མའི་སྐྱེ་ཕྲེང་རྗེས་མ་དེའང་དེ་སྔ་ལྟར་མཚོ་སྔོན་ཁུལ་དུ་འཁྲུངས་དགོས་པ་ཞིག་རེད།” ཅེས་བཤད།

ལྷག་པར་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ “བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་གྱི་སྤྲུལ་སྐུ་འཚོལ་བཤེར་མ་ལག་” ཅེས་དྲ་རྒྱའི་སྟེང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་ངོས་འཛིན་ཡོད་པའི་བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་གྱི་བླ་སྤྲུལ་ ༡༣༡༡ མཚན་གཞུང་དང་ལོ་རྒྱུས་གསལ་པོ་བཀོད་ཡོད་ཅེས་བརྗོད་ཅིང་འཚོལ་བཤེར་མ་ལག་དེའི་ནང་ “ཏཱ་ལ་” ཞེས་པ་དང་། “བསྟན་འཛིན་རྒྱ་མཚོ་” ཞེས་པའི་ཐ་སྙད་རྒྱ་ནག་གཞུང་འབྲེལ་དྲ་རྒྱ་ www.tibet.cn ནང་བཀག་སྡོམ་བྱས་འདུག

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༡ ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༢༤ ཉིན་སྤྲུལ་བའི་ཡང་སྲིད་སྐོར་གྱི་ཡོངས་ཁྱབ་གསལ་བསྒྲགས།

སྤྱི་ནོར་༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་༧སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་བཞི་པ་ཆེན་པོ་མཆོག་གིས་༧རྒྱལ་བའི་ཡང་སྲིད་ཀྱི་གནད་དོན་ཐད་བཞེངས་ཕྱོགས་ཏ་ཅང་བརྟན་པོ་ཡོད་པ་དང་། རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་༧རྒྱལ་བའི་ཡང་སྲིད་ཐག་གཅོད་བྱ་རྒྱུའི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ལངས་ཕྱོགས་དེ་ནི་ཅོལ་ཆུང་གི་བྱེད་བབ་ཅིག་ཡིན་སྐོར་བཀའ་སྐུལ་ཡོད།

༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་གིས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༡ ཟླ་ ༩ པར་སྐུལ་བའི་ཡོངས་ཁྱབ་གསུང་འཕྲིན་ནང་། "ངོས་རང་ལོ་ན་ ༩༠ མཚམས་སུ་བསླེབ་སྐབས་གལ་ཏེ་རྒྱལ་དབང་སྐུ་ཕྲེང་རྒྱུན་མཐུད་དགོས་པ་དང་། སྐུ་ཕྲེང་བཅོ་ལྔ་པ་ཡང་སྲིད་ངོས་འཛིན་བྱ་དགོས་ཀྱི་དུས་སྐབས་ཤིག་ཤར་ཚེ་དེའི་བྱེད་སྒོའི་འགན་ཁུར་གཙོ་བོ་ཏཱ་ལའི་བླ་མའི་བླ་བྲང་དགའ་ལྡན་ཕོ་བྲང་ཡིད་ཆེས་དགེ་རྩའི་དབང་ལྡན་འགན་འཛིན་རྣམས་ལ་ཡོད་པ་དང་། ཁོ་ཚོས་བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་ཆོས་བརྒྱུད་ཁག་གི་དབུ་ཁྲིད་བླ་ཆེན་རྣམ་པ་དང་། རྒྱལ་དབང་སྐུ་ཕྲེང་ན་རིམ་དང་ལུས་དང་གྲིབ་མ་བཞིན་འགྲོགས་པའི་དམ་ལྡན་ཆོས་སྐྱོང་ཁག་ལ་སྐབས་བསྟུན་ལམ་སྟོན་ཞུས་ཏེ་ཡང་སྤྲུལ་རྩད་གཅོད་ངོས་འཛིན་སྔོན་སྲོལ་བཞིན་བྱེད་དགོས་པ་དང་། ངོས་ནས་ཀྱང་བྱེད་ཕྱོགས་དེ་དག་ལམ་སྟོན་གསལ་བཀོད་ཀྱི་ཡིག་འཇོག་བྱ་རྒྱུ་ཡིན་ཞིང་། དེ་ལྟར་ཚུལ་མཐུན་རྩད་གཅོད་ངོས་འཛིན་བྱུང་བའི་ཡང་སྤྲུལ་ཞིག་ལས་གཞན་དུ་སྲིད་དོན་གྱི་དགོས་མཁོ་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་དབང་འཛིན་པས་མཆོན། སྲིད་དབང་འཛིན་པ་སུ་ཞིག་གིས་ཡང་སྤྲུལ་འདེམས་སྒྲུག་བྱས་པ་བྱུང་ཚེ་དེ་ལ་སུས་ཀྱང་རྒྱལ་བའི་ཡང་སྤྲུལ་དུ་ངོས་འཛིན་དང་དད་མོས་བྱེད་མི་དགོས་པ་ཡིད་འཇགས་དགོས།"[(312)] ཞེས་གསལ།

གོང་གསལ་ཡོངས་ཁྱབ་གསུང་འཕྲིན་ནང་། མགོན་པོ་གང་ཉིད་ཀྱི་༧སྐུའི་ཡང་སྲིད་ཐག་གཅོད་ཞུ་རྒྱུའི་ཐད་ལྷ་བླའི་ལུང་བསྟན་སོགས་མི་དགོས་པར་ཡེ་ཤུའི་བླ་ཆེན་(313) པོབ་བསྐོ་གཞག་བྱེད་སྟངས་ལྟར་བྱ་རྒྱུའམ་ཡང་ན་མ་འདས་སྤྲུལ་སྐུ་བསྐོ་གཞག་བྱ་རྒྱུ་དང་། གཞན་ཡང་མགོན་པོ་གང་ཉིད་དགོངས་པ་ཆོས་དབྱིངས་སུ་ཐིམ་ཚུལ་བསྟན་རྗེས་༧ཞལ་ཆེམས་ཐོག་ནས་ཐག་གཅོད་མཛད་རྒྱུ། ཞེས་ཐབས་ལམ་འགའ་ཤས་ཡོད་ཆོག་པའི་སྐོར་ལམ་སྟོན་བཀའ་སློབ་སྩལ་བར་མ་ཟད། བུད་མེད་རྟེན་ཅན་གྱི་ཏཱ་ལའི་བླ་མའང་འབྱོན་སྲིད་སྐོར་བཀའ་སློབ་སྩལ་ཡོད།(314)

དེ་བཞིན་མ་འོངས་པར་ཏཱ་ལའི་བླ་མའི་ཡང་སྲིད་སུ་མཐུད་དགོས་མིན་བོད་མི་རྣམས་ཀྱིས་འོས་བསྡུའི་ལམ་ནས་ཐག་གཅོད་བྱེད་ཆོག་སྐོར་སོགས་བཀའ་སློབ་སྩལ་བར་བརྟེན། ཡང་སྲིད་བོད་ཕྱི་ལ་འཁྲུངས་རྒྱུ་ངེས་སྐོར་གྱི་བཀའ་སློབ་སྩལ་ཡོད།

མཇུག་སྡོམ།

བོད་དང་རྒྱ་ནག་གི་སྤྱི་ཚོགས་ནང་འབྱུང་འགྱུར་ཏཱ་ལའི་བླ་མའི་བླ་བྲང་གི་གནད་དོན་ཐད་གླེང་སློང་མང་པོ་ཡོང་བཞིན་ཡོད།

མི་སུ་འདྲ་ཞིག་ཡིན་རུང་རང་ཉིད་ལོ་མང་རིང་བཀའ་དྲིན་གྱིས་བསྐྱངས་པ་དང་རང་གིས་ཡིད་ཆེས་བློ་གཏད་ཞུ་སའི་བླ་ན་མེད་པའི་དབུ་ཁྲིད་ཅིག་གི་ཡང་སྲིད་ཐད་བསམ་བློ་གཏོང་རྒྱུ་ནི་ཧ་ཅང་གལ་གནད་ཆེ་ལ་དཀའ་ཚེགས་ཀྱང་ཆེ་བའི་བྱ་གཞག་ཅིག་ཡིན། བོད་ལ་མཚོན་ན་བོད་བརྒྱུད་ནང་བསྟན་གྱི་སྤྲུལ་སྐུའི་ཡང་སྲིད་ངོས་འཛིན་གྱི་ལམ་སྲོལ་ལ་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས་ཆབ་སྲིད་དགོས་མཁོར་བརྟེན་ནས་འཕྲོག་བཅད་སྣ་ཚོགས་དང་ཐེ་བྱུས་བྱས་པར་བརྟེན་ད་ཆ་གནད་དོན་དེ་མགོ་རྙོག་པོ་ཅན་ཞིག་ཆགས་ཡོད། རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས་བོད་ཁྱོན་ཡོངས་ཧམ་བཟུང་བྱས་པས་མ་ཚིམས་པར་ད་ཆ་བོད་ཀྱི་ཆོས་ཕྱོགས་ཀྱི་བྱེད་སྒོར་དབང་བསྒྱུར་ཐབས་བྱེད་བཞིན་ཡོད། འོན་ཀྱང་སྟབས་ལེགས་པ་ཞིག་ལ། སྤྱི་ནོར་

༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་གིས་གང་གི་ཡང་སྲིད་རྩད་གཅོད་བྱ་རྒྱུའི་ལམ་ལུགས་ཐད་འགྲེལ་བཤད་ཧ་ཅང་གསལ་པོའི་སྒོ་ནས་བདག་དབང་སུ་ལ་ཡོད་མེད་ཀྱི་ལམ་སྟོན་གནང་བར་བརྟེན་ད་ཆ་དེའི་ཐད་མགོ་རྙོངས་དགོས་དོན་མེད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༨༩ ལོ་ཙམ་ནས་སྤྱི་ནོར་༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་གིས་མ་འོངས་པར་ཏཱ་ལའི་བླ་མའི་ཡང་སྲིད་ངོ་མཐུད་མིན་ཟེར་བ་དེ་བོད་རྒྱ་ཆེ་མི་མང་ཚོས་ཐག་གཅོད་བྱ་རྒྱུ་མ་གཏོགས། སྲིད་དོན་གྱི་དགོས་མཁོ་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་དབང་འཛིན་པས་མཚོན། དབང་འཛིན་པ་སུ་ཞིག་གིས་ཡང་སྤྲུལ་འདེམས་སྒྲུག་བྱས་པ་བྱུང་ཆེ་དེ་ལ་སུས་ཀྱང་༧རྒྱལ་བའི་ཡང་སྤྲུལ་དུ་ངོས་འཛིན་དང་དད་མོས་བྱེད་མི་དགོས་པའི་བཀའ་སློབ་གསལ་པོར་ཕེབས་ཡོད།

འདི་ལྟ་བུའི་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་སྲོལ་རྒྱུན་ཁྲོད་ཧ་ཅང་གཙིགས་ཆེར་འཛིན་པའི་སྤྲུལ་སྐུའི་ལམ་ལུགས་ཐོག་མ་དར་བ་ནས་ད་བར་གནས་མུས་ལྟར་མ་འོངས་པར་ཡང་མུ་མཐུད་རྒྱུན་འཁྱོངས་བྱ་རྒྱུ་ཡིན་པ་གདོན་མི་ཟ་བ་ཡིན།

དབུ་མའི་ལམ་གྱི་སྲིད་བྱུས།

མ་འོངས་མདུན་བསྐྱོད་ཀྱི་ལམ་བུ།

དབུ་མའི་ལམ་གྱི་སྲིད་བྱུས་ནི་སྲྀ་ནོར་༧དགོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་གིས་བོད་རིགས་ཡོངས་ལ་མིང་དོན་མཚུངས་པའི་རང་སྐྱོང་ཡོང་ཐབས་དང་། རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་འགོ་ཁྲིད་དང་ལྷན་དུ་གྲོས་མོལ་གནང་སྟེ་བོད་ཀྱི་གནད་དོན་ཕན་ཚུན་གཉིས་ཕན་གྱི་ལམ་ནས་སེལ་ཐབས་མཛད་རྒྱུའི་སྲིད་བྱུས་ཤིག་ཡིན། ནང་བསྟན་གྱི་ལྟ་གྲུབ་གཞིར་བཟུང་སྲིད་བྱུས་འདིས་མཐའ་གཉིས་དང་བྲལ་བའི་དབུས་ནས་ཐུན་མོང་གི་གཞི་རྟེན་འཚོལ་བའི་ཐབས་ལམ་ཞིག་ཡིན། བོད་རང་བཙན་བསྐྱར་གསོའི་མཐའ་དང་། ད་ལྟའི་བོད་ཀྱི་གནས་བབ་མུ་མཐུད་གནས་རྒྱུའི་མཐའ་གཉིས་དང་བྲལ་བའི་དབུ་མའི་ཐབས་ལམ་ཞིག་ཡིན། སྲིད་བྱུས་འདིས་ད་ལྟའི་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ཐོག་འཛིན་བཞིན་པའི་དྲག་གནོན་དང་མི་སེར་སྡིལ་བའི་སྲིད་བྱུས་རྣམས་ལ་མཐའ་གཅིག་ཏུ་དང་ལེན་བྱེད་ཀྱི་མེད་ལ། བོད་དེ་རྒྱ་ནག་དང་ཁ་བྲལ་ཏེ་བོད་རང་བཙན་བསྐྱར་གསོ་ཡང་བྱེད་ཀྱི་མེད། དབུ་མའི་ལམ་གྱི་སྲིད་བྱུས་འདིས་ཞི་མོལ་བརྒྱུད་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་བཅའ་ཁྲིམས་ནང་གསལ་བའི་ཆ་རྐྱེན་གཞིར་བཟུང་བོད་རིགས་ཡོངས་ལ་མིང་དོན་མཚུངས་པའི་རང་སྐྱོང་གི་གནས་བབ་ཐོག་ནས་བོད་ཀྱི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་སྐད་ཡིག་དང་། ཆོས་རིག གོམས་གཤིས། དེ་བཞིན་བོད་ཀྱི་ཁོར་ཡུག་དང་བཅས་པ་ཉམས་པ་སོར་ཆུད་མི་ཉམས་རྒྱུན་འཛིན་བྱས་ཏེ་བོད་རྒྱ་མི་རིགས་ཕན་ཚུན་མཛའ་མཐུན་མཉམ་གནས་ཡོང་ཐབས་ཀྱི་འབད་བརྩོན་བྱ་རྒྱུ་བཅས་ཡིན།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༨༩ ལོ་ཙམ་ནས་སྲྀ་ནོར་༧དགོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོས་རྒྱ་ནག་གིས་གཙོས་པའི་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་གནས་བབ་འགྱུར་འགྲོས་ལ་དགོངས་པ་གཏིང་ཟབ་བཞེས་ཏེ། སྐབས་དེའི་བཀའ་ཤག་དང་སྤྱི་འཐུས་ཚོགས་གཙོ་སྤྱིལ་པོ་སོགས་གྲོས་

ལ་དབང་བ་རྣམས་དང་བཀའ་བསྡུར་རིམ་པ་མཛད་རྗེས། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༧༦ ལོར་ནས་ཞིག་བོད་རྒྱ་གཉིས་དབར་འབྲེལ་མོལ་གྱི་གོ་སྐབས་ཤིག་ཤར་ཆེ་རང་བཙན་རྩོད་གླེང་མི་གནང་རྒྱུའི་ནང་དོན་སྲིད་བྱུས་རོབ་ཙམ་གཏན་འབེབས་མཛད་ཡོད། དེར་བརྟེན་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༧༩ ལོར་རྒྱ་ནག་གི་དབུ་ཁྲིད་ཏིང་ཞའོ་ཕིང་གིས་སྐུའི་གཅེན་པོ་རྒྱལ་ལོ་དོན་གྲུབ་མཆོག་ལ་བོད་རང་བཙན་མ་གཏོགས་གནད་དོན་གཞན་ཚང་མ་གྲོས་མོལ་གྱི་ལམ་ནས་ཐག་གཅོད་བྱེད་ཆོག་ཅེས་ནན་བརྗོད་གནང་བའི་སྐབས། བོད་མིའི་ཕྱོགས་ནས་འཕྲལ་དུ་རྒྱ་ནག་དང་གཞུང་འབྲེལ་ཐོག་འབྲེལ་ལམ་དང་གྲོས་མོལ་གནང་འགོ་བཙུགས་ཐུབ་པ་བྱུང་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༨༨ ནས་ ༢༠༡༠ བར་(མི་མང་གི་)བསམ་འཆར་བསྡུ་ལེན་དང་གྲོས་བསྡུར་བགྲོ་གླེང་སོགས་རིམ་པ་བྱས་རྗེས་མང་ཚོགས་ཀྱི་མང་མོས་རྒྱབ་སྐྱོར་གཞིར་བཟུང་དབུ་མའི་ལམ་གྱི་སྲིད་བྱུས་འདི་བཞིན་སྒྲིག་འཛུགས་ཀྱིས་གཏན་ལ་ཕབ་པའི་སྲིད་བྱུས་ཤིག་ཏུ་གྱུར་པ་རེད། དེ་ཡང་མང་གཙོའི་འགྲོ་ལུགས་ལྟར་རྒྱ་ཆེའི་མང་ཚོགས་ཀྱི་ངོ་ཚབ་མཆོན་པའི་འཐུས་མི་རྣམས་ནས་ཐད་ཀར་བསམ་ཚུལ་བསྡུས་ཏེ་གཏན་འབེབས་གནང་བ་ཞིག་ཡིན། སྐྱི་ནོར་༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་གིས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༨༧ ལོར་ཨ་རིའི་གྲོས་ཚོགས་སུ་ཞི་བའི་དོན་ཚན་ལྔ་གསལ་བསྒྲགས་དང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༨༨ ལོར་ཡུ་རོབ་གྲོས་ཚོགས་སི་ཊས་སི་སྦུག་གི་གསལ་བསྒྲགས་བཅས་དབུ་མའི་ལམ་གྱི་སྲིད་བྱུས་གཞུང་འབྲེལ་གྱི་ཐོག་ནས་གསལ་བསྒྲགས་མཛད་ཡོད། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༧ ལོར་མི་མང་ནས་བསམ་ཚུལ་བསྡུ་ལེན་བྱེད་སྐབས་བཙན་བྱོལ་བོད་མིའི་བརྒྱ་ཆ་ ༤༦ ལྷག་གིས་རྒྱབ་སྐྱོར་ཞུས་པ་མ་ཟད། གཞིས་བཞུགས་བོད་མིའི་ཁྲིད་བསམ་ཚུལ་བསྡུ་སྐབས་ཕལ་མོ་ཆེས་༧གོང་ས་མཆོག་གི་དགོངས་འཆར་ལ་རྒྱབ་སྐྱོར་ཞུས་ཡོད། དེ་རྗེས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༩༧ ཟླ་ ༤ ཚེས་ ༡༨ ཉིན་བོད་མི་མང་སྤྱི་འཐུས་ལྷན་ཚོགས་ནས་དབུ་མའི་ལམ་གྱི་སྲིད་བྱུས་ལ་སྤྱི་མོས་རྒྱབ་སྐྱོར་གྱི་ཐོག་ནས་གྲོས་ཆོད་གཏན་ལ་ཕབ་ཡོད་པར་མ་ཟད། སྲིད་བྱུས་འདི་ཉིད་བོད་ཀྱི་གནད་དོན་

ཞི་བའི་ངང་ནས་སེལ་བའི་དངོས་ཡོད་གནས་ཚུལ་དང་མཐུན་པའི་ཐབས་ལམ་ཞིག་ཀྱང་ཡིན་པར་ངོས་འཛིན་གྱིས་མུ་མཐུད་རྒྱུན་སྐྱོང་གནང་བཞིན་ཡོད། འདས་པའི་ལོ་བཅུ་ཕྲག་ཁ་ཤས་རིང་བོད་མིའི་སྒྲིག་འཛུགས་ཀྱི་ངོས་ནས་བོད་ཀྱི་ཕྱོགས་ནས་དབུ་མའི་ལམ་གྱི་སྲིད་བྱུས་མུ་མཐུད་རྒྱུན་སྐྱོང་ལག་བསྟར་བྱེད་རྒྱུ་ཡིན་པ་ཞེས་བསྐྱར་ལྡབ་ཡང་ལྡབ་ཀྱིས་བསྒྲགས་ཡོད།

དབུ་མའི་ལམ་གྱི་སྲིད་བྱུས་ནི་ཕྱོགས་གཉིས་ཀར་ཁེ་ཕན་ཡོད་པ་ཞིག་ཡིན། ཕྱོགས་གཅིག་ནས་བོད་མི་མང་གི་གཞི་རྩའི་མངོན་འདོད་བོད་ཀྱི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་ངོ་བོ་དང་ཆེ་མཐོང་སྲུང་སྐྱོབ་ཐུབ་པ་ཞིག་དང་། རྒྱ་ནག་ཕྱོགས་ལའང་མངའ་ཁོངས་གཅིག་གྱུར་གྱི་བདག་དབང་མུ་མཐུད་སྲུང་སྐྱོབ་ཐུབ་པ་བཅས་དངོས་ཡོད་གནས་སྟངས་དང་འཚམ་པའི་སྲིད་བྱུས་ཤིག་ཡིན།

ང་ཚོས་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་མངའ་ཁོངས་གཅིག་གྱུར་གྱི་བདག་དབང་དང་བརྟན་ལྷིང་ལའང་བསམ་ཤེས་དང་། ང་ཚོ་བོད་མིའི་གཞི་རྩའི་དགོས་མཁོའང་བཀག་ཐུབ་པ་བཅས་ཀྱི་རང་སྲིད་རང་སྐྱོང་གི་ཐོབ་ཐང་རྩོད་ལེན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། བོད་རིགས་རྣམས་ད་ལྟའི་ཆར་བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་དང་། ཉེ་འབྲེལ་ཞིང་ཆེན་མཚོ་སྔོན་དང་། སི་ཁྲོན། ཀན་སུའུ། ཡུན་ནན་བཅས་ཀྱི་ནང་རང་སྐྱོང་རྫོང་དང་། རང་སྐྱོང་ཁུལ་བཅས་དུམ་བུ་མང་པོར་བགོས་ཡོད་པར་མ་ཟད། ཞིང་ཆེན་དེ་དག་གི་ནང་གྲངས་མང་མི་སེར་ཡང་རྒྱ་རིགས་ཆགས་ཡོད། དེར་བརྟེན་ད་ལྟའི་འཛིན་སྐྱོང་གི་སྒྲོམ་གཞི་འདི་མ་ཡིན་པར་བོད་རིགས་ཡོངས་རྫོགས་རང་སྐྱོང་གཅིག་གི་འཛིན་སྐྱོང་འོག་ཏུ་འདུས་པ་ཡིན་ན་བོད་ཀྱི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་སྐད་ཡིག་རིག་གནས་དང་གོམས་སྲོལ་སོགས་སྲུང་སྐྱོབ་དར་སྤེལ་ཕན་ནུས་ལྡན་པ་བྱེད་ཐུབ་པ་ཡོང་ངེས་ཡིན། རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་དབང་འཛིན་པ་ཚོས "བོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་ནས་རྒྱ་རིགས་ཡོངས་རྫོགས་ཕྱིར་འབུད་གཏོང་རྒྱུའི་བྱུས་ངན་འདིང་བཞིན་འདུག"ཅེས་ང་ཚོར་སྐྱོན་འཛུགས་བྱེད་བཞིན་

ཡོད་ཀྱང་། དངོས་དོན་དེ་ལྟར་མིན་པ་ནི་བསམ་འཆར་ཡིག་ཆ་[315] ནས་གསལ་པོ་རྟོགས་ཐུབ་རྒྱུ་རེད། དེ་ཡང་ "བོད་ནང་གཏན་དུ་གཞིས་ཆགས་པ་དང་། དུས་ཡུན་རིང་པོ་ནས་གནས་སྡོད་འཚར་ལོངས་བྱས་པ་རྣམས་ཕྱིར་འབུད་བྱེད་རྒྱུའི་ཀུན་སློང་ང་ཚོར་མེད། ང་ཚོས་སེམས་འཚབ་བྱེད་པ་ནི་རྒྱ་རིགས་ཀྱིས་གཙོས་པའི་མི་རིགས་གཞན་མང་པོ་བོད་ནང་སྒོ་ཞུགས་བྱེད་དགོས་རྒྱུད་སྐུལ་བྱས་པའི་དབང་གིས་ད་ཡོད་སྤྱི་ཚོགས་ལ་འགོ་འགྱུར་དང་། བོད་མི་རྣམས་རང་ཡུལ་ནང་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་སུ་འགྱུར་བཞིན་པའི་ཉེན་འཚབ་དེ་དག་ལ་བརྗོད་པ་ཡིན།" ཞེས་འཁོད་ཡོད།

བོད་ཀྱི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་ངོ་བོ་སྲུང་སྐྱོབ་དར་སྤེལ་ཆེད་བོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་ནང་གྲངས་མང་གི་མི་རིགས་བོད་མི་ཡིན་དགོས་པ་དེ་ནི་བོད་རིགས་ཡོངས་ལ་མིང་དོན་མཚུངས་པའི་རང་སྐྱོང་ཡོང་ཐབས་ཀྱི་བསམ་འཆར་གྱི་མངོན་འདོད་ཡིན།

བོད་ཀྱི་ས་གནས་རང་སྐྱོང་སྲིད་གཞུང་གིས་བོད་མིའི་གཞི་རྩའི་དགོས་མཁོ་སྲུང་སྐྱོབ་དར་སྤེལ་བྱེད་རྒྱུའི་གནད་དོན་ཁག་གཤམ་གསལ།

༡། སྐད་ཡིག

སྐད་ཡིག་ནི་བོད་མིའི་ཁྱད་ཆོས་དང་ངོ་བོ་མཚོན་བྱེད་གལ་ཆེ་ཞིག་དང་། ཕན་ཚུན་བརྡ་སྤྲོད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་གཙོ་བོ་དེ་ཡིན། བོད་ཀྱི་རྩོམ་རིག་སྤྱི་དང་། ལྷག་པར་ནང་དོན་རིག་པ་སྟེ་སངས་རྒྱས་ཀྱི་བཀའ་བསྟན་འགྱུར་དང་། བྱུང་རབས་ལོ་རྒྱུས། དེ་བཞིན་ཆབ་སྲིད། དཔལ་འབྱོར། དམག་དོན། ཁྲིམས་ལུགས། ཚན་རིག་སོགས་ཤེས་བྱའི་གནས་མཐའ་དག་སྐད་ཡིག་དེའི་ཐོག་བྲིས་ཡོད། རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རྩ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་བཞི་པའི་ནང་མི་རིགས་ཚང་མར་ "རང་ཉིད་ཀྱི་སྐད་དང་ཡི་གེ་སྤྱོད་པ་དང་གོང་དུ" སྤེལ་རྒྱུའི་རང་དབང་འགན་སྲུང་བྱས་ཡོད།

བོད་མིས་རང་ཉིད་ཡར་རྒྱས་ཡོང་བར་བྱེད་པའི་སྐད་ཡིག་གཙོ་བོ་བོད་ཡིག་ཡིན། དེ་དག་སྐྱོང་སྐྱོད་གོང་འཕེལ་ལ་བརྩི་སྲུང་བྱེད་དགོས་པ་དང་། དེ་བཞིན་བོད་རིགས་རང་སྐྱོང་ས་ཁུལ་ཡོངས་ཀྱི་སྐད་ཡིག་གཙོ་བོ་བོད་ཡིག་བྱེད་དགོས།

ལྷ་གྲུབ་འདི་རྩ་ཁྲིམས་ཀྱི་དོན་ཚན་བརྒྱ་དང་ཉི་ཤུ་རྩ་གཅིག་པའི་ནང་གུ་ཡངས་ཀྱི་སྒོ་ནས་ངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད་པ་ནི "མི་རིགས་རང་སྐྱོང་ས་གནས་ཀྱི་རང་སྐྱོང་ལས་ཁུངས་ཀྱིས་ས་གནས་དེ་གར་ཐུན་མོང་དུ་སྤྱོད་པའི་སྐད་ཡིག་གཅིག་གམ་ཁ་ཤས་སྤྱོད་རྒྱུ།" ཞེས་དང་། མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་བཅའ་ཁྲིམས་ཀྱི་དོན་ཚན་བཅུ་པའི་ནང་ "ས་གནས་དེ་གའི་མི་རིགས་ཁག་ཚང་མར་རང་ཉིད་ཀྱི་སྐད་ཡིག་བེད་སྤྱོད་དང་དར་རྒྱས་སུ་གཏོང་བའི་རང་དབང་འགན་སྲུང་བྱ་རྒྱུ།" ཞེས་གསལ་ཡོད།

བོད་རིགས་ས་ཁུལ་ཁག་གི་སྐད་ཡིག་གཙོ་བོ་བོད་ཡིག་བྱེད་རྒྱུ་དང་འདྲ་བར་མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་བཅའ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་སུམ་ཅུ་སོ་དྲུག་པའི་ནང་རང་སྐྱོང་ས་གནས་ཀྱི་སྲིད་གཞུང་ལ་སློབ་གསོའི་ཐད་ "སློབ་ཁྲིད་བྱེད་པའི་སྐད་རིགས། སློབ་གྲྭ་བ་སྡུད་ཐབས་སོགས་གཏན་འབེབས་" ཐག་གཅོད་བྱེད་རྒྱུའི་དབང་ཆ་ཡོད་པར་གསལ་ཡོད། དེའི་གོ་དོན་ནི་སློབ་ཁྲིད་རྒྱུད་ལམ་གྱི་སྐད་ཡིག་བོད་ཡིག་བྱེད་རྒྱུའི་ལྷ་བ་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

༢། རིག་གཞུང་།

མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་བྱེད་རྒྱུའི་གཞི་རྩའི་དམིགས་ཡུལ་ནི་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་རིག་གཞུང་སྲུང་སྐྱོབ་བྱེད་ཆེད་ཡིན། དེར་བརྟེན་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རྩ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་ཉི་ཤུ་རྩ་གཉིས་པ་དང་། བཞི་བཅུ་ཞེ་བདུན། བརྒྱ་དང་བཅུ་དགུ་པ། དེ་བཞིན་མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་བཅའ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་སུམ་ཅུ་སོ་བརྒྱད་བཅས་ཀྱི་ནང་རིག་གཞུང་སྲུང་སྐྱོབ་བྱེད་རྒྱུའི་དོན་ཚན་འཁོད་ཡོད། བོད་མིའི་རིག་གཞུང་ནི་བོད་མིའི་ཆོས་དང་། སྲོལ་རྒྱུན། སྐད་ཡིག ངོ་བོ་བཅས་དང་

འབྲེལ་བ་དམ་ཟབ་ཡོད། ད་ལྟའི་ཚར་རིག་གཞུང་ལ་ཕྱོགས་གང་ས་ནས་དཀའ་ངལ་ཚབས་ཆེ་འཕྲད་བཞིན་ཡོད། བོད་མི་རྣམས་མི་རིགས་མང་བའི་རྒྱལ་ཁབ་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ནང་མཉམ་སྡོད་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་སྐབས་རྒྱ་ཁྲིམས་ཀྱི་ཆ་རྐྱེན་འོས་འཚམས་སྤྲོད་ནས་བོད་ཀྱི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་རིག་གཞུང་སྲུང་སྐྱོབ་བྱེད་དགོས།

༣། ཆོས་ལུགས།

ཆོས་ལུགས་ནི་བོད་མིའི་གཞི་རྩའི་གནད་དོན་གལ་ཆེན་པོ་ཞིག་ཡིན་པ་དང་། ནང་ཆོས་ནི་ང་ཚོའི་ངོ་བོ་དང་འབྲེལ་བ་དམ་ཟབ་ཡོད། ཆོས་ཀྱི་སྲིད་འཛུགས་དང་སྲིད་ཀྱི་སྲིད་འཛུགས་ (Church and State) གཉིས་ཐ་དད་དབྱེ་རྒྱུ་གལ་ཆེན་པོ་ཡིན་པ་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། འོན་ཀྱང་དེའི་དབང་གིས་ཆོས་ལ་དད་པ་བྱེད་མཁན་གྱི་རང་དབང་དང་ཉམས་ལེན་ལ་དོ་ཕོག་མི་འགྲོ་བ་བྱེད་དགོས། བོད་མི་ཚོར་ཆོས་དད་རང་དབང་དང་བསམ་བློའི་རང་དབང་མེད་ན་གང་ཟག་སྒེར་རམ་མང་ཚོགས་ཀྱི་རང་དབང་གཞན་གྱི་སྒྲོར་བསམ་བློ་གཏོང་ཐུབ་ཐབས་མེད། རྒྱ་ཁྲིམས་ནང་ཆོས་ལུགས་དང་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་བྱེད་སྒོ་ཁག་སྲུང་སྐྱོབ་བྱེད་རྒྱུ་གལ་འགངས་ཆེན་པོ་ཡིན་པ་ངོས་འཛིན་གནང་ཡོད། དོན་ཚན་སུམ་ཅུ་སོ་དྲུག་པའི་ནང་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཡུལ་མི་ཚང་མའི་ཆོས་དད་རང་དབང་གི་ཐོབ་ཐང་འགན་སྲུང་བྱས་ཡོད། སུས་ཀྱང་གང་ཟག་བྱེ་བྲག་པར་ཆོས་ལ་དད་པ་བྱེད་པའམ་དད་པ་མི་བྱེད་པའི་གནོན་ཤུགས་སྤྲད་མི་ཆོག ཆོས་ལུགས་ལ་བརྟེན་ནས་ཉེ་རིང་བྱེད་ཆོག་གི་མེད།

རྒྱ་ཁྲིམས་ཀྱི་ལྟ་གྲུབ་འདི་དག་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཚད་གཞི་དང་མཐུན་པའི་འགྲེལ་བཤད་བྱས་ན་དད་པ་བྱེད་ཕྱོགས་སམ་ཉམས་ལེན་བྱེད་ཚུལ་རྣམས་ཆོས་དད་རང་དབང་གི་ནང་དུ་ཚུད་ཡོད། རང་དབང་དེའི་ཁོངས་ནང་ཆོས་ཀྱི་སྒྲོལ་རྒྱུན་གཞིར་བཟུང་དགོན་པ་འཛིན་སྐྱོང་བྱེད་རྒྱུ་དང་། བསླབ་པ་སློབ་གཉེར་བྱེད་རྒྱུ། གྲྭ་བཙུན་གྱི་ཁ་གྲངས་དང་ལོ་ཚད་

ཇི་དགོས་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ལམ་སྲོལ་གཞིར་བཟུང་འཛུལ་ཞུགས་ཆོག་གི་ཡོད། མང་ཚོགས་ལ་ཆོས་བཤད་དང་དབང་བསྐུར་སོགས་ཀྱི་བྱེད་སྒོ་ཁག་ཀྱང་རང་དབང་འདིའི་ཁོངས་ཚུད་ཡོད། ཆོས་ལུགས་ཀྱི་སྤྱིར་བཏང་བྱེད་སྒོ་དཔེར་ན་བླ་སློབ་བར་གྱི་འབྲེལ་བ་དང་། དགོན་སྡེའི་འཛིན་སྐྱོང་། ཡང་སྲིད་ངོས་འཛིན་བྱེད་ཕྱོགས་ལ་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས་ཐེ་བྱུས་བྱེད་རྒྱུ་མེད།

༩། ཤེས་ཡོན།

དབུས་གཞུང་གི་ཤེས་རིག་ལས་ཁུངས་དང་མཉམ་འབྲེལ་ཐོག་བོད་མི་རང་གི་ཤེས་ཡོན་ལམ་ལུགས་བཟོ་རྒྱུ་དང་འཛིན་སྐྱོང་བྱེད་རྒྱུའི་བོད་མིའི་མངོན་འདོད་དེ་རྫ་ཁྲིམས་ནང་གསལ་བའི་སློབ་གསོའི་ཐད་ཀྱི་ལྟ་གྲུབ་ཀྱི་རྒྱབ་རྟེན་ཡིན། ཚན་རིག་ལག་རྩལ་ཡར་རྒྱས་ཐད་མཉམ་ཞུགས་བྱས་ཏེ་ཆ་ཤས་ལྡང་རྒྱུའི་མངོན་འདོད་ཀྱང་དེ་བཞིན་རེད། དེང་དུས་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཚན་རིག་ཡར་རྒྱས་ཐད་ནང་པའི་སེམས་ཁམས་རིག་པ་དང་། དངོས་ཁམས་རིག་པ། འཇིག་རྟེན་ཆགས་ཚུལ། སེམས་ཀྱི་གནས་ལུགས་རྟོགས་ཐབས་བཅས་ལ་ཕན་ཐོགས་ཆེན་པོ་ཡོད་པའི་ངོས་འཛིན་ཇི་ཟབ་ཏུ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད་པ་ང་ཚོས་མཐོང་ཐུབ།

རྫ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་བཅུ་དགུ་པའི་ནང་ཡུལ་མིར་སློབ་གསོའི་མཐུན་རྐྱེན་སྦྱར་རྒྱུའི་འགན་ཁུར་ཆ་ཚང་རྒྱལ་ཁབ་ནས་ལྡང་དགོས་པ་དང་། དོན་ཚན་བརྒྱ་དང་བཅུ་དགུའི་ནང་"མི་རིགས་རང་སྐྱོང་ས་གནས་ཀྱི་རང་སྐྱོང་ལས་ཁུངས་ཀྱིས་ས་གནས་དེ་གའི་སློབ་གསོ་བྱ་གཞག་རྣམས་ལ་རང་བདག་གི་སྒོ་ནས་དོ་དམ་བྱེད་རྒྱུ་འཕོད་ཡོད། མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་བཅའ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་སུམ་ཅུ་སོ་དྲུག་པའི་ནང་ལ་ཡང་ལྟ་གྲུབ་དེ་ཉིད་གསལ་ཡོད།

ཚན་རིག་ལག་རྩལ་ཡར་རྒྱས་ཐད་མཉམ་ཞུགས་ཀྱིས་ཆ་ཤས་ལྡང་རྒྱུའི་རེ་འདུན་ཡང་རྫ་ཁྲིམས་ (དོན་ཚན་བརྒྱ་དང་བཅུ་དགུ) དང་བཅའ་ཁྲིམས་ (དོན་ཚན་སུམ་ཅུ་སོ་

དགུ)ནང་རང་སྐྱོང་ས་གནས་ཁག་ལ་ཚན་རིག་ལག་རྩལ་ཡར་རྒྱས་གཏོང་རྒྱུའི་ཐོབ་ཐང་ཡོད་པ་ངོས་འཛིན་གསལ་པོ་བྱས་ཡོད།

༥། ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ།

བོད་ནི་ཨེ་ཤེ་ཡའི་ཆུ་བོ་ཆེ་ཁག་རྣམས་ཀྱི་འབྱུང་ཁུངས་དང་། དེ་བཞིན་འཛམ་གླིང་གི་རི་བོ་མཐོ་ཤོས་གནས་ཡུལ། འགྲོ་བ་མིས་བེད་སྤྱོད་བྱས་མེད་པའི་གཏེར། དེ་བཞིན་ནགས་ཚལ་བཅས་ཀྱིས་ཁྱབ་པའི་ཡངས་ཤིང་རྒྱ་ཆེ་བའི་འཛམ་གླིང་གི་ས་མཐོ་ཤོས་དེ་ཡིན།

བོད་མིའི་ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་ལམ་སྲོལ་ནི་མི་དང་དུད་འགྲོ་དབྱེ་བ་མེད་པར་སེམས་ཅན་ཀུན་ལ་གནོད་འཚེ་སྤངས་པ་དང་གཞན་གྱི་ཚེ་སྲོག་ལ་བརྩི་བཀུར་བྱེད་པའི་སྲོལ་རྒྱུན་བཟང་པོ་ལས་བྱུང་བ་ཞིག་ཡིན། བོད་ནི་རང་བཞིན་འབྱུང་བའི་ཁོར་ཡུག་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པ་ཞིག་དང་སྣག་བཙོག་གིས་མ་བསླད་པའི་རི་མཐོ་ས་གཙང་གི་གནས་ཤིག་ཡིན།

ད་ལྟའི་ཆར་བོད་ཀྱི་གནའ་བོའི་ཁོར་ཡུག་ལ་བསྐྱར་གསོ་བྱེད་ཐུབ་ཐབས་མེད་པའི་གནོད་འཚེ་ཐོག་ཡོད། དེ་དག་གི་ཤུགས་རྐྱེན་གཙོ་བོ་རྩྭ་ཐང་དང་། ཞིང་ས། ནགས་ཚལ། ཆུའི་ཐོན་ཁུངས། རི་སྐྱེས་སྲོག་ཆགས་བཅས་ལ་ཐེབས་ཡོད་པ་གསལ་པོ་མཐོང་རྒྱུ་ཡོད།

དེར་བརྟེན་མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་གི་བཅའ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་ཞེ་ལྔ་པ་དང་། རེ་ དྲུག་པ་གཞིར་བཟུང་བོད་ཀྱི་གནའ་བོའི་ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་ལམ་སྲོལ་དང་མཐུན་པར་ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་བཟོ་རྒྱུ་དང་འཛིན་སྐྱོང་བྱེད་རྒྱུའི་ཐོབ་ཐང་སྤྲོད་དགོས།

༨། རང་བྱུང་ཐོན་ཁུངས་བེད་སྤྱོད་བྱེད་ཕྱོགས།

རྩ་ཁྲིམས་དང་མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་བཅའ་ཁྲིམས་ནང་རང་བྱུང་ཁོར་ཡུག་དང་རང་བྱུང་ཐོན་ཁུངས་སྲུང་སྐྱོབ་བདག་གཉེར་བྱེད་ཕྱོགས་ཐད་རང་སྐྱོང་ས་ཁུལ་གྱི་རང་སྐྱོང་ལས་ཁུངས་ནས་ཆ་ཤས་ལྡན་རྒྱུའི་གདེང་འཛོག་བྱས་ཡོད། (མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་བཅའ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་ཉི་ཤུ་རྩ་བདུན་དང་། ཉི་ཤུ་རྩ་བརྒྱད། བཞི་བཅུ་ཞེ་ལྔ། དྲུག་ཅུ་རེ་དྲུག དེ་བཞིན་དུ་རྩ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་བརྒྱ་དང་བཅོ་བརྒྱད་པའི་ནང་“མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་གི་ཁེ་ཕན་ལ་ལྟ་རྟོག་བྱེད་དགོས།" ཞེས་ཁས་ལེན་བྱས་ཡོད།) མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་བཅའ་ཁྲིམས་ཀྱིས་རང་སྐྱོང་ས་ཁུལ་ནས་ཤིང་ནགས་དང་རྩྭ་ཐང་སྲུང་སྐྱོབ་དང་དར་སྤེལ་བྱེད་རྒྱུ་གལ་ཆེའི་ངོས་འཛིན་དང་། (དོན་ཚན་ཉི་ཤུ་རྩ་བདུན)“ས་གནས་དེ་གས་ཐོན་སྒོ་འབྱེད་ཐུབ་པའི་རང་བྱུང་གི་ཐོན་ཁུངས་རྣམས་ནི་དམིགས་བཀར་གྱིས་ཚུལ་ལུགས་དང་མཐུན་པའི་སྒོ་ནས་ཐོན་སྒོ་སྤོན་འབྱེད་དང་དགེ་བེད་སྤོན་སྤྱོད་བྱས་ཆོག" ཅེས་གསལ་ཡོད།

ས་ཞིང་བདག་དབང་ནི་རང་བྱུང་ཐོན་ཁུངས་དང་། ཁྲལ་དང་ཡོང་འབབ་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས་གཏོང་རྒྱུའི་རྨང་གཞི་ཆགས་ཡོད། དེར་བརྟེན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱིས་དབང་བའི་ས་མ་ཡིན་པ་ཚང་མ་བོགས་མ་གཏོང་བའམ་བརྗེ་བསྒྱུར་བྱེད་རྒྱུའི་ཁྲིམས་མཐུན་དབང་ཚད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཀྱི་མི་རིགས་ཁོ་ན་ལ་དགོས་རྒྱུ་གལ་ཆེན་པོ་ཡིན། དེ་བཞིན་དུ་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ཡར་རྒྱས་འཆར་གཞི་བཟོ་བཀོད་དང་ལག་བསྟར་བྱེད་རྒྱུའི་ཐོབ་ཐང་དགོས་ཀྱི་ཡོད།

༩། དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས་དང་ཚོང་འབྲེལ།

བོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་ཁག་གི་དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས་ནི་དགོས་ངེས་ཅན་ཞིག་རེད། དཔལ་འབྱོར་གྱི་ཆ་ནས་བོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་རྣམས་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ནང་རྗེས་ལུས་ཆེ་ཤོས་ཀྱི་གྲས་ཤིག་རེད།

རྩ་ཁྲིམས་ནང་རང་སྐྱོང་གི་ལས་ཁུངས་ལ་ས་གནས་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས་དང་དགོས་མཁོར་གཞིགས་པའི་དཔལ་འབྱོར་ཡར་རྒྱས་གཏོང་རྒྱུའི་ཐད་གལ་ཆེའི་ཆ་ཤས་བླང་རྒྱུའི་ལྟ་བ་ངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད། (རྩ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་བརྒྱ་དང་བཅོ་བརྒྱད་དང་། མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་བཅའ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་ཉི་ཤུ་རྩ་ལྔ།) དེ་བཞིན་དུ་དངུལ་རྩིས་དོ་དམ་དང་འཛིན་སྐྱོང་བྱེད་རྒྱུའི་རང་སྐྱོང་གི་ལྟ་གྲུབ་ཀྱང་ངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད།(རྩ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་བརྒྱ་དང་བཅུ་བདུན་དང་། མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་བཅའ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་སུམ་ཅུ་སོ་གཉིས།) གཞན་ཡང་རང་སྐྱོང་ས་ཁུལ་ཁག་གི་ཡར་རྒྱས་མགྱོགས་སྒྱུར་ཡོང་ཆེད་རྒྱལ་ཁབ་ནས་དངུལ་གྱི་རོགས་རམ་དང་མཐུན་འགྱུར་བྱེད་དགོས་པའང་ངོས་ཛིན་བྱས་ཡོད། (རྩ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་བརྒྱ་དང་ཉི་ཤུ་རྩ་གཉིས་དང་། མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་བཅའ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་ཉི་ཤུ་རྩ་གཉིས།)

དེ་མཚུངས་མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་བཅའ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་སུམ་ཅུ་སོ་གཅིག་པའི་ནང་བོད་ལྟ་བུ་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་དང་ས་འབྲེལ་ཡིན་པའི་རང་སྐྱོང་ས་ཁུལ་རྣམས་ཀྱིས་ཕྱི་རྒྱལ་དང་མཉམ་དུ་ཚོང་འབྲེལ་དང་ས་མཚམས་ཚོང་འབྲེལ་གཉེར་ཆོག་པའང་གསལ་ཡོད། རྒྱལ་ཁབ་གཞན་དང་མཉམ་དུ་རིག་གནས་དང་། ཆོས་ལུགས། མི་རིགས། དཔལ་འབྱོར་བཅས་ཀྱི་ཆ་ནས་ཐུན་མོང་གི་ཁྱད་ཆོས་ཡོད་མཁན་བོད་མི་ཚོར་ལྟ་གྲུབ་དེ་ནི་ཧ་ཅང་གལ་འགངས་ཅན་ཞིག་རེད།

དབུས་གཞུང་དང་། ཞིང་ཆེན་ཁག་གི་རོགས་རམ་རྣམས་གནས་སྐབས་ཀྱི་ཕན་ཐོགས་ཡོད་ནའང་། ནམ་ཕྱུགས་བོད་རིགས་རྣམས་རང་རྐྱ་མི་འཕེར་བ་གཞན་ལ་བརྟེན་དགོས་ཆགས་ན་གནོད་སྐྱོན་ཆེ་བས་བོད་རིགས་རྣམས་དཔལ་འབྱོར་རང་འཚོ་ཐུབ་པ་བཟོ་རྒྱུའང་རང་སྐྱོང་གི་དམིགས་ཡུལ་གལ་ཆེ་ཞིག་ཡིན།

༨། མང་ཚོགས་ཀྱི་འཕྲོད་བསྟེན།

རྩ་ཁྲིམས་ནང་མང་ཚོགས་ལ་འཕྲོད་བསྟེན་དང་སྨན་བཅོས་ཀྱི་མཐུན་རྐྱེན་སྤྲོད་རྒྱུའི་ལས་འགན་རྒྱལ་ཁབ་ནས་ བླང་དགོས་པ་གསལ་ཡོད། (རྩ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་ཉེ་ཤུ་རྩ་གཅིག) རྩ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་བརྒྱ་དང་བཅུ་དགུའི་ནང་དེ་ནི་རང་སྐྱོང་ས་གནས་ཀྱི་ལས་འགན་ཡིན་པའི་ངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད། མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་བཅའ་ཁྲིམས་ (དོན་ཚན་བཞི་བཅུ།) ནང་ས་གནས་མི་རིགས་རང་སྐྱོང་ས་ཁུལ་གྱི་རང་སྐྱོང་ལས་ཁུངས་ནས་ "རང་ཐག་རང་གཅོད་ཀྱི་ས་གནས་དེ་གའི་སྨན་བཅོས་འཕྲོད་བསྟེན་གྱི་བྱ་གཞག་འཕེལ་རྒྱས་གཏོང་བའི་འཆར་གཞི་བཟོས་ཐོག་དེང་རབས་ཀྱི་སྨན་དཔྱད་དང་མི་རིགས་ཀྱི་སྲོལ་རྒྱུན་སྨན་དཔྱད་གོང་དུ་སྤེལ་" རྒྱུའི་ཐོབ་ཐང་ངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད།

གོང་འཁོད་ཁྲིམས་ཡིག་ཁག་གི་དགོངས་དོན་གཞིར་བཟུང་ས་གནས་རང་སྐྱོང་ལས་ཁུངས་ལ་བོད་མི་ཡོངས་ཀྱི་འཕྲོད་བསྟེན་གྱི་དགོས་མཁོ་བསྐང་རྒྱུའི་མཐུན་རྐྱེན་དང་ནུས་པ་ལྡན་དགོས་པ་ཡིན། དེ་མཚུངས་བསྒྲེ་ལྷད་མེད་པའི་སྒོ་ནས་སྲོལ་རྒྱུན་གཞིར་བཟུང་བོད་སྨན་དང་སྐར་རྩིས་ཀྱི་ལག་ལེན་རྣམས་ཁྱབ་སྤེལ་གཏོང་རྒྱུའི་ནུས་པ་ལྡན་དགོས་པ་ཡིན།

༩། མང་ཚོགས་ཀྱི་བདེ་འཇགས།

མང་ཚོགས་ཀྱི་བདེ་འཇགས་དང་འབྲེལ་བའི་གནད་དོན་ཐག་གཅོད་བྱེད་མཁན་དང་བདེ་འཇགས་མི་སྣའི་ཁོངས་ས་གནས་དེ་གའི་སྲོལ་རྒྱུན་དང་གོམས་གཤིས་ལ་རྒྱུས་མངའ་དང་བརྩི་བཀུར་ཡོད་པའི་མི་སྣ་གང་མང་དགོས་རྒྱུ་དེ་ཧ་ཅང་གལ་ཆེན་པོ་ཡིན།

རང་སྐྱོང་དང་རང་སྲིད་རང་སྐྱོང་གི་ལས་འགན་གལ་ཆེ་བ་གཅིག་ནི་མང་ཚོགས་ནང་ཁུལ་གྱི་སྒྲིག་ལམ་དང་། རང་སྐྱོང་ས་ཁུལ་གྱི་བདེ་འཇགས་ལྟ་རྟོག་བྱེད་རྒྱུ་དེ་རེད། རྩ་ཁྲིམས་ (དོན་ཚན་བརྒྱ་དང་ཉེ་ཤུ) དང་མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་གི་བཅའ་ཁྲིམས་

(དོན་ཚན་ཉི་ཤུ་རྩ་བཞི།) ནང་"རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་དམག་དོན་ལམ་ལུགས་དང་ས་གནས་དེ་གའི་དགོས་མཁོ་དངོས་ལ་གཞིགས་ཏེ་རྒྱལ་སྲིད་སྤྱི་ཁྱབ་ཁང་ནས་ཚོག་མཚན་ཐོབ་མཚམས་སུ་"རང་སྐྱོང་ས་ཁུལ་གྱི་བདེ་འཛུགས་བཟོ་བཀོད་བྱེད་པའི་དབང་ཚད་དང་ཆ་ཤས་ལྡང་རྒྱ་གལ་ཆེན་པོ་ཡིན་པའི་ངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད།

༧༠། ཕྱོགས་མི་དོ་དམ་བྱེད་ཐབས་ཀྱི་སྒྲོལ་ཡིག

མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་དང་རང་སྲིད་རང་སྐྱོང་བྱེད་པའི་གཞི་རྩའི་དམིགས་ཡུལ་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་ངོ་བོ་དང་། རིག་གཞུང་། སྐད་ཡིག་སོགས་སྲུང་སྐྱོབ་དང་། རང་ཁྲིམ་རང་བདག་ཡོང་ཐབས་བྱེད་རྒྱུ་དེ་རེད། གལ་སྲིད་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་འདུས་སྡོད་བྱེད་སའི་ས་ཁུལ་དུ་མི་རིགས་ཆེན་པོ་སྟེ་རྒྱ་རིགས་དང་མི་རིགས་གཞན་མང་པོ་གཞི་རྒྱ་ཆེན་པོའི་སྒོ་ནས་སྤོ་ཞུགས་བྱེད་དུ་བཅུག་པའམ། སྤོ་ཞུགས་བྱེད་རྒྱུའི་སྐུལ་སློང་བྱས་ན་དེས་མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་གི་དམིགས་ཡུལ་དང་ལྷ་གྲུབ་རྩིས་མེད་གཏོང་གི་ཡོད། དེ་འདྲའི་མི་འབོར་སྤོ་ཞུགས་ཀྱི་དབང་གིས་མི་འབོར་ལ་འགྱུར་བ་ཆེན་པོ་ཕྱིན་པར་བརྟེན་བོད་རིགས་རྣམས་རྒྱ་རིགས་དང་མཉམ་དུ་ཆིག་བསྲིལ་ཡོང་རྒྱུའི་ཚབ་ཏུ་རང་གི་ཐུན་མོང་མ་ཡིན་པའི་རིག་གཞུང་དང་ངོ་བོ་རིམ་བཞིན་རྩ་བརླག་འགྲོ་བའི་སྒོ་ནས་བོད་མི་རྣམས་རྒྱ་རིགས་ཆེན་པོའི་ནང་ཐིམ་འགྲོ་རྒྱུ། དེ་མཚུངས་བོད་རིགས་ས་ཁུལ་ཁག་གི་ནང་རྒྱ་རིགས་དང་མི་རིགས་གཞན་མང་པོ་སྤོ་ཞུགས་བྱས་པའི་དབང་གིས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་ལག་བསྟར་བྱེད་རྒྱུའི་དགོས་ངེས་ཆ་རྐྱེན་ཁག་ལ་གཞི་རྩའི་འགྱུར་བ་འགྲོ་རྒྱུ་རེད། གང་ཡིན་ཟེར་ན "གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་འདུས་སྡོད་" བྱེད་སའི་ས་ཁུལ་ཞེས་གསལ་བ་ལྟར་གང་དུ་ལག་བསྟར་བྱེད་རྒྱུའི་རྩ་ཁྲིམས་ཀྱི་ཚད་གཞི་དེ་མི་འབོར་སྤོ་ཤུགས་དབང་གིས་བསྒྱུར་བཅོས་དང་རྩིས་མེད་གཏོང་གི་ཡོད། གལ་སྲིད་དེ་ལྟ་བུའི་མི་འབོར་སྤོ་ཞུགས་དོ་དམ་མ་བྱས་པར་སུ་མཐུད་གནས་ན་བོད་རིགས་རྣམས་ནམ་ཡང་འདུས་སྡོད་གནས་ཐབས་མེད་པ་དང་། དེའི་

དབང་གིས་རྩ་ཁྲིམས་གཞིར་བཟུང་མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་གི་ཐོབ་ཐང་ཡང་མེད་པ་ཚགས་ཀྱི་རེད། དེ་ལྟར་བྱས་ན་མི་རིགས་གནད་དོན་ཐད་ཀྱི་རྩ་ཁྲིམས་ཀྱི་ལྟ་གྲུབ་དངོས་སུ་རྫོག་རོལ་གཏོང་གི་ཡོད།

རྒྱ་ནག་ནང་ཡུལ་མིའི་འགྲོ་འོང་དང་གནས་སྡོད་བྱེད་ཕྱོགས་ཐད་དམ་དྲག་བྱེད་སྒོང་ཡོད། རང་སྐྱོང་ས་ཁུལ་ཁག་ལ་ "ཕྱོགས་མི་" དོ་དམ་བྱེད་རྒྱུའི་ཐོབ་ཐང་ཅུང་ཅུང་ལས་ངོས་འཛིན་བྱས་མེད། ང་ཚོའི་བསམ་ཚུལ་ལྟར་ན་རང་སྐྱོང་གི་ལྟ་གྲུབ་ལ་བརྩི་བཀུར་དང་ལག་ལེན་དོན་འཁྱོལ་ཡོང་བར་རང་སྐྱོང་ལས་ཁུངས་ཁག་ལ་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ས་ཁུལ་གཞན་ནས་བོད་ནང་ཡོང་མཁན་ཚོ་གནས་སྡོད་བྱེད་པ་དང་། གཞིས་ཆགས་པ། ལས་རིགས་དང་དཔལ་འབྱོར་གྱི་ལས་དོན་གཉེར་ཕྱོགས་བཅས་ཀྱི་སྒྲིལ་ཡིག་བཟོ་རྒྱུའི་དབང་ཆད་དགོས་རྒྱུ་གལ་ཆེན་པོ་ཡིན།

བོད་ནང་གཏན་དུ་གཞིས་ཆགས་པ་དང་། དུས་ཡུན་རིང་པོ་ནས་གནས་སྡོད་འཚར་ལོངས་བྱས་པ་རྣམས་ཕྱིར་འབུད་བྱེད་རྒྱུ་ང་ཚོའི་ཀུན་སློང་མིན། ང་ཚོའི་སེམས་འཚབ་བྱེད་ཡུལ་ནི་རྒྱ་རིགས་ཀྱིས་གཙོས་པའི་མི་རིགས་གཞན་འབོར་ཆེན་སྤོ་ཞུགས་བྱེད་རྒྱུའི་སྐུལ་སློང་བྱས་པའི་དབང་གིས་ད་ཡོད་སྤྱི་ཚོགས་ལ་འཕོ་འགྱུར་དང་། བོད་མི་རྣམས་གྲངས་ཉུང་ཆགས་པ། ཏ་ཙང་འཇིག་སླ་བའི་བོད་ཀྱི་རང་བྱུང་ཁོར་ཡུག་ལ་ཉེན་ཚབས་བཟོ་བ་དེ་དག་ཡིན།

༡༡། རྒྱལ་ཁབ་གཞན་དང་མཉམ་དུ་རིག་གཞུང་དང་། སློབ་གསོ། ཚན་རིག ཆོས་ལུགས་ཐད་ཕན་ཚུན་བརྗེ་ལེན་བྱེད་ཆོག་པ།

རང་སྐྱོང་གི་གནད་དོན་དང་འབྲེལ་བ་དཔེར་ན་རིག་གཞུང་དང་། སྒྲུ་རྩལ། ཤེས་ཡོན། ཚན་རིག མང་ཚོགས་ཀྱི་འཕྲོད་བསྟེན། རྩེད་རིགས། ཆོས་ལུགས། ཁོར་ཡུག དཔལ་འབྱོར་སོགས་ཀྱི་ཐད་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་མི་རིགས་གཞན་དང་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་གཞན། ཞིང་ཆེན་གཞན་དང་མཉམ་དུའང་ཕན་ཚུན་བརྗེ་ལེན་བྱེད་རྒྱུའི་

དབང་ཆ་ཡོད་པ་མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་གི་བཅའ་ཁྲིམས་ (དོན་ཚན་བཞི་བཅུ་ཞེ་གཉིས་) ནང་ངོས་འཛིན་བྱས་ཡོད།

བོད་མིའི་མངོན་འདོད་དེ་དག་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་ཀྱི་གཞི་རྩའི་དགོས་མཁོར་བརྩི་བཀུར་ཡོད་པའི་མི་རིགས་ས་གནས་རང་སྐྱོང་གི་བཅའ་ཁྲིམས་དང་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་རྩ་ཁྲིམས་དང་འགལ་གྱི་མེད།

དབུ་མའི་ལམ་གྱི་སྲིད་བྱུས་ཀྱི་རྒྱབ་སྐྱོར་དང་གྲུབ་འབྲས་ཇི་ཐོབ།

དབུ་མའི་ལམ་གྱི་སྲིད་བྱུས་ལ་བརྟེན་ནས་༧གོང་ས་མཆོག་དང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་འགོ་ཁྲིད་དབར་ཐད་ཀའི་འབྲེལ་ལམ་བཙུགས་ཐུབ་ཡོད། དེ་ཡང་ཐོག་མར་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༧༩ ལོར་རྒྱ་ནག་གཞུང་དང་ཐད་ཀའི་འབྲེལ་ལམ་འཛུགས་ཐུབ་པ་བྱུང་བར་མ་ཟད། བོད་ནང་༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོའི་སྐུ་ཚབ་ལྟ་སྐོར་ཚོགས་ཆུང་ཐེངས་བཞི་ཆེད་གཏོང་གིས་བོད་ཀྱི་ས་ཁུལ་མང་ཆེ་བར་ལྟ་སྐོར་དང་། པེ་ཅིང་དུ་རྒྱ་གཞུང་གི་འགོ་ཁྲིད་མཉམ་མཇལ་འཕྲད་གནང་ཐུབ་པ་བྱུང་ཡོད། དེ་མཚུངས་ཕྱི་ལོ་ ༡༩༨༢ དང་ ༡༩༨༤ ལོར་པེ་ཅིང་དུ་གྲོས་མོལ་རྟོག་ཞིབ་ཚོགས་ཆུང་ཐེངས་གཉིས་ཆེད་གཏོང་གནང་ཡོད། ཡང་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༢ ནས་ ༢༠༡༠ བར་༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོའི་སྐུ་ཚབ་དང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་སྐུ་ཚབ་དབར་འབྲེལ་མོལ་ཐེངས་དགུ་དང་ནང་ལྗགས་གྲོས་བསྡུར་ཐེངས་གཅིག་བཅས་གནང་ཐུབ་པ་བྱུང་ཡོད།

གོང་གསལ་སྐུ་ཚབ་ལྟ་སྐོར་ཚོགས་ཆུང་དང་། གྲོས་མོལ་རྟོག་ཞིབ་ཚོགས་ཆུང་། དེ་བཞིན་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་འགོ་ཁྲིད་དང་ཐད་ཀར་འབྲེལ་མོལ་བཅས་བྱས་ཀྱང་དུ་བར་བོད་ཀྱི་གནད་དོན་གསལ་ཐུབ་མེད་ཙང་དེ་དག་གི་བརྒྱུད་ནས་བོད་ནང་གི་དངོས་ཡོད་གནས་ཚུལ་དང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་ལང་ཕྱོགས་ཤེས་རྟོགས་དང་། བོད་ཀྱི་དཀའ་རྙོག་སེལ་ཐབས་སྐོར་༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་དང་བོད་མིའི་འདོད་ཚུལ་གསལ་བཤད་བཅས་བྱེད་ཐུབ་པ་བྱུང་ཡོད། གལ་ཏེ་རྒྱ་གཞུང་གི་འགོ་ཁྲིད་རྣམས་

ནས་དྲང་བདེན་ཐོག་བོད་ཀྱི་གནད་དོན་གསལ་འདོད་ཡོད་ན། ༸གོང་ས་༸སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་དང་བོད་མིའི་མངོན་འདོད་གང་ཡིན་པ་ད་གཟོད་ཤེས་ངེས་ཡིན།

བོད་ནང་གི་འགོ་ཁྲིད་དང་ཤེས་ཡོན་ཅན་གྱིས་གཙོས། རྒྱ་ནག་ནང་དང་ཕྱི་རྒྱལ་ལ་ཡོད་པའི་རྒྱ་རིགས། དེ་བཞིན་རྒྱལ་སྤྱིའི་མི་མང་ནས་དབུ་མའི་ལམ་གྱི་སྲིད་བྱུས་ལ་རྒྱབ་སྐྱོར་ཤུགས་ཆེན་ཐོབ་ཡོད། ལྷག་དོན་ཀུན་གཟིགས་པཎ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེ་མཆོག་དང་། ང་ཕོད་ངག་དབང་འཇིགས་མེད། འབའ་པ་ཕུན་ཚོགས་དབང་རྒྱལ། རྡོ་རྗེ་ཚེ་བརྟན། སངས་རྒྱས་ཡེ་ཤེས། (ཐེན་པའོ།) བཀྲིས་ཚེ་རིང་། ཡང་གླིང་རྡོ་རྗེ་སོགས་བོད་ནང་གི་མཐོ་རིམ་འགོ་ཁྲིད་མང་པོས་དབུ་མའི་ལམ་གྱི་སྲིད་བྱུས་ལ་རྒྱབ་སྐྱོར་གནང་ཡོད།

དེ་མཚུངས་རྒྱ་རིགས་མང་ཚོགས་ཀྱི་ཁྲོད་ལོ་རེ་བཞིན་རྒྱབ་སྐྱོར་ཆེ་རུ་འགྲོ་བཞིན་ཡོད། དཔེར་ན་ནོ་བེལ་ཞི་བདེའི་གཟེངས་རྟགས་བཞེས་མཁན་དང་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༨ ལོར་༸གོང་ས་༸སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོའི་དགོངས་བཞེད་ལ་རྒྱབ་སྐྱོར་གྱི་ཡོངས་གྲགས་ཞུ་སྙན་འབྲི་མཁན་ཁོངས་ཡོད་པ་སྐུ་ཞབས་ལེའུ་ཞའོ་པོ་སོགས་སྙན་གྲགས་ཅན་གྱི་རྒྱ་རིགས་མཁས་པ་དང་སྒྱུ་རྩལ་བ་མང་པོས་དབུ་མའི་ལམ་གྱི་སྲིད་བྱུས་ལ་རྒྱབ་སྐྱོར་བྱས་ཡོད། ད་བར་རྒྱ་རིགས་མཁས་པ་དང་རྩོམ་པ་པོ་བཅས་ནས་འབྲེལ་མོལ་གྱི་ལམ་ནས་བོད་དོན་དཀའ་རྙོག་སེལ་ཐབས་བྱེད་རྒྱུར་རྒྱབ་སྐྱོར་གྱི་རྩོམ་ཡིག་ཆིག་སྟོང་བརྒལ་བ་ཞིག་སྤེལ་ཡོད། རྒྱ་རིགས་རྩོམ་པ་པོ་གྲགས་ཅན་ཝང་ལི་ཤུང་དང་། རྒྱ་ནག་སྤྱི་ཚོགས་ཚན་རིག་ཁང་གི་རྩ་ཁྲིམས་སྐོར་མཁས་པ་ཀྲང་པའོ་ཧྲུའུ། སི་ཁྲོན་རྩོམ་རིག་དུས་དེབ་ཁང་གི་རན་ཡུན་པེ། པེ་ཅིང་དུ་རྟེན་གཞི་བྱས་པའི་དམར་ཤོག་ཚོགས་མི་བགྲེས་པ་དང་ཁྲིམས་དོན་མཁས་པ་ཡུས་ཧའོ་ཁྲེང་། རྒྱ་ནག་སྤྱི་ཚོགས་ཚན་རིག་ཁང་གི་དཔལ་འབྱོར་རིག་གནས་ཀྱི་སློབ་དཔོན་ཟུར་པ་ཤུའུ་ཧའོ་ཀྱི། རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་ཚོགས་པའི་སྤྱི་ཁྱབ་དྲུང་ཆེ་ཟུར་པ་ཀྲའོ་ཙི་ཡང་གི་ལས་རོགས་ཡན་ཅ་ཆི་སོགས་རྒྱ་རིགས་ཤེས་ཡོན་ཅན་མང་པོས་དབུ་མའི་ལམ་གྱི་སྲིད་བྱུས་ལ་རྒྱབ་

སྐྱོར་གནང་ཡོད། དེ་བཞིན་གཞུང་འབྲེལ་མ་ཡིན་པའི་ཚོགས་པ་ཁག་ནས་ཀྱང་རྒྱ་ནག་གི་འགོ་ཁྲིད་ལ་བོད་ཐོག་འཛིན་པའི་སྲིད་བྱུས་བསྐྱར་ཞིབ་དང་གྲོས་མོལ་གང་མྱུར་འགོ་འཛུགས་དགོས་པའི་འབོད་སྐུལ་ཞུས་ཡོད། དཔེར་ན་ཀོང་མིང་ཞེས་པའི་པེ་ཅིང་དུ་རྟེན་གཞི་བྱས་པ་རྩ་ཁྲིམས་སྐྱོར་ཉམས་ཞིབ་བྱེད་མཁན་གཞུང་འབྲེལ་མ་ཡིན་པའི་ཚོགས་པས་བོད་མིའི་དཀའ་སྡུག་དང་གནས་སྟངས་སྐོར་བརྗོད་པའི་སྙན་ཐོའི་ནང་རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་བོད་ཐོག་འཛིན་པའི་སྲིད་བྱུས་ཁག་ལ་བསྐྱར་ཞིབ་བྱེད་དགོས་པ་འཁོད་ཡོད། ཡང་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༢ ལོར་རྒྱལ་ཁབ་འདྲ་མིན་ཁག་ ༧༥ ནང་ཡོད་པའི་རྒྱ་རིགས་གཞུང་འབྲེལ་མ་ཡིན་པའི་ཚོགས་པ་ ༡༢ ཀྱིས་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་དང་། ཡུ་རོབ་སྤྱི་མཐུན། གཞན་ཡང་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་གི་གྲོས་ཚོགས་དང་སྲིད་གཞུང་བཅས་ནས་བོད་རྒྱའི་དབར་གང་མྱུར་གྲོས་མོལ་འགོ་འཛུགས་དགོས་སྐོར་རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་སྐུལ་འདེད་གཏོང་དགོས་པའི་སྙན་ཞུ་ཕུལ་ཡོད།

དབུ་མའི་ལམ་གྱི་སྲིད་བྱུས་ལ་བརྟེན་ནས་རྒྱལ་ཁབ་མང་པོའི་སྲིད་གཞུང་གིས་བོད་དོན་སྐོར་དོན་ཕན་ལྡན་པའི་སྲིད་བྱུས་བཟུང་ཐུབ་པ་དང་། རྒྱ་ནག་གཞུང་དང་མཉམ་དུ་འབྲེལ་ལམ་བྱེད་སྐབས་བོད་ནང་གི་ཛ་དྲག་གནས་སྟངས་སྐོར་གླེང་སློང་བྱེད་ཐུབ་པ་བྱུང་ཡོད། རྒྱལ་སྤྱིའི་རྒྱབ་སྐྱོར་ཤུགས་ཆེ་ཐོབ་པ་དེས་རྒྱལ་ཁབ་མང་པོའི་སྲིད་གཞུང་གིས་དབུ་མའི་ལམ་གྱི་སྲིད་བྱུས་འདི་ད་ལྟའི་བོད་ཀྱི་དཀའ་རྙོག་སེལ་བའི་ཐབས་ལམ་བཟང་ཤོས་དེ་ཡིན་པར་གདེང་འཛོག་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པ་མཚོན་ཡོད།

ཀར་ཀྲར། ཇོར་ཇ་བྷུ་ཤུ་རྒན་པ། ཀལིན་ཀྲན། ཇོར་ཇ་བྷུ་ཤུ། བྷ་རག་ཨོ་བྷ་མ་བཅས་ཨ་རིའི་སྲིད་འཛིན་རིམ་པས་༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་གིས་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་འགོ་ཁྲིད་དང་འབྲེལ་མོལ་གྱི་ལམ་ནས་བོད་ཀྱི་གནད་དོན་གསལ་ཐབས་གནང་བར་རྒྱབ་སྐྱོར་གནང་ཡོད། ཁྱད་པར་༧གོང་ས་༧སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་དང་སྲིད་འཛིན་ཨོ་བྷ་མ་རྣམ་གཉིས་མཇལ་འཛོམས་མཛད་སྐབས་པོ་བྲང་དཀར་པོ་ནས་གཞུང་འབྲེལ་གསར་འགོད་གསལ་བསྒྲགས་སྤེལ་

བའི་ནང་༧གོང་ས་མཆོག་གི་དབུ་མའི་ལམ་གྱི་དགོངས་བཞེད་དང་། འཚེ་མེད་ཞི་བ། དེ་བཞིན་རྒྱ་ནག་དང་མཉམ་དུ་གྲོས་མོལ་སྨུ་མཐུད་གནང་རྒྱུའི་ཚོད་སེམས་བཅས་ལ་སྲིད་འཛིན་གྱིས་གཟེངས་བསྟོད་གནང་ཡོད་པ་མ་ཟད། "ཐད་ཀར་འབྲེལ་མོལ་བརྒྱུད་ཕན་ཚུན་དབར་གྱི་མི་མཐུན་པ་རྣམས་སེལ་ཐབས་" གནང་དགོས་ཞེས་སོགས་གསུངས་ཡོད།

དེ་བཞིན་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་ཆེས་མཐོའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་གཙོ་ལྷུམ་ན་ཝི་པི་ལེཡ་དང་། ཡུ་རོབ་སྤྱི་མཐུན་ལྷན་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་གཙོ་ཊོ་ནལ་ཊ་སི། ཡུ་རོབ་མཐུན་ཚོགས་ཀྱི་ཕྱི་སྲིད་འགན་འཛིན་ལྷུམ་ཀ་ཐི་རིན་ཨེ་ཤ་ཊོན། ཨིན་ཡུལ་སྲིད་བློན་ཟུར་པ་གྷོར་ཊོན་བྷ་རོན། ཕ་རན་སི་སྲིད་འཛིན་ཟུར་པ་ཎི་ཀོ་ལཱས་སར་ཀོ་ཛི། ཛར་མ་ནི་སྲིད་འཛིན་ལྷུམ་ཨེན་ཇེ་ལ་མར་ཀེལ། ཁེ་ཎ་ཌའི་སྲིད་བློན་སཊེ་ཕེན་ཧར་པར། ཨོ་སི་ཊེ་ལི་ཡའི་སྲིད་བློན་ཟུར་པ་ཊོ་ནི་ཨབ་ཊོཊ། ཨོ་སི་ཊེ་ལི་ཡའི་སྲིད་བློན་ཟུར་པ་ཀེ་ཝིན་རཊ། ཐེ་ཝན་གྱི་སྲིད་འཛིན་ཟུར་པ་མ་དབྱིང་ཇུའུ་སོགས་རྒྱལ་སྤྱིའི་དབུ་ཁྲིད་ཀྱིས་བོད་རྒྱ་འབྲེལ་མོལ་ལ་རྒྱབ་སྐྱོར་གནང་ཡོད།

དེ་མཚུངས་རྒྱལ་སྤྱིའི་གྲོས་ཚོགས་དང་། གྲོས་ཚོགས་འཐུས་མི། དེ་བཞིན་སྲིད་གཞུང་མང་པོས་གཞུང་འབྲེལ་ཐོག་དབུ་མའི་ལམ་གྱི་སྲིད་བྱུས་ལ་རྒྱབ་སྐྱོར་གནང་ཡོད། དེ་དག་ཁོངས་ཨ་རི་དང་། རྒྱ་གར། ཨིན་ཡུལ། ཕ་རན་སི། འཛར་མ་ནི། ཨོ་སི་ཊེ་ལི་ཡ། ནེའུ་ཛི་ལེནྜི་བཅས་ཚུད་ཡོད། འདས་པའི་ལོ་ཤས་ནང་ཨ་རི་དང་། ཡུ་རོབ་མཐུན་ཚོགས། ཕ་རན་སི། ཨི་ཊ་ལི། ཉི་ཧོང་། ཨོ་སི་ཊེ་ལི་ཡ། བྷར་ཛིལ།ལུག་སམ་བྷག་སོགས་ཀྱི་གྲོས་ཚོགས་ནང་དབུ་མའི་ལམ་གྱི་སྲིད་བྱུས་ལ་རྒྱབ་སྐྱོར་མཚོན་པའི་གྲོས་ཆོད་གྲོས་འཆར་དང་། བསྒྲགས་གཏམ་སོགས་སྤེལ་ཡོད།

གཞན་ཡང་ནོ་བེལ་ཞི་བདེའི་གཟེངས་རྟགས་བཞེས་མཁན་ལྷོ་ཨ་ཕ་རི་ཀའི་ཡི་ཤུའི་ཆོས་དཔོན་ཌེ་ཤ་མོན་ཊུ་ཊུ་དང་། ཨ་རི་ནས་ཡིན་པ་ཨི་ལི་ཝི་སེལ་དང་ཇོ་ཌི་ཝི་ལེམས།

ལཡ་ཐྲི་རི་ཡ་ནས་ཡིན་པ་ལེ་སླེ་སྟོ་ཐྲི། པོ་ལེནྜ་ནས་ཡིན་པ་ལྦིཙ་ཕྲ་ལི་ས། ཨི་རན་ནས་ཡིན་པ་ཤི་རིན་ཨི་བྷ་ཊི། ཀློཡ་ཊེ་མ་ལ་ཡིན་པ་རི་གོ་བྷར་ཊ་མེན་ཙུ་ཏོམ། ཤར་ཏི་མོར་ནས་ཡིན་པ་ཇོ་སེ་ར་མོས་ཧོར་ཏ། ཨར་ཇེན་ཏི་ན་ནས་ཡིན་པ་ཨ་ཏོལ་ཕོ་པེ་རེཛ་ཨ་སི་ཀི་ཕེལ། ཨ་ཡིར་ལེནྜ་ནས་ཡིན་པ་མཡེ་རེཌ་ཀོ་རི་གྷན་མ་གྷུ་རེ། ཨིན་ཡུལ་གྱི་ཇོ་ཏེ་ཝི་ལེ་ཡེམས་བཅས་སོགས་ནས་ཀྱང་དབུ་མའི་ལམ་ལ་རྒྱབ་སྐྱོར་གནང་ཡོད།

ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༢ ལོར་ནོ་བེལ་ཞི་བདེའི་གཟེངས་རྟགས་བཞེས་མཁན་བཅུ་གཉིས་ནས་རྒྱ་ནག་གི་སྲིད་འཛིན་ཧུའུ་ཅིན་ཐའོ་ལ་ཡོངས་གྲགས་ཐོག་ཕྱག་བྲིས་ཕུལ་བའི་ནང་"བོད་མི་ཚོས་དུས་ཡུན་རིང་པོ་ནས་མིང་དོན་མཚུངས་པའི་རང་སྐྱོང་ཡོང་ཐབས་ཀྱི་དགོས་འདུན་བཏོན་ཡོད། དེ་ཡང་འཚེ་མེད་ཞི་བ་དང་གཉིས་མོས་གྲོས་མོལ་གྱི་ལམ་ནས་སྒྲུབ་ཐབས་བྱེད་བཞིན་པ་ཡིན་སྐབས། རྒྱ་ནག་གཞུང་ནས་བོད་མིའི་བདེ་སྡུག་གི་གནས་སྟངས་ལ་ཉན་འཛོག་དང་ཞི་བའི་ལམ་ནས་དཀའ་རྙོག་སེལ་ཐབས་བྱེད་དགོས། ང་ཚོའི་མཆེད་གྲོགས་‘དགོང་ས་’སྐྱབས་མགོན་ཏཱ་ལའི་བླ་མས་ཞི་བའི་ལམ་ནས་དཀའ་རྙོག་སེལ་རྒྱུའི་ཐབས་ལམ་འདོན་གནང་མཛད་ཡོད། ཁོང་ནས་ཁ་བྲལ་ནམ་ཡང་རྩོད་ཀྱི་མེད་པ་མ་ཟད། མཐའ་གཅིག་ཏུ་འཚེ་མེད་ཞི་བའི་ཐབས་ལམ་ཉམས་བཞེས་མཛད་མཁན་ཞིག་ཡིན་སྐབས། རྒྱ་ནག་གཞུང་གིས་དོན་སྙིང་ལྡན་པའི་འབྲེལ་མོལ་བྱ་རྒྱུའི་གོ་སྐབས་བཟང་པོ་འདི་ཚུད་ཟོས་སུ་མ་སོང་བའི་འཐོད་བསྐུལ་ནན་པོ་ཞུ་རྒྱུ་དང་། བོད་མིའི་ཆེ་མཐོང་ལ་བརྩི་བཀུར་དང་རྒྱ་ནག་གི་ཆིག་སྒྲིལ་ལ་ཆ་འཛིན་ཞུས་པའི་སྒོ་ནས་ད་ལྟའི་བོད་ནང་གི་ཛ་དྲག་དཀའ་ངལ་རྣམས་སེལ་ཐབས་སུ་གཉིས་མོས་དང་གཟུ་ཡངས་ཀྱི་ཐོག་ནས་འབྲེལ་མོལ་བྱེད་དགོས་”པ་སོགས་འཁོད་ཡོད།

ལོ་རྒྱུས་ཐོག་བོད་དེ་རྒྱ་ནག་གི་ཆ་ཤས་ནམ་ཡང་མིན་སྐབས་ད་ལྟའི་བོད་རྒྱའི་གནད་དོན་གསལ་བའི་ཐབས་ལམ་བཟང་ཤོས་ནི་དབུ་མའི་ལམ་གྱི་ཐབས་ལམ་འདི་ཉིད་ཡིན།

མཆན།

༡། དེ་ཙམ་མ་ཟད། རྒྱ་གར་དང་བལ་ཡུལ་དུའང་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གཏོང་མཁན་ཁྲོན་བསྡོམས་༡༠ བྱུང་ཡོད།

༢། བོད་མིའི་སྒྲིག་འཛུགས་ཀྱིས་འདོན་སྤེལ་གནང་བའི་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༠༩ ཟླ་ ༢ ནས་བཟུང་བོད་ནང་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གི་ངོ་རྒོལ་བྱུང་དང་འབྱུང་བཞིན་པའི་སྐོར་དངོས་བདེན་ངོ་སྤྲོད་ཡིག་ཆ། http://Tibet.net/important-issues/factsheet-immolation-2011-2018/.

༣། རྒྱལ་སྤྱིའི་བོད་དོན་ལས་འགུལ་ཁང་། རང་ལུས་མེར་སྲེག་བཏང་ནས་སོན་པོར་གནས་པ། ཐག་གནོན་དང་། གར་སོང་ཆ་མེད་དུ་གྱུར་པ། ཕྱི་ལོ་༢༠༡༥།༣།༡༩ http://www.savetibet.org/newsroom/Tibetan-survivors-of-self-immolation-repression-and-disappearnce/..

༤། སར་ར་ཀུག རྒྱ་ནག་གི་འཐབ་རྩོད། ཞི་ཅིང་ཕིང་སྲིད་གཞུང་འོག་ཆོས་ལུགས་བྱེད་སྒོ་བསྐྱར་གསོ། ཐག་གནོན། འགོག་རྒོལ། རང་དབང་ཁང་པ། ༢༠༡༦ https://freedomhouse.org/sites/default/files/FH_ChinaSpirit2016_Full_Final_140 pages_compressed.pdf.

༥། བོད་མིའི་སྒྲིག་འཛུགས། ༢༠༠༩ ཟླ་ ༢ ནས་བཟུང་བོད་ནང་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གི་ངོ་རྒོལ་བྱུང་དང་འབྱུང་བཞིན་པའི་སྐོར་དངོས་བདེན་ངོ་སྤྲོད་ཡིག་ཆ།

༦། གོང་མཚུངས།

༧། བོད་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་དང་མང་གཙོ་འཕེལ་རྒྱས་ལྟེ་གནས་ཁང་། 《རང་སྲེག་གཏོང་མཁན་ཞིག་ལ་ཁོ་བོའི་རྐང་པ་གཅོད་འབྲེག་དགོས་པའི་བཙན་བཀའ་བཏང་བ།》༢༠༠༩།༣།༡༣ http://tchrd.org/self-immolated-man-asked-to-amputate-his-legs/..

༨། ཨ་རིའི་གྲོས་ཚོགས། རྒྱ་ནག་གི་གནད་དོན་ཐོག་ཨ་རིའི་གྲོས་ཚོགས་ཀྱི་འགན་འཛིན་ལྷན་ཚོགས། 《དམིགས་བསལ་སྙན་ཐོ། བོད་མིའི་རང་ལུས་མེར་སྲེག ཁ་གྲངས་མང་དུ་འགྲོ་བཞིན་པ། ཁྱབ་ཆེ་རུ་འགྲོ་བ། ལས་རིགས་སྣ་ཚོགས། ༢༠༡༢།༨།༢༢ https://www/cecc/gov/publications/issue-papers/special-report-tibetan-self-immolation-rising-frequency-wider-spread.

༩། བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་། ཅིའི་ཕྱིར་བོད་མི་ཚོས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གཏོང་བཞིན་ཡོད། (བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་གི་པར་སྐྲུན། ༢༠༡༣ ཟླ་ས། http://tibet.net/wp-content/uploads/2014/12/Why-Tibet-is-Burning…pdf.

༡༠། David L. Snellgrove & Hugh Richardson བོད་ཀྱི་ཆོས་འབྱུང་། (ཀོ་ལོ་རེ་ཌོ། ཤམ་བྷ་ལ། ༡༩༨༠)

༡༡། 《རྩྭ་ཐང་ཐོག་དྲག་ཆར་བབས་པ། བོད་ནང་རང་ལུས་མེར་སྲེག་དང་། རྒྱ་ནག་གི་སྲིད་བྱུས། 》རྒྱལ་སྤྱིའི་བོད་སྐྱོབ་ལས་འགུལ་ཁང་། ༢༠༡༢།༡༢ https://www.savetibet.org/wp-content/uploads/2013/06/storm-inthegrassland-FINAL-HR.pdf

༡༢། གོང་མཚུངས།

༡༣ ༼མདོ་སྨད་ཨ་མཆོག་ནང་བོད་མི་ཞིག་གིས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་བཏང་བ།༽ ཨ་རི་རླུང་འཕྲིན། ༢༠༡༢།༡༡།༢༧ https://www/voatibetanenglish.com/a/1549512.html.

༡༤། བོད་མིའི་སྒྲིག་འཛུགས། ༼ཡང་བསྐྱར་བོད་མི་གསུམ་གྱིས་རང་སྲེག་བཏང་ནས་འདས་གྲོངས་སུ་གྱུར་པ། ད་ཕན་འདས་གྲོངས་སུ་གྱུར་པའི་གྲངས་ ༨༤༽ ༢༠༡༢།༡༡།༢༧ http://tibet.net/2012/11/two-more-tibetans-die-of-self-immolations-toll-reaches-84/

༡༥། ༼བོད་མི་ཞིང་པ་ཞིག་གིས་རྒྱ་གཞུང་གི་དབང་སྒྱུར་ལ་ངོ་རྒོལ་གྱིས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་བཏང་བ།༽ The Guardian ༢༠༡༢།༡༠།༢༦ https://www/the.guardian.com/world/2012/oct/26/tibet-farmer-fire-protest.

༡༦། ༼རྩྭ་ཐང་ཐོག་དྲག་ཆར་བབས་པ།༽ རྒྱལ་སྤྱིའི་བོད་དོན་ལས་འགུལ་ཁང་། ༼༢༠༡༢༽

༡༧། Tania Branigan ༼ཉི་ཚར་བོད་ནང་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གཏོང་སྐབས། རྒྱ་མིའི་སྐོར་སྲུང་བས་བོད་མི་ཞིག་ལ་སོ་སོའི་བཟའ་ཟླ་བསད་པའི་ཉེས་ཁག་དགྲིས་པ།༽ The Guardian, ༢༠༡༣།༣།༡༩ https://www.theguardian.com/world/2013/mar/19/china-accuses-tibetan-self-immolation.

༡༨། ༼རྒྱ་ནག་གིས། བོད་མི་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གཏོང་མཁན་རྣམས་མི་གྲལ་ནས་བུད་པ་དང་། ནག་ཉེས་ཅན། སེམས་ཁམས་མི་བདེ་བ་རེད་ཟེར། ༽ The Guardian, ༢༠༡༢།༣།༧ https://www/theguardian.com/

world/2012/mar/97/Tibetan-immolators-outcasts-criminals-china.

༡༩། ཨ་རིའི་གྲོས་ཚོགས་ཀྱི་རྒྱ་ནག་ལས་དོན་ཚན་པས་བཏོན་པའི་སྙན་ཐོ། ༢༠༡༢ བོད་ནང་རང་ལུས་མེར་སྲེག

༢༠། John Sobosial: ༼ངར་ཤུགས་ཆེ་བའི་ཞི་བ། - བོད་མིའི་རང་ལུས་མེར་སྲེག་དང་། འཚེ་བ་དང་ཞི་བ་བཅས་ངོ་བོ་གཉིས་ཀྱི་དཀའ་ངལ།༽ Open Theology 1, no. 1(2015):146-159, https://www.degruyter.com/downloadpdf/j/opth.2014.1.issue-1/opth-2015-0004/opth-2015-0004.pdf

༢༡། གལ་གནད་ཅན་གྱི་མི་དགེ་བའི་ལས། བོད་མིའི་རང་ལུས་མེར་སྲེག་ཁྲིམས་འགལ་ལ་ངོས་འཛིན་བྱེད་པ། རྒྱལ་སྤྱིའི་བོད་དོན་ལས་འགུལ་ཁང་། ༢༠༡༤ https://savetibet.de/fileadmin/user_upload/content/berichte/Acts-of-significant-evil=073114.pdf.

༢༢། བོད་ནང་གྲྭ་པ་ཞིག་གིས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་བཏང་བ། ངོ་རྒོལ་སྐབས་རྒྱ་མིའི་ཉེན་རྟོག་པས་མེ་མདའ་བརྒྱབ་པ། རྒྱལ་སྤྱིའི་བོད་དོན་ལས་འགུལ་ཁང་། ༢༠༠༩།༢།༢༧ https://www.savetibet.org//monk-in-tibet-sets-himself-on-fire-shot-by-police-during-protest/.

༢༣། བོད་མིའི་སྒྲིག་འཛུགས། རང་སྲེག་བཏང་བའི་ཕུང་པོ་རྩོད་ལེན་བྱེད་སྐབས་མེ་མདའ་བརྒྱབ་པ། ༢༠༡༤།༡༢།༢༦ http://tibet.net/2014/12/tibetans-shot-trying-to-reclaim-self-immolatiors-body/.

༢༤། ཚེ་རིང་འོད་ཟེར། རྒྱ་ནག་གཞུང་ལ་ངོ་རྒོལ་སླད་བོད་མིས་རང་སྲེག་བཏང་བ།

London: Verso Books, 2016), 47

༢༥། གོང་མཚུངས། ༥༡

༢༦། གོང་མཚུངས། ༦༠

༢༧། གོང་མཚུངས། ༦༢

༢༨། གོང་མཚུངས།

༢༩། གོང་མཚུངས།

༣༠། ༢༠༡༨ ལོའི་ལོ་འཁོར་སྙན་ཐོ། བོད་ནང་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་གནས་སྟངས། བོད་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་དང་མང་གཙོ་འཕེལ་རྒྱས་ལྟེ་གནས་ཁང་། ༢༠༡༥།༢ http://tchrd.org/annual-report-2014-human-rights-situation-in-tibet/.

༣༡། རྒྱ་ནག་གིས་མཛོད་དགེ་རྫོང་ནང་རྒྱ་གཞུང་གིས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་དམ་བསྒྲགས་སྔར་བྱུང་སྔོན་མེད་པ་གདུག་རྩུབ་ཅན་ཞིག་བྱ་རྒྱུའི་ཉེན་བརྡ་བཏང་བ། བོད་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་དང་མང་གཙོ་འཕེལ་རྒྱས་ལྟེ་གནས་ཁང་། ༢༠༡༨།༢།༢༨ http://tchrd.org/china-announces-unprecedented-harsh-measures-to-deter-self-immolations-in-tibet’s-dzoege-county/.

༣༢། གོང་མཚུངས།

༣༣། མཛོད་དགེ་རྫོང་། མཐུན་སྒྲིལ་དང་བརྟན་ལྷིང་འཛིན་སྐྱོང་བྱེད་བཞིན་པ། བོད་གནས་ལྟ་ཞིབ། ༢༠༡༣།༡༠ http://www.tibetwatch.org/uploads/2/4/3/4/24348968/dzoege_county_thematic_re-

port.pdf.

༣༤། བོད་པའི་དགེ་འདུན་པ་ཞིག་རང་སྲེག་ངོ་རྒོལ་དོན་རྐྱེན་དང་འབྲེལ་བའི་ཉེས་མིང་འོག་ལོ་ལྔའི་རིང་བཙོན་འཇུག་བྱེད་པ། ཨེ་ཤེ་ཡའི་རང་དབང་རླུང་འཕྲིན། ༢༠༡༨།༣།༣༠ https://www/rfa.org/english/news/tibet/monk-03302018145246.html.

༣༥། བསྟན་འཛིན་དར་པོ། དཀར་མཛེས་ནང་རང་སྲེག་བྱུང་རྗེས་མི་ལྔ་འཛིན་བཟུང་བྱས་པ། ཕ་ཡུལ། ༢༠༡༧།༤།༡༩ http://www.phayul.com/news/article.aspx?id=38940&t=1.

༣༦། བོད་མིའི་སྒྲིག་འཛུགས། རྒྱ་གཞུང་གིས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་དོན་རྐྱེན་དང་འབྲེལ་བའི་ཉེས་མིང་འོག་སྲོག་ཐོག་གི་ཉེས་ཆད་བཅད་བཞིན་པ། ༢༠༡༣།༨།༡༩ http://tibet.net/2013/08/china-sentences-tibetan-to-death-over-self-immolations/.

༣༧། རྒྱ་གཞུང་གིས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་མིང་ཆད་བཟོ་རྒྱུར་དམིགས་ཏེ། བོད་མི་གཉིས་ལ་རང་ལུས་མེར་སྲེག་བརྒྱུད་བསྐུལ་བྱས་པའི་ཉེས་འཛུགས་འོག་མི་བསད་པའི་ཁྲིམས་བཅད་བྱས་ཡོད། བོད་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་དང་མང་གཙོ་འཕེལ་རྒྱས་ལྟེ་གནས་ཁང་། ༢༠༡༣།༢།༡ http://tchrd.org/tibetans-sentenced-for-murder-at-show-trial-to-discredit-self-immolation-protests/.

༣༨། རྒྱ་ནག་གིས་ཡུ་ཤུལ་ནང་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གི་བརྙན་འཕྲིན་ཁྱབ་སྤེལ་བྱས་པའི་ཉེས་མིང་འོག་བོད་མི་དྲུག་བཀག་སྐྱིལ་བྱས་པ། ཨེ་ཤེ་ཡ་རང་དབང་རླུང་འཕྲིན། ༢༠༡༧།༡༠།༢༣ https://www/rfa.org/english/news/ti-

bet/yushul-detentions-10232017164043.html

༣༩། རང་ལུས་མེར་སྲེག་དོན་རྐྱེན་དང་འབྲེལ་བའི་དགེ་འདུན་པ་ཞིག་ལ་ལོ་ ༡༡ རིང་བཙོན་འཇུག་བྱས་པ། བོད་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་དང་མང་གཙོ་འཕེལ་རྒྱས་ལྟེ་གནས་ཁང་། ༢༠༡༡།༥།༡༩ http://tchrd.org/tibetan-monk-sentenced-to-11-yrs-term-in-self-immolation-case/.

༤༠། རྒྱ་ནག བོད་ཀྱི་དགོན་སྡེ་ཁག་ལ་དྲག་གནོན་གཏོང་མཚམས་འཇོག་དགོས། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྟ་ཞིབ་ལས་ཁང་། ༢༠༡༡།༡༠།༡༢ https://www.hrw.org/news/2011/10/12/china-end-crackdown-tibetan-monasteries

༤༡། གོང་མཚུངས།

༤༢། རྒྱ་གཞུང་གིས་སྐར་ཡང་བོད་མི་དྲུག་ལ་རང་སྲེག་དོན་རྐྱེན་དང་འབྲེལ་བའི་ཉེས་འཛུགས་ཀྱིས་ཁྲིམས་ཆད་བཏང་བ། ཤིན་ཧྭ། ༢༠༡༣།༡།༣༡ http://news/xinhuanet.com/english/china/2013-01/31/c_132142496.html, “Six Tibetans Sentenced upto 12 years over self-immolation”, Tibetan Centre for Human Rights and Democracy, February 1, 2013, http://www.tchrd.org/2013/02/six-tibetans-sentenced-up-to-12-yrs-over-selfimmolation/.

༤༣། རང་ལུས་མེར་སྲེག་དོན་རྐྱེན་དང་འབྲེལ་བའི་བོད་མི་དགུ་ལ་འདྲི་ཅོད་བྱས་པ། ཨེ་ཤེ་ཡ་རང་དབང་རླུང་འཕྲིན། ༢༠༡༣།།༢།༢༨ http://www.rfa.org/english/news/tibet/court-02282013202705.html.

༩༤། རང་ལུས་མེར་སྲེག་གི་ཉེས་འཛུགས་འོག་བོད་མི་གསུམ་ལ་ལོ་བཅོ་ལྔའི་རིང་བཙོན་འཇུག་གི་ཁྲིམས་ཐག་བཅད་པ། ཕ་ཡུལ། ༢༠༡༣། ༣།༣http://www.phayul.com/news/article.aspx?id-33116&article=china+sen=%20 China+sentences+yjtrr+Tibetans+upto+15+years+for+self-immlation+%E2%80%9C-crimes%E2%80%9D.

༩༥། དགེ་འདུན་པ་གཉིས་ཀྱིས་རང་ལུས་མེར་སྲེག་གཏོང་མཁན་ཞིག་གི་ཆེད་སྨོན་ལམ་གསུང་འདོན་གནང་བར་བརྟེན་ལོ་གསུམ་རིང་བཙོན་འཇུག་བྱས་པ། བོད་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་དང་མང་གཙོ་འཕེལ་རྒྱས་ལྟེ་གནས་ཁང་། ༢༠༡༣།༦།༥ http://www.tchrd.org/2013/06/two-monks-sentenced-to-3-yrs-in-prison-for-holding-prayers-for-self-immolator/.

༩༦། དགེ་འདུན་པ་གཉིས་ནས་རང་སྲེག་གཏོང་མཁན་ཆེད་སྨོན་ལམ་གསུང་འདོན་གནང་བས་ལོ་གསུམ་རིང་བཙོན་འཇུག་བྱས་པ། རྒྱལ་སྤྱིའི་བོད་དོན་ལས་འགུལ་ཁང་། ༢༠༡༣།༦།༥ https://www.savetibet.org/two-monks-imprisoned-for-three-years-after-prayerss-for-a-tibetan-self-immolator/.

༩༧། རང་ལུས་མེར་སྲེག་སྐོར་དེབ་བྲིས་པར་སྐད་དེ་རྩོམ་པ་པོ་ཞིག་ལོ་ལྔ་བཙོན་འཇུག་བྱས་པ། བོད་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་དང་མང་གཙོ་འཕེལ་རྒྱས་ལྟེ་གནས་ཁང་། ༢༠༡༣།༥།༢༡ http://tchrd.org/tibetan-writer-sentenced-to-5-yres-in-prison-for-writing-book-on-self-immolation/.

༤༨། བོད་མི་ཞིག་ལ་རང་ལུས་མེར་སྲེག་རྒྱབ་སྐྱོར་བྱས་པའི་ཉེས་འཛུགས་འོག་ལོ་བཅུའི་ཁྲིམས་ཆད་བཏང་བ། ཨེ་ཤེ་ཡ་རང་དབང་རླུང་འཕྲིན། ༢༠༡༣།༡༠།༡༠ https://www/rfa.org/english/news/tibet/term-1010201140812.html.

༤༩། རང་ལུས་མེར་སྲེག་དོན་རྐྱེན་དང་འབྲེལ་བའི་དགེ་འདུན་པ་གཉིས་ལ་གསང་བའི་སྒོ་ནས་ཁྲིམས་ཆད་བཏང་བ། ཨེ་ཤེ་ཡ་རང་དབང་རླུང་འཕྲིན། ༢༠༡༦།༩༢༠ https://www.rfa.org/english/news/tibet/sentenced-09202016135125.html

༥༠། རྒྱ་ནག བོད་མི་རྣམས་ལ་རང་ལུས་མེར་སྲེག་བརྒྱུད་སྐུལ་བྱས་པའི་ཉེས་འཛུགས་དེ་དག་མཚམས་འཇོག་དགོས། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་རྟོག་ཞིབ་ཚོགས་པ། ༢༠༡༣།༢།༡ https://www.hrw.org/news/2013/02/01/china-stop-sentencing-tibetans-inciting-immolation

༥༡། ཨ་རིའི་སྲིད་གཞུང་། རྒྱ་ནག ༢༠༡༢ ལོའི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་གནས་སྟངས་ཀྱི་སྙན་ཐོ། ༢༠༡༣ https://www/state.gov/documents/organization/204405.pdf

༥༢། བོད་མིའི་སྒྲིག་འཛུགས། མཉམ་སྦྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་དམིས་བསལ་སྐུ་ཚབ་ནས་བོད་ནང་རྒྱ་ནག་གི་འགྲོག་པ་གནས་སྤོས་སྲིད་བྱུས་ལ་འདྲི་རྩད་བྱས་པ། ༢༠༡༢།༥།༧ http://tibet.net/2012/03/un-special-raporteur-challenges-chinas-forced-resettlement-policy-in-tibet/.

༥༣། རྒྱལ་སྤྱིའི་བོད་དོན་ལས་འགུལ་ཁང་། མཉམ་སྦྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་དམིགས་བསལ་སྐུ་ཚབ་ནས་རྒྱ་གི་འབྲོག་པ་གནས་སྤོ་བྱ་རྒྱུའི་སྲིད་བྱུས་ལ་འདྲི་རྩད་བྱས་པ། ༢༠༡༢།༡༡།༢ https//www.savetibet.org/un-rights-commissioner-makes-strongfirst-statement-on-tibet/.

༥༤། བོད་ནང་བོད་མི་རྣམས་ཀྱི་དཀའ་སྡུག་སེལ་ཐབས་བྱེད་དགོས། མཉམ་སྦྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་སྡེ་ཚན་གྱིས་རྒྱ་ནག་ལ་བརྗོད་པ། རྒྱལ་སྤྱིའི་བོད་ཀྱི་ཆ་འཕྲིན། ༢༠༡༣།༤།༡ http://www.thetibetpost.com/en/news/internation-%20al/3499-address-grievances-of-tibetans-in-tibet/.

༥༥། ཨ་རིའི་གྲོས་ཚོགས་འཐུས་མི་སྐུ་ཞབས་ཇེམ་སི་མེག་ཀྲ་ཨན་མཆོག་དང་། ཕྲ་རེན་ཀ་འོཕྲ། ཕྱི་སྲིད་དྲུང་ཆེ་ལྷམ་སྐུ་ཧི་ལི་རི་ཀི་ལིན་ཊོན་མཆོག་ལ་ཕྲག་བྲིས་ཕུལ་བ། ༢༠༡༢།༨།༡༣ https://mcgovern.house.gov/news/documentsingle. Aspx?DocumentID-396454

༥༦། གོང་དང་མཚུངས།

༥༧། རྒྱ་ནག་གིས་ཨ་རིའི་བོད་དོན་གྲོས་ཚོད་ལ་དགག་པ་རྒྱབ་པ། ཤིང་ཧྭ་ཕ་ཟ་རྒྱ། ༢༠༡༨།༤།༢༨ http://www.xinhanet.com/english/2018-04/28/c_137142349.html.

༥༨། བོད་དོན་ཁྲིམས་ཐོག་འདྲི་རྩད་ཚོགས་ཆུང་། རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲིམས་དོན་མཁས་པའི་ལྷན་ཚོགས། བོད་དང་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ། ༼ཇི་ནི་ཝ། རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲིམས་དོན་མཁས་པའི་ལྷན་ཚོགས། ༡༩༦༠༽ ༥, ༦

༥༩། ཨེན་མ་རི་རྡོ་ལོན་ཊེ་དང་། ཀ་ཏེ་ཡ་རྣ་ཕྱེ་ཀྲིལ། བོད་ཀྱི་བདེན་དོན་དག་སྐྱིལ་

བྲིས་པ། རྒྱ་ནག་གི་དྲི་བ་བརྒྱ་ལ་ལན་འདེབས། ཁེ་ལི་ཕོ་ནི་ཡའི་མཐོ་སློབ་ཀྱི་གསར་གནས། ༢༠༠༨

༦༠། ཨོ་ཕན་ལ་ཏེ་མོ། མཐའ་མཚམས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་སློབ་སྦྱོང་། ཡིག་ཆ་མཁོ་སྒྲུབ་བྲིས་པ། ༡༩༢༨···༡༩༥༨ (ཨོག་སི་ཕོཊ་མཐོ་སློབ་ཀྱི་གསར་གནས། ༡༩༦༣

༦༡། རོ་གོ་ཧྲིལ། ལྷ་སའི་ཏཱ་ལའི་བླ་མ་དང་། རྒྱ་ནག་གི་མན་ཆུ་གོང་མ། ༡༦༤༤··༡༩༠༨ Tóung Pao དེབ་ཕྲེང་གཉིས་པ། ཨང་ ༡༡། ༡ (༡༩༡༠༠) ༡··༡༠༤། ༣༧ http://www.jstor.org.stable/4526129

༦༢། ཡ་ཧན་ཛང་། ཏཱ་ལའི་བླ་མའི་མཛད་རྣམ། བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་རགས་རིམ་གཡུ་ཡི་ཕྲེང་བ། ༢ (༡༩༩༡) ༣༡༦ (ལྷ་ས། བོད་ཀྱི་སྤྱི་ཚོགས་ཚན་རིག་ཁང་། ༡༩༩༡)

༦༣། ཏུ་དཔོན་ཨོ་གོན་ནོར་གྱི་ཉིན་ཐོ། ༡༩༠༣།༡།༦

༦༤། སྐུ་ཞབས་པར་སི་སི་ཀ་ཡིག་སེ་དང་། སྐུ་ཞབས་མོར་ཏེ་མར་ཧུ་རཕ་ཊ། སྐྱེས་རབས། (ལོན་ཊོན། ཁ་སལ་དང་ཀམ་པ་ནི། ༡༩༢༦) ༡༦༦

༦༥། ཧཱ་ཀ་པོ། གསར་དུ་རྙེད་པའི་བོད། ༡༨༤༥··༡༨༤༦ ལེ་སེ་རྫོ་ནི་གཏམ་བཤད། (Le-Livre:Flammarion, 1933), 50

༦༦། གོ་མིང་གོང་ཐྲོན། ༡༩༡༣།༡།༦

༦༧། ༄རྒྱལ་མཆོག་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་གསུམ་པ་མཆོག་གི་གསུང་། ལྕགས་རྟ་ལོའི་བོད་ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༡༥ ཕྱི་ལོ་ ༡༩༣༠

༦༨། ཙུང་ལི་ཡན་ཤན་དང་། ཤན་ཆི་ལི་ཁུ། བོད་དང་བོད་མི། (ཁེ་ལི་ཧྥོ་ནི་ཡའི་སི་ཊན་ཕོཊ་གཙུག་ལག་སློབ་ཁང་གི་གསར་གནས། ༡༩༧༣) ༣༩

༦༩། ལོ་རྒྱུས་དང་། ཡིག་ཆ། Cd ༡༩༣༠་༼༡༩༠༨༽ བོད་འབྲེལ་ཡིག་ཆ་ཨང་ ༦༦

༧༠། རྒྱ་གར་གྱི་ཕྱི་སྲིད་ལྷན་ཁང་། རྒྱ་དཀར་ནག་གཉིས་དབར་ཟིན་ཐོ། ཞུ་ཡིག་ཡིག་འབྲེལ་བྱས་པ་དང་། གྲོས་མཐུན་བཞག་པ་ཁག ཡིག་ཆ་དཀར་པོ། ༼ལྡི་ལི་གསར་པ། རྒྱ་གར་ཕྱི་སྲིད་ལྷན་ཁང་། ༡༩༥༩༽ ༣༩

༧༡། མའོ་ཙེ་ཏུང་། མའོ་ཙེ་ཏུང་གིས་བྲིས་པའི་དེབ་ཕྲེང་། ༼པེ་ཅིན། ཕྱི་རྒྱལ་སྐད་ཡིག་གསར་གནས། ༡༩༧༢༽ དེབ་ཕྲེང་ ༥། ༢༥

༧༢། ཏཱ་ལའི་བླ་མ། ངོས་ཀྱི་ཡུལ་དང་ངོས་ཀྱི་མི་མང་། ༼ནིའུ་ཡོག Grand Central Publishing ༡༩༦༣༽ ༡༣༣

༧༣། གོང་མཚུངས། ༡༤༢

༧༤། བོད་ཀྱི་ནམ་པ་དང་། སློབ་གསོའི་སྐོར་སློབ་དེབ། རྒྱ་ནག་བཅིངས་གྲོལ་དམག་མིའི་ཆབ་སྲིད་སྐན་པོ། ༡༩༦༠

༧༥། མཉམ་སྦྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་བཅའ་ཁྲིམས་དོན་ཚན་ ༥༥ http://www.un-.org/en/sections/un-charter/chapter-ix/index.html

༧༦། བོད་མིའི་སྒྲིག་འཛུགས་ཕྱི་དྲིལ་ལས་ཁུངས། དངོས་ཡོད་ཀྱི་ལས་ནས་བོད་ཀྱི་བདེན་པ་ར་སྤྲོད། ༡༩༩༦ http://tibet.net/1996/01/tibet-proving-truth-from-facts -1996.’

༧༧། བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ཀྱི་དཔྱད་ཞིབ། བོད་ལྗོངས་མི་དམངས་དཔེ་སྐྲུན་ཁང་། ༡༩༥༨

༧༨། རྒྱ་ནག་བཅིངས་གྲོལ་དམག་མིའི་ལས་དོན་སྐན་པོ་ཐེངས་ ༡༡

༡༩༥༣¨༡༩༥༦

༥༩། རྒྱ་ནག་གི་དཔྱིད་དུས། ༡༩༦༨།༨

༦༠། བོད་མིའི་སྒྲིག་འཛུགས་ཕྱི་དྲིལ་ལས་ཁུངས། པཎ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེའི་གསུང་བཤད། ༼ཕྱི་དྲིལ་ལས་ཁུངས། ༡༩༩༡༽ ༡༣

༦༡། གོང་མཚུངས། ༡༣

༦༢། བོད་ཀྱི་རྣམ་པ་དང་། སློབ་གསོའི་སྐོར་སློབ་དེབ། རྒྱ་ནག་བཅིངས་གྲོལ་དམག་མིའི་ཆབ་སྲིད་སྨན་པོ། ༡༩༨༠

༦༣། བཙན་ཤེད། དུག་ལྡན་གྱི་མདའ། པཎ་ཆེན་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་པ་མཆོག་གི་གསང་བའི་སྨན་པོ། ༼ཡོན་ཏན། བོད་གནས་དྭ་རྒྱ། ༡༩༩༧༽ དེབ་འདིའི་ནང་པཎ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེ་སྐུ་ཕྲེང་ ༡༠ མཆོག་ནས་མའོ་ཙེ་ཏུང་དང་ཀྲའོ་ཨེན་ལེར་ཕུལ་བའི་ཡིག་འབྲུ་ཁྲི་བདུན་གྱི་ཞུ་ཡིག་ཆ་ཚང་འཁོད་ཡོད།

༦༤། བོད་མིའི་སྒྲིག་འཛུགས་ཕྱི་དྲིལ་ལས་ཁུངས། དངོས་ཡོད་ཀྱི་ལམ་ནས་བོད་ཀྱི་བདེན་པ་ར་སྤྲོད། ༡༩༩༨

༦༥། ལྷ་སའི་བྱང་ཕྱོགས་ནས་ཀི་ལོ་མི་ཊར་ ༥ ཙམ།

༦༦། འབྲས་སྤུངས་དགོན་པའི་ཉེ་འགྲམ། ༼ལྷ་ས་ནས་ཀི་ལོ་མི་ཊར་ ༦ ཙམ་༽

༦༧། རོ་ནལཊ་ཤོ་ཕ་ཛ། ངོ་རྒོལ་གྱི་སྨུ་ཁྲུད། བོད་པའི་ངོ་རྒོལ་དང་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ཚོ་ག ༼ཧར་སཊ་དང་ཀམ་པ་ནི། ཡོན་ཏན། ༡༩༩༩༽

༦༨། ཛེན་མ་ཁཊ་ནི། ངོ་དམ་བྱེད་པའི་མི་ལ་བཙར་བརྡུང་བྱེད་པ། རྒྱལ་སྤྱིའི་ཚིག་སྒྲིལ་གསར་གནས། ༡༩༦༦།༧།༣༠ https://www.upi/com/

archives/1988/07/20/detainee-complains-of-beat-
ings/5300585374400/.

༨༩། རོ་ནལཊ་ཤོ་ཝ་ཛ། ངོ་རྒོལ་གྱི་སྒྱུ་ཁྱུད། བོད་པའི་ངོ་རྒོལ་དང་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་ཚོ་ག ༼ཧར་སཊ་དང་ཀམ་པ་ནི། ལོན་ཊོན། ༡༩༩༤༽

༩༠། ཧང་ཊཀ་ཞིག། ལྷ་སའི་ནང་གི་བྱུང་བ། ༡༩༨༠།༣།༢¨༡༠ ༼ལོན་ཊོན། བོད་གནས་དྭ་རྒྱ། ༡༩༩༠༽

༩༡། རྒྱལ་སྤྱིའི་ཉེན་ཡངས་ཚོགས་པའི་སྙན་ཐོ། ༡༩༩༡ ༼རྒྱལ་སྤྱིའི་ཉེན་ཡངས་ཚོགས་པ། ༡༩༩༢། ༦༨

༩༢། ཚེ་རིང་འོད་ཟེར། བོད་དོན་གསར་གནས། ༢ ༢༠༠༨།༤།༢¨༡༦ https://chinadigitaltimes.net/2008/04/tibet-update-2/.

༩༣། བོད་མིའི་སྒྲིག་འཛུགས་ཕྱི་དྲིལ་ལས་ཁུངས། ༢༠༠༨ ལོའི་བོད་ནང་གི་ཞི་བའི་གྱེན་ལངས། བྱུང་རིམ་དང་། དཔྱད་ཞིབ། ༼ཕྱི་དྲིལ་ལས་ཁུངས། ༢༠༡༠༽ ༡༦༢

༩༤། བོད་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་དང་མང་གཙོ་འཕེལ་རྒྱས་ལྟེ་གནས་ཁང་། ༢༠༠༨ ལོའི་བོད་ནང་གི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་གནས་སྟངས་ཀྱི་སྙན་ཐོ། ༼བོད་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་དང་མང་གཙོ་འཕེལ་རྒྱས་ལྟེ་གནས་ཁང་། ༢༠༠༩༽ ༥

༩༥། བྷི་བྷི་སི་གསར་ཁང་། བོད་ནང་ཟིང་འཁྲུགས་སྐབས་མི་བརྒྱད་བསད་པ། ༢༠༠༨།༣།༡༦ https://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/7299212.html.

༩༦། བོད་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་དང་མང་གཙོ་འཕེལ་རྒྱས་ལྟེ་གནས་ཁང་།

༢༠༠༨།༩།༣ ཉིན་རྒྱ་ནག་དམག་མིས་བོད་མིར་མེ་མདའ་རྒྱབ་ནས་བསད་པའི་འདྲ་པར། ཕ་ཡུལ ༢༠༠༨།༩།༡༧ http://www.phayul.com/news/article.aspx?id=20724&t=1

༩༧། ཟེ་ཁྲོན་ཞིང་ཆེན་གྱི་རྔ་བ་རྫོང་ནང་བོད་མི་ཞི་རྒོལ་བྱེད་མཁན་རྣམས་ལ་ཉེས་བརྡུང་ཚ་ནན་བྱས་པའི་འདྲ་པར་གྱི་དཔང་རྟགས། ༢༠༠༨།༣།༡༦ བོད་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་དང་མང་གཙོ་འཕེལ་རྒྱས་ལྟེ་གནས་ཁང་གི་གསར་འགོད་གསལ་བསྒྲགས།

༩༨། ཟེ་ཁྲོན་ཞིང་ཆེན་རྔ་བ་རྫོང་གི་འབྲིང་རིམ་སློབ་གྲྭ་ཞིག་གི་ནང་སློབ་ཕྲུག་ཅིག་བསད་པ། ༢༠༠༨།༣།༡༦ བོད་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་དང་མང་གཙོ་འཕེལ་རྒྱས་ལྟེ་གནས་ཁང་། http://tchrd-org/middle-school-student-shot-dead-in-ngaba county/.

༩༩། ཡ་ང་སྙིང་རྗེ་མེད་པ། རྒྱ་ནག་གིས་བོད་ནང་བརྟན་ལྷིང་ཡོང་ཐབས་ལ་བསྟེད་དེ་བོད་མི་རྣམས་ལ་དམ་བསྒྲགས་དང་ཉེས་འཛུགས་བྱེད་བཞིན་པ། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྟ་ཞིབ་ཚོགས་པ། ༢༠༡༦།༥།༢༢ https://www/hrw.org/report/2016/05/22/relentless/detention-and-prosecution-tibetans-under-chinas-stability-maintainence

༡༠༠། སྔོན་ཐོ་འདི་འབྲི་བཞིན་པའི་སྐབས་ཀྱི་དུས་ཚེས། ༢༠༡༥།༡༠།༡༦

༡༠༡། གྲོང་ཚོའི་འགོ་ཁྲིད་གཙོས་བོད་མི་ ༣༡ གིས་ཆུ་རིར་གཏེར་ཁ་སྔོག་འདོན་བྱེད་པར་ངོ་རྒོལ་བྱས་པར་བརྟེན་འཛུ་བཟུང་བྱས་པ། བོད་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་དང་མང་གཙོ་འཕེལ་རྒྱས་ལྟེ་གནས་ཁང་། ༢༠༡༥།༥།༡༩ http://tchrd.org/village-leaderamong-31-tibetans-detained-for-op-

posing-mining-at-sacred-mountain/.

༡༠༢། བོད་པའི་བྲེད་ཅིག་ལྷ་སར་གནས་མཇལ་འགྲོ་ལམ་དུ་ཉེན་རྟོག་པས་འདྲི་རྩད་བྱས་རྗེས་གར་སོང་ཆ་མེད་དུ་གྱུར་བ། ཨེ་ཤེ་ཡ་རང་དབང་རླུང་འཕྲིན། ༢༠༡༨།༤།༡༣ https"//www/rfa.org/English/news/Tibet/pilgrim-missing-0413201810220.html.

༡༠༣། ཨ་རིའི་ཕྱི་སྲིད་ལས་ཁུངས་ནས་གར་སོང་ཆ་མེད་དུ་གྱུར་པའི་པཎ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེའི་འཁྲུངས་སྐར་བསུ་བ། ༢༠༡༨།༤།༢༨ https://www.state.gov-/r/pa/prs/ps/2018/04/281248.html.

༡༠༤། གོང་མཚུངས།

༡༠༥། བོད་མིའི་སྒྲིག་འཛུགས། རྒྱ་གཞུང་གིས་བསྐོ་འཛུགས་བྱས་པའི་སྐུ་ཚབ་ཚོགས་ཚུང་གིས་པཎ་ཆེན་རིན་པོ་ཆེ་གང་དུ་ཡོད་མེད་ངེས་གཏན་བརྗོད་མ་ཐུབ་པ་མ་ཟད། ཁོང་བཞུགས་སར་འགྲོ་མི་ཆོག་ཟེར། ༢༠༡༨།༥།༡༢ http://tibet.net/2018/05/chinese-appointed-delegation-from-tibet-fails-to-confirm-panchen-lamas -whereabout-denies-access

༡༠༦། རྒྱ་ནག ནེའུ་ཡོག་ཚགས་པར་གྱི་བརྙན་འཕྲིན་ནང་ཐོན་པའི་རྐྱེན་གྱིས་བོད་མི་འཐབ་རྩོད་པ་ཞིག་ལ་དྲང་བདེན་མིན་པའི་ལོ་ལྔའི་རིང་བཙོན་འཇུག་བྱས་པ། རྒྱལ་སྤྱིའི་ཉེན་ཡངས་ཚོགས་པ། ༢༠༡༨།༥།༢༢ https://www.amnesty.org/en/latest/news/2018/05/china-tibetan-activist-unjust-sentence-nyt-video/.

༡༠༧། མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཚོགས། རྒྱ་ནག

མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་མཁས་དབང་ནས་བོད་མི་འཐབ་རྩོད་པ་ཞིག་ལ་ལོ་ལྔའི་རིང་བཙོན་འཇུག་བྱས་པར་སྐྱོན་བརྗོད་གནང་། ༢༠༡༨།༦།༡ https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=23176

༡༠༨། མིག་ཀི་སི་པི་ལྡལ། བོད་མི་དགེ་འདུན་པ་ཞིག་གི་ཁྲིམས་དཔྱོད། སྤྱིལ་སྐྱུ་བསྟན་འཛིན་བདེ་ལེགས་ཀྱི་གནད་དོན། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྟ་ཞིབ་ཚོགས་པ། ༢༠༠༤།༢།༨ https://www.hrw.org/report/2004/02/08/trials-tibetan-monk/case-tenzindelek.

༡༠༩། སོ་ཕི། རི་ཆཱར་སན། ངའི་མིག་གིས་མཐོང་བྱུང་། བོད་ནང་རྒྱ་ནག་གི་སྲུང་སྐྱོབ་དམག་མིའི་ཚུལ་མིན་བྱ་སྤྱོད། ༢༠༠༨་་༢༠༡༠ འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྟ་ཞིབ་ཚོགས་པ། ༢༠༡༠།༧།༢༡ https://www.hrw.org/report/2010/07/21/i-saw-it-my-own-eyes/abuses-chinese-security-forces-tibet-2008-2010.

༡༡༠། གོང་མཚུངས།

༡༡༡། ཚེ་རིང་འོད་ཟེར། རྒྱ་གར་ནང་གསུང་ཆོས་ཞུས་ནས་ལྷ་སར་ཕྱིར་འཁོར་མཚམས་རྒྱའི་བསམ་བློའི་སློབ་གསོ་སྤྲད་པ། མཐོ་བའི་རི་རྩེ་དང་། ལྷད་མེད་ས་གཞི། ༢༠༡༢།༥།༢༨ https://highpeakspureearth.com/2012/brainwashed-in-lhasa-after-attending-buddhist-teachings-in-india-by-woeser/.

༡༡༢། ཕྱི་སྐྱོད་ལག་ཁྱེར་གཅིག་ལ་ལམ་ལུགས་གཉིས། བོད་མི་དང་མི་རིགས་གཞན་རྣམས་ཕྱི་བསྐྱོད་བྱེད་པར་དམ་བསྒྲགས་བྱེད་པ། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་

ཐང་ལྷ་ཞིབ་ཚོགས་པ། ༢༠༡༥།༧།༡༣ https://www.hrw.org/report/2015/07/13/one-passport-two-systems/chinas-restrictions-foreign-travel-tibetans-and-others.

༡༡༣། གོང་མཚུངས།

༡༡༤། ཨ་རིའི་ཕྱི་སྲིད་ལས་ཁུངས་ཀྱི་མང་གཙོ་ལས་ཁུངས། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་དང་དལ་རྩོལ། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༦ ལོའི་ནང་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་ལག་ལེན་སྐོར་སྙན་ཐོ། རྒྱ་ནག བོད། ༢༠༡༧ https://www.state.gov/j/drll/rls/hrrpt/2016humanrightsreport/index/htm?dynamic_load_%20id=265330&year=2016#wrapper.

༡༡༥། གོང་མཚུངས།

༡༡༦། ཨ་རིའི་གྲོས་ཚོགས་ཀྱི་འཛིན་སྐྱོང་ལྷན་ཚོགས་ནས་རྒྱ་ནག་ཐོག་སྙན་ཐོ། ༢༠༡༧ https://www/cecc.gov/publications/annual-reports/2017-annual-report.

༡༡༧། ཨ་ནིལ་གྷི་རི་དང་། སང་ནམ་པར་སན། རྒྱ་ནག་གིས་བལ་ཡུལ་ལ་འགྲུལ་བསྐྱོད་དམ་བསྒྲགས་བྱེད་པ། ཀཋ་མན་གྲུ་གསར་འཕྲིན། ༢༠༡༦།༡༢།༢༤ http://kathmandupost.ekantipur.com/news/2016-12-24/china-issues-travel-restriction-to-nepal.html.

༡༡༨། རྒྱ་ནག་གི་གནམ་ཐང་དུ་དུས་འཁོར་དབང་ཆེན་ཞུས་ནས་ཕྱིར་འཁོར་ཡོང་མཁན་གྱི་ཆོས་ཞུ་བ་ཚོའི་ཕྱི་བསྐྱོད་ལག་ཁྱེར་དབྲལ་བ། ཨ་རིའི་རླུང་འཕྲིན། ༢༠༡༧།༡།༢༤ https://www.voaibetanenglish.com/a/3692184.html.

༡༡༩། ཨ་རིའི་ཕྱི་སྲིད་ལས་ཁུངས། རྒྱ་ནག ༼བོད། ཧོང་ཀོང་། མེ་ཁའོ་ཟེ་བ།༽ རྒྱལ་སྤྱིའི་ཆོས་དད་རང་དབང་གི་སྙན་ཐོ། https://www.state.gov/documents/organization/281058.pdf. 122 རྒྱལ་སྤྱིའི་ནང་རང་དབང་། ༢༠༡༨ རང་དབང་ཁང་པ། https://freedomhouse.org/report/freedom-world/freedom-world-2018

༡༢༠། གོང་མཚུངས།

༡༢༡། རྒྱ་ནག བོད་ནང་འཇིགས་སྣང་ཅན་གྱི་ཉེན་སྲུང་དང་དྭོགས་སྲུང་བྱ་ར་གསར་སྐྲུན་བྱེད་པ། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྟ་ཞིབ་ཚོགས་པ། ༢༠༡༣།༥།༣༠https://www/hrw.org/news/2013/0/20/china-alarming-new-surveilliance-security-tibet.

༡༢༢། གོང་མཚུངས།

༡༢༣། རྒྱ་ནག བོད་ནང་རྫོགས་མཚམས་མེད་པའི་དྭོགས་སྲུང་བྱ་ར། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྟ་ཞིབ་ཚོགས་པ། ༢༠༡༦།༡།༡༨ https://www.hrw.org/news/2016/01/18/china-no-end-tibet-surveilliance-program.

༡༢༤། གོང་མཚུངས།

༡༢༥། བདེ་སྲུང་སྐད་གནས་ཚུལ་འབྱུང་ཁུངས་ཀྱི་མིང་དང་ཞིབ་ཕྲ་གསལ་པོ་བཀོད་མེད་པ།

༡༢༦། རང་ལུས་མེར་སྲེག་གི་དོན་རྐྱེན་བྱུང་རྗེས་ཉེན་རྟོག་པས་བོད་པའི་སྤྱི་ཚོགས་དྲྭ་རྒྱ་ཤེས་རྟོག་བྱུང་ཡོད། ཨེ་ཤེ་ཡའི་རང་དབང་རླུང་འཕྲིན།

༢༠༡༧།༥།༣༠ https://rfa.org/english/news/tibet/media-05302017150250.html.

༡༢༧། ཏཱ་ལའི་བླ་མ་སྐད་འཕྲིན་ཚོགས་པ་དང་འབྲེལ་བའི་ཡང་བསྐྱར་བོད་མི་ཞིག་བཙོན་འཛུག་བྱས་འདུག ཨེ་ཤེ་ཡའི་རང་དབང་རླུང་འཕྲིན། ༢༠༡༦།༧།༢༦ https://www.rfa.org/english/news/tibet/second-07262016170418.html.

༡༢༨། ཨ་རིའི་ཕྱི་སྲིད་ལས་ཁུངས་ཀྱི་མང་གཙོ་ལས་ཁུངས། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་དང་ངལ་རྩོལ། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༦ ལོའི་ནང་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་ལག་ལེན་སྐོར་སྟོན་པོ། རྒྱ་ནག བོད། ༢༠༡༧ https://www.state.gov/j/drll/rls/hrrpt/2016humanrightsreport/index/htm?dynamic_load_%20id=265330&year=2016#wrapper.

༡༢༩། རྒྱ་ནག་དེ་སྔར་ཡང་འཛམ་གླིང་ནང་གསར་འགོད་པ་བཀག་ཉར་མང་ཤོས་བྱེད་མཁན་རྒྱལ་ཁབ། རྒྱལ་མཚམས་མེད་པའི་གསར་འགོད་མཐུན་ཚོགས། ༢༠༡༧།༦།༣ https://rsf.org/en/news/china-still-worlds-bigges-prison-journalists-and-citizeh-journaliss.

༡༣༠། ས་ཡི་མོན་ཊན་ཡེར། བོད་དུ་འགྲོ་རྒྱུ་དེ་བྱང་ཀོ་རི་ཡའི་ནང་འགྲོ་རྒྱུ་ལས་ཁག་པ་འདུག འོན་ཀྱང་ང་འགྲོ་ཐུབ་པ་མ་ཟད་ངོ་དེབ་ནས་ཐད་ཀར་རྒྱང་སྲིང་ཡང་བྱེད་ཐུབ་བྱུང་། ཝ་ཤིང་ཏོན་ཚགས་པར། ༢༠༡༦།༩།༡༦ https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2016/09/06/in-tibet-the-door-cracks-open-for-foreign-media-and-then-slamsshut-again/?utm_term=.93868bf93c9b.

༡༣༡། རིགས་རྒྱུད་རྩ་གཏོར་གྱི་ནག་ཉེས་བཀག་འགོག་དང་ཉེས་ཆད་སྐོར་གྱི་ཚོགས་འདུ། མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་གྲོས་ཆོད་ཨང་ ༢༦༠ (lll) 9 December 1948, in force in January 1951, 78 UNTS 277.

༡༣༢། ཨེ་ཀ་སིས་དབང་སྒྱུར་འོག་གནས་པའི་ཡུ་རོབ། བཙན་བཟུང་། སྲིད་གཞུང་ལ་དཔྱད་པ། ལེགས་བཅོས། (Lemkin Raphael, Axis Rule in Occupied Europe: Occupation, Analysis of Governments, Proposal for Redress, Publications of the Carnegie Endowment for International Peace, Division of International Law, Washington (New York: Columbia University Press, 1944).

༡༣༣། ཁེ་ན་ཊའི་བདེན་པ་དང་། འགྲིག་འཛུགས་ལྷན་ཁང་། འབྱུང་འགྱུར་ཡག་པོ་ཞིག་ཡོང་སླད་བདེན་པ་དང་། འགྲིག་འཛུགས་ལ་ཆེ་བསྡོམས་ཞུས་པ། ༢༠༡༥ http://www.trc.ca/websites/trcinstitutionFile/2015/Findings/Exec_Summary_2015_05_31_web_o.pdf.

༡༣༤། Prosecutor v. Radislav Krstic, IT-98-33-T, Trial Chamber, ICTY, August 2. 2001, 574,580 http://www.icty.org/x/cases/krstic/tjug/en/krs-tj010802e.pdf.

༡༣༥། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་གི་རྒྱལ་སྤྱིའི་གསལ་བསྒྲགས། མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་གྲོས་ཆོད་ཨང་ ༢༡༧ (III) ༡༩༤༨།༡༢།༡༠ དོན་ཚན་ ༢༧

༡༣༦། དཔལ་འབྱོར་དང་། སྤྱི་ཚོགས། རིག་གཞུང་བཅས་ཀྱི་ཐོབ་ཐང་དང་འབྲེལ་བའི་རྒྱལ་སྤྱིའི་དམ་བཅའ། མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་གྲོས་ཆོད་ཨང་ ༢༢༠༠

(XXI), 16 December 1966, in force 3 January 1976, 993 UNTS, Articles 1 and 1

༡༣༧། སྤྱི་དམངས་དང་ཆབ་སྲིད་ཐོབ་ཐང་དང་འབྲེལ་བའི་རྒྱལ་སྤྱིའི་དམ་བཅའ། མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་གྲོས་ཆོད་ཨང་ ༢༢༠༠ (XXI), 16 December 1966 in force 23 March 1976, 999 UNTS 171, Aricles 1 and 27.

༡༣༨། དུས་རབས་བདུན་པ་ནས་བཟུང་བ།

༡༣༩། བོད་ཆོལ་ཁ་གསུམ་ཁྲོན་ཡོངས་ཀྱི་ནང་བོད་མི་ས་ཡ་ ༡་༢ ཇི་ལྟར་ཆེ་སྲོག་ཤོར་བའི་སྐོར་བོད་མིའི་སྒྲིག་འཛུགས་ནས་གནས་ཚུལ་ཕྱོགས་སྒྲིག་གནང་བའི་གྲངས་ཐོ་ ༣་༡ ལ་གཟིགས་རྒྱུ།

༡༤༠། རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲིམས་ལུགས་མཁས་པའི་ལྷན་ཚོགས། བོད་ཀྱི་སྐོར་དྲི་བ་དང་། ཁྲིམས་ཀྱི་དབང་སྒྱུར། (ཇི་ནི་ཝ། རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲིམས་ལུགས་མཁས་པའི་ལྷན་ཚོགས། ༡༩༥༩)

༡༤༡། བོད་སྐོར་ཁྲིམས་དོན་ཞིབ་འཇུག (༡༩༦༠)

༡༤༢། མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་གྲོས་ཆོད་ཨང་ ༡༣༥༤ (ivx) ༡༩༥༩

༡༤༣། མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་གྲོས་ཆོད་ཨང་ ༡༧༢༣ (ivx) ༡༩༦༡

༡༤༤། མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་གྲོས་ཆོད་ཨང་ ༡༣༥༤ (ivx), ༡༩༦༥

༡༤༥། བོད་ནང་གི་གནས་སྟངས། No. E/N.4/sub.2./91, 43 session

༡༤༦། རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲིམས་དོན་ལྷན་ཚོགས། བོད་ནང་གི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་དང་།

ཁྲིམས་ཀྱི་དབང་སྒྱུར། ༼ཧི་ནི་ཤ། རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲིམས་དོན་ལྟེན་ཚོགས། ༡༩༩༧༽

༡༤༧། གོང་མཚུངས།

༡༤༨། གོང་མཚུངས།

༡༤༩། བོད་མིའི་སྙིག་འཛུགས། བླ་རུང་སྒར་གྱི་དགེ་འདུན་པས་གསུངས་དོན། ཁོང་ཚོས་ང་ཚོ་ལ་གནམ་དང་དེ་བཞིན་ས་རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་ཚོགས་པ་ལ་བདག་གི་ཡོད་ལུགས་བཤད། ༢༠༡༧།༡༢།༡༩ http://tibet.net/2017/12/they-would-tell-us-the-sky-belongs-to-the-chinese-communist-party-and-so-does-the-earth-larung-gar-resident-speaks/.

༡༥༠། སྡེ་ཚན་དེའི་ནང་མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་དམིགས་བསལ་རྟོག་ཞིབ་ཚོགས་ཆུང་འདི་དག་ཚུད་ཡོད་པ་སྟེ། རིག་གཞུང་སྲུང་སྐྱོབ་ཐོག་དམིགས་བསལ་རྟོག་ཞིབ་ཚོགས་ཆུང་དང་། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་། ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ། ཞི་བའི་འདུ་འཛོམས་དང་ཚོགས་པ། འཚོ་རྟེན་དང་སྡོད་ཁང་འདང་ངེས། མི་རིགས་དང་ཆོས་དད་ཐད་དབྱེ་འབྱེད་མེད་པ་བཅས།

༡༥༡། བོད་ནང་རྒྱ་གཞུང་གི་བཙན་བཀའི་འོག་ཆོས་ཕྱོགས་ཐོག་ཚབས་ཆེའི་དམ་བསྒྲགས་བྱས་པའི་གསང་བའི་ཡིག་ཆ་ཕྱིར་ཐོན་པ། བོད་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་དང་མང་གཙོ་འཕེལ་རྒྱས་ལྟེ་གནས་ཁང་། ༢༠༡༥།༡༡།༡༩ http://tchrd.org/document-exposes-intensification-of-state-sanctioned-religious-repression-in-troubled-tibetan-country/.

༡༥༢། དུས་རབས་གསར་པར་བསྐྱོད་པའི་གསེར་ཟམ། ༡༩༩༨།༧།༢༠ ནས་ ༢༣ བར་ཚོགས་པའི་བོད་ཀྱི་ལས་དོན་སྐོར་བཞུགས་མོལ་ཚོགས་འདུ་ཐེངས་ ༣ པའི་ཡིག་ཆ།

༡༥༣། རྒྱ་ནག་ནང་གྲངས་ཉུང་མི་རིགས་བརྩི་མེད་གཏོང་བ། དབྱེ་འབྱེད་བྱེད་པ་སོགས་དངངས་འཚབ་ཀྱི་གནས་སྟངས་ཆགས་བཞིན་པ། རྒྱ་ནག་ནང་གི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྟ་ཞིབ་ཚོགས་པ། ༢༩༩༧། ༢༥།༢༩

༡༥༤། ཨེཊ་ཝཊ་ཝོང་། རྒྱ་ནག་གི་དངུལ་དང་མི་སེར་བོད་ནང་དབུང་བཞིན་པ། ནིའུ་ཡོག་གསར་ཤོག ༢༠༡༠།༧།༢༨ https://www/nytimes/com/2010/07/25/world/asia/25tibet.html

༡༥༥། བོད་མིའི་སྒྲིག་འཛུགས་ཕྱི་དྲིལ་ལས་ཁུངས། བོད་དེ་རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་ཚོགས་པའི་མངའ་འོག་ལ་གནས་ནས་མི་ལོ་ ༥༠ འཁོར་བ།

༡༥༦། རྒྱ་ནག་ཆོས་དོན་ལྷན་ཁང་གི་བཀའ་ཁྱབ་ཨང་ལྔ་པ། ༢༠༠༧།༩།༡

༡༥༧། ཕི་ལི་ཡམ་ཝན་དང་། ཞུ་ཡང་ཧིང་ཧིང་། མཐུན་སྒྲིལ་ཡོང་རྒྱུར་དམིགས་ཏེ། རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་ནང་རྒྱ་རིགས་དང་བོད་རིགས་འདྲེས་མའི་གཉེན་སྒྲིག་གི་སྲིད་ཇུས་སྤེལ་བ། ཝ་ཤིང་ཊོན་ཚགས་པར། ༠༡༨།༥།༡༦ https://washingtonpos.com/world/asia_pacific/china-promotes-mixed-marriages-in-tibet-as-way-to-achieve-unity/2014/08/16/94409caG-238e-11e4-86ca-6fo3cbd-15ca-story.html?utm_term=febb7c80d59

༡༥༨། རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་ནང་རྒྱ་རིགས་དང་བོད་རིགས་འདྲེས་མའི་གཉེན་སྒྲིག་གི་སྲིད་ཇུས་སྤེལ་བ། རྒྱལ་སྤྱིའི་བོད་དོན་ལས་འགུལ་ཁང་། ༢༠༡༨།༥།༢༥

https://www.savetibet.org/chinese-party-official-promotes-inter-racial-marriages-in-tibet-to-create-unity/.

༡༥༩། བོད་ཀྱི་སྲོལ་རྒྱུན་ཁོར་ཡུག་སྲུང་སྐྱོབ་ཐད་ཞིབ་ཕྲའི་གནས་ཚུལ་འཛམ་དབྱངས་ནོར་བུ་ལགས་ཀྱིས་རྩོམ་བྲིས་གནང་བའི་དཔེ་དེབ། 《སྤྱར་གྱི་བོད་ནང་། རི་སྐྱེས་སྲོག་ཆགས་དང་། རང་བྱུང་ཐོན་ཁུངས་བཅས་ལ་བདག་གཅེས།》 བོད་ཀྱི་གྲིབ་གཟུགས། ༢༠༠༩།༡༢།༦ www.shadowtibet.com. Julia Martrin, ed., Ecological Responsibility: A Dialogue with Buddhism: A Collection of Essays and Talks, (New Delhi: Tibet House and Sri Satguru Publications, 1997)

༡༦༠། ཧྱ་རེཊ་ཨེ་ཊམ་སི། 《ཁོང་ཚོས་ང་ཚོས་བཀྲིན་བསམ་ཤེས་བྱེད་དགོས་གསུངས་སོང་། བོད་ནང་གཞི་རྒྱ་ཆེ་བའི་གནས་སྤོ། 《འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྟ་ཞིབ་ཚོགས་པ། ༢༠༡༣།༦།༢༧ https://www.hrw.org/report/2013/6/27/they-say-we-should-be-grateful/mass-rehousing-and-relocation-progrms-tibetan

༡༦༡། སོ་ཕྱི་རི་ཆཊ་སན། ཟུ་ཞིག་ལ་ཁས་ལེན་མི་བྱེད་པའི་རང་དབང་མེད། བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་དང་། ཟི་ཁྲིན། ཀན་སུ། མཚོ་སྔོན་བཅས་ཀྱི་ནང་གནས་སྤོད་འབྲོག་པ་རྣམས་བཙན་བཀའི་འོག་གནས་སྤོ་བྱེད་བཞིན་པ། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྟ་ཞིབ་ཚོགས་པ། ༢༠༠༧།༦ གླེགས་བམ་ ༡༩།༥ (c) https://www.hrw.og/reports/2007/tibet0607/.

༡༦༢། གོང་མཚུངས།

༡༦༣། གོང་མཚུངས།

༡༦༤། གོང་མཚུངས།

༡༦༥། གོང་མཚུངས།

༡༦༦། གོང་མཚུངས།།

༡༦༧། གོང་མཚུངས་དང་། དེ་བཞིན་ཚེ་རིང་ཤཱཀྱ་དང་། ལྷང་ལི་ཤོང་གཉིས་ཀྱི་དཔེ་དེབ། ༼བོད་ཀྱི་འཐབ་རྩོད།༽ (London verso books, 2009) 160-168; Jonathan Watts, “Fungus gold rush in Tibetan plateau rebuilding lives after earthquake”, The Guardian, June 17, 2010. https://www/the guardian.com/environment/2010/jun/17/fungus-tibetan-plateau.

༡༦༨། ཛོ་ན་ཐན། ཝ་ཊ་སི། ༼༢༠༡༠༽

༡༦༩། སོ་སྒྲི་རི་ཆར་སན། ༼༢༠༠༧༽ ༦༤-༧༡

༡༧༠། གོང་མཚུངས།

༡༧༡། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྷན་ཚོགས་ཀྱི་ཚོགས་ཐེངས་ ༡༩ A(HRC019/59/Add/1/ https://www/ohchr.org/documents/HRBodies/HRCouncil/Regularsession/session19/A-HRC-19-59.Addl_en.pdf

༡༧༢། བོད་མིའི་སྒྲིག་འཛུགས། མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་དམིགས་བསལ་ལས་དོན་ཚོགས་ཚུང་གིས་བོད་ནང་རྒྱ་གཞུང་གིས་བཙན་དབང་འོག་གཞིས་སྒྲོ་འཛུགས་པའི་སྲིད་ཇུས་ཐད་འདྲི་རྩད་བྱེད་པ། ༢༠༡༣།༣།༧ http://tibet.

net/2012/03/un-special-rapporteur-challenges-chinas-forced-resettlement-policy-in-tibet/.

༡༧༣། བོད་ཀྱི་འགྲོག་པ་དང་། འགྲོག་པའི་རྩ་ཐང་གི་ཉེན་ཚབས། སྲོལ་རྒྱུན་དང་དེང་རབས་གཉིས་དབར། བོད་གནས་གསར་འགྱུར། ༢༠༠༠།༩…༡༣

༡༧༤། ཁྲང་ཁྲི་ཁྲང་། བོད་མཐོ་སྒང་གི་འབྲུགས་རོམ་ཞུ་བ་དང་གནམ་གཤིས་འགྱུར་ལྡོག་སྐོར། ཁོར་ཡུག་ཉམས་ཞིབ་ཡིག་ཆ་ཨང་ ༥།༡ ༼༢༠༡༠༽༡ https://core.ac.uk/download/pdf/29577783.pdf

༡༧༥། ཏན་ཊན་ཡའོ། གོ་ལའི་སྙེ་མོ་གསུམ་པའི་ཁོར་ཡུག ཁོར་ཡུག་ཡར་རྒྱས། ༣ ༼༢༠༡༣༽:༥༣=༦༨ htttps://pdfs.semanticscholar.org/6300/f2ba7cd4f6979e214f4b30af0fe2cce11538.pdf.

༡༧༦། Cui Xuefend et al,”བོད་མཐོ་སྒང་དུ་མི་ཡིས་ས་གཞི་བེད་སྤྱོད་བྱེད་སྟངས་ཐད་འགྱུར་ལྡོག་ཕྱིན་པའི་རྐྱེན་གྱིས་གནམ་གཤིས་འགྱུར་ལྡོག་ཐོག་ཤུགས་རྐྱེན་ཐེབས་པ། གོ་ལ་དང་རྒྱ་སྐར་གྱི་འགྱུར་ལྡོག ཨང་ ༥༦ ༼༢༠༠༦༽:༣༣‥༥༦ https://pure.mpg.de/rest/items/item_994506/component/file_994505/content

༡༧༧། བོད་མཐོ་སྒང་གི་གངས་ཁེབས་ཀྱིས་ཡུ་རོབ་དང་ཨེ་ཤེ་ཡའི་ཚ་རླབས་ཀྱི་འཁོར་ཤུགས་ཐོག་ཤུགས་རྐྱེན་བཟོ་ཐུབ་བམ། གནམ་གཤིས་ཀྱི་ཁྱད་ཆོས། ༨༦ ཨང་ ༡‥༡༣ ༼༢༠༡༦༽་༣༨༠༥‥༣༡༧ https://link.springer.com/article/10.1007/s00382-015-2775-y.

༡༧༨། ཡང་ཇི་ཨན། རྒྱ་ནག་གི་རྒྱུགས་རྒྱུ་འབབ་བཙོག་དེ་ནི་མིའི་ཚེ་སྲོག་ལ་ཉེན་ཁ་ཡིན། English.people.cn, ༢༠༡༣།༣།༡༧ http://en.people.

cn/90882/7732438.html/

༡༢༩། རྒྱ་ནག་གི་ཆུའི་དཀའ་རྙོག ལེའུ་གཉིས་པ། ཆུའི་སྐྱོར་བདེན་གཏམ། རྒྱ་ནག་གི་ཆུའི་དཀའ་རྙོག ༢༠༡༠།༣ http://www.chinawaterrisk.org/wp-content/uploads/2011/06/Chinas-Water-Crisis-Part-2.pdf

༡༣༠། སི་ཅང་ཀང་། Ice Core Tritium and Mercury Records ནས་བོད་མཐོ་སྒང་གི་འཁྱགས་རོམ་ཤུགས་ཆེ་བཞུར་བའི་སྐོར་གསལ་སྟོན་བྱས། The Cryosphere 9, 3 (2015): 1213-1222, https://www.the-cryosphere.net/9/1213/2015/.

༡༣༡། ཛེན་ཁིའུ། རྒྱ་ནག གོ་ལའི་སྣེ་མོ་གསུམ་པ། བོད་མཐོ་སྒང་དུ་གནམ་གཤིས་འགྱུར་ལྡོག་གི་མྱུར་ཚད་དང་དྲག་ཤུགས། རང་བྱུང་ཁམས་ཀྱི་སྐོར་གསར་འགྱུར། ༤༥༤ (༢༠༠༨):༣༩༣¨༣༩༤ https://www.nature.com/news/2008/0807223/full/454393a.html.

༡༣༢། Xu Baiquing བོད་མཐོ་སྒང་གི་ཉམས་ཞིབ་ལྟེ་གནས་ཁང་།

༡༣༣། ཧྲིང་ཪེ་ཧྲུང་ (༢༠༠༧) བོད་མཐོ་སྒང་གི་ཉམས་ཞིབ་ལྟེ་གནས་ཁང་གི་ངེས་སྟོན་པ། དེ་བཞིན་༢༠༠༩།༡།༡༧ ཉིན་རི་འུ་ཏར་གསར་ཤོག་ནང་ཐོན་པའི་Timothy Gardner གི་རྩོམ་བྲིས། བོད་མཐོ་སྒང་གི་འཁྱགས་རོམ་ཇེ་ཆུང་དུ་འགྱུར་བ་དེས་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༥༠ ནང་ཆུ་ཉུང་དུ་འགྲོ་ཉེན། https://www.reuters.com/article/us-glaciers/tibetan-glacial-shrink-to-cut-watersupply-by-2050-idUSTRESOF76420090116

༡༣༤། བོད་མིའི་སྒྲིག་འཛུགས་ཀྱི་ཁོར་ཡུག་ཚན་པ་ནས། བོད་མཐོ་སྒང་ནང་གནམ་

གཞིས་འགྱུར་ཕྱོག་གི་ཤུགས་རྐྱེན། དེང་རབས་ཀྱི་ཚན་རིག་དང་བོད་ཀྱི་ཉམས་ཞིབ་གཉིས་ཀྱི་ཕྱོགས་བསྡུས། ༢༠༠༩ http://tibet.net/2009/01/climate-change-report-on-tibet-2009/.

༡༤༥། ཀེ་ཤན་པོ་རྡོ། བོད་ནང་གནམ་གཤིས་འགྱུར་ཕྱོག་དང་། ཡར་རྒྱས་ཀྱི་ཐོབ་ཐང་། ཧི་མ་ལ་ཡའི་འཁྱགས་རོམ་བཞུ་བ་དང་། མ་འོངས་ཡར་རྒྱས། མཉམ་འབྲེལ་རྒྱལ་ཚོགས་ཀྱི་འཛུགས་སྐྲུན་ཡར་རྒྱས་ལས་འཆར། ༢༠༠༧།༥།༧ https://www.researchgate.net/publication/241759387_Climate_Change-and-the-Right-to-Development-Himalayan-Glacial-Melting_and_the_Future_of_Development_on_the_Tibetan_Plateau.

༡༤༦། གོང་མཚུངས།

༡༤༧། ༢༠༡༥།༤།༡༥ ཉིན་རྒྱ་ནག་རྒྱལ་སྲིད་སྤྱི་ཁྱབ་ཁང་། བོད་སྐོར་རྒྱབ་ཤ་དཀར་པོ། http://www.xinhuanet.com/english/china/2015-04/15/c_134152612.htm.

༡༤༨། ཊེ་ཊི་ཀ ཨེན་ཊར་སན། བྱང་ཡུ་ནན་ནང་གི་སྨན་རི་དང་གནས་རི་རྩ་ཆེན་རྣམས་ཀྱི་ཉར་ཚགས་བྱེད་དགོས་ཐད་ལ་དཔྱད་པ། Biodiversity and Conservation 14, no. 13 (2005): 3065-3091. https://link.springer.com/article/10.1007/s10531-004-0316-9.; also see, Salick, J et al, "Tibetan Sacred Sites Conserve Old Growth Threes and Cover in the Eastern Himalaya", Biodiversity and Conservation 16, (2007):693, https://link.springer.com/article/10.1007/s10531005-4381-5.

༡༨༩། བོད་ཀྱི་གཏེར་ཁ་སྔོག་འདོན་གྱི་ལས་གཞི་ཤུགས་ཆེ་རུ་གཏོང་བ། རྒྱ་ནག་ཉིན་རེའི་ཚགས་པར། ༢༠༡༠།༣།༡༣ http://www.chinadaily.com.cn/china/2010-03/13/content_9584983.hm.

༡༩༠། བོད་མིའི་སྒྲིག་འཛུགས། གྲོས་ཚོགས་ནས་རྒྱ་གཞུང་གི་གཏེར་ཁ་སྔོག་འདོན་ལས་གཞི་ལ་ངོ་རྒོལ་བྱེད་མཁན་རྣམས་ལ་དྲག་གནོན་བྱས་པར་སྐྱོན་འཛུགས་བྱེད་པ། ༢༠༡༣།༨།༢༢ http://tibet.net/2013/08/tibetan-parliament-condemns-chinas-repression-on-mining-protest/.

༡༩༡། ཡུ་ཤུལ་ནང་གཏེར་ཁ་སྔོག་འདོན་དང་འབྲེལ་བའི་ངོ་རྒོལ་བྱེད་མཁན་རྣམས་ལ་དྲག་གནོན་བྱེད་པའི་བརྒྱུད་རིམ་ནང་རྒྱ་ནག་གི་རང་བྱུང་ཁམས་སྲུང་སྐྱོབ་ཐད་རྫུན་གཏམ་ཕྱིར་བསྒྲགས་བྱུང་བ། བོད་ཀྱི་འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་དང་མང་གཙོ་འཕེལ་རྒྱས་ལྟེ་གནས་ཁང་། ༢༠༡༣།༨།༢༨ http://tchrd.org/yushu-mine-protest-crackdown-exposes-chinas-nature-eserve-sham/.

༡༩༢། རྒྱ་ནག་གི་རྨ་ཆུའི་ཆུ་མགོར་རྡོ་སོལ་སྔོག་འདོན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད་པའི་གསང་བ་སྒྲོག་པ། Greenpeace, ༢༠༡༤།༨།༧ http://www.greenpeace.org/eastasia/news/blog/exposed-coal-mining-at-the-source-of-chinas-y/blog/50394/.

༡༩༣། བོད་ནང་ས་རུད་བྱུང་རྐྱེན་རང་བྱུང་ཁམས་ལ་ངོ་ཡོག་བཏང་བས་ཡིན། མཁས་པས་གསུངས། English.people.cn, April 6. 2013, http://en.people.cn/90882/8195797/html.

༡༩༤། བོད་མིའི་སྒྲིག་འཛུགས་ཀྱི་ཁོར་ཡུག་ཚན་པ། ཉེ་ཆར་རྒྱ་མ་ས་ཁུལ་དུ་ས་རུད་

བྱུང་བའི་དཔྱད་ཞིབ་ཀྱི་སྙན་ཐོ། ས་རུད་བྱུང་རྐྱེན་དང་དེ་ཐོག ༢༠༡༣།༤།༩ http://tibet.net/2013/04/assessment-report-of-the-recent-landslide-event-in-the-gyamavalley

༡༩༥། གོང་མཚུངས།

༡༩༦། ཡེ་ཤེས་རྡོ་རྗེ། རྒྱ་མིའི་ཉེན་རྟོག་པས་བོད་ནང་གཏེར་ཁ་སྔོག་འདོན་ངོ་རྒོལ་བ་རྣམས་ལ་ཉེས་བརྡུང་བཏང་བ། ཨ་རི་རླུང་འཕྲིན་ཁང་། ༢༠༡༦།༥།༦ https://www.voanews.com/a/chinese-police-clamp-down-tibetan-mining-protest/3319093.html.

༡༩༧། Huang X et al བོད་ནང་ས་ཛོངས་ཀྱི་ཆུའི་སར་གཏེར་ཁ་སྔོག་འདོན་གྱི་ཁོར་ཡུག་ལ་ཤུགས་རྐྱེན་ཇི་བྱུང་། རྒྱ་མ་ཤང་། ཁོར་ཡུག་ཁྱོན་ཡོངས་ཀྱི་ཚན་རིག ༤༠༨། ༡༩ (༢༠༡༠) ༤༡༧༧--༤༡༨༨ https://www/sciencedirect.com/science/article/pil/S0048969710004882?via%3Dihub.

༡༩༨། མལ་གྲོ་གོང་དཀར་ནང་གཏེར་ཁ་སྔོག་འདོན་གྱིས་ཁོར་ཡུག་འབག་བཙོག་གཏོང་བའི་ཐད་གྲོང་གསེབ་མང་ཚོགས་ཀྱིས་ངོ་རྒོལ་བྱས་པ། ཨེ་ཤེ་ཡ་རང་དབང་རླུང་འཕྲིན། ༢༠༡༤།༩།༢༩ https://www/rfa/org/english/news/tibet/pollution-09292014152011.html/

༡༩༩། ཧིང་ཀི་ཧོང་། བོད་མཐོ་སྒང་སྟེང་ས་ཡོམ་འབྱུང་སྲིད་པའི་སྐོར། རྒྱ་ནག་གི་ས་གཞིའི་དངོས་ཁམས་རིག་པའི་གསར་འཕྲིན། ༥༧། ༥(༢༠༡༤)༔ ༦༧༥--༦༩༧ ༢༠༡༤ http://html.rhhz.net/Geophy_en/html/0140506.htm.

༢༠༠། ཧེན་ཁིའུ། རྒྱ་ནག་གི་གྲངས་ཐོས་ས་ཡོམ་ཤུགས་ཆེ་ཞིག་ཡོང་ཉེན་ཡོད་པའི་བརྡ་སྟོན་བྱས་ཡོད། རང་བྱུང་ཁམས། ༢༠༡༤།༩།༡༠ https://www.nature.com/news/chinese-data-hint-at-trigger-for-fatal-quake-1.15883. Fan Xiao was the Chief Engineer, Regional Geological Survey Team, Sichuan Geology and Mineral Bureau, Chengdu

༢༠༡། ལོ་རྒྱུས་རང་བཞིན་ལྡན་པའི་ས་ཡོམ། ཨ་སམ་་་བོད། ༡༩༥༠།༨།༡༥ https://earthquake.usgs.gov/earthquakes/eventpage/official19500815140934_30/impact.

༢༠༢། མགོན་མདོ་ཆུ་ཤུགས་གློག་ཁང་གསར་རྒྱག་ལས་གཞི་ལག་བསྟར་འགོ་འཛུགས་གནང་བ། ཀྲུང་གོའི་བོད་ལྗོངས་དྲ་བ། ༢༠༠༩།༡༡།༣༠ http://chinatibet.people.com.cn/6827895.html.

༢༠༣། ཆོས་སྒྲོན། དར་རྩེ་མདོ་ནས་ཉིང་ཁྲི་བར་ཁྲོན་བོད་ལྕགས་ལམ་གསར་རྒྱག་ལས་གཞི་ལོ་རྗེས་མ་ནས་འགོ་འཛུགས་གནང་རྒྱུ། ཀྲུང་གོའི་བོད་ལྗོངས་དྲ་བ། ༢༠༡༦།༡༡།༩ http://tb.tibet.cn/2010news/xxxw/lyjt/201611/t20161109_413282.html.

༢༠༤། སྐེ་རེ་སི་མང་། རྒྱ་ནག་ནང་འཛུགས་སྐྲུན་ཡར་རྒྱས་ཆེད་ཨེ་ཤེ་ཡའི་ཆུ་ཀློས་བཏང་བྱེད་དགོས་མེད། རྒྱ་ནག་གི་ཆུའི་ཉེན་ཚབས། ༢༠༡༥།༣།༡༠ https://www.chinawaterrisk.org/opinions/china-no-need-to-sacrifice-rivers-for-power/.

༢༠༥། རྒྱ་ནག་གི་ཁོར་ཡུག་ལ་འཚམས་པའི་ཆུ་རག་གསར་རྒྱག་གི་ལས་གཞི་དེས་

གནས་རི་དང་ཁང་པ་མང་པོར་གནོད་སྐྱོན་གཏོང་ངེས། ལྷོ་རྒྱ་ནག་གི་སྔ་དྲོའི་ཕོ་ཉ། ༢༠༡༧།༨།༢༨ https://www.scmp.com/news/china/society/article/2099970/chinas-drive-build-dams-green-power-threatens-homes-and-sacred.

༣༠༦། རྒྱ་ནག བཙན་དབང་གིས་བོད་མི་རྣམས་གནས་སྤོ་བྱ་རྒྱུ་མཚམས་འཇོག་དགོས། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྟ་ཞིབ་ཚོགས་པ། ༢༠༡༣།༦།༢༧ https://www.hrw.org/news/2013/06/27/china-end-involuntary-rehousing-relocation-tibetans.

༣༠༧། ཏའུ་པེ་ཆུན། རྨ་འབྲི་རྫ་གསུམ་ཁུལ་དུ་གནས་པའི་འབྲོག་པ་རྣམས་ཀྱི་གཞིས་སྤོ། མཚོ་སྔོན་ཞིང་ཆེན་ནང་ཡུ་ཤུལ་ཁུལ་རྨ་སྟོད་འབྲོག་སྡེའི་གནད་དོན་ལ་དཔྱད་པ། Nomadic peoples-16, no.1(2012):116-133.

༣༠༨། བོད་ནང་ཡ་མཚན་ཆེ་བའི་གངས་རུད་ཤུགས་ཆེ་ཞིག་རྒྱག་པ། ས་གཞི་བརྟག་དཔྱད་ཁང་། ༢༠༡༦།༩།༧ https://earthobservatory.nasa.gov/IOTD/view.php?id=88677.; དེ་བཞིན་འདིར་ཡང་གཟིགས་རྒྱུ། བོད་ནང་ཁྲག་རུད་ཤུགས་ཆེན་ཐེངས་གཉིས་པ་དེ་བརྒྱབ་སོང་། NASA. https://visibleearth.nasa.gov/view.php?id=88953.

༣༠༩། རྗམ་ལྷ་བསྟན་པ་རྒྱལ་མཚན། བོད་ནང་རང་བྱུང་ཁམས་ཀྱི་གོད་ཆག་ཡོང་བཞིན་པ་དེ་དག་རྒྱུན་ལྡན་གནས་སྟངས་གསར་པ་ཞིག་ཡིན་ནམ། བོད་ཀྱི་སྲིད་བྱུས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་། ༢༠༡༦།༡།༡ https://tibetpolicy.net/comments-briefs/natural-disasters-in-tibet-is-it-the-new-normal/.

༣༡༠། བོད་མཐོ་སྒང་གི་ཁོར་ཡུག་འགྱུར་ལྡོག་ཐད་ཚན་རིག་དང་མཐུན་པའི་ཞིབ་འཇུག་བྱས་པའི་སྙན་ཐོ། རྒྱ་ནག་ཚན་རིག་ལྟེ་གནས་ཁང་། ༢༠༡༥།༡༡།༡༨ http://www.cas.ch/yw/201511/t20151117_4465636.shtml#rdss.

༣༡༡། གོང་མཚུངས།

༣༡༢། རྒྱ་གཞུང་གིས་བོད་ཐོག་ཡིག་ཆ་དཀར་པོ་བཏོན་པ། རྒྱ་ནག་ཉིན་རེའི་གསར་ཤོག ༢༠༡༥།༩།༦ http://usa.chinadaily.com/cn/china/2015-09/06/c_134593930.htm.

༣༡༣། བོད་ཀྱི་རྒྱལ་ནང་ཐོན་སྐྱེད་ལོ་ལྔ་བཅུའི་ནང་བརྒྱ་ཆ་ ༣༨༡ གིས་འཕར་བ། ཡིག་ཆ་དཀར་པོ། ཤིན་ཧྭ་ཛྲ་གནས། ༢༠༡༥།༩།༦ http://www.xinhuanet.com/english/2015-09/06/c_134593939.htm.

༣༡༤། བོད་ཀྱི་རྒྱལ་ནང་ཐོན་བསྐྱེད་ལོ་བྱེད་དང་པོའི་ནང་ཕར་ཚད་ཆེན་པོ་བྱུང་བ། རྒྱ་ནག་ཉིན་རེའི་གསར་ཤོག ༢༠༡༧།༧།༢༩ http://www.chinadaily.com.cn/2017-07-29/content_30288305.htm.

༣༡༥། ཨེན་མེ་རི་སྟོ་ལོན་ཌྲི་ཙ་དང་། ཀ་ཏེ་ཡ་ཟླ་པཏ་རེལ། མང་ཚོགས། བོད་དོན་དག་བསྐྱེལ། རྒྱ་ནག་གི་དྲི་བ་བརྒྱ་ལ་ལན་འདེབས། (ཁིལ་ཕོ་ནི་ཡའི་མཐོ་སློབ་ཁང་གི་གསར་འགོད། ༢༠༠༨)༡༣༣-༡༥༨ དང་། དེ་བཞིན། Xiawei Zang: རྒྱ་ནག་ནང་གི་མི་རིགས། གནད་འགག་ཆེ་བའི་ངོ་སྤྲོད། (དེང་གི་རྒྱ་ནག) (ཁིམ་ཀྲི་རིཇ། ཆབ་སྲིད་འཛིན་སྐྱོང་། ༢༠༡༥)

༣༡༦། ཕང་ལི་ཤོང་དང་། ཚེ་རིང་ཤཱཀྱ། བོད་ཀྱི་འཐབ་རྩོད། (ཡོན་ཏན། ཕར་སོ་དེབ། ༢༠༠༩)

༣༡༧། ཟླ་བ་ནོར་བུ། བོད་ནང་གི་དཔལ་འབྱོར་འགྱུར་ལྡོག ༡༩༥༩¨༧༨ China Report 24, no (1988): 221236

༣༡༨། ཟླ་བ་ནོར་བུ། དེང་རབས་ཀྱི་བོད་ནང་དཔལ་འབྱོར་སྲིད་ཇུས་དང་ལག་ལེན། Barry Sautman and June Teufel Dreyer (eds.), དེང་རབས་ཀྱི་བོད། ཆབ་སྲིད། རྩོད་རྙོག་ཅན་གྱི་ས་ཁུལ་ནང་ཡར་རྒྱས་དང་སྤྱི་ཚོགས། (Abington Pres, 2006) 157

༣༡༩། གོང་མཚུངས།

༣༢༠། ཟླ་བ་ནོར་བུ། རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་བོད་ཐོག་སྲིད་ཇུས། (Hove:Psychology Press, 2001) 47.

༣༢༡། གོང་མཚུངས།

༣༢༢། June Teufel Dreyer, རྒྱ་ནག་གི་ཆབ་སྲིད་ལམ་ལུགས། དེང་རབས་དང་སྲོལ་རྒྱུན། (Harlow:Longman, 2005)

༣༢༣། ཨེ་ལི་ཛི་སྦེཏ་ཕ་རུནཊ་ལ་རུས། དེང་རབས་ཀྱི་རྒྱ་ནག་གི་ཆབ་སྲིད་དང་སྤྱི་ཚོགས། ༼ཁོ་ལོ་རེ་ཌོ། ལིན་རེ་ནར་པར་སྐྲུན་ཁང་། ༢༠༡༢༽ ༣༢༤། ཨེ་ལིན་ཀལ་སན། པེ་ཅིང་བོད་ཀྱི་ཆབ་སྲིད། རྒྱ་ནག་གི་བདག་དབང་དང་ཁྲིམས་མཐུན་རང་བཞིན་བརྟན་པོ་བཟོ་བ། ༼ཝ་ཤིང་ཊོན། ཤར་ནུབ་ལྟེ་གནས་ཁང་། ༢༠༠༨༽

༣༢༥། ཡེ་ཨི་མི་ལི། བོད་འདུལ་སྦྱོང་། ཡུལ་ལྗོངས་ཀྱི་རྣམ་པ་སྒྱུར་བ་དང་། རྒྱ་ནག་གི་འཛུགས་སྐྲུན་གྱི་བྱ་དགའ། ༼ཨི་ཐ་ཀ་དང་ལོན་ཌོན། ཀོར་ནེལ་མཐོ་སློབ་ཁང་གི་གསར་འགོད། ༢༠༡༣༽

༣༢༥། མ་རོང་། དེང་རབས་བོད་ཀྱི་མང་ཚོགས་དང་སྤྱི་ཚོགས། ༼ཧོང་ཀོང་། ཧོང་ཀོང་མཐོ་སློབ་ཁང་གི་གསར་འགོད། ༢༠༡༡༽

༣༢༦། ཕ་རན་སི་མིས། རྒྱ་ནག་གི་བོད། རང་དབང་ཡང་ན། ཁོངས་ཚུད། (Lanham: Rowman & Littlefield, 2009)

༣༢༧། ཇིན་ཕའེ། རོགས་སྐྱོར་ཐོབ་བཞིན་པའི་བོད་དང་། དེའི་ཡུན་གནས་ཐུབ་པའི་ཡར་རྒྱས། རྒྱ་ནག་སྲིད་བྱུས་ལྟེ་གནས་ཁང་གི་སྲིད་བྱུས་ཡིག་ཆ་ཨང་ ༩ ༼༢༠༡༥༽ http://www//nottingham.ac.uk/iaps/documents/cpi/policy-papers/cpi-polic-paper-2015-no-9-jin-wei-final-051015.pdf.

༣༢༨། རྒྱ་ནག་གཞུང་ནས་བཏོན་པའི་ཡིག་ཆ་དཀར་པོ་ཁག་དེ་དག་གི་ནང་སྲིད་བྱུས་དང་འབྲེལ་བའི་རྩོད་གཞི་མང་པོ་ཡོད།

༣༢༩། ཟླ་བ་ནོར་བུ། དེང་རབས་བོད་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་སྲིད་བྱུས་དང་ལག་ལེན། དེང་རབས་ཀྱི་བོད། སྲིད་དོན། རྩོད་རྙོག་ཅན་གྱི་ས་ཁུལ་ནང་ཡར་རྒྱས་དང་སྤྱི་ཚོགས། Barry Sautman and June Teufel Dreyer (eds), (Abington: Routledge, 2006) 157.

༣༣༠། ཧྲུན་ཐེའུ་ཕེལ་ཊ་ཡི་ཡར། ༼༢༠༠༥༽

༣༣༡། བོད་མིའི་སྒྲིག་འཛུགས་ཕྱི་དྲིལ་ལས་ཁུངས། མི་ལོ་ ༥༠ རིང་རྒྱའི་མངའ་འོག་ཏུ་ཡོད་པའི་བོད། ༼རྡ་ས། ཕྱི་དྲིལ་ལས་ཁུངས། ༢༠༠༡༽ ༩༡

༣༣༢། ལོའུ་ལི། བོད་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་གནས་བབ། སྲོལ་རྒྱུན་དང་དེང་རབས་དཔལ་འབྱོར་ལ་འགྱུར་ལྡོག ༼པེ་ཅིང་། ཕྱི་རྒྱལ་སྐད་ཡིག་གསར་འགོད། ༢༠༠༨༽

༣༣༣། ཏུ་ཕང་ཡ་ཤེང་། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༠ ལས་མས་ནང་བོད་ནང་རྒྱ་གཞུང་མི་སྣ་གནས་སྡོ་སྲིད་བྱུས། དེང་རབས་རྒྱ་ནག ༣༡ ༣ ༼༡༩༩༥༽ ༡༥༨¨༢༠༨

༣༣༤། གོང་མཚུངས།

༣༣༥། མ་རྟོང་། དེང་རབས་བོད་ནང་མང་ཚོགས་དང་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་གནས་སྟངས། ༼ཧོང་ཀོང་། ཧོང་ཀོང་མཐོ་སློབ་ཁང་གི་གསར་འགོད། ༢༠༡༡༽

༣༣༦། རྡོ་ཚུའི་ཡུ། རྒྱ་ནག་གི་མཐོ་རིམ་སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་སྲིད་བྱུས། འཛིན་སྐྱོང་དང་མང་གཙོར་སྒྱུར་ལས། རྒྱ་ནག་གི་གསར་དེབ་ཨང་ ༦༥ ༼༢༠༡༣༽ ༢༠༧¨༢༠༩

༣༣༧། པེཊ་མན་པོ་ཊར། རྒྱ་གཞུང་གི་ཕྱིའི་ཚུལ་གྱི་ཁྲིམས། སྲིད་བྱུས་དང་དེ་དག་གི་ལག་ལེན། ཡུལ་དུས་དང་བསྟུན་ཐབས་དང་སྒྲིག་འཛུགས་ཀྱི་ནུས་པ། (London: Routeledge Contemporary China Series 2011); རོ་ཇྷཊ་ཇྷར་ནཊ། སྤྱི་དང་མི་མཐུན་པའི་དམ་བསྒྲགས། བཞུགས་མོལ་ཚོགས་འདུ་གསུམ་པ་དང་། བོད་ནང་ཆོས་ཕྱོགས་ཐོག་དམ་བསྒྲགས། ད་ལྟའི་རྒྱ་ནག་གི་ལས་དོན། ༨༡ ༨ ༼༢༠༡༣༽ ༨༥¨༡༠༧

༣༣༨། པེཊ་མན་པོ་ཊར། ༼༢༠༡༡༽ ༡༣༨

༣༣༩། ཧུན་ཊེ་ཙུ་པེལ་ཊ་ཡི་ཡར། ༼༢༠༠༥༽ པེཊ་མན་པོ་ཊར ༼༢༠༡༡༽ རོ་ཇྷཊ་ཇྷར་ནཊ། ༼༢༠༡༣༽

༣༤༠། ཀློལ་ཊ་སི་ཊེན། ༡༩༩༧ དུས་རབས་གསར་པར་བསྐྱོད་པའི་གསེར་ཟམ། ༡༩༩༨།༧།༢༠ ནས་ ༢༣ བར་པེ་ཅིང་དུ་བོད་སྐོར་བཞུགས་མོལ་ཚོགས་འདུ་ཐེངས་གསུམ་པ་ཚོགས་པའི་རྗེས་སུ་བརྗོད་པའི་ཡིག་ཆ།

༣༤༡། སྡེ་ཤར། ༼༢༠༠༡༽ སྡེ་ཚན་ཚང་མའི་ནང་བོད་མི་མཉམ་ཞུགས་གནང་བའི་

སྐོར་ཞིབ་དཔྱད་སྐབས། གལ་གནད་ཆུང་བའི་སྡེ་ཚན་ནང་དུའང་དེ་ལྟར་ཞིབ་དཔྱད་གནང་གལ།

༣༩༢། National Bureau of Statistics of China རྒྱ་ནག་རྣམ་གྲངས་ཐོ་དེབ། ༢༠༡༦ http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2016/index-eh.htm.

༣༩༣། བོད་གནས་དྲ་རྒྱ། བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ནང་གནས་སྡོད་བོད་མི་རྣམས་ལ་ས་གནས་གཞུང་གི་ལས་ཀ་ཐོབ་ཀྱི་མེད་པ། བོད་མི་རྣམས་ལ་ཐབས་མཁས་པའི་སྒོ་ནས་དབྱེ་འབྱེད་བྱེད་པ། ༢༠༠༥།༡།༢༢

༣༩༤། ཞིན་ཧྭ། (༢༠༡༥)

༣༩༥། རྒྱ་ནག་རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁོར་ཡུག་དང་འཛུགས་སྐྲུན་ཡར་རྒྱས་ལྷན་ཁང་། ཉུབ་རྒྱ་ནག་ནང་གི་ཁོར་ཡུག་དང་འཛུགས་སྐྲུན་ཡར་རྒྱས་ཀྱི་ལས་འཆར་དང་སྲིད་ཇུས། སྲིད་ཇུས་ཉམས་ཞིབ་ཀྱི་སྙན་ཐོ། ས་གནས་ཆ་སྙོམས་དང་ལྡོང་ཁྱུ་འཕེལ་རྒྱས། ༢༠༡༣ https://www.iisd.og/pdf/2013/CCICED_annual_report.pf.

༣༩༦། རྒྱལ་ཁབ་ཡར་རྒྱས་དང་བཅོས་སྒྱུར་ལྷན་ཁང་། ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༥ ལོའི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་དང་སྤྱི་ཚོགས་འཕེལ་རྒྱས་ལས་གཞི་ལག་བསྟར་གྱི་སྙན་ཐོ་དང་། དེ་བཞིན་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༦ ཟླ་ ༣ ཚེས་ ༥ ཉིན་ཚོགས་པའི་རྒྱལ་ཡོངས་མི་མང་འཐུས་མིའི་ཚོགས་འདུ་ཐེངས་ ༡༢ ཚོགས་སྐབས་སྙན་སྒྲོན་ཞུས་པའི་ཕྱི་ལོ་ ༢༠༡༦ ལོའི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་དཔལ་འབྱོར་དང་སྤྱི་ཚོགས་འཕེལ་རྒྱས་ཀྱི་ལས་འཆར། ༩༡ http://online.wsj.com/public/resources/documents/NPC2016_NDRC_English.pdf.

༢༨༧། གོང་མཚུངས།

༢༨༨། གོང་མཚུངས།

༢༨༩། ལི་ཡན་ཧྲུན་དང་། ཀོང་པོ་ཚེ་རིང་། འབྲོག་སྡེ། རྒྱ་ནག་གི་རྩ་ཐང་བདག་སྐྱོང་བྱེད་མཁན། རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁོར་ཡུག་དང་འཕེལ་རྒྱས་ལྟེ་གནས་ཁང་། ༢༠༡༣ http://pubs.iied.org/pdfs/10042IIED.pdf.; Yanbo Li, Gongbuzeren and Wenjun Li, "རྒྱ་ནག་གི་ནགས་ཚལ་འཛིན་སྐྱོང་སྲིད་ཇུས་ལ་བསྐྱར་ཞིབ་བྱེད་པ།", རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁོར་ཡུག་དང་འཕེལ་རྒྱས་ལྟེ་གནས་ཁང་། ༢༠༡༨ http://pubs.iied.org/pdfs/10079IIED.pdf.; Julia A. Klein, John Harte, and Xin-Quan Zhao, Ëxperimental Warming, Not Grazing decreases Rangeland Quality on the Tibetan Plateau", Ecological Applications 17, no.2 (2007): 541-557/ https://esajournals.onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1890/05-0685.; Julia A. Klein, John Harte and Xin-Quan Zhao, "Decline in Medicinal and Forage Species with Warming is Mediated by Plant Traits on the Tibetan Plateau'. Eosystems 11, no.5 (2008): 775-789

༢༩༠། རྒྱ་ནག་གིས་བོད་ནང་མེ་འཁོར་ལྕགས་ལམ་གཉིས་པ་བཟོ་སྐྲུན་འཆར། ཤིང་ཧྭ་དྲ་གནས། ༢༠༡༦།༣།༥ http://www.xinhuanet.com/english/2016-03/05/c_135157349.htm

༢༩༡། སླ་རོང་། བོད་རང་སྐྱོང་ལྗོངས་ནང་དཔལ་འབྱོར་གནས་སྟངས་དང་། གནས་ཡུལ་སྒོ་བཤུད། མི་རིགས་ཕན་ཚུན་འབྲེལ་ལམ་བཅས་ལ་དཔྱད་པ། Calvin

Goldscheider ed མང་ཚོགས། མི་རིགས་དང་། རྒྱལ་ཁབ་འཛུགས་སྐྲུན་ལ་དཔྱད་པ། (Boulder: Westview Press 1995).

༣༥༢། སླ་རོང་། དེང་རབས་བོད་ནང་གི་མི་མང་དང་སྤྱི་ཚོགས། ༼ཧོང་ཀོང་། ཧོང་ཀོང་མཐོ་སློབ་ཀྱི་གསར་འགོད། ༢༠༡༡༽ ༡༥༠-༡༥༣

༣༥༣། ཧྲུ་ལི་ཡ་ཨེ་ཀི་ལིན། མ་རི་ཡ་ཕེར་ནན་ཊེས་དང་། ཧེན་ཤི། མང་ཚོགས་མཉམ་ཞུགས་ཀྱིས་སྤྱི་ཚོགས་དང་ཁོར་ཡུག་ལ་སྨན་པའི་འབྲོག་སྡེའི་ལམ་ལུགས་སྲ་བརྟན་བཟོ་ཐབས་ཀྱི་སྒྲོམ་གཞི། ས་གཞི་དང་མིའི་སྤྱི་ཚོགས་དབར་གྱི་འབྲེལ་ལམ་སླར་གསོ་བྱེད་པ། རྒྱ་ནག་དང་སོག་ཡུལ་ནང་མང་ཚོགས་གཞིར་བཞག་གི་ནགས་ཚལ་འཛིན་སྐྱོང་སྲ་བརྟན་ཡོང་ཐབས། (Wallingford: CABI, 2012).

༣༥༤། ཉེ་ཆར་བོད་ཐོག་རྒྱབ་ཤ་དཀར་པོ་བཏོན་པ་ཁག་ནི། བོད་ནང་ས་གནས་མི་རིགས་རང་སྐྱོང་གི་སྲིད་བྱུས་ལག་བསྟར་ལམ་ལྗོངས་བྱུང་བའི་སྐོར། ༼༢༠༡༥།༩༽ དང་། བོད་ནང་གི་ཡར་རྒྱས་ནི་གྲོལ་ཐབས་མེད་པའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་དར་རྒྱུད་གནས་སྟངས་ལས་བྱུང་ཡོད། ༼༢༠༡༥།༤༽དང་། བོད་ནང་ཡར་རྒྱས་དང་འཕེལ་རྒྱས། ༼༢༠༡༤༽ http://www.china.org.cn/e-white/.

༣༥༥། ཟླ་བ་ནོར་བུ། རྒྱ་ནག་གིས་བོད་དང་ཧི་མ་ལ་ཡའི་རི་རྒྱུད་ཀྱི་ས་ཁུལ་ཁག་གི་ཐད་འཐབ་ཇུས་ལྡན་པའི་བསམ་ཞིབ། འཐབ་ཇུས་ཞིབ་དཔྱད། ༡༣ ༤ ༼༡༩༩༥༽༣༧༤

༣༥༦། ཡེ་ཨེ་མི་ལི། ༼༢༠༡༣༽

༣༥༧ ཀླེ་རལ་ཊ་རོ་ཆེ། རྣན་ཏེལ་མན། ཇེམ་སི་ལི་ཐོལ་ཊ། ཅིའི་ཕྱིར་བོད་མི་མང་

པོ་ཞིག་རྒྱ་ནག་གི་རྒྱལ་ས་ཁག་ཏུ་གནས་སྤོ་བྱེད་བཞིན་ཡོད། རྒྱ་ནག་གི་ཡིག་སྣོད། ༢༠༡༧།༦།༢༨ http://www.chinafile.com/reporting-opinion/viewpoint/why-are-so-many-tibetans-moving-chinese-cities.

༣༥༨། རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་ཚོགས་པའི་ཚོགས་ཆེན་ཐེངས་ ༡༩ པ་ཚོགས་བསྡུན་རྒྱ་ནག་གིས་བོད་ཐོག་འཛིན་པའི་སྲིད་ཇུས་ནང་འགྱུར་བ་གསར་པ་སླེབས་པ། རྒྱལ་སྤྱིའི་བོད་དོན་ལས་འགུལ་ཁང་། ༢༠༡༧།༡༠།༡༧ https://www.savetibet.org/new-developments-in-chinas-tibet-policy-as-communist-partys-19th-congress-begins/.

༣༥༩། འབའ་བ་ཕུན་ཚོགས་དབང་རྒྱལ། རང་རྒྱལ་གྱི་མི་རིགས་གནད་དོན་དང་མི་རིགས་ལས་དོན་སྐོར་གྱི་ཕྱིར་རྟོག ཧ་ས། ཁ་བ་དཀར་པོ་བོད་ཀྱི་རིག་གཞུང་སྲི་ཞུ་ཁང་། ༢༠༡༣

༣༦༠། བོད་མིའི་སྒྲིག་འཛུགས་ཕྱི་དྲིལ་ལས་ཁུངས། མི་ལོ་ ༥༠ རིང་རྒྱ་ནག་མངའ་འོག་ཏུ་གནས་པའི་བོད། ༼ཧ་ས་ཕྱི་དྲིལ་ལས་ཁུངས། ༢༠༠༡༽

༣༦༡། བོད་སྐོར་ཁྲིམས་མཐུན་འདྲི་རྩད། རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲིམས་དོན་མཁས་པའི་ལྷན་ཚོགས། བོད་དང་རྒྱ་ནག་མི་དམངས་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ། ༼ཇི་ནི་ཝ། རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁྲིམས་དོན་མཁས་པའི་ལྷན་ཚོགས། ༡༩༦༠།༽

༣༦༢། མཚོ་སྔོན་རྣམ་གྲངས་ལས་ཁུངས། མཚོ་སྔོན་རྣམ་གྲངས་ཐོ་དེབ། ༢༠༠༣ ༼པེ་ཅིང་། རྒྱ་ནག་རྣམ་གྲངས་གསར་འགོད། ༢༠༠༣༽ རེའུ་མིག ༣་་༣

༣༦༣། གཊ་མན་དང་ཊེ་ལེཊ། མཚོ་སྔོན་དང་ནུབ་ཕྱོགས་མངོན་དུ་འགྱུར་ཚུལ། མི་རིགས། སྤྱི་ཚོགས་ཕན་ཚུན་འབྲེལ་ལམ་དང་། རྒྱལ་ཁབ་གོང་བུ་གཅིག་སྒྲིལ།

རྒྱ་ནག་ཆུ་གསུམ་ཚགས་ཤོག ༡༧༨ (༢༠༠༤) ༣༧༩-༩༩

༣༦༤། ཨན་ཊར་སི་ཧྥོང་མཁ ཨན་ཊར་སན། གྲངས་མང་གསར་པ། བོད་ནང་རྒྱ་ནག་མི་སེར་གནས་སྡོ། (ཡོན་ཊོན། བོད་དོན་རྒྱབ་སྐྱོར་ཚོགས་པ། ༡༩༩༥)༥༥

༣༦༥། ཨན་ཊི་ཧྲུ་མར་ཊིན་ཕྱི་ཤར། Urban Fault Lines in Shangri La: Population and Economic Foundations of Inter-Ethnic Conflict in the Tibetan Areas of Western China", Crisis States Programme Working Papers, DESTIN Development Studies Institute (LSE) June 2004.

༣༦༦། ཨན་ཊི་ཧྲུ་མར་ཊིན་ཕྱི་ཤར། (༢༠༠༤)

༣༦༧། ནུབ་ས་ཁུལ་ཡར་རྒྱས་སྲིད་བྱུས་དང་ཐབས་ལམ་ལག་བསྟར་བྱེད་ཕྱོགས་ཐད་བསམ་འཆར་འགྲེམས་སྤེལ་དང་འབྲེལ་བའི་སྤྱི་བདེ་ལས་ཁུངས་ཀྱི་བརྡ་ཁྱབ། ༢༠༠༡།༩།༢༩

༣༦༨། པེ་ཅིང་གིས་གྲོང་ཁྱེར་འཛུགས་སྐྲུན་སྐད་ཐེམ་པོ་ལ་བཅོས་སྒྱུར་བྱས་པ། The Straits Times, September 29, 2001, https://www.straitstimes.com/asia/east-asia/beijing-finally-adopts-houkou-reforms.

༣༦༩། བགྲེས་ཉི་མ། མཐོ་སྒང་བོད་ཀྱི་ཡར་རྒྱས་སྐོར་བགྲོ་གླེང་། དར་རྩེ་མདོའི་ནང་གྲོང་ཁྱེར་འཛུགས་སྐྲུན་དང་ཞིང་ས་གཞུང་བཞེས། ཧི་མ་ལ་ཡ། ༣༠ ༡ (༢༠༡༡)

༣༧༠། ཞུ་ཧྲུན། གདོང་ལེན། མཚོ་སྔོན་ཞིང་ཆེན་ནང་འབྲོག་པ་གཞིས་སྡོ། https://

case.edu/affil/tibet/tibetannomads/documents/challenges-resettlementofnomadsinqinghaiprovince.pdf. The detailed paper was presented at SLTP Conference, Leipzig, December 203, 2009.

༢༧༡། ཤེ་ཡོང་ཕང་། ཀྲུང་གོའི་བོད་ལྗོངས་ནང་ས་གནས་བབ་བསྟུན་གྱི་ཡར་རྒྱས། Asian Highlands Perspectives, 28, (2013): 129-154.

༢༧༢། བཀྲིས་ཉི་མ། ༼༢༠༡༡༽

༢༧༣། ཙུ་ཀི་ཨང་། རྒྱ་ནག་གྲོང་ཁྱེར་ནང་དྲ་མིག་ཅན་གྱི་དོ་དམ་དང་ཉེན་རྟོག་པའི་སྲིད་གཞུང་། ངོ་སྤྲོད་སྙིང་བསྡུས། China Change, August 12, 2014, htps://chinachange.org/2013/08/08/the-urban-grid-management-and-police-state-in-china-a-brief-overview/.

༢༧༤། གོང་མཚུངས།

༢༧༥། གོང་མཚུངས།

༢༧༦། སྙེབ་རེལ་ལ་ཕེ་ཏེ། བཀའ་བཅི་དྭང་ལེན་མ་བྱས་ཀ་མེད་བཟོས་པ། རྒྱ་ནག་གཞུང་གི་གསང་ཞིབ་མྱུལ་ལྟ་ཚད་ལྡན་དང་། མི་སེར་གྱི་བྱ་སྤྱོད་ཚུལ་བཞིན་བཟོ་བའི་རྨི་ལམ། ༢༠༡༧།༧།༡༥ http://rukor.org/making-sincerity-mandatory/.

༢༧༧། རྒྱ་ནག་བོད་ནང་དངངས་སྐྲག་ཅན་གྱི་བདེ་སྲུང་དང་དོ་དམ་གསར་པ། འགྲོ་བ་མིའི་ཐོབ་ཐང་ལྟ་ཞིབ་ཚོགས་པ། ༢༠༡༣།༥།༢༠ https://www/hrw.org/news/2013/03/20/china-alarming-new-surveillance-security-tibet.

༢༧༨། རྒྱལ་སྤྱིའི་དངུལ་ཁང་དང་འཕེལ་རྒྱས་ཞིབ་འཇུག་ཁང་། རྒྱ་ནག་མི་མང་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ། རྒྱ་ནག་གི་གྲོང་ཁྱེར་འཛུགས་སྐྲུན་དང་ས་ཆ། བཅོས་སྒྱུར་གྱི་སྒྲོམ་གཞི། རྒྱ་ནག་གི་གྲོང་ཁྱེར། ཚགས་ཚུད་དང་། ཡོངས་རྫོགས་ཚུད་པ། ཡུན་གནས་ཐུབ་པའི་གྲོང་ཁྱེར་འཛུགས་སྐྲུན། (ཝ་ཤིང་ཊོན། རྒྱལ་སྤྱིའི་དངུལ་ཁང་། ༢༠༡༤)

༢༧༩། བཀྲིས་ཉི་མ (༢༠༡༡) ༧༩

༢༨༠། རྒྱལ་སྤྱིའི་དངུལ་ཁང་དང་འཕེལ་རྒྱས་ཞིབ་འཇུག་ཁང་། རྒྱ་ནག་མི་མང་སྤྱི་མཐུན་རྒྱལ་ཁབ། (༢༠༡༤)

༢༨༡། རྒྱ་ནག་དམར་ཤོག་ཚོགས་པའི་ཚོགས་ཆེན་ཐེངས་ ༡༩ པ་ཚོགས་བསྡུན་རྒྱ་ནག་གིས་བོད་ཐོག་འཛིན་པའི་སྲིད་ཇུས་ནང་འགྱུར་བ་གསར་པ་སླེབས་པ། རྒྱལ་སྤྱིའི་བོད་དོན་ལས་འགུལ་ཁང་། ༢༠༡༧།༡༠།༡༧ https://www.savetibet.org/new-developments-in-chinas-tibet-policy-as-communist-partys-19th-congress-begins/.

༢༨༢། ཧྲི། ཀྲའོ། ཞིང་པ་ས་ཆ་ཤོར་བ་རྣམས་ཀྱི་དཀའ་ངལ་ཇི་ལྟར་སེལ་ལམ། Renmingwang, December 9, 2005, http://theory.people.com.cn/GB/40553/3929253.html.

༢༨༣། ཏཱ་ལའི་བླ་མ་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་གསུམ་པའི་དགོངས་རྫོགས་མཆོད་འབུལ་དང་། ཏཱ་ལའི་བླ་མ་སྐུ་ཕྲེང་བཅུ་བཞི་པའི་ཡང་སྲིད་གསེར་ཁྲི་མངའ་གསོལ་གྱི་ཡིག་ཚགས་ཕྱོགས་འདེམས། ག་ཤམ་དུ་དགོངས་རྫོགས་མཆོད་འབུལ་དང་གསེར་ཁྲི་མངའ་གསོལ་ཞེས་བསྡུས་མིང་སྤྱོད་རྒྱུ། རྒྱ་སྐད་ནང་། ༡༣༤ འདིའི་ནང་འཁོད་པའི་དཔྱད་གཞིའི་དཔེ་དེབ་དང་ལུང་འདྲེན་མང་ཆེ་བ་ཞིག་རྒྱ་ནག་གི་

བོད་གནས་ཉམས་ཞིབ་ཁང་གི་ཡིག་ཆ་ཕྱོགས་སྒྲིག་ཞུས་པ་ནས་ཡིན་ན། ཉམས་ཞིབ་ཁང་འདི་ནི་སོ་སོའི་ཡིག་ཆ་ལའང་འཕྲོག་བཤད་ཡང་ཡང་བྱས་དང་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། དཔེར་ན། ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ གོང་གི་བོད་གཞུང་གི་ཡིག་ཆ་ཁག་རྒྱ་ཡིག་ནང་ཕབ་སྒྱུར་ཞུས་ནས་སོ་སོའི་ཆབ་སྲིད་ཀྱི་དགོས་མཁོ་དང་འཚམས་པའི་བར་དང་ཐ་སྙད་མང་པོ་འགྱུར་བ་བཏང་ཡོད། དཔེར་ན། བོད་ཡིག་ནང་གསལ་”རྒྱ་གཞུང་”དེ་དབུས་གཞུང་དང་། དེ་བཞིན་བོད་ཡིག་ནང་ལྷ་ལྡན་རྒྱལ་ཁབ་ནོར་གླིང་བསྐལ་བཟང་ཕོ་བྲང་གི་ཚབ་ཏུ་ལྷ་ས་བཞུགས་གནས་ནོར་གླིང་བསྐལ་བཟང་ཕོ་བྲང་བཅས་འགྱུར་ཡོད།

༣༨༤། དགོངས་རྫོགས་མཆོད་འབུལ་དང་གསེར་ཁྲི་མངའ་གསོལ། རྒྱ་ཡིག ༡༣།

༣༨༥། གོང་མཚུངས། ༡༤༠

༣༨༦། གོང་མཚུངས།

༣༨༧། གོང་མཚུངས། ༡༤༦

༣༨༨། གོང་མཚུངས། ༡༥༠

༣༨༩། གོང་མཚུངས། ༡༥༨-༡༥༩

༣༩༠། གོང་མཚུངས། ༡༦༠

༣༩༡། གོང་མཚུངས། ༡༨༨

༣༩༢། ཕྱི་སྲིད་ལས་ཁུངས་ཀྱི་ཡིག་མཛོད། བོད་ཡིག་ཚན་པ། དེབ་ཐྲེང་ ༥ ཐའི་ཕྲན། རྒྱ་སྐད། ༣༠༥

༣༩༣། དགོངས་རྫོགས་མཆོད་འབུལ་དང་གསེར་ཁྲི་མངའ་གསོལ་གྱི་ཡིག་ཚགས་

ཕྱོགས་འདེམས། ༡༣

༢༩༤། གོང་མཚུངས། ༢༡༧

༢༩༥། གོང་མཚུངས། ༢༣༣–༢༣༤

༢༩༦། གོང་མཚུངས། ༢༣༨

༢༩༧། བོད་ཀྱི་ལས་དོན་གྱི་གྲུབ་འབྲས་སྙན་ཐོ། རྒྱ་ཡིག ༢༩༥

༢༩༨། ཞྭ་སྒབ་པ་དབང་ཕྱུག་བདེ་ལྡན། བོད་ཀྱི་སྲིད་དོན་རྒྱལ་རབས། དེབ་ཕྲེང་ ༢ བོད་ཡིག ༣༦༠–༣༦༡

༢༩༩། དགོངས་རྫོགས་མཆོད་འབུལ་དང་གསེར་ཁྲི་མངའ་གསོལ་གྱི་ཡིག་ཚགས་ཕྱོགས་འདེམས། རྒྱ་ཡིག ཤོག་གྲངས་ ༡༣༤

༣༠༠། ཡ་ཧང་ཀང་། ཏཱ་ལའི་བླ་མའི་རྣམ་ཐར། བོད་ཡིག ༡༧༦

༣༠༡། གོང་མཚུངས།

༣༠༢། དགོངས་རྫོགས་མཆོད་འབུལ་དང་གསེར་ཁྲི་མངའ་གསོལ་གྱི་ཡིག་ཚགས་ཕྱོགས་འདེམས། ༢༨༢–༢༨༦

༣༠༣། བོད་འབྲེལ་ལས་དོན་གྱི་མཇུག་བསྡོམས་སྙན་ཐོ། རྒྱ་ཡིག ༢༩༧།

༣༠༤། སྨོན་ལམ་ཆེན་མོ་དང་ཁྲི་འདོན་སྐོར་ཕྱོགས་སྒྲིག་གནང་བའི་དཔེ་དེབ། ༢༡༧

༣༠༥། ཡ་ཧང་ཀང་། ཏཱ་ལའི་བླ་མའི་རྣམ་ཐར། བོད་ཡིག ༡༧༧–༡༧༨

༣༠༦། སྨོན་ལམ་ཆེན་མོ་དང་ཁྲི་འདོན་སྐོར་ཕྱོགས་སྒྲིག་གནང་བའི་དཔེ་དེབ། ༢༧༥–༢༧༦

༣༠༧། གོང་མཚུངས། ༡༥༦–༡༥༧

༣༠༨། ཞྭ་སྒབ་པ་དབང་ཕྱུག་བདེ་ལྡན། ཟླ་བ་འབུམ་གཅིག བོད་ཀྱི་སྲིད་དོན་རྒྱལ་རབས། (ཞིའུ་ཡོག ཏར་པར་ཀོ་ལིན་སི། ༡༩༡༡) ༡༡༥–༡༡༦

༣༠༩། གོང་མཚུངས། ༡༡༡–༡༡༩

༣༡༠། ཀུའུ་ཁྲའོ་དཔྱི། ལྷ་ས་ནས་མཐོང་ཐོས་བྱུང་བའི་གནས་ཚུལ་ཐོ་བཀོད། རྒྱ་ཡིག ༧༧

༣༡༡། སི་ཀྲི་ཕིན་མེག་ཇོ་ནལ། རྒྱ་ནག་གིས་༧གོང་ས་མཆོག་ལ་ཏཱ་ལའི་བླ་མའི་ཡང་སྲིད་ཕེབས་མིན་སྐྱོན་བརྗོད་གནང་བ་ནི་ནང་ཆོས་ལ་དད་གུས་མེད་པ་རེད་ཅེས་སྐྱོན་འཛུགས་བྱས། ཨེ་བྷི་སི་གསར་འགྱུར། ༢༠༡༥།༣།༡༠ http://abc.net.au/news/2015--3-10/china-attacks-dalai-lama-iver-bid-to-cease-reincarnation/6296220.

༣༡༢། རན་ཛིཏ་ཀ་ལྷ། ཡང་སྲིད་ཀྱི་ཆབ་སྲིད་ནི་རྒྱ་དཀར་ནག་གཉིས་ཀྱི་འབྲེལ་ལམ་གྱི་འགག་རྩ་གཉིས་པ་དེ་ཆགས་རྒྱུ། ཝ་ཡར་གསར་འགྱུར། ༢༠༡༧།༨།༡༨ https://thewire.in/external-affairs/dalai-lama-china-india-tibet.

༣༡༣། ༧གོང་ས་མཆོག་རྒྱ་ནག་ལ་འགྲན་བསྡུར་གནང་བ། « དང་པོ་མའོ་ཙེ་ཏུང་གི་ཡང་སྲིད་བརྩད་གཅོད་གནང་། དེ་ནས་ངའི་ཡང་སྲིད་འདེམས། » ཨེ་ཤེ་ཡའི་གསར་འགྱུར། ༢༠༡༦།༥།༡༣ http://www.asianews.it/news-en/Dalai-Lama-challenges-CPC:-Find-Mao%E2%80%99s-reincarnation-and-you-can-choose-my-successor-37487.html

༣༧༤། ཏཱ་ལའི་བླ་མ། ཡང་སྲིད། https://www.dalailama.com-the-dalai-lama/biography-and-daily-life/reincarnation.

༣༧༥། བོད་མིའི་སྒྲིག་འཛུགས། བོད་མི་རྣམས་ལ་མིང་དོན་མཚུངས་པའི་རང་སྲིད་རང་སྐྱོང་གི་བསམ་འཆར་ཡིག་་ཆ། http://tibet.net/important-issues/sino-tibetan-dialogue/memorandum-on-genuine-autonomy-for-the-tibetan-people/.